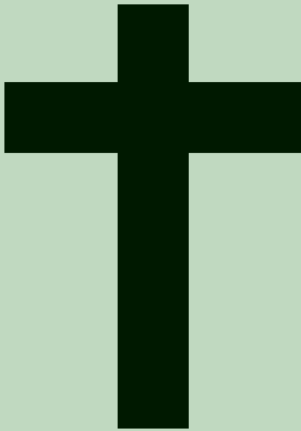

Yesus Aqa Anjam Bole

2000

The New Testament in the Anjam language of Papua New Guinea,

2000 edition

Yesus Aqa Anjam Bole 2000
The New Testament in the Anjam language of Papua New
Guinea, 2000 edition
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2000

Copyright © 2000 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2001-01-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
6bd977a8-0139-583b-a367-c04faf6223cc

Contents

intro	1
Matyu	2
Mak	64
Luk	101
Jon	165
Aposel	209
Rom	270
1 Korin	299
2 Korin	326
Galesia	344
Efesus	354
Filipai	363
Kolosi	370
1 Tesalonaika	377
2 Tesalonaika	383
1 Timoti	387
2 Timoti	396
Taitus	402
Filemon	406
Hibru	408
Jems	430
1 Pita	438
2 Pita	446
1 Jon	451
2 Jon	458
3 Jon	459
Jut	461
Uli Anjam	464
OTH	494
BAK	495
Anjam Mutu Qudei	502

Namo Qaji Anjam

Anjam endi Yesus Kristus aqa anjam bole. Anjam endi iga bulyosim tamo uýgasari Astrolabe Bay di unub qaji naýgo anjam na neýgreýyem. Astrolabe Bay di agi Madang Provins di unu.

Yesus Kristus aqa anjam bole agiende. Qotei na Yesus qariýyonaqa a mandamq aisiqa ýamburbasq di moiej. Osiqa olo subq na tigelej. Yesus aqa anjam bole agide.

Anjam endi Qotei aqa segi anjam. Endi tamo naýgo anjam sai. Qotei aqa Mondor Bole a na aqa wau tamo naýgi powo enjrnaqa naýgi anjam bole endi neýgreýyeb. Naýgi Grik anjam na neýgreýyeb. Ariya bunuqna tamo qudei naýgi olo anjam endi bulyoqnsib anjam gargekoba na neýgreýyoqneb. Tamo qudei naýgi bulyosib Inglis anjam na neýgreýyeb. Tamo qudei naýgi bulyosib Qebari anjam na neýgreýyeb. O anjam gargekoba na neýgreýyoqneb.

Tulaý nami Moses a ti Qotei aqa medabu o qaji tamo naýgi ti Qotei aqa anjam bei neýgreýyeb. Di Qotei aqa anjam namij. Ariya bunuqna Yesus a bosiqqa Qotei na iga oqajqa gam torei babtekrítej. A Qotei aqa anjam bunuj osi bej. Anjam di agiende.

MATYU

Yesus Kristus aqa moma nanjo ñam kalil

¹ Endi Yesus Kristus aqa moma nanjo ñam kalil. Yesus Kristus a Devit aqa leŋ na ñambabej. Devit a Abraham aqa leŋ na ñambabej.

² Abraham a Aisak aqa abu. Aisak a Jekop aqa abu. Jekop a Juda aqa was nanŋi ti nanjo abu. ³ Juda a Peres Sera wo nanjo abu. Nanjo ai Tamar. Peres a Hesron aqa abu. Hesron a Ram aqa abu. ⁴ Ram a Aminadap aqa abu. Aminadap a Nason aqa abu. Nason a Salmon aqa abu. ⁵ Salmon a Boas aqa abu. Boas aqa ai Rahap. Boas a Obet aqa abu. Obet aqa ai Rut. Obet a Jesi aqa abu. ⁶ Jesi a Mandor Koba Devit aqa abu.

Devit a Solomon aqa abu. Solomon aqa ai a nami Uria aqa ŋaŋ soqnej. ⁷ Solomon a Rehoboam aqa abu. Rehoboam a Abiya aqa abu. Abiya a Asa aqa abu. ⁸ Asa a Jehosafat aqa abu. Jehosafat a Jehoram aqa abu. Jehoram a Usia aqa abu. ⁹ Usia a Jotam aqa abu. Jotam a Ahas aqa abu. Ahas a Hesekia aqa abu. ¹⁰ Hesekia a Manase aqa abu. Manase a Emon aqa abu. Emon a Josaiia aqa abu. ¹¹ Josaiia a Jehoiakin aqa was nanŋi ti nanjo abu. Aqa bati qa jeu tamo nanŋi na Israel nanŋi tontnŋrsib joqsib Babilon qureq di taqatnŋresoqneb.

¹² Babilon qureq di nanŋi tontnŋrnab sonabqa Jehoiakin aqa angro Sealtiel a ñambabej. Sealtiel a Serubabel aqa abu. ¹³ Serubabel a Abiut aqa abu. Abiut a Eliakim aqa abu. Eliakim a Asor aqa abu. ¹⁴ Asor a Sadok aqa abu. Sadok a Akim aqa abu. Akim a Eliut aqa abu. ¹⁵ Eliut a Eleasar aqa abu. Eleasar a Matan aqa abu. Matan a Jekop aqa abu. ¹⁶ Jekop a Josep aqa abu. Josep a Maria aqa gumbulun.

Maria aqa miligiq na Yesus a ñambabej. Nanŋi a qa mareqñub, a Kristus.

¹⁷ Deqa Abraham aqaq dena bosiq Devit a ñambabej di moma 14. Devit aqaq dena bosiq Israel nanŋi Babilon qureq di soqneb di dego moma 14. Nanŋi Babilon qureq di soqneb dena bosiq Kristus a ñambabej di dego moma 14.

Yesus Kristus a ñambabej

¹⁸ Yesus Kristus a endegsi ñambabej. Aqa ai Maria Josep na oqajqa saga gameb. Ariya Josep a Maria ombla ñerenjosaisonaqqa Mondor Bole a Maria aqaq ainaqa a gumaŋej. ¹⁹ Onaqa Maria aqa gumbulun Josep a endegsi quej, “Maria a gumaŋqo.” Josep aqa kumbra tulan boledamu deqa a endegsi are qalej, “E lumu na Maria uratqai. E boleq di uratqasai. Maria a jemaio uge.” ²⁰ Degsi are qaleqnaqa Tamo Koba aqa lan angro bei a Josep aqaq ainaqa ñeibilqei na unej. Unnaqa lan angro na minjej, “O Josep, Devit aqa moma, ni Maria ame. Ni ulaaim. Ni que. Mondor Bole a Maria aqaq aiqoqa a gumaŋqo. ²¹ Deqa a angro mel oqas. Amqa bunuqna angro dena aqa segi tamo unŋgasari nanjo une kobotetnŋrsim nanŋi elenqas. Deqa ni aqa ñam Yesus waiyqam.”

²² Kumbra kalil di brantej deqa anjam bei Tamo Koba aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ²³ “Ninŋi quiy. Bunuqna dunŋenge bei a tamo ombla ñerenjosaisosimqa a gumaŋosim angro mel oqas. Amqa nanŋi aqa ñam Emanuel waiyqab.” Ñam di aqa damu, “Qotei a iga koba na unum.”

²⁴ Onaqa Josep a qutuosiqa Tamo Koba aqa lan angro na anjam minjej qaji di dauryosiqa Maria ej. ²⁵ Bati deqa a Maria ombla nerenjosaioqneb. Gilsil gilsiqq Maria a angro mel ej. Onaqa Josep na angro di aqa nam Yesus waiyej.

2

Bongar sisiyo qaji tamo nanqi Yesus unqajqa beb

¹ Yesus a Betlehem qureq di nambabey. Qure di Judia sawaq di unu. Bati deqa Mandor Herot a Judia sawa taqatesoqnej. Yesus a nambabonaqa bongar sisiyo qaji tamo qudei nanqi sen oqo sawaq na walwelosib gilsib Jerusalem qureq di brantosib tamo qudei nanqi endegsib nenemnjroqneb, ² “Juda nanqo mandor koba nambabey qaji a qabi unu? Iga sen oqo sawaq di aqa bongar unsiqqa dauryosim bonum. Iga a qa louqajqa deqa bonum.”

³ Onaqa Mandor Herot a nanqo anjam di qusiqa a are koba qaloqnej. Tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanqi dego are koba qaloqneb. ⁴ Deqa Herot a Israel nanqo atra tamo kokba ti nanqo dal anjam qalie tamo nanqi ti kalil metnjrnaqa nanqi bosib koroonaqqa a na nanqi endegsi nenemnjrej, “Kristus a qabia nambabqas?” ⁵ Onaqa nanqi na kamba minjeb, “Kristus a Betlehem qureq di nambabqas. Qure di agi Judia sawaq di unu. Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a nami endegsi nenjreneyej, ⁶ ‘O Betlehem tamo ungasari, nunqo qure Judia sawaq di unu. Qure kokba kalil Judia sawaq di unub qaji nanqi na nunqo qure bunyqasai. Di kiyaya? Nunqo qureq dena gate koba bei tigelosimqa a na ijo segi Israel tamo ungasari nanqi taqatnjrqas.’”

⁷ Onaqa Herot a anjam di qusiqa bongar sisiyo qaji tamo nanqi lumu na metnjrnaqa nanqi aqa areq bonabqa nenemnjrej, “Bati gembu bongar di brantej?” ⁸ Onaqa nanqi bongar brantej qaji aqa bati di ubtosib Herot minjnabqa a na kamba minjrej, “Ninqi Betlehem aisib angro deqa geregere namoiy. Namosis a tal qabi unu di unsib bosib e merbiy. Yim e kamba aisiy a qa louqai.”

⁹ Onaqa nanqi Mandor Herot aqa anjam di qusib Betlehem aiyeb. Aisib nam atsibqa bongar nami sen oqo sawaq di uneb qaji di namo aisiy angro soqnej qaji tal di tinjsi sonaq uneb. ¹⁰ Unsib nanqi tulan areboleboleinjrej.

¹¹ Onaqa nanqi tal miligiq gilsib angro aqa ai Maria wo sonab unjrsibqa angro aqa areq di singa pulutosib a qa loueb. Osib nanqo qasan inji ingi qudei ti gol ti goren ti qa ti walaqajqa quleq bole bole di elenjosib angro atraiyeb. Inji ingi di nanqi nami silali kokba na awaiyelenjeb. ¹² Ariya nanqi tal uratosib olo puluqa laqnaqqa Qotei a neiobilqei na minjrej, “Ninqi olo Herot aqaq di brantaib.” Degsi minjrnaqa nanqi gam bei dauryosib nanqo segi qareq utruq aiyeb.

Josep na Yesus aqa ai wo joqsiq Isip sumeb

¹³ Nanqi ainabqa bati di Tamo Koba aqa lan angro bei a Josep aqaq gilsiq neiobilqei na minjej, “Herot a bosim angro Yesus qalsim moiyoqajqaqqa namqas. Deqa ni tigelosim angro aqa ai wo joqsim Isip sawaq sumiy. Sumsib di soqniqbqa bunuqna e ni mermitqa sawa endeq olo bqab.” ¹⁴ Onaqa Josep a qolo tigelosiqa angro aqa ai wo joqsiq Isip sawaq sumeb. ¹⁵ Sumsib di sonabqa bunuqna Herot a moiyej. Josep a kumbra di yej deqa anjam bei Tamo Koba aqa medabu o tamo nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Ijo angro mel a Isip sawaq di soqniqbqa e dena metit a Isip sawa uratosim ijoq bqas.”

Qaja tamo nanği na anğro mel nanği ñumelenğeb

¹⁶ Herot a bongar sisiyo qaji tamo nanği qa tariñonaq ugeiyonaq qalieej, nanği a gisanğeb. Deqa a minjin ani oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nanği qarinjrnraqa aisib Betlehem qureq di anğro mel kiñilala wausau aiyel osaisoqneq qaji nanği kalil ñumelenğosib moiyoñnjreb. Qure qure Betlehem jojomq di soqneq qaji dia dego anğro mel kiñilala wausau aiyel osaisoqneq qaji nanği kalil moiyoñnjreb. Herot a bongar brantej qaji aqa bati dauryosiq kumbra degyej. ¹⁷ Deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jeremaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁸ “Rama qureq di Resel a akamkobaoqnsiq pailoqnej. Aqa anğro kalil nanği ñumnab moreñeb deqa akameqnaqa tamo unğasari nanği aqa are latetqa yeqnab a nanço anjam quqwa uratoqnej. Di kiyaaqa? Aqa anğro kalil nanği moreñekriteb deqa.”

Josep na Yesus aqa ai Maria wo joqsıq olo Israel sawaq beb

¹⁹ Bati Herot a moınaqa Tamo Koba aqa lañ anğro bei a Isip sawaq di Josep aqaq di brantosıqa ñeiobilqei na minjej, ²⁰ “Ni tigelosim anğro kiñala Yesus aqa ai Maria wo joqsım olo Israel sawaq gile. Tamo nanği Yesus qalsib moiyoñtqa maroqneq qaji nanği moreñekriteb deqa ni olo gile.” ²¹ Onaqa Josep a tigelosıqa Yesus aqa ai Maria wo joqsıq olo Israel sawaq gilej. ²² Bati deqa Arkelaus a na aqa abu Herot aqa sawa osiq Judia sawa taqatesoqnej. Deqa Josep a anjam di qusıqa Judia sawaq gilqa ulaej. Onaqa Qotei a Josep ñeiobilqei na minjej, “Ni Galili sawaq gile.” ²³ Onaqa Josep a Qotei aqa anjam di dauryosıqa Galili sawaq gilej. Gilsiq qure bei aqa ñam Nasaret di soqnej. A di soqnej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo qudei nanği nami maroqneq qaji di aqa damu brantej. Nanği endegsib maroqneq, “Nanği a qa maroqñqab, ‘A Nasaret tamo.’”

3

Jon yansnjro qaji a Qotei aqa anjam palontoqnej

¹ Bunuqna Jon yansnjro qaji a Judia nanço wadau sawaq di brantej. Brantosıq dia tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam palantosıq endegsi minjroqnej, ² “Qotei lañ qureq di unu qaji a nungo Mandor Koba sosim niñgi taqatñğwajqa bati jojomqo. Deqa niñgi are buliyiy.” ³ Jon a kumbra degyej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa endegsi marej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosımqa a tulañ lelenjoqnsım tamo unğasari nanği endegsim minjroqñas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyeti. Gam tingiteti.’”

⁴ Jon a wadau sawaq di sosisqa a gara jugo kamel aqa juñğum na gereiyo qaji di jugoqnsıqa alalag na singilatosıq laqnej. A inği uyo saıqoñi deqa a sis ti bisım qağ ti uyoqnej. ⁵ Bati deqa tamo unğasari Jerusalem di soqneq qaji nanği ti Judia sawaq di soqneq qaji nanği ti qure kalil Jordan ya qalaq di soqneq qaji nanği ti tigelosib Jon aqa areq boqneq. ⁶ Boqnsibqa nanço une kalil babteqñab Jon na Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁷ Bati deqa Farisi tamo ti Sadyusi tamo ti tulañ gargekoba nanği Jon na yansnjrqqa marsibqa aqa areq beqñabqa unjrsıqa nanği endegsi minjroqnej, “Niñgi kumbra uge yo qaji tamo. Niñgi amal uge bul. Niñgi yai na merñğwoqa mondon Qotei aqa minjin nuñğoq aiyaim deqa ulaosib ijoq bonub?” ⁸ Niñgi are bulyosib nuñço kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqñiy. Yim e unsiy marqai, ‘Bole, niñgi are bulyonub.’ Osiy niñgi yansñğwai. ⁹ Niñgi endegsib are qalaib, ‘Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa

ñamgalaq di tamo bole.’ Niñgi degsib are qalaib. Niñgi quiy. Qotei na marimqa meniñ kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab. ¹⁰ Qotei na tapor qalat ojsiqa ñam qomqajqa utruq di atej unu. Deqa ñam kalil gei bole atosaieqñub qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim ñamyuwoq di breinjrqas.

¹¹ “Niñgi are bulyqajqa deqa e ya na niñgi yansñgeqnum. Ariya Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bças. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kanğalyqajqa e tamo bolesai. A bosimqa Mondor Bole aqa singila na ti ñamyuwo na ti niñgi yansñgwas. ¹² A bem sum ñoqoryosim damu elenjosim aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim ñamyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekriqab.”

Jon na Yesus yansej

¹³ Bati deqa Yesus a Galili sawaq dena tigelosiqa walwelosiq Jordan yaq gilej. A Jon na yansqa marsiqa aqa areq gilej. ¹⁴ Gilnaqa Jon na saidyosiq minjej, “Ni e yansbqam di kere. Kiyaca e ni yansmqa marsim ijoq bonum?” ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Uñgum. Ni ijo anjam dauryosim e yansbe. Yimqa kumbra dena iga Qotei aqa areqalo kalil keretosim dauryqom.” Onaqa Jon a Yesus aqa anjam di dauryosiqa a yansej.

¹⁶ Yesus a yanso osiqa a yaq na tigelosiqa tarosiq lañ goge koqyonaqa lañ waqej. Lañ waqonaqa Qotei aqa Mondor a binon bulosiq aisiq Yesus aqa jejamuq di awonaq unej. ¹⁷ Unnaqa lañ goge dena Qotei aqa anjam bei endegsi brantej, “Endi ijo anğro qujai. E a tulañ qalaqalaiyeqnum. E a qa tulañ arebolebolebeqnu.”

4

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹ Onaqa bati deqa Mondor a Yesus wadau sawaq osi gilsiq di uratonaqa Satan bosiqqa Yesus a une bei atqa marsiqa walawalaiyoqnej. ² Qanam 40 qolo 40 Yesus a wadau sawaq di soqnej. Sosisqa ingi uratoqnsiqa qurien ti soqnej. Deqa bati 40 di kobonaqa a mamyej. ³ Onaqa walawalaiyo tamo Satan a Yesus aqa areq bosiqqa minjej, “Ni Qotei aqa Niriamqa meniñ kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye.” ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minjej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenjyeb unu, ‘Tamo nanği ingi uyo na segi ñambile sqasai. Anjam kalil Qotei aqa medabuq na branteqnu qaji dena nanği ñambile sqab.’”

⁵ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Qotei aqa qure koba Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsıq goge dia Yesus atsiqa minjej, ⁶ “Ni Qotei aqa Niriamqa endena prugosim mandamq aiye. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenjyeb unu, ‘Qotei na aqa lañ anğro nanği minjrimqa bosib ni taqatmqab.’ Anjam bei dego nenğrenj di unu. Anjam agiende, ‘Lañ anğro nanği bosib bañ na ni soqtmibqa ino singa meniñ na qalqasai.’” ⁷ Onaqa Yesus na kamba Satan minjej, “Qotei aqa anjam bei dego nenğrenj di unu. Anjam agiende, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei aqa singila laña tenemtqa osim a gisanjaim.’”

⁸ Degsi minjnaqa Satan a Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsıq dia Yesus tigelosiqa sawa sawa kalil mandor kokba nanği na taqatejunub qaji nango singila ti ñoro ti di Yesus osoryosiqa minjej, ⁹ “Ni ijo ulatamuq endi singa pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di nanço singila ti ñoro ti ni emqai.” ¹⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Satan, ni ulañ. Qotei aqa anjam bei nami endegsib

nenngrenyeb unu, 'Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.' "

¹¹ Degsi minjnaqa Satan a Yesus uratosiq ulanej. Onaqa Qotei aqa lan angro nanngi bosib Yesus singilatoqneb.

Yesus a olo Galili sawaq gilej

¹² Bati bei Jon a tonto talq di waiyonab sonaqa Yesus a di qusiqa olo tigelosiq Galili sawaq gilej. ¹³ Gilsiq Nasaret qureq di brantej. Dena walwelosiq Kaperneam qureq gilsiq di soqnej. Kaperneam qure agi Galili ya agu kobaquja qalaqsi unu. Ya agu jojomq di Sebulun sawa ti Naptali sawa ti unub. ¹⁴ Yesus a Kaperneam qureq gilej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁵ "Gam kobaquja Jordan ya qalaq dena aiyejunu qaji di Galili sawa ambleq na aiyejunu. Aisiq yuwalq di dinejunu. Gam qalaq di Sebulun ti Naptali ti unub. Sawa bei qaji nanngi belenjosib Galili di unub. ¹⁶ Deqa tamo ungasari ambruq di unub qaji nanngi pulon kobaquja unqab. Tamo ungasari padalo gam dauryosib ambruq di unub qaji nanngi pulon dena suwantnjrqas."

Yesus na tamo qolqe nanngi metnjrnaqa a dauryeb

¹⁷ Bati deqa Yesus na aqa wau utru atsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiqa tamo ungasari nanngi endegsi minjroqnej, "Qotei lan qureq di unu qaji a nunngo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati jojomqo. Deqa ningi are buluyiy."

¹⁸ Osiqa a Galili ya agu qalaq aisiq alile dia walweloqnsiqa nam atej di Saimon aqa nam bei Pita aqa was Andru wo sonab unjrej. Nanngi aiyel qe o qaji tamo soqneb deqa nanngi kakan waiyeqnaq unjrnsiqa minjrej, ¹⁹ "Ning e daurbiy. Ningi qe o qaji tamo unub deqa ningi qe eqnub. Dego kere e wau enqitqa ningi olo tamo oqnaq." ²⁰ Yesus a nanngi degsi minjrnaqa nanngi nango kakan uratosib Yesus dauryeb.

²¹ Onaqa Yesus a olo walwelosiq aisiqa Sebedi aqa niri Jems aqa was Jon wo nanngi aiyel qobun miligiq di nango abu ti kakan brano qandimeqnaq unjrnsiqa metnjrej. ²² Metnjrnaqa nango abu Sebedi a qobun miligiq di sonaqa uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a Qotei aqa anjam palontoqnsiqa ma tamo nanngi boletnjroqnej

²³ Yesus a dena walwelosiq Galili sawa keretoqnsiqa Juda nango Qotei tal miligiq giloqnsiqa dia Qotei aqa anjam palontoqnej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas anjam bole di Yesus na palontoqnej. Osiqa tamo ma utru segi segi kalil nanngi boletnjroqnej. ²⁴ Yeqnaqa tamo ungasari kalil Siria sawaq di soqneb qaji nanngi Yesus qa quoqnsib deqa tamo ma utru segi segi joqsib aqa areq boqneb. Tamo jejamu jaqatnjnro qaji nanngi ti tamo mondor uge uge na ojelejo qaji nanngi ti tamo nanarioqnsib mangaloqneb qaji nanngi ti tamo jejamu lainjro qaji nanngi ti kalil joqsib beqnaq Yesus na boletnjroqnej. ²⁵ Bati deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus dauryoqnsib laqneb. Galili sawa nanngi ti Dekapolis sawa nanngi ti Jerusalem qure nanngi ti Judia sawa nanngi ti qure qure Jordan ya taqal beiq di soqneb qaji nanngi ti kalil Yesus dauryoqnsib laqneb.

5

Yesus a manaq oqsik dia anjam palontej

¹ Onaqa Yesus na tamo ungasari kalil nanngi di unjrnsiqa a manaq oqsik di awesonaqa aqa segi angro nanngi aqa areq beb.

² Bonabqa a Qotei aqa anjam palontosiq endegsi minjrej, ³ “Tamo ungasari qudei nanngi poinjrqo, nanngi Qotei aqa njanngalaq di sougetejunub. Tamo ungasari nanngi di areboleboleinjreme. Qotei lan qureq di unu qaji a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas.

⁴ “Tamo ungasari akam ti unub qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Qotei na nanngo are olo boletetnjrqas.

⁵ “Tamo ungasari lawo na sosib nanngo segi njanng aguq ateqnub qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Qotei na mandam kalil osim nanngi enjrqas.

⁶ “Tamo ungasari kumbra bole dauryqajqa arearetnjreqnu qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Nanngi tulan kere na sqab. Iga ingi ti ya ti uyqajqa arearetgeqnu dego kere.

⁷ “Tamo ungasari duleqnub qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Qotei a kamba nanngi qa duloqnqas.

⁸ “Tamo ungasari nanngo are miligiq di jiga bei saiqoji unub qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Nanngi Qotei aqa ulatamu unqab.

⁹ “Tamo ungasari jeu turyeqnub qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Qotei a nanngi qa marqas, ‘Nanngi ijo segi anngo bole.’

¹⁰ “Tamo ungasari qudei nanngi kumbra bole dauryeqnub deqa jeu tamo nanngi na nanngi gulbe enjreqnub. Tamo ungasari nanngi di dego areboleboleinjreme. Qotei lan qureq di unu qaji a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas.

¹¹ “Ninngi ijo njanng ti unub deqa bunuqna tamo qudei na ninngi misilingoqnsib ugeugeinggoqnsib nunngo jejamu lanja gisanjoqnqab. Di unngum. Ninngi areboleboleingeme. ¹² Od, nunngo are tulan boleingim soqniy. Nunngo awai bole agi lan goge di unu. Nami jeu tamo nanngi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi dego degsib ugeugeinjroqneq.”

Ninngi bar ti pulon ti bul soqniy

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninngi mandamq endi bar bul soqniy. Ariya bar aqa qajarara koboqas di ingi kiye na olo qajararatqas? Di keresai. Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Deqa bar di mandamq di waiyibqa tamo qudei nanngi bosib sinnga na sosqab.

¹⁴ “Ninngi mandamq endi pulon bul soqniy. Ninngi are qaliy. Qure kobaquja a mana gogeqsi sqas di a boleq di sqas. A uliesqa keresai. ¹⁵ Tamo bei a lam qatrentosim guwe na kabutqasai. Boleq di gainim warum suwanjamqa tamo kalil tal miligiq di unub qaji nanngi warum gegerere unqab. ¹⁶ Dego kere ninngi pulon bul sosib boleq di kumbra bole bole yoqniy. Yoqniqbqa tamo ungasari nanngi na nanngo kumbra di unoqnsib nunngo Abu lan qureq di unu qaji aqa njanngi soqtoqnqab.”

Yesus a dal anjam qa marej

¹⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “E Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam ti kalil dauryosiy keretqajqa deqa mandamq aiyem. Ninngi endegsib are qalaib, ‘Yesus a dal anjam di taqal waiyqajqa bej.’ Di sai.

¹⁸ E bole merngwai. Lan ti mandam ti koboosaisoqnimqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai. Dal anjam soqnim soqnim Qotei na aqa wau kalil keretqas. ¹⁹ Deqa ninngi quiy. Tamo bei a dal anjam mutu kiñala bei uge qa marsim tamo ungasari nanngi dego titnjroqnim nanngi uge qa marqab tamo di aqa njanng tulan aguq aiqas. Deqa Qotei lan qureq di unu qaji a na tamo di taqatqasai. Osim aqa Mandor Koba sqasai dego. Ariya tamo bei a dal

anjam kalil dauryosim tamo ungasari nanği dego dauryqa minjroqnas tamo di aqa ñam tulan kobaqas. Deqa Qotei na tamo di taqatosim aqa Mandor Kobaqas. ²⁰E ninği endegsi mernğwai. Ninği kumbra tulan bolequja yoqniy. Yoqniqun nungo kumbra bole dena dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi ti nanğo kumbra bole bunjoqneme. Bunjoqasai di Qotei lan qureq di unu qaji a nungo Mandor Kobaqasosim ninği taqatnğwasai.

Yesus a niriñ kumbra qa anjam palontej

²¹“Ninği dal anjam endegsib queb, ‘Ninği tamo bei moyotaib. Ninği tamo bei moyotqab di ninği une ti sqab.’ Dal anjam di nungo moma nanği nami minjreb. ²²Ariya e dal anjam di bunjosiy ninği endegsi mernğwai. Tamo bei na aqa was niriñtas di a une ti sqas. Tamo bei na aqa was misilinyqas di une kobaquja aqa jejamuq di sqas. Deqa a ojsib anjam pegiyo talq di tigeltosib aqa une ubtetqab di kere. Tamo bei na aqa was minjnas, ‘Ni tulan nanari, areqalo saiqoji,’ degyqas di aqa une deqa Qotei na a osim njamyuwoq waiyqas di kere.

²³⁻²⁴“Deqa ni Qotei atraiyqa marsimqa ino was bei a ni qa niriñ ti soqnimqa ni deqa are qalsim atraiyo inği inği mati atra bijal qalaq di uratosim ino was aqaq gile. Gilsim a ombla anjam gereyekritosim dena bosim Qotei atraiyqam.

²⁵“Deqa tamo bei a ni qa anjam bei soqnimqa ninği ombla walwelosib anjam pegiyo talq giloqnsibqa gamq di ninği segi aiyel na anjam urur gereyoqujatiy. Yosib anjam moyotosib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya ninği gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq di tigeltimimqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo nanğo banq di atqas. Yimqa nanği na ni osib tonto talq di waimqab. ²⁶Deqa e bole mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil keretimqa qaja tamo nanği na ni uratmib oqedqam.

Yesus a unja jejamu ojetqajqa kumbra qa anjam palontej

²⁷“Ninği dal anjam endegsib queb, ‘Ninği tamo bei aqa unja jejamu ojetaib.’ ²⁸Ariya e dal anjam di bunjosiy ninği endegsi mernğwai. Tamo bei a unja bei lanja kokoqyosiqas are prugyqo di aqa are miligiq na a unja di aqa jejamu ojetqo.

²⁹“Ino njamdamu wo na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa njamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ino njamdamu qujai lounimqa ni une yqasai di kere. Ariya ni njamdamu aiyel ti soqnimqa Qotei na ni njamyuwoq waimqas di keresai. ³⁰Ino ban wo na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa banq di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ino ban qujai lounimqa ni une yqasai di kere. Ariya ni ban aiyel ti soqnimqa Qotei na ni njamyuwoq waimqas di keresai.

Yesus a unja uratqajqa kumbra qa anjam palontej

³¹“Nami nanği dal anjam endegsib mareb, ‘Tamo bei na aqa unja uratqa osimqa pepa bei nenğrenjosim yosim di a uratqas.’ ³²Ariya e dal anjam di bunjosiy ninği endegsi mernğwai. Tamo bei na aqa nawn lanja uratim a olo tamo bei oqas di tamo dena aqa nawn kumbra ueq waiyqo. Tamo bunuj a dego une atqo. Di kiyaaqa? Unja di a nami tamo bei ombla une atosai deqa.

Ninği anjam bei marqa osibqa inği bei na singilataib

³³“Ninği dal anjam endegsib queb, ‘Ni anjam bei singilatosim Tamo Kobaqas minjgam di ni na olo urataim. Ni anjam di dauryosim ye.’ Dal anjam di nungo moma nanği nami minjreb. ³⁴Ariya e dal anjam di bunjosiy ninği

endegsi mernḡwai. Ningi anjam bei singilataib. Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib. Lan qure a Qotei aqa awo jaram koba. Deqa ningi lan qure aqa ñam na anjam bei singilataib. ³⁵ Mandam a Qotei aqa singa atqajqa sawa. Deqa ningi mandam aqa ñam na anjam bei singilataib. Jerusalem a Mandor Koba aqa segi qure koba. Deqa ningi Jerusalem aqa ñam na anjam bei singilataib. ³⁶ Ni anjam bei marqa osimqa ino gate na anjam singilataim. Ni segi na marimqa ino gate banḡa sara qat bei oqwa keresai. Tulu bei dego oqwa keresai. Deqa ni ino gate na anjam singilataim. ³⁷ Ningi od qa segi marsib said qa dego segi mariy. Ningi anjam bei totoryosib marqab di ningi Satan aqa areqalo dauryqab.

Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni kamba a kumbra uge yaim

³⁸ ‘Ningi dal anjam endegsib queb, ‘Tamo bei na tamo bei aqa ñamdamu ugetetqas di ningi kamba aqa ñamdamu ugetetiy. Tamo bei na tamo bei aqa qalagei ugetetqas di ningi kamba aqa qalagei ugetetiy.’ ³⁹ Ariya e dal anjam di bunyosiy ningi endegsi mernḡwai. Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni kamba a kumbra uge yaim. Tamo bei na ula poñmimqa belosim waliñe bei osoryimqa poñyem. ⁴⁰ Tamo bei a ni qa anjam bei soqñim ino gara jugo yaimqajqa mermimqa ni na saidyaim. Olo ino gara olekoba dego ye. ⁴¹ Qaja tamo bei na ni ojsim singila na mermqas, ‘Ni ijo ingi ingi qoboiyetbosim e daurbosim gam truquyala endeq gile.’ A degsi mermimqa ni aqa anjam di bunyosim aqa ingi ingi qoboiyetosim dauryosim gam olekobaq osi gilete. ⁴² Tamo bei na ino ingi bei yaimqajqa mermimqa ye. Tamo bei na ino ingi bei yaimosim bunuqna a kamba olo ni emqajqa mermimqa ingi di ye. A saidyaim.

Ningi na jeu tamo nanḡi geregereinjroqniy

⁴³ ‘Ningi dal anjam endegsib queb, ‘Ni ino was nanḡi qalaqalainjroqne. Osim ino jeu tamo nanḡi qoreinjroqne.’ ⁴⁴ Ariya e dal anjam di bunyosiy ningi endegsi mernḡwai. Ningi nunḡo jeu tamo nanḡi dego qalaqalainjroqniy. Tamo qudei na ningi ugeugeingibqa ningi olo nanḡi qa Qotei pailyoqniy. ⁴⁵ Ningi kumbra degyqab di ningi nunḡo Abu lan qureq di unu qaji aqa anḡro bole sqab. Ningi qalie, Qotei a dego tamo bole ti tamo uge ti nanḡi turtnjroqnsiq kumbra bole bole enjreqnu. Agi a na aqa señ qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanḡoq aiyeqnu. Awa dego qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanḡoq aiyeqnu. ⁴⁶ Tamo unḡasari ningi qalaqalaingeqnuqab qaji nanḡi segi ningi kamba qalaqalainjroqnaqab di kumbra tulan bolesai. Nunḡo kumbra deqa Qotei a ningi awai bole enḡwasai. Takis o qaji tamo nanḡi dego kumbra degyeqnu. ⁴⁷ Ningi nunḡo was nanḡi segi gereinjroqnaqab di kumbra tulan bolesai. Nunḡo kumbra dena ningi na tamo qudei bunjnrqasai. Tamo nanḡi Qotei qaliesai qaji nanḡi dego nanḡo segi was nanḡi gereinjroqnuqab. ⁴⁸ Nunḡo Abu lan qureq di unu qaji a gaigai kumbra bole bole keretoqnsiq yeqnu. Deqa ningi dego nunḡo Abu aqa kumbra di dauryosib kumbra bole bole keretoqnsib yoqniy.

6

Ningi lanḡa baban na kumbra bole yaim

¹ ‘Tamo qudei nanḡi endegsib are qaleqnuqab, ‘E lanḡa baban na kumbra bole yoqnit tamo nanḡi e nuboaqnsib ijo ñam soqtetboqnaqab.’ Ariya ningi degyaib. Ningi degyqab di nunḡo Abu lan qureq di unu qaji a ningi awai bole enḡwasai.

² “Ninggi gisanj tamo nanjo kumbra dauryaib. Gisanj tamo nanjo kumbra agiende. Nanji na tamo inji inji saiqoji nanji aqaryainjrqa oqnsib tamo qudei qarinjreknab nanji qa namooqnsib gul anjameqnsib. Gul anjameqnsib tamo ungasari nanji na gisanj tamo nanji di unjroqnsib nanjo nam soqtetnjreknub. Gisanj tamo nanji di Qotei tal miligiq di, gam kokbaq di kumbra degyeqnub. Deqa e bole merngwai. Qotei a tamo nanji di awai bole enjrqasai. Nanjo awai agi tamo ungasari nanji na nanjo nam soqtetnjreknub di kere. ³ Deqa ni degyaim. Ni tamo inji inji saiqoji nanji aqaryainjrqa osimqa ban qonan a uli na aqaryainjrimqa ban wo a qalieqasai. ⁴ Di yawo anjam. Aqa damu endegsi unu. Ni uli na tamo inji inji saiqoji nanji aqaryainjrimqa tamo ungasari kalil nanji qalieqasai. Ni kumbra di uli na yoqnim ino Abu a segi unoqngas. Deqa a segi na ino nam soqtetmosim ni awai bole emoqngas.”

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

⁵ Osiqu Yesus a olo marej, “Ninggi Qotei pailyoqnsib gisanj tamo nanji pailyeqnsib deqsib pailyaib. Gisanj tamo nanji Qotei pailyoqnsib tamo ungasari kalil nanjo namdamuq di tigeleqnsib unjroqnsib nanjo nam soqtetnjreknub. Tamo nanji di Qotei tal miligiq di, qure ambleq di, gam kokba qalaq di kumbra degyeqnub. Deqa e bole merngwai. Qotei a nanji awai bole enjrqasai. Nanjo awai agi tamo ungasari nanji na nanjo nam soqtetnjreknub di kere. ⁶ Deqa ni deqsi pailyaib. Ni Qotei pailyoqnsib osimqa ino segi warum miligiq gilsim siran qandimtosim ino Abu uliejuu qaji a pailyoqnsib tamo kalil nanji ni numqasai. Ni kumbra di uli na yoqnim ino Abu a segi unoqngas. Deqa a segi na ino nam soqtetmosim ni awai bole emoqngas.

⁷ “Tamo nanji Qotei qaliesai qaji nanji lanja lanja pailyo olekokba yoqnsibqa endegsi are qaleqnsib, ‘Iga pailyo olekokba yoqnimqa Qotei a gago pailyo quqwas.’ Di gisanj. Deqa ninggi Qotei pailyoqnsib deqsib pailyaib. ⁸ Ninggi nanjo kumbra di dauryaib. Ninggi inji bei qa truquosib nunjo Abu pailyoqnsibqa a nami qalieqo.

⁹ “Deqa ninggi endegsi Qotei pailyoqnsib, ‘O gago Abu, ni lanj qureq di unum. Ino nam tulanj getento.

¹⁰ Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqnime.

Lanj qureq di nanji ino areqalo dauryeqnub dego kere iga mandamq endi ino areqalo dauryoqngom.

¹¹ O Abu, gago inji uyo bati gaigai keretgoqnime.

¹² Tamo nanji iga qa une ateqnub qaji nanjo une kalil iga na kobotetnjreknub deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetngime.

¹³ Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqnmqa ni iga aqaryaigime.

Yim Satan na iga ugetgwasai.’

¹⁴ “O ijo angro, ninggi deqsib Qotei pailyoqnsib. Ninggi quiy. Ninggi tamo bei qa anjam soqnmqa ninggi na aqa une kobotiy. Yimqa nunjo Abu lanj qureq di unu qaji a na kamba nunjo une kalil kobotetngwas. ¹⁵ Ninggi aqa une kobotetngwasai di nunjo Abu a dego nunjo une kobotetngwasai.”

Yesus a qurienj qa anjam palontej

¹⁶ Osiqu Yesus a olo marej, “Ninggi qurienjqnsib gisanj tamo nanji qurienjeqnsib ninggi deqsib qurienjaib. Gisanj tamo nanji qurienjeqnsibqa ulatamu ugeinjreknub. Tamo ungasari kalil nanji na unjrsib nanjo nam

soqtetnrqajqa deqa nanği kumbra degyeqnub. Deqa e bole mernğwai. Tamo nanği di Qotei na awai bole enjrğasai. Nanğo awai agi tamo unğasari nanği na nanğo ñam soqtetnrreqnub di kere. ¹⁷ Ariya ni kumbra degyaim. Ni qurienqa osimqa ino ulatamu geregere yansoqnsim ino gate banga pranjoqnsim ino jejamu gereiyosim laqne. ¹⁸ Yimqa tamo unğasari kalil nanği ni numoqn-sib ni qurienj ti unum di nanği qalieğasai. Ni kumbra di uli na yoqnim ino Abu a segi na unoqnqas. Deqa a segi na ino ñam soqtetmosim awai bole emoqnqas.”

Ninği mandam qa inği inği koroiyaib

¹⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninği mandam qa inği inği koroiyaib. Di sisimbinj na ugetqab. Baisuwi ojğas. Bajinj tamo nanği tal paratosib oqab. ²⁰ Deqa ninği lanj qure qa inği inği koroiyiy. Di sisimbinj na ugetğasai. Baisuwi ojğasai. Bajinj tamo nanği tal paratosib oğasai dego. ²¹ Sawa qabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi dego sinğilatim sqas.”

Ino ñamdamu a ino jejamu qa pulonj bul

²² Osiqa Yesus a olo marej, “Ino ñamdamu a ino jejamu qa pulonj bul. Deqa ino ñamdamu boleğas di ino jejamu kalil suwanesğas. ²³ Ariya ino ñamdamu ugeğas di ino jejamu kalil ambruesğas. Deqa pulonj ino are miligi di unu qaji a olo ambruğas di ino are miligi kalil ambruekritğas.”

Ni tamo kokba aiyel nanği wauetnrqqa keresai

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo qujai a tamo kokba aiyel nanği wauet-njrqa keresai. A tamo kobaquja bei qalağalaiyosim olo tamo kobaquja bei jeutğas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyğas. Dego kere ninği silali ti Qotei ti turtnjrsib nanği wauetnrqqa keresai.”

Ninği bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

²⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninği mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga inği ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ninği degsib maraib. Ninği inği uyo na segi ñambile oğasai. Ninği gara jugoqnqab dena segi nunğo jejamu bole sqasai. ²⁶ Ninği qebari nanği unjriy. Nanği inği yagosaieqnub. Inği otorosib talq di atosaeqnub. Ariya nunğo Abu lanj qureq di unu qaji a na qebari nanği inği anainjreqnu. Ninği qalie, qebari nanği qununj saiqoji. Ninği tamo qununj ti. Ninği na qebari nanği tulanj bunjnrejrunub. ²⁷ Ninği mandamq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib. Ninği are koba qalqab dena ninği nunğo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai.

²⁸ “Deqa ninği kiyaga gara qabe na osib jejamu kabutqajqa are koba qaleqnub? Ninği ñam so unjriy. Nanğo wala kiyersib branteqnub di ninği qaliesai. Nanği segi wauosaieqnub. Nanğo segi wala gereiyosaieqnub. ²⁹ Deqa e ninği endegsi mernğwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya ñam so aqa wala dena Solomon aqa wala tulanj bunyejunu. ³⁰ Mañ lanaj a bini oqwas nebe tamo nanği na ginğenjosib ñamyuwoq waiyqab. Mañ lanaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ninği kiyaga Qotei qa nunğo areqalo sinğilatqa yonub keresaiinğwo? Ninği mañ lanaj sai. Ninği tamo qununj ti. Deqa ninği endegsi poingem, Qotei a ninği dego gara engoqnqas. ³¹ Ninği areqalo kobaiyosib endegsib maraib, ‘Iga inği ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ninği degsib maraib. ³² Tamo unğasari Qotei qaliesai qaji nanği inği inği deqa are koba qaleqnub.

Ariya niŋgi deqa are koba qalaib. Nungo Abu laŋ qureq di unu qaji a qalie, niŋgi laŋa sqa keresai. Niŋgi iŋgi niŋgi deqaji oqnsib sqab. ³³ Deqa niŋgi kumbra qujai endi yoqniy. Niŋgi Qotei na taqatŋgosim nungo Mandor Koba sqajqa ti aqa kumbra bole bole dauryqajqa ti siŋgilaoqniy. Niŋgi degyqab di Qotei na kamba iŋgi uyo ti gara ti dego eŋgoqnqas. ³⁴ Deqa nebe kumbra kiye nungoq di brantqas niŋgi deqa are koba qalaib. Nebe a bati bei. Nebe qa gulbe di aqa segi gulbe. Bati segi segi aqa gulbe di nanjo segi segi. Deqa niŋgi are koba qalaib.”

7

Niŋgi na tamo qudei nanji peginjraib

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Niŋgi na tamo qudei nanji peginjraib. Niŋgi peginjraqasai di Qotei a kamba dego niŋgi pegiŋwasai. ² Ariya niŋgi na tamo nanji peginjraqab kere dego Qotei a kamba niŋgi pegiŋwas. Niŋgi na tamo nanjo jejamuq di une qametnjraqab kere dego Qotei a kamba nunjo jejamuq di une qametŋwas. ³ Kiyaaqa ni ino was aqa ŋamdamuq di ŋam ŋeŋgi kiŋala unu di unsimqa ino segi ŋamdamuq di ŋampan kobaquja unu di ni unosai? ⁴ Kiyaaqa ino segi ŋamdamuq di ŋampan kobaquja soqnimqa ni na tentosim ino was minjqam, ‘Was, e ino ŋamdamuq di ŋam ŋeŋgi kiŋala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ ⁵ Ni gisan tamo. Ni mati ŋampan kobaquja ino segi ŋamdamuq di unu qaji di taqal waiyosim ŋamdamu suwanmimqa ariya degam ŋam ŋeŋgi kiŋala ino was aqa ŋamdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.”

⁶ “Niŋgi ŋoro bole bole oqnsib bauŋ nanji enjroqnaib. Enjraqab di nanji ŋoro di taqal waiyosib bosib niŋgi uŋiŋwab. Niŋgi kolilei bole bole oqnsib bel nanji enjroqnaib. Enjraqab di nanji kolilei di mandamq di waiyosib nanjo siŋga na soselenqab.”

Niŋgi Qotei pailyqab di a na niŋgi aqaryaiŋwas

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Niŋgi iŋgi bei qa Qotei pailyqab di a na eŋwas. Niŋgi iŋgi bei oqa marsibqa ŋamqab di itqab. Niŋgi siranme kindokindonaqba Qotei na siran waqtetŋwas. ⁸ Tamo kalil Qotei pailyeqnub qaji nanji iŋgi eqnub. Tamo kalil iŋgi qa ŋameqnub qaji nanji iteqnub. Tamo kalil siranme kindokindoneqnub qaji nanji Qotei na siran waqtetnjreanu.”

⁹ “Tamo bei aqa anro a mamyim iŋgi qa minjimqa a iŋgi yqas. A meniŋ yqasai. ¹⁰ A na qe qa minjimqa a qe yqas. A amal yqasai. ¹¹ Deqa niŋgi quiy. Niŋgi tamo bolesai. Ariya niŋgi nungo anro nanji iŋgi bole bole enjreqnub. Niŋgi nanji saidnjrosaiqnub. Nungo kumbra dena niŋgi endegsi poingem, nungo Abu laŋ qureq di unu qaji a dego niŋgi saidŋgosaieqnu. Niŋgi pailyqab di a na iŋgi bole bole niŋgi eŋgoqnqas. A na niŋgi saidŋwasai bole sai.”

¹² “Kumbra bole bole tamo nanji na niŋgi eŋgwayqa arearetŋgeqnu qaji di niŋgi na olo nanji enjroqniy. Niŋgi degyqab di niŋgi Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam ti kalil keretosib dauryqab.”

Niŋgi siranme kiŋala miligiq giliy

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “Niŋgi siranme kiŋala miligiq giliy. Niŋgi siranme kobaquja miligiq gilqab di niŋgi padalo sawaq aiqab. Gam di kobaquja. Tamo gargekoba nanji gam di dauryeqnub. ¹⁴ Niŋgi siranme kiŋala miligiq gilqab di niŋgi gam kiŋala dauryosib ŋambile gaigai sqajqa sawaq di brantqab. Tamo quja quja segi gam di itosib dauryeqnub.”

Ningi gisan anjam maro tamo nanngi qa nam atoqnii

¹⁵ Osıqqa Yesus a olo marej, “Ningi geregere nam atoqnii. Tamo qudei na bosib gisanosib mernjwab, ‘İga Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Di sai. Tamo nanngi di kaja bul lawo na boqnsib ningi walawalaingqnsib anjam mernjeqñub. Ariya nanngo are miligiq di nanngi tamo uge. Nanngi bauñ juwan kaja nanngi ñumeqñub dego bul. ¹⁶ Ningi nanngo kumbra di geregere tenemtosib poingwas, nanngi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai. Ningi are qaliy. Tamo nanngi sil luwit mariñq dena wain gei osib uyeqñub e? Sai. Mañ luwit mariñq dena qura gei osib uyeqñub e? Sai. ¹⁷ Ningi qalie, nam bole nanngi gei bole ateqñub. Nam uge nanngi gei uge ateqñub. ¹⁸ Nam bole nanngi gei uge atosaeqñub. Nam uge nanngi gei bole atosaeqñub. ¹⁹ Nam kalil gei bole atosaeqñub qaji di tamo nanngi na qomelenjoqnsib namyuwoq di breinjreqñub. ²⁰ Dego kere ningi gisan tamo nanngo kumbra geregere tenemtosib poingwas, nanngi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai.

²¹ “Ningi endegsib are qalaib. Tamo ungasari nanngi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib metbqab di Qotei na nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Di sai. Tamo ungasari ijo Abu aqa areqalo dauryeqñub qaji nanngi segi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Qotei ağı lan qureq di unu. ²² Mondon diño bati bamqa tamo ungasari gargekoba nanngi ijo ulatamuq di tigelosib endegsib merbqab, ‘O Tamo Koba, iga ino ñam na anjam mare mare laqñem. İga ino ñam na mondor uge uge winjroqñsimqa mañwa gargekoba yoqñem.’ Nanngi e degsib merbqab. ²³ Merbibqa e kamba minjrqi, ‘Ningi tal qabe? E ningi qaliesai. Deqa ningi jaraiyiy. Ningi kumbra uge yo qaji tamo.’ ”

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

²⁴ Osıqqa Yesus a olo marej, “Tamo a ijo anjam kalil endi qusim dauryqas di a tamo bei meniñ quraq di aqa tal atej a bul sqas. ²⁵ Bunuqna awa jagwa ti bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyaqa? A meniñ quraq di tal atej deqa. ²⁶ Ariya tamo a ijo anjam kalil endi qusim olo dauryqa uratqas di a nanari tamo bei lanja sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. ²⁷ Tal atnaq sonaqa awa jagwa ti bosıqa ya meli dosıqa tal di qamsiq renjintosiq putonaq aisiq tulan niñaqej. Od, tal di a torei padalej.”

²⁸ Yesus a anjam kalil di marsiq koboonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi queb. Qusib nanngi prugugeteb. ²⁹ Di kiyaqa? Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nanngo anjam maroqñeb de ti keresai. Yesus a segi anjam di aqa abu.

8

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

¹ Yesus a manaq dena aiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi a dauryosib aiyebe. ² Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus aqa areq bosıqa aqa singaq di singa pulutosıqa minnej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqñimqa e boletbe.” ³ Degsi minjnaqa Yesus a ban waiyosiq tamo di ojsıqa minnej, “E ni boletmqas are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” Onaqa bati qujai deqa aqa yu kalil mosoosiq aqa jejamu boleej. ⁴ Onaqa Yesus na olo minnej, “Ni que. İno jejamu boleqo deqa ni tamo qudei nanngi minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraıyqajqa inğı inğı Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraıyime. Yimqa tamo ungasari nanngi ni numсіб marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’ ”

Yesus na qaja tamo gate aqa kanjal tamo boletej

⁵ Onaqa Yesus a walweloſiq Kaperneam qureq di brantej. Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. A Yesus aqa areq boſiqa pailyoſiq minjej, ⁶ “O Tamo Koba, ijo kanjal tamo a makobaiyqo. Aqa tanu kalil laiyoſiq jejamu tulaſ jaqatinyqoqa talq di ɳeiejunu.” ⁷ Onaqa Yesus na minjej, “E giliſiy boletqai.” ⁸ Degſi minjnaqa qaja tamo gate na olo minjej, “O Tamo Koba, e tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. Ni anjam ſegi marimqa ijo kanjal tamo a boleqas. ⁹ E dego tamo kokba qudei naſgo ſorgomq di unum. Ijo qaja tamo naſgi ijo ſorgomq di unub. E bei minjqai, ‘Ni gile.’ Yimqa a gilqas. Bei minjqai, ‘Ni au.’ Yimqa a bqas. Ijo kanjal tamo bei minjqai, ‘Wau di ye.’ Degſi minjitqa a ijo anjam dauryqas.” ¹⁰ Onaqa Yesus a qaja tamo gate aqa anjam di quſiqa tulaſ prugugetej. Oſiqa buloſiq tamo uſgasari gargekoba a dauryoqneb qaji naſgi minjrej, “E bole mernqwai. Qaja tamo gate endi a e qa aqa areqalo tulaſ ſingilatqo. Iſrael tamo nami e qa degſi aqa areqalo ſingilato qaji bei unosa.

¹¹ “Deqa e niſgi endegſi mernqwai. Tamo uſgasari gargekoba naſgi ſawa guta na guma na ti boſib korooſib Abraham, Aiſak, Jekop naſgi koba na awooſib iſgi uyoqnaq. Yimqa Qotei laſ qureq di unu qaji a naſgo Mandor Koba ſoſim naſgi taqatnjqas. ¹² Ariya tamo qudei Qotei a nami taqatnjqas oſiq metnjrej qaji naſgi a qa naſgo areqalo ſingilatosa deqa a naſgo Mandor Koba ſoſim naſgi taqatnjqasai. A na naſgi oſim qalaq di breinjrimqa naſgi ſawa ambruq di ſqab. Sawa dia naſgi akamkobaoqſiſ pailoqſiſ naſgo jaqatij qa qalagei anjam atoqnaqas.”

¹³ Oſiqa Yesus a qaja tamo gate di minjej, “Ni gile. Ni e qa ino areqalo ſingilatonum deqa ni giliſim unime. Ino kanjal tamo a boleſiq unu.” Degſi minjnaqa bati qujai deqa aqa kanjal tamo aqa ma kobonaqa a boleej.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

¹⁴ Onaqa Yesus a Pita aqa tal gogetoſiqa Pita aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanjanyaq bijalq di ɳeieſonaq unej. ¹⁵ Unſiqa aqa baſ oſiqa tigeltonaqa aqa jejamu kanjan di kobonaqa a tigeloliſiqa iſgi goiyetej.

Yesus a tamo uſgasari gargekoba naſgi boletnjroqnej

¹⁶ Seſ aiqa laqnaqa tamo uſgasari mondor uge uge na ojeleno qaji naſgo was naſgi na joqſiſ Yesus aqa areq oſi boqneq. Oſi beqnaqqa Yesus a anjam ſegi minjreqnaqa mondor uge naſgi aqa anjam quoqſiſ jaraiyoqneq. Tamo ma utru ſegi ſegi ſo qaji naſgi dego oſi beqnaq Yesus na boletnjroqnej. ¹⁷ A kumbra di yoqnej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aiſaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegſi marej, “Kriſtus a gago ma utru ſegi ſegi kalil yaſiyetgoqſiſ taqal waiyeqnu.”

Tamo qudei naſgi Yesus dauryqajqa minjeb

¹⁸ Bati deqa Yesus a ɳam atej di tamo uſgasari tulaſ gargekoba naſgi aqa areq di koroſonab unjrej. Deqa a na aqa aſgro naſgi minjrej, “Iga qobuſ gogetoſim jaraiyoſim ya agu taqal beiq gilqom.” ¹⁹ Degſi minjrſiqa naſgi joqſiq koba na gilqa laqnaqqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa areq boſiqa minjej, “O Qalie Tamo, ni ſawa ſawaq giloqſimqa e ni daurmoqnaqai.” ²⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Baun juwan naſgi tal ti. Agi ſub miligij di ɳereɳeqnub. Qebari naſgi ſimi ti. Deqa naſgi ſimiq di ɳereɳeqnub. Ariya e Tamo Aſgro ɳeijajqa tal ſaiqoſi. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba.” ²¹ Onaqa Yesus aqa aſgro bei na minjej, “O Tamo Koba, ni e odbimqa e mati aiſiy ijo

abu qa tarinjoqnaqi. A moiymqa subq atsiy di e ni daurmqai.” ²² Onaqa Yesus na minjej, “Ungum. Tamo moiyo qaji nangi segi na tamo moiyo qaji nangi subq atelenjoqnaq. Ariya ni bosim e daurbe.”

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

²³ Osiqa Yesus a qobun gogetonaqa aqa angro nangi a dauryosib koba na qobun gogetosib gileb. ²⁴ Nangi gileqnaqqa Yesus a qobun miligiq di nejsiq qambuntej. Onaqa jagwa tulan koba tigelosiq ya korkortosiqa qobun qaloqnsiqa morman miligiq aiyeqnaqa ya maqej. ²⁵ Deqa Yesus aqa angro nangi tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga aqaryaige. Iga padalqa laqnum.” ²⁶ Onaqa Yesus a tigelosiq minjrej, “Ningi e qa nunjo areqalo singilatqa yonub tulan keresaiingwo. Ningi kiyaaqa ulaonub?” Degsi minjrsiqa jagwa ti ya ti njirinjnjrnaqa nangi laeb. ²⁷ Onaqa Yesus aqa angro nangi are koba qalsib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrjoqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus a tamo aiyel nanjo jejamuq na mondor uge gargekoba winjrej

²⁸ Onaqa Yesus aqa angro nangi ti qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gadara nanjo sawaq di tiryeb. Tiryonabqa tamo aiyel nangi tamo sub ato sawaq dena brantosib walwelosib Yesus aqa areq beb. Tamo nangi di mondor uge uge na ojelenjo qaji. Nangi aiyel qaja ani. Deqa tamo kalil nangi gam dena walwelqa keresai. ²⁹ Nangi aiyel Yesus aqa areq bosib lelenkobaosib minjeb, “O Qotei aqa Njiri, ni iga kiyergwajqa bonum? Iga padalqajqa bati bosaisonaqa ni laja ambleq di iga jaqatin egwa bonum e?” ³⁰ Bati deqa isaq yala dia bel tulan gargekoba nangi suwaroqneb. ³¹ Deqa mondor uge nangi singila na pailosib Yesus minjeb, “Ni iga qarinjimqa iga bel nanjo jejamuq gilelenjom.”

³² Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere. Ningi jaraiyosibqa bel nanjo jejamuq gilelenjoiy.” Degsi minjrnaqa mondor uge nangi na tamo aiyel di uratnjrsib bel nanjo jejamuq gilelenjeb. Gilnabqa bel kalil nangi gurgurosib botau dena prugelenjosib yaq aisib ya uysib morenejeb.

³³ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nangi kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aiyeb. Aisib bel qa ti tamo aiyel mondor uge uge na ojelenjo qaji nangi qa ti saoqnsib laqneb. ³⁴ Onaqa qure deqaji kalil nangi qusibqa Yesus unqajqa aqa areq beb. Bosib Yesus unsib minjeb, “Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile.”

9

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹ Onaqa Yesus aqa angro nangi ti olo qobun gogetosibqa ya agu taqal beiq aisib Yesus aqa segi qureq di branteb. ² Brantosib sonabqa tamo qudei na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsib Yesus aqa areq osi beb. Onaqa Yesus a nanjo areqalo unej di nanjo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Degsi unsiq deqa tamo di minjej, “O ijo angro, ni areboleimeme. Ino une kalil e na kobotetmonum.”

³ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei nangi Yesus aqa anjam di qusibqa nango areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilinjyo.”

⁴ Nangi degsib are qaleqnaqqa Yesus a nanjo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Ningi kiyaaqa areqalo uge di onub? ⁵ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyoq qaji di minjit ningi qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’

anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo? ⁶ Ariya e segi Tamo Anġro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanġo une kobotet-njrqa kere. Niġi degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanġi degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minjej, “Ni tigelosim ino sapers osim ino talq gile.” ⁷ Degsi minjnaqa aqa jejamu boleonaqa a tigelosiq aqa talq gilej. ⁸ Onaqa tamo unġasari kalil nanġi Yesus aqa manjwa di unsibqa nanġi tulan ulaosib Qotei aqa ñam soqtoqneb. Di kiyaaqa? Qotei na singila kobaquja Yesus yej deqa.

Yesus na Matyu minjej, “Ni e daurbe”

⁹ Onaqa Yesus a dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa ñam Matyu a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Osiqa minjej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa a tigelosiq Yesus dauryej.

¹⁰ Onaqa bati bei Yesus aqa anġro nanġi ti Matyu aqa talq gilsib awoosib inġi uyoqneb. Nanġi segi sai. Takis o qaji tamo ti une tamo ti tulan gargekoba nanġi dego bosib awoosib Yesus aqa anġro nanġi ti inġi uyoqneb. ¹¹ Onaqa Farisi qudei nanġi bosib Yesus a takis o qaji tamo ti une tamo ti nanġi koba na inġi uyeq nab unjrsibqa Yesus aqa anġro nanġi nenemnjreb, “Nuġo Qalie Tamo a kiyaaqa takis o qaji tamo ti une tamo ti nanġi koba na awoosib inġi uyeq nub?”

¹² Onaqa Yesus a Farisi nanġo anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma sai qoji nanġi yu qanġra tamo aqaq gilosaieq nub. Tamo ma ti nanġi segi yu qanġra tamo aqaq gileq nub. ¹³ Qotei aqa anjam bei nami nenġrenyeb qaji di niġi sisiyosib geregere poingem. Agi endegsib nenġrenyeb, ‘Niġi e lanja atraibeq nub. E nuġo kumbra deqa arearetbosaieq nu. Ariya niġi tamo nanġi qa duloqnsib kumbra bole bole enjroq nab di e tulan arearetbqas.’ ” Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une sai qoji.’ E tamo deqaji nanġi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanġi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurien q a anjam marej

¹⁴ Bati bei Jon aqa anġro nanġi Yesus aqa areq bosib minjeb, “Iga ti Farisi nanġi ti inġi uratoqnsim qurien eqnum. Kiyaaqa ino anġro nanġi qurienosaieq nub?”

¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei a unja ban ojqa bati qa aqa was nanġi ti soq nibqa nanġi are gulbeinjrqas e? Sai. Bunuqna nanġo was a nanġi uratnjrimqa bati deqa nanġi qurienjoqnsib sqab.

¹⁶ “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branjoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kiñalaosim gara jugo sari di uratim bran qelikobaqas. ¹⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kanġranosiq singilaej deqa tamo dena wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenjosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di nanġi ombla bele sqab.”

Unja bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo anġro moiyej qaji a tigellej

¹⁸ Yesus na Jon aqa anġro nanġi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa Qotei tal taqato tamo bei a walwelosiq Yesus aqa areq bosiq sinġa pulutosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo anġro sebin a endego moiqo. Deqa ni bosim ino ban aqa jejamuq di atimqa a olo ñambile sqas.” ¹⁹ Onaqa Yesus na tamo

di odyosiqa tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa aqa angro nanqi dego nanqi aiyel daurnjrsib gileb.

²⁰ Nanqi gileqnaqba uña bei ma ti soqnej qaji a Yesus aqa qoreq na dadauryosiqa ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. Uña di a nami bai na unej leñ aiyooqnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. ²¹ A endegsi are qalej, “E Yesus aqa gara mutu segi ban na ojitqa ijo ma koboqas.” Degsi are qalsiqa ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. ²² Ojnaqa Yesus a bulosiqa uña di unsiqa minjeñ, “O ijo angro, ni are lawo soqnime. Ni ino areqalo e qa singilatosim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo.” Onaqa bati qujai deqa aqa leñ aiyooqnej qaji di koboej.

²³ Yesus a dena walwelosiq Qotei tal taqato tamo aqa talq di brantosiqqa ñam atej di tamo ungasari nanqi yumba anjamoqnsib akam murqumyeqnaq unjrej. ²⁴ Unjrsiqa minjrej, “Niñgi sasaloiy. Angro sebiñ di a moiyoasai. A laña ñeisiq qambumtejunu.” Degsi minjrnaqa nanqi Yesus kikiyeb. ²⁵ Osib nanqi sasalosib tal uratonabqa Yesus a angro moiyej qaji aqa warum miligiq gilsiqqa angro aqa ban ojsiq soqtonaqa a olo ñambile osiq tigelosiq awoej. ²⁶ Onaqa bunuqna sawa sawa kalilq di tamo ungasari nanqi Yesus aqa manwa deqa saooqnsib laqneñ.

Yesus a tamo qudei nanqi boletnjrej

²⁷ Onaqa Yesus a qure di uratosiq walwelosiq gileqnaqa tamo aiyel ñam qandimnjro qaji nanqi gam na Yesus dauryosib giloqneñ. Nanqi giloqnsib leleñoqnsib Yesus minjoqneñ, “O Devit aqa Njiri, ni iga qa are ugeimeme.”

²⁸ Degsib Yesus minjeqnaqba a tal bei gogetej. Tal gogetosiq sonaqa nanqi aiyel Yesus aqa areq bonabqa minjrej, “E niñgi boletñgwa kere niñgi degsib are qalonub e?” Onaqa nanqi aiyel na minjeñ, “Od, Tamo Koba.” ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Niñgi e qa nungo areqalo singilatosib ijoq bonub deqa e niñgi boletñgwai.” Osiaqa aqa ban waiyosiq nanqi ñamdamu ojej. ³⁰ Ojnaqa nanqi ñamdamu poinjrnaqa nanqi sawa uneb. Onaqa Yesus a singila na minjrej, “Nungo ñamdamu boleqo deqa niñgi tamo qudei nanqi ubtosib minjraib.” ³¹ Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus a nanqi aiyel boletnjrej deqa nanqi gilsib mare mare laqnaq sawa deqaji tamo ungasari kalil nanqi quekriteb.

³² Nanqi aiyel gileqnaqba tamo bei mondor uge na ojnaq medabu getenjej qaji a tamo qudei na osib Yesus aqa areq beb. ³³ Bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaqa aqa meñ otyonaqa medabu waqtosiqqa anjam maroqnej. Onaqa tamo ungasari kalil nanqi manwa di unsibqa are koba qaloqnsib maroqneñ, “Israel sawaq endi tamo bei na kumbra deqaji bei yeqnaq iga nami unsoaiqneñ.” ³⁴ Onaqa Farisi nanqi maroqneñ, “Mondor uge nanqi gate koba Satan a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena Yesus na mondor uge nanqi winjreñnu.”

Yesus a tamo ungasari nanqi qa dulej

³⁵ Yesus a dena walwelosiqqa qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqnsiqqa Juda nanqi Qotei tal miligiq giloqnsiqqa Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanqi Mandor Koba sqas anjam bole di Yesus na palontoqnsiqqa Juda nanqi minjroqnej. Osiaqa tamo ma utru segi segi so qaji nanqi boletnjroqnej. ³⁶ Tamo ungasari tulan gargekoba nanqi Yesus aqa areq beqnaqba unjroqnsiq a nanqi qa duloqnej. Di kiyaaqa? Nanqi tulan sougetesoqneñ deqa. Nanqi kaja bul mandor saiqoji. ³⁷ Deqa Yesus na aqa angro nanqi yawo anjam bei endegsi

minjrej, “Wauq di ingi gargekoba melionub. Ariya ingi meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. ³⁸ Deqa ningi wau lanja minjibqa a na wau tamo nanngi qarinjrimqa nanngi aqa wauq gilsib ingi meli bunuj otorelenqab.”

10

Yesus aqa angoro 12 nanngo ñam

¹ Onaqa Yesus na aqa angoro 12 nanngi metnjrnaqa aqa areq beb. Bonabqa a na nanngi singila enjrej. Nanngi na tamo ungasari nanngo jejamuq dena mondor uge uge winjrqaqqa ti tamo ungasari nanngo ma utru segi segi kalil kobotetnjrqajqa ti deqa marsiq nanngi singila enjrej.

² Aqa anjam maro tamo 12 singila enjrej qaji nanngo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanngi aqa was Andru wo. Bei Sebedi aqa njiri Jems aqa was Jon wo. ³ Ariya Filip Bartolomyu wo. Bei Tomas nanngi takis o qaji tamo Matyu wo. Bei Alfias aqa njiri Jems nanngi Tadius wo. ⁴ Bei Saimon agi Rom nanngi winjrqaqqa maroqnej qaji. Ariya bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanngo banq di atej qaji.

Yesus na aqa angoro 12 nanngi wau enjrej

⁵ Osiqa Yesus na aqa angoro 12 nanngi di qarinjnrqa osiqa minjrej, “Ningiq ure qureq giloqniy. Ningi sawa bei bei qaji nanngoq giloqnaib. Samaria nanngo qureq dego giloqnaib. ⁶ Ningi Israel nanngo segiq giloqniy. Israel nanngi sougetejunub. Nanngi kaja bul mandor saiqoji. ⁷ Deqa ningi giloqnsibqa anjam endegsib minjroqniy, ‘Qotei lan qureq di unu qaji a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati jojomoq.’ ⁸ O ijo angoro, ningi na Israel nanngi degsib minjroqnsibqa nanngo ma tamo nanngi boletnjroqniy. Tamo morenoqniqbqa olo tigeltnjroqniy. Tamo nanngo jejamu yu na ugeeleno qaji nanngi olo gereinjroqniy. Mondor uge uge nanngi dego tamo ungasari nanngo jejamuq dena winjroqniy. E singila engonum qaji di ningi awaiyosai. E lanja engonum. Deqa ningi dego tamo nanngi lanja gereinjroqniy. Nanngi awai bei yainjraib.

⁹ “Ningiq meniñ silali agi gol ti silva ti kapa ti di osib gilaib. ¹⁰ Ningi walwelosib nunngo qaquñ aib. Gara jugo aiye aiye aib. Singa tatal aiye aiye aib. Walwelqajqa toqon ojaib. Ningi Qotei aqa wau tamo unub deqa ningi qure qureq giloqniqbqa nanngi na ingi ingi deqaji ningi engoqnaqab.

¹¹ “Ningiq qure bei beiq di brantoqnsibqa tamo bole bei itoqnsib aqa talq di soqniy. Dia sosib dena tigeloqnsib olo qure beiq giloqniy. ¹² Ningi tal bei gogetoqnsibqa tamo ungasari tal miligiq di unub qaji nanngi endegsib minjroqniy, ‘Ningiq lawo na soqniy.’ ¹³ Degsib minjroqniqbqa nanngi ningi joqsib gereingibqa nunngo lawo anjam di nanngoq di uratib soqnem. Ariya nanngi ningi gereingosaiabqa nunngo lawo anjam di olo puluosim nunngoq bem. ¹⁴ Tamo bei a ningi gereingwa uratimqa kiyo nunngo anjam quqwa asgiyimqa kiyo ningi qure di uratqa oqnsib nunngo singa tumbum butuyoqniy. ¹⁵ E bole merngwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari nanngo une qa peginjraqa batiamqa Qotei na qure deqaji nanngi tulan padaltnjrougetqas. Sodom qure ti Gomora qure ti nanngi Qotei na mondonj degsim padaltnjrqasai. A nanngi gulbe kiñala enjrqas.”

Gulbe bei bei brantoqnaqab

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningiq quiy. Ningi kaja du du bul unub deqa e na ningi qarinqitqa gilsib baun juwan nanngo ambleq di wauoqnaqab. Deqa ningi

amal nanngo kumbra dauryiy. Agi amal nanngi gaigai nam atoqnsib laqnuv. Nnngi binon nanngo kumbra dego dauryiy. Agi binon nanngi kumbra bole segi yeqnuv. Nanngi kumbra uge yosaieqnuv. ¹⁷ Deqa nnngi tamo nanngi qa geregere nam atoqniy. Nanngi bosib nnngi ojelenosib anjam pegiyo talq di nnngi tigeltngooqngab. Osib nanngo Qotei tal miligiq di nnngi kumbaingooqngab. ¹⁸ Osib nnngi olo joqoqnsib Rom nanngo gate ti nanngo mandor ti nanngo ulatamuq di nnngi tigeltngooqngab. Yimqa nnngi ijo anjam bole palontooqnsib nanngi minjroqngab. Osib sawa bei bei qaji nanngi dego ijo anjam minjroqngab. ¹⁹ Nanngi na nnngi ojoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltngooqngabqa nnngi ulaaib. Osib endegsib are qalaib, 'Iga na kamba anjam kiyersim minjrqom?' Nnngi degaib. Bati deqa Qotei na powo engimqa nnngi kamba anjam minjrqab. ²⁰ Nnngi segi na anjam minjrqasai. Nunngo Abu aqa Mondor na nunngo medabu singilatetngim nnngi anjam marqab.

²¹ "Bati deqa kumbra uge endeqaji brantelenqas. Tamo qudei na nanngo segi was nanngi ojoqnsib jeu tamo nanngo banq di atoqngabqa nanngi na nanngi numoqngab morenoqngab. Tamo qudei na nanngo segi angro nanngi dego degsib ojoqngab. Angro qudei na nanngo segi ai abu nanngi ojoqnsib jeu tamo nanngo banq di atoqngabqa nanngi na nanngi numoqngab morenoqngab. ²² Nnngi ijo nam ejunub deqa tamo ungasari kalil nanngi nnngi qa tulan ugeooqnsib jeutngooqngab. Ariya nnngi ijo nam singila na ojsib gilsib dijo bati itqab di Qotei na nnngi elenqas. ²³ Nnngi qure bei beiq di brantooqngabqa tamo ungasari nanngi na nnngi ugeugeingooqngabqa nnngi nanngo qure di uratoqnsib olo qure beiq giloqniy. E bole merngwai. Nnngi Israel nanngo qure kalil keretosaisooqngabqa e Tamo Angro olo bqai.

²⁴ "Skul angro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. Kanqal tamo na aqa tamo koba a bunyqa keresai. ²⁵ Skul angro a kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab. Kanqal tamo a powo koba osimqa di aqa tamo koba ombla kerekereqab. E tal aqa abu bul. Jeu tamo nanngi na e merbeqnuv, 'Ni Satan.' Degsib nam merbeqnuv. Nnngi ijo talq di unub deqa jeu tamo nanngi na nnngi dego nam tulan ugedamu merngoqngab."

Nnngi Qotei segi ulaiyy

²⁶ Osiqa Yesus a olo marej, "Nnngi jeu tamo nanngi di ulainjraib. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dqas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo nanngi qusib poinjrqas. ²⁷ Deqa anjam e ambruq di merngeqnum qaji di nnngi olo suwanooq di maroqniy. Anjam nnngi lumu na queqnuv qaji di nnngi olo bijal gogeq di tigelosib palontooqniy. ²⁸ Nnngi jeu tamo nanngi ulainjraib. Nanngi nunngo qunun moiyoqta keresai. Nanngi nunngo jejamu segi moiyoqta kere. Deqa nnngi nanngi ulainjraib. Qotei a segi ulaiyy. A na qujai tamo nanngo qunun ti jejamu ti turtnjrsim namyuuq di breinjrqqa kere.

²⁹ "Nnngi qalie. Tamo nanngi qebari sinjir silali kobaquja na awaiyoosieqnuv. Silali kiñala na awaiyeqnuv. 10 toea dego. Ariya nunngo Abu a na qebari sinjir nanngi geregere taqatnjreqnu. A na marimqa bei a ulonosim mandamq aiqa keresai. ³⁰ Dego kere Qotei a nunngo gate banqa segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. ³¹ Deqa nnngi ulaaib. Nnngi qebari kalil nanngi tulan bunnjrejunub."

Nnngi Yesus aqa nam marqajqa ulaaib

³² Osiqa Yesus a olo marej, "Nnngi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo nam boleq atsib marqab di mondon e kamba ijo Abu lan qureq di unu qaji

aqa ulatamuq di nungo ñam boleq atsiy marqai. ³³ Ariya ningi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo ñam marqajqa asgingwas di mondon e kamba ijo Abu lan qureq di unu qaji aqa ulatamuq di nungo ñam marqajqa asgibqas.”

Iga Yesus tulan qalaqalaiyoqnqom

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo ungasari nanngi geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo ungasari nanngi pupoinjritqa nanngi jeu jeu sqajqa deqa bem. ³⁵ Od, e jeu kumbra tigeltqa bem. Deqa angro mel nanngi na nanngo segi abu nanngi jeutnjroqnqab. Angro sebin nanngi na nanngo segi ai nanngi jeutnjroqnqab. Ain yala nanngi na nanngo segi ain qeli nanngi jeutnjroqnqab. ³⁶ Tamo ungasari tal qujaiq di unub qaji nanngi jeu jeu sqab.

³⁷ “Deqa ningi quiy. Tamo bei na aqa ai abu nanngi tulan qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulan qalaqalaibqasai di a e ombla wauqa keresai. Tamo bei na aqa angro mel nanngi ti aqa angro sebin nanngi ti tulan qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulan qalaqalaibqasai di a e ombla wauqa keresai. ³⁸ Tamo bei na aqa segi ñamburbas qoboiyosim e daurbqasai di a e ombla wauqa keresai. ³⁹ Tamo bei a aqa segi ñambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi ñambile uratqas di a olo ñambile bole oqas.”

Tamo bei na Yesus aqa angro gereiyqas di Qotei na a awai bole yqas

⁴⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na ningi osim geregereingwas di a na e dego osim geregereibqas. Tamo a e oqas di a na ijo Abu e qarinqbej qaji di dego oqas. ⁴¹ Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa medabu o qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim gereiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Di kiyaaqa? A na Qotei aqa medabu o qaji tamo di gereiyqo deqa. Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim gereiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Di kiyaaqa? A na Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo di gereiyqo deqa. ⁴² Tamo bei a ijo angro bei unsim endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Yesus aqa angro.’ A degsi are qalsimqa ijo angro di osim ya ulili tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. E bole merngwai. A ijo segi angro gereiyqo deqa aqa awai bole Qotei na yqas qaji di tamo bei na olo yayyqa keresai.”

11

Jon yansnjro qaji aqa angro qudei nanngi anjam bei Yesus nenemyeb

¹ Yesus na aqa angro 12 nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaaqa a sawa di uratosiqa qure qureq giloqnsiqa tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Bati deqa Jon yansnjro qaji a tonto talq di sognej. Sonaaq wau kalil Kristus a yoqnej qaji di tamo qudei nanngi unsib deqa mare mare laqnaab Jon a quej. Qusiqa aqa angro qudei nanngi qarinqjrnnaq Yesus aqa areq gilsib endegsib nenemyeb, ³ “Kristus agi Qotei na nami qarinqyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kiyo?”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi aisib anjam ningi queqnuq qaji deqa ti kumbra ningi uneqnuq qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. ⁵ Endegsib minjiy, ‘Tamo ñam qandimnjro qaji nanngi olo ñam poinjreqnaqa sawa uneqnuq. Tamo jejamu lainjro qaji nanngi olo walweleqnuq. Tamo nanngo jejamu yu na ugeeleno qaji nanngo yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getenjro qaji nanngo dabkala olo waqeqnu. Tamo moreno qaji nanngi olo tigeleqnuq.’”

Tamo sougetejunub qaji nanġi Qotei aqa anjam bole queqnu**b**.⁶ Tamo nanġi e qa nanġo areqalo singilatoqnsib olo ijo ñam ulontosaieqnu**b** qaji nanġi tula**n** areboleboleinjre**qnu**.⁷ ”

⁷ Onaqa Jon aqa anġro nanġi Yesu**s** aqa anjam di qusibqa olo puluosib Jon minjqajqa aiyeb. Aiyeqnabqa Yesu**s** na tamo unġasari gargekoba a ombla soqneb qaji nanġi Jon qa endegsi minjrej, “Ninġi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninġi tamo silai aqa banġa bul jagwa bul pileteqnaqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. ⁸ Deqa ninġi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninġi tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unqajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara bole walaeqnu**b** qaji nanġi mandor kokba nanġo talq di unub. ⁹ Deqa ninġi kiyafa wadau sawaq gileb? Ninġi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Ninġi deqa unqa gileb. Deqa e ninġi endegsi mernġwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaq**u**a. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanġi tula**n** bu**n**njrej**u**. ¹⁰ Agi nami e mandamq aiyosaisonamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nenġrenq di unu. ¹¹ Deqa e bole mernġwai. Jon yansjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanġi tula**n** bu**n**njrej**u**. Ariya tamo qudei ñam saiqoji unub qaji nanġi Qotei na taqatnjroqnsiqa nanġo Mandor Koba unu deqa nanġi olo Jon tula**n** bu**n**jejunub.

¹²⁻¹³ “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anjam ti maroqneb dena bos**i** bosiq Jon yansjro qaji aqa bati brantej. Dena bosiq bini tamo unġasari nanġi Qotei na taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqajqa tula**n** singilaeqnu**b**. Qotei agi lan qureq di unu. ¹⁴ Ninġi quiy. Qotei aqa medabu o qaji tamo Elaija a olo bqas. Anjam di nenġrenq di unu. Elaija agi bej. E Jon qa mernġwa osimqa Elaija aqa ñam na yawo anjam mernġeqnum. Ninġi ijo anjam di quqwa are soqnimqa quiy. ¹⁵ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam di geregere quem.

¹⁶ “Tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġo kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai? E nanġo kumbra qa endegsi marqai. Nanġi anġro du du bul qure ambleq di ala**n**oqnsib anġro qudei na qudei minjre**qnu**b, ¹⁷ ‘Iga yumba anjamonumqa ninġi lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa ninġi akamosai.’ ” ¹⁸ Osiqa Yesu**s** a olo marej, “Jon a bosiq**a** inġi ti wain ti uratosiq sonaqa tamo nanġi a qa maroqneb, ‘A mondor uge ti unu.’ ” ¹⁹ Ariya e Tamo Anġro bosimqa inġi ti wain ti uyeqnamqa tamo nanġi e nub**o**qnsib mareqnu**b**, ‘Ninġi uniy. Yesu**s** a qunjan ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nanġi koba na walweleqnu**b**.’ ” Osiqa Yesu**s** a olo marej, “Qotei aqa tamo unġasari nanġi aqa wau kalil un**o**qnsib dena nanġi bole qalieeqnu**b**, aqa powo tula**n** kobaq**u**a.”

*Yesu**s** na tamo unġasari are bulyosai qaji nanġi ħirin**n**je**j***

²⁰ Qure qudei Yesu**s** a dia ma**n**wa gargekoba yoqnej qaji nanġi are bulyosai deqa a nanġi qa ħiri**n**ej. ²¹ Osiqa minjrej, “O Korasin qure ti Betsaida qure ti, ninġi tula**n** padalouetqab. Di kiyafa? Ma**n**wa e nunġoq di yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nanġoq di brantej qamu nanġi nami are bulyosib are uge qa gara jigsib ħam sumq di awoeb qamu. ²² Deqa e ninġi endegsi mernġwai. Mondon**q** Qotei a tamo unġasari nanġo une qa pegin**r**qa batiamqa a na ninġi tula**n** padalt**n**gouetqas. Qotei na Tair qure ti Saidon qure ti nanġi

degsim padaltnjrqasai. A nanngi gulbe kiñala enjrqas. ²³ O Kaperneam tamo ungasari, ninngi lan qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na ninngi breingimqa moiyo qureq aiqab. Di kiyaaqa? Manwa e nungoq di yoqnem qaji di Sodom qure nanngoq di brantej qamu nanngi bini unub qamu. Nanngi padalosai qamu. ²⁴ Deqa e ninngi endegsi merngwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari nanngo une qa peginjrqaa batiamqa a na ninngi tulan padaltngougetqas. Qotei na Sodom qure nanngi degsim padaltnjrqasai. A nanngi gulbe kiñala enjrqas.”

Yesus na ninngi aqaryaingimqa ninngi aqaratqab

²⁵ Bati deqa Yesus a endegsi Qotei pailyej, “O Abu, ni segi lan qa ti mandam qa ti Koba. E ino ñam soqteqnum. Di kiyaaqa? Ni ijo anjam kalil powo tamo nanngi qa ulitoqnsimqa tamo nanngi angoro du du bul unub qaji nanngi segi qa babteqnam nanngi poinjreqnu. ²⁶ Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum.” ²⁷ Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na ninngi inngi kalil ijo banq di atelenej unu. E segi Qotei aqa Njiri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. E na tamo qudei nanngi ijo Abu osornjrqaa areibqas di osornjrqai. Yim nanngi dego ijo Abu qa qalieqab.

²⁸ “Ninngi gulbe qoboioqnsib waukobaeqnum qaji ninngi kalil ijoq babqa e na aqaryaingitqa ninngi aqaratqab. ²⁹ E ijo segi ñam aguq atoqnsim tamo nanngi lawo kumbra enjreqnum. Deqa ninngi e qa geregere qalieosib ijo anjam dauryoqniy. Yim ninngi aqaratqab. ³⁰ Ninngi ijo anjam dauryqajqa di gulbe sai. Di oto. Wau e na ninngi engeqnum qaji di dego gulbe sai. Di oto.”

12

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

¹ Yori bati bei Yesus aqa angoro nanngi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angoro nanngi mamnjrnaqa bem sum gei elenjoqnsib uye uye giloqneb. ² Nanngi degsib gileqnaqaa Farisi qudei nanngi bosib nanngi unjrsib Yesus minjeb, “Ni une. Ino angoro nanngi gago dal anjam groteqnum. Yori bati qa kumbra dego di getento koba.” ³ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanngi minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nanngi ti mamnjrnaqa kumbra yeb qaji di ninngi buk miligiq di sisiyosai kiyo? ⁴ Devit a atra tal miligiq gilsiqaa Qotei atraiyqajqa bem osiqa aqa wau tamo nanngi koba na uye. Bem di getento. Di atra tamo nanngo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. ⁵ Dal anjam bei dego nenngrenq di unu. Anjam agiende. Atra tamo nanngi yori bati gaigai atra tal miligiq di wauqnum. Nanngo kumbra dena nanngi dal anjam groteqnum. Ariya nanngi Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. Ninngi anjam di nami buk miligiq di sisiyosai kiyo? ⁶ Ariya e ninngi endegsi merngwai. Bini tamo bei atra tal tulan bunyejunu qaji a nungo ambleq di unu. ⁷ Qotei aqa anjam bei dego nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Ninngi e lanja atraibeqnum. E nungo kumbra deqa arearetbosaiqnum. Ninngi tamo nanngi qa duloqnsib kumbra bole bole enjroqnaqab di e tulan arearetbqas.’ O Farisi, ninngi Qotei aqa anjam di sisiyosib poinngo qamu ninngi tamo une saiqoji nanngi gulbe enjrosai qamu. ⁸ E Tamo Angoro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

⁹ Onaqa Yesus a dena walwelosiqaa qure beiq di brantosiqa Juda nanngo Qotei tal miligiq gilej. ¹⁰ Qotei tal miligiq di tamo bei ban qandamyey qaji

a soqnej. Deqa tamo qudei nanġi Yesus aqa jejamuq di anjam laña qametqa marsibqa endegsib nenemyeb, “Iga yori bati qa tamo boletqom di kere kiyi? Dal anjam a kiyersi marqo?” ¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei aqa kaja a yori bati qa ulonjosim subq ayimqa a uratqasai. A na aqaryaiyosim olo subq dena osim goge atqas. Di ninġi qalie. ¹² Ariya tamo nanġi kaja sai. Nanġi tamo qunun ti. Deqa iga yori bati qa tamo aqaryaiyim a bole sqas di kumbra bole.” ¹³ Yesus a nanġi degsi minjrsiqa tamo ban qandamyey qaji di minnej, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq boleej. Aqa ban bei ombla na kerekereeb. ¹⁴ Onaqa Farisi nanġi Qotei talq dena oqedosib nanġi gam kiyersib Yesus qalib moiqaqqa deqa qairoqneb.

Yesus a segi qujai Qotei aqa wau tamo bole

¹⁵ Farisi nanġi Yesus qalqajqa qairoqneb di qalieosiqa qure di uratosiq walwelosiq gilej. A gileqnaqa tamo unġasari gargekoba nanġi a dauryeqnab a nanġo ma tamo kalil nanġi boletnjroqnej. ¹⁶ Osiqa a na nanġi saidnjroqnej, “Ninġi ijo ñam ubtosib maraib.” ¹⁷ Yesus a kumbra di yey deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A anjam endegsi marej, ¹⁸ “Endi ijo wau tamo e segi na giltem qaji. E a tulan qalaqalaye qnum. E a qa arebolebolebeqnu. E ijo Mondor aqaaq di atitqa a na sawa bei bei qaji nanġi endegsim minjroqnas, ‘Ninġi kumbra bole dauryiy.’ ¹⁹ A njirin anjam maroqnqasai. A lelenkobaqnqasai. Gamq di tamo unġasari nanġi aqa kakro quoqnqasai. ²⁰ Silai aqa banqa genqa laqnimqa a na torei gentqasai. Wanal aqa pulon kiñalaamqa a na torei mosotqasai. A degsim lawo na wauoqnsim gilsim gilsim kumbra bole torei singilatqas. ²¹ Yimqa sawa bei bei qaji nanġi a qa nanġo areqalo singilatosis a na nanġi aqaryainjraqqa deqa tariñoqnsib sqab.”

Tamo qudei nanġi maroqneb, “Yesus a Belsebul aqa singila na waueqnu”

²² Onaqa bati di tamo bei mondor uge na medabu getentosiq ñam qandimyey qaji a soqnej. Sonaqa tamo qudei na a osib Yesus aqa areq beb. Bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaqa aqa meñ otyonaqa aqa ñamdamu boleosiqa a sawa unsiqa anjam bole maroqnej. ²³ Onaqa tamo unġasari kalil nanġi Yesus aqa manwa di unsibqa tulan pruguetosis maroqneb, “Tamo di a Devit aqa Njiri kiyi?” ²⁴ Onaqa Farisi nanġi nanġo anjam di qusibqa maroqneb, “Sai. Mondor uge nanġo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena a na mondor uge nanġi winjreqnu.”

²⁵ Onaqa Yesus a nanġo areqalo di qalieosiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo nanġi sawa qujaiq di unub qaji nanġi segi poaiyelosib qotqab di nanġi koba na geregere sqa keresai. Nanġi niñaqosib koboqab. Tamo nanġi qure qujai kiyi tal qujai kiyi di unub qaji nanġi segi poaiyelosib qotqab di nanġi dego koba na geregere sqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanġi winjrqas di nanġi poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanġi olo taqatnjrqas? Di keresai. ²⁷ Ninġi mareqnu, ‘Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanġi winjreqnu.’ Di sai. E Belsebul aqa singila na mondor uge nanġi winjrqai di yai aqa singila na nunġo anġro nanġi mondor uge winjrqab? Deqa nanġi segi na mernġwab, ninġi anjam groteqnu. ²⁸ Ariya e Qotei aqa Mondor aqa singila na mondor uge nanġi winjrqai di ninġi endegsi poingwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqo.’ Ninġi degsi poingwas.

29 “Tamo bei a kiyersim tamo singila koba bei aqa tal gogetosim aqa ingi ingi kalil bajinqas? E marqai. A mati tamo di sil na tontim soqnimqa di aqa ingi ingi kalil bajinqas. Tontqasai di aqa ingi ingi bajinqa keresai.

30 “Tamo bei na e beterbqasai di a na e jeutbqas. Tamo bei a e ombla wauqasai di a na ijo wau ugetbqas.

31 “Deqa e ningi endegsi merngwai. Tamo unqasari nanqo une kalil Qotei na kobotetnrqas. Nanqo misilin anjam mareqnuq qaji une di dego Qotei na kobotetnrqas. Ariya nanqi Qotei aqa Mondor misilinqab une di Qotei na kobotetnrqasai. 32 E Tamo Angro. Tamo a e misilinqbas une di Qotei na kobotqas. Ariya tamo a Mondor Bole misilinqbas une di Qotei na kobotqasai. Bini bati endeqa Qotei na kobotqasai. Mondon dego Qotei na kobotqasai.”

Nam uge nanqi gei uge ateqnub

33 Osiqa Yesus a olo marej, “Nam bole nanqi gei bole ateqnub. Nam uge nanqi gei uge ateqnub. Deqa tamo nanqi nam aqa gei unsibqa dena poinjrqas, ‘Nam di bole. Nam di uge.’ 34 Ningi amal uge bul. Ningi tamo uge. Deqa ningi kiyersib anjam bole maroqnqab? Tamo nanqo areqalo kalil nanqo are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu. 35 Tamo bole nanqo are miligi di areqalo bole na maqejunu. Deqa nanqi kumbra bole yeqnub. Ariya tamo uge nanqo are miligi di areqalo uge na maqejunu. Deqa nanqi kumbra uge yeqnub.

36 “Deqa e ningi endegsi merngwai. Mondon Qotei a tamo unqasari nanqi peginjrqqa batiamqa nanqo anjam kalil nanqi laja laja mareqnuq qaji di Qotei na nanqo jejamuq di qametnrqas. 37 Ino anjam boleamqa Qotei na mermqas, ‘Ni tamo bole.’ Ino anjam ugeamqa Qotei na mermqas, ‘Ni tamo uge.’”

Tamo qudei nanqi Yesus aqa manwa unqajqa minjeb

38 Onaqa dal anjam qalie tamo qudei ti Farisi qudei ti nanqi na kamba Yesus minjeb, “O Qalie Tamo, ni Qotei aqa manwa bei babtım iga unqom.”

39 Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanqo kumbra tulan ugedamu. Nanqi Qotei areiyosaieqnuq. Nanqi gaigai ijo manwa laja unqajqa metbeqnuq. Deqa e na ijo manwa bei nanqi osornjrqasai. Qotei aqa medabu o tamo Jona aqa manwa segi osornjrıtqa nanqi unqab. 40 Agi Jona a bati qalub qolo qalub qe ani aqa miligiq di soqnej. Dego kere e Tamo Angro bati qalub qolo qalub sub miligiq di sqai. 41 Mondon Qotei na tamo unqasari nanqi peginjrqqa batiamqa Ninive tamo nanqi tigelqab. Tigelosibqa tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanqo kumbra uge babetnrqab. Nanqi degyqab. Di kiyaqqa? Ninive tamo nanqi nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulan bunyejunu qaji a nunqo ambleq di unu. 42 Mondon Qotei na tamo unqasari nanqi peginjrqqa batiamqa unja mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a dego tigelqas. Tigelosimqa tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanqo kumbra uge babetnrqas. A degyqas. Di kiyaqqa? Unja di a nami Solomon aqa powo kobaquja unqa marsıqa sawa isaq na walwelosı bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulan bunyejunu qaji a nunqo ambleq di unu.”

Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bqas

43 Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq dena ulanjosim sawa kanqranıoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa namam ugeiyim marqas, 44-45 ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiqai.’

A degsi marsimqa aisim tal di lanja unu degsim unqas. Tal di nami manj solsisib inji inji kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulan ugedamu nanji joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqribqa tamo di aqa so tulan ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulan ugedamuqas. Dego kere tamo unqasari bini bati endeqa kumbra uge uge yeqnuq qaji nanji degsib sougetesqab.”

Jesus a marej, “Ijo ai ijo was nanji tal qabe?”

⁴⁶ Yesus na tamo unqasari gargekoba nanji anjam degsi minjreqnaqa aqa was nanji aqa ai koba na Yesus qa bosib talq di iteb. Yesus a warum miligiq di sonaqa nanji na anjam bei minjqajqa deqa oqeq di tigelesoqneb. ⁴⁷ Onaqa tamo bei na Yesus minjej, “Ni que. Ino was nanji ino ai ombla na ni anjam bei mermqa bonub agi oqeq di tigelejunub.” ⁴⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ijo ai ijo was nanji tal qabe?” ⁴⁹ Degsi minjsiqa aqa ban na aqa segi angro nanji osoryosiqa minjej, “Ni une. Ijo ai ijo was nanji agide. ⁵⁰ Tamo a ijo Abu lanj qureq di unu qaji aqa areqalo dauryoqnqas di a ijo was bole. A ijo jaja. A ijo ai.”

13

Jesus a saga yago qa yawo anjam marej

¹ Bati deqa Yesus a tal uratosiqa alile aisiq ya agu qalaq di awoej. ² Onaqa tamo unqasari tulan gargekoba nanji bosib aqa areq di koroonaqqa a sasalosiqa qobun gogetosiq di awoej. Awesonaqa tamo unqasari kalil nanji alile di tigelesoqneb. ³ Tigelesonaqqa a na yawo anjam gargekoba nanji minjroqnej. Yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ninji quiy. Tamo bei a gilsiq aqa inji wauq di saga yago breiyelenej. ⁴ Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyeleneb. Ainabqa qebari nanji bosib uyekriteb. ⁵ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeleneb. Mandam di guma menij ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenosib urur oqoqujateb. ⁶ Nanjo jirim tulan guma aiyosai deqa senj oqsiq kanjanonaqa nanji laosib morenej. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeleneb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulan gargekoba ateleneb. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30. ⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Jesus a kiyaaqa tamo unqasari nanji yawo anjam minjroqnej?

¹⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanji aqa yawo anjam di qusibqa nanji aqa areq bosib nenemyeb, “Ni kiyaaqa tamo unqasari nanji yawo anjam minjreqnum?” ¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unqasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo angro ninji segi utru qalieqab. Ariya a na tamo unqasari lanjaq nanji yawo anjam aqa utru osornjqasai. ¹² Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yayimqa a lanja sqas. ¹³ Tamo unqasari nanji di nam atoqnsib ijo anjam aqa damu unosaieqnuq. Nanji dab atoqnsib ijo anjam aqa utru quosaieqnuq. Osib poinjrosaieqnu. Deqa e na nanji yawo anjam segi minjreqnum. ¹⁴ Nanjo kumbra dena anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu branteqnu. A endegsi marej, ‘Ninji dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru poinjwasai. Ninji nam atoqnqab di ijo anjam aqa damu dego poinjwasai.

¹⁵ Tamo ungasari di nanngo are miligi getenjnrejunu. Nanngo dabkala na ijo anjam quqwajqa asginjregnu. Nanngi nam brunejunub. Deqa nanngo namdamu na ijo kumbra unqasai. Nanngo dabkala na ijo anjam qusib utru poinjrqsai. Nanngi are bulyosib ijoq bqasai dego. Deqa e na nanngi boletnjrqsai.’ Qotei a nami degsi marej.

¹⁶ “O ijo angoro, ningi nunngo namdamu na ijo kumbra uneqnu. Nunngo dabkala na ijo anjam queqnu. Deqa ningi tulan areboleboleingem. ¹⁷ E bole merngwai. Nami Qotei aqa medabu o tamo nanngi ti tamo bole bole nanngi ti gargekoba kumbra ningi bini uneqnu qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nanngi unosaiqne. Anjam ningi bini queqnu qaji di dego nanngi quqwajqa are koba soqnej. Ariya nanngi quosaiqne.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam e maronum di aqa utru e na babbatqa ningi quiy. ¹⁹ Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari nanngi bosib uyekriteb di aqa utru endegsi unu. Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Anjam di tamo qudei nanngi qusibqa ariya nanngi geregere poinjrosai. Deqa Satan a bosim anjam di olo yainjrqsas. Qotei na nanngo are miligiq di anjam di atej ariya Satan a bosim olo yainjrqsas. ²⁰ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nanngo areq atqab. ²¹ Ariya anjam di nanngo are miligiq tulan guma aiyosai. Deqa sokiñala Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo qudei na bosib nanngi gulbe enjrsib ugeugeinjraqab. Yimqa nanngo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di nanngi olo ulontqab. ²² Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusibqa ariya bunuqna nanngi olo mandam qa ingi ingi qa are koba qaloqnsib ñoro koba oqajqa are prugnjqroqnas. Yimqa kumbra dena nanngi gisanjnrsim Qotei aqa anjam nanngo are miligiq di tentim loumqas. Saga yago uge nanngi gei bole atosaiqnu dego kere. ²³ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib geregere poinjrimqa nanngo are miligiq di singilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di nanngo are miligiq di saga bul tulan kobaqas. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30.”

Pilagin yago breiyqajqa yawo anjam

²⁴ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei tamo ungasari nanngi endegsi minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a gilsiqqa aqa ingi wauq di bem sum yagelenj dego kere. ²⁵ Bem sum yagelenonaqa qolo tamo ungasari nanngi nerenesonabqa jeu tamo bei a bosiqqa bem sum yago ambleq di pilagin yago dego breiyej. Breiyosiq ulanej. ²⁶ Ariya bunuqna bem sum oqsib geitelenonabqa pilagin na dego dauryosiq oqej. ²⁷ Deqa kangal tamo nanngi na bosib unsibqa wau lanja minjeb, ‘O Tamo Koba, ni bem sum segi yagem. Deqa kiyagaqqa bem sum oqsib geitonubqa pilagin dego dauryosib oqonub?’

²⁸ “Onaqa wau lanja na kamba minjrej, ‘Jeu tamo bei a bosiq pilagin yago breiyej.’ Degsi minjrnaqa nanngi na kamba minjeb, ‘O Tamo Koba, ni marimqa iga pilagin di otorelenqom.’ ²⁹ Onaqa minjrej, ‘Ningi pilagin otoraib. Ningi otorqab di bem sum ti turtosib ogoro uge. ³⁰ Deqa ningi uratib soqne. Bem sum ti pilagin ti koba na oqsib geitelenabqa e na ijo wau

tamo qudei nanği endegsi minjrçai, “Ninği pilagin otorosib ruwoelençosib nçamyuwoq di koitiy. Koitosib bem sum olo osib ijo talç di atelenjy.” ’ ’

Sis yago qa yawo anjam

³¹ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei laj çureq di unu çaji a na aqa segi tamo unçasari nanği taçatnjrsim nanço Mandor Koba sças. Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauç di yagej dego kere. ³² Sis yago nanği tulaj kiñilala kas yago bul. İnçi inçi qudei nanço yago kokba yala. Sis yago nanği tulaj kiñilala. Ariya sis yago di tamo bei na osim aqa wauç di yagimça bunuçna a oçsim tulaj kobaçujaças. Osim nçam qudei bunçjrsim dani kokba atelenças. Amça çebari nanği bosib aqa daniç di simi atelençab.”

Bem tiyeçnu çaji sum aqa yawo anjam

³³ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei laj çureq di unu çaji a na aqa segi tamo unçasari nanği taçatnjrsim nanço Mandor Koba sças. Kumbra di bem tiyeçnu çaji sum bul. Uña bei a bem tiyeçnu çaji sum kiñala osiqa bem sum lañaj ti turtosiq web kobaçujaç di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Yesus a yawo anjam gargekoba maroçnej

³⁴ Yesus a na tamo unçasari nanği yawo anjam gargekoba deçaji minjroçnej. A anjam bei minjrosaiçonej. Yawo anjam segi minjroçnej. ³⁵ A kumbra di yej deça anjam bei Qotei aça medabu o tamo bei nami marej çaji di aça damu brantej. A endegsi marej, “E yawo anjam tamo unçasari nanği minjroçnçai. Tulaj nami yawo anjam di aça utru uliesoçnej. Sosiç agi bini uliejunu. Deça e na ubtosiy maroçnçai.”

Pilagin yago breiyçajça yawo anjam aqa utru

³⁶ Osiqa Yesus na tamo unçasari nanği uratnjrsiça tal goçetosiq di sonaça aça ançro nanği aça areç bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni na pilagin ça yawo anjam di aça utru geregere plaltosim merge.”

³⁷ Onaça Yesus na minjrej, “Tamo bem sum yagej çaji di agi e segi. E Tamo Ançro. ³⁸ Bem sum aça wau di mandam endi. Bem sum yago di tamo unçasari Qotei na taçatnjreçnu çaji nanği. Pilagin yago di Satan aça segi tamo unçasari nanği. ³⁹ Jeu tamo pilagin yago breiyej çaji di Satan. Bem sum geitelenço bati di diño bati. Wau tamo bem sum otorelençeb çaji di laj ançro nanği. ⁴⁰ Deça ninçi quiy. Wau tamo nanği bosib pilagin otorosib nçamyuwoq di koitelençeb dego kere laj ançro nanği diño bati ça kumbra degyçab. ⁴¹ Bati deça e Tamo Ançro na ijo laj ançro nanği çarinçnjritça aisib inçi uge uge kalil tamo nanği uneç breinjreçnub çaji nanği ti tamo kalil kumbra uge uge yeçnub çaji nanği ti pilagin bul breinjrib nçamyuwo kobaç aiçab. Deça Qotei a nanço Mandor Koba sçasai. Osim nanği taçatnjrçasai dego. ⁴² Nanği nçamyuwo kobaç aisib dia akamkobaoçnsib pailoçnsib nanço jaçatin ça çalagei anjam atoçnças. ⁴³ Bati deça tamo unçasari kumbra bole bole yeçnub çaji nanço Abu Qotei na nanği taçatnjrsim nanço Mandor Koba sças. Deça nanği sej bul tulaj suwañesçab. Tamo a dabkala ti sças di a ijo anjam endi geregere quem.”

Silali ulitçajça yawo anjam

⁴⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei laj çureq di unu çaji a na aça segi tamo unçasari nanği taçatnjrsim nanço Mandor Koba sças. Kumbra di tamo qudei

na silali kobaquja osib nam monqum miligiq di ateb dego kere. Atsib nañu agu beiq di sub bogsib sub miligiq di nam monqum uliteb. Onaqa tamo bei na bosiq nam monqum di itosiq tulan areboleboleiyey. Deqa a nam monqum di olo subq di mororyosiq gilsiq aqa ingi ingi kalil qarinyosiq dena silali osiq nañu agu di awaiyey.”

Kolilei qa yawo anjam

⁴⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unqasari nanqi taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqas. Kumbra di ingi ingi qarinyo tamo bei a kolilei qa namoqnej dego kere. ⁴⁶ A gilsiq kolilei tulan boledamu bei itosiq olo puluosi bosiq aqa ingi ingi kalil qarinyosiq dena silali osiq kolilei di awaiyey.”

Kakan waiyqa yawo anjam

⁴⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unqasari nanqi taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo nanqi yuwalq di kakan waiyosib qe gargekoba utru segi segi eleneb dego kere. ⁴⁸ Kakan maqonaqa tamo nanqi na titosib bosib ululq di goqe atsib awoosib qe bole bole gumbaq di jigeleneb. Osib qe uge uge uratosib qalaaq di breinjreb. ⁴⁹⁻⁵⁰ Kumbra deqaji diño bati qa brantqas. Lan angro nanqi bosib tamo bole bole nanqi elenqab. Osib tamo uge uge nanqi breinjribqa namyuwoq aiqab. Namyuwo koba dia nanqi akamkobaoqnsib pailoqnsib nanqo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.”

⁵¹ Osiqa Yesus na aqa angro nanqi endegsi nenemnjrej, “Yawo anjam kalil mernqonum qaji endi ninqi utru poinqwo e?” Onaqa nanqi na minjeb, “Od.” ⁵² Onaqa Yesus na olo minjrej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unqasari nanqi taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqas. Anjam di dal anjam qalie tamo qudei nanqi poinjreqnu. Poinjreqnu qaji nanqi tal aqa abu bul sqab. Deqa nanqi nanqo talq dena ñoro bunuj ti ñoro namij ti elenoqnsib oqeq atoqnqab.”

Yesus aqa qure utru nanqi aqa anjam quetosai

⁵³ Yesus a yawo anjam di kalil marsiq koboonaqa a sawa di uratej. ⁵⁴ Osiqa aqa segi qure utruq gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nanqo Qotei tal miligiq gilsiq tamo unqasari gargekoba sonab tigelosiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Minjreqnaqa tamo unqasari nanqi aqa anjam qusibqa tulan prugugetosib maroqneb, “Yesus a powo qabe na osiqa anjam singila deqaji palontosiq mergeqnu? A kiyersiq manwa deqaji babteleneqnu?” ⁵⁵ Aqa abu a laña tal gereiyo qaji tamo. A Maria aqa ñiri. A Jems na Josep na Saimon na Judas na nanqo was. ⁵⁶ Aqa jaja kalil nanqi agi iga koba na endi unum. Deqa a kiyersiq manwa deqaji babteleneqnu?” ⁵⁷ Nanqi degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb. Onaqa a na minjrej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnqas di nanqi aqa anjam quetqa asginjrqas. Deqa a ñam saiqoji sqas. Aqa segi talq di dego a ñam saiqoji sqas. Ariya a qure bei beiq giloqnsim anjam minjroqnqas di nanqi aqa anjam quetoqnsib aqa ñam soqtoqnqab.” ⁵⁸ Yesus na tamo unqasari nanqi degsi minjrej. Aqa segi qure utruq di a manwa gargekoba yosai. Di kiyaaqa? Nanqi a qa nanqo areqalo singilatosai deqa.

¹ Bati deqa tamo ungasari nanği Yesus qa saosib laqnaqqa Mandor Herot a quej. ² Qusiqa aqa wau tamo nanği minjrej, “Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo. A deqa singila osiqa manwa babteleneqnu.”

³⁻⁴ Herot a nami aqa was Filip aqa nauj Herodias yayosiq ej. Deqa Jon na Herot minjoqnej, “Ni ino segi was aqa unja em di kumbra bolesai. Ni kumbra ugeteqnum.” Jon na Herot degsi minjoqnej. Deqa Herot a Jon qa minjin oqetonaga aqa qaja tamo qudei qarinjrnaqa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq di waiyeb. ⁵ Jon a tonto talq di sonaqa Herot a endegsi are qaloqnej, “E Jon qalit moiqas.” Ariya tamo ungasari kalil nanği maroqneb, “Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” Nanği degsib maroqneb deqa Herot a nanği ulainjrsiq Jon qalqa uratej.

⁶ Ariya bati bei Herot a Jon qalim moiqajqa gam endegsi itej. Aqa nambabobationaga a na maruro atsiqa tamo qudei nanği metnjrnaq bosib aqa talq di koroeb. Koroosib inji uyeqnaqqa Herot aqa nauj aqa anğro sebin a warum miligiq bosiqqa nanği lou tuetnjroqnej. Onaqa Herot a di unsiqa tulan areboleboleiyej. ⁷ Deqa a na anğro sebin di minjej, “Ni ijo inji kiye oqajqa merbqam e ni emqai.” Osiqqa aqa anjam di olo singilatosiq minjej, “Ijo anjam di e bole dauryqai. E uratqasai bole sai.” ⁸ Onaqa anğro sebin aqa ai na minjej, “Ni Jon aqa gate qa Herot minje.” Onaqa anğro sebin na Herot minjej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate tabirq di atsim ebe.”

⁹ Onaqa Herot a Jon qalim moiqajqa are sosai deqa a are tulan gulbekobaiyej. Ariya aqa segi anjam tamo kalil nanğo ulatamuq di marsiq singilatej qaji deqa are qalsiqa anğro sebin di minjej, “Di kere.” ¹⁰ Osiqqa aqa qaja tamo bei qarinyonaq gilsiqqa tonto talq di Jon aqa kakro gentetej. ¹¹ Osiqqa aqa gate tabirq di atsiqa osi bosiq anğro sebin di yonaqa a na osi gilsiqqa aqa ai yej. ¹² Onaqa bunuqna Jon aqa anğro nanği deqa qusibqa bosib Jon aqa qusa osi gilsib subq ateb. Osib Yesus aqa areq gilsib minjeb, “Herot na Jon qalnaq moiyej.”

Yesus a tamo 5,000 nanği inji anainjrej

¹³ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa a sawa di uratosiq qobun bei gogetosiqqa wadau sawaq gilej. Aqa anğro nanği ti gileb. A gileqnaqa tamo ungasari kalil nanği deqa qusibqa nanğo segi segi qureq na tigelosib singa na gurgurosib Yesus namqajqa gileb. ¹⁴ Onaqa Yesus a qobun na gilsiq tiryosiqqa nam atej di tamo ungasari tulan gargekoba nanği nami tiryqa sawaq di tarinjesonab unjrej. Unjrsiqa a nanği qa are ugeiyej. Deqa a nanğo areq aisiqa nanğo ma tamo kalil boletnjroqnej.

¹⁵ Onaqa senj aisiq bilaqtonaga Yesus aqa anğro nanği aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, endi wadau sawa. Senj aigo. Qoloqas. Deqa ni na tamo ungasari nanği minjrimqa qure qureq gilsib di inji awaiyosib uyqab.”

¹⁶ Onaqa Yesus na minjrej, “Nanği kiyaaqa qure qureq gilqab? Nijgi segi na inji anainjriy.” ¹⁷ Degsi minjrnaqa nanği na kamba minjeb, “Iga inji sai. Iga bem 5 qe aiyela segi unu.” ¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Bem ti qe ti di ijoq osib boiy.”

¹⁹ Onaqa nanği bem ti qe ti di osi bosib Yesus yonabqa a na tamo ungasari kalil nanği minjrej, “Ninği kalil ninğ di awoelenjoiy.” Onaqa nanği kalil awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa lan goge tarosiq Qotei pailyej. Pailyo kobooonaqa bem ti qe ti ginğenjosiqqa aqa anğro nanği enjrnaqa nanği na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanği jeisib enjreknab uyoqneb.

²⁰ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inji oto urateleñeb qaji di Yesus aqa anğro

nanği na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenej. ²¹ Tamo kalil bem ti qe ti uyebe qaji nanği sisiyeb 5,000. Ariya unğasari ti anğro du du ti nanği sisiyosai.

Yesus a ya banğaq na walwelej

²² Onaqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Ningi qobun gogetosib namoosib gilsib ya agu taqal beiq di tiryosib soqniy. E na tamo unğasari nanği minjritqa nanço qure qureq jaraiyoqni e bğai.” ²³ Onaqa Yesus aqa anğro nanği namoosib qobun na gileqnağba Yesus na tamo unğasari nanği minjrnağ jaraiyeqnağba a segi Qotei paillyqa marsiq manağ oqej. Oqsıq a segi mana goge di sonaqa bilaqtej. ²⁴ Onaqa aqa anğro nanği qobun na gileqnağba ya agu ambleq di jagwa koba tigelosıq ya korkortosıq nanği pulutnjrej. ²⁵ Nobqolo ambru Yesus a aqa anğro nançoq bosıq ya banğaq na walwelosıq nanği daurnjrsıq gilej. ²⁶ Onaqa nanği nğam ateb di Yesus a ya banğaq na walwelosıq nanço areq beğnaqa unsib mareb, “Di buga beğnu.” Osib nanği tulan ulaugetosib lelenkobaeb. ²⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Nunço are singilatiy. Endi e beğnum. Ulaaib.”

²⁸ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni kiyo beğnum? Ni degam e odbimqa e kamba ya banğaq na walwelosiy ino areq bğai.” ²⁹ Onaqa Yesus na Pita minjej, “Od, endi e. Ni au.” Degsi minjnaqa Pita a qobun uratosıq ya banğaq na walwelosı gilsiq Yesus jojomyej. ³⁰ Yesus jojomyosıq nğam atsiq jagwa unsıq ulaej. Ulaosıq tuçoqnsıq maosıq Yesus minjej, “O Tamo Koba, e tuqeqnum. Deqa ni e aqaryaibe.”

³¹ Onaqa Yesus na aqa ban waiyosıq Pita ojsiq soqtej. Soqtosıq minjej, “Kıyaqa ni areqalo aiyeltonum? Ni e qa ino areqalo singilatqa yonum keresaiimqo.” ³² Degsi minjsıq nanği aiyel qobun gogetonabqa jagwa laej. ³³ Onaqa tamo qobunğ di soqnebe qaji nanği Yesus aqa marıwa di unsıbqa nanği aqa nğam soqtosib minjeb, “Bole, ni Qotei aqa Niri.”

Tamo unğasari nanği Yesus aqa gara mutu ojeqnağ nanço ma kobooqnej

³⁴ Yesus aqa anğro nanği koba na qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tıryeb. ³⁵ Tıryonabqa qure deqaji nanği na Yesus unsıbqa aqa ulatamu poinjrej. Poinjnaqa anjam qarınjonab qure qure kalil jojom di soqnebe nanği quoqnsib nanço ma tamo nanği joçoqnsib Yesus aqa areq osi belenjoqnebe. ³⁶ Belenjoqnsib Yesus endegsib minjoqnebe, “Nanği ino gara mutu segi ojibqa nanço ma kobooqnağas.” Onaqa Yesus na odnjrnaqa tamo unğasari kalil ma ti soqnebe qaji nanği aqa gara mutu ojoqnebe. Ojoqnebe qaji kalil nanço ma kobooqnej.

15

Yesus a Qotei aqa dal anjam ti moma nanço kumbra qa ti marej

¹ Onaqa bati deqa Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo qudei ti nanği Jerusalem dena bosıbqa Yesus aqa areq di koroeb. Koroosib minjeb, ² “Ino anğro nanği kıyaqa gago moma nanço kumbra gotranjyeqnebe? Ağı nanği inğı uyqa oqnsib mati ban yansosaisosib lanğa uyeqnebe.”

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi kıyaqa Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsıbqa olo nunço segi moma nanço kumbra dauryeqnebe? ⁴ Qotei a nami marej, ‘Ni ino ai abu nanço sorgomğ di geregere sosımqa nanço anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai abu nanği misilinjrimqa a qalib moiye.’ Qotei a nami degsi marej. ⁵ Ariya ninği mareqnebe, ‘Tamo bei aqa ai kiyo

aqa abu kiyo ingi qa truquamqa a na minjqas, “Ijo ingi ingi ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai.” ’ ⁶ A degsi minjqas di ningi marqab, ‘A keretqo. A na aqa ai abu nanji aqaryainjraiq.’ Ningi degsib marqab. Nunqo kumbra dena ningi Qotei aqa anjam gotranjoqnsibqa olo nunqo segi moma nanjo kumbra dauryeqnub.

⁷ “Ningi gisanj tamo. Ningi anjam maro aiyelteqnub. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a kere ningi qa anjam endegsi marej, ⁸ ‘Tamo nanji di nanjo medabu na ijo ñam soqteqnub. Ariya nanjo are miligi e qa sosai. Isaq di unu. ⁹ Nanji lanja baban na e qa loueqnub. Osib mandam tamo nanjo dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareqnub, “Anjam endi Qotei aqa anjam.” ’ ’

Ingi kiye na tamo a jiga yeqnu?

¹⁰ Yesus a Farisi nanji anjam degsi minjrsiqa olo tamo ungasari kalil nanji metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ningi ijo anjam endi geregere qusib poingem. ¹¹ Tamo bei a ingi uyimqa aqa miligiq aqas dena tamo jiga yqasai. Ingi uge uge tamo aqa medabuq na branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu.”

¹² Yesus na tamo ungasari nanji anjam degsi minjrsiq koboonaqa aqa angro nanji aqa areq bosib minjeb, “Farisi nanji ino anjam di qusib ni qa are ugeinjro. Di ni qalie e?”

¹³ Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo Abu lanj qureq di unu qaji a ingi yagobuleqnu. Ingi kalil a yagosai qaji di a na jirim qoji otorosim taqal breinjrqas.

¹⁴ Deqa ningi Farisi nanji uratnjrib soqneb. Nanji tamo ñam qandimo bul unub deqa nanji na tamo bei gam osoryqa keresai. Ningi qalie, tamo ñam qandimo bei na tamo ñam qandimo bei aqa banj ojsim ombla walwelqab di ombla manqalsib subq aqab. Farisi nanji tamo deqaji bul.”

¹⁵ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ingi jiga qa yawo anjam ni maronum di aqa utru geregere platosim mergim iga quqwom.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba aqa angro nanji endegsi minjrej, “Ningi dego ijo yawo anjam di aqa utru poingosai e? ¹⁷ Tamo nanji ingi uyeq nabqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeqnub. Ningi di poingosai kiyo? ¹⁸ Ingi uge uge tamo aqa are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ¹⁹ Ingi uge uge di agi ubtosiy mernqwai. Areqalo uge uge, tamo qaloqa, unja qa laoqa, was aqa ñauñ anjamyoqa, bajinoqa, was aqa jejamu lanja gisanjoqa, was yomuiyoqa. ²⁰ Kumbra uge uge dena tamo jiga yeqnu. Tamo a banj yansosaisosim lanja ingi uyqas dena a jiga yqasai.”

Kenan qaji unja a Yesus qa aqa areqalo singilatej

²¹ Onaqa Yesus a dena tigelosiq walwelosiq Tair qure ti Saidon qure ti nanjo sawaq gilej. ²² Gilsiq di sonaqa Kenan qaji unja bei a sawa dena brantosiqa Yesus aqa areq bosiqqa singila na pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, Devit aqa Niri, ni e qa are ugeimeme. Mondor uge na ijo angro sebin a tulanj ugeugeiyocnsiq jaqatinj koba yeqnu.” ²³ Onaqa Yesus a unja di aqa anjam qusiq quosaibulosiq anjam bei kamba minjosai. A mequmej. Deqa Yesus aqa angro nanji aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, unja di a singila na iga pailgoqnsiqa daurgeqnu. Deqa ni na saidyimqa a puluosim ulanjqas.”

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Israel nanji sougetejunub. Nanji kaja bul mandor saiqoji. Qotei na e qarinqbonaq nanjo segiq bem.” ²⁵ Onaqa unja di a Yesus aqa areq di singa pulutosiqa pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni e aqaryaibe.” ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Iga angro du du nanjo ingi

yainjrsim olo bauŋ nanŋi anainjrɔm di kumbra bolesai.” ²⁷ Onaqa uŋa dena olo Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermiŋ ni que. Angro du du nanŋi iŋgi uyeqnaŋba iŋgi ñeŋgi ululoŋeqnaŋba bauŋ nanŋi dego uyeqnaŋb.” ²⁸ Onaqa Yesus a anjam di qusiŋa minjej, “O uŋa, ni e qa ino areqalo tulaŋ siŋgilatonum. Osim agi ni na anjam degsi merbonum. Deqa ni gilime. Ino anjam di e na dauryosiy ino angro boletqai.” Degsi minjnaŋa bati qujai deqa mondor uge na aqa angro di uratonaga a boleej.

Yesus a tamo uŋgasari gargekoba nanŋi boletnjroqnej

²⁹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiŋa walweloŋsiŋ Galili ya aguŋ di brantej. Brantosiŋ dena manaŋ oqsuŋ dia awesoqnej. ³⁰ Awesoŋaga tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba nanŋi na tamo siŋga qandamnjo qaji ti tamo ŋam qandimnjo qaji ti tamo jejamu lainjo qaji ti tamo meŋ siŋgilainjo qaji ti tamo ma utru segi segi so qaji nanŋi ti joqsib boqnsib Yesus aqa areŋ di atoqneŋ. Ateqnaŋba a na nanŋi kalil boletnjroqnej. ³¹ Deqa tamo meŋ siŋgilainjo qaji nanŋi olo anjam bole maroqneŋ. Tamo jejamu lainjo qaji nanŋo jejamu olo siŋgilaqnej. Tamo siŋga qandamnjo qaji nanŋi olo tiŋelosib walweloqneŋ. Tamo ŋam qandimnjo qaji nanŋi olo ŋam poinjreŋnaŋa sawa unoqneŋ. Deqa tamo uŋgasari kalil nanŋi Yesus aqa maŋwa di unoqnsib tulaŋ prugoqnsib Israel nanŋo Qotei aqa ñam soqtoqneŋ.

Yesus a tamo 4,000 nanŋi iŋgi anainjrej

³² Onaqa Yesus na aqa angro nanŋi olo metnjrnaŋa aqa areŋ bonabŋa minjrej, “Tamo uŋgasari nanŋi bati qalub e koba na soqneŋ nanŋi iŋgi saiŋoŋi. Deqa e nanŋi qa are ugeibŋo. E nanŋi mam ti suweinjritŋa gamŋ di nanŋi mam na lao uge.” ³³ Degsi minjrnaŋa nanŋi na kamba minjeb, “Sawa endi wadau. Deqa iga iŋgi qabe na osimŋa tamo uŋgasari gargekoba endi anainjronam kereŋas?” ³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi bem gembub unu?” Onaqa minjeb, “Bem 7 unu. Qe kiñilala quja quja dego unu.”

³⁵ Onaqa Yesus na tamo uŋgasari nanŋi minjrej, “Niŋgi kalil mandamŋ di awoelenŋoy.” ³⁶ Degsi minjrnaŋa nanŋi kalil mandamŋ di awoonabŋa Yesus na bem 7 ti qe ti di osiŋa Qotei pailyej. Pailyoŋsiŋa bem ti qe ti giŋŋenyosiŋa aqa angro nanŋi enjreŋnaŋa nanŋi na osi giloqnsibŋa tamo uŋgasari nanŋi anainjreŋnaŋba uyoqneŋ. ³⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa iŋgi oto uratelenjeb qaji di Yesus aqa angro nanŋi na koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelenjeb. ³⁸ Tamo kalil iŋgi uyeŋ qaji nanŋi sisiyeb 4,000. Ariya uŋgasari ti angro du du ti nanŋi sisiyosai. ³⁹ Onaqa Yesus na tamo uŋgasari kalil nanŋi suweinjrnaŋa nanŋo qure qureŋ gileqnaŋba a qobuŋ gogetosiŋa Magadan sawaq gilej.

16

Farisi nanŋi Qotei aqa maŋwa bei unqajŋa mareb

¹ Onaqa Farisi ti Sadyusi ti nanŋi Yesus aqa areŋ bosibŋa a anjam bei grotimŋa qusiŋ a ojqajŋa deqa gisanjyosib minjeb, “Ni endego Qotei aqa maŋwa bei babtım iga unŋom.” ² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Bilaŋteŋnaŋa niŋgi mareqnaŋb, ‘Seŋ lentŋo. Lanŋi usriŋŋo. Deqa sawa boleŋas.’ ³ Nebeeqnaŋa niŋgi mareqnaŋb, ‘Lanŋi tuluŋo. Seŋ lentŋo. Deqa jagwa awa ti bŋas.’ Od, niŋgi lanŋ unoqnsib geregere pegiyeqnaŋb. Ariya Qotei aqa maŋwa bini branteqnaŋ qaji di niŋgi kiyaga utru poinjgosaieqnaŋ? ⁴ Tamo uŋgasari bini bati endeqa unub qaji nanŋo kumbra tulaŋ ugedamu. Nanŋi Qotei

areiyosaieqñub. Nanği gaigai Qotei aqa mañwa lanja unqajqa metbeqñub. Deqa e na Qotei aqa mañwa bei nanği osornjrqasai. Jona aqa mañwa segi osornjritqa nanği unqab.” Yesus na Farisi ti Sadyusi ti nanği degsi minjrsiqa uratnrjsiq gilej.

Bem tiyeqnu qaji sum qa yawo anjam

⁵ Osiqa Yesus na aqa anğro nanği joqsıqa koba na olo qobun gogetosıbqa ya agu taqal beiq di branteb. Bati deqa aqa anğro nanği bem oqajqa are walnjrej. ⁶ Onaqa Yesus a nanği endegsi minjrej, “Ninği geregere ñam atsib soqniy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanğo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas. Sadyusi nanğo bem dego tiyekritosim tulan kobaqujaqas.” ⁷ Onaqa Yesus aqa anğro nanği aqa yawo anjam di qusıbqa segi segi maroqñeb, “Iga bem osai deqa kiyo mergwo?” ⁸ Onaqa Yesus a nanğo anjam di qaliesıqa minjrej, “Nunğo areqalo e qa singilatqa yonub tulan keresaiingwo. Ninği kiyaqa bem osai deqa mareqñub?” ⁹ Ninği e qa poinğosai unu kiyo? E nami bem 5 ginğenjosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ninği inği oto koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenej. Ninği deqa are walñgwo kiyo? ¹⁰ E bati bei bem 7 dego ginğenjosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ninği inği oto koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelenej. Ninği deqa are walñgwo kiyo? ¹¹ O ijo anğro, e ninği bem tiyeqnu qaji sum qa mernğonum di e ninği yawo anjam mernğonum. E ninği bem bole qa mernğosai. Ninği kiyaqa deqa poinğosai? Ninği quiy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi ti Sadyusi ti nanğo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas. Ninği deqa geregere ñam atsib soqniy.”

¹² Yesus na aqa anğro nanği degsi minjrnaqa nanği qusib poinjrej, “Bole, Yesus a bem bole tiyosim kobaqujaqas deqa iga mergosai. Farisi ti Sadyusi ti nanğo gisan anjam bem bul tulan kobaqas deqa iga mergwo.”

Pita a Yesus qa poiyoñaqqa aqa ñam ubtej

¹³ Onaqa bati bei Yesus na aqa anğro nanği olo joqsıqa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure nanğo sawaq di branteb. Brantosib Yesus na aqa anğro nanği endegsi nenemnjrej, “Tamo unğasari nanği e Tamo Anğro e qa kiyersib mareqñub?” ¹⁴ Onaqa nanği na minjeb, “Tamo qudeı nanği mareqñub, ni Jon yansnjo qaji. Qudeı nanği mareqñub, ni Elaija. Qudeı nanği mareqñub, ni Jeremaia kiyo Qotei aqa medabu o tamo nanği nami soqñeb deqaji bei kiyo?”

¹⁵ Onaqa Yesus a nanği olo nenemnjrej, “Ninği segi e qa kiyersib mareqñub?”

¹⁶ Onaqa Saimon Pita na minjej, “Ni Kristus. Ni Qotei ñabile gaigai unu qaji aqa ñiri.”

¹⁷ Pita a kamba Yesus degsi minjnaqa a na minjej, “O Saimon, Jona aqa ñiri, ni tulan areboleimeme. Di kiyaqa? Ino anjam merbonum di mandam tamo bei na babtosiq mermosai. Ijo Abu lan qureq di unu qaji a segi na anjam di babtosiq mermqo. ¹⁸ Deqa e ni endegsi mermqai. Ni Pita. Ni meniñ bul. Meniñ quraq di e na ijo segi tamo unğasari kalil nanği koroinjrqai. Koroinjritqa Moiyo Qure aqa singila na nanği ugetnjrqa keresai. ¹⁹ O Pita, ni que. Qotei a lan qureq di Mandor Koba unu deqa e ni singila emqai. Emitq ni mandamq endi gam getentqam di Qotei a dego lan qureq di gam getentqas. Ni mandamq endi gam waqtqam di Qotei a dego lan qureq di gam waqtqas.” ²⁰ Yesus na Pita degsi minjsıqa olo aqa anğro nanği endegsi minjrej, “E Kristus. Ninği ijo ñam di ubtosib tamo qudeı minjraib.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²¹ Bati deqa Yesus na aqa angro nanği endegsi minjrej, “E Jerusalem aiyeqnum. Dia Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti e jaqatın koba ebsib lubsib moiyoqbab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” Yesus a anjam di ubtosiq minjrej.

²² Onaqa Pita a anjam di qusiqa Yesus osiqa qalaq gilsiqqa nřirıntosiq minjej, “O Tamo Koba, kumbra di inoq di degsi brantqa maraim.” ²³ Onaqa Yesus a bulosiqa Pita kogyosiqa nřirıntosiq minjej, “Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni e uneq waibaim. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai. Ni mandam tamo nanęo areqalo dauryonum. Dauryosim agi ni na anjam di merbonum.”

²⁴ Osiqa Yesus na aqa angro kalil nanği endegsi minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim aqa segi namburbas qoboyosim e daurbem. ²⁵ Tamo bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas. ²⁶ Tamo bei a mandam qa nřoro kalil koroiyosim ariya mondoř aqa segi qunun padalqas di nřoro dena a kiyersim aqaryaiyqas? Di keresai. Aqa qunun padalqas di a awai kiye atsim dena aqa qunun olo aqaryaiyosim a nambile sqas? Di keresai. ²⁷ E Tamo Angro. Mondoř e ijo Abu aqa rian na ti aqa lan angro nanęo rian na ti bqai. Bosiy tamo unęasari kalil nanęo kumbra qa peginjrsiy awai keretosiy enjrqai. ²⁸ E bole meręwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanği moreņosaisoqniqbqa e Tamo Angro bqai. Bosiy nanği taqatnjrsiy nanęo Mandor Koba soqnit nanği e nubqab.”

17

Yesus aqa jejamu bulyonaq aqa angro qalub nanği unobeiteb

¹ Osiqa bati 6 onaqa Yesus a tigelosiqa Pita na Jems na aqa was Jon na nanği segi qalub joqsiqa koba na mana goge kobaq oqsib di soqneb. ² Sosibqa Yesus aqa jejamu bulyonaq nanği unobeiteb. Aqa ulatamu seř bul tulan suwanjoqnej. Aqa gara dego tulan puloņosiq qatekritej. ³⁻⁴ Onaqa Moses Elaija wo nanği brantosib Yesus koba na anjam maroqneb. Mareqnabqa Yesus aqa angro nanği na nanği aiyel unjrsibqa Pita a Yesus minjej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo nanği bosib ięa koba na endi unum di bolequja. Deqa ni na e odbimqa e tal kińilala qalub gereiyqai. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.”

⁵ Pita a degsi mareqnaqa lanĭbi tulan suwanosiq aisiqa nanği kabutnjrej. Onaqa lanĭbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanği queb, “Endi ijo Angro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji. E a qa areboleboleibeqnu. Deqa ninęi aqa anjam quetoqniy.”

⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanği anjam di qusibqa tulan ulaugeteb. Osib singa pulutosib mandamq di nam quosib nřereņeb. ⁷ Onaqa Yesus a nanęo areq gilsiqqa nanęo gateq di aqa ban atsiqa minjrej, “Ninęi tigeliy. Ninęi ulaaib.” ⁸ Degsi minjrnaqa nanği tigelosib nam ateb di Yesus a segi nanği koba na soban uneb. Nanği tamo bei unosai.

⁹ Nanęi Yesus ombla manaq dena olo aiyoqnsibqa Yesus a singila na minjrej, “Manwa ninęi mana goge di unonub qaji di ubtosib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Angro moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa ninęi na ubtosib minjroqnbab.”

¹⁰ Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusib kamba minjeb, “Dal anjam qalie tamo nanġi mareqnu, ‘Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bqa.’ Anjam di kiyafa degsib mareqnu?”

¹¹ Onaqa Yesus na minjrej, “Nanġo anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo unġasari kalil nanġo areqalo gereiyetnjrsim soqnmqa bunuqna Kristus a bqa. ¹² Ariya e ninġi endegi mernġwai. Elaija agi bej. Bonaqa tamo nanġi a qa poinjrosai. Deqa gulbe kalil nanġi a yqajqa are soqnej qaji agi yeb. E Tamo Anġro dego degsib jaqatin ebqab.” ¹³ Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusib endegi poinjrej, “Bole, Yesus a Elaija qa bole marosai. A Jon yansnjro qaji qa marqa osiqa Elaija aqa nam na yawo anjam marqo.”

Yesus a anġro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

¹⁴ Onaqa Yesus na aqa anġro qalub nanġi di joqsiqa koba na aisib tamo unġasari tulan gargekoba mana utruq di tarijnesonab itnjreb. Onaqa tamo bei a bosifa Yesus aqa areq di sinġa pulutosiqa minjej, ¹⁵ “O Tamo Koba, ni ijo anġro mel qa are ugeimimqa aqaryaiye. A bati gaigai nanarioqnsiqa dena aqa jejamuq tulan ugeeqnu. Bati gargekoba a ulonjoqnsiqa njamywoq o yaq aiyeqnu. ¹⁶ Deqa e a osim ino anġro nanġoq osi bonumqa nanġi na boletqa yonub keresaijnraqo.”

¹⁷ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa endegi marej, “Ninġi tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nunġo areqalo e qa sinġilatosai bole sai. Nunġo kumbra tulan uge. Bati gembub e ninġi koba na sosiyqa nunġo gulbe di qoboiyoqnai? Anġro mel di ijo areq osib boiy.” ¹⁸ Onaqa osi bonabqa Yesus na mondor uge di njirinjosiq minjej, “Ni anġro di uratosim ulan.” Degsi minjnaqa mondor uge na anġro di uratosiq ulanej. Ulanonaqa bati qujai deqa anġro a boleje.

¹⁹ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa areq lumu bosib nenemyeb, “Iga kiyafa mondor uge di wiyqa yonum keresaiigwo?”

²⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Utru agiende. Ninġi e qa nunġo areqalo sinġilatqa yonub ninġi tulan truquonub. E bole mernġwai. Nunġo areqalo e qa sinġilato qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di ninġi mana kobaquja endi minjibqa a nunġo anjam dauryosim tigelosim sawa beiq gilqas. Nunġo areqalo e qa sinġilato qaji degesqas di ninġi kumbra kalil yqa kereinqwas. ²¹ Deqa ninġi mondor uge deqaji winjraq osibqa ninġi mati inġi uratosib qurienjosib Qotei pailyoqniy. Dena qujai ninġi na mondor uge winjrib jaraiqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²² Onaqa Yesus na aqa anġro nanġi olo joqsiqa koba na sawa di uratosib Galili sawaq gilsib dia sosibqa Yesus na minjrej, “E Tamo Anġro. Jeu tamo nanġi na e ojsib tamo qudei nanġo banq di e atqab. ²³ Atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” Onaqa Yesus aqa anġro nanġi anjam di qusib utru poinjrosai. Deqa nanġi are tulan gulbekobainjrej.

Yesus a atra tal takis waiyej

²⁴ Onaqa bati bei Yesus aqa anġro nanġi koba na walwelosib Kaperneam qureq gileb. Gilsib di sonabqa atra tal takis o tamo nanġi Pita aqa areq bosib nenemyeb, “Nunġo Qalie Tamo a atra tal takis oqnsiq ateqnu e?” ²⁵ Onaqa Pita na minjrej, “Od, a ateqnu.”

Osiqa Pita a tal gogetosiqa takis o tamo nanġo anjam di Yesus minjqa laqnaqa Yesus a nami qalieosiq deqa minjoqujatej, “O Saimon, ni kiyersi are

qalonum? Mandam endeqaji mandor nanği yai nanğoq dena takis eqnub? Nanğo segi anğro nanğoq dena eqnub kiyo tamo lanğaj nanğoq dena eqnub kiyo?”²⁶ Onaqa Pita na kamba minjej, “Tamo lanğaj nanğoq dena eqnub. Nanğo segi anğro nanğoq dena osaieqnub.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. E Qotei aqa Anğro unum deqa e atra tal takis atqa uratqai di kere.”²⁷ Unğum. Iga takis o tamo nanğo are ugetetnrqasai. Deqa ni alile aisim yima waiyosim qe namoqna oqam qaji di aqa medabu waqtosimqa aqa medabu miligiq di silali bei soqnim unqam. Unsim silali di osi gilsim gago aiyel qa takis atqa osimqa takis o tamo nanği enjre.”

18

Ninği anğro kiñilala bul soqniye

¹ Bati deqa Yesus aqa anğro nanği aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, Qotei lanğ qureq di unu qaji a na iga taqatgosim gago Mandor Koba soqnim bati deqa ino anğro yai a iga kalil bunğosim ñam ti sqas?”

² Onaqa Yesus na anğro kiñala bei metonaq aqa areq bonaqa nanğo ambleq di tigeltosiqa osornjrej. ³ Osornjrjsiqa minjrej, “E bole mernğwai. Ninği are bulyosib anğro kiñala endeqaji bulqasai di Qotei lanğ qureq di unu qaji a na ninği taqatğwasai. Osim a nunğo Mandor Koba sqasai dego. ⁴ Tamo bei na aqa segi ñam aguq atsim anğro kiñala endeqaji bulqas di Qotei na tamo di aqa ñam olo soqtetimqa a tamo kalil nanği bunğjrsim a ñam ti sqas. Deqa Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqas.

⁵ “Tamo bei a e qa are qalsimqa anğro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas.”

Ninği une torei uratıy

⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na anğro kiñala endeqaji bei e qa aqa areqalo singilateqnu qaji di osim uneq waiyqas di a kumbra tulanğ ugedamu yqo. Iga tamo di ojsim meniñ kobaquja osim sil na aqa kakroq di tontosim waiyim ya robuq aisim moiqas di kere.

⁷ “Bunuqna tamo qudei nanği tamo qudei uneq breinjroqnaqab. Bole, kumbra di brantoqnaqas. Ariya tamo nanği kumbra di yoqnaqab qaji nanği tulanğ padalougetqab. ⁸ Ino banğ na kiyo ino singa na kiyo ni titmosim uneq waimqa laqnmıqa di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni banğ geño kiyo singa geño kiyo sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni banğ aiyel ti kiyo singa aiyel ti kiyo sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. Ñamyuwo di gaigai yuoqnsim sqas. ⁹ Ino ñamdamu na ni titmosim uneq waimqa laqnmıqa ñamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni ñamdamu qujai ti sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni ñamdamu aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas.

¹⁰ “Deqa ninği anğro kiñilala endeqaji nanği qa ugeaib. E mernğwai. Nanğo lanğ anğro nanği na ijo Abu lanğ qureq di unu qaji aqa ulatamu gaigai koqyeqnu. ¹¹ E segi Tamo Anğro. E na tamo unğasari padalo gamq di unub qaji nanği elenqnum. E deqa mandamq aiyem.

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹² “Ninği kiyersib are qalonub? Tamo bei aqa kaja 100 nanği manaq di soqnbıqa qujai bei alelamqa a kiyerqas? E mernğwai. A na kaja 99 nanği uratnğjrsim qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itqas. ¹³ E bole mernğwai. A na kaja qujai di itosim tulanğ areboleboleiyqas. A kaja du du 99 alelosai qaji nanği

qa tulan areboleboleiyqasai. Qujai alelqo qaji a qa tulan areboleboleiyqas.
¹⁴ Dego kere nungo Abu lan qureq di unu qaji a angro kiñala endeqaji bei padalqajqa a deqa are sosai.”

Ninji nungo was aqa une olo gereiyeti

¹⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ino Kristen was bei na ni une bei emimqa ningi segi aiyel ombla awoosib aqa une ni emqo qaji di ubtosim minje. Minjimqa a ino anjam qusim are bulyqas di ni na ino was olo onum. ¹⁶ Ariya a ino anjam quetmosaiamqa ni na Kristen tamo qujai kiyo aiyel kiyo joqsimqa nangi ni taqmosib ino was aqa une di olo ubtosib minjqab. ¹⁷ Ariya a nango anjam dego quetnjrosaiamqa ni na Kristen tamo ungasari kalil nangi metnjrim koroosib ni taqmosib ino was aqa une di olo ubtosib minjqab. Ariya a nango anjam dego quetnjrosaiamqa ni na a qoreiye. Ni na une tamo ti takis o qaji tamo ti nangi qoreinjreqlum dego kere ni na ino was di qoreiye.

¹⁸ “E bole merngwai. Ninji mandamq endi gam getentqab di Qotei a dego lan qureq di gam getentqas. Ninji mandamq endi gam waqtqab di Qotei a dego lan qureq di gam waqtqas.

¹⁹ “E olo merngwai. Mandamq endi ijo angro aiyel nangi ingi bei oqa marsibqa areqalo qujaitosib ijo Abu lan qureq di unu qaji a pailyqab di a na ingi di enjrqas. ²⁰ Tamo aiyel kiyo qalub kiyo ijo ñam qa are qalsib koroqab di e nango ambleq di sqai.”

Gago Kristen was aqa une kobotqajqa yawo anjam

²¹ Onaqa bati deqa Pita a Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “O Tamo Koba, ijo Kristen was bei na e une gembub ebimqa e aqa une di moiyoqai? E endegyqai kiyo? A na une 7 ebimqa aqa une di moiyoqai. Ariya a olo une bei ebimqa e moiyoqasai. Degyqai kiyo?”

²² Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ino was bei na ni une 7 emimqa aqa une di segi moiyoqam di keresai. A na une gargekoba emoqnsim soqnm ni aqa une kalil di dego moiyoqne. A ni une 7 emoqnm une di moiyoqne. Olo une 7 emoqnm moiyoqne. Degsim giloqne.

²³ “Ninji quiy. Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nangi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas. Kumbra di mandor bei aqa kumbra sigitejunu. Mandor dena aqa kanjal tamo qudei nami silali yayieb qaji di kamba olo yqajqa minjrej. ²⁴ Aqa kanjal tamo bei 10 milion kina yayiej qaji di osib aqa ulatamq di tigeltab. ²⁵ Tigeltonabqa a na silali di kamba olo yqajqa keresaiyiej. Deqa mandor a na minjej, ‘Ni silali di kamba olo e ebqa keresaiimqo deqa e ni ino njan wo ino angro nangi ti osiy tamo bei aqa banq di uratngitqa tamo dena silali ebimqa ningi a lanja wauetoqngqab. Ino ingi ingi kalil dego e ni yaimosiy tamo qudei nangi enjritqa nangi na kamba silali ebqab. Gam dena ni silali nami yaibem qaji di kobotqam.’ ²⁶ Degsi minjnaq qusiqa aqa areq di singa pulutosiqa pailyosiq minjej, ‘O Tamo Koba, ni e kumbra degbaim. Ni e qa dulosim mati e qa tariñoqnime. E silali nami yaimem qaji di kalil itosiy e kamba emekritqai.’ ²⁷ Onaqa mandor a kanjal tamo deqa dulosiqa silali kalil nami yayiej qaji di lanja kobotej. Osiqa a uratonaq gilej.

²⁸ “Gilsiq kanjal tamo bei ombla wauo qaji a itosiq ojsiq kakro apiyetosiq minjej, ‘Ni nami 10 kina yaibem qaji di kamba olo ebe.’

²⁹ “Degsi minjnaq qusiqa aqa areq di singa pulutosiqa pailyosiq minjej, ‘Ni e qa dulosim mati e qa tariñoqnime. E 10 kina nami yaimem qaji di itosiy e kamba emekritqai.’ ³⁰ Degsi minjnaqa a aqa anjam di quetqa

asgiyonaga a osi gilsiga tonto talq di waiyosiq minjej, ‘Ni tonto talq endi soqne. Bunuqna ni 10 kina nami yaibem qaji di kamba ebekritimqa e ni olo uratmit oqedqam.’

³¹ “A degyonaqa kangal tamo qudei a koba na wauo qaji nanqi unsibqa are ugeinjnaqa aisib nanqo mandor a deqa saiyosib minjeb. ³² Minjnab qusiqa kangal tamo di metonaq bonaqa minjej, ‘Ni kangal tamo uge. Ni e pailbonumqa silali ni nami yaibem qaji di e na kobotonum. ³³ E ni qa dulosim silali di kobotonum. Ariya kiyaga ni olo gilsim kangal tamo bei ni ombla wauo qaji a qa dulosai? Osim silali a na nami yaimej qaji di ni kobotosai?’ ³⁴ Degsi minjsiqa a qa tulan minjin oqetonaqa osiq qaja tamo nanqo banq di atsiqa minjrej, ‘Ningi a wau koba yibqa a jaqatin ti wausosim gilsim gilsim silali kalil nami yaibej qaji di kamba ebekritimqa ningi a olo uratib gilqas.’

³⁵ “O ijo anqro, dego kere ningi nunqo are miligiq na nunqo Kristen was nanqo une kobotetnjrqasai di ijo Abu lan qureq di unu qaji a dego nunqo une kobotetngwasai.”

19

Yesus a unja uratqajqa anjam marej

¹ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa a Galili sawa uratosiqa Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. ² A di sonaqa tamo unqasari tulan gargekoba nanqi a dauryosib aqa areq di koroonabqa a na nanqo ma tamo kalil nanqi boletnjroqnej.

³ Onaqa Farisi nanqi olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanqi a ojqajqa deqa gisanqosib endegsib nenemyeb, “Tamo bei aqa nawn aqa jejamuq di une kiñala bei soqnimqa tamo dena a uratqa kere e? Gago dal anjam a kiyersi marqo?”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di ningi nami sisiyosai kiyo? Anjam endegsi unu, ‘Tulan nami Qotei a mandam ti ingi ingi kalil ti gereiyosiq bati deqa a tamo unja wo dego gereinjrej. ⁵ Gereinjrsiqa marej, “Tamo bei na aqa ai abu nanqi uratnjrsimqa aqa nawn wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.” ’ ⁶ Qotei aqa anjam di agi nengrenq di unu. Deqa tamo unja wo nanqi jejamu qujai sqab. Nanqi olo jejamu aiyel sqasai. Qotei na nanqi aiyel turtnjrej deqa tamo bei na olo potnjrai.”

⁷ Onaqa Farisi nanqi na kamba Yesus minjeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa Moses a kiyaga dal anjam endegsi marej, ‘Tamo bei na aqa nawn uratqa osimqa pepa bei nengrenqosim yosim di a uratqas?’”

⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nunqo are getenjejunu deqa Moses a ningi unja uratqa merngej. Ariya tulan nami kumbra degsi sosai. ⁹ Ningi quiy. Tamo bei na aqa nawn lanja uratosim olo unja bei oqas di a na aqa nawn kumbra ugeq waiyqo. Di kiyaga? Unja di a nami tamo bei ombla une atosai deqa.”

¹⁰ Onaqa Yesus aqa anqro nanqi na minjeb, “Tamo unja ti unub qaji nanqi gulbe deqaji oqab deqa unqum. Nanqi unja aib. Nanqi lanja soqneb.”

¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi anjam maronub di tamo kalil nanqi dauryqa keresai. Tamo nanqi Qotei na singila enjreqnu qaji nanqi segi anjam di dauryqa kere. ¹² Tamo qudei nanqo jejamu bolesai. Nanqi degsib ai miligiq na nambabeb. Deqa nanqi unja oqa keresai. Tamo qudei nanqi tamo qudei na welum etnjreb deqa nanqi anqrotqa keresai. Deqa nanqi dego unja

oqa keresai. Nanji lanja unub. Ariya tamo qudei nanjo segi areqalo na Qotei aqa wau ojqa marsibqa unja oqa uratequnub. Tamo nanji ijo anjam endi dauryqa kereamqa nanji dauryebe.”

Angro du du nanji Yesus aqa areq beb

¹³ Onaqa tamo ungasari qudei nanji nanjo angro du du joqsib Yesus na aqa ban nanjo gateq di atetnjrsim nanji qa Qotei pailyqajqa deqa marsib Yesus aqa areq beb. Beqnaqqa Yesus aqa angro nanji na saidnjrsib minjreb, “Nunjo angro du du nanji joqsib endeq baib.” ¹⁴ Degsib saidnjrnabqa Yesus na aqa angro nanji minjrej, “Angro du du nanji uratnjrib ijo areq beb. Nanji saidnjraib. Tamo ungasari nanji angro du du bul sqab di Qotei lanj qureq di unu qaji a nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjrqas.” ¹⁵ Osiqa Yesus na angro du du nanjo gateq di aqa ban atetnjrsiqa a sawa di uratosiq gilej.

Noro tamo bei a Yesus ombla anjam mareb

¹⁶ Onaqa tamo bei a Yesus aqa areq bosiqqa nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e nambile gaigai sqai?”

¹⁷ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni kiyaaqa e kumbra bole qa nenembonum? Qotei a segi qujai tamo bole. Ariya ni nambile gaigai sqajqa osimqa ni Qotei aqa dal anjam daurye.”

¹⁸ Onaqa tamo dena olo Yesus nenemyej, “E dal anjam kiye dauryqai?” Onaqa Yesus na minjej, “Ni tamo bei qalsim moyotaim. Ni tamo bei aqa unja jejamu ojetaim. Ni bajinjaim. Ni tamo bei aqa jejamu lanja gisanjaim. ¹⁹ Ni ino ai abu nanjo sorgomq di geregere sosimqa nanjo anjam dauryoqne. Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanji degsim gereinjroqne.”

²⁰ Onaqa angro wala dena olo Yesus minjej, “E dal anjam kalil di nami dauryosim boqnem agi bini degsi unum. Deqa e Qotei aqa kumbra kiye keretosai unum?”

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni Qotei aqa kumbra kalil keretqa osimqa endegye. Ni gilsim ino ingi ingi kalil qarinjyosim silali osim tamo ingi ingi saiqoji nanji jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni lanj qureq di awai bole itqam.” ²² Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are tulanj gulbeiyej. A ingi ingi koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulanej.

²³ Onaqa Yesus na aqa angro nanji minjrej, “E bole mernjgwai. Tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lanj qureq oqwajqa tulanj banji koba. ²⁴ E ningi olo mernjgwai. Kamel a yumba miligiq gilqajqa banji koba. Dego kere tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lanj qureq oqwajqa tulanj banji koba.”

²⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanji anjam di qusibqa tulanj prugugetosib minjeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa tamo yai nanji Qotei na elenjamqa nanji nambile gaigai sqa kere?”

²⁶ Onaqa Yesus a nanji koqnjrsiqa minjrej, “Tamo nanji segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanji elenqa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁷ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago ingi ingi kalil uratosim ni daurmeqnum. Deqa iga awai kiye oqom?”

²⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole mernjgwai. Mondorj Qotei a lanj bunuj ti mandam bunuj ti atimqa bati deqa e Tamo Angro nam kobaquja osiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. Awesosiyqa ningi tamo e daurbegqunub qaji

metnġitqa ninġi dego awo jaram kokba 12 di awoelenqab. Awoosib Jekop aqa anġro 12 nanġo moma kalil nanġi taqatnjroqnaqab. ²⁹ Deqa tamo nanġi ijo ñam qa are qaloqnsib nanġo segi tal, nanġo was nanġi, nanġo jaja nanġi, nanġo ai abu nanġi, nanġo anġro nanġi ti nanġo wau kalil dego uratnjrsib e daurbqab di Qotei na olo inġi bole bole tulaġ gargekoba nanġi enjrqa. Yimqa mondoġ nanġi ñambile gaigai sqab. ³⁰ Deqa ninġi quiy. Tamo gargekoba bini ñam ti unub qaji nanġi mondoġ ñam saiġoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini ñam saiġoji unub qaji nanġi mondoġ ñam ti sqab.”

20

Yesus a inġi wauqa yawo anjam marej

¹ Osiqa Yesus a olo aqa anġro nanġi endegsi minjrej, “Qotei lanġ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Kumbra di wau lanja bei aqa kumbra sigitejunu. Wau lanja dena nobqolo ambru tigelosiqqa aisiq tamo qudei nanġi aqa inġi wauq di wauetqajja itnjrej. ² Itnjrsiqqa minjrej, ‘Ninġi ijo inġi wauq di wauoqnb wau qa bati koboamqa e na silali quruġo quja quja enġwai.’ Degsi minjrsiq qarinjnrnaqa nanġi gilsib aqa inġi wauq di wauoqneb. ³ Sen kiñala goge oqnaqa wau lanja a koro sawaq aisiqa dia tamo qudei nanġi lanja tigelesonab unjrsiqqa minjrej, ⁴ ‘Ninġi dego gilsib ijo wauq di wauoiy. Wauab kere dego awai enġwai.’ ⁵ Degsi minjrnaqa nanġi gilsib aqa inġi wauq di wauoqneb. Qanam jige tamo qudei nanġi dego lanja tigelesonab unjrsiqqa minjrej, ‘Ninġi dego gilsib ijo wauq di wauoiy. Wauab kere dego awai enġwai.’ Degsi minjrnaqa nanġi gilsib aqa wauq di wauoqneb. Sen keliġtonaqa olo tamo qudei dego degsi minjrnaqa nanġi gilsib wauoqneb.

⁶ “Sen bilaqtonaqa wau lanja a aisiqa gamq di tamo qudei nanġi lanja tigelesonab unjrsiqqa nenemnrej, ‘Ninġi kiyaaqa lanja tigelesonab sen bilaqtqo?’ ⁷ Onaqa nanġi na minjeb, ‘Tamo bei na iġa wau egosai deqa iġa lanja tigelejunum.’ Onaqa wau lanja na minjrej, ‘Ninġi dego gilsib ijo inġi wauq di wauoiy.’

⁸ “Ariya wau qa bati koboonaqa wau lanja na aqa wau taqato tamo bei qarinjyosiq minjrej, ‘Ni gilsim wau tamo nanġi di metnjrim ino areq di koroabqa nanġo awai enjre. Enjrqa osimqa tamo nanġi bilaq bosib wauonub qaji nanġo awai namo enjrsimqa ariya tamo nanġi nobqolo ambru bosib wauosib bilaqtonub qaji nanġo awai bunuqna enjre.’ ⁹ Degsi minjnaq qusiqqa tamo nanġi bilaq bosib wauab qaji nanġi namo metnjrnaq aqa areq bonabqa silali quruġo quja quja enjrej. ¹⁰ Onaqa tamo nanġi nobqolo ambru bosib wauosib bilaqteb qaji nanġi degsib unsibqa are qaleb, ‘Iġa nobqolo ambru bosim wauosim bilaqtonum. Deqa iġa silali kobaquja oqom.’ Degsib are qalnabqa wau taqato tamo na nanġi metnjrnaq aqa areq bonabqa nanġi dego silali quruġo quja quja enjrej. ¹¹ Onaqa nanġi degsib unsibqa nanġi na wau lanja ġirinjtosib minjeb, ¹² ‘Tamo nanġi di bilaq bosib waukiñalayonubqa silali ni na iġa egonum qaji dego kere nanġi enjronum. Iġa nobqolo ambru wauoqnam sen oqsiq gago jejamu tulaġ kanġaneqnaqa bilaqtqo. Iġa silali koba osai.’

¹³ “Onaqa wau lanja a nanġo anjam di qusiqqa bei endegsi minjrej, ‘O was, e ni kumbra uge emosai. Aqo ombla bini nobqolo anjam keretosimqa e ni silali quruġo qujai emqa mermonum. ¹⁴ Deqa ni ino silali quruġo qujai osim aiye. E ni silali quruġo qujai emonum dego kere tamo nanġi bunuqna bosib

wauonub qaji nanġi silali quruġo quja quja enjronum. E ijo segi areqalo na degyonum. ¹⁵ Silali di ijo segi silali. Deqa e ijo segi areqalo dauryosiy ijo silali jeiqā kere. E na tamo nanġi bunu bonub qaji nanġi kumbra bole enjrqa areibqas enjrqi. Deqa ni kiyāqa e qa are ugeimqo?”

¹⁶ Yesus a yawo anjam degsi marsiqa olo marej, “Deġo kere tamo bini ñam ti unub qaji nanġi mondoj ñam saiġoji sqab. Ariya tamo bini ñam saiġoji unub qaji nanġi mondoj ñam ti sqab.”

Yesus a marej, “E moisy olo subq na tigelqai”

¹⁷ Osiqa Yesus na aqa anġro 12 nanġi joqsiqa koba na walwelosib Jerusalem aiyogneb. Aiyognsibqa Yesus na nanġi segitnjrsiqa endegsi minjrej, ¹⁸ “Ninġi quiy. E Tamo Anġro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia tamo qudei na e ojsib atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo ti nanġo banq di e atqab. Yimqa nanġi na ijo jejamuq di une qamsib merbqab, ‘Ni une ti. Deqa ni moiġam.’ ¹⁹ Nanġi e degsib merbosib tamo nanġi Qotei qaliesai qaji nanġo banq di e atqab. Yimqa nanġi na e misilinboqnsib bu toqoġ na kumbainboqnsib ġamburbasq di lubsib moiyoṭbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

Jems Jon wo nanġi aiyel tamo kokba sqajqa mareb

²⁰ Onaqa Sebedi aqa ġiri aiyel nanġo ai ombla na Yesus aqa areq bosibqa nanġo ai a sinġa pulutosiqa Yesus minjej, “O Tamo Koba, e ni anjam bei mermitqa ni ijo anjam dauryqa kere kiyo?” ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni inġi kiye qa merbqam?” Onaqa a na Yesus minjej, “Mondoġ ni gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa ijo anġro aiyel endi nanġi ino ban woq ino ban qonanq di awoqab.”

²² Onaqa Yesus na kamba nanġi aiyel endegsi minjrej, “Anjam ninġi merbonub di aqa utru ninġi geregere poingosai. E jaqatinj koba oqai. Jaqatinj di ya uge uyo bul. Jaqatinj e oqai di ninġi aiyel deġo oqa kere e?” Onaqa nanġi na minjeb, “Od, aqo aiyel oqa kere.” ²³ Onaqa Yesus na olo nanġi aiyel minjrej, “Bole, jaqatinj e oqai di ninġi deġo oqab. Ariya tamo yai nanġi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nanġi ijo Abu na giltnjrej qaji nanġi segi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab.”

²⁴ Yesus aqa anġro 10 nanġo ġamdamuq di was aiyel nanġi na anjam di Yesus minjeb deqa qusib nanġi aiyel qa ġirineb. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa anġro 10 nanġi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ninġi qalie, mandor kokba sawa sawa kalil taqateqñub qaji nanġi nanġo segi ñam soqtoqnsib tamo unġasari nanġi ġirinj na taqatinjreġñub. ²⁶ Ariya kumbra di nunġoq di saiġ. Nunġo ambleq di anġro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nunġo wau tamo soqñem. Osim a ñam ti sqas. ²⁷ Nunġo ambleq di anġro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nunġo kanġal tamo soqñem. Osimqa a olo tamo kobaqujaqas. ²⁸ E Tamo Anġro. Ninġi ijo kumbra qaliesib degsib dauryoqñiy. Ijo kumbra agiende. E na tamo unġasari nanġi wauetnjreġñum. E deqa bem. Tamo unġasari nanġi e wauetbqajqa e deqa bosai. Bunuqna e ijo segi ġambile uratosiy tamo unġasari ġargekoba nanġi elenqai.”

Yesus na tamo aiyel ġam qandimnjro qaji nanġi boletnjrej

²⁹ Osiqa Yesus na aqa anġro nanġi joqsiqa koba na walwelosib aisib Jeriko ġureq di branteb. Brantosib Jeriko ġure ambleq na walwelosib olo Jeriko uratosib aiyeqñabqa tamo unġasari tulaġ ġargekoba nanġi Yesus dauryosib koba na aiyogneb. ³⁰ Aiyeqñabqa tamo aiyel ġam qandimnjro qaji nanġi gam

galaq di awesosibqa anjam endegsib queb, “Yesus a beqnu.” Nanği degsib qusibqa tulan lelenosib mareb, “O Tamo Koba, Devit aqa Njiri, ni aqo aiyel qa dulame.” ³¹ Onaqa tamo ungasari gargekoba Yesus dauryosib aiyeqneq qaji nanği na nanği aiyel njirinjnrsib minjreb, “Ninği lelenkobaab. Kirioiy.” Degsib minjnabqa nanği aiyel kiriosai. Nanği olo tulan lelenoqnsib Yesus minjoqneq, “O Tamo Koba, Devit aqa Njiri, ni aqo aiyel qa dulame.”

³² Onaqa Yesus a tigelosiqa nanği aiyel metjnnaqa aqa areq bonabqa minjreb, “E ninği aiyel kiyerngwajqa deqa ninği e qa lelenoqneq?” ³³ Onaqa nanği aiyel na minjeb, “O Tamo Koba, aqo aiyel olo nam poigim sawa unqajqa deqa iga ni qa lelenoqnam.” ³⁴ Onaqa Yesus a nanği aiyel qa dulosiqa aqa ban waiyosiq nanžo namdamu ojetnjurej. Ojetnjnaqa nanği aiyel nam poinjnaqa sawa unsibqa tigelosib Yesus dauryosib aiyeb.

21

Yesus a donki aqa quraq di awoosiq Jerusalem aiyej

¹ Onaqa Yesus aqa angro nanği koba na walwelosib aisib Jerusalem jomyosib Betfage qureq di branteb. Betfage qure agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosib Yesus na aqa angro aiyel qarinnjsiq minjreb, ² “Ninği aisib qure bei jojom di unu di brantosib donki bei aqa du wo tontnronub unub di unjrqab. Unjrsib sil palontosib titnrsib joqsib boiy. ³ Ninği sil palontoqneq tamo bei na nenemngwas kiyoy, ‘Ninği kiyqa donki aiyel nanžo sil palonteqneq?’ Degsi nenemngimqa ninği na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti deqa donki aqa du wo qa mergwo.’ Yimqa a na donki aqa du wo nanği qarinnjrim ijoq bqab.”

⁴ Yesus a kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ⁵ “Ninği na Saion qure nanği endegsib minjriy, ‘Ninği uniy. Nunžo Mandor Koba a nungoq beqnu. A lawo na beqnu. A areqalo minjin saiqoji. Deqa a donki quraq di awoosiq beqnu. Od, a donki aqa du quraq di awoosiq beqnu.’”

⁶ Onaqa Yesus aqa angro aiyel nanği aisib anjam Yesus na minjreb qaji di dauryeb. ⁷ Osib nanği donki aqa du wo Yesus aqa areq joqsib beb. Bosib nanžo segi gara jugo piqtosib donki aiyel nanžo quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiq quraq di awoej. ⁸ Awoonaqa donki aiyel nanği walwelosib aiyeqnabqa tamo ungasari tulan gargekoba nanği belenosib nanžo segi gara jugo piqtelenosib gamq di tuelenoqneq. Tamo qudei nanği nañuq dena nam banğa ginjenyosibqa osi bosib di dego gamq di tuelenoqneq. ⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamo ungasari namooqneq qaji nanği ti bunooqneq qaji nanği ti tulan lelenoqnsibqa maroqneq, “O Devit aqa Njiri, iga ni qa tulan areboleboleiqneq. Ni Tamo Koba aqa nam na bonum deqa a ni tulan geregereimeqnu. Deqa iga Qotei lan goge di unu qaji aqa nam tulan soqtoqnqom.” Tamo ungasari nanği degoqnsib lelen ti Yesus dauryoqneq.

¹⁰ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jerusalem di brantonaqa tamo ungasari kalil nanği a unsibqa tulan prugugetosib segi segi maroqneq, “Tamo endi yayio?” ¹¹ Degsib mareqnabqa tamo ungasari qudei Yesus dauryosib aiyeqneq qaji nanği na kamba minjreb, “Tamo endi Yesus. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. Aqa qure utru Nasaret. Qure di Galili sawaq di unu.”

Yesus na tamo ungasari nanği atra talq dena winjrej

¹² Onaqa Yesus a walwelosi aisiq atra tal koba miligiq gilej. Gilsiq nam atej di tamo ungasari gargekoba nanği inji inji qarinnjoqnsibqa dena

silali eqnab unjrnsiq nanqi winjrnaq jaraiyeb. Tamo qudei nanqi silali piloqneb. Qudei nanqi binon qarinyoqnsib dena silali oqneb. Deqa Yesus a nanjo jar ti jaram ti bilbelyosiq nanqi dego winjrnaq jaraiyeb. ¹³ Nanqi kalil jaraiyeq nabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajqa tal.’ Ariya ninqi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nango tal bulqo.”

¹⁴ Yesus a atra tal miligiq di sonaqa tamo nam qandimnjro qaji ti tamo singa qandamnjo qaji ti nanqi aqa areq beq nabqa a na nanqi kalil boletnjroqnej. ¹⁵ Onaqa angro du du atra tal miligiq di soqneb qaji nanqi Yesus aqa manjwa di unsibqa tulan lelenjoqnsib minjoqneb, “O Devit aqa Niri, iga ni qa tulan areboleboleigeqnu.” Onaqa dal anjam qalie tamo nanqi ti atra tamo kokba ti nanqi angro du du nanjo anjam di qusibqa Yesus qa ugeeb. ¹⁶ Osib Yesus minjeb, “Angro du du nanqi lelenjoqnsib anjam mareq nub di ni queqnum e?” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Od, e nanjo anjam queqnum. Ariya anjam bei nengrenq di unu qaji di ninqi nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende, ‘O Abu, angro du du ti angro mom ti nanqi ino nam soqteq nub.’” ¹⁷ Yesus a nanqi degsi minjrnsiq koboonaqa a tigelosiq Jerusalem uratosiq Betani qureq gilej. Gilsiq qolonaq di neije.

Yesus a qura minjej, “Ni olo bunu geitqasai”

¹⁸ Nebeonaqa Yesus a olo tigelosiq Jerusalem aiyosiq gamq di a mamyej. ¹⁹ Mamyonaqa nam atsiqa qura banga ti gam qalaq di tigelesonaq unsiq aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoji. Banga segi sonab unej. Unsiqa qura di minjej, “Ni olo bunu geitqasai.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa qura di utru ti kalil laosiq moiyej.

²⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanqi aqa kumbra di unsibqa tulan prugugetosib Yesus nenemyeb, “Qura di kiyersi urur laosiq moiqo?”

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merngwai. Ninqi Qotei qa nunjo areqalo singilatosib nunjo areqalo aiyeltqasai di ninqi dego qura minjibqa a laosim moiqas. Qura segi sai. Ninqi mana kobaquja endi dego minjqab, ‘Ni tigelosim yuwalq aiye.’ Minjibqa a nunjo anjam di dauryosim tigelosim yuwalq aiqas. ²² Deqa ninqi Qotei qa nunjo areqalo singilatosib inji bei qa pailyqab di ninqi inji di oqab.”

Juda nanqi na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

²³ Osiqa Yesus a olo atra tal miligiq gilsiq dia Qotei aqa anjam palontoqnej. Onaqa Israel nanjo gate nanqi ti atra tamo kokba ti nanqi na Yesus aqa areq bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinjmej deqa ni bosim wau endi yeqnum?” ²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ninqi nenemgwai. Nenemgitqa ninqi e merbibqa e yai na qarijnbonaq bosim wau endi yeqnum di ubtosiy merngwai. ²⁵ Ninqi na merbiy. Yai na Jon qarinyonaq bosiq tamo ungasari nanqi yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo?”

Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib mareb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaya ninqi Jon aqa anjam qetosai?’” ²⁶ Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di dego keresai. Tamo ungasari nanqi mareq nub, ‘Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Deqa iga nanqi ulainjronum.” ²⁷ Nanqi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon

qarinɣey di iga qaliesai.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninɣi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinɣonaq bosim wau endi yeqnum di ninɣi mernɣwasai.”

Yesus a yawo anjam bei marej

²⁸ Osiqa Yesus a olo Juda gate nanɣi ti atra tamo kokba ti nanɣi endegsi minjrej, “Ninɣi kiyersib are qalonub? Tamo bei aqa nɣiri aiyel soqneb. Bati bei a aqa nɣiri matu aqaq bosiqqa minnej, ‘O ijo anɣro, ni gilsim ijo inɣi wauq di wauame.’ ²⁹ Onaqa aqa nɣiri matu na minnej, ‘Sai. E wauqa uratonum.’ Degsi aqa abu saidyosiqqa bunuqna areqalo bei osiqa gilsiq wauetej. ³⁰ Onaqa abu a aqa nɣiri yala aqaq bosiqqa minnej, ‘O ijo anɣro, ni gilsim ijo inɣi wauq di wauame.’ Onaqa aqa nɣiri yala na minnej, ‘Od, Abu, e wauqai.’ Degsi aqa abu odyosiqqa ariya a wauosai. A lanja talq di soqnej. ³¹ Deqa ninɣi na merbiy. Anɣro yai na aqa abu aqa anjam dauryej?” Onaqa nanɣi na kamba Yesus minjeb, “Niri matu a na aqa abu aqa anjam dauryej.”

Nanɣi degsib Yesus minjnabqa a na olo minjrej, “E bole mernɣwai. Takis o qaji tamo ti gam qaji unja ti nanɣi na ninɣi bunɣosib namoosib Qotei aqaq oqibqa a nanɣi elenɣosim nango Mandor Koba sosim nanɣi taqatnɣrqas. ³² Di kiyaqa? Jon yansnɣro qaji a nunngoq bosiqqa Qotei aqa kumbra bole ninɣi osornɣonaqa ninɣi Jon aqa anjam quetosai. Ariya takis o qaji tamo ti gam qaji unja ti nanɣi Jon aqa anjam geregere quetej. Quetonab ninɣi di unsibqa ariya ninɣi olo are bulyosai. Osib ninɣi Jon aqa anjam quetosai dego.”

Wain wau qa yawo anjam

³³ Yesus a Juda tamo kokba nanɣi degsi minjrsiqqa olo endegsi minjrej, “E ninɣi yawo anjam bei mernɣit ninɣi quiy. Tamo bei a tigelosiqqa aqa wauq gilej. Gilsiqqa wain sil yagelenɣosiqqa jen qosej. Qoso koboonaqa meniɣ qura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqa wain gei koroiyosib paraparaiyosib aqa ya dia bilentqajqa deqa gereiyej. Osiqa wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nanɣo banq di aqa wau uratetnɣrsiqqa sawa isaq gilsiq di soqnej. ³⁴ Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanɣal tamo qudei nanɣi qarinɣnɣnaqa wau taqato tamo nanɣoq aisib minjreb, ‘Wau lanja a na iga qarinɣwo bonum. Deqa ninɣi wain gei egibqa iga na osi gilqom.’ ³⁵ Degsi minjnabqa nanɣi na nanɣi ojelenɣosib bei qalougeteb. Bei qalnab moiyej. Bei meniɣ na qalnab moiyej. ³⁶ Onaqa wau lanja a di qusiqqa olo aqa kanɣal tamo garegekoba nanɣi qarinɣnɣroqnej. Qarinɣnɣreqnaqa aiyeqnaq nanɣi dego nunoqneb.

³⁷ “Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, ‘E ijo segi anɣro qujai qarinɣit aiqas di nanɣi a qalqasai. Nanɣi aqa anjam quetqab.’ Degsi are qalsiqqa aqa segi nɣiri qarinɣyonaq aiyej. ³⁸ Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanɣi a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bɣo endi wau lanja aqa segi nɣiri. A na aqa abu aqa inɣi inɣi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiotosimqa wau endi iga na oqom.’ ³⁹ Degsib marsibqa wau lanja aqa nɣiri ojsib osi gilsib wau qalaq di qalnab moiyej. ⁴⁰ Deqa ninɣi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanɣi di kiyernɣrqas? Ninɣi na merbiy.”

⁴¹ Onaqa nanɣi na minjeb, “Wau lanja a bosimqa tamo uge nanɣi di tulan ugeuɣeinɣrsim padaltnɣrougetqas. Osim aqa wau di olo yainɣrsim tamo qudei nanɣo banq di uratetnɣrimqa nanɣi na kamba wau taqatosib wain gei melioqnmqa koroiyoqnsib wau lanja yoqnaqab.”

⁴² Nanɣi degsib Yesus minjnabqa a na olo minjrej, “Qotei aqa anjam bei unu. Ninɣi anjam di nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende,

‘Tal gereiyo qaji tamo nanḡi na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu. Tal ai di tal siḡilatqajqa deqa tigeltej. Tamo Koba a segi na tal ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum, ‘Tal ai di tulaḡ bolequja.’”

⁴³ Deqa e niḡi endegsi mernḡwai. Qotei a nuḡo Mandor Koba sosim niḡi taqatḡḡwajqa uratosim niḡi taqal breiḡwas. Osim olo tamo uḡasari qudei aqa kumbra bole dauryeqnub qaji nanḡi eleḡosim nanḡo Mandor Koba sosim nanḡi taqatḡḡrqaḡ. Nanḡi gei bole atobuleqnub deqa Qotei na nanḡi taqatḡḡrqaḡ. ⁴⁴ Tamo uḡasari ululoḡosib tal ai quraq aiqab qaji nanḡi di tal ai dena nanḡo tanu ḡiḡḡenyqas. Ariya tal ai di uloḡosim tamo uḡasari qudei nanḡoq aisim jejamu ti tanu ti torei paraparainḡrqaḡ.”

⁴⁵ Onaqa atra tamo kokba ti Farisi nanḡi ti yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nanḡo jejamuq di une qametḡḡrej. ⁴⁶ Nanḡi degsib qalieosib deqa nanḡi Yesus ojqa mareb. Ariya nanḡi tamo uḡasari nanḡi ulainḡrsib deqa Yesus ojqa urateb. Di kiyayaqa? Tamo uḡasari kalil nanḡi maroqneḡ, “Yesus a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

22

Yesus a maruro qa yawo anjam marej

¹ Onaqa Yesus a olo Juda tamo kokba nanḡi yawo anjam bei endegsi minḡrej, ² “Qotei laḡ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo uḡasari nanḡi taqatḡḡrsim nanḡo Mandor Koba sqas. Kumbra di mandor bei aqa ḡiri uḡa baḡ ojqa bationaqa maruro atej dego kere. ³ A maruro atsiqa aqa kaḡgal tamo qudei qariniḡrḡnaqa nanḡi ḡilsib tamo uḡasari nami aqa maruro unqa minḡrej qaji nanḡi metḡḡreb, ‘Niḡi boiy.’ Onaqa nanḡi bqa asḡinḡrej. ⁴ Asḡinḡrḡnaqa mandor a deqa qusiqa aqa kaḡgal tamo qudei olo qariniḡrḡnaqa minḡrej, ‘Niḡi ḡilsib tamo uḡasari e ijo maruro unqa minḡrem qaji nanḡi olo endegsib minḡriy, “Niḡi quiy. Mandor a iḡi iḡi kalil gereiyosiq atqo unu. Makau ti wagme namur bole bole ḡumsiqqa goiqo. Deqa niḡi asḡinḡgaiq. Niḡi bosib aqa maruro uniy.” O kaḡgal tamo, niḡi ḡilsib nanḡi degsib minḡriy.’

⁵ “Onaqa nanḡi ḡilsib tamo uḡasari nanḡi di minḡreb, ‘Niḡi boiy.’ Minḡrḡnabqa nanḡi kalil bqa asḡinḡrej. Bei a ulaḡosiqqa aqa iḡi wauq ḡilej. ⁶ Qudei na kaḡgal tamo nanḡi di ojeleḡosib ugeugeinḡrsib ḡumnab moreḡeb. ⁷ Onaqa mandor a deqa qusiqa minḡinḡ oqetonaaqa aqa qaja tamo nanḡi qariniḡrḡnaqa ḡilsib tamo nanḡi kaḡgal tamo ḡumeb qaji nanḡi kamba ḡumekriteb. Osib nanḡo tal iḡi iḡi kalil qatrentonab yuekriteb.

⁸ “Onaqa mandor a olo aqa kaḡgal tamo qudei qariniḡrḡnaqa minḡrej, ‘Ijo anḡro aqa uḡa baḡ ojqa bati kereqo deqa e na maruro atonum unu. Tamo uḡasari e nami ijo maruro unqa minḡrem qaji nanḡi bqa asḡinḡrej. Nanḡi tamo uḡasari bolesai deqa nanḡi ijo maruro unqa keresai. ⁹ Deqa niḡi ḡilsib ḡamq di tamo uḡasari laḡa laḡaj nanḡi tuḡosib metḡḡriḡ ijo maruro unqa beb.’ ¹⁰ Onaqa nanḡi ḡilsib ḡamq di tamo uḡasari gargekoba bole ti uge ti nanḡi tuḡosib metḡḡrḡnabqa nanḡi kalil maruro unqajqa bosib koroonaḡbqa tal tamo na maḡej.

¹¹ “Onaqa mandor a na tamo uḡasari nanḡi di unḡrqa marsiqqa tal miligiq ḡilej. ḡilsiq ḡam atej di tamo bei a maruro qa gara wala jugosai di unsiqa minḡej, ¹² ‘O was, ni kiyayaqa maruro qa gara wala jugosai? Ni degsim maruro

unqa baim.’ Degsi minjnaqa tamo di a na kamba olo anjam bei minjqa keresaiyonaqa lanja kiriesoqnej. ¹³ Onaqa mandor a na aqa kanjal tamo nanjgi minjrej, ‘Ninji na tamo di singa ti banj ti tontetosib oqeq waiyibqa sawa ambruq di soqnem. Sawa dia tamo nanjgi akamkobaoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatinj qa qalagei anjam atoqnqas.’”

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninji quiy. Qotei a tamo tulanj gargekoba nanjgi metnjreqnu. Ariya a tamo quja segi giltnjreqnu.”

“Iga Sisar takis yqom e?”

¹⁵ Onaqa Farisi nanjgi gilsib nanjgi anjam kiye Yesus nenemyib a anjam grotim qusib a ojqaqqa deqa qairoqneb. ¹⁶ Qairosib anjam kereonaq nanjo anjgro qudei Herot aqa wau tamo qudei ti qarinjrnab Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo ungasari nanjgi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nanjgi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanjgi anjam bei minjrosaieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanjgi minjreqnum. ¹⁷ Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

¹⁸ Onaqa Yesus a nanjo areqalo uge di poiyoonaqa minjrej, “Ninji gisanj tamo. Kiyaaqa ninji e anjam bei grotitqa qusib e ojqaqqa deqa gisanbeqnu?” ¹⁹ Ninji meniñ silali bei osorbij.” Degsi minjrnaqa nanjgi meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqqa minjrej, ²⁰ “Meniñ silali quraqj endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” ²¹ Onaqa nanjgi na minjeb, “Di Sisar aqa.” Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa inji inji a qa olo yiy. Qotei aqa inji inji a qa olo yiy.”

²² Onaqa nanjgi Yesus aqa anjam di qusibqa tulanj prugugeteb. Osib nanjgi Yesus uratosib jaraiyeb.

Tamo moreño qaji nanjgi olo subq na tigelqab

²³ Onaqa bati deqa Sadyusi tamo qudei nanjgi Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanjgi mareqnu, “Tamo moreño qaji nanjgi olo subq na tigelqasai.” Deqa nanjgi bosib Yesus endegsib minjeb, ²⁴ “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami endegsi marej, ‘Tamo bei a moiymqa aqa ñauñ anjgro saiqoji soqnmqa aqa was bei na olo unja qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa anjgro ñambabtetqas.’ Moses a nami degsi marej. ²⁵ Deqa ni que. Was 7 nanjgi soqneb. Nanjo was matu a unja osiqa moiyej. A anjgro saiqoji. Onaqa aqa was yala na olo unja qujai di ej. ²⁶ Osiqa a dego moiyej. A anjgro saiqoji. Onaqa aqa was yala na olo unja qobul di osiqa a dego moiyej. A anjgro saiqoji. Was 7 kalil nanjgi unja qujai di osib moreñeb. Nanjgi anjgro saiqoji. ²⁷ Nanjgi kalil moreñonabqa ariya bunuqna unja di a dego moiyej. ²⁸ Deqa ni iga merge. Mondonj subq na tigelobatiamaqa tamo kalil nanjgi subq na tigelabqa unja di a yai aqa ñauñ tinqinqas? Ni qalie, was 7 kalil nanjgi unja qujai di eb.”

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu ninji poiñgosai. Qotei aqa singila dego ninji poiñgosai. Deqa ninji anjam grotonub. Grotosib agi nenembonub. ³⁰ Mondonj tamo ungasari nanjgi subq na tigelosibqa nanjgi unjatqasai. Nanjgi tamotqasai. Nanjgi lanj anjgro bul lanja sqab.

³¹ “Ninji quiy. Tamo nanjgi moisis olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Qotei a nami babtosiq ninji merñej. Di ninji sisiyosai kiyo? Qotei a endegsi marej, ³² ‘E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Qotei

a degsi marej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreño qaji nanngo Qotei sai. A tamo nãabile so qaji nanngo Qotei.”³³ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa tulan prugugeteb.

Dal anjam kiye a tulan bolequja?

³⁴ Yesus a Sadyusi nanngi anjam degsi minjrnaqa nanngi na kamba olo anjam bei minjqa keresainjrej. Onaqa Farisi nanngi deqa qusib olo Yesus aqa areq beb. ³⁵ Nanngo ambleq dena dal anjam qalie tamo bei a tigelosiqa Yesus gisanjosiq nenemyej, ³⁶ “O Qalie Tamo, ni mare. Qotei aqa dal anjam kiye a segi qujai tulan bolequja? Dal anjam kiye a dal anjam kalil bunjrejunu?”

³⁷ Onaqa Yesus na minjej, “Dal anjam tulan bolequja agi mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalayiime. Qalaqalayiysim ino are miligi ti ino qunun ti ino areqalo ti kalil a yekritime.’

³⁸ Dal anjam di a segi qujai tulan bolequja. A na dal anjam kalil bunjrejunu.

³⁹ Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanngi degsim geregereinjroqñime.’ Dal anjam boledamu aiyel agi e na mermonum. ⁴⁰ Ni dal anjam aiyel di dauryqam di ni Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam ti kalil keretosim dauryqam.”

Kristus a kiyersim Devit aqa njiri sqas?

⁴¹ Onaqa Farisi nanngi olo Yesus aqa areq di koroesonabqa a na nenemnjrej,

⁴² “Ningi Kristus qa kiyersib are qalonub? A yai aqa njiri?” Onaqa nanngi na kamba minjeb, “Kristus a Devit aqa njiri.”

⁴³ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi Qotei aqa Mondor na Devit aqa medabu sinjilatetonaqa a endegsi marej,

⁴⁴ ‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,

“Ni ijo ban woq endi awo.

Awesoqñimqa e ino jeu tamo kalil nanngi elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanngi taqatnjroqñam.”’

⁴⁵ Ningi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa njiri sqas?”

⁴⁶ Yesus a Farisi nanngi anjam degsi minjrnaqa tamo bei na kamba anjam bei minjqa keresai. Deqa tamo nanngi olo bunuqna anjam bei Yesus nemyqajqa ulaeb.

23

Juda tamo kokba nanngi kumbra uge uge yoqneb

¹ Onaqa Yesus na olo aqa angro nanngi ti tamo ungasari kalil nanngi ti endegsi minjrej, ² “Dal anjam qalie tamo nanngi ti Farisi nanngi ti Moses aqa ñam osib dal anjam plaltoqnsib ningi merngeqñub. ³ Deqa anjam kalil nanngi na merngeqñub qaji di ningi qusib dauryoqñiy. Ariya kumbra nanngi yeqñub qaji di ningi dauryaib. Nanngi anjam maroqnsib ariya nanngi segi anjam di dauryosaieqñub. ⁴ Nanngi gulbe kokba tamo ungasari nanngi enjreqñab qoboiyoqnsib unub. Ariya nanngi olo tamo ungasari nanngo gulbe di qoboiyetnjrosaiieqñub.

⁵ Kumbra kalil nanngi yeqñub qaji di tamo ungasari nanngi unoqnsib nanngo ñam soqtetnjrqajqa deqa yeqñub. Nanngo kumbra bei agiende. Nanngi Qotei aqa dal anjam mutu qudei pepa kiñilalaq di nengrenyoqnsibqa lopo miligiq di jigelenoqnsib nanngo lanjaq di gara ñenngi na qoseqñub. Osib nanngo gara jugo

mutuq di gara burbur nenḡren ti wala bole bole tonteqnub. ⁶ Nanḡi goiyo kokbaq di, Qotei tal miligiq di sosibqa tamo ñam ti nanḡo awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleinjreqnu. ⁷ Nanḡi koro sawaq di tamo unḡasari nanḡi na nanḡo ñam soqtqonsib ban ojetnrqajqa deqa areboleboleinjreqnu. Tamo unḡasari nanḡi na ‘O Qalie Tamo Koba’ deḡsib minjroqnqajqa deqa ti nanḡi areboleboleinjreqnu.

⁸ “O ijo anḡro, tamo qudei na ninḡi ‘O Qalie Tamo Koba’ deḡsib mernḡaib. Tamo qujai a segi nunḡo Qalie Tamo. Ninḡi kalil was. ⁹ Mandamq endi ninḡi na tamo bei endeḡsib minjaib, ‘O Abu.’ Tamo qujai a segi nunḡo Abu. Agi a lan qureq di unu. ¹⁰ Tamo qudei na ninḡi endeḡsib mernḡaib, ‘O Gate Koba.’ Tamo qujai a segi nunḡo Gate Koba. Agi e Kristus. ¹¹ Nunḡo ambleq di anḡro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nunḡo wau tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas. ¹² Tamo kalil nanḡo segi ñam soqtreqnub qaji nanḡi Qotei na olo ñam aguq atetnrqas. Ariya tamo kalil nanḡo segi ñam aguq ateqnub qaji nanḡi Qotei na olo ñam soqtetnrqas.”

Yesus a Juda tamo kokba nanḡo kumbra uge qa marej

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisanḡ tamo. Deqa ninḡi tulan padalouetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteqnu. Agi tamo unḡasari nanḡi lan qureq oqwjajqa gam itqa mareqnabqa ninḡi na olo gam getentetnjreqnub. Ninḡi segi lan qureq oqwjajqa gam itqa keresai. Deqa tamo unḡasari nanḡi deḡo lan qureq oqwjajqa gam itqa yeqnab ninḡi na gam getentetnjreqnub. ¹⁴ O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisanḡ tamo. Deqa ninḡi tulan padalouetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteqnu. Agi ninḡi unḡa qobul nanḡi gisanḡjroqnsibqa nanḡo tal ti inḡi inḡi ti lanḡa yainjreqnub. Osiḡ tamo unḡasari nanḡi na ninḡi nunḡsib nunḡo ñam soqtetnjgwajqa deqa pailyo olekokba yeqnub. Deqa mondonḡ Qotei na tamo nanḡi peginjrqa batiamqa a na ninḡi awai tulan uge enḡwas.

¹⁵ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisanḡ tamo. Deqa ninḡi tulan padalouetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteqnu. Agi ninḡi na tamo qujai segi ninḡi daurnḡwa maroqnsib sinḡa na kiyo qobunḡ na kiyo sawa sawa kalil keretoqnsib laqnu. Ariya tamo qujai di a ninḡi daurnḡwas di a na ninḡi bunḡosim tamo tulan ugedamu sqas. Deqa a ninḡi qa namoosim torei nḡamyuwoq aiqas.

¹⁶ “Ninḡi tamo ñam qandimo bul unub. Deqa ninḡi tamo nanḡi gam osornjrqa keresai. Agi ninḡi mareqnu, ‘Tamo bei a anjam singilatqa osimqa atra tal aqa ñam na singilatqas di aqa anjam singilaaqasai. Deqa a na anjam di uratqas di kere. Ariya a gol atra tal miligiq di unu qaji aqa ñam na anjam singilatqas di aqa anjam bole singilaaqas. Deqa a anjam di urataiq.’ Ninḡi deḡsib mareqnu. ¹⁷ Ninḡi tamo ñam qandimo bul unub. Ninḡi tulan nanari. Ninḡi na merbiy. Inḡi kiye a Qotei aqa ñamgalaq di tulan bole? Atra tal a tulan bole kiyo atra tal aqa gol a tulan bole kiyo? Od, atra tal a tulan bole. Ariya gol atra tal miligiq di unu qaji a deḡo inḡi bole. ¹⁸ Ninḡi endeḡsib mareqnu, ‘Tamo bei a anjam singilatqa osimqa atra bijal aqa ñam na singilatqas di aqa anjam singilaaqasai. Deqa a na anjam di uratqas di kere. Ariya a atraiyo inḡi inḡi atra bijal gogeq di unub qaji nanḡo ñam na anjam singilatqas di aqa anjam bole singilaaqas. Deqa a anjam di urataiq.’ Ninḡi deḡsib mareqnu. ¹⁹ Ninḡi tamo ñam qandimo bul unub. Ninḡi na merbiy. Inḡi kiye a Qotei aqa ñamgalaq di tulan bole? Atra bijal a tulan bole kiyo atraiyo inḡi inḡi atra bijal gogeq di

unub qaji nanḡi tulan bole kiyo? Od, atra bijal a tulan bole. Ariya atraiyo inḡi inḡi atra bijal gogeq di unub qaji nanḡi dego bole kalil. ²⁰ Deqa ninḡi quiy. Tamo bei a atra bijal aqa ñam na anjam singilatqas di a atra bijal ti inḡi inḡi kalil atra bijal gogeq di unub qaji nanḡi ti nanḡo ñam na anjam singilatqas. ²¹ Tamo bei a atra tal aqa ñam na anjam singilatqas di a atra tal ti Qotei agi atra tal miligiq di unu qaji a ti nanḡo ñam na anjam singilatqas. ²² Tamo bei a lar qure aqa ñam na anjam singilatqas di a Qotei ti aqa awo jaram ti nanḡo ñam na dego anjam singilatqas.

²³ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisan tamo. Deqa ninḡi tulan padalougetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteqñub. Agi ninḡi dal anjam kiñilala segi dauryeqñub. Ninḡi lei ti lombo ti saga ti oqnsib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqñub. Ariya ninḡi Qotei aqa dal anjam kokba dauryeqñub. Ninḡi tamo nanḡi qa dulosaieqñub. Ninḡi Qotei qa nunḡo areqalo singilatosaieqñub. Ninḡi dal anjam kiñilala segi dauryeqñub. Deqa e ninḡi endegsi mernḡwai. Ninḡi are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laqñiy. Ninḡi dal anjam kiñilala dego dauryqa urataib. ²⁴ Ninḡi tamo ñam qandimo bul unub. Deqa ninḡi tamo nanḡi gam osornjrqa keresai. Agi ninḡi qui uyqa oqnsib añiñig kiñala quiq di sonaqa unoqnsib taqal ateqñub. Ariya kamel a quiq di sonaqa ninḡi unosaieqñub. Qoji uyeqñub.

²⁵ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisan tamo. Deqa ninḡi tulan padalougetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteqñub. Agi ninḡi ya gamban ti tabir ti qore segi yanseqñub. Ninḡi miligi yansosaieqñub. Dego kere ninḡi baban na tamo bole. Ariya nunḡo are miligi bajin kumbra ti jejamu qa kumbra uge ti dena maqejunu. ²⁶ O Farisi ninḡi tamo ñam qandimo bul unub. Deqa ninḡi endegyiy. Ninḡi mati ya gamban ti tabir ti miligi yansiy. Yansib milalamqa qore dego milalqas.

²⁷ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisan tamo. Deqa ninḡi tulan padalougetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteqñub. Agi ninḡi tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di wala boledamu. Ñam qaq na liyeb. Ariya sub miligiq di tamo aqa qusa ti tanu ti dena maqejunu. ²⁸ Ninḡi sub di bul. Deqa tamo unḡasari nanḡi na ninḡi nunḡoqnsib mareqñub, ninḡi tamo bole. Ariya nunḡo are miligi gisan kumbra ti dal anjam gotranḡyqajqa kumbra ti dena maqejunu.”

²⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninḡi gisan tamo. Deqa ninḡi tulan padalougetqab. Ninḡi anjam maro aiyelteqñub. Bole, ninḡi Qotei aqa medabu o tamo nanḡo sub gereiyeqnsib tamo unḡasari nami kumbra bole bole yoqneb qaji nanḡo sub walateqñub. ³⁰ Ariya ninḡi olo endegsib mareqñub, ‘Iga nami soqnem qamu iga gago moma nanḡi ti beterosim Qotei aqa medabu o tamo nanḡi ñumosai qamu.’ Di gisan koba. Ninḡi nunḡo moma nanḡi ti areqalo qujai. ³¹ Ninḡi mareqñub, ‘Gago moma.’ Nunḡo anjam dena ninḡi segi qa ubtosib endegsib marobuleqñub, ‘Tamo nanḡi na Qotei aqa medabu o tamo nanḡi ñumoqneb qaji nanḡo anḡro agi iga.’ ³² Ninḡi degsib marobuleqñub. Deqa unḡum. Nunḡo moma nanḡo kumbra uge di ninḡi na olo keretosib yoqñiy. ³³ Ninḡi amal uge bul. Deqa mondonḡ Qotei a nunḡo une qa mernḡsim ninḡi ñamyuwoq di breinḡwas. Yimqa ninḡi kiyersib olo bole sqab? Keresai.

³⁴ “Deqa ninḡi quiy. E na Qotei aqa medabu o tamo nanḡi ti Qotei aqa powo tamo nanḡi ti Qotei aqa dal anjam qalie tamo nanḡi ti qarinjroqñit nunḡoq

boqñqab. Boqñibqa ñiñgi na ñaŋgi qudei ñumoqnsib moiyoñjroqñqab. Osib ñaŋgi qudei ñamburbasq di gaintñjrqab. Osib ñaŋgi qudei ojelenoñsib nuñgo Qotei tal milligiq di kumbainñjroqñqab. Osib ñaŋgi qudei teteinñjribqa ñaŋgi jaraiyoñsib qure bei beiq giloqñqab. ³⁵ Ñiñgi ñaŋgi degnñjroqñibqa bati deqa Qotei a nuñgo moma ñaŋgo une kalil osim nuñgo jejamuq di atelenqas. Nuñgo moma ñaŋgo une agiende. Ñaŋgi na tamo ungasari kumbra bole bole yoqñeb qaji ñaŋgi ñumoqñeb. Nuñgo une di agi ñaŋgi nami yqajqa utru atsib Kein na Abel qalñaq moiyej. Dena bosì bosib Berekia aqa ñiri Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalñab moiyej. Une kalil di Qotei na osim nuñgo jejamuq di atelenqas. ³⁶ E bole mernqwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji ñaŋgi enjrqas.”

Yesus a Jerusalem ñaŋgi qa dulej

³⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo ñaŋgi ñumoqnsim moiyoñjreñqum. Osim tamo ungasari Qotei na inoq qarinjñreñqnu qaji ñaŋgi meniñ na ñumeqnam moreñeqñub. Bati gargekoba e ino anqro ñaŋgi tuwe du du bul koroinñjrqajqa yeqñam ñiñgi saideqñub. ³⁸ Deqa ñiñgi quiy. Qotei a nuñgo atra tal koba uratetñgimqa a laña sqas. ³⁹ Deqa e ñiñgi endegsi mernqwai. Ñiñgi olo e nubqasai. Degsim gilsim mondoñ e olo lañ qureq na boqñitqa ñiñgi e nubsib marqab, ‘Tamo a bqo endi Tamo Koba aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulañ geregereiyeqnu.’ ”

24

Bunuqna jeu tamo ñaŋgi na atra tal niñaqyqab

¹ Osiqa Yesus a atra tal koba uratosiq gileqnaqa aqa anqro ñaŋgi na aqa areq bosib atra tal osoryeb. ² Osoryonab Yesus na minñrej, “E bole mernqwai. Atra tal ñiñgi unonub endi bunuqna jeu tamo ñaŋgi na bosib tulañ niñaqyoñsib aqa meniñ kalil paraparainñjrsibqa taqal breinñjrqab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segi segiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

³ Yesus na aqa anqro ñaŋgi degsi minñrsiqa Oliv manaq oqsìq goge di awesonaqa aqa anqro ñaŋgi aqa areq bosib lumu nenemyeb, “Ni iga merge. Bati gembu jeu tamo ñaŋgi bosib atra tal endi niñaqyqab? Mandam endi kobaqa laqñimqa ni olo lañ qureq na boqñim kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomqo?’”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minñrej, “Ñiñgi geregere ñam atoqñiy. Tamo qudei na ñiñgi gisañgo uge. ⁵ Bunuqna gisañ tamo gargekoba ñaŋgi ijo ñam na boqñsib tamo ungasari ñaŋgi endegsib minñjroqñqab, ‘E Kristus.’ Degsib tamo ungasari tulañ gargekoba ñaŋgi gisañjroqñqab. ⁶ Bunuqna sawa bei bei qaji ñaŋgi añ na qotokobaqñqab. Ñiñgi deqa quñsib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa diño bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁷ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqñqab. Mandor qudei ñaŋgi tigeloqñsibqa mandor qudei ñaŋgi qoto itñjroqñqab. Sawa bei beiq di mimiñ kokba ti mam ti inñgi saio bati dego brantelenqas. ⁸ Kumbra kalil di unja anqrotqa osiqa mati jaqatinñ kiñala eqnu dego kere.

⁹ “Bati deqa ñaŋgi na ñiñgi ojelenoqñsib jaqatinñ ti gulbe ti enqoqñqab. Osib ñiñgi qudei luñgsib moiyoñjñwab. Ñiñgi ijo ñam ejunub deqa sawa bei bei

qaji nanġi ninġi qa tulan ugeoqnsib jeutnġoqnaqab. ¹⁰ Bati deqa tamo unġasari gargekoba e qa nanġo areqalo sinġilato qaji nanġi ijo ñam ulontosib segi segi jeu sqab. Sosibqa nanġo segi was nanġi ojelenoqnsib tamo uge nanġo banġ di atoqnaqab. ¹¹ Gisañ tamo tulan gargekoba nanġi boqnsib ijo segi tamo unġasari nanġi endegsib minjroqnaqab, 'E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Degsib nanġi gisañjroqnaqab. ¹² Kumbra uge deqaji tulan kobaoqnmqa tamo gargekoba nanġi qalaqalaiyo kumbra uratoqnaqab. ¹³ Ariya ninġi ijo ñam sinġila na ojsib gilsib diño bati itqab di Qotei na ninġi elenqas. ¹⁴ Ijo wau tamo nanġi sawa sawa kalil keretoqnsibqa Qotei aqa anjam bole mare mare laqnaqab. Amqa diño bati brantqas. Anjam bole di aqa damu agiende. Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas."

Inġi tulan ugedamu brantqas

¹⁵ Osiqa Yesus a olo aqa anġro nanġi endegsi minjrej, "Diño batiamqa inġi tulan ugedamu Qotei aqa medabu o tamo Daniel a nami deqa marej qaji di brantim ninġi unqab. Inġi ugedamu di a Qotei aqa getento warum miligiq di tigelesqas." E Matyu. Tamo unġasari ijo anjam endi sisiyeqnu b qaji nanġi geregere sisiyosib poinjrem. Poinjrim marqab, bole. ¹⁶ Osiqa Yesus na aqa anġro nanġi olo endegsi minjrej, "Ninġi inġi ugedamu di unsibqa bati deqa tamo unġasari Judia sawaq di unub qaji nanġi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. ¹⁷ Tamo unġasari tal meq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib inġi inġi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanġi jaraiyoqjatebe. ¹⁸ Tamo unġasari wauq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib nanġo gara jugo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanġi torei dena jaraiyoqjatebe. ¹⁹ Bati deqa unja guman ti unja anġro mom ti jaraiyo banġioqnsib gulbe koba oqab. ²⁰ Deqa ninġi endegsib pailyoqniy, 'Gulbe di awa bati qa brantaiq. Yori bati qa dego brantaiq.' ²¹ Ninġi degsib pailyoqniy. Di kiyaqqa? Bati deqa tamo unġasari nanġi gulbe tulan kobaquja oqab. Gulbe deqaji nami brantosaioqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulbe deqaji brantosa dena bosiq agi bini unum. Bunuqna lanja ambleq di dego brantqasai. Agi bati qujai deqa brantqas. ²² Gulbe di aqa bati Qotei na truqutqas. A na truqutqasai di tamo unġasari kalil nanġi padalekritqab. Aqa segi tamo unġasari nami giltnjrej qaji nanġi padalaib deqa a na gulbe di aqa bati truqutqas.

²³ "Bati deqa tamo qudei na mernġwab, 'Ninġi uniy. Kristus bqo agiende' o 'Kristus bqo agide.' Degsib mernġgibqa ninġi nanġo anjam quetnjraib. ²⁴ Tamo qudei nanġi bosib gisañosib marqab, 'E Kristus.' Qudei marqab, 'E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Degsib maroqnsib manġwa kokba babtoqnaqab. Nanġo manġwa dena nanġi na tamo unġasari kalil areqalo niñaqyetnjroqnaqab. Osib Qotei aqa segi tamo unġasari nami giltnjrej qaji nanġi dego areqalo niñaqyetnjraqjqa wauoqnaqab.

²⁵ "Ninġi quiy. Kumbra kalil di brantosaionaqa e namoqna mernġgonum. ²⁶ Deqa tamo qudei na ninġi endegsib mernġwab, 'Ninġi uniy. Kristus bqo agi wadau sawaq di unu.' Degsib mernġgibqa ninġi nanġo anjam di dauryosib wadau sawaq gilaib. Tamo qudei na ninġi mernġwab, 'Kristus bqo agi talq di unu.' Degsib mernġgibqa ninġi nanġo anjam quetnjraib. ²⁷ Ninġi qalie, kola minjaleqnaqa lan kalil suwanqenu. Dego kere e Tamo Anġro lan qureq na boqnitqa tamo unġasari kalil nanġi e nubqab.

²⁸ "Tamo nanġo jejamu qusaqnu qaji sawa dia qal nanġi koroqab."

Tamo Anġro a sinġila ti rian ti bqas

²⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Gulbe kalil di nanjo bati koboamqa sen ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar nanji lan goge na ululojosib mandamq aiyelenqab. Lan goge dia inji inji kalil renjinyelenqab. ³⁰ Bati deqa e Tamo Angro bqai. Ijo toqor a lan goge dia brantimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji e qa akamugetqab. E singila ti rianj ti lanbiq na boqnit tamo ungasari kalil nanji e nubqab. ³¹ Yimqa e singila na gul anjamosiy ijo lan angro nanji qarinjritqa nanji sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltjrejq qaji nanji lan utru utruq na koroinjrqb.”

Ningi qura qa yawo anjam dena poinjem

³² Osiqa Yesus a olo marej, “E na qura qa yawo anjam ninji merngitqa dena poinjwas. Qura banqa qalsim olo nalugyoqnmqa ninji unsib qalieqab, ‘Sen aqa bati jojomoqo.’ ³³ Dego kere kumbra kalil e ubtosim merngonum qaji endi brantimqa ninji unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Kristus bqajqa bati jojomoqo. A siranmeq di tigelejunu.’ ³⁴ E bole mernjwai. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanji kalil morej osaisoqnbq kumbra kalil endi brantelenqas. ³⁵ Lan ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Yesus bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo bqajqa bati tamo qujai bei a qaliesai. Lan angro nanji qaliesai. E Qotei aqa Njiri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie. ³⁷ Noa aqa bati qa tamo ungasari nanji kumbra yoqneb dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa tamo ungasari nanji kumbra degyoqnbq. ³⁸ Aqi Noa aqa bati qa mandam ya maqosaisonaqa tamo ungasari nanji inji ti ya ti uyoqnsib unja ban ojelenoqnsib sonabqa Noa a qobun miligiq gilej. ³⁹ Mandam ya maqosim nanji padaltnjrqas nanji deqa qaliesai. Nanji lanja nanari soqneb. Sonabqa gulbe di nanjoq di brantej. Dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa tamo ungasari nanji nanari degsib sqab. ⁴⁰ Tamo aiyel wau qujaiq di inji yagoqnbq Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ⁴¹ Unja aiyel tal qujaiq di saplan gereiyobq Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ⁴² Deqa ninji geregere nam atiy. E nunjo Tamo Koba. E bati gembu bqai di ninji qaliesai. ⁴³ Ninji are qaliy. Bati gembu bajin tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajin tamo bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyej qamu. ⁴⁴ Dego kere e Tamo Angro bqajqa bati ninji qaliesai. E bosiy ninji pructngaim deqa ninji geregere nam atoqnsib e qa tarinoqnsib soqniy.”

Tamo yai a kanjal tamo bole?

⁴⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Kanjal tamo yai a areqalo bole ti sosisqa gaigai wau bole yeqnu? Kanjal tamo di tal lanja na endegsi minjqas, ‘Ni na ijo kanjal tamo kalil nanji geregere taqatnjroqnsimqa nanjo inji uyqajqa batioqnmqa inji anainjroqnsim soqne.’ ⁴⁶ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kanjal tamo yej qaji di kalil keretosim soqnmqa a bosim unimqa kanjal tamo di a tulan areboleboleiyqas. ⁴⁷ Deqa e bole mernjwai. Kanjal tamo di a wau boledamu yej deqa tal lanja na aqa inji inji kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoqnbqas. ⁴⁸ Ariya kanjal tamo di a tamo uge sqas di a endegsi are qalqas, ‘Ijo tamo koba a urur bqasai.’ ⁴⁹ Degsi are qalsimqa a na kanjal tamo qudei a ombla wau qaji nanji lanja lanja kumbainjroqnbqas. Osim wain uyo tamo qudei nanji joqsim koba na inji ti wain ti uyoqnsib nanarioqnbq. ⁵⁰ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnmqa aqa tamo koba brantoqujatosim unimqa

a tulan prugugetqas. ⁵¹ Deqa aqa tamo koba a na qalougetosim gisanj tamo nanjo so sawaq waiyim aiqas. Sawa dia tamo nanji tulanj akamkobaoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatinj qa qalagei anjam atoqnqas.”

25

Dunjenje 10 nanjo yawo anjam

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di dunjenje 10 nanjo kumbra sigitejunu. E deqa ninji sainjwai. Tamo bei a unja banj ojej. A unja banj ojqa sawaq gilqa laqnaqa dunjenje 10 nanji a ombla gilqa marsib nanjo segi segi lam osib walwelosib aisib gamq di a qa tariñoqne. ² Dunjenje 5 nanji nanari. Dunjenje 5 nanji powo ti. ³ Dunjenje nanari nanjo lam miligiq di ya kiñala segi soqnej. Nanji lam ya bei o ti aiyosai. ⁴ Dunjenje powo ti nanji nanjo lam osibqa lam ya jalinajaq di qamsib o ti aiyeb. ⁵ Ariya tamo a unja banj ojqa sawaq urur gilosai. A sokobaiyej. Deqa dunjenje 10 nanji gamq di a qa tariñosib sonabqa urjamnjrnaqa ñereñeb.

⁶ “Ñereñesonabqa qolo jige tamo qudei nanji maosib mareb, ‘Tamo unja banj ojqa qaji agi gileqnu. Deqa ninji tigelosib walwelosib gamq di a turoiy.’ ⁷ Onaqa dunjenje 10 nanji tigelosib nanjo lam gereiyeb. ⁸ Gereiyosibqa dunjenje nanari nanji na dunjenje powo ti nanji minjreb, ‘Ninji lam ya kiñala egij. Gago lam ya saiqo deqa mosoqa laqnu.’ ⁹ Onaqa dunjenje powo ti nanji na kamba minjreb, ‘Lam ya endi gago segi qa kere. Iga ninji qa ti keresai. Deqa ninji olo sumsib nunjo segi lam ya awaiyyi.’ ¹⁰ Onaqa dunjenje nanari 5 nanji tigelosib lam ya awaiyqajqa sumeqnabqa tamo di a unja banj ojqa sawaq giloqnej. Gileqnaqa dunjenje powo ti nanji nami nanjo lam gereiyosib soqneq deqa nanji na tamo di dauryosib unja banj ojqa sawaq gileb. Gileb tal miligiq gilekritisib siranj kabuteb.

¹¹ “Sokiñalayonaq dunjenje nanari nanji tal meq di brantosib maosib tamo di minjeb, ‘O Tamo Koba, iga bonum. Ni na siranjme waqtetgime.’ ¹² Onaqa a na kamba minjrej, ‘E bole merñgawai. E ninji qaliesai.’”

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “Deqa kere ninji geregere ñam atsib soqniy. Di kiyaaqa? Ijo bqajqa bati ninji qaliesai deqa.”

Silali taqatqajqa yawo anjam

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a sawa isaq gilsiq di soqnej dego kere. A gilqa osiqa aqa kanjal tamo nanji koroinjsiqa nanji na aqa silali taqatqa minjrsiq nanjo banq di uratetnjrej. ¹⁵ A na aqa kanjal tamo nanjo segi segi singila pegiyetnjrsiqa nanji wau yqajqa kere dego silali pupoiyosiq enjrej. Bei 5,000 kina yej. Bei 2,000 kina yej. Bei 1,000 kina yej. Osiqa a sawa isaq gilsiq di soqnej. ¹⁶ Sonaqa kanjal tamo 5,000 kina ej qaji a silali dena wauosiqa olo 5,000 kina bei ej. ¹⁷ Kanjal tamo 2,000 kina ej qaji a dego silali dena wauosiqa olo 2,000 kina bei ej. ¹⁸ Ariya kanjal tamo 1,000 kina ej qaji a silali dena wauosai. A silali di osi gilsiq mandamq di sub bogsiqa sub miligiq di ulitonaq soqnej.

¹⁹ “Bati olekoba yala kobooanaq tamo koba a olo puluosi bosiqqa aqa kanjal tamo nanji wauqa silali enjrej qaji di metnjrej. Metnjrnaqa nanji aqa areq bonabqa a na minjrej, ‘E nami silali engem qaji dena ninji waueb olo silali di osorbiy.’ ²⁰ Onaqa kanjal tamo 5,000 kina ej qaji a na 5,000 kina bei

osi bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 5,000 kina nami ebem qaji dena e wauonamqa olo 5,000 kina bei brantej agiende.’

²¹ Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni kanjal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e wau gargekoba olo ino banq di uratitqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.’

²² “Onaqa kanjal tamo 2,000 kina ej qaji a bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 2,000 kina ebem qaji dena e wauonamqa olo 2,000 kina bei brantej agiende.’ ²³ Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni dego kanjal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e wau gargekoba olo ino banq di uratitqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.’

²⁴ “Onaqa kanjal tamo 1,000 kina ej qaji a bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni que. E nami qalieem, ni tamo ñirin ani. Tamo qudei nanji ingi yageqnaq melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nanji saga yago breiyeqnaq boleeqnaq ni segi na koroioyqnsim uyeqnum. ²⁵ Deqa e ni qa ulaosim ino 1,000 kina ebem qaji di osi gilsimqa mandamq di sub bogsim sub miligim di ulitonam soqnej agiende.’

²⁶ “Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni kanjal tamo uge. Ni lola ani. Ni nami qalieem, tamo qudei nanji ingi yageqnaq melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nanji saga yago breiyeqnaq boleeqnaq e segi na koroioyqnsim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. ²⁷ Deqa ni kiyaaq ijo silali di osi gilsim silali talq atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.’ ²⁸ Degsi minjsiqqa aqa kanjal tamo qudei nanji minjrej, ‘Ningi 1,000 kina di yayisibqa kanjal tamo nami wauosiqqa 10,000 kina ejunu qaji di olo yiy. ²⁹ Ningi degyiy. Di kiyaaq? Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na olo wau yimqa a wau gargekoba taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a lanja sqas. ³⁰ Deqa ningi na kanjal tamo uge di qalaq di waiyibqa sawa ambruq di soqnem. Sawa dia nanji akamkobaqnsib pailoqnsib nanjo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas.’ ”

Mondonj Tamo Angro a bosim tamo ungasari kalil nanji peginjraqs

³¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondonj e Tamo Angro ñam kobaqaja oqai. Osiy lanj angro kalil nanji joqsiy mandamq aisiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. ³²⁻³³ Awesoqnit sawa bei bei qaji kalil nanji bosib ijo ulatamuq di koroabqa e na nanji peginjraqai. E na nanji qudei ijo ban woq di atelenosiy olo nanji qudei ijo ban qonanq di atelenqai. Wagme taqato tamo nanji na kaja ti meme ti nanji peginjreqnub dego kere. ³⁴ Osiy tamo ungasari ijo ban woq di unub qaji nanji endegsi minjraqai, ‘Ijo Abu a ningi qa tulan areboleboleiyeqnu. Nami a mandam atej bati deqa a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa gam gereiyetnej. Deqa ningi ijoq babqa ijo Abu na ningi taqatngwas. ³⁵ Di kiyaaq? E mambonaqa ningi na e ingi anaibeb. E ya qarbonaqa ningi na e ya anaibeb. E yauj tamo sonamqa ningi na e osib nungo talq di gereibeb. ³⁶ E gara saiqoji sonamqa ningi na gara tigetbeb. E maibonaqa ningi na e taqatbeb. E tonto talq di sonamqa ningi na bosib e gereibeb.’

³⁷ “E na tamo ungasari ijo ban woq di unub qaji nanji degsi minjritqa nanji e kamba nenembqab, ‘O Tamo Koba, bati gembu ni mammonaqa iga na ingi anaimem? Bati gembu ni ya qarmonaqa iga na ya anaimem? ³⁸ Bati gembu

ni yaun tamo sonamqa iga ni osim gago talq di gereimem? Bati gembu ni gara saiqoji sonamqa iga na gara tigetmem? ³⁹ Bati gembu ni maimonaqa iga na taqatmem? Bati gembu ni tonto talq di sonamqa iga bosim ni gereimem?"

⁴⁰ "Nanqi e degsib nenembibqa e na kamba minjrqi, 'E bole merngwai. Ninqi na ijo was nam saiqoji unub qaji nanqi geregereinjroqneb di agi ninqi e dego gereiboqneb.'

⁴¹ "Ariya e na tamo ungasari ijo ban qonanq di unub qaji nanqi endegsi minjrqi, 'Ninqi tamo ungasari tulan ugedamu. Deqa ninqi jaraiyyi. Jaraiyosib aisib niamyuwo gaigai yuejunu qaji dia soqniy. Satan aqa lan angro nanqi ti dia sqab. Qotei a nami niamyuwo di nanqi gereiyetnjrej. ⁴² Deqa ninqi niamyuwo deq aiyiy. Di kiyaaqa? E mambonaqa ninqi na e inqi anaibosai. E ya qarbonaqa ninqi na e ya anaibosai. ⁴³ E yaun tamo sonamqa ninqi na e osib nunjo talq di gereibosai. E gara saiqoji sonamqa ninqi na gara tigetbosai. E maibonaqa ninqi na e taqatbosai. E tonto talq di sonamqa ninqi na bosib e gereibosai.'

⁴⁴ "E na tamo ungasari ijo ban qonanq di unub qaji nanqi degsi minjritqa nanqi e kamba nenembqab, 'O Tamo Koba, bati gembu ni mammej? Bati gembu ni ya qarnej? Bati gembu ni yaun tamo soqnem? Bati gembu ni gara saiqoji soqnem? Bati gembu ni maimej? Bati gembu ni tonto talq di soqnem? O Tamo Koba, bati gembu ni degsi sonamqa iga ni numsim gereimosai?"

⁴⁵ "Nanqi e degsib nenembibqa e na kamba minjrqi, 'E bole merngwai. Ninqi na ijo was nam saiqoji unub qaji nanqi gereinjrosaiqneb di agi ninqi e dego gereibosaiqneb.' ⁴⁶ E na nanqi degsi minjrsiyqa nanjo awai uge enjrsiy breinjrit niamyuwoq aiqab. Dia nanqi bati gaigai jaqatin oqnsib sqab. Ariya tamo ungasari kumbra bole yeqnub qaji nanqi nambile gaigai sqab."

26

Juda tamo kokba nanqi Yesus qalib moiqaqqa gam nhamoqneb

¹ Yesus a anjam kalil di marsiq koboonaqa a na aqa angro nanqi endegsi minjrej, ² "Ninqi qalie, yori bati koba jojomoqo. Bati aiyel unu. Yori bati di brantimqa Juda tamo kokba nanqi na e Tamo Angro ojsib jeu tamo nanjo banq di atqab. Atibqa nanqi na e namburbasq di lubib moiqaq." Yesus na aqa angro nanqi degsi minjrej. Yori bati di Qotei a nami Israel nanqi Isip sawaq di padalqa laqnaqqa aqaryainjrej deqa olo are qalqajqa bati.

³ Yori bati di jojomej deqa atra tamo kokba ti Israel nanjo gate nanqi ti gilsib atra tamo gate aqa nam Kaiafas aqa talq di koroeb. ⁴ Koroosib endegsib nenemoqneb, "Iga kiyersim Yesus lumu na ojsim qalsim moiyoqom?" ⁵ Osib mareb, "Iga yori bati qa Yesus ojqsai. Ojqom di tamo ungasari nanqi iga nugsib njirinosib qoto tigelto uge."

Unja bei a gorej quleq ti osiq Yesus aqa gateq di bilentej

⁶ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiqqa tamo bei nami yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa nam Saimon aqa talq di soqnej. ⁷ Sosiqa ingi uyeqnaqa unja bei a gorej quleq ti tulan boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinaq jigsisaq osi bosiqqa Yesus aqa gateq di bilentej. ⁸ Onaqa Yesus aqa angro nanqi unja di aqa kumbra unsibqa njirinosib segi mariqneb, "Unja di a kiyaaqa gorej di lana nanguiyqo?" ⁹ A gorej di osiq tamo qudei enjrjo qamu silali kobaquja yonub qamu gilsiq tamo ingi ingi saiqoji nanqi jeisi enjrjo qamu di kere."

10 Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Ninggi kiyaaqa unja di gulbe yeqnub? A kumbra bole ebqo. 11 Tamo ingi ingi saiqoqi nanngi bati gaigai ningi ti sqab. Ariya e bati gaigai ningi ti sqasai. 12 E moiqai. Moiyitqa e subq atqab. Unja di a e qa are qalsiqa ijo jejamuq di gorenj bilentosiq dena ijo jejamu subq atqajqa gereiyetbqo. 13 E bole merngwai. Bunuqna ijo wau tamo nanngi sawa sawa kalilq di ijo anjam bole mare mare laqnsibqa unja endena kumbra ebqo qaji deqa are qaloqnsib a qa saonqab.”

Judas a Yesus osim atra tamo kokba nanngo banq di atqas

14 Onaqa Judas Iskariot a tigelosiqqa atra tamo kokba nanngoq gilej. Judas a Yesus aqa angro 12 nanngi deqaji bei. 15 A nanngoq gilsiqqa minjrej, “Ninggi na awai kiye ebibqa e Yesus osiy nunngo banq di atqai?” Onaqa nanngi na meniñ silali 30 yeb. 16 Yonab a gilsiqqa a Yesus osim nanngo banq di atqajqa gam njamognej.

Yesus aqa angro nanngi ti yori bati aqa ingi uyeb

17 Ariya Bem Tijosai Qaji Uyqajqa Bati brantonaaqa Yesus aqa angro nanngi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa ingi ingi gereiyetmonamqa ni ingi uyqam?” 18 Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninggi aisib qure ambleq di tamo bei itqab. Itosib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, ‘Ijo bati jojomoqo. Deqa e ijo angro nanngi koba na ino talq di awoosim yori bati aqa ingi uyqom.’ ” 19 Onaqa Yesus aqa angro nanngi qure milligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsib brantonab dauryosib ingi ingi kalil gereiyelenjeb.

20-21 Onaqa bilaqtonaaqa Yesus aqa angro 12 nanngi ti koba na aisib tal gogetosib awoosib ingi uyoqnsibqa Yesus na nanngi endegsi minjrej, “E bole merngwai. Ningi ijo angro 12. Nunngo ambleq dena angro bei a tigelosim e osim tamo qudei nanngo banq di atqas.” 22 Degsi minjrnaq qusibqa are tulanj gulbeinjrnnaqa segi segi Yesus nenemyoqneq, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo maronum?” 23 Onaqa minjrej, “Angro aqo ombla endego tabir qujaiq di bem quiq di tuqtetqnum qaji a na e osim tamo qudei nanngo banq di atqas. 24 Ningi quiy. E Tamo Angro moiqai. Nami Qotei aqa anjam degsib e qa nengrenyeb. Deqa unqum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya angro e osim tamo qudei nanngo banq di atqas qaji a tulanj padalougetqas. A nami nambabosai qamu di kere.” 25 Onaqa Judas agi Yesus osim jeu tamo nanngo banq di atqas qaji a na Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo unbtosim maronum?” Onaqa Yesus na kamba minnej, “Od. Anjam agi ni na maronum.”

Yesus na aqa angro nanngi bem ti wain ti anainjrej

26 Osiiqa Yesus aqa angro nanngi koba na ingi uyoqnsibqa Yesus a Qotei paiyosiqqa bem bei osiq gingenjyosiqqa aqa angro nanngi enjrsiqqa endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyiy.” 27 Osiiqa wain osiiqa gambanq di bilentosiqqa Qotei paiyosiqqa aqa angro nanngi enjrsiqqa minjrej, “Ninggi kalil wain endi uyiy. 28 Endi ijo lenj. Tamo unqasari gargekoba nanngo une kobotetnjrqajqa deqa ijo lenj aiqas. Aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di sinjilatqas. 29 E ningi merngwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondonj diño batiamqa ijo Abu a nunngo Mandor Koba soqnimqa e ningi koba na awoosiy olo wain bunuj uyqai.”

30 Yesus na aqa angro nanngi degsi minjrsiqqa nanngi koba na louosib koboon-aqa qure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa anġro nanġi minjrej, “Niġgi kalil e urاتبosib jaraiqab”

³¹ Yesus aqa anġro nanġi ti manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Qolo qujai endeqa niġgi kalil ijo ñam ulontosib e urاتبosib jaraiqab. Nunġo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb, ‘E na kaja nanġo mandor qalitqa kaja nanġi segi segi jaraiqab.’ Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb. ³² Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelosiy niġgi qa namoosiy Galili sawaq gilitqa niġgi bunuqna e daurbosib dia e itbqab.” ³³ Onaqa Pita na minjej, “Anġro kalil nanġi ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai.” ³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjej, “E bole mermqai. Qolo qujai endeqa ni ijo ñam ulitqam. Tuwe anjamosaisoqnmqna ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’” ³⁵ Onaqa Pita a tulan saidosiq minjej, “Sai. E ni ombla moiqa marimqa, unġum, e ino ñam ulitqasai bole sai.” Onaqa Yesus aqa anġro kalil nanġi anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a Getsemani nañu aguq di aqa Abu pailyej

³⁶ Yesus aqa anġro nanġi koba na walwelosib nañu agu beiq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemani. Di brantosib Yesus na aqa anġro nanġi minjrej, “Niġgi endi awesoqniy. E kiñala sasalosiy ijo Abu pailyosiy bqai.” ³⁷ Degsi minjrsiqa aqa anġro qalub agi Sebedi aqa ħiri aiyel nanġi Pita koba na joqsiqa pailyqajqa sasalej. Sasalosiqa pailyoqnsiqa a are tulan gulbekobaiyej. ³⁸ Osiqa aqa anġro qalub nanġi minjrej, “E are tulan gulbekobaiybqo. Gulbe dena e moiyepratonum. Deqa niġgi e ombla endi sosimqa ñam atoqniy.” ³⁹ Degsi minjrsiqa olo kiñala sasalosiqa mandamq di ñam quosiqa Qotei pailyosiq minjej, “O ijo Abu, gam bei soqnmqna ni na marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unġum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

⁴⁰ Yesus a degsi Qotei pailyosiq olo tigelosiqqa aqa anġro nanġo areq aisiq ñam atej di nanġi are gulbe na ħereñesonab unjrej. Deqa Yesus na Pita minjej, “Niġgi e ombla na ñam sokiñalayqa keresai e? ⁴¹ Niġgi ħereñeab. Niġgi ñam sosib pailyoqniy. Yim gulbe bei nunġoq bqas di gulbe dena niġgi uneq waingwasai. Bole, nunġo are miligiq di niġgi e daurbqajqa are unu. Ariya niġgi segi gulbe di oqajqa singila saiqoji.”

⁴² Osiqa Yesus a olo puluosi sasalosiq endegsi pailyej, “O ijo Abu, gam bei saiamqa, unġum, ni ino segi areqalo dauryosim marimqa e gulbe endi oqai.” ⁴³ Degsi pailyosiq bosiqqa aqa anġro qalub nanġi urnamjnraqa ħereñesonab unjrej. ⁴⁴ Unjrsiqa olo nanġi uratnjrsiq puluosi gilsiq a nami pailyej qaji degsi olo pailyej.

⁴⁵ Osiqa a olo aqa anġro nanġo areq aisiq minjrej, “Niġgi aqaratosib geregere ħereñejunub e? Unġum. Bati koboqo. Niġgi uniy. E Tamo Anġro osib une tamo nanġo banq di atqajqa bati bqo. ⁴⁶ Niġgi tigelab gilqom. Tamo e osim nanġo banq di atqajqa agi brantqo.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanġo banq di atej

⁴⁷ Onaqa Yesus aqa anġro 12 nanġi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanġi sebru ti torom ti eleñonab joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Israel nanġo gate nanġi ti atra tamo kokba ti nanġi na nanġi qarinjrnab Yesus ojqa beb. ⁴⁸ Judas a nami nanġi ti qairosib anjam gereiyosib a na endegsi minjrej, “E tamo kundoqyqai agide. A ojsib osib giliy.” ⁴⁹ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba, qolo bole.” Degsi minjsiq kundoqyej.

⁵⁰ Kundogqonaqa Yesus na minjej, “O was, ni kumbra kiye e ebqa bonum ni degye.” Degsi minjnaqa tamo nanği di brantosib ban waiyosib Yesus ojev.

⁵¹ Onaqa Yesus aqa anğro bei na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kanğal tamo gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiqa dabkala segi gentetej.

⁵² Onaqa Yesus na aqa anğro di minjej, “Ino sebru olo ate. Tamo kalil sebru na qotqab qaji nanği sebru na morenqab.” ⁵³ Ni que. E ijo Abu minjğai di a na lañ anğro 72,000 nanği qarınjrimqa bosib e aqaryaibqab. Ni di qaliesai kiyo?

⁵⁴ Ariya e ijo Abu degsi minjğasai. Minjğai di aqa anjam nenğrenğ di unu qaji di aqa damu brantğasai. Agi nami endegsib nenğrenğyeb, ‘Kristus a moiğas.’”

⁵⁵ Osiqa bati deqa Yesus na tamo nanği di minjrej, “E leñ ojo tamo unum deqa kiyo niñgi sebru ti torom ti eleñosib e ojqa bonub e? E bati gaigai atra tal miligiğ di sosimqa Qotei aqa anjam plaltoqnem. Bati deqa niñgi yala ban waiyosib e ojosai. ⁵⁶ Niñgi kumbra degyeb deqa Qotei aqa medabu o tamo nanğo anjam nenğrenğ di unu qaji di aqa damu agi brantej.” Yesus a nanği degsi minjrnaqa aqa anğro kalil nanği a uratosib jaraiyeb.

Juda tamo kokba nanği Yesus aqa jejamuğ di une qametqa marsib koroeb

⁵⁷ Onaqa tamo Yesus ojev qaji nanği na a osib atra tamo gate aqa ñam Kaiafas aqa talq osi gileb. Dia Juda gate nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti kalil koroesoqneb. Koroesonabqa tamo nanği na Yesus osi gilsib nanğo ulatamuğ di tiğelteb. ⁵⁸ Nanği Yesus osi gileq nabqa Pita a kiñala isa isağ na Yesus dauryosiq uli uliosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiq nanği Yesus kieryib unqajqa deqa are qalsiq qaja tamo qudei nanğo ambleq di awesoqneb.

⁵⁹ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti kalil koroesosibqa nanği gisan anjam na Yesus aqa jejamuğ di une qametqa are qalsib anjam ñamoqneb. Di kiyaqa? Anjam dena nanği Yesus qalib moiğajqa deqa.

⁶⁰ Anjam ñamonab ñamonab ugeinjrej. Deqa nanği tamo gargekoba metnjreqnab boqnsib gisan anjam Yesus aqa jejamuğ di qamelenjoqneb. Nanğo ambleq dena tamo aiyel tiğelosib Yesus aqa jejamu laña gisanjosib mareb, ⁶¹ “Tamo endi a endegi marnağ iga quem, ‘E Qotei aqa atra tal koba endi konğrontosiyqa bati qalub qa olo tiğeltqai.’”

⁶² Onaqa atra tamo gate a nanğo anjam di qusiqa a tiğelosiq Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “Tamo nanği endi une gargekoba ino jejamuğ di gameqñub. Di ni kamba anjam bei marğasai e?” ⁶³ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa atra tamo gate na olo nenemyej, “Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa ñam na e ni nenemñqai, ni Kristus e? Ni Qotei aqa Niri e? Ni e merbe.”

⁶⁴ Onaqa Yesus na minjej, “Od. Anjam ni maronum di kere. Ni que. E Tamo Anğro. Bunuqna e lañ qureğ oqsiy Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awesosiy olo lañbiq na boqñit niñgi e nubqab.” ⁶⁵ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di qusiqa a tulañ minjin oqetonaqa aqa segi gara jugo bumbranjosiq marej, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaqa tamo bei olo metonam bosim aqa une marğas? Aqa misilin anjam niñgi quonub. ⁶⁶ Deqa nanği kierysib marqab?” Onaqa nanği kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moiymem.”

⁶⁷⁻⁶⁸ Nanği kalil degsib marnabqa nanğo ambleq dena tamo qudei nanği tiğelosib Yesus aqa ulatamuğ di miselyoqnsib ban na qaloqneb. Osib aqa

ñamdamu gara na qosetosib ula poñyoqnsib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?”

Pita a gisañqalubtosiq marej, “E Yesus qaliesai”

⁶⁹ Ariya Pita a tal meq di awesonaqa kanğal uña bei na aqa areq bosiq minjej, “Ni dego Yesus Galili qaji aqa anğro bei. Ni nami a dauryosim laqnem.” ⁷⁰ Onaqa Pita a tamo kalil nanğo ñamdamuq di tulañ saidosiq uña di minjej, “Ni anjam merbonum di e qaliesai.” ⁷¹ Degsi minjsiq tigelosiq tal qala beiq gilsiq di soqnej. Sonaqa kanğal uña bei na Pita unsiqa tamo nanği Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği minjej, “Tamo di a dego Yesus Nasaret qaji aqa anğro bei. A nami Yesus dauryosiq laqnej.” ⁷² Onaqa Pita a olo tulañ saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum.” ⁷³ Olo kiñala soboleiyonaq tamo qudei jojom di tigelesoqneb qaji nanği Pita aqa areq bosib minjeb, “Iga ino anjam maro na qalieonum, ni Galili qaji tamo. Dena iga poigwo, ni Yesus aqa anğro bei.” ⁷⁴ Onaqa Pita a olo tulañ siñgila na saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum. E gisañot Qotei na e lubem.” A degsi marnaqa tuwe anjamej. ⁷⁵ Tuwe anjamonaqa Pita a qusiq anjam nami Yesus na minjej qaji, “Tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisañqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’ ” anjam deqa olo are qalsiq poliyonaqa oqedosiq tulañ akamugetej.

27

Juda tamo kokba nanği Yesus osib Pailat aqa banq di ateb

¹⁻² Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Israel nanğo gate nanği ti kalil koroesosibqa Yesus qalib moiçajqa anjam keretoqneb. Anjam kereonaq nanği Yesus aqa banq tontetosib osi gilsib Rom nanğo gate Pailat aqa banq di ateb.

Judas na aqa segi jejamu qalsiq moiyej

³⁻⁴ Atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti Yesus qalib moiçajqa anjam keretonabqa Judas a qusiq olo areqalo bei osiq nanğo areq bosiq minjej, “E une kobaquja yonum. Tamo e nuñgo banq di atonum qaji a une saiçoji. Niñgi a laña qalsib moiçotqab. Deqa meniñ silali 30 niñgi na ebeb qaji endi olo oiy.” Degsi minjrnaqa nanği na kamba minjeb, “Di gago gulbe sai. Di ino segi gulbe.” ⁵ Onaqa Judas a silali di olo osi gilsiq atra tal meq di breiyosiq aisiq a segi na aqa kakroq di sil waiyosiq gainosiq moiyej.

⁶ Onaqa atra tamo kokba nanği mareb, “Silali endi tamo qalib moiçajqa aqa awai. Deqa iga silali endi atra tal aqa silali ti turtqasai.” ⁷ Nanği degsib marsibqa silali di olo osib web gereiyo qaji tamo bei aqa mandam mutu bei awaiyeb. Yaun tamo nanği moreñoqñibqa mandam mutu dia subq ateleñqajqa deqa awaiyeb. ⁸ Mandam mutu di “Leñ Aiyo Qaji Mandam” ñam degsib waiyeb. Ñam di bini mareqñub. ⁹⁻¹⁰ Deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jeremaia a nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Israel nanği Kristus aqa jejamu awaiyqa marsib meniñ silali 30 atqab. Atsib silali di olo osib web gereiyo qaji tamo bei aqa mandam mutu bei awaiyqab. Tamo Koba a na anjam degsi merbqo.” Jeremaia a nami degsi marej.

Pailat na Yesus nenemyej, “Ni Juda nanğo Mandor Koba e?”

¹¹ Onaqa Yesus a Pailat aqa ulatamuq di tigelonaqa Pailat na nenemyej, “Ni Juda nanğo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minjej, “Od. Anjam ni

maronum di kere.” ¹² Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti Yesus aqa anjam di qusib minjin oqetnrnaqa Yesus gisanjoqnsib aqa jejamuq di une gargekoba qamelenjoqneb. Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei kamba yala marosai. ¹³ Deqa Pailat na olo Yesus nenemyej, “Nanği une gargekoba ino jejamuq di qameqneb. Di ni queqnum e?” ¹⁴ Onaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. Deqa Pailat a tulanj prugugetej.

Pailat a marej, “Ninği Yesus a namburbasq di qamiy”

¹⁵ Pailat aqa kumbra agiende. Wausau gaigai yori bati koba brantoqnimqa Juda tamo unğasari nanği tamo qujai aqa nım maroqnbqa Pailat na tamo di tonto talq dena uratoqnsim enjroqngas. ¹⁶ Bati deqa tamo bei aqa nım Barabas a tonto talq di soqnej. A leñ ojo tamo. ¹⁷ Deqa tamo unğasari kalil nanği Pailat aqa areq di koroonabqa a na nenemnırej, “E tamo yai tonto talq dena uratosiy enğwai? E Barabas uratosiy enğwai kiyo Yesus agi ninği Kristus qa mareqneb qaji a uratosiy enğwai kiyo? Ninği na merbiy.” ¹⁸ Pailat a nanği degsi nenemnırej. Di kiyaqa? A qaliecej, atra tamo kokba nanği Yesus qa ugeosib deqa a ojsib Pailat aqa banq di ateb. ¹⁹ Bati di Pailat a une pegiyo qaji awo jaramq di awesonaqa aqa nıan na anjam bei pepa mutu kiñalaq di nengrenyosiq Pailat aqaq qarınıyej. A endegsi nengrenıyej, “Yesus aqa jejamuq di une saigoji. Deqa ni a kumbra uge bei yaim. Qolo e neıobilqeosim Yesus unonum. Deqa e are tulanj gulbekobaıbqo.”

²⁰ Onaqa Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti nanği na tamo unğasari nanço areqalo tigeltetnjreb. Tamo unğasari nanği Pailat minjıbqa a na Barabas uratosim enjrsim olo Yesus qalim moiqaıjq deqa nanço areqalo tigeltetnjreb. ²¹ Onaqa Pailat na olo tamo unğasari nanği nenemnırej, “E tamo yai uratosiy enğwai? Barabas kiyo Yesus kiyo? Ninği na merbiy.” Onaqa nanği na kamba minjeb, “Ni Barabas uratosim ege.” ²² Onaqa Pailat na olo minırej, “E ninği Barabas enğwajqa merbonub deqa e Yesus kiyeryqai? Agi ninği a qa mareqneb. ‘A Kristus.’ ” Onaqa nanği kalil murqumyosib minjeb, “Ni Yesus osim namburbasq di qame.” ²³ Onaqa minırej, “Kiyaqa Yesus qalit moiqas? A une kiye yqo deqa a namburbasq di qamqai?” Degsi minjrnaqa nanği olo tulanj murqumyoqnsib wainjoqnsib minjoqneb, “Ni a namburbasq di qame.”

²⁴ Onaqa Pailat a nanço anjam di qusiqa endegsi poiyej, “Tamo unğasari nanği ijo anjam quetbqasai. E nanği saidnrqai di nanği nırinıosib qoto tigeltqab.” Pailat a degsi poiyej deqa a tamo unğasari nanço ulatamuq di ya bei tabırq di qamsıqa ya dena aqa ban yansosıqa minırej, “Yesus a moiqas di nunço une. Di ijo une sai.” ²⁵ Onaqa tamo unğasari nanği na minjeb, “Di kere. Unğum. Yesus a moiqas di gago une. Di gago anğro nanço une dego.” ²⁶ Nanği Pailat degsib minjnabqa a nanço anjam di dauryosıqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanği enırej. Enjrsıqa olo Yesus osıq qaja tamo nanço banq di atsiqa minırej, “Ninği Yesus bu toqon na kumbainıyiy.” Degsi minjrnaqa nanği na Yesus osib kumbainıyeb. Kumbainıyosib koboonaqa Pailat na olo minırej, “Ninği Yesus namburbasq di qamqajqa osib giliy.”

Qaja tamo nanği Yesus misilınıyoqneb

²⁷ Pailat na qaja tamo nanği degsi minjrnaqa nanği Yesus osib Rom nanço tal kobaquajq osi gıleb. Osi gılsib qaja tamo kalil nanği metnjrnab bosib tal dia koroeb. ²⁸ Koroosib Yesus aqa gara piqtetosib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanği gaigai jıgeqneb deqaji bei osib Yesus jıgeteb. ²⁹ Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor nanço gate tatal bul gereıyosib aqa

gateq di atetosib singila na teqiyeb. Osib bu toqon kanenjo osib Yesus aqa ban woq di yonab a mandor koba bul ojsiq tigelesoqnej. Osib aqa areq di singa pulutosib a gisan na binjyoqnsib minjoqneb, “O Juda nanjo Mandor Koba, kaiye.”³⁰ Degsib Yesus minjoqnsib a miselyoqnsib bu toqon esoqnej qaji di tatruiyosib dena aqa gateq di qaloqneb.³¹ Nanji degsib Yesus misilinyosib koboonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara olo jigetosib aqa qawarq di hamburbas atetosib a ban ojsib gaintqa sawaq osi gileb.

Nanji Yesus osib hamburbasq di qameb

³² Nanji Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walwelosiq aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena hamburbas yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji.³³ Nanji Yesus osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Golgota di branteb. Ñam di aqa damu, “Tamo gate tanu.”³⁴ Di brantosib qaja tamo nanji na wain ya ti kial aqa ya isa koba de ti bulyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej.³⁵ Onaqa qaja tamo nanji na Yesus osib hamburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara elenqa marsib giltelenjeb. Osib meniñ silali alanjeb. Tamo yai aqa meniñ na buññqas di a na gara oqas. Degrab marsib meniñ silali alanjosib gara elenjeb.³⁶ Onaqa Yesus a hamburbas goge di gainsonaqa qaja tamo nanji hamburbas utruq di awoosib Yesus taqatesoqneb.³⁷ Osib hamburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenñrenjeb, “Tamo endi Yesus. A Juda nanjo Mandor Koba.” Yesus a nami maroqnej, “E Juda nanjo Mandor Koba.” Yesus aqa une deqa osib anjam di nenñrenjeb.

³⁸ Bati deqa bajin tamo aiyel dego hamburbasq di gaintnjrsib ñumeb. Bei Yesus aqa ban woq di qameb. Bei Yesus aqa ban qonanq di qameb.³⁹ Yesus a hamburbas goge di sonaqa tamo ungasari nanji aqa ulatamuq dena walwelosib gile beoqnsib a misilinyoqnsib gate gainyoqnsib minjoqneb,⁴⁰ “Ni nami marem, ‘E atra tal koba kongrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.’ Ni degsi marem deqa ni ino segi jejamu aqaryaiye. Ni Qotei aqa Niriamqa ni hamburbas uratosim mandamq aiye.”⁴¹⁻⁴² Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanji ti Juda gate nanji ti dego Yesus degsib misilinyoqneb. Osib segi segi maroqneb, “A na tamo ungasari gargekoba nanji aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A Israel nanjo Mandor Koba boleamqa a hamburbas uratosim mandamq aiyimqa iga unsim marqom, ‘Bole.’⁴³ A segi mareqnu, ‘E Qotei qa ijo areqalo singilatejunum. E segi Qotei aqa Niri.’ Aqa anjam di boleamqa Qotei na endego aqaryaiyem.”⁴⁴ Onaqa bajin tamo aiyel Yesus ombla gaintnjreb qaji nanji dego Yesus degsib misilinj anjam minjoqneb.

Yesus a moiyej

⁴⁵ Qanam jige senj bati 12 onaqa sawa kalil tulan ambruosi sonaq gilsiq senj bati 3 onaq bilaqtej.⁴⁶ Onaqa Yesus a tulan lelenosiqqa marej, “Eloi, Eloi, lema sabaktani?” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O ijo Qotei, O ijo Qotei. Ni kiyaa e qoreibonum?”⁴⁷ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji nanji aqa anjam di qusib mareb, “A Elaija meteqnu.”⁴⁸ Degrab marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ñenji bei osiq wain isa kobaq di tuqtosiqqa soruq di qosisiqa osi bosiqqa Yesus anaiyqajqa soqtosiqqa aqa medabuq di atej.⁴⁹ Onaqa tamo qudei nanji mareb, “Iga mati tariñosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus hamburbasq dena osim mandamq atqas

kiyo?” ⁵⁰ Onaqa Yesus a olo tulan lelenosiqqa mondor titosiq aqa nambile uratosiq moiyej.

⁵¹ Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiq aisiq poaiyelej. Onaqa mimiñ kobaquja dego dosiq mandam renjinyonaqa meniñ kokba paraparaelenjeb. ⁵²⁻⁵³ Bati deqa Qotei aqa segi tamo ungasari gargekoba nami moreñeb qaji nanjo sub waqelenonabqa nanji olo subq na tigeleb. Bunuqna Yesus a dego subq na tigelonaqa tamo ungasari nanji di Qotei aqa qure koba Jerusalem miligiq gileb. Gilnabqa tamo gargekoba nanji na unjreb. ⁵⁴ Ariya qaja tamo nanji namburbas utruq di Yesus taqatesoqnej qaji nanjo gate ombla na mimiñ dosiq mandam renjinyonaqa meniñ kokba paraparaelenonab unsibqa nanji tulan ulauges-tosib mareb, “Bole. Tamo endi a Qotei aqa Njiri.”

⁵⁵⁻⁵⁶ Ungasari gargekoba nanji isaq di tigelesosib Yesus koqyoqneq. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei agi Jems Josep wo nanjo ai. Ariya unja bei Sebedi aqa njiri aiyel nanjo ai. Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa ungasari nanji dena a dauryosib laqnsib kangalyoqneq. Bati Yesus a Galili sawa uratosiqqa a na nanji joqsiiqa koba na Jerusalem belenjeb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁵⁷⁻⁵⁸ Onaqa bilaqtonaqa ñoro tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiiqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A dego Yesus dauryoqnej qaji. Deqa q Pailat aqa talq gilsiiqa nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” Onaqa Pailat na odyosiiqa aqa qaja tamo qudei nanji minjrej, “Niñgi Yesus aqa jejamu osib Josep yiy.” ⁵⁹⁻⁶⁰ Onaqa Josep na Yesus aqa jejamu osi gilsiiqa gara qat omu na dalaosiq aqa segi sub bunuj nami meniñ miligiq di gereiyej qaji dia atej. Atsiiqa meniñ kobaquja belbetsiiq dena sub me getentej. Osiiqa olo aiyej. ⁶¹ Onaqa Maria Makdala qure qaji wo Maria bei wo bosib sub areq di awoosib taqatesoqneq.

Qaja tamo nanji sub me taqatesoqneq

⁶² Juda nanjo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyosib atnab soqnej. Deqa atra tamo kokba ti Farisi nanji ti Pailat aqa talq gilsib minjeb, ⁶³ “O Tamo Koba, Yesus a gisan tamo. Deqa a moiyoisaisosiiqa endegsi marnaq iga quem, ‘Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’ A degsi marnaq iga quem. ⁶⁴ Deqa ni ino qaja tamo qudei qarinjrimqa nanji gilsib sub me geregere getentosib taqatesoqneq bati qalub koboqas. Ni degye. Ni degyqasai di Yesus aqa angro nanji gilsib aqa jejamu bajinosib gisanosib tamo ungasari nanji minjraqab, ‘Yesus a subq na tigelqo.’ Yimqa nango gisan anjam di tulan kobaosim Yesus aqa gisan anjam nami marej qaji di tulan bunyqas.” ⁶⁵ Onaqa Pailat na minjrej, “Niñgi nunjo segi qaja tamo qudei joqsib gililbqa nanji sub me geregere getentosib taqatesqab.” ⁶⁶ Pailat a nanji degsi minjrnaqa nanji na qaja tamo qudei nanji joqsib gilsib minjreb, “Niñgi na sub me geregere taqatesoqniy.” Degsib minjrsib meniñ kobaquja nami sub me getentesoqnej qaji di olo geregere singilatosis sub meq di saga waiyeb. Nanji degyeb. Di kiyaaq? Yesus aqa angro nanji bunuqna bosib saga olo taqal atqab di tamo kalil nanji poinjrqaqas, Yesus aqa angro nanji aqa jejamu bajinonub.

¹ Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo amburu Maria Makdala qure qaji wo Maria bei wo tigelosib Yesus aqa sub unqajqa gileb. ² Nanği gileqnaqqa Tamo Koba aqa lan anğro bei a lan goge na aisiqa meniñ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di belbeltosiq qalaq di atsiqa meniñ quraq di awesoqnej. Awesonaqa mimiñ kobaquja dej. ³ Lan anğro di aqa ulatamu kola bul tulan minjalej. Aqa gara lanbi bul tulan qat. ⁴ Onaqa qaja tamo sub me taqatesoqneq qaji nanği na lan anğro di unsibqa nanği tulan ulaugetosib gindagindanosib mandamq di ululonşosib tamo moreño bul tindaşesoqneq.

⁵ Onaqa lan anğro na uña aiyel di minjrej, “Ninği ulaaib. E qalie, ninği Yesus ņamburbasq di qameq qaji a qa ņameqnub. ⁶ A endi sosai. A subq na tigelqo. Agi a nami ninği endegsi merngej, ‘E subq na tigelqai.’ Deqa ninği aiyel bosib sub miligi uniy. A ņeioteb qaji lume agi unu. ⁷ Ninği unsibqa olo puluosib gurgur ti aisib Yesus aqa anğro nanği endegsib minjriy, ‘Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq ninği qa namoosiq Galili sawaq gilqo. Ninği dego Galili sawaq gilsib dia a itqab.’ O uña aiyel, e ninği anjam di mernğwa bonum.”

⁸ Onaqa uña aiyel di nanği tulan ulaugeteb. Osib nanği olo arebolebolein-jrej. Deqa nanği subq dena olo puluosib lan anğro na anjam minjrej qaji di Yesus aqa anğro nanği minjrqaqqa gurgur ti aiyeb. ⁹ Aiyeqnaqqa gamq di Yesus a segi nanği aiyel turosiqa minjrej, “Nobqolo bole.” Degsi minjrnaqa nanği aiyel aqa areq bosibqa aqa siņga ojsib a biñiyeb. ¹⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninği ulaaib. Ninği aisib ijo was nanği endegsib minjriy, ‘Ninği Galili sawaq giliy. Gilsib dia Yesus itqab.’ ”

Qaja tamo nanço gisan anjam

¹¹ Uña aiyel aiyeqnaqqa qaja tamo qudei sub taqatesoqneq qaji nanği tigelosib qure miligiq aiyeb. Aisib kumbra kalil subq di brantonaq uneb qaji di atra tamo kokba nanği sainjreb. ¹² Sainjrnab qosibqa Juda gate kalil nanği metjnrbab bosib koroosib anjam qosisib qaja tamo nanği di silali kobaquja enjreb. Osib minjreb, ¹³ “Ninği na tamo unğasari nanği anjam endegsib minjroqniy, ‘Iga sub taqatosim ņereņesonamqa Yesus aqa anğro nanği qolo bosib subq dena Yesus aqa jejamu bajişosib jaraiyeb.’ ¹⁴ Yimqa Pailat a nunço anjam di qusim ninği qa ņiriņamqa iga na aqa are olo latetosim anjam gereiyonamqa a ninği gulbe bei enğwasai.” ¹⁵ Onaqa qaja tamo nanği silali di osib atra tamo kokba nanço anjam dauryosib Yesus aqa anğro nanği na aqa jejamu subq dena bajişeb anjam di mare mare laqneq. Laqnaq Juda tamo unğasari tulan gargekoba nanği anjam di quelenşosib nanği kamba saosqneq agi bini saosqnsib unub.

Yesus na aqa anğro nanği wau enjrej

¹⁶ Onaqa Yesus aqa anğro 11 nanği Galili sawaq gilsib mana bei Yesus a nami nanği deq oqwaqqa minjrej qaji deq oqeb. ¹⁷ Oqsib dia Yesus itosib a biñiyosib aqa ņam soqteb. Ariya nanği qudei areqalo aiyelteb. ¹⁸ Onaqa Yesus a nanço areq gilsiqqa minjrej, “Ijo Abu na siņgila kalil ijo banq di atej deqa e mandam ti lan ti taqatejunum. ¹⁹ Deqa ninği walwelosib sawa sawa kalil keretoqnsibqa tamo unğasari nanği ijo anjam minjre minjre laqniy. Yim nanği e daurbqajqa deqa. Ninği ijo Abu aqa ņam na ti e Qotei aqa Niri ijo segi ņam na ti Mondor Bole aqa ņam na ti nanği yansjnroqniy. ²⁰ O ijo anğro, anjam kalil e nami mernçoqnem qaji di ninği walwelosib tamo unğasari nanği minjroqniy. Yim nanği anjam di dauryqajqa deqa. Ninği quiy. E bati gaigai ninği koba na wauoqnsiy sqai. Degsim soqnim soqnim diño bati brantqas.”

MAK

Jon yansnjro qaji a anjam palontoqnej

¹ Qotei aqa Njiri Yesus Kristus aqa anjam bole e utruq na saqai.

² Nami Qotei na aqa Njiri Yesus endegsi minjej, “Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas. ³ A wadau sawaq di tulan lelenjoqnsim tamo ungasari nanqi endegsi minjroqnas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyetiy. Aqa gam tingitetiy.’” Qotei a nami aqa Njiri degsi minjej. Onaqa aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam di nenjrefnyonaq soqnej.

⁴⁻⁵ Bunuqna Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di brantej. Brantosiq dia tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Tamo ungasari Judia sawaq di soqneb qaji nanqi ti Jerusalem qureq di soqneb qaji nanqi ti kalil Jon aqa areq gileq nabqa a na nanqi endegsi minjroqnej, “Ningi are bulyibqa Qotei na nunjo une kalil kobotetngwas. Amqa e na ningi yansngwai.” Degsi minjreqlaqa nanqi na nanjo une kalil babteq nabqa Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁶ Jon a wadau sawaq di soqnej di a ingi ingi saiqoji. Deqa a gara jugo kamel aqa junqum na gereiyo qaji di jugoqnsiqa alalag na singilatosisiq laqnej. A ingi uyo saiqoji deqa a sis ti bisim qaq ti uyoqnej. ⁷ A Qotei aqa anjam palontoqnsiqa tamo ungasari nanqi endegsi minjroqnej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kanqalyqajqa e tamo bolesai. ⁸ E ya na ningi yansngqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa singila na ningi yansngwas.” Jon na tamo ungasari nanqi anjam degsi minjroqnej.

Jon na Yesus yansej

⁹ Bati bei Yesus a Jon na yansqa marsiqa Nasaret qureq dena tigelosisqa Galili sawa uratosiq Jon aqa areq bej. Bonaqa Jon na Jordan yaq di yansej. ¹⁰ Yansonaqa a yaq na tigelosisqa tarosiq lan goge koqyonaqa lan waqej. Lan waqonaqa Qotei aqa Mondor a binon bulosisq aisiq Yesus aqa jejamuq di awoej. ¹¹ Awoonaqa lan goge dena Qotei na Yesus metonaqa aqa kakro quej. A endegsi minjnaq quej, “Ni ijo Angro qujai. E ni tulan qalaqalaimqnum. E ni qa tulan areboleboleibeqnu.”

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹²⁻¹³ Onaqa Mondor a Yesus wadau sawaq osi gilsiq di uratonaga bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiq Yesus a une bei atqa marsiqa walawalaiyoqnej. Yesus a wagne juwan nanqi ti soqneb. Sonabqa Qotei aqa lan angro nanqi bosib Yesus singilatoqneb.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Bati bei Jon a tonto talq di waiyonab sonaqa Yesus a olo Galili sawaq aiyej. Aisiq dia Qotei aqa anjam bole palontoqnej. ¹⁵ A endegsi maroqnej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqajqa bati jojomqo. Deqa ningi are bulyosib Qotei aqa anjam bole nunjo areqaloq di singilatiy.”

Yesus na tamo qolqe nanqi metnjrnaq a dauryeb

¹⁶ Osiqa Yesus a Galili ya agu kobaqujaq gilej. Gilsiq alile dia walweloqn-siqa nam atej di Saimon aqa was Andru wo nangi qe o qaji tamo soqneb deqa nangi kakan waiyeq nab unjrej. ¹⁷ Unjr siqa minjrej, “Ningi aiyel e daurbiy. Ningi qe o qaji tamo unub deqa ningi qe eqnub. Dego kere e wau engitqa ningi olo tamo oqnqab.” ¹⁸ Yesus a nangi degsi minjrnaqa nangi nanjo kakan uratosib Yesus dauryeb.

¹⁹ Onaqa Yesus a olo walweloq gilokiñalayosiqa Sebedi aqa njiri Jems aqa was Jon wo nangi aiyel qobun miligiq di kakan branjo qandimeq nabqa unjr siqa metnjrej. ²⁰ Metnjrnaqa nanjo abu Sebedi wau tamo ti qobun miligiq di sonabqa nangi uratnjrsib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

²¹ Onaqa Yesus aqa angro nangi ti walweloq gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib sonabqa Juda nanjo yori batiej. Deqa Yesus a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam palontosiqa minjroqnej. ²² Aqa anjam palontej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nanjo anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam di aqa abu. Aqa anjam dena dal anjam qalie tamo nanjo anjam tulan bunjoqnej. Deqa tamo ungasari nangi Yesus aqa anjam di qusib tulan prugeb.

²³ Bati di tamo bei mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di awesoqnej. Deqa a Yesus unsiqa tulan lelenosiqa minje, ²⁴ “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa Tamo Boledamu. Ino jejamuq di une bei saiqoji.” ²⁵ Onaqa Yesus na mondor uge di njirintosiqa minje, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulanj.” ²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge dena tamo di kunjimiyosiqa tulan lelenosiqa a uratosiq ulanjej. ²⁷ Onaqa tamo ungasari nangi Yesus aqa manwa di unsibqa nangi tulan prugosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero? A anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. A segi anjam di aqa abu. Agi a na mondor uge nangi minjre qnaqa nangi aqa anjam dauryosib jaraiyeq nub.” ²⁸ Tamo ungasari nangi degsib maroqneb. Osib nangi walweloq Galili sawa keretosib Yesus aqa manwa deqa saosnsib laqneb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

²⁹ Onaqa Yesus aqa angro nangi ti Qotei tal uratosib Saimon Andru wo nanjo tal gogeteb. Jems Jon wo nangi koba na tal gogeteb. ³⁰ Tal gogetosibqa Saimon aqa mimibe makobaiyonaq jejamu tulan kanjanyonaqa neiesonaq uneb. Deqa Yesus aqa angro nangi na Yesus minjeb, “Ni na unja di boletqa kere e?” Onaqa minjrej, “Od, e na boletqa kere.” ³¹ Degsi minjr siqa unja maiyej qaji aqa areq gilsiq ban ojsiq tigeltje. Tigeltonaqa aqa jejamu kanjan di koboonaqa a tigelosiqa nangi inji goiyetnjrej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nangi boletnjroqnej

³² Sen aiyeqnaqa qure deqaji tamo ungasari ma utru segi segi so qaji nangi ti mondor uge uge na ojelejo qaji nangi ti nanjo was nangi na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneb. ³³ Boqnsib Yesus soqnej qaji tal meq di korooqneb. ³⁴ Onaqa Yesus na tamo ungasari kalil ma ti soqneb qaji nangi boletnjroqnej. Osiqa mondor uge nangi dego winjroqnej. Mondor uge nangi di Yesus qa qalieeb deqa nangi aqa nam ubtqa mareq nab a na nangi saidnjroqnej.

Yesus a Galili sawaq di Qotei aqa anjam mare mare laqnej

³⁵ Onaqa nobqolo ambru Yesus na tamo ungasari nanngi alelnjrsiqa wadau sawaq gilsiq dia Qotei pailyoqnej. ³⁶⁻³⁷ Pailyeqnaqa aqa angro nanngi Saimon koba na a qa namosib gilsib itosib minjeb, "Tamo ungasari kalil nanngi ni qa nameq nub." ³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ninggi tigelabqa iga qure qure giloqnsimqa dia Qotei aqa anjam palontognsim tamo ungasari nanngi minjroqnom. E wau di yqajqa deqa mandamq aiyem." ³⁹ Degsi minjrjisiqa walweloqnsiqa qure qure kalil Galili sawaq di brantognsiqa Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontognsiq minjroqnej. Osiqa mondor uge uge nanngi winjreqnaqa nanngi na tamo ungasari nanngoq dena jaraiyoqneb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

⁴⁰ Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus aqa areq bosiq aqa singaq di singa pulutosiqa pailyosiq minnej, "O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnimqa e boletbe." ⁴¹ Onaqa Yesus na tamo di aqa yu unsiqa a qa dulosiqa ban waiyosiq oje. Ojsiqa minnej, "E ni boletmq are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme." ⁴² Onaqa bati qujai deqa aqa yu kalil mosoosiq aqa jejamu boleej. ⁴³ Onaqa Yesus a singila na minnej, "Ni tigelosim gile. ⁴⁴ Ino jejamu boleqo deqa ni tamo qudei nanngi minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inngi inngi Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiye. Yimqa tamo ungasari nanngi ni numsib marqab, 'Bole, ino jejamu boleqo.'" ⁴⁵ Onaqa a gilsiq ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na boletej deqa a anjam mare mare laqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi quekriteb. Deqa Yesus a segitosiqa gilsiq wadau sawaq di soqnej. Tamo ungasari nanngi a jujujyaib deqa a qure beiq di brantosaioqnej. A wadau sawaq di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi qure qure kalilq dena tigeloqnsib aqa areq belenoqneb.

2

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹ Bati bei Yesus a olo Kaperneam gilsiq di sonaqa qure deqaji nanngi endegsib queb, "Yesus a gago qureq olo bqa. A talq di unu." ² Deqa tamo ungasari gargekoba nanngi bosib siranmeq di jujujonabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ³ Onaqa tamo qolqe nanngi na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsbqa qoboiyosib Yesus aqa talq osi beb. ⁴ Osi bosib nam ateb di tamo ungasari gargekoba nanngi siranme junonab unjreb. Deqa nanngi Yesus aqa areq gilqa keresaiinjrnaqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej. ⁵ Onaqa Yesus a nanngo areqalo unej di nanngo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Degsi unsiq deqa tamo di minnej, "O ijo angro, ino une kalil e na kobotetmonum."

⁶ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei warum dia awesoqneb qaji nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngo areqalo na mareb, ⁷ "Yesus a kiyaaq anjam degsi marqo? A Qotei misilinyqo. Yai na tamo nanngo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai." ⁸ Nanngi degsib are qaleq nabqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqa minjrej, "Ninggi kiyaaq areqalo di onub? ⁹ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyyo qaji di minjitqa ninggi qusib e qa poingwas? 'Ino une kalil e na kobotetmonum,' anjam de kiyo, 'Ni tigelosim ino sapera osim walwel,' anjam de kiyo? ¹⁰ Ariya e segi Tamo Angro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanngo une kobotetnrqa kere. Ninggi degsi poingwajqa deqa e

na tamo di boletqai.” Yesus a nanqi degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minjej, ¹¹ “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.” ¹² Degsi minjnaqa aqa jejamu boleonaqa a tigelosiqqa aqa sapera osiqqa tamo ungasari kalil nanqo njamdamuq di walwelosiq gilej. Onaqa tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa manwa di unsibqa nanqi tulan pruguetosib Qotei aqa nam soqtosib mareb, “Manwa iga endego unonum di kumbra tulan bei. Tamo bei na manwa deqaji bei yeqnaq iga nami unosaiognem.”

Yesus na Livai minjej, “Ni e daurbe”

¹³ Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo ungasari gargekoba nanqi bosib aqa areq di koroonaqqa a na Qotei aqa anjam palonteqnaq nanqi quoqneq. ¹⁴ Dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa nam Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. A Alfias aqa njiri. A itosiq minjej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa a tigelosiqqa Yesus dauryej.

¹⁵ Onaqa bati bei Yesus aqa angro nanqi ti Livai aqa talq gilsib awoosib ingi uyoqneq. Nanqi segi sai. Une tamo ti takis o qaji tamo ti gargekoba nanqi dego koba na Yesus dauryosib Livai aqa talq di awoosib Yesus aqa angro nanqi ti ingi uyoqneq. ¹⁶ Onaqa Farisi qudei nanqi bosib Yesus a une tamo ti takis o qaji tamo ti nanqi koba na ingi uyeqnaq unjrnsibqa Yesus aqa angro nanqi minjreb, “Yesus a kiyaaq une tamo ti takis o qaji tamo ti nanqi koba na ingi uyeqnaq?” ¹⁷ Onaqa Yesus a Farisi nanqo anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma saiqoji nanqi yu qanqra tamo aqaq gilosaieqnaq. Tamo ma ti nanqi segi yu qanqra tamo aqaq gileqnaq. Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji nanqi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanqi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurienqqa anjam marej

¹⁸ Bati bei Jon aqa angro nanqi ti Farisi nanqi ti ingi uratoqnsib qurienqneq. Deqa nanqi Yesus aqa areq bosib minjeb, “Jon aqa angro nanqi ingi uratoqnsib qurienqneq. Farisi nanqo angro nanqi dego ingi uratoqnsib qurienqneq. Ariya ino angro nanqi kiyaaq qurienqsaieqnaq?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei a unj ban ojqqa bati qa aqa was nanqi ti soqnaq nanqi qurienqnaq e? Sai. ²⁰ Bunuqna nanqo was a nanqi uratnjrimqa bati deqa nanqi qurienqnsib sqab.

²¹ “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branqoq di qandimqqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqqa gara mutu bunuj a kinalaosim gara jugo sari di uratim branq gelikobaqas. ²² Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqqa keresai. Ya nobu sari di nami kanqranosiq singilaej deqa a wain bunuj qamimqqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqqa wain bilenqsim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di kere.”

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

²³ Yori bati bei Yesus aqa angro nanqi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angro nanqi bem sum gei elenqnsib uye uye giloqneq. ²⁴ Nanqi degsib gileqnaqqa Farisi qudei nanqi bosib unjrnsibqa Yesus minjeb, “Ino angro nanqi kiyaaq kumbra degyeqnaq? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.”

²⁵ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanqi minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo ti nanqi mamnjrnaqa kumbra yeb qaji di ninqi buk milligiq di sisiyosai kiyoo?”

²⁶ Abiatar a atra tamo gate sonaqa bati deqa Devit a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyqajqa bem uysiqqa aqa wau tamo nanqi dego anainjrnaq uyebe. Bem di geteto. Di atra tamo nanqo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa njamgalaq di une saiqoqi. Ninqi anjam di sisiosai kiyo?”

²⁷ Osiqa minjrej, “Qotei a yori bati qa are qalsiq tamo nanqi atosai. A tamo nanqi qa are qalsiq yori bati atej. ²⁸ E Tamo Anqro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

3

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

¹ Olo yori bati bei Yesus a Juda nanqo Qotei tal miligiq gilsiqqa tamo bei ban qandamyey qaji a di sonaq unej. ² Onaqa Farisi nanqi Yesus koqyoqnebe. Nanqi are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyo? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’” Deqa nanqi Yesus koqyoqnebe. ³ Onaqa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di minnej, “Ni tigelosim au.” ⁴ Degsi minjnaqa a tigelosiqqa Yesus aqa areq gileqnaqa Yesus na Farisi nanqi nenemnjrej, “Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqniqqa iga na aqaryayonam a bole sqas di kere kiyo iga na uratonam a padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo? Ninqi na merbiy.” Onaqa Farisi nanqi kamba olo anjam bei Yesus minjosai. Nanqi mequmesoqnebe. ⁵ Nanqo are getenjnresoneq deqa Yesus a nanqi koqnjrej. Osiqa nanqi qa minjin oqetonaqa tamo ban qandamyey qaji di minnej, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq boleej. ⁶ Onaqa Farisi nanqi Qotei talq dena oqedosib Herot aqa wau tamo nanqi ti koba na koroosib nanqi kiyersib Yesus qalib moiqajqa deqa qairoqnebe.

Tamo unqasari gargekoba nanqi Yesus dauryoqnebe

⁷⁻⁸ Onaqa Yesus aqa anqro nanqi ti tigelosib tamo unqasari kalil nanqi uratnjrsib alile aisib di soqnebe. Bati deqa tamo unqasari tulaj gargekoba nanqi endegsib quebe, “Yesus a manwa gargekoba yeleneqnu.” Degsib qusibqa Yesus dauryosib alile aisib aqaaq di koroqnebe. Galili sawa nanqi ti Judia sawa nanqi ti Jerusalem qure nanqi ti Idumia sawa nanqi ti qure kalil Jordan ya taqal beiq di soqnebe qaji nanqi ti Tair qure ti Saidon qure ti nanqi kalil belenjosib Yesus aqaaq di koroqnebe. ⁹ Onaqa Yesus na aqa anqro nanqi endegsi minjrej, “Qobun bei atib soqnem. Tamo unqasari nanqi bosib e jujunbaib deqa e qobun goetosiy di awoqai.” Onaqa aqa anqro nanqi qobun bei atnab soqnej. Nanqi degyeb. Di kiyaaqa? ¹⁰ Yesus a nami tamo unqasari gargekoba nanqi boletnjroqnej. Deqa tamo ma ti kalil nanqi aqa areq boqnsibqa nanqo ban aqa jejamuq di atqa maroqnsib a jujunyoqnebe. ¹¹ Tamo mondor uge uge na ojeleno qaji nanqi dego Yesus aqa areq boqnebe. Boqnsibqa mondor uge nanqi na Yesus unoqnsib aqa singaq di singa pulutoqnsib lelenoqnsib minjoqnebe, “Ni Qotei aqa Niri.” ¹² Degsib minjeqnaqba a nanqi singila na saidnjroqnsiq minjroqnej, “Ninqi ijo nam ubtosib maraib.”

Yesus a tamo 12 nanqi giltjnrej

¹³ Onaqa Yesus a dena walwelosiqqa manaq oqej. A endegsi are qalej, “E na tamo qudei giltjnritqa nanqi e koba na laqnsibqa ijo wau ojoqnaqab.” A degsi are qalsiqqa manaq oqsiq dia tamo qudei nanqi metnjrnaqa aqa areq beb. ¹⁴ Bonabqa a na tamo 12 nanqi giltjnrej. Nanqi a ombla sqajqa

deqa ti a na nanği qarinjrimqa nanği aqa anjam mare mare laqajqa deqa ti nanği giltnjrej. ¹⁵ Nanği na mondor uge uge tamo unğasari nanği jejamuq dena winjrqaqqa deqa ti nanği giltnjrej. ¹⁶ Tamo 12 giltnjrej qaji nanği ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. ¹⁷ Bei Sebedi aqa njiri Jems aqa was Jon wo. Nanği ñam bei Yesus na Boanerges wainjrej. Ñam di aqa damu, “Tamo kola bul.” ¹⁸ Ariya Andru Filip wo. Bei Bartolomyu Matyu wo. Bei Tomas. Bei Alfias aqa njiri Jems. Bei Tadius. Bei Saimon agi Rom nanği winjrqaqqa maroqnej qaji. ¹⁹ Ariya bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanği banq di atej qaji.

Tamo qudei nanği maroqneb, “Yesus a Belsebul aqa singila na waueqnu”

²⁰ Onaqa Yesus a tal bei gogetosiq di sonaqa tamo unğasari gargekoba nanği olo bosib koroqneb. Deqa aqa anğro nanği ti ingi uyqa bati saiinjrej. ²¹ Yesus aqa was nanği aqa ai koba na deqsib qusibqa Yesus oqajqa marsib qure deq gileb. Nanği maroqneb, “Yesus a nanariqo kiyo?”

²² Onaqa dal anjam qalie tamo qudei Jerusalem dena beb qaji nanği Yesus yomuiyoqsib maroqneb, “Mondor uge nanği gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena Yesus na mondor uge nanği winjreqnu.”

²³ Onaqa Yesus a nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Satan na aqa segi mondor uge nanği kiyersim winjrqaq? Di keresai. ²⁴ Tamo nanği qure qujaiq di unub qaji nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği koba na geregere sqa keresai. ²⁵ Tamo nanği tal qujaiq di unub qaji nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği dego koba na geregere sqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanği jeutnjrsim winjrqaq di aqa singila koboosim aqa wau ulonqas.

²⁷ “Tamo bei a tamo singila koba bei aqa tal gogetosim aqa ingi ingi kalil bajinqa keresai. A mati tamo singila di sil na tontim soqnimqa di aqa ingi ingi kalil bajinqas. Tontqasai di aqa ingi ingi bajinqa keresai.

²⁸ “E bole mernğwai. Tamo unğasari nanği une kalil Qotei na kobotetnjrqas. Tamo unğasari nanği misilinj anjam mareqnuq une di dego Qotei na kobotetnjrqas. ²⁹ Ariya tamo a Mondor Bole misilinyqas une di Qotei na kobotqasai. Une di tamo aqa jejamuq di gaigai sqas.” ³⁰ Yesus na dal anjam qalie tamo nanği anjam degsi minjrej. Di kiyaya? Nanği maroqneb, “Yesus a mondor uge ti.”

Yesus a marej, “Ijo ai ijo was nanği tal qabe?”

³¹ Onaqa Yesus aqa was nanği aqa ai koba na bosib tal oqeq di tigeleb. Yesus a warum miligiq di sonaqa nanği oqeq di tigelosib tamo qudei minjreb, “Iga Yesus qa bonum. Deqa ninği a minjib endeq bem.” ³² Onaqa tamo unğasari Yesus aqa areq di awesoqneb qaji nanği na Yesus minjeb, “Ino was nanği ino ai omba na ni qa bonub agi oqeq di tigelejunub.” ³³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo ai ijo was nanği tal qabe?” ³⁴ Degsi minjrsiqa tamo unğasari aqa areq di awesoqneb qaji nanği koqnjrsiqa minjrej, “Ninği segi ijo ai ijo was nanği. ³⁵ Ninği quiy. Tamo a Qotei aqa areqalo dauryoqnqas di a ijo was bole. A ijo jaja bole. A ijo ai bole.”

4

1-2 Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi bosib aqaq di koroonaqqa a sasalosiqqa qobun bei gogetosiq di awoej. Awoosiqqa tamo ungasari kalil nanqi alile di sonabqa a na yawo anjam gargekoba minjroqnej.

A na yawo anjam bei endegsi minjrej, ³“Ningi quiy. Tamo bei a gilsiqqa aqa inqi wauq di saga yago breiyelenej. ⁴Breyonaqa jagwa na saga yago qudei puyonaqa gam qalaq aiyelenjeb. Ainabqa qebari nanqi bosib uyekriteb. ⁵Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyelenjeb. Mandam di guma menin ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenjosib urur oqoqujateb. ⁶Nanjo jirim tulan guma aiyosai deqa senj oqsiiq kanjanonaqa nanqi laosib morenejeb. ⁷Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyelenjeb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiiq kabutnrnaq geitosai. ⁸Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib segi tulan gargekoba atelenjeb. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.” ⁹Yesus na tamo ungasari nanqi yawo anjam degsi minjrjsiq koboonaqa olo endegsi minjrej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanqi yawo anjam minjroqnej?

¹⁰Onaqa Yesus na tamo ungasari nanqi uratnrjsiqqa a kiñala qalaq gilsiqqa a segi sonaqa aqa angro 12 nanqi ti tamo qudei a dauryosib laqneb qaji nanqi ti aqa areq bosibqa aqa yawo anjam di aqa utru geregere qalieqajqa deqa nenemyeb. ¹¹Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnrjsim nanjo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo angro ningi segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari qala qalaq di unub qaji nanqi yawo anjam segi minjroqnqai. ¹²Deqa nanqi nam atonqab di ijo anjam aqa damu unsib poinjrqsai. Nanqi dab atonqab di ijo anjam aqa utru quqwasai. Osib poinjrqsai dego. Deqa nanqi are bulyosib Qotei aqaq bqa keresai. Deqa Qotei a nanjo une kobotetnrqsai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na bajtej

¹³Osiqa Yesus a olo aqa angro nanqi endegsi minjrej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru ningi poinqosai e? Dego di ningi kiyersib ijo yawo anjam kalil qa poinqwas? ¹⁴Tamo a saga yago breiyej di a Qotei aqa anjam breiyej. ¹⁵Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari nanqi bosib uyekriteb di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam quqwab. Ariya anjam di nanjo are miligiq di soqniqqa Satan a urur bosim anjam di olo yainjrqsas. Qotei na nanjo are miligiq di anjam di atej ariya Satan a bosim olo yainjrqsas. ¹⁶Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nanjo areq atqab. ¹⁷Ariya anjam di nanjo are miligiq tulan guma aiyosai. Deqa sokiñala Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo qudei na bosib nanqi gulbe enjrsib ugeujnrqab. Yimqa nanjo areqalo Yesus qa singilateqnuq qaji di nanqi olo ulontqab. ¹⁸⁻¹⁹Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam qusibqa ariya bunuqna nanqi olo mandam qa inqi inqi qa are koba qaloqnsib ñoro koba oqnaqajqa are prugnjoqnqas. Yimqa kumbra dena nanqi gisanjrsim Qotei aqa anjam nanjo are miligiq di tentim loumqas. Saga yago uge nanqi gei bole atosaeqnuq dego kere. ²⁰Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam qusib nanjo are miligiq di geregere

ojsib singilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di nanngo are miligiq di saga bul tulan kobaqas. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.”

Tamo bei a lam qatrentosim pulonjamqa guwe na kabutqasai

²¹ Osiqa Yesus a olo minjrej, “Tamo bei a lam qatrentosim pulonjamqa guwe na kabutqasai. Bijal surumq di atqasai. Boleq di gaintim warum suwanesqas. ²² Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di Qotei na boleq atqas. Kumbra kalil kabuejunu qaji di dego Qotei na babtqas. ²³ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

²⁴ Osiqa Yesus a olo minjrej, “Anjam ninji queqnuq qaji di geregere quoniy. Ninji geregere quonqab kere dego Qotei a kamba powo engoqnaqas. Osim olo powo tulan koba engoqnaqas. ²⁵ Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yayim a lanja sqas.”

Saga yago nanji segi oqeleqnuq

²⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a saga yago breiyegnu dego kere. ²⁷ Tamo di a qolo ñeioqnsiqa nobqolo a olo tigelocnsiqa walweleqnu. A kumbra degyeqnaqa saga yago nanji segi kokitoqnsibqa oqeleqnuq. Saga yago nanji kiyersib oqeleqnuq di tamo a qaliesai. ²⁸ Mandam a segi waueqnaqa saga yago nanji kokitoqnsibqa bangateqnuq. Dena sotoqnsibqa geitoqnsibqa melieqnuq. ²⁹ Meli sau bqo deqa tamo di a bosim serie na ginjenyosim oqas.”

Sis yago qa yawo anjam

³⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Kumbra di aqa utru ninji geregere poingwajqa deqa yawo anjam bei endegi merngwai. ³¹⁻³² Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Sis yago nanji tulan kiñilala kas yago bul. Inji inji qudei nanngo yago kokba yala. Sis yago nanji tulan kiñilala. Ariya sis yago di tamo bei na osim aqa wauq di yagimqa bunuqna a oqsim tulan kobaqajaqas. Osim ñam qudei bunjrsim dani kokba atelenqas. Amqa qebari nanji bosib aqa waburq di awoelenqab.”

Yesus a yawo anjam gargekoba maroqnej

³³ Yesus na tamo ungasari nanji yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. Nanji aqa yawo anjam quqwa kere deqa a degsi minjroqnej. ³⁴ A anjam bei minjrosaiqnej. Yawo anjam segi minjroqnej. Olo segitoqnsiqa aqa segi angro nanji yawo anjam aqa utru geregere plaltosiq minjroqnej.

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

³⁵ Onaqa bilaqtonaqa Yesus na aqa angro nanji endegi minjrej, “Iga gilsim ya agu taqal beiq di brantqom.” ³⁶ Degsi minjsiqa nanji koba na tamo ungasari kalil nanji uratnjrsibqa qobun na gileqnaqnaqnaq tamo qudei nanji dego nanngo qobun osib Yesus dauryosib giloqneq. ³⁷ Yesus aqa angro nanji ti qobun na gileqnaqnaqnaq jagwa tulan koba tigelosiq ya korkortosiqa qobun qalocnsiqa morman miligiq ñieyqnaqa ya maqej. ³⁸ Yesus a nami qobun bunuq di gate kulun atsiqa ñiesiq qambumtej. Deqa aqa angro nanji tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Qalie Tamo, iga padalqa laqnum. Ni deqa are qalosai kiyo?” ³⁹ Onaqa Yesus a tigelosiq jagwa ti ya ti singila na minjrej, “Ninji laoiy.” Minjrnaqa jagwa laej. Ya dego maninej.

40 Onaqa Yesus na aqa anġro nanġi endegsi minjrej, “Ninġi kiyaaqa ulaosib e qa yala poingosai?” 41 Onaqa aqa anġro nanġi olo tulaġ ulaugetosib segi segi maroqneġ, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrqaqa aqa anjam qusib laonub?”

5

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

1 Onaqa Yesus aqa anġro nanġi ti qobuġ na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gerasa sawaq di tiryeb. 2 Tiryosib Yesus a qobuġ uratosiq mandamq ainaqa tamo bei a tamo sub ato sawaq dena brantosiq Yesus aqa areq bej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleno qaji. 3 A bati gaigai tamo sub ato sawaq di njeioqnej. A tamo sinġila koba. Tamo bei na a ojqa keresai. Sil kokba na a tontqa keresai dego. 4 Bati gargekoba tamo qudei nanġi aqa sinġa ti baġ ti sil kokba na tonteqnabqa a olo kukoqyoqnej. Tamo bei na a ojqa keresai bole sai. 5 A bati gaigai qolo ti qanam ti tamo sub ato sawaq di tulaġ lelejoqnsiqa aqa segi jejamu menin na pupoiyoqnej. A manaq di dego kumbra di yoqnej.

6-8 Deqa a isaq na nham atsiqa Yesus unsiqa urur ti aqa areq bosiq aqa sinġaq di sinġa pulutej. Onaqa Yesus na mondor uge di minjej, “O mondor uge, ni tamo di uratosim ulaġ.” Degsi minjnaqa mondor uge dena tulaġ lelejoqnsiqa sinġila na pailosiq Yesus minjej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Niri, ni e kiyerbqajqa bonum? E Qotei aqa nham na ni mermqai, ni e jaqatin ebaim.” 9 Onaqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino nham yai?” Degsi nenemyonaqa minjej, “Ijo nham Qoto Tamo Gargekoba. Iga mondor tulaġ gargekoba tamo endi aqa jejamuq di unum.” 10 Osiqa sinġila na pailosiq Yesus minjej, “Ni iga sawaq beiq waigaim.”

11 Bati deqa bel tulaġ gargekoba nanġi mana goge dia suwaroqneġ. 12 Deqa mondor uge nanġi na Yesus minjeb, “Ni iga qarinqimqa iga bel nanġo jejamuq gilelejqom.” 13 Mondor uge nanġi degsib Yesus minjnabqa a na nanġi odnrnaqa tamo di uratosibqa bel nanġo jejamuq gilelenej. Gilnabqa bel kalil nanġi gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib morenej. Bel morenej qaji nanġi sisiyeb 2,000.

14 Onaqa bel taqatoqneġ qaji tamo nanġi kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo unġasari kalil nanġi sainjroqnsib laqneġ. Gamq di dego sainjroqnsib laqneġ. Onaqa tamo unġasari nanġi kumbra di unqajqa beb. 15 Bosib Yesus aqa areq di koroosib nham ateb di tamo nami mondor uge ti soqnej qaji aqa areqalo boleosiq gara tigsig awesonaq uneb. Unsib tulaġ ulaugeteġ. Di kiyaaqa? Mondor uge tulaġ gargekoba nami tamo di aqa jejamuq di soqneġ deqa. 16 Onaqa tamo nango nhamdamu na Yesus a mondor uge di winjrnaq uneb qaji nanġi bel qa ti mondor uge qa ti tamo unġasari nanġi sainjrnaq queġ. 17 Qusibqa Yesus minjeb, “Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile.”

18 Onaqa Yesus a qobuġ gogetosiq gilqa laqnaqa tamo aqaq na Yesus na mondor uge uge winjretej qaji a sinġila na pailosiq minjej, “E ni daurmqai.” 19 Onaqa Yesus na saidyosiq minjej, “Ni olo ino segi qureq gile. Gilsim Tamo Koba a ni qa dulosiqa kumbra tulaġ boledamu emqo deqa ino was nanġi sainjre.” 20 Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na a kumbra tulaġ boledamu yej deqa Dekapolis sawa (nham di aqa damu, Qure 10) dia tamo unġasari kalil nanġi sainjroqnsiq laqnej. Sainjreqnaqa nanġi aqa anjam quoqnsib tulaġ prugoqneġ.

Unja bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo angro moiyej qaji a tigeltej

²¹ Onaqa Yesus a olo qobun gogetosiqa ya agu taqal beiq gilej. Gilsiq qobun tiryonaq mandamq aisiq alile di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba bosib aqaq di koroqneb. ²²⁻²³ Koroosib sonabqa Qotei tal taqato tamo bei aqa nam Jairus a walwelosiq Yesus unsiqa aqa areq bosiq singa pulutosiq singila na pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo angro sebin a moiqa laqnu. Deqa ni bosim ino ban aqa jejamuq di atimqa a olo boleosim nambile sqas.” ²⁴ Onaqa Yesus na Jairus odyosiqa a dauryosiq gileqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi dego nanqi aiyele daurnjrsib jujunjosib giloqneb. ²⁵ Gileqnaqba nanjo ambleq di unja bei ma ti soqnej qaji a nanqi daurnjrsiq giloqnej. Unja di a nami bai na unej leñ aiyognsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. ²⁶ Yu qangra tamo gargekoba nanqi nami a boletqa yeqnab a jaqatinj kobaiyoqnej. A ma gereiyo talq giloqnsiq silali koba urateqnaqa nanqi aqa jejamu gereiyeqnaqba a boleosaioqnej. Aqa ma olo kobaqujaoqnej. ²⁷⁻²⁸ Deqa a Yesus aqa nam qusiqa are qalej, “E aqa gara mutu segi ban na ojitqa ijo ma koboqas.” Degsi are qalsiqa Yesus aqa qoreq na dadauryosiqa ban waiyosiq aqa gara mutu oje. ²⁹ Ojnaqa aqa leñ aiyognej qaji di koboej. Koboonaqa a aqa segi jejamu qalieosiqa marej, “Bole, ijo ma saiqo.” ³⁰ Onaqa Yesus a poiyej, “Singila qudei ijo jejamu uratosiq gilqo.” Degsi poiyoonaqa bulosiq tamo ungasari tulan gargekoba soqneq qaji nanqi unjrsiqa nenemnjrej, “Yai na ijo gara ojjo?” ³¹ Degsi nenemnjrnaqa aqa angro nanqi na minjeb, “Ni kiyaaq degsi nenemonum? Ni une. Tamo ungasari tulan gargekoba nanqi ni daurmosib jujunmejunub.” ³² Onaqa Yesus a unja gara mutu oje qaji di unqajqa nam ateqnej. ³³ Onaqa unja di a endegsi qalieej, “Ijo ma saiqo deqa Yesus a e nubqajqa nam ateqnu.” A degsi qalieosiqa tulan ulaugetosiq are tonjonyonaqa jinga na bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq a segi qa ubtosiq minjej, “E na ino gara mutu ojonum.” ³⁴ Onaqa Yesus na minjej, “O unja, ni ino areqalo e qa singilatosis ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

³⁵ Yesus a unja degsi minjeqnaqa tamo qudei nanqi Jairus aqa talq dena bosibqa gamq di Jairus Yesus wo turosib nanqi na Jairus minjeb, “Unjum. Ino angro a nami moiyo. Deqa ni na Qalie Tamo a laja wau koba yaim. Uratim aiyem.” ³⁶ Onaqa Yesus a nanjo anjam di qusiqa Jairus minjej, “Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo singilatime.” ³⁷⁻³⁹ Degsi minjsiqa tamo ungasari kalil nanqi a dauryqa saidnjrsiqa Jems aqa was Jon wo Pita ombla nanqi segi joqsiqa Jairus koba na gilsib aqa talq di branteb. Brantosib Yesus a nam atej di tamo ungasari gargekoba nanqi qatronj koba yoqnsib akam murqumyeqnaq unjrej. Unjrsiqa tal gogetosiqa minjrej, “Ningi kiyaaq qatronj koba yoqnsib akameqnu? Angro di a moiyoasai. A laja njeisq qambumtejunu.” ⁴⁰ Degsi minjrnaga nanqi Yesus kikiyeb. Nanqi qalieeb, “Angro a nami moiyo-boletqo.” Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb. Onaqa Yesus a nanqi kalil minjrej, “Ningi sasaloiy.” Degsi minjrnaga nanqi sasalonabqa Yesus a angro moiyej qaji aqa ai abu osiqa aqa segi angro qalub nanqi dego joqsiqa angro aqa warum miligiq gilej. ⁴¹ Gilsiq angro aqa ban titosiqa minjej, “Talita, kum.” Di Hibu anjam. Anjam di aqa damu, “O angro, ni tigel.” ⁴² Degsi minjnaqa angro di a olo nambile osiqa urur tigelej. Tigelosiq walwelej. Angro aqa wausau 12. Onaqa nanqi kalil Yesus aqa manja di unsiqba tulanj prugeb. ⁴³ Onaqa Yesus a nanqi singila na endegsi minjrej, “Ningi ijo manja endi unonub deqa tamo qudei minjraib.” Osiqa marej, “Ningi angro endi inji anaiyiy.”

6

Yesus aqa qure utru nanği aqa anjam quetosai

¹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiqa aqa anğro nanği joqsıqa aqa segi qure utruq gilej. ² Gilsıq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nanğo Qotei tal miligiq gilsıqa tamo unğasari gargəkoba sonabqa tigelosiqa Qotei aqa anjam palontosiğ minjroqnej. Minjreğnaqa tamo unğasari nanği aqa anjam quosıbqa tulağ prugugetosib maroqneb, "Yesus a powo qabe na osıqa anjam sıngıla endeqaji palontosiğ mergeqnu? A kiyersıq mağwa endeqaji babelleğeqnu?" ³ İga qalie, a lağa tal gereıyo qaji tamo. A Maria aqa ĩri. A Jems na Joses na Judas na Saimon na nanğo was. Aqa jaja kalil nanği ağı iga koba na endi unum." Tamo unğasari nanği degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb. ⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnas di nanği aqa anjam quetqa asğınrğas. Deqa a ñam saıqoıi sqas. Aqa segi talq di dego a ñam saıqoıi sqas. Ariya a qure bei beıq giloqnsim anjam minjroqnas di nanği aqa anjam quetoqnsib aqa ñam soqtoqnasab." ⁵ Yesus a nanği degsı minjrsıqa aqa segi qure utruq di mağwa bei yqajqa keresaiyej. A tamo quja quja segi nanğo gateq di aqa bağ atnaqa nanğo ma koboej. ⁶ Aqa segi qure utru nanği a qa nanğo areqalo sıngılatoıai deqa a are gulbeıyej.

Yesus na aqa anğro 12 nanği wau enjrej

Onaqa Yesus a walweloısiqa qure bei beıq giloqnsıqa Qotei aqa anjam palontoqnej. ⁷ Osıqa bati bei a na aqa anğro 12 nanği metnırnaqa aqa areq bonabqa nanği tamo unğasari nanğo jejamuğ na mondor uge uge winjroqnağajqa deqa sıngıla enjrej. Osıqa minjrej, "Nıngi aıye aıyel giloqnsıbqa qure qureğ di ijo anjam palontoqnsıb laqniy. ⁸ Nıngi ĩngi ĩngi osıb gilaıb. İngi uyo bei aıb. Nunğo qaquğ aıb. Silali osıb gilaıb. Toqoğ segi osıb walweliy. ⁹ Sınga tatal dego jıgsıb giliy. Gara jugo aıye aıyel aıb." ¹⁰ Osıqa minjrej, "Nıngi qure bei beıq di brantoqnsıbqa tal qujaiğ di soqniy. Dia sosıb dena olo tigelosıb qure beıq giloqniy. ¹¹ Tamo bei na nıngi gereıngwa uratımqa kiyo nunğo anjam quqwa asğiyımqa kiyo nıngi qure di uratqa oqnsıb nunğo sınga tatal tumburum butuyoqniy. Yımqa nanği nunğo kumbra di unsıb poinrğas, 'Bole, iga kumbra ugetonum.'" ¹² Yesus na aqa anğro 12 nanği degsı minjrsıq qarınırnaqa nanği qure qureğ giloqnsıbqa Qotei aqa anjam palontoqnsıb tamo unğasari nanği endegsıb minjroqneb, "Nıngi are bulıyiy." ¹³ Osıb mondor uge uge nanği winjroqnsıbqa tamo unğasari nanğo gateq di goren bilenteqnasabqa nanğo ma saıoqnej.

Herot a are qalej, "Yesus a Jon yansnjro qaji"

¹⁴ Yesus aqa anğro nanği aqa ñam mare mare laqnasabqa Mandor Herot a quej. Tamo unğasari gargəkoba nanği dego quosıb maroqneb, "Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moısiğ olo subq na tigelqo. A deqa sıngıla osıqa mağwa endeqaji babelleğeqnu." ¹⁵ Onaqa tamo qudeı nanği maroqneb, "Tamo di a Elaija olo bqo." Onaqa qudeı nanği maroqneb, "Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nanği nami soqneb deqaji bei." ¹⁶ Ariya Herot a segi Yesus aqa ñam quısıqa marej, "Tamo di a Jon e nami kakro gentetem qaji. A moısiğ olo subq na tigelqo."

¹⁷⁻¹⁸ Herot a nami aqa was Filip aqa ĩaun Herodias yayıosıq ej. Deqa Jon yansnjro qaji a na Herot minjoqnej, "Ni ino segi was aqa uğa em di kumbra bolesai. Ni kumbra ugeteqnum." Jon na Herot degsı minjoqnej. Deqa Herot

a Jon qa minjin oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nanği qarinjnrnaqa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq di waiyeb. ¹⁹ Bati deqa Herot aqa nıauı a Jon qa tulan jriınugetej deqa a na Herot waiıyosiq minjoqnej, “Ni na Jon qalim moyem.” Yeqnaqa Herot na saidyoqnej. ²⁰ Di kiyaga? A Jon qa ulaoqnej deqa. Deqa a Jon geregere taqatoqnej. A endegsi qalieej, “Jon a tamo bole. Aqa jejamuı di une bei saiqoji. A Qotei aqa tamo tııtin.” Herot a degsi qalieosiq deqa a Jon taqatoqnsıqa aqa anjam quoqnej. Quoqnsıqa are koba qaloqnej. A Jon aqa anjam quqwajıqa tulan arearetoqnej.

²¹ Ariya bati bei Herot aqa nıauı a Jon qalim moıqajıqa gam endegsi itej. Herot aqa nıambabo bationaqa Herot na maruro atsiqa aqa tamo kokba ti aqa qaja tamo nanjo gate kokba ti Galili sawa taqato tamo nanği ti metjnıraq bosib aqa talq di koroeb. ²² Koroosib inği uyeqıabıqa Herot aqa nıauı aqa angro sebin a warum miligiq bosıqa nanği lou tuetjnıreqnaqa nanği a unsıbıqa tulan areboleboleinırej. Deqa Herot na angro sebin di minıej, “Ni ijo inği kiye oıajıqa merbıam e ni emqai.” ²³ Osıqa aqa anjam di olo singilatosisıqa minıej, “Ni ijo fıoro kalil ambleq na potosim oıajıqa marqam emqai. E ijo anjam di uratqasai bole sai.”

²⁴ Onaqa angro sebin a gilsıqa aqa ai nenemyej, “E inği kiye qa Herot minıqai?” Onaqa minıej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate qa mare.” ²⁵ Onaqa a olo urur ti warum miligiq gilsıqa Herot minıej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate tabırq di atsim ebe.” ²⁶ Onaqa Herot a Jon qalim moıqajıqa are sosai deqa a are tulan gulbekobaiıej. Ariya aqa segi anjam tamo kalil nanjo ulatamuı di marsiq singilatej qaji deqa are qalsiq angro sebin di saidıyqa uratej. ²⁷⁻²⁸ Osıqa aqa qaja tamo bei qarinyosıqa minıej, “Ni gilsim Jon aqa kakro gentosim aqa gate osau.” Degsi minıjnaqa a gilsıqa tonto talq di Jon aqa kakro gentosıqa aqa gate tabırq di atsiqa osi bosiq angro sebin di yej. Yonaqa a na osi gilsıqa aqa ai yej.

²⁹ Onaqa bunuqna Jon aqa angro nanği deqa qusıbıqa bosib Jon aqa qusa osi gilsib subq ateb.

Yesus a tamo 5,000 nanği inği anainırej

³⁰ Bati bei Yesus aqa anjam maro tamo nanği olo aqa areq di koroosib kumbra kalil nanği yoqneı qaji deqa ti anjam kalil nanği palontoqneı qaji deqa ti Yesus saıyoqneı. ³¹ Bati deqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği gile be eqnab Yesus aqa angro nanği ti inği uyqa bati saıinırej. Deqa a na nanği endegsi minırej, “Ninği tigeliy. Iga tamo unğasari nanği uratnjrsim segitosim wadau sawaq di kińala aqaratqom.” ³² Degsi minıjrsıqa aqa angro nanği joqsıqa koba na qobun gogetosib wadau sawaq gileı.

³³ Nanği qobun na gileqıabıqa tamo unğasari kalil nanği Yesus unsıbıqa aqa ulatamuı poinjnrnaqa nanjo qure qureq na tigelosib sinğa na gurgurosıb gilsib Yesus tıryqajıqa sawaq di namoqna branteı. ³⁴ Onaqa Yesus a qobun na gilsiq tıryosıqa nıam atej di tamo unğasari tulan gargekoba nanği nami tıryqa sawaq di tarińesonab unırej. Nanği kaja bul mandor saıqoji. Deqa Yesus a nanği qa dulosisıqa Qotei aqa anjam gargekoba minıroqnej. ³⁵ Onaqa seıj aisıq bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanği aqa areq bosıb minıej, “O Tamo Koba, endi wadau sawa. Seıj aıqo. Qoloqas. ³⁶ Deqa ni na tamo unğasari nanği minırimqa qure qureq gilsib dia inği uysıb nerenqab.” ³⁷ Onaqa Yesus na minırej, “Ninği na inği anainıriy.” Degsi minıjnrnaqa nanği na kamba minıej, “Iga kiyersim inği anainırqom? Iga 200 kına qabe na osımqa inği awaiyosim nanği anainırqom?” ³⁸ Onaqa Yesus na nenemınjrej, “Ninği inği gembub unu?”

Ningi gilsib uniy.” Onaqa nanği gilsib unsib minjeb, “Iga bem 5 qe aiyela segi unu.”

³⁹ Onaqa Yesus na tamo unğasari kalil nanği minjrej, “Ningi qur segi segi yosibqa ñinq di awoelenjoiy.” ⁴⁰ Onaqa nanği kalil dedegsib awoeb. Qudei nanği qur segi segi 100 awoelenjeb. Qudei nanği qur segi segi 50 awoelenjeb. ⁴¹ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa lan goge tarosiq Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem gıngenjosıqa aqa anğro nanği enjrısiqa minjrej, “Bem endi jeisib tamo unğasari nanği anainjriy.” Osiqa qe aiyel dego gıngenjosıqa aqa anğro nanği enjrısiqa minjrej, “Qe endi dego jeisib tamo unğasari nanği anainjriy.” Degsi minjrnaqa nanği bem ti qe ti osi giloqnsibqa tamo unğasari nanği jeisib anainjreqnab uyoqneb. ⁴² Uynab kalil menetnjrej. ⁴³ Onaqa ingi oto uratelenjeb qaji di Yesus aqa anğro nanği na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenjej. ⁴⁴ Tamo kalil bem ti qe ti uyeq qaji nanği sisiyeb 5,000.

Yesus a ya banğaq na walwelej

⁴⁵ Onaqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Ningi qobun gogetosib namoosib gilsib Betsaida qureq di tiryosib soqniy. E na tamo unğasari nanği minjritqa nango qure qureq jaraiyoqniq e bğai.” ⁴⁶ Onaqa Yesus aqa anğro nanği namoosib qobun na gileq nabqa Yesus na tamo unğasari nanği minjrnaq jaraiyeq nabqa a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. ⁴⁷⁻⁵⁰ Oqsıq a segi mana goge di sonaqa bilaqtej. Onaqa aqa anğro nanği qobun na gileq nabqa ya agu ambleq di jagwa koba tigelosıqa ya korkortosıqa nanği pulutnjrej. Nobqolo ambru Yesus a ya banğaq na walwelosıqa aqa anğro nanği daurnjrısq gilej. Gilsiq nanği jojomnrısqı bunjrqa laqnaqa ñam ateb di Yesus a ya banğaq na walwelosıq nanğoq beqnaqa unsib mareb, “Di buga beqnu.” Osib tulan ulaugetosib lelenkobaeb. Onaqa Yesus na minjrej, “Nunjo are singilatiy. Endi e beqnum. Ulaaib.” ⁵¹⁻⁵² Degsi minjrısiqa qobun gogetonaqa jagwa laej. Onaqa Yesus aqa anğro nanği tulan prugugeteb. Di kiyaya? Nanği Yesus aqa mañwa di unsib utru geregere poinjrosai deqa. Nami Yesus na tamo 5,000 nanği ingi anainjrej mañwa di dego aqa anğro nanği unsib poinjrosai. Nanjo are getenjnresojnej.

Yesus a Genesaret sawaq di ma tamo gargekoba nanği boletnjroqnej

⁵³ Ariya Yesus aqa anğro nanği koba na qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tiryeb. ⁵⁴⁻⁵⁵ Tiryonabqa qure deqaji nanği na Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrnaqa gurgur ti qure qureq giloqnsibqa Yesus tiryej qaji sawa di ubtosib tamo unğasari nanği minjroqneb. Minjreqnab quoqnsib nango ma tamo nanği sapersaq di atelenjoqnsib qoboiyoqnsib Yesus aqa areq osi beleqneb a na nanği boletnjroqnej. ⁵⁶ A qure kiñılala ti qure kokba ti ga gamq di dego branteqnaqa tamo unğasari nanği a unoqnsibqa tamo ma ti nanği joqoqnsib nango qure ambleq di atoqnsib endegsib minjoqneb, “O Tamo Koba, nanği ino gara mutu segi ojibqa nanjo ma saioqnas.” Onaqa Yesus a nanği odnjreqnaqa ma tamo kalil nanği aqa gara mutu ojqoneb. Ojeq nab nango ma kalil kobooqnej.

7

Yesus a Qotei aqa dal anjam ti moma nanjo kumbra qa ti marej

¹ Onaqa Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo qudei ti nanği Jerusalem dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb. ² Koroosib ñam ateb di Yesus aqa

angro qudei nanġi baŋ yansosaisosib laŋa inġi uyeqna b unjreb. ³ Farisi nanġo kumbra agiende. Bati gaigai nanġi inġi uyqa oqnsib mati baŋ yanse-qnub. Nanġi baŋ yansqasai di nanġi inġi uyqasai. Juda kalil nanġi kumbra degyeqna b. Di nanġo moma nanġo kumbra dauryeqna b. ⁴ Nanġi inġi qarinyo sawaq dena boqnsibqa inġi uyqa oqnsib mati nanġo jejamu geregere yanseqnub. Nanġi nanġo jejamu yansqasai di nanġi inġi uyqasai. Nanġi kumbra deqaji gargekoba yeqna b. Nanġo ya gamban, ya nobu, web dego mati geregere yanselenoqnsib inġi uyeqna b. Kumbra di nanġo moma nanġoq dena elenosis dauryeqna b. ⁵ Deqa bati di Farisi nanġi ti dal anjam qalie tamo nanġi ti Yesu nenemyeb, “Ino angro nanġi kiyafa gago moma nanġo kumbra gotranjeqna b? Agi nanġi inġi uyqa oqnsib mati baŋ yansosaisosib laŋa uyeqna b.” ⁶ Onaqa Yesu na kamba minjrej, “Ninġi gisanj tamo. Ninġi anjam maro aiyelteqna b. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a kere ninġi qa anjam endegsi nenġrenjej, “Tamo nanġi di nanġo medabu na ijo ñam soqteqna b. Ariya nanġo are miligi e qa sosai. Isaq di unu. ⁷ Nanġi laŋa baban na e qa loueqna b. Osib mandam tamo nanġo dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareqna b, “Anjam endi Qotei aqa anjam.” ’ ⁸ Aisaia a anjam degsi nenġrenjej. Aqa anjam di bole. Agi ninġi Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo mandam tamo nanġo dal anjam dauryqajqa tulan sinġilaeqna b.”

⁹ Yesu na Farisi nanġi anjam degsi minjrsiqa olo minjrej, “Ninġi Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsibqa olo nunġo segi moma nanġo kumbra dauryeqna b. ¹⁰ Moses a marej, ‘Ni ino ai abu nanġo sorgomq di geregere sosimqa nanġo anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai abu nanġi misilinjnrimqa a qalib moyem.’ Moses a degsi marej. ¹¹ Ariya ninġi mareqna b, ‘Tamo bei aqa ai kiyu aqa abu kiyu inġi qa truquamqa a na minjqas, “Ijo inġi inġi ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai.” ’ ¹² A degsi minjqas di ninġi marqab, ‘A keretqo. A na aqa ai abu nanġi aqaryainjraiq.’ Ninġi degsib marqab. ¹³ Nunġo kumbra dena ninġi Qotei aqa anjam gotranjoqnsibqa olo nunġo segi moma nanġo kumbra dauryeqna b. Ninġi kumbra deqaji gargekoba yeqna b.”

Inġi kiyu na tamo a jiga yeqnu?

¹⁴ Yesu a Farisi nanġi anjam degsi minjrsiqa olo tamo ungasari kalil nanġi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ninġi kalil ijo anjam endi geregere qusib poingem. ¹⁵ Tamo bei a inġi uyimqa aqa miligiq aqas dena tamo jiga yqasai. Inġi uge uge tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ¹⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

¹⁷ Yesu na tamo ungasari nanġi anjam degsi minjrsiq koboonaqa a nanġi uratnjrsiqa tal miligiq gilej. A tal miligiq gilsiq di sonaqa aqa angro nanġi na aqa yawo anjam di aqa utru qa nenemyeb. ¹⁸⁻¹⁹ Nenemyonabqa minjrej, “Ninġi dego ijo yawo anjam di aqa utru poingosai e? Ninġi quiy. Tamo nanġi inġi uyeqna bqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeqna b. Inġi di tamo aqa are miligiq aiyosai. Aqa bi aniq aigo koboqo. Deqa inġi dena tamo jiga yqa keresai.” Yesu aqa anjam dena a inġi uyo kalil jiga saiqoqi qa marej. ²⁰ Osiqa aqa angro nanġi olo minjrej, “Inġi uge uge tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu. ²¹ Di kiyafa? Inġi uge uge di tamo aqa are miligiq na branteqnu. Inġi uge uge di agi ubtosiy mernġwai. Areqalo uge uge, unja qa laoqa, bajinoqa, tamo qaloqa, ²² was aqa ñauj anjamyoqa, was aqa ñoro qa maulyoqa, kumbra uge uge

yoqa, gisaŋoqa, laŋa laŋa laoqa, was qa ugeoqa, was yomuiyoqa, aqa segi ñam soqtoqa, nanari kumbra yoqa. ²³ Kumbra uge uge deqaji tamo aqa are miligiq na brantognsiq dena tamo jiga yeqnu.”

Fonisia qure qaji uŋa a Yesus qa aqa areqalo siŋgilatej

²⁴ Onaqa Yesus a dena tigelosiqa walwelosiq Tair qure naŋgo sawaq gilej. Tamo naŋgi a qa qalieaib deqa a uliosiq gilej. Gilsiq tal bei gogetosiq sosiq a uliesqa keresai. Tamo qudei naŋgi a unsib mareb, “Yesus a gago sawaq bqo. A talq di unu.” ²⁵ Degsib marnabqa uŋa bei a qusiqa aqa aŋgro sebin a mondor uge ti soqne deqa a Yesus aqa talq giloqjatosiq aqa areq di siŋga pulutej. ²⁶ Uŋa di a Grik qaji. A Juda uŋa sai. A Siria sawaq di ŋambabej. A Fonisia qure qaji. A Yesus aqa areq di siŋga pulutosiq a wainyoqnsiq minjoqnej, “Ni na mondor uge di wiyimqa a ijo aŋgro uratosim ulanqas.” ²⁷ Onaqa Yesus na minjej, “Iga aŋgro du du naŋgi mati iŋgi anainjrim uyib menetnjrqas di kumbra bole. Iga aŋgro du du naŋgi iŋgi yainjrsim olo bauŋ naŋgi anainjrqom di kumbra bolesai.”

²⁸ Onaqa uŋa dena olo Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Aŋgro du du naŋgi iŋgi uyeq nabqa iŋgi ñeŋgi ululoneqnaqa bauŋ naŋgi dego uyeq nub.”

²⁹ Onaqa Yesus na minjej, “O uŋa, ni kere maronum. Ni degsi maronum deqa ni gilime. Mondor uge a ino aŋgro uratosiq ulanqo.” ³⁰ Degsi minjnaqa a aqa talq gilsiq ŋam atej di mondor uge a nami aqa aŋgro uratonaqa a bijalq di ŋeiesonaq unej.

Tamo bei dabkala geteŋo meŋ siŋgilaej qaji di Yesus na boletej

³¹ Onaqa Yesus a Tair qure naŋgo sawa uratosiq Saidon qure ambleq na walwelosiqa Dekapolis sawaq gilsiq Galili ya aguq di brantej. ³² Di brantosiq sonaqa tamo qudei na tamo bei dabkala geteŋo meŋ siŋgilaej qaji a osi bosibqa Yesus pailiyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni ino baŋ aqa gateq di atimqa a boleqas.” ³³ Onaqa Yesus a tamo di osiqa tamo uŋgasari naŋgi uratnjrsiq a segi sosiq aqa baŋ gei aiyel tamo di aqa dabkalaq jigej. Jigsiq aqa segi maul osiqa tamo di aqa meŋ tonyetej. ³⁴ Osiq laŋ tarosiqa are tulaŋ gulbekobaiyonaqa jagwa titosiq marej, “Efata.” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “Dabkala waqeme.” ³⁵ A degsi marnaqa tamo di aqa dabkala waqej. Aqa meŋ dego boleej. Boleonaqa a anjam bole maroqnej. ³⁶ Onaqa Yesus na tamo uŋgasari naŋgi endegsi minjrej, “Ningi kumbra unonub endi tamo qudei naŋgi ubtosib minjraib.” Degsi minjrnaqa naŋgi aqa anjam di quetosai. Naŋgi giloqnsibqa Yesus aqa maŋwa deqa mare mare laqneb. ³⁷ Mare mare laq nabqa tamo gargekoba naŋgi quoqnsib tulaŋ prugoqnsib maroqneb, “Maŋwa kalil Yesus a yeqnu qaji di a geregere yeqnu. Agi a na tamo dabkala geteŋnjro qaji naŋgi boletnjre qnaqa naŋgo dabkala olo waqeqnaqa naŋgi anjam queq nub. Tamo meŋ siŋgilainjro qaji naŋgi dego gereinjre qnaqa naŋgi anjam bole mareq nub.”

8

Yesus a tamo 4,000 naŋgi iŋgi anainjrej

¹ Onaqa bati bei Yesus a wadau sawaq di sonaqa tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba naŋgi olo aqa areq di korooqneb. Naŋgi iŋgi sai qoji. Deqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, ² “Tamo uŋgasari naŋgi bati qalub e koba na soqneb naŋgi iŋgi sai qoji. Deqa e naŋgi qa are

ugeibqo. ³ Nanġi qudei isaġ na beb. Deġa e nanġi mam ti suweinjrirtqa gamq di nanġi mam na lao uge.” ⁴ Degsi minjrnaqa nanġi na kamba minjeb, “Sawa endi wadau. Deġa iga qabe na inġi osimqa tamo unġasari gargekoba endi anainjronam kereqas?” ⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Niġi bem gembub unu?” Onaqa minjeb, “Bem 7 unu.”

⁶ Onaqa Yesus na tamo unġasari nanġi minjrej, “Niġi kalil mandamq di awoelenjoiy.” Degsi minjrnaqa nanġi kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7 di osiqa Qotei pailyej. Pailyosiqa bem ġinġenjosiqqa aqa anġro nanġi enjreġnaqa nanġi na osi ġiloqnsibqa tamo unġasari nanġi anainjreġnab uyoqneb. ⁷ Qe kiñilala qudei deġo soqneb. Deġa Yesus na qe di osiqa Qotei pailyosiqa aqa anġro nanġi minjrej, “Qe endi deġo tamo unġasari nanġi anainjriy.” Degsi minjrnaqa nanġi na qe di osib tamo unġasari nanġi jeisib anainjreġnab uyoqneb. ⁸ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inġi oto uratelenjeb qaji di Yesus aqa anġro nanġi na koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelenjeb. ⁹ Tamo kalil inġi uyeb qaji nanġi sisiyeb 4,000.

Onaqa Yesus na tamo unġasari kalil nanġi suweinjrnaqa nanġo qure qureq ġiloqneb. ¹⁰ Nanġi ġileqnaqqa Yesus na aqa anġro nanġi olo joqsiqa koba na qobun gogetosib Dalmanuta sawaq ġileb.

Farisi nanġi Qotei aqa mañwa bei unqajqa mareb

¹¹ Onaqa Farisi nanġi Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib a oġajqa deġa a ombla anjam na qoteb. Osib ġisanjosib minjeb, “Ni Qotei aqa mañwa bei babtım iga unqom.” ¹² Degsib Yesus minjnabqa a nanġi qa are tulañ ġulbeyonaqa jagwa titosiqa minjrej, “Niġi tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji kiyaaq e Qotei aqa mañwa bei laña babtıt niġi unqajqa metbeqneb? Niġi quiy. E Qotei aqa mañwa bei niġi osorngwasai.” ¹³ Yesus a Farisi nanġi degsi minjrnsiqqa nanġi uratnjrsiqqa olo qobun gogetosiqqa ya agu taqal beiq ġilej.

Bem tiyeqnu qaji sum qa yawo anjam

¹⁴ Bati deġa Yesus aqa anġro nanġi bem oqajqa are walnjrej. Bem qujai bole qujai qobun milġiq di soqnej. ¹⁵ Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Niġi ġeregere ñam atsib soqniy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanġo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulañ kobaqujaqas. Herot aqa bem deġo tiyekritosim tulañ kobaqujaqas.” ¹⁶ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa yawo anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Iga bem osai deġa kiyo mergwo?” ¹⁷ Onaqa Yesus a nanġo anjam di qalieosiqa nenemnjrej, “Niġi kiyaaq bem osai deġa mareqneb? Kiyaaq niġi e qa poingosai unu? Nunġo are ġetenġejunu kiyo? ¹⁸ Niġi ijo siñġila unoqnsib unosaibuleqneb. Niġi ijo anjam quoqnsib quosaibuleqneb. ¹⁹ E nami bem 5 ġinġenjosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa niġi inġi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqelenjeb?” Onaqa nanġi na Yesus minjeb, “Gumba 12.” ²⁰ Onaqa olo minjrej, “Bati bei e bem 7 deġo ġinġenjosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa niġi inġi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqelenjeb?” Onaqa minjeb, “Gumba 7.” ²¹ Onaqa minjrej, “Niġi kiyaaq e qa poingosai unu?”

Yesus a tamo ñam qandimyej qaji boletej

²² Yesus na aqa anġro nanġi degsi minjrnsiqqa koba na qobun na ġilsib Betsaida qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq ainabqa tamo qudei na tamo bei ñam qandimyej qaji a Yesus aqa areq osi bosib minjeb, “Ni ino ban aqa

gateq di atimqa a olo boleosim ñam poiyyas.” ²³ Onaqa Yesus a tamo di aqa ban ojsiqa qure polomq osi gilsiq aqa ñamdamuq di misel atetej. Osiqa aqa gateq di aqa ban atsiqa nenemyej, “Ni sawa unqa kere e?” ²⁴ Onaqa a ñam atsiqa marej, “E tamo nanqi unjronum nanqi ñamtañ bul anñileqñub.” ²⁵ Onaqa Yesus a olo tamo di aqa ñamdamuq di aqa ban atnaqa a ñam atej ñamdamu bole suwañej. A sawa kalil gegerere unej. ²⁶ Onaqa Yesus na minnej, “Ni ino talq gilime. Ni qure miligiq gilaim.”

Pita a Yesus qa poiyoñaq aqa ñam ubtej

²⁷ Onaqa Yesus na aqa anqro nanqi olo joqsqa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure nanqo sawaq di brantosib gamq di Yesus na aqa anqro nanqi endegsi nenemñrej, “Tamo unqasari nanqi e qa kiyersib mareqñub?” ²⁸ Onaqa nanqi na minjeb, “Tamo qudei nanqi mareqñub, ni Jon yansñro qaji. Qudei nanqi mareqñub, ni Elaija. Qudei nanqi mareqñub, ni Qotei aqa medabu o tamo nanqi nami soqñeb deqaji bei.” ²⁹ Onaqa Yesus na olo nenemñrej, “Ninqi segi e qa kiyersib mareqñub?” Onaqa Pita na minnej, “Ni Kristus.” ³⁰ Pita a anjam degsi ubtonaqa Yesus na aqa anqro nanqi sinqila na getentñrsiqa minñrej, “Ninqi anjam di olo tamo qudei minñraib.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³¹ Osiqa Yesus na aqa anqro nanqi endegsi minñrej, “E Tamo Anqro. Bunuqna e jaqatñ koba oqai. Juda gate nanqi ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti e qoreibosib lubsib moiyoñbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³² Yesus a anjam degsi ubtosiq marnaqa Pita na Yesus osiqa qalaq gilsiqa ñirinñej. ³³ Onaqa Yesus a bulosiq aqa anqro nanqi koqñrsiqa Pita ñirinñtosiq minnej, “Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai. Ni mandam tamo nanqo areqalo dauryonum. Dauryosim agi ni na anjam di merbonum.”

³⁴ Osiqa Yesus na tamo unqasari kalil nanqi ti aqa segi anqro nanqi ti metñrñnaqa aqa areq bonabqa minñrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim aqa segi ñamburbas qoboiyosim e daurbem. ³⁵ Tamo bei na aqa segi ñambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa ti ijo anjam bole qa ti are qalsimqa aqa segi ñambile uratqas di a olo ñambile bole oqas. ³⁶ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondoñ aqa segi qunun padalqas di ñoro dena a kiyersim aqaryaiyyas? Di keresai. ³⁷ Aqa qunun padalqas di a awai kiye atsim dena aqa qunun olo aqaryaiyosim a ñambile sqas? Di keresai. ³⁸ E Tamo Anqro. Tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanqi Qotei torei qoreiyoqñsib une atoqñsib laqñub. Deqa bini bati endi tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaïyyas di mondoñ e ijo Abu aqa rian na ti aqa lan anqro nanqo rian na ti bosiyqa e kamba tamo deqa jemaïbqas.”

9

¹ Osiqa Yesus a olo aqa anqro nanqi endegsi minñrej, “E bole mernqwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejñunub qaji nanqi moreñosaisoqñibqa Qotei a sinqila ti bqas. Bosim nanqi taqatñrsim nanqo Mandor Koba soqñim nanqi unqab.”

Yesus aqa jejamu bulyonaq aqa anqro qalub nanqi unobeiteb

² Osiqa bati 6 onaqa Yesus a tigelosiq Pita na Jems na Jon na nanqi segi qalub joqsqa koba na mana goge kobaq oqsib di soqñeb. Sosibqa Yesus

aqa jejamu bulyonaq nanği unobeiteb. ³ Aqa gara dego tulan pulonosiq gatekritej. Tamo bei na gara yansqas degsim qatqa keresai. ⁴⁻⁵ Onaqa Moses Elaija wo nanği brantosib Yesus koba na anjam maroqneb. Mareqnaqba Yesus aqa anğro nanği na nanği aiyel unjrsibqa Pita a Yesus minjej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo nanği bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni marinqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” ⁶ Yesus aqa anğro nanği tulan ulaugeteb deqa Pita a anjam bei marqa saiiyonaqa anjam di lanja marej. ⁷ Onaqa lanbi aisiqa nanği kabutnrnaqa lanbi milligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanği queb, “Endi ijo Anğro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji. Ningi aqa anjam quetoqniy.” ⁸ Onaqa Yesus aqa anğro nanği bulosib ñam ateb di Yesus a segi nanği koba na sonab uneb. Nanği tamo bei unosai.

⁹ Onaqa nanği Yesus ombla manaq dena olo aiyeqnsibqa Yesus na minjrej, “Manjwa ningi mana goge di unonub qaji di ubtosib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Anğro moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa ningi na ubtosib minjroqnaq.” ¹⁰ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusib segi segi maroqneb, “Yesus a kiyaaqa subq na tigelqa marqo? Anjam di aqa utru iga poigosai.” Degsib maroqnsib Yesus aqa anjam di nanço areqaloq di atnab soqnej.

¹¹ Osib nanği Yesus minjeb, “Dal anjam qalie tamo nanği mareqnaq, ‘Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bqas.’ Anjam di kiyaaqa degsib mareqnaq?” ¹² Onaqa Yesus na minjrej, “Nanço anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo unğasari kalil nanço areqalo gereiyetnrjsim soqnim bunuqna Kristus a bqas. Ariya anjam kiye nengrenq di unu? Anjam agiende. Jeu tamo nanği na e Tamo Anğro kumbra uge ebibqa e jaqatin koba oqai. ¹³ E ningi olo mernğwai. Elaija agi bej. Bonaqa gulbe kalil nanği a yqajqa are soqnej qaji agi yeb. Anjam di nami a qa nengrenyeb unu.”

Yesus a anğro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

¹⁴ Onaqa Yesus na aqa anğro qalub nanği di joqsıqa koba na aisib mana utruq di branteb. Brantosib ñam ateb di Yesus aqa anğro qudei nanği ti dal anjam qalie tamo qudei ti anjam na qoteqnaq unjreb. Tamo unğasari gargekoba nanği dego Yesus aqa anğro nanği kainjresonab unjreb. ¹⁵ Onaqa tamo unğasari kalil nanği Yesus unsıbqa tulan prugugetosib gurgur ti aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, bilaq bole.” ¹⁶ Degsib minjnabqa Yesus na aqa anğro nanği nenemnjrej, “Ningi nanği ti anjam kiye na qoteqnaq?” ¹⁷ Onaqa tamo unğasari nanço ambleq dena tamo bei brantosiqa Yesus minjej, “O Qalie Tamo, e ijo anğro mel osi bonum agiende. Ni na a boletqajqa deqa osi bonum. A mondor uge ti. Deqa aqa medabu getenyejunu. ¹⁸ Mondor uge dena aqa jejamu ojoqnsıqa mandamq waiyeqnaqa ara gijirıqtoqnsıqa tindaneqnu. Oqnsıqa maul aiyeqnu. Deqa e na ino anğro nanği minjronum, ‘Ningi mondor uge di wiyiy.’ Minjronumqa nanği na wiyqa yonub keresai-injrıqo.”

¹⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, “Ningi tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nunço areqalo e qa singilatosaı bole sai. Bati gembub e ningi koba na sosıyqa nunço gulbe di qoboıyoqnaqai? Anğro mel di ijo areq osi boıy.” ²⁰ Onaqa osi bonabqa mondor uge dena Yesus unsıqa anğro di qunjmyonaqa a mandamq aisiqa belbelonaqa aqa medabuq na maul aıyoqnej.

21 Onaqa Yesus na angro di aqa abu nenemyej, “Bati gembub a degesoqnej?” Onaqa minjej, “A angro kiñala qa degesoqnej agi bini unu. 22 Mondor uge na a qalsim moiyoṭqa oqnsiqa bati gaigai a n̄amyuwoq o yaq waiyeqnu. Deqa ni na iga aqaryaigwa kereamqa aqaryaige.” 23 Onaqa Yesus na minjej, “‘Kereamqa’ degsi merbaim. Tamo bei a e qa aqa areqalo siṅgilatqas di a kumbra kalil yqa kere.” 24 Onaqa tamo dena lelenosiqa Yesus minjej, “E ni qa ijo areqalo siṅgilatunum. Ariya ijo areqalo olo gulbeibeqnu. Deqa ni na aqaryaibimqa e geregere ijo areqalo ni qa siṅgilatqai.” 25 Onaqa tamo unḡasari gargekoba nanḡi gurgur ti bosib Yesus aqa areq di koroeqnaḡqa Yesus a nanḡi unjrsiqa mondor uge di n̄irinṭosiq minjej, “Ni mondor uge. Ni na angro di aqa dabkala getentunum. Ni aqa medabu dego getentunum. Deqa ni angro di uratosim olo aqa jejamuḡ gilaim.” 26 Degsi minjnaqa mondor uge a lelenkobaosiqa angro di siṅgila na qunjimyosiqa a uratosiq ulanej. Ulanonaqa angro di a moiyoḡbulosiqa neiesonaqa tamo qudei nanḡi unsib mareb, “A moiḡo.” 27 Onaqa Yesus na angro di aqa ban tionaqa a boleosiḡ tigelej.

28 Onaqa Yesus aqa angro nanḡi aqa areq lumu bosib nenemyeb, “Iga kiyaja mondor uge di wiyqa yonumqa keresaiḡwo?” 29 Onaqa Yesus na minjrej, “Niṅḡi mondor uge deqaji winjrq̄a osibqa Qotei pailyoqniy. Dena qujai niṅḡi na mondor uge winjrib jaraiq̄ab. Gam bei na sai.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

30 Onaqa Yesus na aqa angro nanḡi olo joqsiqa koba na sawa di uratosib Galili sawa ambleq na walwelosib giloqneb. Tamo unḡasari nanḡi a qa qalieaib deqa nanḡi uliosib giloqneb. 31 Giloqnsibqa gamq di Yesus na aqa angro nanḡi anjam endegsi minjrej, “E Tamo Anḡro. Jeu tamo nanḡi na e ojsibqa tamo qudei nanḡo banq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” 32 Onaqa Yesus aqa angro nanḡi aqa anjam di geregere poinjrosai. Deqa nanḡi a olo nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa anḡro yai a ñam ti sqas?

33 Onaqa Yesus aqa angro nanḡi ti gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib tal bei gogetosib di sosibqa Yesus na aqa angro nanḡi endegsi nenemnjrej, “Niṅḡi gamq di anjam kiye na qotoqnaḡ?” 34 Onaqa nanḡi mequmosib soqneb. Di kiyaja? Nanḡi gamq di Yesus aqa angro yai a nanḡi kalil buñjrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. 35 Onaqa Yesus a awoosiqa aqa angro 12 nanḡi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo bei a ñam ti sqa marsimqa a mati tamo kalil nanḡo kangal tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas.” 36 Yesus a nanḡi degsi minjrsiqa angro kiñala bei osiqa nanḡo ambleq di tigeltosiqa olo soqonjosiqa nanḡi minjrej, 37 “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa angro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas. Tamo a e osim geregereibqas di a na e segi geregereibqasai. A na ijo Abu e qarinjbej qaji di dego osim geregereiyqas.”

Tamo nanḡi iga jeutgosaieqnuḡ di nanḡi iga koba na wau qujai

38 Onaqa Jon na Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanḡi winjreḡnaqa iga na unsim saidiyem. Di kiyaja? A iga koba na wauosaieqnu deqa.” 39 Onaqa Yesus na minjej, “Niṅḡi a saidyaib. A ijo ñam na mañwa bei babtqas di a urur olo e misilinḡbqa keresai. 40 Tamo nanḡi iga jeutgosaieqnuḡ di nanḡi iga koba na wau qujai. 41 Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Kristus dauryeqnu qaji tamo.’ A degsi

are qalsimqa tamo di osim ya tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Yimqa aqa awai bole di tamo bei na olo yayiqa keresai.”

Ninji une torei uratiy

⁴² Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na angro kiñala bei e qa aqa areqalo singilateqnu qaji di osim uneq waiyqas di a kumbra tulan ugedamu yqo. Iga tamo di ojsim meniñ kobaquja osim sil na aqa kakroq di tontosim waiyim ya robuq aiqas di kere. ⁴³⁻⁴⁴ Ino ban na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa ban di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni ban geño sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni ban ayel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. Ñamyuwo di mosoqasai. Gaigai yuoqnqas. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ino singa na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa singa di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni singa geño sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni singa ayel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. ⁴⁷ Ino ñamdamu na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa ñamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni ñamdamu qujai ti sosimqa une bei yqasai di kere. Di Qotei a ino Mandor Koba sosim ni taqatmqa. Ariya ni ñamdamu ayel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. ⁴⁸ Ñamyuwo di mosoqasai. Gaigai yuoqnqas. Ñamyuwoq di tamo nanjo ambli bati gaigai sqab. Nanji moreñqa keresai.”

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo angro kalil nanji jaqatin qonsib sqab. Atraiyo inñiq di bar atoqnsib ñamyuwo na koiteqnu dego kere.

⁵⁰ “Bar a bole. A qajarara koba. Ariya bar aqa qajarara kobaqas di inñi kiye na olo qajararatqas? Di keresai. Dego kere ninji bar bul sosibqa nunjo was nanji koba na geregere lawo na laqniy.”

10

Yesus a unja uratqajqa anjam marej

¹ Osiqa Yesus a sawa di uratosiqa Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. A di sonaqa tamo ungasari gargekoba nanji bosib aqaq di koroonabqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo dauryosiqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Onaqa Farisi nanji olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanji a ojajqqa deqa laña gisanjosib endegsib nenemyeb, “Tamo bei na aqa unja uratqa kere e? Gago dal anjam degsi unu e?” ³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Moses a dal anjam kiyersi marej?” ⁴ Onaqa nanji na minjeb, “Moses a marej, ‘Tamo bei na aqa ñaun uratqa osimqa pepa bei nengrenjosim yosim di a uratqas.’” ⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Nunjo are getengetunu deqa Moses a dal anjam degsi nengrenjosiq ninji engej. ⁶ Ariya ninji quiy. ‘Tulan nami Qotei a mandam ti inñi inñi kalil ti gereiyosiqa a tamo unu wo dego gereinjrej. ⁷⁻⁸ Deqa tamo bei na aqa ai abu nanji uratnjrsimqa aqa ñaun wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.’ Qotei aqa anjam di nengrenq di unu. Deqa tamo unja wo nanji jejamu qujai sqab. Nanji olo jejamu ayel sqasai. ⁹ Qotei na nanji ayel turtinjrej deqa tamo bei na olo potnjrai.”

¹⁰ Osiqa Yesus a tal bei gogetosiq di sonaqa aqa angro nanji aqa areq bosib aqa anjam deqa nenemyeb. ¹¹ Nenemyonabqa minjrej, “Tamo bei na aqa ñaun uratosim olo unja bei oqas di a na aqa ñaun kumbra ugeq waiyqo. ¹² Unja a dego aqa gumbulur uratosimqa olo tamo bei oqas di a na aqa gumbulur kumbra ugeq waiyqo.”

Angro du du nanngi Yesus aqa areq beb

¹³ Onaqa tamo ungasari qudei nanngi nanngo angro du du joqsib Yesus na aqa ban nanngo gateq di atetnjrqa marsib Yesus aqa areq beb. Beq nabqa Yesus aqa angro nanngi na saidnjrsib minjreb, “Nunngo angro du du nanngi joqsib endeq baib.” ¹⁴ Degsib saidnjrnabqa Yesus na aqa angro nanngi njirinjnrsiqa minjrej, “Angro du du nanngi uratnjrib ijo areq beb. Nanngi saidnjraib. Tamo ungasari nanngi angro du du deqaji bul sqab di Qotei a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas. ¹⁵ E bole merngwai. Tamo nanngi angro du du bul sqasai di Qotei na nanngi osim taqatnjrqasai. Deqa a nanngo Mandor Koba sqasai dego.” ¹⁶ Osiqa Yesus na angro du du nanngi di soqonjnrsiqa aqa ban nanngo gateq di atetnjrsiqa nanngi qa Qotei pailyej.

Noro tamo bei a Yesus ombla anjam mareb

¹⁷ Osiqa Yesus a dena tigelosiqa gam dauryosiq gileqnaqa tamo bei urur ti aqa areq bosiq aqa singaq di singa pulutosiqa nenemyej, “O Qalie Tamo Bole, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e nambile gaigai sqai?” ¹⁸ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Ni kiyaaqa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole. ¹⁹ Ariya ni Qotei aqa dal anjam qalie. Anjam agiende. Ni tamo bei qalsim moyotaim. Ni tamo bei aqa unja jejamu ojetaim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu lanja gisanjaim. Ni was bei aqa inji inji lanja gisanj na yayiain. Ni ino ai abu nanngo sorgomq di gegerere sosimqa nanngo anjam dauryoqne.” ²⁰ Onaqa tamo dena olo Yesus minnej, “O Qalie Tamo, e angro kiñala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem agi bini degsi unum.” ²¹ Onaqa Yesus a tamo di koqyosiqa qalaiyosiq minnej, “Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino inji inji kalil qarinyosim silali osim tamo inji inji saiqoji nanngi jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Yimqa bunuqna ni lanj qureq di awai bole itqam.” ²² Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are tulanj gulbekobaiyej. A inji inji koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulanej.

²³ Onaqa Yesus na aqa angro nanngi koqjnrsiqa endegsi minjrej, “Tamo ungasari inji inji koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lanj qureq oqwajqa banngi koba.” ²⁴ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa anjam di qusibqa tulanj prugeb. Onaqa Yesus na olo minjrej, “O ijo angro, ninngi quiy. Tamo ungasari nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lanj qureq oqwajqa tulanj banngi koba. ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa banngi koba. Dego kere tamo ungasari inji inji koba ti unub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqa marsibqa lanj qureq oqwajqa tulanj banngi koba.” ²⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa anjam di qusibqa olo tulanj prugugetosib segi segi maroqneq, “Yesus a anjam degsi mergwo deqa tamo yai nanngi Qotei na elenamqa nanngi nambile gaigai sqa kere?” ²⁷ Onaqa Yesus a nanngi koqjnrsiqa minjrej, “Tamo nanngi segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanngi elenqa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁸ Onaqa Pita na Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago inji inji kalil uratosim ni daurmeqnum.” ²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merngwai. Tamo nanngi e qa ti ijo anjam bole qa ti are qaloqnsib nanngo segi tal, nanngo was nanngi, nanngo jaja nanngi, nanngo ai abu nanngi, nanngo angro nanngi ti nanngo wau kalil dego uratnjrsib e daurbqab di Qotei na olo tal, was, jaja, ai, angro, wau gargekoba nanngi enjrqas. Yimqa jeu tamo nanngi dego bosib nanngi gulbe enjroqnbqab. Ariya mondonj nanngi nambile gaigai sqab. ³¹ Deqa ninngi quiy.

Tamo gargekoba bini ñam koba ti unub qaji nanği mondoñ ñam saiqoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini ñam saiqoji unub qaji nanği mondoñ ñam koba ti sqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³² Osiqa Yesus na aqa anğro nanği joqsiqa koba na gam dauryosib Jerusalem aiyoqneb. Aiyoqnsibqa Yesus a namoeqnaqa aqa anğro nanği bunuqna dauryoqnsibqa are toñtoñjroqnej. Tamo unğasari qudei gam na dauryoqneb qaji nanği dego ulaosib aiyoqneb. Onaqa Yesus na aqa anğro 12 nanği segitnjrsiqa a une kiye turqas deqa nanği sainjroqnej. ³³⁻³⁴ A na nanği endegsi minjrej, “Ninği quiy. E Tamo Anğro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia tamo qudei na e ojsib dal anjam qalie tamo nanği ti atra tamo kokba ti nango banq di e atqab. Yimqa nanği na ijo jejamu laña gisañyosib merbqab, ‘Ni une ti. Deqa ni moiqam.’ Nanği e degsib gisañbosib e olo ojsib tamo nanği Qotei qaliesai qaji nanço banq di e atqab. Yimqa nanği na e misilinjboqnsib miselboqnsib bu toqoñ na e kumbainboqñqab. Osib e ñamburbasq di lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

Jems Jon wo nanği aiyel tamo kokba sqajqa mareb

³⁵ Onaqa Sebedi aqa njiri aiyel Jems Jon wo nanği Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Qalie Tamo, aqo aiyel anjam bei mermonam ni gago anjam dauryqa kere kiyo?” ³⁶ Onaqa Yesus na nanği aiyel nenemnjrej, “E ninği kiyernğwajqa deqa ninği ijoq bonub?” ³⁷ Onaqa nanği aiyel na Yesus minjeb, “Mondoñ ni rian koba ti lañ goge na bosim gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa aqo aiyel ino ban woq ino ban qonañq di awoqom.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam ninği merbonub di aqa utru ninği geregere poiñgosai. E jaqatin koba oqai. Jaqatin di ya uge uyo bul. E gulbe koba dego oqai. Gulbe di tamo nanği ya tuqtñjro bul. Jaqatin ti gulbe ti e oqai di ninği aiyel dego oqa kere e?” ³⁹ Onaqa nanği na minjeb, “Od, aqo aiyel oqa kere.”

Onaqa Yesus na olo nanği aiyel minjrej, “Bole, jaqatin e oqai di ninği dego oqab. Gulbe e oqai di ninği dego oqab. ⁴⁰ Ariya tamo yai nanği ijo ban woq ijo ban qonañq di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nanği Qotei na giltñjrej qaji nanği segi ijo ban woq ijo ban qonañq di awoqab.”

⁴¹ Yesus aqa anğro 10 nanço ñamdamuq di Jems Jon wo nanği na anjam di Yesus minjeb deqa qusib nanği aiyel qa njriñeb. ⁴² Onaqa Yesus na aqa anğro 10 nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ninği qalie, mandor kokba sawa sawa kalil taqateqñub qaji nanği nanço segi ñam soqtoqnsib tamo unğasari nanği njirin na taqatñjreqñub. ⁴³ Ariya kumbra di nunğoq di saiç. Nunço ambleq di anğro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nunço wau tamo soqñem. Osim a ñam ti sqas. ⁴⁴ Nunço ambleq di anğro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nunço kanğal tamo soqñem. Osimqa a olo tamo kobaqujaqas. ⁴⁵ E Tamo Anğro. Ninği ijo kumbra qalieosib degsib dauryoqñiy. Ijo kumbra agiende. E na tamo unğasari nanği wauetnjreqñum. E deqa bem. Tamo unğasari nanği e wauetbqajqa e deqa bosai. Bunuqna e ijo segi ñambile uratosiy tamo unğasari garkekoba nanği elenqai.”

Yesus na tamo ñam qandimo boletej

⁴⁶ Osiqa Yesus na aqa anğro nanği joqsiqa koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteb. Brantosib Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko uratosib aiyeqñabqa tamo unğasari tulañ gargekoba nanği Yesus dauryosib

koba na aiyooqneḅ. Aiyeeqnaḅqa tamo bei ḅam qandimyej qaji aqa ḅam Bartimeus a gam qalaq di awesosiqḅa tamo unḅasari naḅḅi silali qa ḅilnḅroqnej. Bartimeus a Timeus aqa ḅiri. ⁴⁷ A gam qalaq di awesosiqḅa anjam endegsi quej, “Yesus Nasaret qaji a beqnu.” A degsi qusiqa tulaḅ leleḅosiḅ marej, “O Yesus, Devit aqa ḅiri, ni e qa dulame.” ⁴⁸ Onaqa tamo unḅasari gargekoba Yesus dauryosib aiyooqneḅ qaji naḅḅi na Bartimeus ḅiriḅosib minḅeb, “Ni leleḅkobaaim. Kiri.” Degsib minḅeqnaḅqa a naḅḅo anjam quetḅrosai. A olo tulaḅ leleḅoqnsiq Yesus minḅoqnej, “O Devit aqa ḅiri, ni e qa dulame.” ⁴⁹ Onaqa Yesus a tigelosiḅqa tamo unḅasari naḅḅi minḅrej, “Tamo di metib ijo areq bem.” Onaqa naḅḅi na tamo ḅam qandimyej qaji di metosib minḅeb, “Ni are siḅilat. Ni tigel. Yesus a ni metmeqnu.” ⁵⁰ Degsib minḅab qusiqa aqa gara juḅo taqal atsiḅa urur tigelosiḅa Yesus aqa areq bej. ⁵¹ Bonaqa Yesus na nenemyej, “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa leleḅoqnam?” Onaqa minḅej, “O Tamo Koba, e olo ḅam poibim sawa unḅajqa deqa e ni qa leleḅoqnam.” ⁵² Onaqa Yesus na minḅej, “Ni e qa ino areqalo siḅgilatonum deqa e ni boletmqai. Deqa ino ḅamdamu olo poimimqa ni aye.” Degsi minḅnaqa aqa ḅamdamu poiyoḅnaqa sawa unḅisqa tigelosiḅ Yesus dauryosiḅ aiyej.

11

Yesus a donki aqa quraq di awoosiḅ Jerusalem aiyej

¹ Onaqa Yesus aqa anḅro naḅḅi koba na walwelosib aisib Jerusalem jomyosib Betfage qure ti Betani qure ti dia branteb. Qure aiyel di aḅi Oliv mana utruḅ di unu. Di brantosiḅ Yesus na aqa anḅro aiyel qarinhḅrisqa minḅrej, ² “Niḅḅi aisib qure bei joḅm di unu di brantosiḅ donki bei tontonub unu di unḅab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiḅoqnej qaji. Niḅḅi donki di unsib sil palontosib titosib osi boiy. ³ Niḅḅi sil palonteqnibqa tamo bei na nenemḅḅwas kiyo, ‘Niḅḅi kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?’ Degsi nenemḅḅimqa niḅḅi na minḅij, ‘Tamo Koba a wau ti deqa donki qa mergwo.’ Yimqa a na donki qarinyim ijoḅ ḅqas.” ⁴⁻⁵ Yesus a naḅḅi aiyel degsi minḅrsiq qarinhḅrnaqa aisib gam joḅmḅ di donki uneb. Donki di tal meḅ di tontonab sonaq uneb. Unsib sil palonteqnaḅqa tamo qudei gamḅ di tigelesoqneḅ qaji naḅḅi na naḅḅi aiyel nenemḅḅreb, “Niḅḅi kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?” ⁶ Onaqa naḅḅi aiyel na anjam Yesus a minḅrej qaji di tamo naḅḅi di minḅrnab odḅrnabqa donki di osib Yesus aqa areq osi beb. ⁷ Bosib naḅḅo aiyel gara juḅo piḅtosib donki aqa quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiḅa quraq di awoej. ⁸ Awoonaqa donki a walwelosi aiyeeqnaqa tamo unḅasari gargekoba naḅḅi belerḅosib naḅḅo segi gara juḅo piḅtelerḅosib gamḅ di tuelenḅoqneḅ. Tamo qudei naḅḅi naḅḅuq dena ḅam ḅaḅḅa ḅinḅenḅyosibqa osi bosib di deḅo gamḅ di tuelenḅoqneḅ. ⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiḅ walweleqnaqa tamo unḅasari namooqneḅ qaji naḅḅi ti bunuoqneḅ qaji naḅḅi ti tulaḅ leleḅoqnsibqa maroqneḅ, “Iga ni qa tulaḅ areboleboleiqeḅnu. Ni Tamo Koba aqa ḅam na bonum deqa a ni tulaḅ geregereimeḅnu. ¹⁰ Ni gago moma Devit aqa wau osimqa ni kamba gago Mandor Koba sosim iga taqatḅwajqa bonum. Deqa iga Qotei laḅ ḅoge di unu qaji aqa ḅam soqtoqḅom!” Tamo unḅasari naḅḅi deḅoqnsib leleḅ ti Yesus dauryoqneḅ.

¹¹ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jerusalem di brantosiḅa atra tal koba miligiq ḅilej. Gilsiq inḅi inḅi kalil atra tal miligiq di soqnej qaji di koqyoqnej. Osiḅ bilaḅtonaqa a olo atra tal koba uratosiq aqa segi anḅro 12 naḅḅi joḅsiḅa koba na puluosib Betani qureḅ ḅileb.

Yesus a qura minjej, “Ni olo bunu geitqasai”

¹² Nebeonaqa Yesus aqa angro nanği ti olo tigelosib Betani qure uratosib aiyeb. Nanği aiyeqnsibqa gamq di Yesus a mamyej. ¹³ Onaqa a isaq na njam atsiqa qura banğa ti sonaq unsiqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoji. Geitqa bati sai deqa banğa segi sonab unej. ¹⁴ Unsiqa qura di minjej, “Ni olo bunu geitqasai. Tamo bei a bosim ino gei bei oqasai.” Degsi minjnaqa aqa angro nanği queb.

Yesus na tamo unğasari nanği atra talq dena winjrej

¹⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanği ti walwelosi aisib Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq na njam atej di tamo unğasari gargekoba nanği inği inği qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqa nanği winjrnaq jaraiyeb. Tamo qudei nanği silali piloqneq. Qudei nanği binon qarinyoqnsib dena silali oqneq. Deqa Yesus a nanço jar ti jaram ti bilbelyosiqa nanği dego winjrnaq jaraiyeb. ¹⁶ Osiqa tamo unğasari atra tal miligiq di inği inği osi laqneq qaji nanği dego saidnrjsiqa winjrnaq jaraiyeb. ¹⁷ Nanği kalil jaraiyeq nabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ijo tal endi tamo unğasari kalil nanço pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ninği na olo tal endi ugetonubqa a bajın tamo nanço tal bulqo.”

¹⁸ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Yesus aqa anjam di qusibqa nanği a qa ulaosib a qalib moiçajqa gam njam oqneq. Di kiyaqa? Tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa anjam quçwajqa tulan arearetjnroqnej deqa. ¹⁹ Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanği koba na olo Jerusalem uratosib gileb.

Qura a laosiq moiyej

²⁰ Nebeonaqa Yesus aqa angro nanği ti olo tigelosib gam dauryosib aiyeqnsib qura di olo uneb utru ti kalil laosiq moiyej. ²¹ Onaqa Pita a Yesus aqa anjam nami qura minjej qaji deqa olo are qalsiqa Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni unime. Qura ni ya nriñtem qaji aqi laosiq moiço.” ²² Onaqa Yesus na aqa angro nanği endegsi minjrej, “Ninği Qotei qa nunço areqalo siñgilatiy. ²³ E bole mernğwai. Tamo bei a areqalo aiyeltqasai di a mana kobaquja endi minjqas, ‘Ni tigelosim yuwalq aiyey.’ Aqa are miligiq di a endegsi are qalqas, ‘Bole, mana di a ijo anjam dauryqas.’ Degsi are qalqas di mana a aqa anjam dauryosim tigelosim yuwalq aiqas. ²⁴ Deqa ninği quiy. Ninği inği bei qa Qotei pailyqa osibqa endegsib are qaliy, ‘Inği di Qotei na egwas.’ Degsib are qalsib pailyqab di a na enğwas. ²⁵ Deqa ninği Qotei pailyqa osibqa tamo bei qa anjam soqnimqa ninği na aqa une kobotosib Qotei pailyy. Yimqa nunço Abu lan qureq di unu qaji a kamba nunço une kalil kobotetğwas. ²⁶ Ariya ninği tamo di aqa une kobotetqasai di nunço Abu lan qureq di unu qaji a dego nunço une kobotetğwasai.”

Juda nanği na Yesus nenemyeb, “Ni siñgila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

²⁷ Osiqa Yesus a aqa angro nanği koba na walwelosib aisib olo Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia walweleqnaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Juda gate nanği ti Yesus aqa areq bosib nenemyeb, ²⁸ “Ni iga merge. Ni siñgila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarınmej deqa ni bosim wau endi yeqnum?”

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ningi nenemngwai. Nenemngitqa ningi e merbibqa e yai na qarinqbonaq bosim wau endi yeqnum di ubtosiy merngwai. ³⁰ Ningi na merbiy. Yai na Jon qarinyonaqa bosiq tamo ungasari nanqi yansjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo?”

³¹ Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib mareb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaqa ningi Jon aqa anjam quetosai?’ ³² Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di dego keresai.” Nanqi tamo ungasari nanqi ulainjrsib deqa degsib qaibreb. Di kiyaga? Tamo ungasari nanqi maroqneb, “Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” ³³ Nanqi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinqbonaq bosim wau endi yeqnum di ningi merngwasai.”

12

Wain wau qa yawo anjam

¹ Yesus na Juda tamo kokba nanqi degsi minjrsiq a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosiq aqa wauq gilej. Gilsiq wain sil yagelenosiqa jej qosej. Qoso kobonaqa meniq qura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqa wain gei koroiyosib paraparaiyosib aqa ya dia bilentqajqa deqa gereiyej. Osiqa wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nanqi banq di aqa wau uratetnjrsiq sawa isaq gilsiq di soqnej. ² Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanqal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nanqog aisiqa minjrej, ‘Wau lanja na e qarinqbo bonum. Deqa ningi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ ³ Degsi minjrnaqa nanqi na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej. ⁴ Gilnaqa wau lanja na olo kanqal tamo bei qarinyonaqa ainaqa a dego ojsib aqa gate paratetosib tulan ugeugeiyeb. ⁵ Onaqa wau lanja na olo kanqal tamo bei qarinyonaqa ainaqa a dego qalougetosib moiyyoteb. Olo kanqal tamo gargekoba nanqi qarinqnjreqnaqa aiyeq nab qudei niumougetoqneb. Qudei moiyyotnjroqneb. ⁶ Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, ‘Ijo segi angro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji di qarinyit aiqas di nanqi a qalqasai. Nanqi aqa anjam quetqab.’ ⁷ Degsi are qalsiq aqa segi njiri qarinyonaqa aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanqi a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa inji inji kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiyyotosimqa wau endi iga na oqom.’ ⁸ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib qalnab moinaqa aqa jejamu osib wau qalaq di waiyeb.

⁹ “Deqa ningi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanqi di kiyernjrqas? E ningi merngwai. A bosim nanqi niumsim moiyyotnjrqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanqi banq di uratetnjrimqa nanqi na kamba taqatesqab.

¹⁰ “Qotei aqa anjam bei unu. Ningi anjam di nami sisiosai kiyo? Anjam agiende,

‘Tal gereiy o qaji tamo nanqi na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb.

Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.

Tal ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.

¹¹ Tamo Koba a segi na tal ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum,

“Tal ai di tulan bolequja.” ”

¹² Onaqa Juda tamo kokba nanği yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nanço jejamuq di une qametnjrej. Nanği degsib qalieosib deqa Yesus ojqa mareb. Ariya nanği tamo unğasari nanği ulainjrsib deqa nanği Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

¹³⁻¹⁴ Juda tamo kokba nanği jaraiyosib Farisi nanği ti Herot aqa wau tamo qudei ti nançoq aisib minjreb, “Ninği Yesus aqaq gilsib anjam bei nenemyibqa a anjam grotim iga qusim ojqom.” Degsib minjrsib nanği qariñnjrnab Yesus aqa areq gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unğasari nanği minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nanği anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiçoji nanği anjam bei minjrosaiieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanği minjreqnum. Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

¹⁵ Onaqa Yesus a nanço gisan anjam di poiyoanaqa minjrej, “Kiyaqa ninği e anjam bei grotitqqa qusib e ojqajqa deqa gisanbeqnum? Meniñ silali bei osi boiy. Osbab e unqai.” ¹⁶ Degsi minjrnaqa nanği meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniñ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” Onaqa nanği na minjeb, “Di Sisar aqa.” ¹⁷ Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa inği inği a qa olo yiy. Qotei aqa inği inği a qa olo yiy.” Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa tulan prugugeteb.

Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqab

¹⁸ Onaqa bati deqa Sadyusi tamo qudei nanği Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanği mareqnum, “Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai.” Deqa nanği bosib Yesus endegsib minjeb, ¹⁹ “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei a moiymqa aqa ñauñ anğro saiçoji soqnimqa aqa was bei na olo unça qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa anğro ñambattetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nengrenyej. ²⁰ Deqa ni que. Was 7 nanği soqneb. Nanço was matu a unça osiqa moiyej. A anğro saiçoji. ²¹ Onaqa aqa was yala na olo unça qujai di osiqa a dego moiyej. A anğro saiçoji. Onaqa aqa was yala na olo unça di ej. Osiqa a dego moiyej. A anğro saiçoji. ²² Was 7 kalil nanği unça qujai di osib moreñeb. Nanği anğro saiçoji. Nanği kalil moreñonabqa ariya bunuqna unça di a dego moiyej. ²³ Deqa ni iga merge. Mondonj subq na tigelu batiñmqa tamo kalil nanği subq na tigelabqa unça di a yai aqa ñauñ tññin sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanği unça qujai di eb.”

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu ninği poingosai e? Qotei aqa singila dego ninği poingosai e? Od, ninği poingosai. Utru deqa ninği anjam grotonub. Grotosib agi nenembonub. ²⁵ Mondonj tamo unğasari nanği subq na tigelosibqa nanği unjatqasai. Nanği tamotqasai. Nanği lan anğro bul lanja sqab.

²⁶ “Ninği quiy. Tamo nanği moisis olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiq nengrenyej. Di ninği sisiyosai kiyo? Ñam mariñ miligiq di puloñeqnaqa Qotei a ñam pulonq di sosisqa Moses metosiq endegsi minjej, ‘E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ ²⁷ Qotei na Moses degsi minjej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreño qaji nanço Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nanço Qotei. Anjam di ninği tulan grotonub!”

Dal anjam kiye a tulan bolequja?

28 Onaqa dal anjam qalie tamo bei a bosiqá Yesus a Sadyusi nanqi ti anjam na qoteq nab unjrej. Yesus a geregere Sadyusi nanqi kamba anjam minjrnáqa qusiqa Yesus nenemyej, “Qotei aqa dal anjam kiye a segi qujai tulan bolequja? Dal anjam kiye a dal anjam kalil buñnjrejunu?” 29 Onaqa Yesus na minjej, “Dal anjam tulan bolequja agi mermqai. ‘O Israel ningi quiy. Gago Tamo Koba Qotei a segi qujai Tamo Koba. 30 Deqa ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qunun ti ino areqalo ti ino singila ti kalil a yekritime.’ Dal anjam di a segi qujai tulan bolequja. A na dal anjam kalil buñnjrejunu. 31 Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanqi degsim geregerejnroqñime.’ Dal anjam boledamu ayel agi e na mermonum. Dal anjam deqaji bei saiqoji.”

32 Onaqa dal anjam qalie tamo dena kamba Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni bole maronum. Qotei a segi qujai. Qotei bei saiqoji. 33 Iga a tulan qalaqalaiyosim gago are miligi ti gago powo ti gago singila ti kalil a yekritqom di kumbra bolequja. Iga gago segi jejamu gereiyeqnum dego kere gago was nanqi degsim geregerejnroqñom di dego kumbra bolequja. Dal anjam ayel di tulan boledamu. Iga ingi ingi Qotei atraiyqom di lanja kiñala. Iga ingi bei ñamyuwo na koitosim Qotei atraiyqom di dego lanja kiñala. Ariya iga dal anjam ayel di dauryqom di tulan bolequja.”

34 Dal anjam qalie tamo di a tulan poiyoñaqa anjam degsi marnaqa Yesus a qusiqa minjej, “Ni anjam tulan boledamu maronum. Deqa sokiñala Qotei na ni taqatmosim ino Mandor Koba sqas.”

Onaqa tamo ungasari nanqi olo anjam bei Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?

35 Onaqa Yesus a atra tal koba miligiq di sosisqa Qotei aqa anjam plaltoqnej. Osiqa tamo ungasari nanqi anjam bei endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo nanqi kiyáqa mareqñub, ‘Kristus a Devit aqa ñiri?’ 36 Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi Mondor Bole na Devit aqa medabu singilatetonaqa a endegsi marej,

‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,
“Ni ijo ban woq endi awo.

Awesoqñimqa e ino jeu tamo kalil nanqi elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanqi taqatñroqñam.” ’

37 Ningi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?”

Dal anjam qalie tamo nanqi kumbra uge uge yoqñeb

Tamo ungasari gargekoba nanqi sosibqa Yesus aqa anjam quqwjáqa tulan arearetñroqnej. 38 Yesus a anjam bei endegsi plaltosiq minjrej, “Ningi dal anjam qalie tamo nanjo kumbra uge geregere tenemtoqñiy. Nanqi koro sawaq di tamo ungasari nanqi na nanjo ñam soqtetñrsib ban ojetñrqajqa deqa gara olekokba jugoqñsib laqñub. 39 Nanqi Qotei tal miligiq di, goiyo kokbaq di sosibqa tamo ñam ti nanjo awo jaramq di awoqñqajqa deqa areboleboleinjreqñu. 40 Nanqi unja qobul nanqi gisaññroqñsibqa nanjo tal ti ingi ingi ti lanja yainjreqñub. Osib tamo ungasari nanqi na unjsib nanjo ñam soqtetñrqajqa deqa pailyo olekokba yeqñub. Deqa mondonj Qotei na nanqi awai tulan ugedamu enjrqas.”

Unja qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej

⁴¹ Osıqıa Yesus a atra tal miligiq di sosisıq silali ato qaji kulum jojomq di awoej. Awoosıqıa nıam atej di tamo unıgasari nanıgi boqnsib silali ateqnab unıjroqnej. Nıoro tamo gargekoba nanıgi boqnsib silali tulanı kokba ateqneb. ⁴² Onaqa unıa qobul bei nıoro tulanı saıqojı a dego bosıqıa meninı silali kiñılala aiyel segi atej. ⁴³ Atnaqa Yesus na unsıqıa aqa anıgro nanıgi metnjrnaqa aqa areq bonabqıa minırej, “E bole mernıgwai. Unıa qobul endi a nıoro tulanı saıqojı. Deqa a na nıoro tamo kalil nanıgi bunıjrsıqıa silali kobaquja atqo. ⁴⁴ Nıoro tamo nanıgi silali koba ejunub. Nanıgi oto kiñıala segi ateqnub. Ariya unıa qobul endi a silali tulanı sai bole sai. Aqa meninı silali kiñılala aiyel segi naj agi atekritqo.”

13

Bunuqna jeu tamo nanıgi na atra tal niñaqyqab

¹ Osıqıa Yesus na aqa anıgro nanıgi joqsıqıa koba na atra tal koba uratosib giloqnsibqıa aqa anıgro bei na minırej, “O Qalie Tamo, ni unime. Atra tal endi tulanı bolequja. Atra tal walato qaji meninı di tulanı boledamu!” ² Onaqa Yesus na kamba minırej, “Atra tal ni unonum endi bunuqna jeu tamo nanıgi na bosib tulanı niñaqyosib aqa meninı kalil paraparainırsibqıa taqal breinjrqıab. Yimqıa meninı bei meninı bei aqa quraq di sqasai. Meninı kalil segi segiqıab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

³ Osıqıa Yesus a Oliv manaq oqsıqıa atra tal areiyosıq awesonaqa Pita na Jems na Jon na nanıgi qalub Yesus aqa areq bosib lumu nenemyeb, ⁴ “Ni ıga merge. Bati gembu jeu tamo nanıgi bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqıa kumbra kiye namoqna brantim ıga unsim poıgwas, ‘Bati di jojomqo?’”

⁵ Onaqa Yesus na minırej, “Ninıgi geregere nıam ateqnıy. Tamo qudei na ninıgi gisanıgo uge. ⁶ Bunuqna gisanı tamo gargekoba nanıgi ijo nıam na bosib tamo unıgasari nanıgi minıjroqıqıab, ‘E Kristus.’ Degsib tamo unıgasari tulanı gargekoba nanıgi gısa gisanıjroqıqıab.

⁷ “Bunuqna sawa bei bei qaji nanıgi anı na qotokobaonqıab. Ninıgi deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqıa dıno bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁸ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqıqıab. Mandor qudei nanıgi tıgeloqnsibqıa mandor qudei nanıgi qoto itnjroqıqıab. Sawa bei beıq di miminı kokba ti mam ti inıgi saio bati brantelenıqıas. Kumbra kalil di unıa anıgrotqıa osıqıa mati jaqatinı kiñıala eqnu dego kere.

⁹ “Deqa ninıgi geregere nıam ateqnıy. Kumbra kalil di brantosaisoqnımqıa Juda nanıgi na bosib ninıgi ojelenıosib anıam pegıyo talq di ninıgi tıgeltıgıoqıqıab. Osib nanıgo Qotei tal miligiq di ninıgi kumbaıngıoqnsib olo ninıgi joqıoqnsib Rom nanıgo gate ti nanıgo mandor ti nanıgo ulatamuq di ninıgi tıgeltıgıoqıqıab. Yimqıa ninıgi ijo anıam bole palontıoqnsib nanıgi minıjroqıqıab. ¹⁰ Sawa sawa kalılq di dego ninıgi ijo anıam bole ubtosib mare mare laqınbıqıa tamo unıgasari nanıgi quoqıqıab. Amqıa dıno bati brantqas. ¹¹ Nanıgi na ninıgi oıoqınsib anıam pegıyo talq di tıgeltıgıoqınbıqıa ninıgi endegsib are qalaib, ‘ıga na kamba anıam kiyersi minıjrqom?’ Ninıgi degaıb. Bati deqa Qotei na powo enıgoqınmqıa ninıgi kamba anıam minıjroqıqıab. Ninıgi segi na anıam minıjrqıasai. Mondor Bole na nunıgo medabu sıngılatetıngim ninıgi anıam marqıab. ¹² Bati deqa kumbra uge endeqaji brantqas. Tamo qudei na nanıgo segi was nanıgi oıoqınsib qaja tamo nanıgo banıq di ateqınbıqıa nanıgi na nanıgi nıumoqınbıqıa moreıoqıqıab. Tamo qudei na nanıgo segi anıgro nanıgi dego degsib oıoqıqıab. Anıgro qudei na nanıgo

segi ai abu nanġi jeutnjroqnsib ojoqnsib qaja tamo nanġo banġ di atoqnsibqa nanġi na nanġi ñumoqnsib moreñoqnsab. ¹³ Niġi ijo ñam ejunub deqa tamo kalil nanġi niġi qa are tulaġ ugeinjroqnsas. Ariya niġi ijo ñam siġila na ojsib gilsib diġo bati itqab di Qotei na niġi elenqas.”

Inġi tulaġ ugedamu brantqas

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Diġo batiamqa inġi tulaġ ugedamu a Qotei aqa getento warum miligiq di tigelesoqnm niġi unqab.” E Mak. Tamo unġasari ijo anjam endi sisiyeqnsib qaji nanġi geregere sisiyosib poinjrem. Poinjrim marqab, bole. Osiqa Yesus na aqa anġro nanġi olo endegsi minjrej, “Niġi inġi ugedamu di unsibqa bati deqa tamo unġasari Judia sawaq di unub qaji nanġi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. ¹⁵ Tamo unġasari tal meq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib inġi inġi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanġi jaraiyoqujatebe. ¹⁶ Tamo unġasari wauq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib nanġo gara jugo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanġi torei dena jaraiyoqujatebe. ¹⁷ Bati deqa unja gumaġ ti unja anġro mom ti nanġi jaraiyo banġioqnsib gulbe koba oqab. ¹⁸ Deqa niġi endegsib pailyoqniy, ‘Gulbe di awa bati qa brantaiq.’ ¹⁹ Niġi degsib pailyoqniy. Di kiyafa? Bati deqa tamo unġasari nanġi gulbe tulaġ kobaquja oqab. Gulbe deqaji nami brantosai oqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulbe deqaji brantosai dena bosib bosiq aġi bini unum. Bunuqna lanja ambleq di dego brantqasai. Aġi bati qujai deqa brantqas. ²⁰ Gulbe di aqa bati Tamo Koba a na truqutqas. A na truqutqasai di tamo unġasari kalil nanġi padalekritqab. Aqa segi tamo unġasari nami giltjnrej qaji nanġi padalaib deqa a na gulbe di aqa bati truqutqas.

²¹ “Bati deqa tamo qudei na mernġwab, ‘Niġi uniy. Kristus a bqo agiende’ o ‘Kristus a bqo agide.’ Degsib mernġgibqa niġi nanġo anjam quetnjraib. ²² Tamo qudei nanġi bosib gisanosib maroqnsab, ‘E Kristus.’ Qudei nanġi maroqnsab, ‘E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Degsib maroqnsib maġwa kokba gargekoba babtoqnsab. Nanġo maġwa dena nanġi na tamo unġasari kalil areqalo niñaqyetnjroqnsab. Osib Qotei aqa segi tamo unġasari nami giltjnrej qaji nanġo areqalo dego niñaqyetnjrqajqa wauoqnsab. ²³ Deqa niġi geregere ñam atsis soqniy. Kumbra kalil di brantosaisonaqa e namo-na qna mernġgonum.”

Tamo Anġro a siġila ti rian ti bqas

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Gulbe kalil di nanġo bati koboamqa seġ ambruqas. Bai dego suwanqasai. ²⁵ Bongar nanġi lanġ goge na ululoġnsib mandamq aiyelenqab. Lanġ goge dia inġi inġi kalil rengityelenqab. ²⁶ Bati deqa e Tamo Anġro siġila ti rian koba ti lanġbiq na mandamq aiyeqnsit tamo unġasari nanġi tarosib e nubqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e na ijo lanġ anġro nanġi qarinjritqa nanġi sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo unġasari nami giltjnrej qaji nanġi lanġ utru utruq na koroinjrqab.”

Niġi qura qa yawo anjam dena poinġem

²⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E na qura qa yawo anjam niġi mernġitqa dena geregere poinġem. Qura banġa qalsim olo ñalguyoqnmqa niġi unsib qalieqab, ‘Seġ aqa bati jojomqo.’ ²⁹ Dego kere kumbra kalil e ubtosim mernġgonum qaji endi brantimqa niġi unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Kristus bqajqa bati jojomqo. A siranmeq di tigelejunu.’ ³⁰ E bole mernġwai. Tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġi kalil moreñoosaisoqnsibqa kumbra

kalil endi brantqas. ³¹ Lanj ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Yesus bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³² Osiaq Yesus a olo marej, “Ijo bqajqa bati tamo qujai bei a qaliesai. Lanj angro nanji qaliesai. E Qotei aqa Njri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie.

³³ “Ninji ijo bqajqa bati qaliesai deqa ninji geregere nam atsib soqniy.

³⁴ Ijo bqajqa bati di tamo bei a sawa isaq gilej dego kere. A gilqa osiaq aqa kanjal tamo nanjo banq di aqa tal ti inji inji ti uratetnjrsiaq nanji wau segi segi enjrej. Aqa kanjal tamo bei minjej, ‘Ni siranjmeq di tigelesosim geregere nam atoqne.’ ³⁵ Degsi minjej. Dego kere ninji geregere nam atsib soqniy. Di kiyaya? Tal lanja a olo bqajqa bati ninji qaliesai. A bilaq kiyo, qolo kiyo, tuwe anjamqnmq kiyo, nobqolo kiyo bqas. ³⁶ A boqujatosim ninji nerenesoqniq nunqaim deqa ninji geregere nam atsib soqniy. ³⁷ E anjam merngonum qaji endi tamo kalil nanji dego minjreqnum. Ijo anjam agiende, ‘Ninji geregere nam atsib soqniy.’” Yesus na aqa angro nanji degsi minjrej.

14

Juda tamo kokba nanji Yesus qalib moiqaqqa gam njamqneb

¹ Onaqa Juda nanjo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa nam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel nanji Isip sawaq di padalqa laqnaqqa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa bati jojomej. Bati aiyel soqnej. Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanji ti endegsib nenemoqneq, “Iga kiyersim Yesus lumu na ojsim qalsim moiyoqom?” ² Osib mareb, “Iga yori bati qa Yesus ojqsai. Ojqom di tamo unqasari nanji iga nugsib njirinjosib qoto tigelto uge.”

Unja bei a gorenj quleq ti osiq Yesus aqa gateq di bilentej

³ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiaq tamo bei nami yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa nam Saimon aqa talq di soqnej. Sosiqa inji uyeqnaqa unja bei a gorenj quleq ti tulanj boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinaja jigsiaq osi bosiaq aqa medabu paratosiaq Yesus aqa gateq di bilentej. ⁴ Onaqa tamo qudei tal miligiq di awesoqneq qaji nanji unja di aqa kumbra unsibqa njirinjosib segi segi maroqneq, “Unja di a kiyaya gorenj di lanja nanquiyqo?” ⁵ A gorenj di osiq tamo qudei enjrqo qamu menin silali 300 yonub qamu gilsiq tamo inji inji saiqoji nanji jeisi enjrqo qamu di kere.” Osib nanji unja di njirinjreb. ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninji kiyaya unja di gulbe yeqnub? A kumbra bole ebqo. ⁷ Tamo inji inji saiqoji nanji bati gaigai ninji ti sqab. Deqa ninji na nanji aqaryainjrqa are soqnmq aqaryainjroqniy. Ariya e bati gaigai ninji ti sqasai. ⁸ E moiqai. Moiyoqqa e subq atqab. Unja di a e qa are qalsiaq ijo jejamuq di gorenj bilentosiq dena ijo jejamu subq atqajqa gereiyetbqo. A na kumbra di e qa yqa kere agi yqo. ⁹ E bole merngwai. Bunuqna ijo wau tamo nanji sawa sawa kalilq di ijo anjam bole mare mare laqnsibqa unja endena kumbra ebqo qaji deqa are qaloqnsib a qa saooqnaq.”

Judas a Yesus osim atra tamo kokba nanjo banq di atqas

¹⁰ Onaqa Judas Iskariot a tigelosiaq atra tamo kokba nanjoq gilej. Judas a Yesus aqa angro 12 nanji deqaji bei. A nanjoq gilsiaq minjrej, “E Yesus osiy nunjo banq di atqai.” ¹¹ Degsi minjrnaqa nanji qusib tulanj areboleboleinjrnaqa minjreb, “Ni Yesus osim gago banq di atimqa iga ni silali

emqom.” Degsib minjnabqa a gilsiqqa a Yesus osim nanjo banq di atqajqa gam njamonej.

Yesus aqa angro nanji ti yori bati aqa inji uyeb

¹² Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nanji endegsi minjrej, “Ningi kaja du du nanji ñumelenjosim siranmeq di lej liyibqa e na unsiy ningi uratngwai. E ningi padaltngwasai.” Qotei a nami Israel nanji degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Juda nanji mareb, “Iga kaja du du nanji ñumelenjosim Qotei atraiyqom.” Onaqa bati deqa Yesus aqa angro nanji na endegsib nenemyeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa inji ingi gereiyetmonamqa ni inji uyqam?”

¹³ Onaqa Yesus na aqa angro aiyel qarinjrsiqa minjrej, “Ningi aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboyosim giloqnm gamq di itosib dauryiy.

¹⁴ Ningi a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo angro nanji koba na awoosim yori bati aqa inji uyqajqa warum a qabi unu?”’ ¹⁵ Ningi degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di ningi osornjwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti atelenjeb unu. Ningi aiyel aisib warum dia gago inji ingi gereiyelenjoiy.” ¹⁶ Onaqa nanji aiyel qure miligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa inji ingi kalil warum dia gereiyelenjeb.

¹⁷⁻¹⁸ Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa angro 12 nanji ti koba na aisib tal gogetosib awoosib inji uyoqnsibqa Yesus a nanji endegsi minjrej, “E bole mernjwai. Ningi ijo angro 12. Nunjo ambleq dena angro bei a tigelosim e osim tamo qudei nanjo banq di atqas. Angro di agi iga koba na inji uyeqnum.” ¹⁹ Degsi minjrnaq qusibqa are tulanj gulbekobainjrnaqa segi segi Yesus nenemyoqneb, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo maronum?” ²⁰ Onaqa minjrej, “Angro aqo omba endego tabir qujaiq di bem quiq di tuqteqnum qaji a na e osim tamo qudei nanjo banq di atqas. A dego ijo angro 12 ningi deqaji bei. ²¹ Ningi quiy. E Tamo Angro moiqai. Nami Qotei aqa anjam e qa degsib nenjrenjyeb. Deqa unjgum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya angro e osim tamo qudei nanjo banq di atqas qaji a tulanj padalougetqas. A nami nambabosai qamu di kere.”

Yesus na aqa angro nanji bem ti wain ti anainjrej

²² Osiqa Yesus aqa angro nanji koba na inji uyoqnsibqa Yesus a Qotei pailyosiqqa bem bei osiq gingenyosiqqa nanji enjrsiqa endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyuy.” ²³ Osiqa wain osiqa gambanq di bilentosiqqa Qotei pailyosiqqa aqa angro nanji enjrnaqa nanji kalil osib uyeb. ²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Wain gambanj endi ijo lej. Tamo unjasari gargekoba nanjo une kobotetnrqajqa deqa ijo lej aiqas. Aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di singilatqas. ²⁵ E bole mernjwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondonj diño batiamqa Qotei a nunjo Mandor Koba soqnmqa e olo wain bunuj uyqai.”

²⁶ Yesus na aqa angro nanji degsi minjrnsiqa nanji koba na louosib koboonaqa qure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa angro nanji minjrej, “Ningi kalil e uratbosib jaraiqab”

²⁷ Yesus aqa angro nanji ti manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Ningi kalil ijo ñam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nunjo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenjyeb unu, ‘E na kaja nanjo mandor qalitqa kaja nanji segi segi jaraiqab.’ Qotei aqa anjam nami degsib nenjrenjyeb. ²⁸ Ariya

bati qalub koboamqa e olo subq na tigelosiy ningsi qa namoosiy Galili sawaq gilitqa ningsi bunuqna e daurbosib dia e itbqab.”²⁹ Onaqa Pita na minjej, “Angro kalil nangi ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai.”³⁰ Onaqa Yesus na kamba Pita minjej, “E bole mermqai. Qolo qujai endeqa ni ijo ñam ulitqam. Tuwe anjamoaiyeltosaisoqnmqa ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’”³¹ Onaqa Pita a tulañ saidosiq minjej, “Sai. E ni ombla moiqa marimqa, unqum, e ino ñam ulitqasai bole sai.” Onaqa Yesus aqa angro kalil nangi anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a Getsemani nañu aguq di aqa Abu pailyej

³² Yesus aqa angro nangi koba na walwelosib nañu agu beiq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemani. Di brantosib Yesus na aqa angro nangi minjrej, “Ningsi endi awesoqniy. E kiñala sasalosiy ijo Abu pailyosiy bqai.”³³ Degsi minjrsiqa aqa angro qalub agi Pita na Jems na Jon na nangi segi joqsiqa pailyaqajqa sasalej. Sasalosiqqa pailyoqnsiqa a are tulañ gulbekobaiyej.³⁴ Osiqa aqa angro qalub nangi di minjrej, “E are tulañ gulbekobaiqbqo. Gulbe dena e moiyepratonum. Deqa ningsi e ombla endi sosimqa ñam atoqniy.”³⁵⁻³⁶ Degsi minjrsiqa olo kiñala sasalosiqqa mandamq di ñam quosiqa endegsi pailyej, “O Aba. (Di Hibru anjam. Aqa damu, “O Abu.”) Gam bei soqnmqa ni na marimqa gulbe aqa bati bqo endi e buñbosim gilem. Ni kumbra kalil yqa kere. Deqa ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unqum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

³⁷ Yesus a degsi Qotei pailyosiq olo tigelosiqqa aqa angro nanjo areq aisiq ñam atej di nangi are gulbe na ñereñesonab unjrej. Deqa Yesus na Pita minjej, “O Saimon, ni ñeiejunum e? Ni ñam sokiñalayqa keresai e?”³⁸ Ningsi ñereñejaib. Ningsi ñam sosib pailyoqniy. Yim gulbe bei nungoq bqas di gulbe dena ningsi uneq wainqwasai. Bole, nungo are miligiq di ningsi e daurbqajqa are unu. Ariya ningsi segi gulbe di oqajqa siñgila saiqoqi.”

³⁹⁻⁴⁰ Osiqa Yesus a olo puluosi sasalosiq a nami pailyej qaji degsi olo pailyosiq bosiqqa aqa angro qalub nangi urnamnjrnaqa ñereñesonab unjrej. Unjrnaqa nangi Yesus anjam bei minjqa keresaiinjrej.

⁴¹ Olo gilsiq Qotei pailyosiq bosiqqa angro nangi itnjrsiq minjrej, “Ningsi aqaratosib geregere ñereñejunub e? Unqum. Bati koboqo. Ningsi uniy. E Tamo Angro osib une tamo nanjo banq di atqajqa bati bqo.”⁴² Ningsi tigelab gilqom. Tamo e osim une tamo nanjo banq di atqajqa agi brantqo.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanjo banq di atej

⁴³ Onaqa Yesus aqa angro 12 nangi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nangi sebru ti torom ti eleñonab joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Juda gate nangi ti dal anjam qalie tamo nangi ti atra tamo kokba ti nangi na nangi qarinnjnab Yesus ojqa beb.”⁴⁴ Judas a nami nangi ti qairosib anjam gereiyosib a na endegsi minjrej, “E na tamo kundoqyqai agide. A ojsib geregere taqatosib osib gilyi.”

⁴⁵ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba.” Degsi minjsiq kundoqyej.”⁴⁶ Kundoqyonaqa tamo nangi brantosib ban waiyosib Yesus ojeb.

⁴⁷ Onaqa Yesus aqa angro bei jojom di tigelesoqnej qaji a na aqa sebru osiqa atra tamo gate aqa kanqal tamo gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiqa dabkala segi gentetej.”⁴⁸ Onaqa Yesus na tamo nangi di minjrej, “E leñ ojo tamo unum deqa kiyo ningsi sebru ti torom ti eleñosib e ojqa bonub e?”⁴⁹ E bati gaigai atra tal miligiq di ningsi koba na sosimqa Qotei aqa anjam plaltoqnem.

Bati deqa ningi yala ban waiyosib e ojosai. Ningi kumbra degyeb deqa Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di aqa damu brantej.” ⁵⁰ Yesus a nanqi degsi minjrnaqa aqa angro kalil nanqi a uratosib jaraiyeb.

Angro wala bei a yosi ulanej

⁵¹ Bati deqa angro wala bei a njeio gara segi na kabuosiq Yesus dauryej. Onaqa tamo nanqi na angro di ojob. ⁵² Oj nabqa a njeio gara segi nango banq di uratosiqa yosi ulanej.

Juda tamo kokba nanqi Yesus aqa jejamuq di une qametqa marsib koroeb

⁵³ Onaqa tamo nanqi na Yesus osib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Dia atra tamo kokba ti Juda gate nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti kalil koroesoqneb. Koroesonabqa tamo nanqi na Yesus osi gilsib nanjo ulatamuq di tigeltib. ⁵⁴ Nanqi Yesus osi gileq nabqa Pita a kiñala isa isaq na Yesus dauryosiq uli ulosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiq nanqi Yesus kiyeryib unqajqa deqa are qalsiq gaja tamo qudei nanqi tal meq di nam tunqyosib awesonabqa bosiq nanqi koba na nam yoroqneb.

⁵⁵ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanqi ti kalil koroesosibqa nanqi Yesus aqa jejamuq di une qametqa are qalsib anjam namoqneb. Di kiyaaqa? Anjam dena nanqi Yesus qalib moiqaqqa deqa. Anjam namonab namonab ugeinjrej. ⁵⁶ Deqa nanqi tamo gargekoba metnjreq nab boqnsib gisan anjam Yesus aqa jejamuq di qamelenjoqneb. Nanqi anjam laña laña maroqneb. Nanjo anjam di qujaiosai. ⁵⁷ Onaqa nanjo ambleq dena tamo qudei nanqi tigelosib Yesus aqa jejamu laña gisanjosib mareb, ⁵⁸ “Tamo endi a endegsi marnaq iga quem, ‘E atra tal koba endi tamo na gereiyo qaji di kongrontosiyqa bati qalub qa olo atra tal bei tamo na gereiyosai qaji di tigeltqai.’” ⁵⁹ Ariya nanjo anjam di dego qujaiosai. Nanqi anjam laña laña maroqneb.

⁶⁰ Onaqa atra tamo gate a nanjo anjam di qusiqa a tigelosiqa Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “Tamo nanqi endi une gargekoba ino jejamuq di gameq nub. Di ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁶¹ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai.

Deqa atra tamo gate na olo nenemyej, “Ni Kristus e? Ni Qotei Goge Koba aqa Niri e? Ni e merbe.” ⁶² Onaqa Yesus na minje, “Od. Agi e segi. Ni que. E Tamo Angro. Bunuqna e lan qureq oqsiiy Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awesosiy olo lanbiq na boqnit ningi e nubqab.” ⁶³ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di qusiqa a tulan minjin ogetonaqa aqa segi gara jugo bumbranjosiq marej, “Aqa une agi a segi na babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaqa tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?” ⁶⁴ Aqa misilin anjam ningi quonub. Deqa ningi kiyersib marqab?” Onaqa nanqi kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moi yem.”

⁶⁵ Nanqi kalil degsib marnabqa nanjo ambleq dena tamo qudei nanqi tigelosib Yesus miselyoqneb. Osib aqa namdamu gara na qosetosib ban na qaloqnsib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” Onaqa gaja tamo qudei nanqi Yesus aqa areq boqnsib a ula ponjoqneb.

Pita a gisañoqalubtosiq marej, “E Yesus qaliesai”

⁶⁶⁻⁶⁷ Ariya Pita a tal meq di awesosiq nam yoreqnaqa atra tamo gate aqa kanqal unja bei a bosiqqa Pita unsiqqa kogyosiq minje, “Ni dego Yesus Nasaret qaji aqa angro bei. Ni nami a dauryosim laqnem.” ⁶⁸ Onaqa Pita a tulan saidosiq minje, “Ni anjam merbonum di e qaliesai.” Degsi minjsiq tigelosiq

tal qala beiq gilsiq di soqnej. ⁶⁹ Sonaqa kanjal uña dena olo Pita unsiqqa tamo nanqi jojom di tigelesoqneb qaji nanqi minjrej, “Tamo di a dego Yesus aqa anqro bei.” ⁷⁰ Onaqa Pita a olo tulan saidej.

Olo kiñala soboleiyonaq tamo qudei Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji nanqi Pita koqyosib minjeb, “Ni Galili qaji tamo. Deqa iga qalieonum, ni Yesus aqa anqro bei.” ⁷¹ Onaqa Pita a olo tulan singila na saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum. E gisanot Qotei na e lubem.” ⁷² A degsi marnaqa tuwe anjamej. Tuwe anjamoñaqa Pita a qusiqqa anjam nami Yesus na minjrej qaji, “Tuwe anjamoiyeltosaisoqnimqqa ni gisanjoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’ ” anjam deqa olo are qalsiqqa poiyoñaqa tulan akamugetej.

15

Juda tamo kokba nanqi Yesus osib Pailat aqa banq di ateb

¹ Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Juda gate nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti kalil koroesosibqqa Yesus qalib moiqaqqa anjam keretoqneb. Anjam kereonaq nanqi Yesus aqa banq tontetosib osi gilsib Rom nanqo gate Pailat aqa banq di ateb. ² Onaqa Pailat na Yesus nenemyej, “Ni Juda nanqo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minjrej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ³ Onaqa atra tamo kokba nanqi Yesus aqa anjam di qusib minjin oqetnjrnaqa aqa jejamuq di une gargekoba qametoqneb. ⁴ Deqa Pailat na olo Yesus minjrej, “Nanqi une gargekoba ino jejamuq di qameleneqnub. Ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁵ Onaqa Yesus a torej mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa Pailat a tulan prugugetej.

Pailat a marej, “Ninqi Yesus a ñamburbasq di qamiy”

⁶ Pailat aqa kumbra agiende. Wausau gaigai yori bati koba brantoqnimqqa Juda tamo unqasari nanqi tamo qujai aqa ñam maroqñibqqa Pailat na tamo di tonto talq dena uratoqnsim enjroqñas. ⁷ Bati deqa tamo bei aqa ñam Barabas a tonto talq di soqnej. A nami tamo qudei joqsiqu Rom nanqi ti qotsib tamo qudei ñumnab moreñeb. Deqa a ojsib tonto talq di waiyeb. ⁸ Waiyonab sonaqa tamo unqasari kalil nanqi Pailat aqa areq gilsibqqa a nanqo yori bati qa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo yqajqa minjeb. ⁹ Minjnabqqa a na nenemnjrej, “E Juda nanqo Mandor Koba uratosiy enqwai e? Ninqi na merbiy.” ¹⁰ Pailat a nanqi degsi nenemnjrej? Di kiyaaqa? A qalieej, atra tamo kokba nanqi Yesus qa ugeosib deqa a ojsib Pailat aqa banq di ateb. ¹¹ Onaqa atra tamo kokba nanqi na tamo unqasari kalil nanqo areqalo tigeltetnjreb. Tamo unqasari nanqi Pailat minjibqqa a na Barabas uratosim enjrsimqqa olo Yesus qalim moiqaqqa deqa nanqo areqalo tigeltetnjreb. ¹² Onaqa Pailat na olo minjrej, “E ninqi Barabas enqwjajqa merbonub deqa e Yesus kiyeryqai? Agi ninqi a qa mareqnub, ‘A Juda nanqo Mandor Koba.’ ” ¹³ Onaqa nanqi kalil murqumyosib minjeb, “Ni a ñamburbasq di qame.” ¹⁴ Onaqa minjrej, “Kiyaaqa Yesus qalit moiqas? A une kiye yqo deqa a ñamburbasq di qamqai?” Degsi minjrnqa nanqi olo tulan murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneb, “Ni a ñamburbasq di qame.” ¹⁵ Onaqa Pailat a nanqo are latetnjrqa osiqqa nanqo anjam di dauryosiqqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanqi enjrej. Enjrsiqqa olo Yesus osiq qaja tamo nanqo banq di atsiqa minjrej, “Ninqi Yesus bu toqon na kumbainyiy.” Degsi minjrnqa nanqi na Yesus osib kumbainyeb. Kumbainyosib koboñaqa Pailat na olo minjrej, “Ninqi Yesus ñamburbasq di qamqajqa osib giliy.”

Qaja tamo nanġi Yesus misilinġjoqneġ

¹⁶⁻¹⁷ Pailat na qaja tamo nanġi degsi minġrnaqa nanġi Yesus baġ ojsib Rom nanġo tal kobaqujaq osi gileb. Osi gilsib qaja tamo kalil nanġi metnġrnab bosib tal dia koroeb. Koroosib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanġi gaigai jigeqneġ deqaji bei osib Yesus jigeteb. Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor nanġo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib sinġila na teqiyeb. ¹⁸ Osib gisaġ na Yesus binġjoqnsib minġjoqneġ, “O Juda nanġo Mandor Koba, kaiye!” ¹⁹ Degsib Yesus minġjoqnsib bu toqoġ na aqa gateq di qaloqnsib miselyoqnsib aqa areq di sinġa pulutoqneġ. ²⁰ Nanġi degsib Yesus misilinġjosib koboonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara olo jigetosib aqa qawarq di aqa segi ġamburbas atetosib a baġ ojsib gaintqa sawaq osi gileb.

Nanġi Yesus osib ġamburbasq di qameb

²¹ Nanġi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walwelosiq Jerusalem ayeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena ġamburbas yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboyosiqqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji. A Aleksander Rufus wo nanġo abu.

²² Nanġi Yesus osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Golgota di branteb. Ñam di aqa damu, “Tamo gate tanu.” ²³ Di brantosib qaja tamo nanġi na wain ti kial aqa ya isa koba de ti bulyosib Yesus anaionab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nanġi na Yesus osib ġamburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara eleġqa marsib gilteleneb. Osib menin silali alaġeb. Tamo yai aqa menin na bunġirqas di na gara oqas. Degsib marsib menin silali alaġosib gara eleġeb.

²⁵ Senġ bati 9 onaqa nobqolo nanġi Yesus ġamburbasq di qameb. ²⁶ Qamsib ġamburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenġrenyeb, “Tamo endi a Juda nanġo Mandor Koba.” Yesus a nami maroqnej, “E Juda nanġo Mandor Koba.” Yesus aqa une deqa osib anjam di nenġrenyeb. ²⁷ Bati deqa bajin tamo aiyel dego ġamburbasq di gaintnġrsib ñumeb. Bei Yesus aqa baġ woq di qameb. Bei Yesus aqa baġ qonaġq di qameb. ²⁸ Kumbra dena Qotei aqa anjam bei nenġrenq di so qaji di aqa damu brantej. Aġi endegsib nenġrenyeb, “Tamo unġasari nanġi marqab, ‘Kristus a dego une tamo.’”

²⁹ Yesus a ġamburbas goge di sonaqa tamo unġasari nanġi aqa ulatamuq dena walwelosib gile beoqnsib a misilinġjoqnsib gate gainġjoqnsib minġjoqneġ, “Ni nami marem, ‘E atra tal koba kongrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.’ Ni nami degsi marem. ³⁰ Ino anjam di boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiosim ġamburbas uratosim mandamq aye.” ³¹ Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanġi ti dego Yesus degsib misilinġjoqneġ. Osib segi segi maroqneġ, “A na tamo unġasari gargekoba nanġi aqaryainġroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. ³² A maroqnej, ‘E segi Kristus. E Israel nanġo Mandor Koba.’ Aqa anjam di boleamqa a ġamburbas uratosim mandamq aiyimqa iga unsim marqom, ‘Bole.’” Onaqa bajin tamo aiyel Yesus ombla gaintnġreb qaji nanġi dego Yesus degsib misilinġ anjam minġjoqneġ.

Yesus a moiyej

³³ Qanam jige senġ bati 12 onaqa sawa kalil tulaġ ambruosi sonaq gilsiq senġ bati 3 onaq bilaqtej. ³⁴ Onaqa Yesus a tulaġ leleġosiqqa marej, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O ijo Qotei. O ijo Qotei. Ni kiyaaq a qoreibonum?” ³⁵ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneġ qaji nanġi aqa anjam di qusib mareb, “Ninġi quiy. A Elaija

meteqnu.”³⁶ Degsib marnabqqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ñenji bei osiq wain isa kobaq di tuqtosiqq soruq di qosisiqqa osi bosiqqa Yesus anaiyqajqqa soqtosiqqa aqa medabuq di atej. Osiqqa marej, “Iga mati tariñoosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus ñamburbasq dena osim mandamq atqas kiyo?”³⁷ Onaqa Yesus a olo tulan lelenosiqqa mondor titosiq aqa ñambile uratosiqq moiyej.

³⁸ Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiq aisiq poaiyelej. ³⁹ Yesus a degsi mondor titosiqq moiyej deqa qaja tamo nanngo gate Yesus aqa areq di tigelesoqnej qaji a unsiqqa marej, “Bole. Tamo endi a Qotei aqa Njiri.”

⁴⁰ Ungasari qudei nanji isaq di tigelesosib Yesus koqyoqneq. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei agi Jems yala Joses wo nanngo ai. Uña bei Salome. ⁴¹ Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa ungasari nanji dena a dauryosib laqnsib kangalyoqneq. Bunuqna Yesus a Galili sawa uratosiqqa a na nanji qalub ungasari qudei ti joqsiiqa koba na Jerusalem beleneq.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁴² Juda nanngo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa inji inji kalil gereiyosib atnab soqnej. ⁴³ Onaqa bilaqtonaqa tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiiqa Pailat nenemyqa gilej. Josep a Juda nanngo gate bei. A Arimatea qure qaji. Aqa kumbra tulan boledamu. Deqa tamo ungasari kalil nanji a qa maroqneq, “A tamo bolequja.” A endegsi are qaloqnej, “Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas.” A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tariñoqnsiq soqnej. A Pailat aqa talq gilsiiqa aqa areq di tigelej. A ulaosai. Osiqqa Pailat nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?”⁴⁴ Onaqa Pailat a tulan prugugetosiqq marej, “Yesus a urur moiqo e?” Osiqqa qaja tamo nanngo gate a metonaq bonaq nenemyej, “Yesus a bole moiqo e?”⁴⁵ Onaqa minjej, “Od, a moiqo.” Onaqa Pailat a anjam di qusiqa Josep odyosiqq minjej, “Di kere. Ni Yesus aqa jejamu am. Osim subq ate.”⁴⁶ Onaqa Josep a gilsiiqa gara qat awaiyosiqqa Yesus aqa jejamu ñamburbasq dena osiqqa gara qat na dalaosiqq osi gilej. Osi gilsiiqa sub bei nami meniñ miligiq di gereiyeb qaji dia atsiqa meniñ kobaquja belbeltosiqq dena sub me getentej. ⁴⁷ Josep na Yesus subq ateqnaqa Maria Makdala qure qaji wo Maria bei agi Joses aqa ai wo bosib koqyesoqneq.

16

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Onaqa yori bati koboonaaqa Salome na Maria Makdala qure qaji na Jems aqa ai Maria na nanji qalub ñam so aqa ya quleq tulan boledamu awaiyeb. Ñam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqqa deqa awaiyeb. ²⁻³ Osib nobqolo ambru nanji tigelosib Yesus aqa jejamuq di liyqajqqa deqa subq giloqnsib gamq di segi segi maroqneq, “Yai na meniñ kobaquja sub me getentejunu qaji di beltosim taqal atetgwas?”⁴ Degsib maroqnsib gilsib ñam ateb di meniñ kobaquja waqosiqq taqal di sonaqa uneb. Meniñ di tulan kobaquja. ⁵ Onaqa nanji sub miligiq aisiq angro wala bei ban woq di awesonaq unsib ulaugeteq. Angro wala di aqa gara tulan qat.

⁶ Onaqa angro wala na minjrej, “Niñgi ulaaib. E qalie, niñgi Nasaret tamo Yesus ñamburbasq di qameq qaji a qa ñameqneq. A endi sosai. A subq na tigelqo. Niñgi bosib sub miligiq uniy. A ñeioteb qaji lume agi unu. ⁷ Niñgi unsibqa olo puluosib aisiq Yesus aqa angro qudei nanji Pita ombla endegsib minjriy, ‘Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiqq niñgi qa namoosiq Galili sawaq

gilqo. Agi a nami ningi endegsi merngej, “E ningi qa namoosiy Galili sawaq gilqai.” Deqa ningi dego Galili sawaq gilsib dia a itqab.’ ”

⁸ Onaqa nanngi qalub tulan ulaugetosib are tonjtonjnraqa sub uratosib olo puluosib aiyeb. Aiyooqnsibqa gamq di tamo ungasari nanngi turoqnsib anjam bei minjrosaiqneb. Nanngi lanja aiyooqneb. Di kiyaaqa? Nanngi tulan ulaugeteb deqa.

Maria Makdala qure qaji a Yesus unej

⁹ Yori bati koboonaqa nobqolo ambru Yesus a subq na tigelosiq mati Maria Makdala qure qaji aqaaq di brantonaq unej. Maria agi nami Yesus na mondor uge 7 nanngi aqaaq dena winjretej qaji. ¹⁰⁻¹¹ A Yesus unsiqa olo puluosi gilsiq Yesus aqa angro qudei nami Yesus dauryosib laqneb qaji nanngi are ugeinjraqa akameqnaqba itnjrsiqa minjrej, “E Yesus unonum. A nambile unu.” Onaqa nanngi Maria aqa anjam di qunab ugeinjrej. Nanngi aqa anjam deqa poinjrosai.

Yesus aqa angro aiyel nanngi gamq di Yesus uneb

¹² Olo bati bei Yesus aqa angro aiyel nanngi naflu gam bei dauryosib gileqnaqba Yesus aqa jejamu bulyosiqa nanngoq di brantonaq uneb. ¹³ Unsibqa nanngi olo puluosib aisib Yesus aqa angro qudei nanngi minjreb, “Yesus a gagoq di brantqoqa iga unonum.” Degsib minjnabqa nanngi dego qunab ugeinjrej. Nanngi anjam deqa poinjrosai.

Yesus na aqa angro nanngi wau enjrej

¹⁴ Olo bati bei Yesus aqa angro 11 nanngi tal miligiq di awoosib ingi uyeqnaqba Yesus a nanngoq di brantej. A nami subq na tigelonaqa tamo qudei na unsib nanngi sainjnab qunab ugeinjrej. Nango are getenjresoqneq. Deqa Yesus a segi nanngoq di brantosiqa nanngi njirintnjrej. ¹⁵ Osiqa minjrej, “Ningiq tigelosib sawa sawa kalil keretoqnsib tamo ungasari kalil nanngi ijo anjam bole minjre minjre laqnij. ¹⁶ Tamo ungasari nanngi e qa nanngo areqalo sinjilatosis yanso oqab di Qotei na nanngi elenqas. Ariya tamo ungasari nanngi e qa nanngo areqalo sinjilatqasai di Qotei na nanngi elenqasai. A na nanngo une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ¹⁷ Tamo ungasari e qa nanngo areqalo sinjilatqab qaji nanngi manjwa gargekoba endeqaji babtoqnqab. Nanngi ijo nam na mondor uge uge winjroqnqab. Qotei na nanngo menj bulyetnjroqnmqqa nanngi qure utru bei bei nanngo anjam bunuj maroqnqab. ¹⁸ Nanngi ban waiyosib amal uge ojoqnqab. Nanngi ya isa koba qaja ti di uyoqniq dena morenqasai. Nanngi ma tamo nanngo gateq di ban atoqniq nanngi olo boleqnqab.”

Yesus a lan qureq oqej

¹⁹ Tamo Koba Yesus na aqa angro nanngi degsi minjnraqa Qotei a Yesus lan qureq osi oqsiqa aqa ban woq di awotej. ²⁰ Onaqa aqa angro nanngi jaraiyosib sawa sawa kalil keretoqnsib Qotei aqa anjam palontoqneq. Palonteqnaqba Tamo Koba a nanngi koba na wauoqnsiqa manjwa gargekoba babtoqnsiqa dena nanngo anjam sinjilatoqneq.

LUK

Luk a anjam endi nengrenyosiq Tiofilus aqaq qarinyej

¹⁻² O Tamo Koba Tiofilus, kumbra kalil Qotei a nami gago ambleq di yoqnej qaji di aqa wau tamo nangi unoqnsib deqa iga saigoqneb. Nanjo anjam di tamo gargekoba nangi quoqnsib nengrenyoqneb. ³ Deqa e dego anjam di nengrenyosiy inoq qarinyqa are qalem. Are qalsimqa anjam aqa damu geregere qalieqajqa deqa nenemosim laqnem. Nenemosim laqnsimqa anjam di utruq na nengrenyosim agi inoq qarinyonum. ⁴ Deqa ni sisiyosim qalieqam, anjam ni nami mermoqneb qaji di bole kalil.

Sekaraia aqa njanj Elisabet a gumannej

⁵ Herot a Judia sawa nanjo mandor sonaqa bati deqa atra tamo bei aqa ñam Sekaraia a soqnej. A atra tamo Abiya aqa moma. Sekaraia aqa njanj a atra tamo gate Aron aqa moma. Aqa ñam Elisabet. ⁶ Sekaraia aqa njanj wo nanjo kumbra tulan boledamu. Nangi Qotei aqa dal anjam kalil geregere dauryoqnsib soqneb. Nangi Tamo Koba aqa ñamgalaq di une saiqoji. ⁷ Elisabet aqa miligi ugeej deqa aqa gumbulun wo angro saiqoji sosibqa qalieb.

⁸ Bati bei Sekaraia aqa wau qujai nangi ti Qotei atraiyqa marsibqa Jerusalem gileb. ⁹ Nanjo ambleq dena tamo bei giltibqa a Tamo Koba aqa atra tal miligiq gilsim ñam qaq koitim quleqamqa Qotei atraiyqajqa deqa Jerusalem gileb. Gilsib nangi tamo ya'i giltqab di qalieqajqa deqa nangi meniñ alaño bubuñeb. Meniñ alañonabqa Sekaraia aqa meniñ na bunyej. Deqa nangi Sekaraia giltonabqa a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyej. ¹⁰ Qotei atraiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi atra tal oqeq di koroosib Qotei pailyosib soqneb. ¹¹⁻¹² Onaqa Tamo Koba aqa lan angro bei aisiq Sekaraia aqa ulatamuq di brantosiqqa atra bijal ñam qaq koitoqnej qaji ban woq di tigelonaq unsiqqa tulan ulaugetej. ¹³ Onaqa lan angro na minnej, "Sekaraia, ni ulaa'im. Qotei a ino pailyo quetmqo. Deqa ino njanj Elisabet a gumanjosim angro mel oqas. Yim ni aqa ñam Jon waiyqam. ¹⁴ Angro di a ñambabimqa ni tulan areboleboleimqas. Tamo ungasari gargekoba nangi dego a unsibqa tulan areboleboleinjraqas. ¹⁵ Angro di a Tamo Koba aqa ñamgalaq di ñam koba ti sqas. A wain ti ya singila ti uyoqnaqasai. A aqa ai miligiq di soqnimqa Mondor Bole na a singilatoqnaqas. ¹⁶ Bunuqna a na Israel gargekoba nangi are bulyetnjroqnim nangi nanjo Tamo Koba Qotei areiy-oqnaqab. ¹⁷ Kristus a bqa laqnimqa Jon a namoosim Qotei aqa medabu o tamo Elaija aqa kumbra ti singila ti osim Kristus aqa gam gereiyetqas. A Kristus aqa gam endegi gereiyetqas. Abu nanjo angro nangi ti jeu jeu soqniqqa a na nangi are bulyetnjroqnim nangi are qujaitosib sqab. Tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranjeqnuq qaji nangi dego a na are bulyetnjroqnim nangi kumbra bole bole dauryoqnaqab. Jon na degsim tamo ungasari nanjo areqalo gereiyetnjrim soqniqqa Tamo Koba a bqas."

¹⁸ Onaqa Sekaraia na kamba lan angro di minnej, "E tulan qelionum. Ijo njanj a dego qeliqu. Deqa e kiyersiy qalieqai, ino anjam di bole?"

¹⁹ Onaqa lan angro na Sekaraia minnej, "Ijo ñam Gabriel. E Qotei aqa ulatamuq di tigelejunum. Qotei a segi na e qarinjboqqa bosim anjam bole endi ni mermonum. ²⁰ Deqa ni que. Ni ijo anjam poimosai deqa bini medabu

geten mimqa sqam. Bunuqna anjam e ni mermonum qaji aqa damu kalil brantimqa ino medabu olo waqtosim anjam maroqngam. Bati Qotei na giltgo qaji batiamqa ijo anjam aqa damu kalil brantim ni unqam.” Lan angro na degsiqa Sekaraia minjej.

²¹ Tamo ungasari nanqi Sekaraia a olo atra talq dena oqedqajqa deqa tariñoqneb. Osib maroqneb, “Sekaraia a kiyaqqa atra tal miligiq di sokobaiyqo?” ²² Onaqa Sekaraia a oqedosiqa nanqi anjam minjrqa yonaq keresaiijej. Deqa nanqi mareb, “Qotei aqa manwa bei atra tal miligiq di brantqoqa Sekaraia a unqo. Deqa a anjam marqa keresai.” Sekaraia aqa medabu getenjeje deqa a ban na segi nanqi anjam minjroqnej. ²³ Ariya bunuqna aqa atraiyo wauqa bati koboonaqa a olo puluosiqqa aqa qureq oqej. ²⁴ Bati bei aqa njanj Elisabet a gumanajej. Deqa a bai 5 aqa talq di soqnej. A boleq di walwelosaiqnej. Osiqa marej, ²⁵ “Bini Tamo Koba a kumbra tulan boledamu e ebsiqqa tamo ungasari nanjo njanjalaq di ijo gulbe kobotetbqo.”

Lan angro Gebriel a Maria aqaq di brantej

²⁶ Onaqa bai 5 di koboonaqa Qotei na aqa lan angro Gebriel olo qarinyonaqa Galili sawa nanjo qure bei nam Nasaret deq aiyej. ²⁷ Aisiq dia dungenge bei aqa nam Maria aqaq di brantej. Tamo bei aqa nam Josep a na Maria oqajqa sqaq gameb. Josep a Mandor Koba Devit aqa moma. ²⁸ Gebriel a Maria aqaq di brantosiqa minjej, “O Maria, kaiye. Tamo Koba a ni ombla unub. A ni kumbra tulan boledamu emqo.” ²⁹ Onaqa Maria a anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqa are qalej, “Lan angro di aqa anjam e poibosai.” ³⁰ Onaqa lan angro na minjej, “Maria, ni ulaaim. Qotei a ni qa are tulan boledamuiyqo. ³¹ Deqa ni gumanosim angro mel oqam. Osim aqa nam Yesus waiyqam. ³² A nam tulan kobaquja oqas. Nanqi a qa maroqngab, ‘A Qotei Goge Koba aqa Niri.’ Qotei na a giltimqa a Mandor Koba sqas. A na aqa moma Devit nami mandor koba soqnej qaji aqa wau osim a kamba Mandor Koba sqas. ³³ Deqa a Jekop aqa moma kalil nanjo Mandor Koba sosimqa nanqi bati gaigai taqatnjroqngas. Aqa wau di koboqa keresai.”

³⁴ Onaqa Maria na lan angro di minjej, “Kumbra di kiyersi brantqas? E tamo osaiunum.”

³⁵ Onaqa lan angro na minjej, “Mondor Bole a inoq aisim Qotei Goge Koba aqa singila emimqna ni angro oqam. Deqa nanqi a qa maroqngab, ‘A Qotei aqa Niri.’ A Qotei aqa segi kumbra ti sqas.

³⁶ “Ni que. Ino gagai Elisabet a dego angro mel oqas. A qeliosiq gumanqo. Nanqi nami a qa maroqneb, ‘A angro oqa keresai.’ Ariya bini a gumanqo bai 6 gilqo. ³⁷ Qotei a kumbra kalil yqa kere. Kumbra bei a yqa keresai di sosai.”

³⁸ Onaqa Maria na lan angro di minjej, “E Tamo Koba Qotei aqa kangal unja. Anjam ni e merbonum qaji di Qotei na dauryosim kumbra degsi ebem.” Onaqa lan angro a Maria uratosiqa gilej.

Maria a Elisabet unqajqa gilej

³⁹ Bati deqa Maria a tigelosiqa urur ti Sekaraia aqa qureq oqej. Qure di yamban. A Judia sawaq di unu. ⁴⁰ Oqsic Sekaraia aqa talq di brantosiqa Elisabet itosiq metej, “O gagai Elisabet, kaiye.” ⁴¹⁻⁴² Metonaqa Elisabet a Maria aqa anjam di qunaqa angro a Elisabet aqa meneq di anjilej. Onaqa Mondor Bole a Elisabet aqaq aisiq singila yonaqa a tulan maosiqa Maria minjej, “Qotei a kumbra tulan boledamu ni emqo. Kumbra deqaji Qotei a nami ungasari qudei nanqi enjrosaiqnej. Angro ino meneq di unu qaji a dego Qotei na kumbra tulan boledamu yqo. ⁴³ O Maria, ni ijo Tamo Koba

aqa ai. E uña kiyero deqa ni ijo talq bonum? ⁴⁴ Ni que. Ni e metbonum e ino anjam quonumqa angro ijo meneq di unu qaji a areboleboleiyqoqa anjilqo. ⁴⁵ Tamo Koba a na ni kumbra boledamu emqas anjam di mermonaqa ni qusim marem, ‘Bole, Qotei aqa anjam di aqa damu brantqas.’ Ni degsi marem deqa ni tulan areboleboleimim sqam.” Elisabet na degsiqa Maria minjej.

Maria a Qotei aqa ñam soqtej

⁴⁶ Onaqa Maria a kamba medabu waqtosiqqa marej, “Ijo are na e Tamo Koba aqa ñam soqtosim a binjiyeqnum. ⁴⁷ E Qotei qa tulan areboleboleibeqnu. Agi a na iga padalo sawaq na elenjej. ⁴⁸ E aqa kanqal unja. E ñam saiqoji. Di unqum. Qotei na e uratbosai. A na e nubsisqa areibqo. Deqa bati endeqa ti bunuq qa ti tamo unqasari kalil nanqi e qa endegsib maroqnqab, ‘Qotei na Maria kumbra tulan boledamu yej.’ ⁴⁹ Qotei singila koba ti unu qaji a na e aqaryaibeqnu. Qotei aqa ñam getento koba. Une bei aqaq di sosai. ⁵⁰ Qotei a tamo unqasari kalil aqa sorgomq di unub qaji nanqi qa tulan duleqnu. Bati endeqa ti bunuq qa ti Qotei a nanqi qa duloqnsim sqas. ⁵¹ Qotei a wau singila koba yeqnu. Tamo unqasari nanqo segi ñam soqtqa are qaleqnu qaji nanqi Qotei na olo winjretnaq jaraiyeqnu. ⁵² A na mandor kokba nanqi kobotnjroqnsisqa tamo unqasari nanqo segi ñam aguq ateqnu qaji nanqi olo ñam soqtetjreqnu. ⁵³ Tamo unqasari mam unub qaji nanqi Qotei na inji anainjretnaq nanqi kere na unub. Ariya tamo unqasari inji koba ti unub qaji nanqi a na uratnjretnaq nanqi inji saiinjretnaq. ⁵⁴⁻⁵⁵ A na aqa wau tamo Israel nanqi aqaryainjretnaq. A nami marej, ‘E Israel nanqi qa gaigai duloqnqai.’ A aqa anjam deqa are qaloqnsisqa agi bini Israel nanqi aqaryainjretnaq. Qotei aqa anjam di a na nami gago moma utru nanqi minjrej. Agi a na anjam di Abraham aqa moma kalil nanqi ti minjrej.”

Maria a medabu waqtosiqqa anjam degsi marej.

⁵⁶ Bai qalub Maria a Elisabet aqa talq di soqnej. Di koboonaqa a olo puluosisqa aqa qureq gilej.

Elisabet a aqaratonaq Jon a ñambabej

⁵⁷ Onaqa Elisabet aqa bati kereonaqa a aqaratej. Aqaratonaaqa aqa angro mel ñambabej. ⁵⁸ Nambabonaqa aqa qure qujai nanqi ti aqa leñ nanqi ti kalil endegsi poinjrej, “Tamo Koba a Elisabet qa tulan dulosisqa aqa miligi gereiyqoqa angro mel oqo.” Nanqi degsi poinjrej deqa nanqi Elisabet koba na areboleboleinjrej.

⁵⁹⁻⁶⁰ Bati 8 koboonaqa nanqi angro di muluñ waiyqa marsib koroeb. Koroosib aqa ñam Sekaraia waiyqa laqnabqa aqa ai na saidnjrsisqa minjrej, “Iga aqa ñam Jon waiyqom.” ⁶¹ Onaqa nanqi na minjeb, “Ñam di ino leñ nanqoq di sosai.” ⁶² Degsi minjsib ban na Sekaraia nenemyeb, “Ni ino angro ñam yai waiyqam?” ⁶³ Onaqa a ban na minjrej, “Pepa bei osbabqa e aqa ñam nengrenyit ninqi unqab.” Pepa osi bonabqa endegsi nengrenyey, “Aqa ñam Jon waiyqom.” Degsi nengrenyonaqa nanqi kalil tulan prugeb. ⁶⁴ Onaqa bati qujai deqa Sekaraia aqa meñ otyonaqa medabu waqtosiqqa anjam maroqnsisqa

Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁶⁵ Bati deqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nanği kumbra deqa qusib ulaeb. Ulaosib kumbra deqa mare mare laqnaqba nanço anjam di tulan kobaonaqa qure kalil Judia sawaq di so qaji nanği quekriteb. ⁶⁶ Tamo ungasari anjam di queb qaji nanği kalil maroqneb, “Angro di a tamo kiyero sqas?” Nanği degsi maroqneb. Di kiyaaq? Qotei aqa singila angro di aqaq di sonaq uneb deqa.

Sekaraia a Qotei aqa medabu osiqa anjam marej

⁶⁷ Onaqa Mondor Bole a Jon aqa abu Sekaraia aqaq aisiq singila yonaqa medabu waqtosiqa anjam endegsi marej, ⁶⁸ “Iga Tamo Koba Qotei aqa ñam tulan soqtoqnqom. A Israel gago Qotei. Iga aqa segi tamo ungasari unum deqa a na bosim iga awaigim iga padalqasai. ⁶⁹ Aqa wau tamo Devit aqa leñ na tamo singila koba bei ñambabqas. Qotei na tamo di giltej deqa a na iga elenqas. ⁷⁰ Qotei aqa kumbra deqa nami aqa segi medabu o qaji tamo nanği anjam palontoqneb. ⁷¹ Nanği anjam endegsib palontoqneb, ‘Qotei a gago jeu tamo nanço banq dena iga elenqas. Osim tamo kalil iga qa ugeeqnub qaji nanço banq na dego iga elenqas.’ Nanği anjam degsib palontoqneb. ⁷² Qotei a gago moma utru nanği qa dulosiqa aqaryainjrej. Aqa segi anjam nami singilatej qaji deqa are qalsiqa nanği aqaryainjrej. ⁷³ Aqa anjam di a singilatosisiq gago moma utru Abraham minjej. ⁷⁴ Deqa a na gago jeu tamo nanço banq dena iga elenqamqa iga aqa wau ojoqnqom. Iga ulaqasai. ⁷⁵ Iga bati gaigai Qotei aqa ñamgalaq di aqa segi kumbra bole tiñtin dauryoqnqom. ⁷⁶ O ijo angro Jon, bunuqna ni Qotei Goge Koba aqa medabu o qaji tamo sqam. Tamo ungasari nanği degsib ni qa maroqnqab. Tamo Koba a bqa laqnimqa ni namoosim aqa gam gereiyetosim soqnim a bqas. ⁷⁷⁻⁷⁸ Ni na Qotei aqa segi tamo ungasari nanği anjam minjroqnimqa nanği quoqnsib endegsi poinjroqnaqas, ‘Bole, Qotei a iga qa dulej deqa a na gago une kobotetgosim iga elenqas.’ Gago Qotei a lan goge na suwan qarinyim gagoq bqas. ⁷⁹ Tamo ungasari ambruq di sosib morenqa ulaeqnub qaji nanği Qotei na suwantnjroqnaqas. Osim a na iga gam osorgoqnimqa iga lawo kumbra dauryoqnqom.” Sekaraia a anjam degsi marej.

⁸⁰ Onaqa Jon a kobaquajeqnaqa Qotei aqa Mondor na singila yoqnej. A wadau sawaq di sosiqa a na Israel tamo ungasari nanği Qotei aqa anjam minjraqajqa bati qa tariñoqnej.

2

Maria a aqaratonaaqqa Yesus a ñambabej

¹ Bati deqa Rom nanço mandor koba Sisar Ogastus a marej, “Iga sawa sawa kaliliq di tamo ungasari nanço ñam sisiyqom.” ² Degsi marnaqa Kwirinius a Siria sawaq di gate sonaqa nanği na ñam sisiyeb. Nanği nami ñam sisiyosaioqneb. ³ Deqa tamo ungasari kalil nanği na nanço ñam atelenqajqa marsibqa nanço segi segi qure utruq gileleñeb. ⁴ Josep a Nasaret qureq dena tigelosiqa Devit aqa qure utruq oqeñ. Nasaret qure a Galili sawaq di unu. Devit aqa qure utru aqa ñam Betlehem. Betlehem a Judia sawaq di unu. Josep a deq oqeñ. Di kiyaaq? A Devit aqa leñ na ñambabej deqa. ⁵ Maria a Josep aqa ñauñ soqnej deqa nanği aiyel ombla na nanço ñam atqa marsibqa Betlehem oqeñ. Bati deqa Maria a guman ti. ⁶⁻⁷ Nanği Betlehem di sonabqa Maria aqa bati kereonaqa a angro ej. Nereño tal koba qaji tamo na maqej deqa aqa

angro matu mel nambabonaqa gara na dalaosiq makau nanngo ingi uyo tabirq di njeitej.

Lan angro nanngi na kaja taqato tamo nanngi Qotei aqa anjam minjreb

⁸ Qolo qujai deqa qure qalaq di tamo qudei nanngo kaja n̄in uyeqnaqqa taqatnjresoqneb. ⁹ Onaqa Tamo Koba aqa lan angro bei aisiqa nanngo areq di tigelonaq uneb. Aqa rian na nanngi suwantnjrnaqa nanngi unsib tulan ulaugeteb. ¹⁰ Onaqa lan angro dena nanngi minjreb, “Ningi ulaaib. E ningi anjam bole merngwajqa bonum. Merngitqa ningi qusib tulan areboleboleingwas. Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi dego tulan areboleboleinjras. ¹¹ Anjam bole agiende. Bini Tamo Koba Kristus a Devit aqa qure utruq di nambabqo. A na qujai tamo ungasari nanngi elenjamqa nanngi padalqasai. ¹² Angro mom di gara na dalaosib makau nanngo ingi uyo tabirq di njeionunub unu. Ningi aisib unsib poingwas.”

¹³ Degsi minjreanaqa lan angro tulan gargekoba nanngi lan goge na bosib lan angro nami bej qaji a ombla tigelosibqa Qotei aqa n̄am soqtoqnsib endegsib maroqneb, ¹⁴ “Lan goge di Qotei a n̄am kobaquja oqo. Mandamq endi tamo ungasari nanngi lawo na soqnebe. Qotei a nanngi qa are tulan boleiyeqnu.”

Kaja taqato tamo nanngi Yesus unqajqa marsib Betlehem qureq aiyeb

¹⁵ Lan angro nanngi olo puluosib lan qureq oqeqnaqqa kaja taqato tamo nanngi qairosib mareb, “Iga tigelosim Betlehem aism Tamo Koba a iga kumbra deqa mergwo qaji di unqom.” ¹⁶ Degsib marsibqa gurgur ti aisib Maria Josep wo nanngo angro mom a makau nanngo ingi uyo tabirq di njeitosib sonab unjreb. ¹⁷ Unjrsibqa angro deqa anjam lan angro na minjreb qaji di kalil ubtosib saqneb. ¹⁸ Saeqnaq tamo ungasari kalil anjam di queb qaji nanngi pruguetosib are koba qaloqneb. ¹⁹ Ariya Maria a anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq soqnej. ²⁰ Onaqa kaja taqato tamo nanngi olo puluosib gileb. Anjam kalil lan angro na minjrnaq queb qaji deqa ti kumbra kalil nanngi uneb qaji deqa ti nanngi tulan areboleboleinjrnaqa Qotei aqa n̄am soqtoqnsib giloqneb.

Nanngi angro aqa n̄am Yesus waiyeb

²¹ Ariya Yesus a nambabosiq sonaqa bati 8 kereonaqa a mulun waiyeb. Osib aqa n̄am Yesus waiyeb. N̄am di nami lan angro na Maria gumanosaisonaq minjej qaji.

Simeon Ana wo nanngi atra talq di Yesus uneb

²² Juda nanngo dal anjam bei agiende. Unja angrotimqa bati 40 koboamqa nanngi unja aqa jejamu yansetqab. Dal anjam di Moses a nami marej. Deqa Maria aqa jejamu yansetqa bati kereonaqa aqa gumbulun wo Jerusalem gilsibqa atra tal miligiq di Maria aqa jejamu yansetosib Yesus osib Tamo Koba aqa banq di ateb. ²³ Agi Moses a nami Tamo Koba aqa dal anjam endegsi nenngrenyej, “Angro matu mel nambabamqa ningi Tamo Koba Qotei aqa banq di atiy. Atibqa a Qotei aqa segi tamo sqas.” ²⁴ Nanngi aiyel Tamo Koba Qotei aqa dal anjam di dauryosib wagme bei osib Qotei atraiyeb. Agi dal anjam endegsi unu, “Binon aiyel kiyo qebari bunuj aiyel kiyo osib Qotei atraiyiy.”

²⁵ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa n̄am Simeon. Aqa kumbra tulan boledamu. A Qotei aqa sorgomq di geregere soqnej. Mondor Bole na a singilatonaq soqnej. A endegsi are qaloqnej, “Bati brantimqa Qotei na Israel

tamo ungasari nanjo are boletetnrqas.” A degsi are qaloqnsiq deqa bati di brantqajqa tarinoqnsiq soqnej. ²⁶ Mondor Bole na nami Simeon minjej, “Ni mati moiqasai. Ni moiyoisaisoqnmqqa Tamo Koba a na aqa Kristus qarinyim bamqa ni unsim moiqam.” ²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa Mondor na Simeon aqa are tigeltetonaqa atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa Maria Josep wo nanji dal anjam dauryosib nanjo angro Yesus osib Qotei aqa banj di atqa marsibqa atra tal miligiq gileb. ²⁸ Onaqa Simeon a Yesus unsiqqa a osiq soqonyej. Soqonyosiqqa Qotei aqa nam soqtosiq endegsi pailiej,

²⁹ “O Tamo Koba, e ino wau tamo. Ino anjam ni nami e merbem qaji di ni uratosai. Deqa e lawo na moiqai.

³⁰ Ni na ino segi tamo ungasari nanji elenjam nanji padalaib deqa ino Kristus qarinyem agi e unonum.

³¹ Tamo ungasari kalil nanjo namdamuq di ni kumbra di yqajqa gam gereiyem.

³² Kristus aqa rian na sawa bei bei qaji nanji suwantnjroqngas.

Osim ino segi tamo ungasari Israel nanji dego suwantnjrimqqa nanjo nam kobaqas.”

³³ Simeon a Yesus qa anjam degsi marnaqa Yesus aqa ai abu nanji qusib tulanj prugeb. ³⁴ Onaqa Simeon a nanji aiyel qa Qotei pailiyosiqqa Yesus aqa ai Maria minjej, “Ni que. Qotei na angro endi giltej deqa Israel gargekoba nanji ulonjosib padalqab. Gargekoba dego olo tigelosib nambile bole oqab. Angro endi a toqor bul soqnmqqa gargekoba nanji na a jeutoqngab. ³⁵ Deqa gargekoba nanjo areqalo uliejunu qaji di olo boleq dqas. Yimqa serie na ino are qametmo bul are jaqatinj oqngam.”

³⁶ Bati deqa Qotei aqa medabu o qaji unja bei soqnej aqa nam Ana. A Fanuel aqa angro. A Aser aqa moma. A tulanj qeliej. A nami tamo osiqqa gumbulunj wo wausau 7 soqneb. ³⁷ Aqa gumbulunj moinaqa a segi qobul soqnej. Aqa wausau kalil 84. A qobul sosiqqa a bati gaigai qolo ti qanam ti atra tal miligiq gilqoqnsiqqqa ingi ti ya ti uratoqnsiqqa Qotei pailyoqnej. A atra tal uratosaiyoqnej.

³⁸ Simeon a anjam marsiq koboonaqa Ana a bosiqqa angro kiñala di unsiqqa Qotei aqa nam soqtej. Osiqa Jerusalem tamo ungasari kalil Qotei na awainjrqa marsib tarinoqneb qaji nanji Yesus qa sainjroqnej.

Maria Josep wo nanji olo Nasaret qureq gileb

³⁹ Maria Josep wo nanji Jerusalem dia Tamo Koba aqa dal anjam kalil dauryekritosib nanji olo puluosib Galili sawaq gilsib nanjo segi qure utru Nasaret di soqneb. ⁴⁰ Di sosibqa nanjo angro kiñala Yesus a boleqnsiqqa singilaoqnsiq powo qelikoba oqnej. Qotei a Yesus qa are tulanj boleyioqnej.

Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a Jerusalem aiyej

⁴¹ Yesus aqa ai abu nanji wausau gaigai Juda nanjo yori bati koba nam Pasova di unqajqa maroqnsib Jerusalem aiyeqneb. ⁴² Deqa Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a na aqa ai abu nanji daurnjrsiqqa yori bati di unqajqa koba na Jerusalem aiyeb. ⁴³ Aisib yori bati di unsib koboonaqa tamo ungasari kalil nanji puluosib nanjo segi segi qureq olo gileqnbqqa angro wala Yesus a segi Jerusalem di soqnej. Aqa ai abu nanji deqa qaliesai. ⁴⁴ Nanji are qaleb, “Yesus a tamo qudei nanji daurnjrsiqqa nami gilqo kiyo?” Degsib are qalsibqa qanam qujai nanji walwelosib gileb. Gilsib gamq di Yesus unosai deqa nanji na nanjo segi kadai nanji ti nanjo segi lej nanji ti Yesus qa nene nenemjroqneb. ⁴⁵ Onaqa ugeinjrnnaqa nanji aiyel olo puluosib Jerusalem aisib dia Yesus qa namoqneb. ⁴⁶ Bati qalub nanji Yesus qa namoqneb. Namosisib gilsib atra tal miligiq di nam atsib Yesus a di awesonaq uneb. A dal anjam

qalie tamo nanngo ambleq di awesosiqqa nanngo anjam quoqnsiqqa anjam qudei nanngi nenemnjroqnej. ⁴⁷ Aqa powo tulan kobaquja deqa a dal anjam qalie tamo nanngi kamba anjam bole bole minjreqlaqa tamo kalil aqa anjam di quoqneb qaji nanngi prugoqneb. ⁴⁸ Onaqa aqa ai abu nanngi a unsib prugugetosib aqa ai na minnej, “O ijo angro, ni kiyaaqa aqo ino abu wo kumbra deggonum? Ni que. Aqo aiyel are tulan gulbeigwoqa ni qa njaomnam.” ⁴⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninggi kiyaaqa e qa njaomqab? E ijo Abu aqa talq endi sqai. Ninggi di qaliesai kiyo?” ⁵⁰ Onaqa aqa ai abu nanngi aqa anjam di quqsisib poinjrosai.

⁵¹ Onaqa Yesus a tigelosiqqa aqa ai abu nanngi daurnjrsiqqa Nasaret qureq gileb. Gilsib dia a nanngo aiyel anjam gegerere dauryoqnsiqqa nanngo sorgomq di soqnej. Aqa kumbra kalil di aqa ai na unoqnsiqqa tulan areboleboleiyeqnaqa aqa areqaloq di atnaq soqnej. ⁵² Yesus a Nasaret qureq di sosiqqa a tamo kobaqujaoqnsiqqa aqa powo dego qelikobaoqnej. Qotei a Yesus qa are boleiyeqnej. Tamo ungasari nanngi dego Yesus qa are boleinjroqnej.

3

Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di Qotei aqa anjam palontoqnej

¹⁻² Bunuqna Sekaraia aqa njiri Jon a wadau sawaq di sonaqa Qotei na aqa anjam minjnaq quej. Bati deqa Sisar Taiberius a wausau 15 Rom nanngo mandor koba soqnej. Pontius Pailat a Judia sawa nanngo gate soqnej. Herot a Galili sawa taqatoqnej. Herot aqa was Filip a Ituria sawa ti Trakonitis sawa ti taqatoqnej. Lisaniias a Abilene sawa taqatoqnej. Anas Kaiafas wo nanngi aiyel atra tamo gate soqneb. ³ Jon a sawa kalil Jordan ya qalaq di soqneb qaji deq giloqnsiqqa Qotei aqa anjam palontoqnsiqq tamo ungasari nanngi endegsi minjroqnej, “Ninggi are buliyibqa e na ninggi yansngwai. Amqa Qotei a nunngo une kalil kobotetngwas.” ⁴ Jon a kumbra degyej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami nenngrenyej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa anjam endegsi nenngrenyej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulan lelenjoqnsim tamo ungasari nanngi endegsim minjroqnaqas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyetiy. Gam tingitetiy. ⁵ Botau kalil mororyiy. Mana kokba ti mana kiñilala ti kalil ginngrenjrsib taqal atiy. Gam kanenjo kalil tingitiy. Gam niñaqejunub qaji kalil di dego gereiyiy. ⁶ Yimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi Qotei na padalo sawaq dena elenjam unqab.’”

⁷ Tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Jon na yansnjrqam marsibqa aqa areq beqnaqqa singila na endegsi minjroqnej, “Ninggi kumbra uge yo qaji tamo. Ninggi amal uge bul. Ninggi yai na mernngwoqa mondonj Qotei aqa minjin nunngoq aiyaim deqa ulaosib ijoq bonub? ⁸ Ninggi are buliyiy. Osib nunngo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniy. Yim e unsiy marqai, ‘Bole, ninggi are bulyonub.’ Osiy ninggi yansngwai. Ninggi endegsisib are qalaib, ‘Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa njamgalaq di tamo bole.’ Ninggi deqsib are qalaib. Ninggi quiy. Qotei na marimqa menin kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab. ⁹ Qotei na tapor qalat ojsiqqa nam qomqajqa utruq di atej unu. Deqa nam kalil gei bole atosaeqnuq qaji di Qotei na tapor dena qomelenjosim njamyuwoq di breinjrqas.”

¹⁰ Jon a tamo ungasari nanngi anjam degsi minjrnnaqa nanngi na kamba nene-myeb, “Ni anjam degsi merngonum deqa iga kumbra kiyeryqom?” ¹¹ Onaqa Jon na minjrej, “Ni gara aiyel soqnimqa bei osim tamo gara saiqoji di ye. Ni inngi uyo soqnimqa qudei osim tamo inngi saiqoji di anaiye.” ¹² Onaqa takis o

qaji tamo qudei nanŋi Jon na yansnrqqa marsibqa aqa areq bosib nenemyeb, “O Qalie Tamo, ni mare. Iga takis o qaji tamo. Deqa iga kumbra kiyeryqom?”
 13 Onaqa Jon na minjrej, “Nunŋo gate kokba nanŋi takis silali gembub niŋgi oqajqa mernŋonub kere dego oqniy. Silali bei laŋa goqe ataiab.” 14 Onaqa qaja tamo qudei nanŋi Jon aqa areq gilsib nenemyeb, “Ni mare. Iga kumbra kiyeryqom?” Onaqa Jon na minjrej, “Niŋgi tamo nanŋi ugeugeinjraib. Osib nanŋo silali bajinŋoqnaib. Niŋgi tamo qudei gisaŋ na nanŋo jejamuq di une gametnjraib. Niŋgi endegsib are qaloqniy, ‘Gago awai iga eqnum di iga qa kere.’ ”

15 Bati di tamo unŋasari nanŋi Kristus bqajqa tariŋoqnsib soqneb. Deqa nanŋi Jon aqa anjam quoqnsib are qaloqneb, “Jon a Kristus kiyo?” 16 Onaqa Jon a nanŋo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kanŋalyqajqa e tamo bolesai. E ya na laŋa yansnŋeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa singila na ti nŋamyuwo na ti niŋgi yansnŋwas. 17 A bem sum nŋoqoryosim damu elenŋosim aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim nŋamyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekritqab.”

18 Jon na tamo unŋasari nanŋo are gametnjraq osiq deqa anjam gargekoba nanŋi minjroqnej. A Qotei aqa anjam bole nanŋi minjroqnej.

Herot na Jon ojsiqa tonto talq di waiyej

19 Bati bei Jon na mandor Herot aqa une qa niriŋtej. Aqa une agi a na aqa segi was aqa nŋauŋ Herodias yayiosiq ej. Une deqa ti kumbra uge uge kalil Herot a yoqnej qaji deqa ti Jon na niriŋtej. 20 Deqa Herot a olo kumbra uge bei dego yej. Aqa kumbra uge bei agiende. A Jon ojsiqa tonto talq di waiyej.

21 Ariya tamo unŋasari kalil nanŋi yanso eqnabqa Yesus a dego yanso ej. Yanso osiqa bati deqa a tarosiq laŋ goqe koqyosiq Qotei pailyeqnaqa laŋ waqej. 22 Laŋ waqonaqa Mondor Bole a binon bulosiq aisiqa Yesus aqa jejamuq di awoej. Awoonaqa laŋ goqe na Qotei aqa anjam bei endegsi brantej, “Ni ijo segi anŋro qujai. E ni tulaŋ qalaqalaimeqnum. E ni qa tulaŋ areboleboleibeqnu.”

Yesus aqa moma nanŋo nŋam kalil

23 Yesus aqa wausau 30 kereonaqa aqa wau utru atej. Nanŋi Yesus qa endegsib maroqneb, “A Josep aqa nŋiri.” Yesus aqa moma nanŋo nŋam kalil agi marqai. Josep a Heli aqa nŋiri. 24 Heli a Matat aqa nŋiri. Matat a Livai aqa nŋiri. Livai a Melki aqa nŋiri. Melki a Janai aqa nŋiri. Janai a Josep aqa nŋiri. 25 Josep a Matatias aqa nŋiri. Matatias a Amos aqa nŋiri. Amos a Nahum aqa nŋiri. Nahum a Esli aqa nŋiri. Esli a Nagai aqa nŋiri. 26 Nagai a Mat aqa nŋiri. Mat a Matatias aqa nŋiri. Matatias a Semen aqa nŋiri. Semen a Josek aqa nŋiri. Josek a Joda aqa nŋiri. 27 Joda a Joanan aqa nŋiri. Joanan a Resa aqa nŋiri. Resa a Serubabel aqa nŋiri. Serubabel a Sealtiel aqa nŋiri. Sealtiel a Neri aqa nŋiri. 28 Neri a Melki aqa nŋiri. Melki a Adi aqa nŋiri. Adi a Kosam aqa nŋiri. Kosam a Elmadam aqa nŋiri. Elmadam a Er aqa nŋiri. 29 Er a Josua aqa nŋiri. Josua a Elieser aqa nŋiri. Elieser a Jorim aqa nŋiri. Jorim a Matat aqa nŋiri. Matat a Livai aqa nŋiri. 30 Livai a Simeon aqa nŋiri. Simeon a Juda aqa nŋiri. Juda a Josep aqa nŋiri. Josep a Jonam aqa nŋiri. Jonam a Eliakim aqa nŋiri. 31 Eliakim a Melea aqa nŋiri. Melea a Mena aqa nŋiri. Mena a Matata aqa nŋiri. Matata a Natan aqa nŋiri. Natan a Devit aqa nŋiri. 32 Devit a Jesi aqa nŋiri. Jesi a Obet aqa nŋiri. Obet a Boas aqa nŋiri. Boas a Salmon aqa nŋiri. Salmon a Nason aqa nŋiri. 33 Nason a Aminadap aqa nŋiri. Aminadap a Atmin aqa nŋiri. Atmin a Arni aqa nŋiri. Arni a Hesron aqa nŋiri.

Hesron a Peres aqa njiri. Peres a Juda aqa njiri. ³⁴ Juda a Jekop aqa njiri. Jekop a Aisak aqa njiri. Aisak a Abraham aqa njiri. Abraham a Tera aqa njiri. Tera a Nahor aqa njiri. ³⁵ Nahor a Seruk aqa njiri. Seruk a Reu aqa njiri. Reu a Pelek aqa njiri. Pelek a Eber aqa njiri. Eber a Sela aqa njiri. ³⁶ Sela a Kainan aqa njiri. Kainan a Arpaksat aqa njiri. Arpaksat a Siem aqa njiri. Siem a Noa aqa njiri. Noa a Lamek aqa njiri. ³⁷ Lamek a Metusela aqa njiri. Metusela a Enok aqa njiri. Enok a Jaret aqa njiri. Jaret a Mahalalel aqa njiri. Mahalalel a Kenan aqa njiri. ³⁸ Kenan a Enos aqa njiri. Enos a Set aqa njiri. Set a Adam aqa njiri. Adam a Qotei aqa njiri.

4

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹⁻² Mondor Bole a Yesus aqa jejamuq di awoonaqa a Jordan yaq dena olo pulueqnaqa Mondor na a wadau sawaq osi gilej. Osi gilsiq uratonaqa bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiqqa Yesus a une bei atqa marsiqa walawalaiyoqnej.

Bati deqa Yesus a ingi uratoqnsiqa qurien ti soqnej. Bati 40 koboonaqa a mamyej. ³ Onaqa Satan na minjej, “Ni Qotei aqa Njiriamqa meninj kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye.” ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minjej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Tamo nanji ingi uyo na segi nambile sqasai.’”

⁵ Onaqa Satan a Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsiq dia Yesus tigeltosiqa sawa sawa kalil mandor kokba nanji na taqatejunub qaji di Yesus osoryej. ⁶ Osoryosiqa minjej, “Sawa sawa kalil di nanjo singila ti ñoro ti ni emqai. Sawa sawa kalil di ijo. Qotei na nami ebej. Deqa e na tamo bei yqa are soqnim yqai. ⁷ Deqa ni ijo ulatamuq endi singa pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di ni emqai.” ⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Nami Qotei aqa anjam bei endegsib nengrenyeb unu, ‘Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.’”

⁹ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsiq goge dia Yesus atsiqa minjej, “Ni Qotei aqa Njiriamqa endena prugosim mandamq aiye. ¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Qotei na aqa lan angro nanji minjrimqa bosib ni taqatmqab.’ ¹¹ Anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, ‘Lan angro nanji bosib ban na ni soqtmibqa ino singa meninj na qalqasai.’”

¹² Onaqa Yesus na kamba Satan minjej, “Qotei aqa anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei aqa singila lanja tenemtqa osim a gisanym.’”

¹³ Satan a kumbra kalil dena Yesus uneq waiyqa yonaq ugeiyonaqa a uratosiq ulanej. Bunuqna a na olo Yesus walawalaiyqa marsiqa tarinosiq soqnej.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Qotei aqa Mondor aqa singila Yesus aqaq di soqnej deqa a olo puluosiqqa Galili sawaq aiyej. Aisiq di sonaqa qure kalilq di tamo ungasari nanji a qa saoqnsib laqneb. ¹⁵ A bati gaigai Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiqa tamo ungasari nanji Qotei aqa anjam minjretnaqa nanji quoqnsib aqa ñam soqtoqneb.

Nasaret qureq di nanji Yesus qa minjin oqetnjrej

16 Onaqa Yesus a dena walwelosiq Nasaret qureq aiyey. Di aqa qure utru. A dia boleey. Aisiq di sosisqa yori bationaqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqqa Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam sisiyqa osiq tigelej. 17 Onaqa buk Baibel yonabqa a na waqtosiqqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nami nengreyej qaji mutu bei itosiq endegsi sisiyey, 18 “Tamo Koba aqa Mondor ijoq di unu deqa a na e giltbosiqqa merbej, ‘Ni na tamo ungasari sougetejunub qaji nanqi ijo anjam bole minjroqne.’ Osiqa a na e qarinqbosiq merbej, ‘Ni na tamo ungasari nam qandimo unub qaji nanqi boletnjroqne. Osim tamo ungasari nanjo segi une na ojejunu qaji nanqi gereinjroqne. Osim tamo ungasari jeu tamo nanqi na ugeugeinjroqne qaji nanqi aqaryainjroqne. 19 Osim anjam endegsi palontoqne, “Tamo Koba a na tamo ungasari nanqi boletnjrqajqa bati brantqo.” ’ ’ ”

20 Yesus a anjam degsi sisiyosiq koboonaqa buk Baibel kabutosiqqa Qotei tal taqato tamo yosiq a olo awoej. Onaqa tamo ungasari kalil Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanqi Yesus koqyesoqneb.

21 Onaqa Yesus na nanqi minjrej, “Qotei aqa anjam e endego sisiyonum ninji quonub qaji di aqa damu agi bini brantqo.” 22 Degsi minjrnaqa nanqi kalil aqa anjam di qusib mareb, “Yesus aqa anjam di bolequja.” Osib olo areqalo kobaiyoqnsib maroqneb, “Yesus a Josep aqa niri. Deqa a powo qabe na osiqqa anjam bole endeqaji palontosiq mergeqnu?”

23 Onaqa Yesus na minjrej, “Ninji yawo anjam endegsis merbqab kiyo, ‘O yu qangra tamo, ni ino segi jejamu gereiye.’ Osib ninji endegsis merbqab, ‘Kaperneam qureq di ni manwa babteqnam iga deqa queqnum. Manwa kere dego ni ino segi qure utruq endi babtini iga unqom.’ ” 24 Osiqa Yesus a olo endegsi minjrej, “E bole merngwai. Qotei aqa medabu o tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqngas di nanqi aqa anjam quetqa asginjrqa. Deqa a nam saiqoji sqas. 25 E bole merngwai. Elaija aqa bati qa lan getejonaqa wausau qalub bai 6 gilsiq awa bosaiqnej. Deqa sawa sawa kalilq di nanqi mam koba eb. Bati deqa Israel sawaq di unqa qobul gargakoba soqneb. 26 Sonabqa Qotei na Elaija nangoq qarinyosai. A na Elaija qarinyonaqa Saidon sawaq gilsiq Sarefat qureq di unqa qobul bei aqaq di segi brantosiq aqaryaiyey. 27 Qotei aqa medabu o tamo Elisa dego aqa bati qa tamo gargakoba nanjo jejamu yu na ugeeleney qaji nanqi Israel sawaq di soqneb. Ariya Elisa a nanqi boletnjrosai. A Siria sawaq gilsiq dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeeleney qaji aqa nam Naman a segi boletej.”

28-29 Yesus na tamo ungasari Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanqi anjam degsi minjrnaqa nanqi kalil qusibqa minjin ani oqetnjrnaqa tigelosib Yesus ojsib tututosib qure qalaq osi gileb. Nanjo qure mana goge di soqnej deqa nanqi Yesus mana goge dena waiyqa mareb. 30 Onaqa a nanjo ambleq na lousiosiq ulanej.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

31 Onaqa Yesus a Kaperneam qureq gilej. Qure di Galili sawaq di unu. Gilsiq di sosisqa yori batieqnaqa tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. 32 Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. A segi anjam di aqa Abu. Deqa tamo ungasari kalil nanqi aqa anjam di quoqnsib tulan pruguetogqneb.

33 Yori bati bei tamo mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di soqnej. Deqa a tulan lelenosiqqa Yesus minjej, 34 “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa segi Niri bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji.”

³⁵ Mondor uge dena Yesus degsi minjnaqa a singila na nriñtosiq minjej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulañ.” Onaqa mondor uge dena tamo di uratqa osiqa tamo ungasari nanngo ambleq di a waiyonaq mandamq di ñeiesonaqa uratosiq ulañej. Tamo di aqa jejamu yala ugetosai. A bole soqnej. ³⁶ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa manwa di unsibqa nanngi tulan prugugetosib segi segi maroqneq, “Yesus a anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. Agi a na mondor uge nanngi anjam minjreqnaqa nanngi aqa anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu.” ³⁷ Tamo ungasari nanngi degsib maroqnsib olo walwelosib sawa sawa kalilq di Yesus aqa manwa deqa saooqnsib laqneq.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

³⁸ Onaqa Yesus a tigelosiqa Qotei tal uratosiq Saimon aqa ñam bei Pita aqa tal gogetej. Tal gogetosiqa Saimon aqa mimibe makobaionaqa jejamu kanjanonaq unej. Deqa Yesus aqa angro nanngi na minjeb, “Ni a boletime.”

³⁹ Onaqa Yesus a gilsiq uña maiyej qaji aqa areq di tigelosiqa anjam segi minjnaqa aqa jejamu kanjan di koboej. Onaqa uña a tigelosiqa nanngi ingi goiyetnrej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nanngi boletnjroqnej

⁴⁰ Sen aiqa laqnaqa tamo ungasari ma utru segi segi so qaji nanngo was nanngi na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneq. Beqnaqqa Yesus na aqa ban nanngo gateq di ateqnaqa nanngo ma koboeqnaqa nanngi jaraiyoqneq. ⁴¹ Mondor uge gargekoba dego Yesus na winjreqnaqa nanngi olo tamo ungasari nanngi uratnjroqnsib jaraiyoqneq. Jaraiyoqnsib tulan leleñoqnsib Yesus minjoqneq, “Ni Qotei aqa Niri.” Yeqnaqqa Yesus a singila na saidnjroqnej, “Ninngi ijo ñam ubtosib maraib.” Degsi saidnjroqnej. Di kiyaaq? Nanngi qalie, Yesus a Kristus.

Yesus a qure qureq giloqnsiqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej

⁴² Onaqa nobqolo ambru Yesus na tamo ungasari nanngi alelnjrsiqa qure di uratosiq wadau sawaq gilej. Gilsiq di sonaqa nanngi a qa ñamosib gilsib itosib minjeb, “Ni iga uratgaim.” ⁴³ Onaqa Yesus na minjrej, “E qure bei beiq dego giloqnsiyqa Qotei aqa anjam bole endegsi minjroqnaqai, ‘Ninngi are buliybqa Qotei a nungo Mandor Koba sosim ninngi taqatngwas.’ Degsi minjroqnaqai. Qotei a deqa e qarinjbonaq mandamq aiyem.” ⁴⁴ Yesus na tamo ungasari nanngi degsi minjrsiqa nanngi uratnjrsiq gilsiq Judia sawaq di walweloqnsiqa Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnej.

5

Yesus na Pita minjnaqa a kakanj waiyosiq qe ani ej

¹ Bati bei Yesus a Genesaret ya agu kobaqujaq gilsiq alile dia tigelesonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Qotei aqa anjam quqwjaja are qalsibqa Yesus aqa areq bosib koroeb. ² Koroesonabqa Yesus a ñam atsiqa qobuñ aiyel alile di tiryosib sonab unjrej. Qe o qaji tamo nanngi qobuñ dena mandamq aisib nanngo kakanj yansoqneq. ³ Qobuñ bei Saimon aqa qobuñ. Yesus a Saimon aqa qobuñ gogetosiq di awoosiqa Saimon minjej, “Qobuñ tututim kiñala sasalem.” Onaqa Saimon na qobuñ tututonaq sasalonaqa Yesus a qobuñ miligiq di awoosiqa tamo ungasari kalil nanngi alile di sonabqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

⁴ Anjam minjrsiq koboonaqa a na Saimon minjej, “Ninngi qobuñ oyoosib ya robuq oqsib nunngo kakanj waiyqab qe oqab.” ⁵ Onaqa Saimon na kamba

minje, “O Tamo Koba, iga qolo waukobaonum gilsiq nebeqo. Iga qe bei yala osai. Di unqum. Ni maronum deqa e kakanj olo waiyqai.” ⁶⁻⁷ Onaqa qe o qaji tamo nanqi ya robuq oqsib kakanj olo waiyosib qe tulanj ani eb. Qe ani onabqa nanjo kakanj qe na maqej deqa branqa laqnaqa titqa keresaijnrej. Deqa nanqi na nanjo was gudei qobun beiq di soqneb qaji nanqi metnjrnab bosib koba na kakanj titosib qe osib qobunj aiyel miligiq di jugonab maqosib tugwa laqneb. ⁸ Onaqa Saimon aqa nam bei Pita a Yesus aqa manwa di unsiga aqa singaq di singa pulutosiq minje, “O Tamo Koba, e une tamo. Deqa ni e uratbosim gile.” ⁹ Saimon na Yesus degsi minje. Di kiyaaqa? Aqa was nanqi ti qe tulanj koba elenqosib prugugeteb deqa. ¹⁰ Sebedi aqa njiri aiyel Jems Jon wo nanqi Saimon ombla wau qujai. Nanqi dego Yesus aqa manwa di unsibqa tulanj prugeb. Onaqa Yesus na Saimon minje, “Ni ulaaim. Ni qe o tamo unum deqa ni qe eqnum. Bunuqna ni degsim olo tamo oqnqam.” ¹¹ Onaqa nanqi nanjo qobunj alile dia atsib nanjo ai abu nanqi uratnjrsib nanjo nro ti inji inji kalil ti uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

¹² Nanqi Yesus dauryosib bati bei nanqi koba na qure beiq gileb. Dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus unsiga aqa areq bosiq singa pulutosiq mandamq di nam quosiq Yesus pailyosiq minje, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnim e boletbe. E qalie, ni e boletbqa kere.” ¹³ Degsi minjnaqa Yesus a banj waiyosiq tamo di aqa jejamu oje. Ojsiq minje, “E ni boletmq are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” Onaqa bati qujai deqa aqa yu uge kalil mosoosiq aqa jejamu boleej. ¹⁴ Onaqa Yesus na minje, “Ino jejamu boleqo deqa ni tigelosim gile. Ni tamo qudei nanqi ijo nam ubtosim minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inji inji Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo ungasari nanqi ni numsb marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’” ¹⁵ Onaqa a gilsiq ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na a boletej deqa mare mare laqnaqa aqa anjam tulanj kobaosiq sawa sawa kalil keretej. Deqa tamo ungasari tulanj gargekoba nanqi Yesus aqa anjam quqwjaja ti a na nanjo ma boletetnjrqajqa ti are qalsibqa boqnsib aqa areq di koroqneb. ¹⁶ Ariya bati gargekoba Yesus a tamo ungasari nanqi alelnjroqnsiq wadau sawaq giloqnsiq dia a segi sosiq Qotei pailyoqnej.

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹⁷⁻¹⁸ Bati bei tamo ungasari nanqi olo koroesonabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Minjreqnaqa bati di Farisi nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti bosib Yesus aqa areq di awesoqneb. Nanqi Galili sawa ti Judia sawa ti nanjo qure qureq dena belenjb. Nanqi Jerusalem dena dego belenjb. Tamo Koba Qotei aqa singila Yesus aqaq di soqnej deqa a na tamo ungasari nanjo ma boletetnjrqajqa wauoqnej. Onaqa tamo qudei nanqi tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di nejotosib Yesus aqa areq di atqa marsibqa qoboyosib beb. ¹⁹ Bosib nam ateb di tamo tulanj gargekoba siranmeq di jujunjb. Deqa nanqi Yesus aqa areq gilqa keresaijnnaqa tal quraq oqsib goqe na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej. ²⁰ Onaqa Yesus a nanjo areqalo unej di nanjo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Deqa a na tamo di minje, “O ijo was, ino une kalil e na kobotetmonum.” ²¹ Onaqa dal anjam qalie tamo nanqi ti Farisi nanqi ti tal dia awesoqneb qaji nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa nanjo areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilinyqo. Yai

na tamo nanjo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.”²² Nanji degsib are qaleqna bqa Yesus a nanjo areqalo di qalieosiq minjrej, “Ningi kiyaaq degsib are qaleqnu b? ”²³ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyyo qaji di minjit ningi qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo? ”²⁴ E segi Tamo Angro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanjo une kobotetnjrqa kere. Ningi degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanji degsi minjrsiq tamo jejamu laiej qaji di koqyosiq minjej, “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.”²⁵ Degsi minjnaqa a tamo ungasari kalil nango nmandamuq di tigelosiq aqa sapera njesoqnej qaji di qoboiosiq Qotei aqa nam soqtosiq walwelosiq aqa talq gile.”²⁶ Onaqa tamo ungasari kalil nangi Qotei aqa manwa di unsibqa nanji tulan pruguetosib Qotei aqa nam soqtosib a binjyeb. Osib nanji ulaosib mareb, “Manwa iga endego unonum di kumbra bei. Tamo qudei na manwa deqaji yeqna b iga nami unosioqnem.”

Yesus na Livai minjej, “Ni e daurbe”

²⁷ Yesus a dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa nam Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Itosiq minjej, “Ni e daurbe.”²⁸ Onaqa a na aqa inji inji kalil uratosiq tigelosiq Yesus dauryej.²⁹ Osiq bati bei Livai a maruro atsiqa takis o qaji tamo tulan gargekoba nanji ti Yesus aqa segi angro nanji ti tamo lanja lanaj nanji ti metnjrnaq bosib koba na awoosib inji uyoqneb.³⁰ Onaqa Farisi nanji ti dal anjam qalie tamo nanji ti bosib kumbra di unsibqa Yesus aqa angro nanji njirintjrsib minjreb, “Ningi kiyaaq takis o qaji tamo ti une tamo ti nanji koba na awoosib inji ti ya ti uyeqnu b?”³¹ Onaqa Yesus a nanjo anjam di qusiq minjrej, “Tamo ma saiqoji nanji yu qangra tamo aqaq gilosaieqnu b. Tamo ma ti nanji segi yu qangra tamo aqaq gileqnu b.”³² Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji nanji metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanji metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurien qa anjam marej

³³ Onaqa Farisi nanji na olo Yesus minjeb, “Jon aqa angro nanji bati gaigai inji uratoqnsib qurienoqnsib Qotei pailyoqnsib unub. Farisi nango angro nanji dego kumbra degyeqnu b. Ariya ino angro nanji kiyaaq qurienosaieqnu b? Agi nanji bati gaigai inji ti ya ti uyoqnsib unub.”³⁴ Onaqa Yesus a nango anjam di qusiq a kamba yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a unja ban ojqa bati qa aqa was nanji ti soqnbqa nanji qurienqab e? Sai.”³⁵ Bunuqna nango was a nanji uratnjrimqa bati deqa nanji qurienoqnsib sqab.”

³⁶ Osiq Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branjoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di a na gara jugo bunuj di ugeugeiyqas. Amqa gara sari aqa uno bolesaiqas. Di kiyaaq? Gara sari ti gara bunuj ti kerekereqasai.”³⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kangranjosiq singilaej. Deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas.³⁸ A ya nobu bunujq di wain bunuj qamimqa ombla bole sqab.”³⁹ Tamo bei a wain namij uysimqa a olo wain bunuj uyqasai. Di kiyaaq? A marqas, ‘Namij di bole.’ ”

6

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

¹ Yori bati bei Yesus aqa angro nanği ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angro nanği bem sum gei elenjoqnsib ban na ñoqoryoqnsib uye uye giloqneb. ² Nanği degsib gileqnaqqa Farisi qudei nanği bosib nanği unjrsib minjreb, “Ninği kiyaqa kumbra degyeqnub? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.” ³ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanği minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nanği ti mamjnraqa kumbra yeb qaji di ninği buk miligiq di sisiyosai kiyo?” ⁴ Devit a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyqajqa bem uysiqqa aqa wau tamo nanği dego anainjrnaq uyebe. Bem di getento. Di atra tamo nanço segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. Ninği anjam di sisiyosai kiyo?” ⁵ Osiqa minjrej, “E Tamo Angro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

⁶ Olo yori bati bei Yesus a Juda nanço Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Qotei tal miligiq di tamo bei ban wo qandamyey qaji a soqnej. ⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti Yesus koqyoqneb. Nanği are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyo? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’” Deqa nanği Yesus koqyoqneb. ⁸⁻⁹ Onaqa Yesus a nanço areqalo di qalieosiqqa tamo ban qandamyey qaji di minjej, “Ni tigelosim gago ambleq au.” Degsi minjnaqa a tigelosiq nanço ambleq bonaqa Yesus na Farisi nanği minjrej, “E ninği anjam bei nenemñwai. Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqningma iga na aqaryaiyonam bole sqas di kere kiyo iga a uratonam padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ¹⁰ Yesus na nanği kalil degsi minjrsiq koqnjrsiqqa tamo ban qandamyey qaji di minjej, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq boleej. ¹¹ Onaqa Farisi nanği Yesus aqa kumbra di unsibqa minjin oqetjnraqa nanği Yesus kiyeryqajqa deqa qairoqneb.

Yesus na aqa angro 12 nanği giltjnrej

¹² Bati deqa Yesus a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Manaq oqsic dia Qotei pailyeqnaqa nebeej. ¹³ Nebeonaqa Yesus na tamo kalil a dauryosib laqneb qaji nanği metjnraqa aqa areq bonabqa nanço ambleq dena angro 12 giltjnrej. Nanği a ombla sosib aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltjnrej. ¹⁴ Nanço ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyey. Nanği aqa was Andru wo. Bei Jems. Nanği aqa was Jon wo. Bei Filip. Bei Bartolomyu. ¹⁵ Ariya Matyu Tomas wo. Bei Alfias aqa ñiri Jems. Bei Saimon agi Rom nanği winjrqaqqa maroqnej qaji. ¹⁶ Ariya bei Jems aqa ñiri Judas. Bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqqa jeu tamo nanço banq di atej qaji.

Yesus na tamo unğasari gargekoba nanği boletjnroqnej

¹⁷⁻¹⁸ Onaqa Yesus na aqa angro nanği di joqsicqa koba na manaq dena olo aiyeb. Aisib sawa guñ dia sonabqa tamo unğasari gargekoba a dauryosib laqneb qaji nanği bosib aqa anjam quqwjaja ti a nanço ma boletetjnraqajqa ti koroeb. Tamo unğasari lanja lanaj gargekoba dego Judia sawa nanço qure qureq dena ti Jerusalem dena ti Tair qure wo Saidon qure wo nanço sawa alile jojom dena ti beleneb. Bonabqa Yesus a tamo kalil mondor uge uge na ojelenjo qaji nanği boletjnroqnej. ¹⁹ Aqa jejamuq na singila gileqnaqa tamo

ma ti kalil nanngo ma kobooqnej. Deqa nanngi kalil aqa jejamuq di nanngo ban atqa maroqnsib ban waiyoqnsib ojoqneb.

Tamo yai nanngi tulan areboleboleinjraqs?

²⁰ Onaqa Yesus a bulosiqa aqa angoro nanngi koqnrjsiqa endegsi minjrej,

“Ninggi bini sougetejunub qaji bunuqna Qotei a nanngo Mandor Koba sosim ningi taqatngwas. Deqa ningi tulan areboleboleingwas.

²¹ “Ninggi bini mam unub qaji bunuqna kere na sqab. Deqa ningi tulan areboleboleingwas.

“Ninggi bini akam ti unub qaji bunuqna akam uratosib olo kikiqab. Deqa ningi tulan areboleboleingwas.

²²⁻²³ “Ninggi e Tamo Angro daurbeqnuq deqa bunuqna tamo qudei na ningi jeutngooqnsib misilingooqnsib nunngo ñam ugeugeiyoqngqab. Nami nanngo moma nanngi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi degsib ugeugeinjroqneb. Nanngi ningi ugeugeingibqa, di unngum, ningi tulan areboleboleingem. Ningi quiy. Nunngo awai bole agi lan goge di unu. Bunuqna ningi oqsib awai di itqab.

²⁴ “Ariya ningi bini ñoro koba ti unub qaji ningi ñam atoqniy. Nunngo are boletetngwajqa ingi ingi agi ningi mandamq endi ekritonub deqa bunuqna ningi gulbe koba oqab.

²⁵ “Ninggi bini ingi qa kere na unub qaji ningi dego ñam atoqniy. Bunuqna ningi mam oqab.

“Ninggi bini kiekeqnuq qaji ningi dego ñam atoqniy. Bunuqna ningi are ugeingim akam ti sqab.

²⁶ “Tamo kalil nanngi na nunngo ñam soqtetngwab di uge. Deqa ningi ñam atoqniy. Nami nanngo moma nanngi na dego gisan anjam maro tamo nanngo ñam soqtetnjroqneb.

Ninggi nunngo jeu tamo nanngi qa boleqnsib gereinjroqniy

²⁷ “Ninggi ijo anjam endi queqnuq qaji e na olo endegsi merngwai. Tamo qudei na ningi jeutngooqnsibqa ningi kamba olo nanngi jeutnjraib. Ningi nanngi qa boleqnsib qalaqalainjroqniy. ²⁸ Tamo qudei na ningi misilingooqnsibqa ningi kamba olo nanngi misilingnjraib. Ningi anjam bole bole minjroqniy. Tamo qudei na ningi ugeugeingooqnsibqa ningi kamba olo nanngi ugeugeinjraib. Ningi nanngi qa Qotei pailyoqniy. ²⁹ Tamo bei na ula poñmimqa belosim walije bei osoryimqa poñyem. Tamo bei a ino gara jugo yaimimqa ni na saidyaim. Olo ino gara jugo bei dego ye. ³⁰ Tamo bei na ino ingi bei yaimqajqa mermimqa ye. Yosim a na kamba olo ni emqajqa minjaim. ³¹ Kumbra bole bole tamo nanngi na ningi engwajqa arearetnggeqnu qaji di ningi na olo nanngi enjroqniy.

³² “Tamo ungasari ningi qa boleqnuq qaji nanngi qa segi ningi kamba boleqngqab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranyo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnuq. ³³ Tamo ungasari ningi geregereingeqnuq qaji nanngi segi ningi na kamba geregereinjroqngqab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranyo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnuq. ³⁴ Ningi na tamo qudei nanngi ingi bei enjrqqa osibqa nanngi kamba olo ningi engwajqa minjrsib ingi enjrqab di kumbra tulan bolesai. Dal anjam gotranyo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnuq. ³⁵ Deqa ningi ijo anjam endi quiy. Tamo qudei na ningi jeutngooqnsibqa ningi kamba olo nanngi jeutnjraib. Ningi nanngi qa boleqnsib nanngi qalaqalainjroqniy. Osib ingi bole bole enjroqnsib nanngi na kamba olo ningi engwajqa minjroqnaib. Ningi kumbra degyeqab di ningi Qotei Goge Koba aqa angoro bole sosib awai tulan boledamu oqab. Ningi qalie, tamo

unġasari kumbra uge uge yoqnsib Qotei binjiyqa urateqnu b qaji nanġi di Qotei na kamba kumbra uge uge enjrosaeqnu. A na nanġi olo kumbra bole bole enjreqnu. Deqa ninġi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo bole ti tamo uge ti nanġi turtnjroqnsib kumbra bole bole enjroqniy. Ninġi kumbra degyqab di ninġi Qotei aqa anġro bole sqab. ³⁶ Nunġo Abu a tamo nanġi qa duleqnu deqa ninġi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo nanġi qa duloqniy.

Ninġi na tamo qudei nanġi peginjraib

³⁷ “Ninġi na tamo qudei nanġi peginjraib. Ninġi peginjraqasai di Qotei a kamba dego ninġi peginjwasai. Ninġi na tamo qudei nanġo jejamuq di une qametnjraib. Yimqa Qotei a kamba dego nunġo jejamuq di une qametnjwasai. Ninġi na tamo nanġo une kalil taqal atetnjroqniy. Yimqa Qotei a dego nunġo une kalil taqal atetnjgoqngas. ³⁸ Ninġi na tamo nanġi lueinjroqnsib inġi inġi enjroqniy. Yimqa Qotei a kamba dego ninġi lueinjgoqnsim inġi inġi enngoqngas. Osim inġi inġi tulan koba enngoqnsim nunġo mogomq di bilentoqnmq ojqqa keresaiinjgoqnmq bilenjoqnsib dobulq aiyoqngab. Ninġi tamo nanġi kumbra enjroqngab kere dego Qotei a kamba ninġi kumbra enngoqngas.” Yesus na aqa anġro nanġi anjam degsi minjrej.

³⁹ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei njam qandimo unu qaji a na tamo bei dego njam qandimo unu qaji di gam osoryqa keresai. A na aqa ban ojsim ombla walwelqab di ombla manġalsib subq aiqab. ⁴⁰ Skul anġro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. A kobaqujaosimq di aqa qalie tamo ombla kerekereqab.

⁴¹ “Kiyaqa ni ino was aqa njamdamuq di njam nneġi kiñala unu di unsimq ino segi njamdamuq di njampan kobaquja unu di ni unosai? ⁴² Kiyaqa ino segi njamdamuq di njampan kobaquja soqnmq ni na tentosim ino was minjgam, ‘Was, e ino njamdamuq di njam nneġi kiñala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ Kiyaqa ni degsi minjgam? Kiyaqa njampan kobaquja ino segi njamdamuq di unu qaji di ni unosai? Ni gisan tamo. Ni mati njampan kobaquja ino segi njamdamuq di unu qaji di taqal waiyosim njamdamu suwanmimq ariya degam njam nneġi kiñala ino was aqa njamdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.”

Nam uge nanġi gei uge ateqnub

⁴³ Osiqa Yesus a olo marej, “Njam bole nanġi gei bole ateqnub. Nanġi gei uge atosaeqnu. Nam uge nanġi gei uge ateqnub. Nanġi gei bole atosaeqnu. ⁴⁴ Deqa tamo nanġi njam aqa gei unsibqa dena nanġi poinjraqas, ‘Njam di bole. Nam di uge.’ Ninġi man luwit mariñq dena qura gei osib uyosaieqnu. Sil luwit mariñq dena wain gei osib uyosaieqnu. ⁴⁵ Dego kere tamo bole nanġo are miligiq di areqalo bole na maqejunu. Deqa nanġi kumbra bole yeqnu. Ariya tamo uge nanġo are miligiq di areqalo uge na maqejunu. Deqa nanġi kumbra uge yeqnu. Tamo nanġo areqalo kalil nanġo are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu.”

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

⁴⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Kiyaqa ninġi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib metboqnsib olo ijo anjam dauryosaieqnu? ⁴⁷⁻⁴⁸ Ninġi quiy. Tamo unġasari nanġi ijoq bosib ijo anjam qnsib dauryqab di nanġi tal gereiyo tamo bul sqab. Tal gereiyo tamo di a tal utru atqa osiqa tal ai sub bogelenosiq guma koba aiyeleosiq meniñ iteleñej. Bunuqna awa koba bosimq ya meli dosim

tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyaqa? A meninj quraq di tal atej deqa. ⁴⁹ Ariya tamo unqasari nanqi ijo anjam qusib olo dauryqa uratqab di nanqi tamo bei lanja sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. Tal atnaq sonaqa awa koba bosiqqa ya meli dosiqqa tal di qamsiq renginjtosiq putonaq aisiq tulan niñaqej.”

7

Yesus na qaja tamo gate bei aqa kanqal tamo boletej

¹ Yesus a anjam kalil degsi marnaqa tamo unqasari nanqi qunabqa a nanqi uratnrjsiqqa Kaperneam qureq aiyej. ² Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. Aqa kanqal tamo a tulan qalaqalayoqnej qaji di makobaiyosiqqa moiqa laqnej. ³ Deqa tamo qudei na qaja tamo gate di minjeb, “Yesus a bqa Kaperneam endi unu.” Degsi minjnab quej. Qusiqqa Juda gate qudei nanqi Yesus minjib bosim aqa kanqal tamo boletqajqa deqa qarinjnrnaq gileb. ⁴ Gilsib Yesus itosib singila na pailyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga uratgaim. Qaja tamo gate di a tamo bolequja. ⁵ A Juda kalil nanqi qa tulan boleqnsiqqa gaigai geregereinjreqnu. Agi a na gago Qotei tal gereiyej.”

⁶ Nanqi degsib Yesus minjnab qusiqqa tigelosiq nanqi daurnjrnsiq koba na aiyeb. Aisib tal jojomyqa laqnaqqa qaja tamo gate dena aqa was qudei nanqi olo qarinjnrnaq gilsib gamq di Yesus turosib minjeb, “O Tamo Koba, gago was a marqo, Unqum, ni lanja waukobaaaim. E tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. ⁷ E dego ino areq bqa keresai. Deqa ni anjam segi marinqa ijo kanqal tamo a boleqas. ⁸ E dego tamo kokba qudei nanqo sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nanqi ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, “Ni gile.” Yinqa a gilqas. Bei minjqai, “Ni au.” Yinqa a bqas. Ijo kanqal tamo bei minjqai, “Wau di ye.” Degsi minjittqa a ijo anjam dauryqas.”

⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqqa tulan prugugetej. Osiqa bulosiq tamo unqasari gargekoba a dauryoqneq qaji nanqi minjrej, “E ninqi endegsi mernqwai. Qaja tamo gate di a e qa aqa areqalo tulan singilatqa. Israel tamo nami e qa degsi aqa areqalo singilato qaji bei unosai.” ¹⁰ Onaqa qaja tamo gate aqa was nanqi a na qarinjnrrej qaji nanqi olo puluosib aqa talq gilsib kanqal tamo di a boleosiq sonaqa uneb.

Yesus a unqa qobul bei aqa njiri moiyej qaji di olo tigeltej

¹¹ Olo bati bei Yesus a qure beiq aiyej. Qure di aqa ñam Nain. Tamo unqasari gargekoba nanqi Yesus aqa anqro ti koba na aiyeb. ¹² Yesus a qure polomq di branteqnaqa tamo bei nami moiyej qaji a subq atqajqa qoboiyosib giloqneq. Tamo di aqa ai qobulej. Aqa anqro qujai bole qujai agi a segi. Anqro di qoboiyosib gileqnaqqa tamo unqasari tulan gargekoba qure dia soqneq qaji nanqi unqa di koba na walwelosib giloqneq. ¹³ Onaqa Tamo Koba a unqa di unsiqqa a qa tulan dulosiq minnej, “Ni akamaim.” ¹⁴ Degsi minjsiq walwelosiqqa ban waiyosiq kulum anqro jigeb qaji di ojnaqa tamo nanqi a qoboiyosib giloqneq qaji tigeleb. Onaqa Yesus na anqro moiyej qaji di minnej, “O anqro, e ni mermqai, ni tigel.” ¹⁵ Degsi minjnaqa a tigelosiq awoosiq anjam maroqnej. Onaqa Yesus na a ban ojsiqqa osi gilsiqqa aqa ai yej. ¹⁶ Onaqa tamo unqasari kalil qure dia soqneq qaji nanqi Qotei aqa manwa di unsibqa nanqi tulan prugugetosib Qotei aqa ñam soqtosib maroqneq. “Bole, bini Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja a gago ambleq endi brantqo. Qotei na aqa segi tamo unqasari nanqi aqaryainjrqaqqa deqa tamo di qarinyqo

bqo.” ¹⁷ Yesus a maŋwa di yonaqa tamo ungasari naŋgi unsib deqa mare mare laqnaq Judia sawaq di, sawa bei beiq di naŋgi quekriteb.

Jon yansnjro qaji aqa anġro aiyel naŋgi anjam bei Yesus nenemyeb

¹⁸ Jon aqa anġro naŋgi maŋwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa Jon saiyeib. ¹⁹ Saiyonab Jon na aqa anġro aiyel naŋgi metnjrnaq aqa areq bonabqa minjrej, “Niŋgi Tamo Koba aqa areq gilsib endegsib nenemyiy, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kiyo?’” ²⁰ Jon na naŋgi aiyel degsi minjrsiq qarinjrnqa Yesus aqa areq gilsib minjeb, “Jon yansnjro qaji a na iga qarinqwoqa inoq bonum. A ni endegsi nenemmqo, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kiyo?’”

²¹ Bati deqa Yesus na tamo ungasari tulaŋ gargekoba ma utru segi segi naŋgi ti tamo naŋgo jejamu mondor uge uge na ojeleno qaji naŋgi ti boletnjroqnej. Tamo ŋam qandimo gargekoba dego boletnjreqnaqa ŋam poinjroqnej. ²² Deqa Yesus a tamo aiyel Jon na qarinjnjrej qaji naŋgi di minjrej, “Niŋgi aisib kumbra niŋgi uneqnuq qaji deqa ti anjam niŋgi queqnuq qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. Endegsib minjiy, ‘Tamo ŋam qandimnjro qaji naŋgi olo ŋam poinjreqnaqa sawa uneqnuq. Tamo jejamu lainjro qaji naŋgi olo walweleqnuq. Tamo naŋgo jejamu yu na ugeeleno qaji naŋgo yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getejnjro qaji naŋgo dabkala olo waqeqnu. Tamo moreno qaji naŋgi olo tigeleqnuq. Tamo sougetejnunub qaji naŋgi Qotei aqa anjam bole queqnuq. ²³ Tamo naŋgi e qa naŋgo areqalo singilatoqnsib olo ijo ŋam ulontosaieqnuq qaji naŋgi tulaŋ areboleboleinjreqnu.’”

²⁴ Onaqa Jon aqa anġro aiyel naŋgi Yesus aqa anjam di qusibqa naŋgi olo puluosib Jon minjqajqa aiyeb. Aiyeqnaqqa Yesus na tamo ungasari gargekoba a ombla soqneq qaji naŋgi Jon qa endegsi minjrej, “Niŋgi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Niŋgi tamo silai aqa banga bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. ²⁵ Deqa niŋgi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Niŋgi tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unqajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara bole walaoqnsib ŋoro koba ti unub qaji naŋgi mandor kokba naŋgo talq di unub. ²⁶ Deqa niŋgi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Niŋgi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Niŋgi deqa unqa gileb. Deqa e niŋgi endegsi mernġwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil naŋgi tulaŋ buŋnjrejunu. ²⁷ Agi nami e mandamq aiyosaisonaqqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nengrenq di unu. ²⁸ Deqa e bole mernġwai. Jon yansnjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji naŋgi tulaŋ buŋnjrejunu. Ariya tamo qudei ŋam saiqoji unub qaji naŋgi Qotei na taqatnjroqnsiqa naŋgo Mandor Koba unu deqa naŋgi olo Jon tulaŋ buŋnejnunub.”

²⁹ Onaqa tamo ungasari naŋgi ti takis o qaji tamo naŋgi ti anjam di qusib mareb, “Bole. Qotei aqa kumbra kalil di bole tintiŋ.” Naŋgi degsib mareb. Di kiyaqqa? Naŋgi nami are bulyonab Jon na yansnjrej deqa. ³⁰ Ariya Farisi naŋgi ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti Jon na yansnjrqqa urateb deqa naŋgi gam bole Qotei na osornjrej qaji di qoreiyeb.

³¹ Onaqa Yesus a olo marej, “Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai? ³² E nanjo kumbra qa endegsi marqai. Nangi angro du du bul qure ambleq di alanoqnsib angro qudei na qudei minjreqnub, ‘Iga yumba anjamonumqa ningi lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa ningi akamosai.’” ³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Jon yansnjro qaji a bosiqqa ingi ti wain ti uratosiq sonaqa ningi a qa mareqnuub, ‘A mondor uge ti unu.’” ³⁴ Ariya e Tamo Angro bosimqa ingi ti wain ti uyeqnamqa ningi e nuboqnsib mareqnuub, ‘Ningi uniy. Yesus a qunjan ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nanji koba na walweleqnuub.’” ³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei aqa tamo ungasari nanji bole qalieeqnuub, aqa powo tulanj kobaquja.”

Unja bei a gorenj quleq ti osiq Yesus aqa sinja liyoqnej

³⁶ Bati bei Farisi tamo bei aqa ñam Saimon a Yesus minjej, “Ni ijo talq bamqa aqo ombla ingi uyqom.” Onaqa Yesus a Saimon odyosiqqa aqa talq gilsiqqa Saimon ombla awoosib ingi uyoqneb. ³⁷⁻³⁸ Onaqa sambala unja bei qure dia soqnej qaji a anjam endegsi quej, “Yesus a Saimon aqa talq di sosiqqa ingi uyeqnu.” A anjam degsi qusiqqa gorenj jaliña quleq ti osiqqa Saimon aqa tal miligiq gilsiqqa Yesus aqa qoreq na bosiqqa aqa sinja jojomq di tigelosiq akamej. Akamonaqa aqa ñam ya Yesus aqa sinjaq ainaqa sinja tombol na awoosiqqa aqa ñam ya sinjaq aiyej qaji di aqa segi gate banja na piyoqnsiqqa Yesus aqa sinja kundoqyoqnsiqqa gorenj quleq ti dena Yesus aqa sinja liyoqnej.

³⁹ Unja a kumbra di yonaqa Saimon a unsiqqa are qalej, “Yesus a Qotei aqa medabu o tamo unu qamu unja endi bosiqqa aqa jejamu ojjo qaji di sambala unja a degsi poiyqo qamu.”

⁴⁰ Onaqa Yesus a Saimon aqa areqalo di qalieosiqqa minjej, “Saimon, e ni anjam bei mermqai.” Onaqa Saimon na minjej, “O Qalie Tamo, ni mare.” ⁴¹ Onaqa Yesus na yawo anjam endegsi Saimon minjej, “Tamo aiyele na tamo bei silali yaiyele. Bei na 100 kina yaiyele. Bei na 10 kina yaiyele. Yaiyonabqna minjrej, ‘Bunuqna ningi na kamba silali di olo e ebqab.’” ⁴² Ariya bunuqna nanji aiyele na kamba silali di a olo yqa keresai deqa a na nanji aiyele minjrej, ‘Unjum, ningi na silali di olo ebaib. Uratiy.’ Degsi minjrej. Deqa Saimon, ni merbe, tamo yai a tamo deqa tulanj are boledamuiyqas? Tamo 100 kina yaiyele qaji a kiyo tamo 10 kina yaiyele qaji a kiyo?”

⁴³ Onaqa Saimon na minjej, “E are qalonum, tamo 100 kina ej qaji a tamo deqa tulanj are boledamuiyqas.” Onaqa Yesus na Saimon minjej, “Ni kere maronum.”

⁴⁴ Osiq bulosiqqa sambala unja di areiyosiqqa Saimon minjej, “Ni unja endi unime. E ino tal miligiq gilonumqa ni ijo sinja yansetbosai. Ariya unja endi a bosiqqa aqa ñam ya na ijo sinja yansetbosiqqa aqa gate banja na ijo sinja piyqo.” ⁴⁵ E ino tal miligiq gilonumqa ni e kundoqbosai. Ariya unja endi a bosiqqa ijo sinja kundoqyoqnaj agi kundoqyoqnsiq unu. ⁴⁶ Ni na ijo gate gorenj na liyosai. Ariya unja endi a gorenj boledamu quleq ti osi bosiqqa dena ijo sinja liyqo. ⁴⁷ Deqa Saimon, e ni mermqai. Sambala unja endi aqa une tulanj gargekoba. E na aqa une kalil kobotetonum deqa a e qa are tulanj boledamuiyqo. Ariya e na tamo bei aqa une quja segi kobotetqai di a e qa are bolekiñalayqas.” ⁴⁸ Osiqa unja di minjej, “Ino une kalil e na kobotetmonum.” ⁴⁹ Onaqa tamo nanji Yesus koba na awoosib ingi uyoqneb qaji nanji aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa a na tamo nanjo une kobotetnjreqnu?”” ⁵⁰ Onaqa Yesus na unja di minjej,

“Ni ino areqalo e qa siŋgiltonum deqa Qotei na ni oqo. Deqa ni are lawo na gilime.”

8

Uŋgasari qudei nanŋi Yesus dauryosib koba na walweloqneb

¹ Bati bei Yesus a walweloŋsiqa qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantonsiqa Qotei a tamo uŋgasari nanŋo Mandor Koba sosim nanŋi taqatnjrqas anjam bole di minjre minjre laqnej. Tamo 12 Yesus na giltnjrej qaji nanŋi a ti walweloqneb. ² Uŋgasari qudei nami nanŋo jejamuq dena Yesus na mondor uge uge winjrej qaji nanŋi ti uña qudei nami mainjrnaqa Yesus na boletnjrej qaji nanŋi ti Yesus dauryosib koba na walweloqneb. Uña bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Nami mondor uge 7 nanŋi aqa jejamuq di sonabqa Yesus na winjretej. ³ Uña bei aqa ñam Joana. A Kusa aqa ñauñ. Kusa a Mandor Herot aqa tal taqatoqnej qaji. Uña bei aqa ñam Susana. Uŋgasari gargekoba nanŋi dego Yesus dauryoqneb. Nanŋi nanŋo segi silali na Yesus aqa anŋro nanŋi ti inŋi awaiyetnjroqneb.

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

⁴ Bati deqa tamo uŋgasari tulañ gargekoba nanŋi qure qure kalilq dena bosib Yesus aqa areq di koroonaabqa a tigelosiqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁵ “Tamo bei a saga yago osiq aqa inŋi wauq di breiyej. Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyelenjeb. Ainabqa tamo qudei nanŋi walwelosib saga yago di soselenonabqa qebari nanŋi bosib uyekriteb. ⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyelenjeb. Mandam di guma meniñ ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenjosib urur oqoqujateb. Onaqa mandam olo kanŋrañonaq saga yago laosib moreñeb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyelenjeb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiiq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulañ gargekoba ateb. 100 dego.” Yesus na tamo uŋgasari nanŋi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa a tulañ lelenjosiq marej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi gegerere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo uŋgasari nanŋi yawo anjam minjroqnej?

⁹ Onaqa Yesus aqa anŋro nanŋi aqa yawo anjam di qusibqa nanŋi anjam aqa utru gegerere qalieqajqa deqa Yesus nenemyeb. ¹⁰ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo uŋgasari nanŋi taqatnjrsim nanŋo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo anŋro ninŋi segi utru qalieqab. Ariya tamo uŋgasari lanjañ nanŋi yawo anjam segi minjroqñqai. Deqa nanŋi ñam atoqñqab di nanŋi ijo anjam aqa damu unqasai. Nanŋi dab atoqñqab di nanŋi ijo anjam aqa utru poinjrqasai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru e na babtinqa ninŋi quiy. Saga yago di Qotei aqa anjam. ¹² Saga yago qudei gam qalaq aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanŋi Qotei aqa anjam qusib nanŋo are miligiq di atib soqñimqa Satan a bosim anjam di olo yainjrqas. Yim nanŋi Qotei aqa anjam nanŋo areqaloq di siŋgilatqa keresai. Deqa Qotei a nanŋi elenqasai. ¹³ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanŋi Qotei aqa anjam qusib tulañ areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nanŋo areq atqab. Ariya anjam di nanŋo are miligiq tulañ guma aiyosai. Deqa sokiñala gulbe bei

bei nanqoq bamqa nanqo areqalo Yesus qa singilateqñub qaji di nanqi olo ulontqab. ¹⁴ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeq qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam quqwab. Ariya bunuqna nanqo segi jejamu qa ulaqajqa ti ñoro koba oqajqa ti mandam qa ingi ingi qa arebolebolejnraqajqa ti kumbra dena anjam bole nanqo are miligiq di unu qaji di tentim loumqas. Saga yago uge nanqi gei bole atosaietqñub dego kere. ¹⁵ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeq qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam qusib ojsib dauryoqñqab. Nanqo are miligi bolequja deqa nanqi singila na tigelesosib gulbe qoboiyoqñqab. Saga yago bole nanqi gei bole ateleñqñub dego kere.”

Tamo bei a lam qatrentosim kulum miligiq jugwasai

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim web na kabutqasai. A bijal surumq di atqasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo unqasari nanqi tal miligiq gilsib warum geregere unqab. ¹⁷ Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di olo boleq dqas. Ingi ingi kalil kabuejunu qaji di dego olo boleq dimqa tamo unqasari nanqi unsib utru qalieqab.

¹⁸ “Deqa ninqi ijo anjam geregere qusib poingem. Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo ya yimqa a lanja sqas. Tamo di a marqas, ‘E powo ti.’ Di sai. A powo saiqoji.”

Tamo yai nanqi Yesus aqa was bole? Tamo yai nanqi Yesus aqa ai bole?

¹⁹ Onaqa Yesus aqa was nanqi aqa ai koba na Yesus aqaq bosib talq di iteb. Itosib tamo unqasari gargekoba siranmeq di jujuñeb deqa nanqi aqa areq gilqa keresaiinjrej. ²⁰ Deqa tamo qudei na Yesus minjeb, “Ino was nanqi ino ai ombla na ni numqa bonub agi oqeq di tigelejunub.” ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo unqasari Qotei aqa anjam qusib dauryeqñub qaji nanqi ijo ai bole. Nanqi ijo was bole dego.”

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

²²⁻²³ Bati bei Yesus aqa angro nanqi ti qobunqñub bei gogetosibqa Yesus na minjrej, “Iga ya agu taqal beiq gilqom.” Degsi minjrnsiq nanqi koba na qobunqñub na gileqñabqa Yesus a urnamyonaqa qobunqñub miligiq di ñeisiq qambumtej. Onaqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiq qobunqñub qaloqñsiqa mormanqñub miligiq aiyeqnaqa ya maqonaqa qobunqñub tugwa laqnej. ²⁴ Deqa Yesus aqa angro nanqi tulanqñub ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, iga padalqa laqnum.” Degsi minjnabqa Yesus a nanqo anjam di qusiqqa qutuosiqa tigelej. Tigelosiq jagwa ti ya ti singila na minjrej, “Ninqi laoiy.” Onaqa jagwa ti ya ti laosib tulanqñub maninej. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa angro nanqi minjrej, “Ninqi kiyaaqa e qa nunqo areqalo singilatosa?” Degsi minjrnaqa nanqi tulanqñub ulaugetosib segi segi maroqñeb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrnoqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

²⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanqi ti Galili sawa uratosib ya agu ambleq na potosib qobunqñub na gilsib Gerasa sawaq di tiryeb. ²⁷ Tiryosib Yesus a mandamqñub ainqa qure deqaji tamo bei a bosiqqa Yesus itej. Tamo di a mondor uge uge na ojerño qaji. A bati gaigai yosi laqnej. A nami koba degsi soqnej. A talq di ñeisosioqnej. A gaigai tamo sub ato sawaq di ñeioqnej. ²⁸ Deqa a Yesus unsiqqa tulanqñub lelenosiqa bosiqqa Yesus aqa areq di singa pulutosiqqa minjrej, “O Yesus,

Qotei Goge Koba aqa Njiri, ni e kiyerbqa bonum? E ni endegsi mermqai, ni e jaqatin ebaim.”

²⁹ Mondor uge dena Yesus degsi minjej. Di kiyaya? Yesus na singila na minjoqnej, “Ni tamo di uratosim ulan.” Mondor uge dena bati gargekoba tamo di aqa jejamu ugeugeiyeteqnaqa tamo qudei na ojoqnsib sil kokba na aqa singa ti ban ti tontoqnsib geregere taqatoqneb. Yeqnaqa mondor uge dena sil kokba kukoqyelenjoqnsiqa tamo di oqnsiqa wadau sawaq osi giloqnej.

³⁰ Deqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Onaqa minjej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba.” A na Yesus degsi minjej. Di kiyaya? Mondor uge tulan gargekoba tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. ³¹ Onaqa mondor uge nanqi singila na pailosib Yesus minjeb, “Ni iga sub guma kobaq di waigaim.”

³²⁻³³ Bati deqa bel tulan gargekoba nanqi mana goge dia suwaroqneb. Deqa mondor uge nanqi na Yesus minjeb, “Ni iga qarinqimqa iga bel nanjo jejamuq gilelenqom.” Onaqa Yesus a mondor uge nanqi odnjrnaqa nanqi na tamo di uratosibqa segi segi bel nanjo jejamuq gilelenjeb. Gilnabqa bel kalil nanqi gurgurosib botau dena prugelenjosib yaq aisib ya uysib morenejeb.

³⁴ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanqi kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo ungasari kalil nanqi sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb. ³⁵ Onaqa tamo ungasari nanqi kumbra di unqajqa beb. Bosib Yesus aqa areq di koroosib ñam ateb di tamo nami mondor uge ti sosiq yosi laqnej qaji aqa areqalo boleosiq gara tigsiq Yesus aqa singa jojomq di awesonaq uneb. Unsib ulaugeteb. ³⁶ Onaqa tamo nanqi Yesus aqa manwa di uneb qaji nanqi na tamo ungasari nanqi sainjreb. Yesus na mondor uge winjrnac tamo a boleej deqa sainjreb. ³⁷ Yesus a manwa di babtej deqa tamo ungasari kalil Gerasa sawaq di soqneb qaji nanqi tulan ulaugetosib minjeb, “Ni iga uratgosim ulan.” Onaqa Yesus a qobun gogetosiq nanqi uratnjrsiq aiyej. ³⁸ Aiqa laqnaqa tamo Yesus na mondor uge winjretej qaji a singila na pailosiq minjej, “E ni daurmqai.” Onaqa Yesus na saidyosiq minjej, ³⁹ “Ni olo ino segi qureq gilsim Qotei na kumbra tulan boledamu emqo deqa nanqi sainjre.” Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na kumbra tulan boledamu yej deqa tamo ungasari kalil nanqi sainjroqnsiq laqnej.

Uña bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo anqro moiyej qaji a tigeltej

⁴⁰ Onaqa Yesus a olo qobun gogetosiq Galili sawaq gilej. Gilsiq qobun tiryonaq mandamq aisiq ñam atej di tamo ungasari tulan gargekoba nanqi nami bosib a qa tariñesonab unjrej. Deqa nanqi a unsibqa tulan areboleboleinjrej. ⁴¹ Onaqa Qotei tal taqato tamo bei aqa ñam Jairus a bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq pailyosiq minjej, “Ni ijo talq au.” ⁴² Degsi minjej. Di kiyaya? Aqa anqro sebin qujai bole qujai moiqa laqnej deqa. Anqro aqa wausau 12.

Onaqa Yesus na Jairus odyosiqa tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi dego nanqi aiyel daurnjrsib jujunjosib giloqneb. ⁴³ Gileqnaqnaq nanjo ambleq di uña bei ma ti soqnej qaji a nanqi daurnjrsiq giloqnej. Uña di nami bai na unej len aiyooqnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. Tamo gargekoba nanqi nami a boletqa yeqnab nanqi keresaiinjroqnej. ⁴⁴ Deqa a Yesus aqa qoreq na dadauryosiq a ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. Ojnaqa aqa len aiyooqnej qaji di koboej. ⁴⁵ Onaqa Yesus a marej, “Yai na ijo gara ojjo?” Onaqa tamo ungasari kalil nanqi saidonabqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni unime. Tamo ungasari tulan gargekoba nanqi ni daurmjosib jujunmejunub.” ⁴⁶ Onaqa Yesus a kamba

marej, “E qalieonum, bei na ijo gara ojjoqa singila qudei ijo jejamu uratosiq aqaq gilqo.” ⁴⁷ Onaqa uña di a are qalej, “E Yesus aqa gara ojonum ijo ma koboqo di ulitqa keresai.” A degsi are qalsiqa are toñtoñyonaqa jinğa na bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq tamo unğasari kalil nanğo ñamdamuq di aqa kumbra yej qaji di ubtekretey. A Yesus aqa gara ojeq deqa ti aqa ma urur koboej deqa ti ubtey. ⁴⁸ Onaqa Yesus na minrej, “O uña, ni ino areqalo e qa singilatosisim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

⁴⁹ Yesus na uña degsi minjeqnaqa tamo bei a Jairus aqa talq dena bosiq Jairus minrej, “Unğum. Ino anğro nami moiqo. Deqa ni Qalie Tamo a laña wau koba yaim. Uratim aiyem.” ⁵⁰ Degsi minjnaqa Yesus a anjam di qusiqa Jairus minrej, “Ni ulaaım. Ni e qa ino areqalo singilatimqa ino anğro a boleosisim ñambile sqas.” ⁵¹ Osiqa Jairus ombla gilsib Jairus aqa talq di branteb. Brantosib Yesus na tamo unğasari kalil nanğı tal gogetqa saidnırsıqa anğro moiyej qaji aqa ai abu aqa anğro qalub agi Pita na Jon na Jems na nanğı segi joqsıqa tal gogeteb. ⁵² Tamo unğasari kalil nanğı na anğro moiyej qaji a akamkobatoqneb. Deqa Yesus na minrej, “Ninğı akamaib. Anğro di a moiyoıai. A laña ñeisiq qambumtejunu.” ⁵³ Degsi minjnaqa nanğı Yesus kikiyeb. Nanğı qalieeb, “Anğro a nami moiyoıoletqo.” Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb. ⁵⁴ Onaqa Yesus a warum miligiq gilsıqa anğro aqa bañ ojsıqa soqtosisq minrej, “O Anğro, ni tigel.” ⁵⁵ Degsi minjnaqa a olo ñambile osıqa urur tigelej. Onaqa Yesus na aqa ai abu nanğı minrej, “Ninğı inğı osib a anaiyiy.” ⁵⁶ Aqa ai abu nanğı Yesus aqa mañwa di unsib deqa nanğı tulañ prugueteb. Onaqa Yesus na minrej, “Ninğı ijo mañwa endi unonub deqa ninğı ijo ñam ubtosib tamo qudei minjraib.”

9

Yesus na aqa anğro 12 nanğı wau enjrej

¹ Bati bei Yesus na aqa anğro 12 nanğı koroinjrsıqa singila enjrej. Nanğı tamo unğasari nanğı jejamuq dena mondor uge uge winjrıqajqa ti tamo nanğı ma kobotetnjrıqajqa ti deqa singila enjrej. ² Osiqa nanğı qarınjrsıqa minrej, “Ninğı giloqnsibqa Qotei na aqa segi tamo unğasari nanğı taqatnjrsim nanğı Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqnsibqa nanğı ma kobotetnjroqniy.” ³ Osiqa olo minjrej, “Ninğı inğı inğı osib gilaib. Toqon ojaib. Nunğo qaçun aib. Inğı uyo bei osib gilaib. Silali osib gilaib. Gara jugo aıye aıyel aib. ⁴ Ninğı qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Dena olo tigelosib qure beiq giloqniy. ⁵ Tamo nanğı ninğı gereıngosaiabqa ninğı qure di uratqa oqnsib nunğo singa tumburum butuyoqniy. Yimqa nanğı nunğo kumbra di unsib poinjrıqas, ‘Bole, ıga kumbra ugetonum.’” ⁶ Onaqa Yesus aqa anğro 12 nanğı tigelosib qure qureq giloqnsibqa Yesus aqa anjam bole tamo unğasari nanğı minjre minjre laqnsib nanğı ma kobotetnjroqneb.

Herot a qalieqajqa, “Yesus a tamo yai?”

⁷ Mandor Herot a mañwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa quej. Qusiqa areqalo kobaiyej. Di kiyaqa? Tamo qudei nanğı maroqneb, “Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moısiq olo subq na tigelqo.” ⁸ Onaqa qudei nanğı maroqneb, “Tamo di a Elaija kiyo olo bqo?” Olo qudei nanğı maroqneb, “Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nanğı nami soqneb deqaji bei. A olo subq na tigelqo.” ⁹ Ariya Herot a segi marej, “Tamo di a Jon sai. Jon agi e na kakro gentem

moiyej koboej. Di tamo yai olo bqo? E a qa anjam gargekoba queqnum.” Herot a degsi marsiqa Yesus unqajqa are qalsiq soqnej.

Yesus a tamo 5,000 nanji ingi anainjrej

¹⁰ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nanji olo bosib aqa areq di koroosibqa kumbra kalil nanji yoqneb qaji deqa saiyosib minjoqneb. Minjn-abqa Yesus a qusiqa nanji joqsq qure bei ñam Betsaida gileb. ¹¹ Gileqnaqqa tamo ungasari nanji endegsib queb, “Yesus a Betsaida gileqnu.” Degsib qusibqa Yesus dauryosib gileb. Dauryosib gileqnaqqa unjrsiqa Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas anjam di minjroqnej. Tamo ungasari ma ti so qaji nanji dego Yesus dauryosib gileqnaqqa a na nanji kalil boletnjroqnej. ¹² Onaqa sen aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa angro 12 nanji aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni na tamo ungasari nanji minjrimqa qure qureq gilsib dia ingi uysib njerenqab. Endi wadau sawa. Ingi saiqoji.” ¹³ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi na ingi anainjriy.” Degsi minjrinaqa nanji na kamba minjeb, “Iga ingi sai. Iga bem 5 qe aiyela segi unu. Di keresai. Iga aisim ingi tulan koba awaiyosim tamo ungasari kalil endi nanji anainjrqom di dego kereqasai.” ¹⁴ Nanji degsib mareb. Di kiyayaqa? Tamo 5,000 soqneb deqa.

Onaqa Yesus a kamba aqa angro nanji endegsi minjrej, “Ningi na tamo ungasari nanji minjribqa qur segi segi 50 awoelenqab.” ¹⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanji na tamo ungasari nanji minjrnab dedegsib awoelenqab. ¹⁶ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa lan goge tarosiqa Qotei pailyej. Pailyo koboonqa bem ti qe ti ginjenyosiqa aqa angro nanji enjreqlaqa nanji na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanji jeisib enjreqlab uyoqneb. ¹⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa ingi oto uratelenqab qaji di Yesus aqa angro nanji na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenqab.

Pita a Yesus qa poiyoonaqa aqa ñam ubtej

¹⁸ Bati bei Yesus aqa angro nanji ti sasalosib nanji segi sosibqa Yesus a Qotei pailyoqnej. Pailyo koboonqa a na aqa angro nanji endegsi nenemnjrej, “Tamo ungasari nangi e qa kiyersib mareqnu?” ¹⁹ Onaqa aqa angro nanji na minjeb, “Tamo qudei nanji mareqnu, ni Jon yansnjro qaji. Qudei nanji mareqnu, ni Elaija. Qudei nanji mareqnu, ni Qotei aqa medabu o tamo nanji nami soqneb deqaji bei agi subq na tigelqo.” ²⁰ Onaqa Yesus a nanji olo nenemnjrej, “Ningi segi e qa kiyersib mareqnu?” Onaqa Pita na minjeb, “Ni Qotei aqa Kristus.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²¹ Pita a anjam degsi marnaqa Yesus na aqa angro nanji sinqila na getentnjrsiqa minjrej, “Ningi anjam di ubtosib tamo qudei minjraib.” ²² Osiqa minjrej, “E Tamo Angro. Bunuqna e jaqatin koba oqai. Juda gate nanji ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanji ti e qoreibosib lubsiy moiyothqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

²³ Osiqa aqa angro kalil nanji endegsi minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritisim bati gaigai aqa segi namburbas qoboiyosim e daurbqnem. ²⁴ Tamo bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas. ²⁵ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondonq aqa segi qununq padalqas di ñoro dena a kiyersim olo aqaryaiyqas? Di keresai. ²⁶ E Tamo Angro. Tamo bei a e qa ti ijo anjam

qa ti jemaiyqas di mondon e bosiyqa e kamba tamo deqa jemaibqas. Bati di e ijo segi rian na ti ijo Abu aqa rian na ti ijo Abu aqa lan angro nanngo rian na ti bqai. ²⁷ E bole merngwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanngi morenosaisoqniqbqa Qotei na nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba soqnimqa nanngi unqab.”

Yesus aqa angro qalub nanngi mana goge di Yesus aqa jejamu bulyonaq unobeiteb

²⁸ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa bati 8 onaqa a Qotei paillyqa marsiya Pita na Jon na Jems na nanngi qalub joqsiqu koba na manaq oqeb. ²⁹ Manaq oqsib dia Yesus a Qotei pailyeqnaqa aqa ulatamu bulyonaq nanngi unobeiteb. Aqa gara dego tulan pulonoqsiqu gatekritej. ³⁰ Onaqa tamo aiyel brantosib Yesus ombla anjam maroqneb. Tamo aiyel di Moses Elaija wo. ³¹ Nanngi aiyel rian koba ti Qotei aqa singila ti beb. Bosibqa Yesus a bunuqna Jerusalem dia aqa wau kobotosim moisisim mandam uratqas anjam deqa Yesus ombla qairoqneb. ³² Yesus aqa angro qalub nanngi tulan urhamnjrnaqa njerensiqneb deqa olo qutuosiqbqa nam poinjnaqa Yesus aqa rian koba de ti tamo aiyel a ombla tigelesoqneb qaji nanngi ti unjreb. ³³ Onaqa Moses Elaija wo nanngi olo Yesus urateqnaqbqa Pita na minnej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa iga tal kiñilala qalub gariyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” Pita a anjam bei marqa saiiyonaq anjam di lanja marej.

³⁴ Mareqnaqa lanbi aisiqa nanngi kabutnjrnaqa nanngi ulaugeteb. ³⁵ Onaqa lanbi miligiq dena anjam bei endegi brantonaq nanngi queb, “Endi ijo Angro qujai e segi na giltem qaji. Ningi aqa anjam quetoqniy.” ³⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanngi anjam di qusib nam ateb di Yesus a segi nanngi koba na sonab uneb. Nanngi tamo bei unosai. Bati deqa nanngi kumbra uneb qaji di ubtosib tamo qudei nanngi minjrosaiqneb. Nanngi mequmosib soqneb.

Yesus a angro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

³⁷ Nebeonaqa nanngi manaq dena olo aisib tamo ungasari tulan gargekoba mana utruq di tariñesonab itnjreb. ³⁸ Onaqa tamo ungasari nanngo ambleq dena tamo bei a brantosiqu tulan maosiq Yesus minnej, “O Qalie Tamo, ni ijo angro mel unime. A ijo angro qujai bole qujai. ³⁹ Mondor uge na aqa jejamu ojoqnsiqu mandamq waiyeqnaqa a tulan lelenoqnsiqu aqa medabuq na maul aiyeqnu. Mondor uge dena a qunjimyoqnsiqu aqa jejamu tulan ugeugeiyeqnu. A olo uratosaiqnu. ⁴⁰ Deqa e na ino angro nanngi minjronum, ‘Ningi mondor uge di wiyiy.’ Minjronumqa nanngi na wiyqa yonub keresaiinjroq.”

⁴¹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, “Ningi tamo ungasari bini bati endega unub qaji nunngo areqalo e qa singilatosa bole sai. Nungo areqalo ti kumbra ti tulan uge. Bati gembub e ningi koba na sosiyqa nunngo gulbe di qoboioqnaqai?” Degsi marsiya angro di aqa abu minnej, “Ino angro mel di osau.” ⁴² Onaqa osi beqnaqa mondor uge dena aqa jejamu ojsiq mandamq waiyosiq qunjimyoqnej. Yeqnaqa Yesus na mondor uge di nriñtosiq wiyonaq angro aqa jejamu uratonaq bolelej. Boleonaqa Yesus na angro di ban ojsiq osi gilsiqu aqa abu yej. ⁴³ Onaqa tamo ungasari kalil mana utruq di soqneb qaji nanngi Qotei aqa manwa di unsibqa tulan prugugeteb.

Yesus a marej, “E moisy olo subq na tigelqai”

Tamo ungasari nanġi manġwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa are koba qaleqn-abqa a na aqa anġro nanġi endegsi minjrej, ⁴⁴ “Ninġi ijo anjam endi gegerere quiy. E Tamo Anġro. Jeu tamo nanġi na e ojsib tamo qudei nanġo banġ di atqab.” ⁴⁵ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa anjam di qusib anjam aqa utru Qotei na ulitej deqa nanġi poinjrosai. Deqa nanġi Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa anġro yai a ñam ti sqas?

⁴⁶ Bati bei Yesus aqa anġro nanġi segi segi nriņosib anġro yai a nanġi kalil bunjrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ⁴⁷⁻⁴⁸ Onaqa Yesus a nanġo areqalo di qalieosiqa anġro kiñala bei osiqa aqa areq di tigeltosiqa nanġi osornjrej. Osornjrsiqa minjrej, “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa anġro kiñala endeqaji bei osim gegerereiyqas di a e dego osim gegerereibqas. Tamo a e osim gegerereibqas di a na ijo Abu e qarinjbej qaji di dego osim gegerereiyqas. Nunġo ambleq di tamo bei a aqa segi ñam soqtqa uratqas di tamo dena ninġi kalil bunġosim ñam ti sqas.”

Tamo nanġi ninġi jeutņgosaieqñub di nanġi ninġi koba na wau qujai

⁴⁹ Onaqa Jon na Yesus minjrej, “O Tamo Koba, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanġi winjreġnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyaaqa? A iga koba na wauosaieqñu deqa.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninġi a saidyaib. Tamo nanġi ninġi jeutņgosaieqñub di nanġi ninġi koba na wau qujai.”

Samaria tamo nanġi na Yesus qoreiyeb

⁵¹ Onaqa Yesus a mandam uratosim lanġ gureq oqwaġqa bati jojomon-aqa a Jerusalem aiqajqa areqalo qujaitosiqa Jerusalem areiyosiq walwelej. ⁵²⁻⁵³ Walweloqnsiqa aqa anġro qudei nanġi qarinjnrnaqa nanġi namo aisib Samaria nanġo qure beiq di brantosib Yesus a di ñeiqajqa minjrnabqa nanġi na saideb. Di kiyaaqa? A Jerusalem aiyocnej deqa. ⁵⁴ Onaqa Yesus aqa anġro aiyel Jems Jon wo nanġi kumbra di unsibqa minjriņ oqetnjrnaqa Yesus minjreb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga ñamyuwo metonam lanġ goge na aisim tamo nanġi di koitnjrqas.” ⁵⁵ Onaqa Yesus a bulosiqa nanġi aiyel njriņnjrej. ⁵⁶ Osiaqa aqa anġro kalil nanġi joqsiqa koba na qure beiq aiyeb.

Tamo qudei nanġi Yesus dauryqajqa mareb

⁵⁷ Nanġi gam dauryosib aiyeqñabqa tamo bei na Yesus minjrej, “Ni sawa sawaq giloqñimqa e ni daurmogñai.” ⁵⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Baun juwan nanġi tal ti. Agi sub miligiq di nreņeqñub. Qebari nanġi simi ti. Deqa nanġi simiq di nreņeqñub. Ariya e Tamo Anġro ñeiqajqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba.” ⁵⁹ Osiaqa tamo bei minjrej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa tamo dena minjrej, “O Tamo Koba, ni e odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tariņoqñai. A moiyimqa subq atsiy di e ni daurmqai.” ⁶⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Unġum. Tamo moiyi qaji nanġi segi na tamo moiyi qaji nanġi subq atelenoqñqab. Ariya ni sawa sawaq giloqñsimqa Qotei na aqa segi tamo ungasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqne.”

⁶¹ Onaqa tamo bei na Yesus minjrej, “O Tamo Koba, ni marimqa e mati gilsiy ijo was nanġi ban ojelenosiy bosiy ni daurmqai.” ⁶² Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanġi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas anjam di ni mare mare laqne. Ni que. Tamo bei a kuñi ojsimqa a bulosim goreq ñam atoqñqas di a Qotei aqa wau ojqa keresai.”

10

Tamo 72 nanġi Yesus aqa anjam mare mare laqneb

¹ Bati bei Tamo Koba a na tamo kalil a dauryoqneb qaji nanġi metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanġo ambleq dena tamo 72 nanġi giltnjrej. Nanġi aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej. Giltnjrsiqa nanġi aye aiyel namoosib qure kalil a segi bunuqna walwelosim aiqas qaji nanġi deq aiqajqa minjrsiqa qarinnjrnac aiyeb. ² A nanġi qarinnjrnac osiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Wauq di inġi gargekoba melionub. Ariya inġi meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. Deqa ninġi wau lanja minjibqa a na wau tamo nanġi qarinnjrnac nanġi aqa wauq gilsib inġi meli bunuj otorelncqab.

³ “Deqa ninġi aiyiy. Ninġi kaja du du bul unub deqa e na ninġi qarinnjrnac aysib baun juwan nanġo ambleq di wauoqncqab. ⁴ Ninġi silali osib aiyayib. Nunġo qaquj aib. Singa tatal jigaib. Ninġi aiyooqnsibqa gamq di tamo qudei turoqnsibqa nanġi anjam bei minjraib. ⁵ Ninġi tal bei gogetoqnsibqa tamo unġasari tal miligiq di unub qaji nanġi endegsi minjroqniy, ‘Ninġi lawo na soqniy.’ ⁶ Degsib minjroqnsibqa lawo tamo bei sqas di a nunġo lawo anjam di oqas. Ariya lawo tamo bei sqasai di nunġo lawo anjam di olo puluosim nunġoq bqas. ⁷ Ninġi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Olo tal bei bei gogetoqnaib. Nanġi na ninġi joqnsib inġi ti ya ti anainġoqnsibqa uyoqniy. Ninġi Qotei aqa wau tamo unub deqa nunġo awai agi oqniy.

⁸ “Ninġi qure beiq di brantoqnsibqa nanġi ninġi joqoqnsib inġi anainġoqnsibqa uyoqniy. ⁹ Ninġi qure dia sosibqa tamo unġasari ma ti unub qaji nanġi boletnjroqnsib endegsib minjroqniy, ‘Qotei a nunġo Mandor Koba sosim ninġi taqatnġwajqa bati jojomqo.’ ¹⁰ Ariya ninġi qure beiq di brantoqnsibqa nanġi ninġi gereinġosaiabqa ninġi nanġi uratnjrnac oqnsib nanġo qure ambleq di tigelooqnsibqa endegsib minjroqniy, ¹¹ ‘Ninġi Qotei qoreiyonub deqa nunġo qure qa tumberum gago singa qandratqo qaji agi butuyetnġonum. Ariya ninġi endegsib qalieoiy, Qotei a nunġo Mandor Koba sosim ninġi taqatnġwajqa bati jojomqo.’ O ijo anġro, ninġi degsib minjroqniy. ¹² E ninġi mernġwai. Mondonj Qotei a tamo unġasari nanġo une qa peginjrnac batiamqa a na qure deqaji nanġi tulan padaltnjrougetqas. A na Sodom qure nanġi degsim padaltnjrnacasai. A nanġi gulbe kiñala enjrnac.

Tamo unġasari are bulyosai qaji nanġi mondonj tulan padalougetqab

¹³ “O Korasin qure ti Betsaida qure ti, ninġi tulan padalougetqab. Di kiyaqa? Manwa e nunġoq di yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nanġoq di brantej qamu nanġi nami are bulyosib are uge qa gara jigsib nġam sumq di awoeb qamu. ¹⁴ Deqa e ninġi endegsi mernġwai. Mondonj Qotei a tamo unġasari nanġo une qa peginjrnac batiamqa a na ninġi tulan padaltnġougetqas. A na Tair qure ti Saidon qure ti nanġi degsim padaltnjrnacasai. A nanġi gulbe kiñala enjrnac. ¹⁵ O Kaperneam tamo unġasari, ninġi lanj qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na ninġi breinġimqa moiyo qureq aiqab.”

¹⁶ Osiqa Yesus na aqa anġro nanġi endegsi minjrej, “Tamo bei a nunġo anjam qusim dauryqas di a ijo anjam dego qusim dauryqas. Ariya tamo a ninġi qoreinġwas di a na e dego qoreibqas. Tamo a e qoreibqas di a na ijo Abu e qarinnjrnac qaji di dego qoreiyqas.”

Tamo 72 Yesus na qarinnjrnac qaji nanġi olo aqa areq beb

¹⁷ Yesus na tamo 72 nanġi di qarinnjrnac aysib aqa anjam mare mare laqneb. Onaqa bunuqna nanġo wau di koboonaqa nanġi olo puluosib Yesus

aqa areq bosib areboleboleijnrnaqa minjeb, “O Tamo Koba, iga ino ñam na mandor uge uge nanġi winjreqnamqa nanġi gago anjam dauryoqnsib jaraiyoqneb.”¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Kola minjal urur mandamq aiyeqnu dego kere Satan a urur lanġ goge na ulonjosiq aiyeqnaq e unonum.¹⁹ Niġi quiy. E na Qotei aqa siġila niġi enġonum. Deqa niġi siġila di osib amal uge ti degiġ ti nanġo siġila tentoqnsib laqnqab. Gago jeu tamo Satan aqa siġila kalil dego niġi na kobotoqnqab. Deqa iġi bei na yala niġi ugeugeiġwa keresai.²⁰ Mondor uge nanġi nunġo anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu di bolequja. Ariya niġi deqa tulan areboleboleiġgaiq. Qotei a nunġo ñam lanġ qureq di nenġrenyej unu. Niġi deqa tulan areboleboleiġgem.”

Yesus a tulan areboleboleiyonaqa Qotei pailyej

²¹ Bati deqa Mondor Bole a Yesus aqaq aisiq areqalo siġilatetonaqa a tulan areboleboleiyonaqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, ni segi lanġ qa ti mandam qa ti Koba. E ino ñam soqteqnum. Di kiyāqa? Ni ijo anjam kalil powo tamo nanġi qa ulitoqnsimqa tamo nanġi anġro du du bul unub qaji nanġi segi qa babteqnam nanġi poinjreqnu. Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum.”²² Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na iġi iġi kalil ijo banġ di ateleġej unu. E segi Qotei aqa Niġi. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. E na tamo qudei nanġi ijo Abu osornjrqa areibqas di osornjrqi. Yim nanġi dego ijo Abu qa qalieqab.”

²³ Yesus a degsi marsiqa aqa anġro nanġi joqsiqa nanġi segi sasalosib a na minjrej, “Niġi nunġo ñamdamu na ijo kumbra uneqnu deqa niġi tulan areboleboleiġgem.²⁴ Niġi quiy. Nami mandor kokba ti Qotei aqa medabu o tamo nanġi ti gargekoba kumbra niġi bini uneqnu qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nanġi unosaiyoqneb. Anjam niġi bini queqnu qaji di dego nanġi quqwjajqa are koba soqnej. Ariya nanġi quosaiyoqneb.”

Samaria tamo bei a kumbra bole yej

²⁵ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa siġila lanġa tenemtqa osiqa endegsi nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e ñambile gaigai sqai?”²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Dal anjam nenġrenġ di kiyersi unu? Ni gaigai sisiyeqnum. Deqa ni segi na mare.”²⁷ Onaqa tamo dena minjej, “Dal anjam endegsi unu, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qunuġ ti ino siġila ti ino areqalo ti kalil a yekritime. Osim ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanġi degsim geregereinjroqnume.’”²⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni kumbra di yoqnqam dena ni ñambile oqam.”

²⁹ Onaqa tamo di a diqosiq aqa segi powo babtqa are qalsiq deqa olo Yesus nenemyej, “Tamo yai a ijo was unu deqa e na gereiyqai?”³⁰ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam endegsi minjej, “Tamo bei a Jerusalem dena tiġelosiqqa gam dauryosiq Jeriko qureq aiyeqnaqa gamq di bajin tamo qudei nanġi na a ojsib aqa iġi iġi kalil yaiyekriteb. Osib aqa gara palontetosib qalougetonab a moiqa jojomonaqa gam qalaq di a uratosib jaraiyeb.³¹ A gam qalaq di ñeiesonaqa atra tamo bei a gam dena walwelosiq gilsiq tamo di unej. Unsiqa a aqaryaiyqa uratosiqqa gam qalaq beiq na bunyosiqqa gilej.³² Onaqa sokiñalayonaqa tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. A Livai tamo. A atra tal taqatoqnej qaji. A gam dena walwelosiq tamo di gam qalaq di ñeiesonaq unsiqa a dego tamo di aqaryaiyqa uratosiqqa gam qalaq beiq na bunyosiqqa walwelosiq gilej.

33-34 “Ariya olo sokiñalayonaq Samaria tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. Gilsiq tamo di unsiq a qa tulan dulosisqa aqa areq bosiq goreñ ti wain ti osiq aqa jejamu pupoiyeleneb qaji di yanselenosisqa qosenetej. Osiq a soqtosisqa aqa donki quraq di atsiqa osi gilsiq tamo ñereño qaji talq di gereiyosiq taqatoqnej. 35 Onaqa nebeonaqa Samaria tamo di aqa segi qureq gilqa osiq ñereño qaji tal taqato tamo aqa banq di silali banqa qudei atsiqa minjej, ‘Ni silali endena tamo di geregereiyogne. E bosiy ino segi silali banqa gembub ni olo uratqam di ni kamba emqai.’”

36 Yesus na dal anjam qalie tamo di yawo anjam degsi minjisiqa olo minjej, “Tamo qalub nanqi gam dena walwelosib gileb. Deqa ni merbe. Tamo yai a tamo gam qalaq di qalnab ñeiesoqnej qaji aqa was bole?” 37 Onaqa dal anjam qalie tamo na kamba Yesus minjej, “Samaria tamo agi tamo deqa dulej qaji di aqa was bole.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni gilsim kumbra degsim yoqne.”

Yesus a Marta Maria wo nanjo talq di soqnej

38 Onaqa bati bei Yesus aqa anqro nanqi koba na walwelosib aisib qure beiq di branteb. Qure dia uña bei soqnej aqa ñam Marta. A nanqi joqsiq koba na aqa tal gogeteb. 39 Marta aqa jaja bei soqnej aqa ñam Maria. A Tamo Koba aqa singa jojomq di awoosisqa aqa anjam quoqnej. 40 Ariya Marta a nanjo inqi goiyetnrqqa marsiq wau koba yoqnej. Osiq Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo jaja na e uratbqoqa e segi inqi goiyogqnsim inqi inqi kalil gereiyegnum. A na e yala aqaryaibosai. Deqa ni na minjimqa a e aqaryaibem.” 41 Onaqa Tamo Koba a na kamba Marta minjej, “O Marta, ni inqi inqi kalil qa are koba qaleqnum. Ni inqi inqi deqa are kobaimaiq. 42 Inqi qujai qa are qalqam di kere. Maria a inqi qujai di oqo. Inqi di tulan boledamu. Inqi di tamo bei na olo yayiqqa keresai.”

11

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

1 Onaqa bati bei Yesus a sawa beiq gilsiq dia Qotei pailiyosiq sonaqa aqa anqro bei na minjej, “O Tamo Koba, Jon a nami aqa anqro nanqi pailiyqajqa gam osornjroqnej dego kere ni na iga dego pailiyqajqa gam osorge.” 2 Onaqa Yesus na aqa anqro nanqi endegsi minjrej, “Ningi Qotei pailiyqa osibqa endegsib pailyoqniy,

‘O Abu, ino ñam tulan getento.

Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqnime.

3 Gago inqi uyo bati gaigai keretgoqnime.

4 Tamo nanqi iga qa une ateqnub qaji nanjo une kalil iga na kobotetnjre-
qnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgoqnime.

Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqnimqa ni iga aqaryaigo-
qniime.’”

5-6 Osiq Yesus na olo minjrej, “Ino kadoi bei a qolo jige ino talq bosimqa oqeq di tigelosim mermqas, ‘O kadoi, ijo was a sawa isaq na walwelosiq ijo talq bqoqa e inqi bei anaiyqajqa di saiqoji. Deqa ni bem qalub ebimqa e anaiyqai.’ 7 A degsi mermimqa ni na kamba minjqam, ‘Ni e ñeio ñam gentbaim. E siran qandimtonum. E ijo anqro nanqi ti ñeiejunum. Deqa e ni bem emqa keresai.’ 8 Ni na ino kadoi degsi minjimqa a ni tulan wainmqas. Wainmqas ni tigelosim bem yqam. A ino kadoi unu ni deqa are qalsim bem yqasai. A ni tulan wainmqo deqa ni tigelosim inqi keretosim yqam. 9 Deqa e ningi endegsi mernqwai. Ningi inqi bei qa Qotei pailiyqab di a na engwas.

Ningi ingi bei oqa marsibqa njamqab di itqab. Ningi siranme kindokindonqabqa Qotei na siran waqtetngwas. ¹⁰ Tamo kalil Qotei pailyeqnu qaji nanngi ingi eqnu. Tamo kalil ingi qa njamqab qaji nanngi iteqnu. Tamo kalil siranme kindokindoneqnu qaji nanngi Qotei na siran waqtetnjreqnu.

¹¹ “Tamo bei aqa angro a mamym qe qa minjimqa a qe yqas. A amal uge yqasai. ¹² A na tuwe tawel qa minjimqa a tuwe tawel yqas. A degin yqasai. ¹³ Deqa ningi quiy. Ningi tamo bolesai. Ariya ningi nungo angro nanngi ingi bole bole enjreqnu. Ningi nanngi saidnjrosaeqnu. Nungo kumbra dena ningi endegsi poingem, nungo Abu lan qureq di unu qaji a dego ningi saidnjrosaeqnu. Ningi paillyqab di a na aqa Mondor Bole engwas. A na ningi saidnjngwasai bole sai.”

Tamo qudei nanngi maroqneb, “Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu”

¹⁴ Onaqa Yesus a tamo bei mondor uge na medabu getentesoqnej qaji di mondor uge wiyetej. Wiyetonaqa a olo boleosiqa anjam maroqnej. Deqa tamo ungasari nanngi Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugugeteb. ¹⁵ Onaqa tamo qudei nanngi dego Yesus aqa manwa di unsib Yesus yomuiyosib maroqneb, “Mondor uge nanngo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena a na mondor uge nanngi winjreqnu.” ¹⁶ Onaqa tamo qudei nanngi Yesus aqa singila lan tenemtqa osib gisanjosib minjeb, “Ni Qotei lan goge di unu qaji aqa singila bei babtım iga unqom.” ¹⁷ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo nanngi sawa qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi koba na geregere sqa keresai. Nanngi niñaqosib koboqab. Tamo nanngi tal qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi dego koba na geregere sqa keresai. ¹⁸ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanngi winjrqas di nanngi poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanngi olo taqatnjrqas? Di keresai. Ningi mareqnu, ‘Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanngi winjreqnu.’ ¹⁹ Di sai. E Belsebul aqa singila na mondor uge nanngi winjrqai di yai aqa singila na nungo angro nanngi mondor uge winjrqab? Deqa nanngi segi na merngwab, ningi anjam groteqnu. ²⁰ Ariya e Qotei aqa singila na mondor uge nanngi winjrqai di ningi endegsi poingwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqo.’ Ningi degsi poingwas.

²¹ “Tamo singila koba bei a an ti qaja ti ojelenosim aqa segi tal geregere taqatqas di aqa ingi ingi kalil bole sqab. ²² Ariya tamo bei tulan singila koba a bosim tamo di ombla qotsim singilaqas di a na qaja ti an ti tal aqa abu a dena singilaoqnej qaji di yayielenosim aqa ingi ingi kalil elenqas. Osim ingi ingi di tamo qudei nanngi banq di olo atelenqas.

²³ “Tamo bei na e beterbqasai di a na e jeutbqas. Tamo bei a e ombla wauqasai di a na ijo wau ugetetbqas.”

Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bqas

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq dena ulanjam sawa kangranoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa njam ugeiyim marqas, ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiqai.’ ²⁵⁻²⁶ A degsi marsimqa aisim tal di nami man solsiq ingi ingi kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulan ugedamu nanngi joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqniqqa tamo di aqa so tulan ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulan ugedamuqas.”

Tamo yai nanngi tulan areboleboleinjrim sqab?

²⁷ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo ungasari nanngo ambleq dena unja bei a brantosiqa tulan lelenosiqa Yesus minnej, “Ino ai agi ni nami nambabtmosiqa munjum anaimoqnej qaji a Qotei aqa nngalaaq di unja tulan bolequja. Deqa a tulan areboleboleiyim sqas.” ²⁸ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Ijo ai a segi areboleboleiyasai. Tamo nanngi Qotei aqa anjam quoqnsib dauryeqnub qaji nanngi dego tulan areboleboleinjrim sqab.”

Tamo qudei nanngi Yesus aqa manwa unqajqa minjeb

²⁹ Onaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus aqa areq di koroeq nabqa a na nanngi endegsi minjroqnej, “Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo kumbra tulan ugedamu. Nanngi gaigai Qotei aqa manwa lanja unqajqa metbeqnuub. Deqa e na Qotei aqa manwa bei nanngi osornjrqsai. Jona aqa manwa segi osornjritqa nanngi unqab. ³⁰ Agi Jona a segi manwa bul sonaqa tamo ungasari Ninive qureq di soqneb qaji nanngi manwa di uneb. Dego kere e Tamo Angro manwa bul soqnit tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngi manwa di unqab. ³¹ Mondoñ Qotei na tamo ungasari nanngi peginjrqqa batiamqa unja mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a tigelqas. Tigelosimqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo kumbra uge babtetnrqas. A degyqas. Di kiyaaqa? Unja di a nami Solomon aqa powo kobaquja unqa marsiqa sawa isaq na walwelosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulan bunyejunu qaji a nunngo ambleq di unu. ³² Mondoñ Qotei na tamo ungasari nanngi peginjrqqa batiamqa Ninive tamo nanngi dego tigelqab. Tigelosibqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo kumbra uge babtetnrqab. Nanngi degyqab. Di kiyaaqa? Ninive tamo nanngi nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulan bunyejunu qaji a nunngo ambleq di unu.”

Ino njamdamu a ino jejamu qa pulonj bul

³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim tal surumq di atqasai. Kulum miligiq jugwasai. Boleq di gaintim warum suwanjamqa tamo ungasari nanngi tal miligiq gilsib warum geregere unqab. ³⁴ Ino njamdamu a ino jejamu qa pulonj bul. Deqa ino njamdamu boleqas di ino jejamu kalil suwanjesqas. Ariya ino njamdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruesqas. ³⁵ Deqa ninngi geregere unoqniy. Nunngo jejamu suwanjejunu qaji di olo ambruo uge. ³⁶ Ino jejamu kalil suwanjekritqas di taqal bei ambruaq keresai. Deqa ino jejamu kalil suwanjoq di soqneme. Lam pulonjosiq ni suwantmeqnu dego kere.”

Farisi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti kumbra uge uge yeqnub

³⁷ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa Farisi tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minnej, “Aqo ombla ijo talq gilsim inji uyqom.” Osiqa nanngi ombla aqa talq gilsib awoeb. ³⁸ Awoosib Yesus a inji uyqa osiqa a mati ban yansosaisosiq lanja uyej. Deqa Farisi tamo a Yesus aqa kumbra di unsiqa tulan prugujetej. ³⁹ Onaqa Tamo Koba a na minnej, “Ninngi Farisi nunngo kumbra uge agi ubtosiy merngwai. Ninngi ya gamban ti tabir ti qore segi yanseqnub. Ninngi miligi yansosaieqnuub. Di yawo anjam. Aqa damu agiende. Ninngi baban na tamo bole. Ariya nunngo are miligi kumbra uge ti bajin kumbra ti dena maqejunu. ⁴⁰ Ninngi nanari tamo! Qotei a nunngo jejamu gereiyosiqa nunngo are miligi dego gereiyey. Di ninngi qaliesai kiyoy? ⁴¹ Deqa inji inji kalil nunngo are miligiq di unu qaji di ninngi elenjosib tamo inji saiqoji nanngi enjroqniy. Ninngi kumbra degyibqa nunngo inji inji kalil milalesqas.

42 “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Agi ningi lei ti lombo ti saga ti oqnsib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqnu. Ariya ningi Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqnu. Agi ningi kumbra bole bole dauryosaieqnu. Ningi Qotei qalagalaiyosaieqnu. Ningi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Deqa e ningi endegi merngwai. Ningi are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laqniy. Ningi dal anjam kiñilala dego dauryqa urataib.

43 “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi Qotei tal miligiq di tamo ñam ti nanço awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleinǵeqnu. Ningi koro sawaq di dego tamo unǵasari nanǵi na nunço ñam soqtetǵosib ban ojetǵwajqa deqa areboleboleinǵeqnu.

44 “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di marin na kabutqo. Deqa tamo unǵasari nanǵi quraq na walweloqñab di nanǵi qalieqasai.”

45 Yesus a anjam degsi marnaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa anjam di qusiqa minje, “O Qalie Tamo, ni Farisi nanǵi anjam degsi minjronum deqa ni gago ñam dego ugetoiyonum.” 46 Onaqa Yesus na kamba minje, “O dal anjam qalie tamo, ningi dego tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi tamo unǵasari nanǵi gulbe kokba enjreqnab qoboiyoqnsib unub. Ariya ningi na olo nanço gulbe di qoboiyetnjrosaieqnu.

47 “Ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Nunço moma nanǵi nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nanǵi ñumeqñab moreñoqñeb. Ariya ningi na olo nanço sub gereiyeqnu. 48 Nunço kumbra dena ningi endegsib marobuleqnu, ‘Gago moma nanço kumbra bole.’ Ningi degsib marobuleqnu. Agi nunço moma nanǵi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanǵi ñumoqñeb. Ariya ningi na olo nanço sub gereiyeqnu.

49 “Utru deqa Qotei powo koba ti unu qaji a endegi marej, ‘E ijo medabu o tamo nanǵi ti ijo anjam maro tamo nanǵi ti qarijnjritqa tamo unǵasari bini bati endeqa unub qaji nançoq giloqñibqa nanǵi na nanǵi jeutnjroqnsib tulan ugeugeinjroqñab. Osib qudei ñumoqñib moreñoqñab.’ 50-51 O dal anjam qalie tamo, Qotei a nunço moma nanço une kalil osim tamo unǵasari bini bati endeqa unub qaji nanço jejamuq di atelenqas. Nunço moma nanço une di agi nanǵi nami yqajqa utru atsib Kein na Abel qalñaq moiyej. Qotei a mandam atej bati deqa nanǵi une di yqajqa utru ateb. Dena bosib bosib Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalñab moiyej. E bole merngwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo unǵasari bini bati endeqa unub qaji nanǵi enjrqas.

52 “O dal anjam qalie tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Tamo unǵasari nanǵi Qotei qalieqajqa gam itqa mareqñabqa ningi na olo gam getentetnjreqnu. Ningi segi Qotei qalieqajqa gam itqa keresai. Deqa tamo unǵasari nanǵi dego gam di itqa yeqñab ningi na olo gam getentetnjreqnu.”

53 Osiqa Yesus a tigelosiqa tal di uratosiq gilej. Bati deqa dal anjam qalie tamo nanǵi ti Farisi nanǵi ti a qa minjin oqetnjrnaqa anjam gargekoba nenemyoqñeb. 54 A anjam bei grotimqa nanǵi a ojajqa deqa anjam gargekoba nenemyoqnsib a dadauryoqñeb.

12

¹ Onaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanği Yesus unqajqa bosib ko-roosib jujunqobaeb. Singa waiyosib walwelqa keresai. Deqa tamo qudei na tamo qudei nanço singa sosetnjroqneb. Bati deqa Yesus a aqa anğro nanği joqsıqa nanği sasalosib a na minjrej, “Ninği geregere nam atoqniy. Farisi nanği gisanj tamo. Nanği anjam maro aiyelteqneb. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanço bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas. ² Deqa ninği quiy. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dğas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo nanği qusib poinjrqas. ³ Deqa anjam kalil ninği ambruq di mareqneb qaji di suwanamqa tamo nanği quqwab. Anjam kalil ninği warum miligiq di mareqneb qaji di tamo nanği bijal gogeq di tigelosib palontqab.”

Ninği Qotei segi ulaiyiy

⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo anğro, ninği quiy. Ninği jeu tamo nanği ulainjraib. Nanği nunço jejamu segi qalsib moyotqa kere. Nanği ninği gulbe bei enğwa keresai. Deqa ninği nanği ulainjraib. ⁵ Tamo ninği ulaiyqab qaji agi deqa mernğwai. Qotei a segi nunço jejamu moyotosim bunuqna nunço qunun dego namyuwoq waiyqa kere. Deqa ninği a segi ulaiyiy.

⁶ “Ninği qalie. Tamo nanği qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieqneb. Silali kiñala na awaiyeqneb. Ariya Qotei na qebari sinjir nanği geregere taqatnjreqnu. A na nanği uratnjrosaieqnu. ⁷ Dego kere Qotei a nunço gate banğa segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. Deqa ninği ulaaib. Ninği qebari kalil nanği tulan bunjnrejjunub.”

Iga Yesus aqa nam marqajqa jemaigwasai

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E Tamo Anğro. Ninği mandam tamo nanço ulatamuq di ijo nam boleq atsib marqab di mondonj e na kamba Qotei aqa lan anğro nanço ulatamuq di nunço nam boleq atsiy marqai. ⁹ Ariya ninği mandam tamo nanço ulatamuq di ijo nam marqajqa asgingwas di mondonj e kamba dego Qotei aqa lan anğro nanço ulatamuq di nunço nam marqajqa asgibqas.

¹⁰ “E Tamo Anğro. Tamo bei na e misilinqbas une di Qotei na kobotqas. Ariya tamo bei na Mondor Bole misilinyqas une di Qotei na kobotqasai.

¹¹ “Bunuqna Juda tamo kokba nanği ninği ojsib nanço Qotei tal miligiq di tigeltngosib nenemngibqa ninği na kamba anjam kiye minjrqajqa deqa are koba qalaib. Rom nanço gate ti nanço mandor ti nanço ulatamuq di dego ninği tigeltngibqa ninği na kamba anjam minjrqajqa ulaaib. ¹² Bati deqa Mondor Bole na areqalo enğimqa ninği anjam marqab.”

Noro tamo qa yawo anjam

¹³ Onaqa tamo ungasari koroesoqneb qaji nanço ambleq dena tamo bei a tigelosıqa Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni ijo was minjimqa a na gago abu moyiej qaji aqa ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei ebqas.” ¹⁴ Onaqa Yesus na minjej, “Tamo yai na e giltbqo deqa e nunço gulbe di gereiyqai?” ¹⁵ Degsi minjsıqa tamo ungasari kalil nanği endegsi minjrej, “Ninği ñoro koba oqajqa mamaulngaiq. Ninği ñoro koba ti sqab dena ninği nambile bole oqa keresai. Ninği ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.”

¹⁶ Osiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa wauq di inği tulan koba melioqnej. ¹⁷ Deqa a endegsi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo inği tulan koba melielenqo. Deqa e inği di atqajqa tal keresaiibqo.’ ¹⁸ Osiqa

marej, 'E endegyqai. E ijo tal kalil konjelenosiy olo tal kokba atelenqai. Osiy ijo ingi meli kalil tal kokbaq di jugwai. Ijo ñoro kalil dego dia jugelenqai. ¹⁹ Jugelenosiy marqai, "Ijo ingi ingi tulan koba agi atonum unu. Deqa e aqaratosiy lanja awesqai. Sosiy ingi ti ya ti uyoqnsiy areboleboleiboqnqas. Wausau gargekoba gilqas ijo ingi ingi di koboqasai." ' ²⁰ Tamo di a degsi marnaqa Qotei na minje, 'Ni nanari tamo. Qolo qujai endeqa e ino qunun yaimitqa ni moiqam. Yimqa ingi ingi kalil ni na gereiyosim atonum qaji di tamo yai na olo oqas?' Qotei na degsi minje. ²¹ Dego kere tamo nanqi ñoro koba koroiyejunub qaji nanqo ñoro qoji padalqab. Nanqi lan qure qa ñoro saiqoji unub deqa nanqi Qotei aqa ñamgalaq di sougetesosib morenqab."

Ningi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

²² Osiqa Yesus na aqa anqro nanqi endegsi minjrej, "Ningi mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, 'Iga ingi qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?' Ningi degsib maraib. ²³ Ningi ingi uyo na segi ñambile oqasai. Ningi gara jugoqnqab dena segi nunqo jejamu bole sqasai. ²⁴ Ningi qebari nanqi unjriy. Nanqi ingi yagosaieqnu. Ingi otorosib talq di atosaeqnu. Ariya Qotei na qebari nanqi ingi anainjreqnu. Ningi qalie, qebari nanqi qunun saiqoji. Ningi tamo qunun ti. Ningi qebari nanqi tulan bunjrejjunub. ²⁵ Ningi mandamq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalqab dena ningi nunqo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai. ²⁶ Ningi wau kiñala deqaji yqa keresai deqa ningi kiyayaqa ingi qudei qa are koba qaleqnu?"

²⁷ "Ningi ñam so unjriy. Nanqo wala kiyersib branteqnu di ningi qaliesai. Nanqi segi wauosaieqnu. Nanqo segi wala gereiyosaieqnu. Deqa e ningi endegsi mernqwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya ñam so aqa wala dena Solomon aqa wala tulan bunjrejjunu. ²⁸ Man lanaj a bini oqwas nebe tamo nanqi na ginjenyosib ñamyuwoq waiyqab. Man lanaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ningi kiyayaqa Qotei qa nunqo areqalo singilatqa yonub keresaiingwo? Ningi man lanaj sai. Ningi tamo qunun ti. Deqa ningi endegsi poinqem, Qotei a ningi dego gara enqoqnqas. ²⁹ Ningi areqalo kobaiyosib endegsib maraib, 'Iga ingi ti ya ti qabe na osim uyqom?' Ningi degsib maraib. ³⁰ Tamo unqasari Qotei qaliesai qaji nanqi ingi ingi deqa are koba qaleqnu. Ariya ningi deqa are koba qalaib. Nunqo Abu a qalie, ningi lanja sqqa keresai. Ningi ingi ingi deqaji oqnsib sqab. ³¹ Deqa ningi Qotei na taqatngosim nunqo Mandor Koba sqajqa singilaqniy. Ningi degyqab di Qotei na kamba ingi uyo ti gara ti dego enqoqnqas."

Ningi lan qure qa ingi ingi oqajqa deqa are qaloqniy

³² Osiqa Yesus a olo marej, "O ijo kaja du du ningi ulaaib. Nunqo Abu a nunqo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa areareteqnu. ³³ Deqa ningi kumbra endegyiy. Ningi nunqo ñoro kalil qarinyosib silali osib tamo ingi ingi saiqoji nanqi di jeisib enjriy. Osib silali jugwajqa qun ugeosaieqnu qaji di gereiyosib lan qure qa ingi ingi elenosib di jugelenoiy. Ingi ingi di koboqa keresai. Bajin tamo nanqi bosib oqasai. Sisimbin na uetqasai. Ingi ingi di gaigai sqas. ³⁴ Sawa qabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi dego singilatim sqas."

Kanqal tamo bole a tal lanja olo bqajqa bati qa tarijreqnu

³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, "Ningi nunqo gara tigelenosib nunqo ingi ingi kalil gereiyosib wanal qatrentosib ijo bqajqa bati qa tarijosib soqniy. ³⁶ Tamo

bei a goiyo kobaq dena olo bosim aqa talq di brantosim siranme kindokin-donamqa aqa kanjal tamo nanqi a qa tariñejunub qaji nanqi siranme waqto-qujatqab. Dego kere ningi ijo bqajqa bati qa tariñosib soqniy. ³⁷ Tal lanja aqa kanjal tamo nanqi a qa tariñosib ñam atoqnibqa bosim degsi unjrimqa nanqi tulan areboleboleinjraqas. Deqa a na nanqi metnjrim awoelenabqa ingi anainjroqnas. ³⁸ A qolo jige kiyoy nebeqa laqnimqa kiyoy bosim aqa kanjal tamo nanqi a qa tariñosib ñam atoqnibqa degsi unjrimqa nanqi tulan areboleboleinjraqas.

³⁹ “Ningi are qaliy. Bati gembu bajinj tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajinj tamo a bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyej qamu. ⁴⁰ Dego kere e Tamo Angro bqajqa bati ningi qaliesai. E bosiy ningi prutñgaim deqa ningi geregere ñam atoqnsib e qa tariñoqnsib soqniy.”

Tamo yai a wau tamo bole?

⁴¹ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni yawo anjam maronum di iga segi quqwjajqa kiyoy tamo ungasari kalil nanqi dego quqwjajqa kiyoy?” ⁴² Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Kanjal tamo yai a areqalo bole ti sosiqga gaigai wau bole yeqnu? Kanjal tamo di tal lanja na endegsi minjqas, ‘Ni na ijo kanjal tamo kalil nanqi geregere taqatnjroqnsimqa nanqo ingi uyqajqa batioqnimqa ingi anainjroqne.’ ⁴³ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kanjal tamo yej qaji di kalil keretosim soqnimqa a bosim unimqa kanjal tamo di a tulan areboleboleiyqas. ⁴⁴ Deqa e bole merngwai. Kanjal tamo di a wau boledamu yej deqa tal lanja na aqa ingi ingi kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoqnas. ⁴⁵ Ariya kanjal tamo di a endegsi are qalqas, ‘Ijo tamo koba a urur bqasai.’ Degsi are qalsimqa a na kanjal tamo ti kanjal unja ti nanqi lanja lanja kumbainjroqnas. Osim ingi ti wain ti uyoqnsim nanarioqnas. ⁴⁶ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnimqa aqa tamo koba brantoqujatosim unimqa a tulan prugugetqas. Deqa aqa tamo koba na a qalougetosim tamo nanqi Qotei qa nanqo areqalo singilatosaeiqnub qaji nanqo so sawaq waiyim aiqas.

⁴⁷ “Tal lanja na aqa kanjal tamo bei minjqas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqa a geregere qusim ariya a olo asgimosim wau di yosaiamqa tal lanja na a kumbainjyogargekobotqas. ⁴⁸ Ariya tal lanja na aqa kanjal tamo bei minjqas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqa a geregere quosai deqa a wau di yosaiamqa tal lanja na a jinqa na kumbainjyoqujaitqas. Ningi quiy. Qotei na tamo bei wau koba yimqa a wau di ojsim olo wau tulan koba dego ojeme. Qotei na tamo bei aqa banq di wau koba atimqa a wau di taqatosim olo wau tulan koba dego taqateme.”

Yesus na tamo ungasari nanqi pupoinjrimqa nanqi jeu jeu sqab

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “E ñamyuwo waiyit mandamq aiqas. E deqa bem. Deqa e Qotei endegsi pailyeqnum, ‘O Abu, ñamyuwo di urur puloneme.’ ⁵⁰ Ningi quiy. E yanso bei oqai. E yanso di osaiunum deqa e are tulan gulbekobaibeqnu. ⁵¹ O ijo angro, ningi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo ungasari nanqi geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyoy? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo ungasari nanqi pupoinjritqa nanqi jeu jeu sqajqa deqa bem. ⁵² Bini bati endeqa ti bunuq qa ti tamo 5 tal qujaiq di unub qaji nanqi ijo ñam qa jeu jeu sqab. Tamo qalub nanqi na tamo aiyej jeutnjroqnbqab. Tamo aiyej nanqi na tamo qalub jeutnjroqnbqab. ⁵³ Abu nanqi na nanqo segi angro mel nanqi jeutnjroqnbqab. Angro mel nanqi na nanqo segi abu nanqi jeutnjroqnbqab. Ai nanqi na nanqo segi angro sebin nanqi

jeutnjroqñqab. Anġro sebiñ nanġi na nanġo segi ai nanġi jeutnjroqñqab. Ainġ qeli nanġi na nanġo segi ainġ yala nanġi jeutnjroqñqab. Ainġ yala nanġi na nanġo segi ainġ qeli nanġi jeutnjroqñqab.”

Kumbra bini branteqnu qaji di tamo nanġi utru poinjrosaieqnu

⁵⁴ Osiqa Yesus na tamo unġasari kalil nanġi endegsi minjrej, “Señ aiyoyq dena lanġi tigelamqa ninġi unsib marqab, ‘Awa bñqas.’ Degsib marqab awa bñqas. ⁵⁵ Meli jagwa bamqa ninġi unsib marqab, ‘Sawa kanġanqas.’ Degsib marqab sawa kanġanqas. ⁵⁶ Ninġi gisañ ani. Ninġi mandam ti lanġ ti unoqnsib geregere pegieyqñub. Ariya kiyaaqa kumbra bini branteqnu qaji di ninġi unoqnsib utru poinjrosaieqnu?”

Tamo bei a ni qa anjam soqñimqa ninġi segi aiyel anjam urur gereiyoyqñatij

⁵⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Kumbra bole ti kumbra uge ti di ninġi kiyaaqa geregere pegiyosaieqñub? ⁵⁸ Tamo bei a ni qa anjam soqñimqa ninġi ombla walwelosib anjam pegiyo talq giloqnsibqa gamq di ninġi segi aiyel anjam urur gereiyoyqñatij. Yosib anjam moiyoṡosib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya ninġi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq di tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo nanġo banq di atqas. Yimqa nanġi na ni osib tonto talq di waimqab. ⁵⁹ Deqa e ni mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil keretimqa di ni uratnib oqedqam.”

13

Tamo a are bulyqasai di a padalqas

¹ Onaqa bati deqa tamo qudei nanġi Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, Galili tamo qudei nanġi wagme osib Qotei atraiyeqñabqa Pailat na aqa qaja tamo nanġi qarinqñrnaq gilsib nanġi ñumnab nanġo leñ aisiq wagme nanġo leñ ti tuturej.” ² Onaqa Yesus na minjrej, “Ninġi kiyersib are qalonub? Galili tamo nanġi di une gargekoba yoqñeb deqa gulbe di nanġoq di brantej. Galili tamo qudei nanġi une gargekoba yosaieqñub. Ninġi degsib are qalonub kiyoy? ³ Di sai. E ninġi mernġwai. Ninġi are bulyqasai di ninġi kalil dego padalqab. ⁴ Jerusalem dia tal olekoba aqa ñam Siloam di puosiqa tamo 18 nanġi ñumnaq moreñeb. Deqa ninġi kiyersib are qalonub? Tamo 18 moreñeb qaji nanġi une gargekoba yoqñeb deqa nanġi degsib moreñeb. Tamo qudei Jerusalem di unub qaji nanġi une gargekoba yosaieqñub. Ninġi degsib are qalonub kiyoy? ⁵ Di sai. E ninġi mernġwai. Ninġi are bulyqasai di ninġi kalil dego padalqab.”

Qura geitosai qaji aqa yawo anjam

⁶ Osiqa Yesus a yawo anjam bei endegsi marej, “Tamo bei a aqa wauq di qura yagej. Bunuqna a qura gei oqajqa marsiq bej. Bosiq unej qura geitosai. ⁷ Deqa a na aqa wau taqato tamo minjrej, ‘Ni que. Wausau qalub gilqo e boqñsim ñam atoqñem qura geitosai. Deqa unġum. Qomsim waiy. A kiyaaqa mandam aqa namur lanġa saitqas?’ ⁸ Onaqa wau taqato tamo na minjrej, ‘O Tamo Koba, ni mati uratim soqñem. Wausau qujai endeqa e na qura utruq di moror qamsiy namur atsiy unqai. ⁹ Degyitqa wausau bei qa geitqas kiyoy sai kiyoy? Saiañqa ni marim e qomsiy waiyqai.’” Yesus a yawo anjam degsi marej.

Yori bati qa Yesus na unġa bei boletej

10-11 Onaqa yori batonaqa Yesus a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Minjroqnsiqqa nam atej unja bei sonaq unej. Unja di a maiyej. Mondor uge na ma yonaqa wausau 18 a grojosiq laqnej. A tujtuj tigelqa keresai. 12 Deqa Yesus na unja di unsiq metonaqa aqa areq bonaqa minjej, “O unja, ni que. Endego ino ma di ni uratmqas.” 13 Degsi minjsiqqa unja aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboonaqa a tujtuj tigelosiqa Qotei aqa nam sogtoqnej. 14 Onaqa Qotei tal taqato tamo a Yesus aqa manwa di unsiqa minjij oqetej. Di kiyaaqa? Yesus a yori bati qa unja di boletej deqa. Deqa Qotei tal taqato tamo na tamo ungasari nanji endegsi minjrej, “Bati 6 iga waueqnum. Deqa wau qa bati segi nunjo ma boletqajqa boqniy. Yori bati qa nunjo ma boletqajqa baib.” 15 Onaqa Tamo Koba a na kamba minjej, “Ninji gisanj tamo. Ninji yori bati gaigai nunjo makau ti donki ti tontonub unub di sil palontognsib joqognsib ya anainjreqnub. 16 Ariya unja endi a Abraham aqa moma. Satan na ma yonaqa wausau 18 ma ti soqnej. Deqa e kiyaaqa yori bati qa aqa ma di uratit sqas? Sai. E boletqai.” 17 Yesus a degsi marnaqa aqa jeu tamo kalil nanji aqa anjam di qusibqa jemainjrej. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji di tulan bolequja deqa tamo ungasari kalil nanji tulan areboleboleinjroqnej.

Sis yago qa yawo anjam

18 Onaqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ninji mernjgitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ninji geregere poingwas? 19 Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Bunuqna sis a oqsiq tulanj kobaqujaonaqa qebari nanji bosib aqa daniq di simi atelejeb.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

20 Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ninji mernjgitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ninji geregere poingwas? 21 Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Unja bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiqqa bem sum lanaj ti turtosiq web kobaqujaq di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Ninji siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoiy

22 Yesus a dena tigelosiqa Jerusalema aiqajqa gam dauryosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia Qotei aqa anjam minjre minjre aiyognej. 23 Aiyeqnaqa tamo bei na minjej, “O Tamo Koba, Qotei na tamo quja quja segi elenqas kiyo? Ni iga geregere merge.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, 24 “Ninji siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoiy. E ninji mernjgwi. Tamo gargekoba nanji siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoqniq ugeinjroqnas. 25 Tal aqa abu a tigelosim siranme kabutimqa ninji oqeq di tigelosibqa siranme kindokindojosib minjoqnaq, ‘O Tamo Koba, ni na siranme waqtetgime.’ Amqa a na kamba mernjgwas, ‘Ninji tal qabe? E ninji qaliesai.’ 26 Degsi mernjgimqa ninji na minjqab, ‘O Tamo Koba, iga ni ombla inji ti ya ti uyoqnem. Ni gago qureq di Qotei aqa anjam plaltosim mergoqnem.’ 27 Degsib minjibqa a na kamba mernjgwas, ‘Ninji tal qabe? E ninji qaliesai. Deqa ninji kalil jaraiyiy. Ninji kumbra uge yo qaji tamo.’ 28 A na ninji degsim mernjgsim ninji qalaq di breinjgwas. Yimqa Abraham, Aisak, Jekop, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanji ti Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Soqnimqa

ningi nanngi unjrsibqca akamkobaoqnsib pailoqnsib nunngo jaqatin qa qalagei anjam atoqngas. ²⁹ Tamo ungasari gargekoba nanngi sawa guta na guma na tauj na beben na ti bosib Qotei aqa sinngaq di koroelenabqa Qotei a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas. Yimqa nanngi Qotei ombla awoosib ingi uyoqngqab. ³⁰ Deqa ningi quiy. Tamo qudei bini nam ti unub qaji nanngi mondon nam saiqoji sqab. Ariya tamo qudei bini nam saiqoji unub qaji nanngi mondon nam ti sqab.”

Yesus a Jerusalem nanngi qa dulej

³¹ Onaqa bati deqa Farisi qudei nanngi Yesus aqa areq bosib minjeb, “Mandor Herot a ni lumsim moiyoqmqa mareqnu. Deqa ni sawa endi uratosim ulan.” ³² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninggi gilsib gisan tamo Herot a endegsib minjiy, ‘Yesus a marqo, “Bini e mondon uge uge nanngi winjroqnsiyqa tamo ma ti nanngi boletnjroqngai. Nebe dego e wau di yoqngai. Ariya alieb e ijo wau di kobotqai.” ’ Ninggi gilsib Herot degsib minjiy. ³³ Bini e walwewosi aisiy nebe olo tigelosiy aisiy ariya alieb e Jerusalem di brantqai. E degyqai. Di kiyaqa? Jerusalem dia qujai jeu tamo nanngi na Qotei aqa medabu o tamo nanngi numeqnab moreneqnu. Nanngi qure beiq di nanngi numosaieqnu.

³⁴ “O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo nanngi numoqnsim moiyoqmqa qeqnu. Osim tamo ungasari Qotei na inoq qarinjrengai qaji nanngi meni na numeqnam moreneqnu. Bati gargekoba e ino angro nanngi tuwe du du bul koroinjqajqa yeqnam ni saideqnu. ³⁵ Deqa ningi quiy. Qotei a nunngo atra tal koba uratejngimqa a lanja sqas. Deqa e ningi endegsi merngwai. Ninggi olo e nubqasai. Degsim gilsim mondon e olo lan qureq na boqnitqa ninggi e nubsib marqab, ‘Tamo a bgo endi Tamo Koba aqa nam na bgo. Deqa Qotei na a tulan geregereiyeqnu.’ ”

14

Tamo bei jejamu sunyelennej qaji di Yesus na boletej

¹ Yori bati bei Yesus a Farisi gate bei aqa talq gilsiqca a ombla ingi uyoqne. Ingi uyeqngqab tamo qudei tal dia soqneq qaji nanngi Yesus kogyoqne. ² Yesus aqa areq di tamo bei jejamu sunyelennej qaji a awesoqnej. ³ Deqa Yesus na tamo di unsiqa dal anjam qalie tamo nanngi ti Farisi nanngi ti endegsi nenemnjrej, “Ninggi mariy. Yori bati qa tamo boletqajqa di kere kiyo? Dal anjam a kiyesi marqo?” ⁴ Onaqa nanngi na kamba anjam bei Yesus minjosai. Nanngi mequmesoqne. Deqa Yesus na tamo di aqa jejamu ojsiqca aqa ma boletej. Osiqa qarinyonaq gilej. ⁵ Onaqa Yesus na Farisi nanngi olo nenemnjrej, “Nunngo angro kiyo nunngo makau kiyo yori bati qa ulonjosim subq aiyimqa ninggi na aqaryaiyosib subq dena osib goge atqab e? Ninggi na merbiy.” ⁶ Onaqa nanngi na kamba olo anjam bei Yesus minjqca yonab keresainjrej.

Ninggi na nunngo segi nam soqtaib

⁷ Bati deqa Yesus a nam atej di tamo qudei nanngi ingi uyo qa marsib talq bosib tamo nam ti nanngo awo jaramq di awoosib ingi uyeqngqab unjrej. Deqa a na nanngi yawo anjam endegsi minjrej, ⁸⁻⁹ “Tamo bei na maruro atsim ni metmimqa ni tamo nam ti nanngo awo jaramq di namo awoaim. Ni tamo nam ti nanngo awo jaramq di awoqam di goiy lanja na tamo nam ti bei metim bam ni mermqas, ‘Ni awo jaram di uratosim tamo endi yim awoqas.’ Yim ni jemaimim tamo lanaj nanngo awo jaramq di awoqam. ¹⁰ Deqa tamo bei na maruro atsim metmimqa ni tamo lanaj nanngo awo jaramq di awo. Yimqa

goiyo lanja na bosim mermqas, ‘O was, ni bosim tamo ñam ti nanngo awo jaramq endi awo.’ Yim tamo kalil ingi uyeqñub qaji nanngo ñamgalaq di ni ñam ti sqam. ¹¹ Tamo kalil nanngo segi ñam soqteqñub qaji nanngi Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo nanngo segi ñam aguq ateqñub qaji nanngi Qotei na olo ñam soqtetnjrqas.”

Nanngi na tamo sougetejunub qaji nanngi gereinjriy

¹² Osiqa Yesus na goiyo lanja minnej, “Ni maruro atsimqa ino segi was nanngi ti ino segi kadoi nanngi ti tamo ungasari ñoro koba ejunub qaji nanngi ti metnjraim. Ni degyqam di ni endegi are qalqam, ‘Nanngi na kamba maruro atsim e methib gilit ingi anaiñqab.’ ¹³ Ni degyaim. Ni maruro atsimqa tamo ñoro saiqoji nanngi ti tamo jejamu lainjro qaji nanngi ti tamo sinnga uge nanngi ti tamo ñam qandimo nanngi ti metnjrim bab ingi anainjre. ¹⁴ Amqa ni tulan areboleboleimqas. Di kiyaaq? Nanngi ni kamba ingi anaimqa keresai. Deqa mondonj tamo bole bole nanngi olo subq na tigelo batiamqa Qotei na kamba awai tulan boledamu ni emqas.”

Yesus a maruro qa yawo anjam marej

¹⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo bei Yesus ombla awoosib ingi uyoqñeb qaji a qusiqa minnej, “Mondonj Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Sosimqa a na nanngi ingi anainjrim awoosib koba na ingi uyoqñqab. Deqa nanngi tulan areboleboleinjrim sqab.”

¹⁶ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam bei endegi minnej, “Tamo bei a maruro atqa osiqa tamo gargekoba nanngi aqa maruro unqa metnjrej. ¹⁷ Aqa maruro bati brantonaqa a na aqa kanjal tamo bei qarinyonaq gilsiqqa tamo nanngi di minjrej, ‘Ninngi boiy. Ingi ingi kalil gereiyosib atonub unu.’ ¹⁸ Degsi minjrnnaqa nanngi kalil bqa urateb. Osib minjoqñeb, ‘Iga bqa keresai.’ Bei na minnej, ‘E mandam bunuj awaiyonum. Di unqajqa aiqai. Deqa ni goiyo lanja minje, ‘E bqa keresai.’ ¹⁹ Bei na minnej, ‘E makau bunuj 10 awaiyem. Deqa bini e nanngi wau enjrqai. Deqa ni goiyo lanja minje, ‘E bqa keresai.’ ²⁰ Bei na minnej, ‘E bini unja bunuj onum. Deqa e dego bqa keresai.’

²¹ “Onaqa kanjal tamo a olo puluosiq aisiq anjam kalil nanngi na minjeb qaji di aqa tamo koba minjnaqa a minjinj oqetonaqa olo qarinyosiqqa minnej, ‘Ni urur gilsimqa gam kokbaq di gam kiñilalaq di tamo ingi ingi saiqoji nanngi ti tamo jejamu lainjro qaji nanngi ti tamo ñam qandimnjro qaji nanngi ti tamo sinnga ugeinjro qaji nanngi ti itnjrsimqa joqsim ijo talq boiy.’ ²² Onaqa kanjal tamo a olo gilsiqqa tamo nanngi di kalil joqsi bosiqqa aqa tamo koba minnej, ‘O Tamo Koba, e ino anjam dauryosim agi nanngi kalil joqsi bonum. Ariya ino tal tamo na maqosai unu.’

²³ “Onaqa goiyo lanja na olo aqa kanjal tamo qarinyosiqqa minnej, ‘Ni gilsim gam kalilq dena ti nañuq dena ti tamo nanngi joqsim boiy. Nanngi kalil babqa ijo tal magwas. ²⁴ E ni mermqai. Tamo nanngi e nami metnjronum bqa uratonub qaji nanngi ijo maruro unqasai.’”

Tamo a Yesus dauryqa marsimqa a mati geregere are qalsim Yesus dauryem

²⁵ Yesus a dena tigelosiqqa walwelosiq aiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi a dauryosib aiyeqñeb. Deqa a bulosiqqa nanngi endegi minjrej, ²⁶ “Tamo bei a e daurbqa osimqa aqa abu, aqa ai, aqa ñaun, aqa angro nanngi, aqa was nanngi, aqa jaja nanngi, aqa segi jejamu dego jeutnjrqasai

di a ijo angoro sqa keresai. ²⁷ Tamo bei na aqa segi namburbas qoboiyosim e daurbqasai di a ijo angoro sqa keresai.”

²⁸ Osiqa nanngi endegsi minjrej, “Tamo bei a tal atqa osimqqa a mati awoosim tal kobotqajqa aqa awai geregere are qalsim aqa silali sisiyqas. Aqa silali kereqas kiyo sai kiyo degsi are qalqas. ²⁹⁻³⁰ A mati degsi are qalqasai di a tal aqa utru atsim bati amble di aqa silali saiamqqa tal kobotqa keresaiiyimqqa tamo nanngi unsib a kikiyosib minjqab, ‘Ni tal aqa utru atem di ni kobotqa keresai.’ Yim a jemaiyqas.

³¹ “Mandor bei na mandor bei qoto itqa marsimqqa a mati awoosim geregere endegsi are qalqas, ‘Ijo qaja tamo 10 tausen nanngi na mandor di aqa qaja tamo 20 tausen nanngi nunsib winjrqa kere kiyo?’ ³² A degsi are qalsim marqas, ‘E na mandor di qoto bunyqa keresai.’ Degsi marsimqqa aqa wau tamo qudei nanngi qarinjrim gilsib mandor di minjqab, ‘Unqum, iga qotqa uratonum.’

³³ “Dego kere tamo bei na e daurbqa osimqqa a mati aqa segi ingi ingi kalil uratqasai di a ijo angoro sqa keresai.”

Bar qa yawo anjam

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Bar a bole. Ingiq di bar atoqniq aqa uyo boledamuqas. Ariya bar aqa qajarara koboqas di ingi kiye na olo qajararatqas? Di keresai. ³⁵ Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Iga bar di mandam ti bulyonamqqa mandam namuryqa keresai. Deqa iga bar di uratosim waiyqom. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

15

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹ Bati bei takis o qaji tamo nanngi ti une tamo nanngi ti kalil Yesus aqa anjam quqwa marsibqa aqa areq bosib koroeb. ² Koroonaqqa Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus yomuiyosib mareb, “Yesus a une tamo nanngi joqoqnsiqa koba na ingi uyeqnuq.”

³ Degsib marnabqa Yesus a nanngo anjam di qusiqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁴ “Tamo bei aqa kaja 100 nanngi nin uyoqniqqa qujai bei alelamqqa a na kaja 99 nanngi uratnjrsim qujai alelqo qaji di namosim gilsim itqas. ⁵ Itosim areboleboleiyim soqtosim qoboiyqas. ⁶ Qoboiyosim aisim aqa qureq di brantosim aqa was nanngi ti aqa qure qujai nanngi ti kalil koroinjrsimqqa minjrqas, ‘Ningi uniy. Ijo kaja alelqo qaji agi olo itonum! Deqa ningi e ombla areboleboleigim sqom!’” ⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di lan goge dia nanngi a qa tulan areboleboleinjrqas. Tamo 99 nanngi mareqnuq, ‘Iga tamo bole une saiqoji. Deqa iga are bulyqasai.’ Nanngi qa lan goge dia nanngi areboleboleinjrqasai. Ariya une tamo qujai a are bulyqas di nanngi a qa tulan areboleboleinjrqas.”

Silali loumqo qaji aqa yawo anjam

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Unqai bei aqa meniñ silali 10 soqniqqa meniñ silali qujai loumimqqa a wanal qatrentosim aqa talq di manj solsim namosim itqas. ⁹ Itosim gilsim aqa was nanngi ti aqa qure qujai nanngi ti kalil koroinjrsimqqa minjrqas, ‘Ijo meniñ silali qujai loumqo qaji agi olo itonum! Deqa ningi e ombla areboleboleigim sqom!’” ¹⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di Qotei aqa lan angoro nanngi a qa tulan areboleboleinjrqas.”

Tamo bei aqa niri aiyel qa yawo anjam

¹¹ Osisa Yesus a olo marej, “Tamo bei aqa niri aiyel soqneb. ¹² Bati bei niri yala na aqa abu minjej, ‘O Abu, ni ino ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei e ebe.’ Degsi minjnaqa abu na aqa ñoro ambleq na potosiq taqal bei aqa niri yala yej. Taqal bei aqa niri koba yej. ¹³ Onaqa bati bei niri yala na aqa ñoro kalil qarinyosiq silali osiq tigelosiq sawa beiq gilej. Gilsiq dia diqosi laqnsiq aqa silali kalil uyekritej. ¹⁴ Onaqa sawa dia mam koba aiyey deqa niri yala a ingi tulanj saiiyej. ¹⁵ Deqa a sawa deqaji tamo bei aqaq gilnaqa minjej, ‘Ni ijo bel taqatnjroqnsim ingi anainjroqne.’ ¹⁶ Onaqa a bel nanqi taqatnjroqnsiq ingi anainjroqnej. Osisa are qaloqnej, ‘E mam koba unum. Deqa e endegyqai. Bel nanqi ingi oto uratoqnbqqa di oqnsiy uyoqnitqa dena e kereoqngas.’ A degsi are qalsiq soqnej. Di kiyaaqa? Tamo bei na ingi anaiyosaiqnej deqa.

¹⁷ “Osisa olo are qalej, ‘E kumbra grotonum deqa e mam na moiqa laqnum. Ijo abu aqa wau tamo nanqi ingi koba uyeqñub. E segi qujai mam na moiqa laqnum. ¹⁸ Deqa e olo puluosiy ijo abu aqaq aisiy minjqai, “O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. ¹⁹ Deqa e ino anqro sqa keresai. Deqa ni marimqa e ino wau tamo sosiy ni wauetmoqñqai.”’ ²⁰ Degsi are qalsiq tigelosiq aqa abu aqaq olo aiyey.

“Aiyeqnaqa aqa abu ñam atsiqa isaq di unsiq a qa tulanj dulosisqa urur ti gilsiq a soqonyosiq qalaqalaiyoqnsiq kundoqyoqnej. ²¹ Onaqa minjej, ‘O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. Deqa e ino anqro sqa keresai.’ ²² Degsi minjnaqa aqa abu na aqa kanqal tamo qudei nanqi minjrej, ‘Ñingi urur ti gilsib gara jugo tulanj boledamu olekoba di osi bosib jigeti. Banrij dego osi bosib aqa ban duq di jigeti. Singa tatal dego osib aqa singaq di jigelenjeti. ²³ Makau meli bunuj didiqo di qalsib goiyiy. Goisib osib babqa iga koba na uysim areboleboleigim sqom. ²⁴ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Ijo anqro yala a moiyoqbulosiq olo ñambile sosiq bqo deqa. A loumej agi gagoq di olo brantqo.’ Degsi minjrnaqa nanqi aqa anjam kalil di dauryosib makau goisib koba na awoosib areboleboleinjrañq soqneb.

²⁵⁻²⁶ “Ariya niri koba a wauq di sosiq dena puluosi bosiq tal jojomyosiq nanqi areboleboleinjreñqnaq lou tueqñab qusiq kanqal anqro bei metonaq aqa areq bonaqa nenemyej, ‘Nanqi kiyaaqa lou tueqñub?’ ²⁷ Degsi nenemyonaqa kanqal anqro dena minjej, ‘Ino was yala a olo bqo. Deqa ino abu na makau meli bunuj didiqo di qalqo nanqi uyoqnsib areboleboleinjreñqnaq lou tueqñub. Aqa anqro a bole sosiq olo brantqo deqa lou tueqñub.’ ²⁸ Degsi minjnaq qusiq niriñosiq qudalej. Osisa tal miligiq gilqa uratej. Deqa aqa abu a talq dena oqedosisqa minjej, ‘O ijo anqro, ni tal miligiq au. Bamqa iga koba na awoosim ingi uysim areboleboleigim sqom.’ ²⁹ Onaqa niri koba a na kamba aqa abu minjej, ‘O Abu, ni que. E wausau gargekoba ino anjam dauryosim ni wauetmoqñem. E ino anjam bei gotranjyosaiqñem. Ni deqa e qa are qalsim kaja du bei qalsim goiyosaiqñem. E ijo kadoi nanqi ti koba na areboleboleigosaieqnu. ³⁰ Ariya ino anqro yala a na ino ñoro osiqqa mam qaji uña nanqi ombla sambalaoqnsiq silali kalil uyekritej. Osiq olo bqoqa ni a qa tulanj areboleboleimqoqa makau meli bunuj didiqo di agi qaletonum.’

³¹ “Degsi minjnaqa aqa abu na kamba minjej, ‘O ijo anqro, ni gaigai e ombla unum. Ijo ingi ingi kalil di ino dego. ³² Ariya bini iga maruro atsimqa

areboleboleiqnu. Di kiyaga? Ino was a moijobulosiq olo nambile sosisq bgo. A loumej agi gagoq di olo brantqo.”

16

Yesus a ñoro taqato tamo qa yawo anjam marej

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angoro nanji endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa ñoro kalil aqa wau tamo bei na taqatoqnej. Bati bei tamo qudei na ñoro tamo di minjeb, ‘Ino ñoro taqato tamo a ino ñoro kalil laña uyeqnu.’ ² Degsi minjnabqa a na ñoro taqato tamo di metonaq aqa areq bonaqa minjej, ‘Ni qa anjam degsi merbonubqa e quonum. Ni kiyaga kumbra degyonum? Deqa ijo ñoro kalil ni uyonom qaji di sisiosim merbimqa e geregere qalieosiy ni kobotmqai. Yim ni ijo ñoro olo bunu taqatqasai.’

³ “Onaqa ñoro taqato tamo di a segi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo tamo koba a na e kobotbqa marqo. E singila saiqoji deqa e wau bei yqa keresai. E tamo qudei nanji minjrit silali laña ebqab di e jemaibqas. ⁴ Deqa e kiyerqai? E qalieonum. Tamo qudei nami ijo tamo koba aqaq dena ñoro osib nanji a kamba olo yqajqa minjeb qaji nanji di metnjrqai. Metnjrit ijoq babqa ñoro nami eb qaji di e na aguq atitqa nanji e qa tulan areboleboleinjqas. Deqa ijo tamo koba a na e wibimqa tamo nanji dena e osib nango talq di e geregereiboqnqab.’ ⁵ A degsi are qalsiqa tamo kalil nami aqa tamo koba aqaq dena ñoro eb qaji nanji metnjrnaq bonabqa tamo namo bej qaji di nenemyej, ‘Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?’ ⁶ Onaqa minjej, ‘E gorenj kulum 100 em.’ Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minjej, ‘Ni olo gorenj kulum 50 segi nenjrenye.’ ⁷ Osiqa tamo bei nenemyej, ‘Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?’ Onaqa minjej, ‘E bem sum aqa qun 100 em.’ Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minjej, ‘Ni olo bem sum aqa qun 80 segi nenjrenye.’

⁸ “Onaqa ñoro tamo a aqa ñoro taqato tamo aqa kumbra gisan di poiyoñaqa aqa ñam soqtosisq minjej, ‘Ni keretonum.’ Degsi minjej. Di kiyaga? Ñoro taqato tamo uge di a powo ti sosisq deqa kumbra gisan di yej. Deqa ningi quiy. Mandam endeqa tamo ungasari nanji mandam qaji powo koba ti unub. Ariya suwanqa tamo ungasari nanji mandam qaji powo kiñala ti unub.

⁹ “Deqa e ningi endegsi mernjgawai. Ningi mandam qaji ñoro uge oqnsib dena tamo ungasari nanji kumbra bole enjroqñib nanji ningi qa tulan areboleboleinjqroqñqas. Yim bunuqna ningi moisib mandam qaji ñoro uge kalil uratibqa Qotei na ningi joqsim tal gaigai sqas qaji dia ningi geregereinjqwas.

¹⁰ “Ningi ñoro kiñala geregere taqatqab di ningi ñoro qelikoba dego geregere taqatqab. Ariya ningi ñoro kiñala geregere taqatqasai di ningi ñoro qelikoba dego geregere taqatqasai. ¹¹ Ningi mandam qaji ñoro uge geregere taqatqasai di ningi lañ qure qaji ñoro dego geregere taqatqasai. Deqa tamo yai na lañ qure qaji ñoro nunjo banq di atqas? Tamo dego bei sosai. ¹² Ningi tamo bei aqa ñoro geregere taqatqasai di ningi nunjo segi ñoro dego geregere taqatqasai. Deqa tamo yai na ñoro bei nunjo banq di atqas? Tamo dego bei sosai.

¹³ “Tamo qujai a tamo kokba aiyel nanji wauetnjrq keresai. A tamo kobaquja bei qalaqalaiyosim olo tamo kobaquja bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyqas. Dego kere ningi silali ti Qotei ti turtnjrsib nanji wauetnjrq keresai.”

Yesus a dal anjam qa ti Mandor Koba Qotei qa ti anjam palontej

14 Onaqa Farisi nanği Yesus aqa anjam di qusib a yomuiyeb. Farisi nanği bati gaigai silali oqñqajqa are koba soqnej. Utru deqa nanği Yesus yomuiyeb.

15 Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi are qaleqñub, ‘Iga kumbra bole bole lanja baban na yoqñim tamo unğasari nanği na iga nugoqñsib iga tamo bole qa mergwab.’ Ningi degsib are qaleqñub. Di gisan. Nunço are miligi di Qotei a segi qalie. Kumbra qudei tamo nanği deqa arearetnjreqnu qaji di Qotei aqa nıngalaq di kumbra tulan ugedamu.

16 “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam ti maroqñeb dena bosı bosıq Jon aqa bati brantej. Jon aqa bati brantej dena bosıq bini ijo anjam maro tamo nanği Qotei aqa anjam bole palonteqñub. Palonteqñab tamo unğasari kalil nanği Qotei na taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqajqa tulan sıngılaeqñub.

17 “Lan ti mandam ti koboqab. Ariya Qotei aqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai.”

Tamo bei na aqa nıauñ uratqa anjam

18 Osıqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa nıauñ uratosim olo unja bei oqas di a na aqa nıauñ kumbra ugeq waiyqo. Unja bei dego aqa gumbulun na a uratımqa bunuqna tamo bei na olo oqas di tamo bunuj dena unja di kumbra ugeq waiyqo.”

Ñoro tamo Lasarus wo nanço sa anjam

19 Osıqa Yesus a olo marej, “Ñoro tamo bei soqnej. A bati gaigai gara wala bole jugoqñsıqa tulan areboleboleıyeqnaqa inği bole bole uyoqñsıq soqnej. 20 Aqa tal meq di tamo bei inği tulan sıqoñi aqa ñam Lasarus a bati gaigai awoqñsıq nıeıoqñsıq soqnej. Aqa jejamu kalil yu na ugetej. 21 Deqa a tal meq di awesonaqa ñoro tamo a inği uyeqnaqa ñenği ululoñeqnaqa osıq uyoqnej. Aqa yuq dena leñ aiyeqnaqa bauñ nanği boqñsib nanço men na yu bilgetoqñeb.

22 “Bati bei Lasarus a moiyej. Moinaqa Qotei aqa lan anğro nanği bosıb aqa qunun osıb Abraham aqa areq di awoteb. Bunuqna ñoro tamo a dego moinaqa subq ateb. 23-24 Subq atñabqa aqa qunun aısiq moiyo qureq di soqnej. Sosiqa jaqatın kobaiyeqnaqa tarosiqa Abraham isağ di sonaq unej. Lasarus a Abraham aqa areq di awesonaq unsiqa tulan maosiqa Abraham minjej, ‘O Abu Abraham, e nıamyuwoq endi sosımqa tulan kanıkanıoqñsim jaqatın koba eqnum. Deqa ni e qa are ugeımımqa Lasarus minjim aqa ban gei yağ di tuqtosim bosim ijo menğ di atımqa kiñala ulilibqas.’

25 “Onaqa Abraham na minjej, ‘O anğro, ni are qale. Ni nami mandamğ di sosımqa ni inği bole bole uyoqñem. Ariya Lasarus a inği uge uge uyoqnej. Deqa bini Lasarus a sawa boleq endi sosiqa a tulan areboleboleıyeqnu. Ariya ni nıamyuwoq di sosımqa jaqatın koba eqnum. 26 Ni nıam atsim une. Ni iga ti ambleğ di sub guma koba unu. Deqa iga sub di laqaiosim nunçoq bqa keresai. Ningi dego sub di laqaiosib gagoq bqa keresai.’

27-28 “Onaqa ñoro tamo dena kamba Abraham minjej, ‘O Abraham, ni na Lasarus minjimqa olo puluosim ijo abu aqa talğ gılsim ijo was 5 nanği saidnjrimqa nanği sawa uge endeq bğasai.’ 29 Onaqa Abraham na minjej, ‘Ino was nanği Moses aqa dal anjam qalieronub. Nanği Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam dego qalieronub. Nanği anjam di dauryqab di kere.’

30 Onaqa ñoro tamo dena olo minjej, ‘O Abu Abraham, di keresai. Ariya tamo moiyej qaji a subq na tigelosim anjam minjrqas di nanği qusib are bulyosib dauryqab.’

31 “Onaqa Abraham na minjej, ‘Tamo nanġi Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anjam ti qusib are bulyqasai di tamo bei a subq na tigelosim nanġi anjam minjrġas di dego nanġi qusib are bulyqasai.’ ”

17

Tamo a Yesus aqa anġro kiñala bei uneq waiyqas di a tulaġ padalouetqas

1 Osiqua Yesus na aqa anġro nanġi olo endegsi minjrej, “Bunuqna tamo qudei na tamo qudei uneq breinjroqnaqab. Bole, kumbra di brantoqnaqas. Ariya tamo nanġi kumbra di yoqnaqab qaji nanġi tulaġ padalouetqab. 2 Iga tamo deqaji nanġi ojsim meniġ kobaquja osim sil na nanġo kakroq di tontosim breinjrim ya robuq aiqab di kere. Yim nanġi bunuqna anġro kiñala bei uneq waiyqasai.

3 “Deqa ninġi geregere ñam atoqniy. Ino was bei a une bei atimqa ni na minje, ‘Une di urat.’ Yim a ino anjam di qusim are bulyqas di ni aqa une di torei moiyoitime. 4 Ariya a bati qujai qa une 7 ni emoqnsim olo boqnsim ni mermoqnaqas, ‘O was, e kumbra grotonum.’ Degsi mermo 7 yimqa ni aqa une kalil di torei moiyoitime.”

Iga Yesus qa gago areqalo sinġilatqajqa anjam

5 Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanġi na minjeb, “O Tamo Koba, gago areqalo ni qa sinġilateqnum qaji di ni na olo kobaqujatime.” 6 Onaqa Tamo Koba a na kamba minjrej, “Nuġo areqalo e qa sinġilato qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di ninġi subar endi minjibqa a nuġo anjam dauryosim jirim qoji waqosim aisim yuwalq di tigelqas.”

Yesus a kanġal tamo aqa kumbra qa anjam marej

7 Osiqua Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa kanġal tamo qarinjyonaqa gilsiqua aqa inġi wauq di mandam qamsiq bulyej. Osiqua aqa kaja nanġi dego taqatnjrej. Ariya a wau di kobotimqa aqa tamo koba a na kiyersi minjġas? ‘Ni namo inġi uye’ degsi minjġas e? Sai. 8 A minjġas, ‘Ni ijo inġi goiyetbosim gara tigsim inġi suweiyosim ebimqa inġi ti ya ti uyqai. Uyit menetbimqa bunu ni kamba inġi ti ya ti uyqam.’ A na aqa kanġal tamo degsi minjġas. Di kiyaqqa? A kanġal tamo lanġaj deqa. 9 Kanġal tamo dena aqa tamo koba aqa anjam dauryimqa a na kamba aqa ñam soqtetqasai. Osim ‘Ni keretonum’ degsi minjġasai. Di kiyaqqa? A kanġal tamo lanġaj deqa. 10 Dego kere ninġi Qotei aqa kanġal tamo sosibqa wau kalil a na ninġi enġoqnaqas qaji di yoqniy. Yoqnsib maroqniy, ‘Iga kanġal tamo lanġaj. Deqa wau kalil Qotei na iga egeqnu qaji di agi yeqnum.’ ”

Yesus a tamo 10 nanġo jejamu yu na ugeelenġej qaji nanġi boletnjrej

11 Yesus a dena tigelosiqua Jerusalem aiqajqa gam dauryosiqua Samaria sawa ti Galili sawa ti ambleq na walwelosiq aiyuqnej. 12-13 Aiyuqnsiq qure beiq di brantej. Onaqa tamo 10 nanġo jejamu yu na ugeelenġej qaji nanġi bosib Yesus itosibqa nanġi kiñala isaq di tigelosib tulaġ maosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga qa dulosim aqaryaige.” 14 Onaqa Yesus a nanġi unjrġisqa minjrej, “Ninġi olo puluosib aisib nuġo jejamu atra tamo nanġi osornjriy.” Degsi minjrnaqa nanġi aiyuqnsibqa gamq di nanġo yu kalil mosoonaaq nanġo jejamu boleonaq uneb. 15 Onaqa nanġo ambleq dena qujai a segi olo puluosiqua Yesus aqa areq gilej. A lelenġ ti Qotei aqa ñam soqtoqnsiq giloqnej. 16 Gilsiq Yesus aqa sinġaq di sinġa pulutosiqua binjyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni keretosim ijo jejamu boletonum.” Tamo di a Samaria qaji. 17 Onaqa Yesus

a tamo di unsiqa marej, “E na tamo 10 nanjo jejamu boletetnironumqa ariya qujai a segi ijoq bgo. Tamo 9 nanji qabi unub? ¹⁸ Nanji olo ijoq bosai. Nanji Qotei aqa ñam soqtosai dego. Sawa bei qaji tamo endi a segi qujai olo bosiq Qotei aqa ñam soqtqo.” ¹⁹ Yesus a degsi marsiqa tamo di minjei, “Ni tigelosim aiyē. Ni ino areqalo e qa singilatatum deqa ino jejamu boleqo.”

Mondonj Tamo Anjro a laj qureq na bqas

²⁰ Bati bei Farisi nanji Yesus endegsib nenemyeb, “Bati gembu Qotei a bosim aqa segi tamo ungasari nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjrqas?” Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei a Mandor Koba sqajqa bati brantognimqa marwa bei namoqna ham ninji unqasai. ²¹ Tamo bei na endegsi mernjwasai, ‘Ninji uniy, Mandor Koba a bgo agiende,’ o ‘Mandor Koba a bgo agide.’ Deyqasai. Ninji quiy. Bini Qotei a nunjo ambleq endi Mandor Koba unu.”

²² Osiqa Yesus na aqa anjro nanji endegsi minjrej, “E Tamo Anjro. Bati bei brantimqa ninji ijo bqajqa bati unqa maroqnsib unqasai. ²³ Tamo gudei na ninji gisanjoqnsib mernjoqnaqab, ‘Ninji uniy. Tamo Anjro bgo agide,’ o ‘Tamo Anjro bgo agiende.’ Degsib mernjoqnaqabqa ninji nanji daurnjraib. ²⁴ Kola minjaleqnaqa laj kalil suwanjeqnu dego kere mondonj e Tamo Anjro brantitqa tamo ungasari kalil nanji e nubqab. ²⁵ Ariya e brantosaioqnitqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanji na e qoreibosib jaqatinj koba ebqab.

²⁶ “Noa aqa bati qa tamo ungasari nanji kumbra yoqneb dego kere e Tamo Anjro bqajqa bati qa nanji kumbra degyoqnaqab. ²⁷ Agi Noa aqa bati qa tamo ungasari kalil nanji ingi ti ya ti uyoqnsib unja ban ojelenoqnsib sonabqa Noa a qobun miligiq gilnaqa awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa nanji kalil morenekriteb. ²⁸⁻²⁹ Lot aqa bati qa dego tamo ungasari nanji ingi ti ya ti uyoqnsib ingi ingi awaiyoqnsib silali oqnsib ingi yagoqnsib tal atoqneb. Nanji kumbra degyoqnsib sonabqa Lot a Sodom qure uratosiq ulanjeqnaqa namyuwo ti meninj pulonj ti laj goge na awa bul aisiqa Sodom tamo ungasari kalil nanji padaltnjrej. ³⁰ Dego kere bunuqna tamo ungasari nanji kumbra degyoqnsib soqnaqab e Tamo Anjro brantqai.

³¹ “Bati deqa tamo ungasari tal meq di unub qaji nanji jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanji jaraiyoqujatebe. Tamo ungasari wauq di unub qaji nanji jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanji torei dena jaraiyoqujatebe. ³² Kumbra nami Lot aqa nawn aqaq di brantej qaji ninji deqa are qaliy. ³³ Tamo bei a aqa segi nambile taqatqajqa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas.

³⁴ “E ninji endegsi mernjwai. Ijo bqajqa bati brantimqa qolo deqa tamo aiyel warum qujaiq di nerenesoqnaqab Qotei na bei laj qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁵ Unja aiyel tal qujaiq di saplan gereiyoqnaqab Qotei na bei laj qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁶ Tamo aiyel wau qujaiq di ingi yagoqnaqab Qotei na bei laj qureq osi oqsimqa bei uratim sqas.” Yesus na aqa anjro nanji anjam degsi minjrej. ³⁷ Onaqa nanji na kamba nenemyeb, “O Tamo Koba, kumbra kalil di sawa qabia brantqas?” Onaqa Yesus a nanji yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo nanjo jejamu qusaqnu qaji sawa dia qal nanji koroqab.”

18

Iga Qotei pailyqajqa asgigwasai

¹⁻² Yesus aqa anġro nanġi bati gaigai Qotei pailyoqñib asginjraim deqa a na yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qure beiq di anjam pegiyo tamo soqnej. Tamo di aqa kumbra bolesai. A Qotei ulaiyosaioqnej. A tamo uñgasari nanġi qa dego are qalosaioqnej. ³ Qure dia uña qobul soqnej. A bati gaigai anjam pegiyo tamo di aqa areq giloqnsiqa minjoqnej, ‘Tamo bei na e gulbe ebeqnu. Deqa ni na aqaryaibosim gago aiyel anjam pegiyetgimqa tamo dena e olo gulbe ebqasai.’ ⁴ A degsi minjeqnaqa a aqaryaiyqa uratoqnej. Bunuqna a areqalo bei osiqa marej, ‘Bole, e Qotei ulaiyosaieqnum. E tamo uñgasari nanġi qa are qalosaieqnum. ⁵ Ariya uña qobul di a bati gaigai e wainboqnsiqa merbeqnu, “Ni aqaryaiibe.” A merbo gaigai yeqnu deqa uñgum e aqa anjam gereiyetqai. E aqa anjam gereiyetqasai di a bati gaigai ijo areq boqnsim sqas. Yim e tulañ asgibo uge.’”

⁶ Osiqa Tamo Koba a olo marej, “Anjam pegiyo tamo uge aqa anjam marej qaji di ninġi quiy. ⁷ Qusib are qaliy. Qotei a tamo bole. A anjam pegiyo tamo di bul sai. Deqa tamo uñgasari a na giltinjrej qaji nanġi qolo ti qanam ti pailyoqñqab di a nanġo pailyo qusimqa tariñsokobaiyqasai. A nanġi urur aqaryainjrqas. ⁸ E ninġi mernġwai. Qotei na nanġi urur aqaryainjroqñatqas. Ariya mondoñ e Tamo Anġro bosiyqa tamo uñgasari mandamq endi unub qaji nanġi e qa nanġo areqalo singilatosib soqñib degsi unqai e?”

Farisi tamo bei takis o qaji tamo bei wo nanġi aiyel Qotei pailyeb

⁹ Tamo qudei nanġi mareqñub, “Iga tamo bole. Iga tamo qudei nanġi unub dego sai.” Yesus na tamo deqaji nanġi yawo anjam bei endegsi minjrej, ¹⁰ “Tamo aiyel nanġi Qotei pailyqqa marsibqa atra tal miligiq gileb. Bei Farisi tamo. Bei takis o qaji tamo. ¹¹ Nanġi atra tal miligiq gilsibqa Farisi tamo a namo tigelosiqa endegsi pailyej, ‘O Qotei, e tamo qudei nanġi unub dego sai. E gisañ na tamo uñgasari nanġi silali yainjrosaieqnum. E sambala kumbra yosaieqnum. E kumbra uge bei dego yosaieqnum. E takis o qaji tamo di bul sai. ¹² E gaigai ni pailmqa oqnsim inġi ti ya ti urateqnum. E ijo segi inġi inġi kalil potelenoqnsim oto bei ni atraimeqnum.’ ¹³ Farisi tamo a degsiqa Qotei pailyej. Onaqa takis o qaji tamo a kiñala isaq di tigelesosiqa lan goge koqyosim pailyqajqa jemaionaqqa turuosiqa are soqonjyosiqa marej, ‘O Qotei, e une ti. Deqa ni e qa dulosim ijo une kalil kobotetbime.’ Takis o qaji tamo a degsiqa Qotei pailyej.”

¹⁴ Yesus a yawo anjam degsi minjrsiqa olo minjrej, “E ninġi mernġwai. Takis o qaji tamo di aqa une kalil Qotei na kobotetonaqa a olo puluosiqa aqa talq aiyej. Ariya Farisi tamo di aqa une Qotei na kobotetosai. Di kiyaaq? Tamo kalil nanġo segi ñam soqteqñub qaji nanġi Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo nanġo segi ñam aguq ateqñub qaji nanġi Qotei na olo ñam soqteñjqas.”

Yesus a marej, “Anġro du du nanġi ijo areq bqajqa saidnjraib”

¹⁵ Onaqa tamo uñgasari qudei nanġi nanġo anġro du du ti anġro mom ti joqsib Yesus na aqa ban nanġo gateq di atetnjrqqa marsib aqa areq beb. Beqñabqa Yesus aqa anġro nanġi na saidnjrsib minjreb, “Nuñgo anġro du du nanġi joqsib endeq baib.” ¹⁶ Degsib saidnjrnabqa Yesus na anġro du du nanġi di metnjrej. Osiqa aqa anġro nanġi minjrej, “Anġro du du nanġi uratnjrib ijo areq beb. Nanġi saidnjraib. Tamo uñgasari nanġi anġro du du bul sqab di Qotei a nanġo Mandor Koba sosim nanġi taqatnjrqas. ¹⁷ E bole mernġwai.

Niŋgi aŋgro du du naŋgi bul sqaasai di Qotei a niŋgi osim taqatŋwasai. Deqa a nungo Mandor Koba sqaasai dego.”

Noro tamo bei a Yesus ombla na anjam mareb

¹⁸ Onaqa Juda gate bei na Yesus endegsi nenemyej, “O Qalie Tamo Bole, e kiyersiyqa nambile gaigai sqai?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Ni kiyaaqa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole. ²⁰ Ariya ni Qotei aqa dal anjam kalil qalie unum. ‘Ni tamo bei aqa uŋa jejamu ojetaim. Ni tamo bei qalsim moiyoŋaim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu laŋa gisanjaim. Ni ino ai abu naŋgo sorgomq di geregere sosimqa naŋgo anjam dauryoqne.’” ²¹ Onaqa Juda gate dena olo Yesus minnej, “E aŋgro kiŋala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem agi bini degsi unum.” ²² Degsi minjnaq qusiqa kamba minnej, “Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino iŋgi iŋgi kalil qarinyosim silali osim tamo iŋgi iŋgi saiqoji naŋgi jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni laŋ qureq di awai bole itqam.” ²³ Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are gulbekobaiyej. Di kiyaaqa? A iŋgi iŋgi koba ti soqnej deqa.

²⁴ Onaqa Yesus a tamo di koqyosiqqa marej, “Tamo uŋgasari iŋgi iŋgi koba ti unub qaji naŋgi Qotei na taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqa marsibqa laŋ qureq oqwaŋqa tulaŋ baŋgi koba. ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa baŋgi koba. Dego kere tamo uŋgasari iŋgi iŋgi koba ti unub qaji naŋgi Qotei na taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqa marsibqa laŋ qureq oqwaŋqa tulaŋ baŋgi koba.” ²⁶ Onaqa tamo qudei Yesus aqa anjam di queb qaji naŋgi na minjeb, “Ni anjam degsi maronum deqa tamo yai naŋgi Qotei na elenamqa naŋgi nambile gaigai sqa kere?” ²⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo naŋgi segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na naŋgi elenqa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁸ Yesus a naŋgi degsi minjrnaqa Pita na minnej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago iŋgi iŋgi kalil uratosim ni daurmeqnum.” ²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole mernjwai. Tamo bei a Qotei na taqatosim aqa Mandor Koba sqa marsimqa aqa segi qure, aqa naŋ, aqa was naŋgi, aqa ai abu naŋgi, aqa aŋgro naŋgi ti kalil uratnjrsim e daurbqas tamo di Qotei na iŋgi iŋgi gargekoba olo yelenqas. Yimqa mondoŋ a nambile gaigai sqaas.”

Yesus a marej, “E moisy olo subq na tigelqai”

³¹ Yesus na aqa aŋgro 12 naŋgi anjam degsi minjrsiq koboonaaqa naŋgi joqsqa segitnjrsiq endegsi minjrej, “Niŋgi quiy. E Tamo Aŋgro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo naŋgi nami e qa nenjreŋyeb qaji di aqa damu brantqas. ³² Agi tamo qudei na e ojqab. E ojsib tamo naŋgi Qotei qaliesai qaji naŋgo baŋq di e atqab. Yimqa naŋgi na e misilinboqnsib miselboqnsib ugeugeiboqnaqab. ³³ Osib e kumbainbosib lubsib moiyoŋqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³⁴ Yesus na aqa aŋgro naŋgi anjam degsi minjrnaq qusibqa anjam di aqa utru Qotei na ulitej deqa naŋgi geregere poinjrosai.

Yesus na tamo bei nam qandimyej qaji di boletej

³⁵ Onaqa Yesus a walwewosi aisiq Jeriko qure jomyeqnaqa tamo bei nam qandimyej qaji a gam qalaq di awesosiqqa tamo uŋgasari naŋgi silali qa njiljroqnej. ³⁶ Tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba naŋgi Yesus dauryosib

gatronjoqnsib aieyq nab tamo dena qusiqa nenemnjrej, “Ningi kiyaaqa qatronjoqnsib?”³⁷ Onaqa nanji na minjeb, “Yesus Nasaret qaji a aieyqnu.”³⁸ Degsi minj nabqa a tulan lelenjosiqa marej, “O Yesus, Devit aqa Njiri, ni e qa dulame.”³⁹ Onaqa tamo ungasari namoeb qaji nanji na tamo di njirinjosib minjeb, “Ni lelenj kobaaim. Kiri.” Degsi minj nabqa a nanjo anjam quetnjrosai. A olo tulan lelenjosiqa Yesus minjoqnej, “O Devit aqa Njiri, ni e qa dulame.”⁴⁰ Onaqa Yesus a tigelosiqa tamo ungasari nanji minjrej, “Tamo di osib ijo areq osi boiy.” Onaqa nanji na a osib Yesus aqa areq osi beb. Osi bonabqa nenemyej,⁴¹ “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa lelenjoqnam?” Onaqa minjej, “O Tamo Koba, e olo nam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa lelenjoqnam.”⁴² Onaqa Yesus na minjej, “Ni e qa ino areqalo singilatonum deqa e ni boletmqai. Deqa ino namdamu olo poimeme.”⁴³ Degsi minjnaqa aqa namdamu poiyonaqa sawa unsiqa Qotei aqa nam soqtosiqa tigelosiqa Yesus dauryosiqa aiey. Onaqa tamo ungasari kalil nanji Yesus aqa manjwa di unsiqa nanji dego Qotei aqa nam soqtoqneb.

19

Yesus a Sakius aqa talq gilej

¹⁻³ Onaqa Yesus a aisiqa Jeriko qureq di brantosiqa qure ambleq na walweleqnaqa tamo bei aqa nam Sakius a Yesus tamo kiyero degosiqa unqajqa dauryej. Sakius a takis o qaji tamo nanjo gate. A nro koba ti soqnej. A tamo truquyala deqa a Yesus dauryosiqa unqajqa yonaq ugeiyej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba nanji na sawa getenteb deqa.⁴ Deqa Sakius a urur ti aisiq tamo ungasari kalil nanji bunjrsiqa namoosiqa gam qalaq di nam bei oqsiq nam atej. Nam atsiqa are qalej, “Yesus a gam endena bamqa e gegerere unqai.”⁵ Onaqa Yesus a gam dena walwelo aisiq nam utruq di tigelosiqa tarosiqa Sakius unsiqa minjej, “O Sakius, ni mandamq ayoqujat. Bini e ino talq di sqai.”⁶ Degsi minjnaqa a qusiqa mandamq ayoqujatosiqa tulan areboleboleiyonaqa Yesus osiqa omba na aqa talq gileb.⁷ Gileq nabqa tamo ungasari kalil nanji di unsiq njirinjosib mareb, “Ningi uniy. Yesus a une tamo aqa talq gileqnu.”⁸ Onaqa talq di Sakius a tigelosiqa Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni que. E ijo inji inji kalil ambleq na potosiq tamo inji inji saiqoji nanji jeisi enjrqai. E nami tamo bei gisanjosim silali dala qujai yayem kiyo? Degamqa e kamba silali dala qolqe olo yqai.”⁹ Onaqa Yesus a Sakius aqa anjam di qusiqa tamo ungasari nanji minjrej, “Bini Sakius a dego Abraham aqa angro tintinqo. Deqa Qotei na a ti tamo kalil aqa talq endi unub qaji nanji ti elenqo.”¹⁰ E segi Tamo Angro. E na tamo ungasari padalo gamq di unub qaji nanji njamoqnsim elenqnum. E deqa mandamq aiyem.”

Silali taqatqajqa yawo anjam

¹¹ Onaqa tamo ungasari nanji Yesus aqa anjam di qusib are qaleb, “Bini kiyo Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqas?”¹² Nanji degsib are qaleb. Di kiyaaqa? Yesus a Jerusalem jojomyej deqa. Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo kobaquja bei a sawa isaq gilej. Tamo di a are qalej, ‘E sawa deq gilitqa sawa deqaji nanji na e mandor atqab. Yibqa e olo puluosiy bosiy ijo segi qure qujai nanjo mandor sosiy nanji taqatnjrqai.’ A degsi are qalsiqa sawa isaq gilej.”¹³ A gilqa osiqa aqa kanjal tamo 10 nanji metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanji segi segi 20 kina enjrsiqa minjrej, ‘Silali endena wauosib silali aqa oto dego oiy. Bunuqna e olo bosiy unqai.’

14 “Tamo kobaqaja a degsi minjrsiqa sawa isaq gilsiq di sonaqa aqa qure qujai nanqi a qa tulan ugeosib are qaleb, ‘A gago mandor sqasai.’ Degsib are qalsibqa tamo qudei nanqi qarinjrnab sawa deq gilsib sawa deqaji nanqi minjreb, ‘Tamo di a gago mandor ataib. A na iga taqatgwajqa iga uratonom.’
 15 Ariya sawa deqaji nanqi na tamo di mandor ateb. Onaqa bunuqna a olo puluosiq aqa segi qureq aisiqa kanqal tamo nanqi wau qa silali enjrej qaji nanqi metnjrej. Metnjrnaqa nanqi aqa areq bonabqa a na minjrej, ‘E nami silali engem qaji dena ninqi wauoqneq olo silali di osorbij.’

16 “Onaqa kanqal tamo deqaji bei a bosiqqa minjej, ‘O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 200 kina brantej agiende.’
 17 Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni kanqal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e qure kokba 10 ino banq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.’

18 “Onaqa kanqal tamo bei a bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 100 kina brantej agiende.’
 19 Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘E qure kokba 5 ino banq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.’

20 “Onaqa kanqal tamo bei a bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 20 kina ebem qaji agi olo osibetmonum. E gara ñengi na dalaosim atnam soqnej. 21 E kumbra degyem. Di kiyaaqa? E ni qa ulaem deqa. E qalieem, ni tamo njirin ani. Tamo qudei nanqi waueqnaq silali branteqnaqa ni segi na eqnum. Tamo qudei nanqi inji yageqnaq melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum.’

22 “Onaqa tamo koba dena kamba endegsi minjej, ‘Ni kanqal tamo uge. Ino segi anjam dena e ino une ubtosiy ni pegimqai. Ni nami qalieem, e tamo njirin ani. Tamo qudei nanqi waueqnaq silali branteqnaqa e segi na eqnum. Tamo qudei nanqi inji yageqnaq melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. 23 Deqa ni kiyaaqa ijo silali di osi gilsim silali talq di atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.’
 24 Degsi minjsiqa tamo qudei aqa areq di tigelesoqneq qaji nanqi minjrej, ‘Ningi aqa 20 kina di yayiosibqa kanqal tamo nami wauosiqa 200 kina ej qaji di olo yiy.’
 25 Onaqa nanqi na minjreb, ‘O Tamo Koba, a 200 kina ejunu. Deqa ni kiyaaqa 20 kina olo yqa maronom?’

26 “Onaqa tamo koba a na minjrej, ‘E ninqi mernqwai. Tamo a wau geregere taqatoqnaq di Qotei na olo wau koba yimqa a na taqatoqnaq. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a lanja sqas.’
 27 Osiqa minjrej, ‘Tamo nanqi e qa jeu ateb qaji nanqi di joqsib boiy. Nanqi e qa mareb, “Tamo di a gago mandor ataib.” Deqa tamo nanqi di joqsib bosib ijo ulatamuq endi nanqi ñumib morenqab.’ ”

28 Yesus a yawo anjam degsi marsiqa a Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq aiyooqnej.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem aiyej

29-30 Yesus a aisiqa Betfage qure ti Betani qure ti Oliv mana utruq di jomyosiqa aqa anqro aiyel qarinjrsiqa minjrej, “Ningi aisib qure bei jomom di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosioqnej qaji. Ningi donki di unsibqa sil palontosis titosib osib boiy. 31 Ningi sil palontoqnaq tamo bei na nenemqwas kiyo, ‘Ningi kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?’ Degsi nenemqimqa ninqi na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.’ ”

³² Yesus a nanġi aiyel degsi minjrnsiq qarinjrnraqa aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryosib donki di uneb. ³³ Unsib sil palonteqnabqa donki aqa abu nanġi na nanġi aiyel nenemnjreb, “Niġi kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?” ³⁴ Degsi nenemnjrnabqa nanġi aiyel na kamba minjreb, “Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.”

³⁵ Degsi minjrnab odnjrnab nanġi aiyel donki di osib Yesus aqa areq osi gileb. Osi gilsib nanġo segi gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tusib Yesus soqtosib donki aqa quraq di awoteb. ³⁶ Yesus a donki aqa quraq di awoonaqa donki a walwelosi aiyeqnaqa tamo unġasari nanġi nanġo gara jugo piqtelenosib gamq di tuelejjoqneb. ³⁷ Onaqa Yesus a Oliv mana utru jojomyeqnaqa aqa anġro gargekoba nanġi tulaġ areboleboleinjreġnaqa lelejoqneb. Yesus a nami manwa gargekoba yeqnaqa nanġi unoqneb deqa nanġi Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneb, ³⁸ “Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulaġ geregereimeqnu. Ni gago Mandor Koba. Iga Qotei Goge Koba aqa ñam tulaġ soqtoqnoq! Lan qureq di lawo kumbra gaigai sqas.”

³⁹ Onaqa tamo unġasari nanġo ambleq dena Farisi qudei nanġi tigelosib Yesus minjreb, “O Qalie Tamo, ni ino anġro nanġo medabu getentetnjrime.” ⁴⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo anġro nanġo medabu getentqab di meniġ nanġi tamo bulyosib tulaġ murqumyoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnaqab.”

Yesus a Jerusalem nanġi qa akamej

⁴¹ Osiqa Yesus a Jerusalem jojomyosiq unsiqa akamej. ⁴² Akamosiq marej, “O Jerusalem tamo unġasari, bini bati endeqa niġi Qotei aqa kumbra qalieeb qamu niġi geregere lawo na unub qamu. Ariya kumbra di niġi qa uliejunu deqa niġi qalieqa keresai. ⁴³⁻⁴⁴ Deqa niġi quiy. Bati bei brantimqa tamo qudei na bosib niġi jeutnġosib nunġo qure koba endi agutibqa niġi jaraiqa keresaiġwas. Amqa nanġi na niġi qoto itnġosib tulaġ ugeugeiġnosib nunġo qure koba endi niñaqyekritqab. Osib qure aqa meniġ kalil paraparainjrsib breinjribqa meniġ bei meniġ bei aqa quraq di sqasai. Meniġ kalil segisegiqab. Jeu tamo nanġi bosib niġi degnġwab. Di kiyaaqa? Qotei na niġi aqaryaiġwajqa bati brantqo di niġi poiġgosai deqa.”

Tamo unġasari nanġi atra tal miligiq di inġi inġi qarinyoqneb

⁴⁵ Osiqa Yesus a atra tal koba miligiq gilsiqqa ñam atej di tamo unġasari gargekoba nanġi inġi inġi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrnsiqqa nanġi winjrnaq jaraiyeb. ⁴⁶ Nanġi jaraiyeqnaqqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenġrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya niġi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nanġo tal bulqo.”

⁴⁷ Yesus a bati gaigai atra tal miligiq giloqnsiq dia tamo unġasari nanġi Qotei aqa anjam palontosiġ minjroqnej. Bati deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanġi ti Juda gate nanġi ti Yesus qalib moiqaqqa gam ñamoqneb. ⁴⁸ Ariya tamo unġasari kalil nanġi Yesus aqa anjam quqwjajqa tulaġ arearetnjroqnej. Deqa Juda gate nanġi Yesus qalib moiqaqqa gam ñamonab ugeinjrej.

20

Juda nanġi na Yesus nenemyeb, “Ni sinġila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

1-2 Bati bei Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam bole palontosiq minjroqnej. Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti juda gate nanqi ti bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinyej deqa ni wau endi yeqnum?”³ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ningi nenemngitqa ningi e merbiy.”⁴ Yai na Jon qarinyonaqa bosiq tamo ungasari nanqi yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo? Ningi na merbiy.”⁵ Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib maroqneb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaga ningi Jon aqa anjam quetosai?’”⁶ Ariya iga minjqom, “Tamo bei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di tamo ungasari nanqi njirinosib bosib iga menin na lugwab. Di kiyaga? Nangi mareqnum, ‘Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’”⁷ Nangi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai.”⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinyonaq bosim wau endi yeqnum di ningi merngwasai.”

Wain wau qa yawo anjam

⁹ Osiqa Yesus a olo tamo ungasari nanqi yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosiq aqa wauq gilej. Gilsiq wain sil yagelenosiq wau taqato tamo qudei nango banq di aqa wau uratetnjrsiq sawa isaq gilsiq dia sokobaiyej.”¹⁰ Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kangal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nangoq aisiq minjrej, ‘Wau lanja na e qarinyonaq bonum. Deqa ningi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ Degsi minjrnaqa nanqi na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej.”¹¹ Gilnaqa wau lanja na olo kangal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonabqa a lanja puluosiq gilej.”¹² Onaqa wau lanja na olo kangal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonab gilej.”¹³ Onaqa wau lanja a are qalej, ‘E kiyerqai? E endegyqai. E ijo segi angro qujai e na tulaj qalalaiyeqnum qaji di qarinyit aiqas nanqi aqa anjam quetqab.’¹⁴ Degsi are qalsiq aqa segi niri qarinyonaq aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanqi a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bgo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moyotosimqa wau endi iga na oqom.’¹⁵ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib wau qalaq osi gilsib dia qalnab moiyej.

“Deqa ningi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanqi di kiyernjrqs?”¹⁶ E ningi merngwai. A bosim nanqi nimsim moyotnjrqs. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nango banq di uratetnjrimqa nanqi na kamba taqatesqab.” Yesus na tamo ungasari nanqi yawo anjam degsi minjrnaqa nanqi qusib minjeb, “Wau taqato tamo nanqi kumbra uge di yaib.”

¹⁷ Onaqa Yesus na nanqi koqnrjsiq minjrej, “Qotei aqa anjam bei nenjrenq di unu. Aqa damu ningi poingwo e? Anjam agiende, ‘Tal gereiyo qaji tamo nanqi na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu. Tal ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.’”

¹⁸ Ningi quiy. Tamo ungasari ululonosis tal ai quraq aqab qaji nanqi di tal ai dena nango tanu ginjeryqas. Ariya tal ai di ulonosim tamo ungasari qudei nangoq aism jejamu ti tanu ti torei paraparainjrqs.”

¹⁹ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nango jejamuq di une

gametnjrej. Nanġi degsib qalieosib deqa minjin oqetnjrnaqa Yesus ojqa mareb. Ariya nanġi tamo unġasari nanġi ulainjrsib deqa nanġi Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

²⁰ Ariya atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanġi ti Yesus kogyesoqne. Osib endegsib are qaleb, “Iga tamo qudei qarinjrnjam nanġi Yesus aqa areq gilsib gisanjosib anjam bei nenemyibqa a nanġi tamo bole edegwas. Osim anjam grotimqa iga qusim ojsim Rom nanġo gate aqa banq di atqom.” Nanġi degsib are qalsibqa tamo qudei qarinjrnab nanġi Yesus aqa areq gileb. ²¹ Gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unġasari nanġi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaeqnum. Ni tamo ñam ti nanġi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanġi anjam bei minjrosaeqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanġi minjreqnum. ²² Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?” ²³ Onaqa Yesus a nanġo areqalo uge di poiyoanaqa minjrej, ²⁴ “Ninġi meniñ silali bei osorbij.” Degsi minjrnaqa nanġi meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniñ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” Onaqa nanġi na minjeb, “Di Sisar aqa.” ²⁵ Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa inġi inġi a qa olo yiy. Qotei aqa inġi inġi a qa olo yiy.” ²⁶ Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa tulañ prugugetosib mequmosib soqne. Tamo unġasari nanġo ñamdamuq di nanġi Yesus gisanjib a anjam bei grotqa yonab ugeinjrej.

Tamo moreño qaji nanġi olo subq na tigelqab

²⁷ Onaqa Sadyusi tamo qudei nanġi Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanġi mareqnu, “Tamo moreño qaji nanġi olo subq na tigelqasai.” ²⁸ Deqa nanġi bosib Yesus endegsib minjeb, “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nenġrenjey, ‘Tamo bei a moiymqa aqa ñauñ angro saiqoji soqnimqa aqa was bei na olo uña qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa angro ñambabtetas.’ Moses a nami dal anjam degsi nenġrenjey. ²⁹ Deqa ni que. Was 7 nanġi soqne. Nanġo was matu a uña osiqa moiyej. A angro saiqoji. ³⁰ Onaqa aqa was yala na olo uña qujai di osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. ³¹ Onaqa aqa was yala na olo uña qobul di osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. Was 7 kalil nanġi uña qujai di osib moreñeb. Nanġi angro saiqoji. ³² Nanġi kalil moreñonabqa ariya bunuqna uña di a dego moiyej. ³³ Deqa ni iga merge. Mondon subq na tigelobatiamaqa tamo kalil nanġi subq na tigelabqa uña di a yai aqa ñauñ tinñin sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanġi uña qujai di eb.” ³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandamq endi tamo nanġi unateqnu. Uña nanġi tamoteqnu. ³⁵ Ariya mondon tamo unġasari Qotei na subq na tigelqa giltinjrej qaji nanġi subq na tigelosibqa nanġi tamotqasai. Nanġi unatqasai. ³⁶ Nanġi lan angro bul lan sqab. Qotei na nanġi subq na tigeltnjrimqa nanġi aqa segi angro bole sqab. Deqa nanġi olo moreñqa keresai. ³⁷ Ninġi quiy. Tamo nanġi moisis olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiq endegsi nenġrenjey, ‘Ñam mariñ miligiq di puloñeqnaqa Qotei a ñam puloñq di sosiqa Moses metosiq minjey, ‘E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’” ³⁸ Qotei na Moses degsi minjey deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreño qaji nanġo Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nanġo Qotei. Deqa tamo kalil nanġi Qotei aqa ñamgalaq di ñambile unub.”

³⁹⁻⁴⁰ Onaqa dal anjam qalie tamo nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği olo anjam bei nenemyqajqa ulaeb. Deqa nanği na minjeb, “O Qalie Tamo, ino anjam di bole.”

Kristus a kiyersim Devit aqa njiri sqas?

⁴¹ Onaqa Yesus a olo nanği endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo nanği kiyaca mareqñub, ‘Kristus a Devit aqa njiri?’ ⁴²⁻⁴³ Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi louqa buk miligiq di Devit a anjam endegsi nenğrenyej, ‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,

“Ni ijo ban woq endi awo. Awesoqñimqa e ino jeu tamo kalil nanği elenosi y ino sorgomq di atitqa ni na nanği taqatñroqñam.” ’

⁴⁴ Niñgi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa njiri sqas?”

Dal anjam qalie tamo nanği kumbra uge uge yeqñub

⁴⁵ Tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa anjam di queqñabqa a na aqa anğro nanği endegsi minjrej, ⁴⁶ “Niñgi dal anjam qalie tamo nanği kumbra uge geregere tenemtoqñiy. Nanği koro sawaq di tamo unğasari nanği na nanği ñam soqtetñrsib ban ojetñjrqaqqa deqa gara jugo olekokba jugoqñsib laqñub. Nanği Qotei tal miligiq di, goiyo kokbaq di sosibqa tamo ñam ti nanği awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleinğreqñu. ⁴⁷ Nanği unğa qobul nanği gisañjroqñsibqa nango tal ti inği inği ti lanğa yainğreqñub. Osib tamo unğasari nanği na unğrsib nanği ñam soqtetñjrqaqqa deqa pailyo olekokba yeqñub. Deqa mondoñ Qotei na nanği awai tulan ugedamu enğrqaas.”

21

Unğa qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej

¹ Yesus a atra tal miligiq di sosiqqa ñam atej di ñoro tamo nanği boqñsib silali ato qaji kulumq di silali ateqñab unğroqnej. ² Onaqa unğa qobul bei ñoro tulan saiçoji a dego bosiqqa meniñ silali kiñalala aiyel segi atej. Atnaqa Yesus na unsiqa aqa anğro nanği minjrej, ³ “E bole mernğwai. Unğa qobul endi a ñoro tulan saiçoji. Deqa a na ñoro tamo kalil nanği bunğñrsiqqa silali kobaquja atqo. ⁴ Ñoro tamo nanği silali koba ti unub. Nanği oto kiñala segi ateqñub. Ariya unğa qobul endi a silali tulan sai bole sai. Aqa meniñ silali kiñalala aiyel segi naj agi atekritqo.”

Bunuqna jeu tamo nanği na atra tal niñaqyqab

⁵ Onaqa Yesus aqa anğro qudei nanği atra tal di koqyosibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Atra tal walato qaji meniñ di tulan boledamu. Qotei atraiyqajqa inği inği ti meniñ ti turtosib atra tal endi walateb.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, ⁶ “Atra tal niñgi unonub endi bunuqna jeu tamo nanği na bosib tulan niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainğrsibqa taqal breinğrqaab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segiseğiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

⁷ Onaqa Yesus aqa anğro nanği na kamba nenemyeb, “O Qalie Tamo, bati gembu jeu tamo nanği bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomqo?’”

⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Niñgi geregere ñam atoqñiy. Tamo qudei na niñgi gisañgo uge. Bunuqna gisañ tamo gargekoba nanği ijo ñam na boqñsib

maroqnqab, 'E Kristus.' Qudei maroqnqab, 'Kristus bqajqca bati agi jojomqo.' Degsib gisanosib maroqnibqca ningi nanqi daurnjraib. ⁹ Bunuqna sawa bei bei qaji nanqi an na qotokobaoqnqab. Ningi deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, 'Kumbra di brantqas.' Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqca diño bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas."

¹⁰ Yesu a nanqi degsi minjrsiqa olo minjrej, "Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnqab. Mandor kokba qudei nanqi dego tigelqonsibqca mandor kokba qudei nanqi qoto itnjroqnqab. ¹¹ Sawa bei beiq di mimiñ kokba ti ma uge ti mam ti inqi saio bati brantelenqas. Lan goge di manwa bei bei brantoqnibqca tamo ungasari nanqi unoqnsib ulagetoqnqab.

¹² "Ariya kumbra kalil di brantosaisoqnimqca Juda nanqi na bosib ningi jeutnjoqnsib ugeugeingqnsib ojelenjoqnqab. Ojelenjoqnsib anjam pegiyo talq di ningi tigeltjgoqnsib tonto talq di breinjgoqnqab. Osib ijo ñam ugetqa are qaloqnsib ningi joqoqnsib Rom nanjo mandor ti nanjo gate ti nanjo ulatamuq di ningi tigeltjgoqnqab. ¹³ Yimqca gam dena ningi ijo anjam bole palontoqnsib nanqi minjroqnqab. ¹⁴ Deqa ningi na kamba anjam kiye minjrqaqca deqa nami are koba qalaib. ¹⁵ E segi na nunjo medabu singilatetjgosiy powo enqitqca ningi kamba anjam minjroqnqab. Minjroqnibqca nanqi nunjo anjam di gotranjyqa yoqnib ugeinjroqnqas.

¹⁶ "Bati deqa nunjo ai abu nanqi ti nunjo was nanqi ti nunjo len nanqi ti nunjo kadoi nanqi ti tigelqonsib ningi ojelenjoqnsib jeu tamo nanjo banq di atelenjoqnqab. Osib ningi qudei lunjoqnib moreñoqnqab. ¹⁷ Ningi ijo ñam ejunub deqa tamo ungasari kalil nanqi ningi qa tulanj ugeoqnsib jeutnjoqnqab. ¹⁸ Ariya Qotei na ningi geregere taqatjgoqnqas deqa ijo angro bei padalqasai. Ningi kalil bole sqab. Nunjo gate banqa bei dego ugeqasai. ¹⁹ Deqa ningi gulbe di qoboioqnsib singila na tigelesoqniy. Sosib dena ningi ñambile bole oqab.

Bunuqna qaja tamo nanqi Jerusalem qure niñaqyqab

²⁰ "Bunuqna qaja tamo nanqi bosib ningi Jerusalem agutesqab. Agutesoqnib ningi unsibqca endegsib qalieqab, 'Bole, Jerusalem padalqajqca bati brantqo.' ²¹ Bati deqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nanqi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. Tamo ungasari Jerusalem di unub qaji nanqi qure uratosib jaraiyoqujatebe. Tamo ungasari wauq di, gamq di unub qaji nanqi olo puluosib qureq baib. Nanqi tore dena jaraiyoqujatebe. ²² Bati deqa Qotei na tamo ungasari nanjo une qa kambatnjrougetqas. Yimqca aqa anjam kalil nami nengrenjyeb qaji di aqa damu brantqas. ²³ O aiyu! Bati deqa Qotei aqa minjin Juda nanjoq aiyimqca gulbe tulanj kobaquja nanjo mandamq di brantqas. Deqa unja gumanj ti unja angro mom ti nanqi jaraiyo banjoqnsib gulbe gargekoba oqnqab. ²⁴ Jeu tamo nanqi bosib Juda nanqi serie na ñumoqnib moreñoqnqab. Osib qudei ojelenosib joqsib sawa bei beiq di uratnjroqnqab. Tamo Juda sai nanqi bosib Jerusalem tulanj niñaqyosib singila na taqatesqab. Taqatesoqnib bati Qotei a nami giltej qaji di kereamqca a na nanqi olo taqal breinjrqas.

Tamo Angro a singila ti rianj ti lanjbiq na mandamq aiqas

²⁵ "Bati deqa senj ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar nanqi ululoñosib mandamq aiyelenqab. Yuwal dego korkortosim anjam atoqnqas. Yimqca sawa bei bei qaji nanqi quoqnib areqalo niñaqyetenjroqnimqca nanqi tulanj ulagetoqnqab. ²⁶ Lan goge di inqi inqi kalil renjinyelenamqca tamo ungasari

nanği unsib maroqnqab, ‘Bole, gulbe oqa batiqo.’ Nanği degsib maroqnsib ulaugetoqnsib nřam eririqnřroqnas. ²⁷ Bati deqa e Tamo Anđro siŋgila ti rian koba ti laŋbiq na mandamq aiyuqnit tamo uŋgasari nanği tarosib e nubqab. ²⁸ Kumbra kalil di brantqa utru atoqnmqa ningi ulaaib. Niŋgi tigelosib tarosib nřam atoqniy. Di kiyaaqa? Qotei na niŋgi awaiŋim niŋgi bole sqajqa bati jojomoq deqa.”

Niŋgi qura qa yawo anjam dena poiŋgem

²⁹ Osiqa Yesus a yawo anjam endegsi minřrej, “Niŋgi qura ti nřam kalil ti unřriy. ³⁰ Nřam banqa qalsim olo řnalguyoqnmqa niŋgi unsib qalieqab, ‘Seŋ aqa bati jojomoq.’ ³¹ Deqo kere kumbra kalil e ubtosim mernřonum qaji endi brantimqa niŋgi unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Qotei na aqa segi tamo uŋgasari nanği taqatnřsim nanęo Mandor Koba sqajqa bati jojomoq.’

³² “E bole mernřwai. Tamo uŋgasari bini bati endeqa unub qaji nanği kalil moreŋosaisoqnbqa kumbra kalil e ubtosim mernřonum qaji endi brantelenqas. ³³ Laŋ ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Niŋgi geregere nřam atsib soqniye

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Niŋgi geregere nřam atsib soqniy. Niŋgi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Nuŋgo segi jejamu qa iŋgi iŋgi qa areqalo kobaiyoqnaib. Aliem urur bel qaleqnu deqo kere bati uge di bosim niŋgi pruatŋgo uge. ³⁵ Od, bati uge di bosim tamo uŋgasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanęoq di brantoqujatqas. ³⁶ Deqa niŋgi gaigai nřam atoqnsib Qotei pailyoqnsib soqniy. Yimqa Qotei a siŋgila enęoqnmqa kumbra kalil brantelenqas qaji di niŋgi na britosib e Tamo Anđro ijo ulatamuq di tigelesqab.” Yesus a degsi marej.

³⁷ Bati gaigai qanam Yesus a atra tal miligiq di sosiqa tamo uŋgasari nanği Qotei aqa anjam palontoqnsiq minřroqnej. Qoloeqnaqa a olo qure uratqnsiqa mana řnam Oliv di řeioqnej. ³⁸ Tamo uŋgasari kalil nanği Yesus aqa anjam quqwa maroqnsib nobqolo ambbru tigeleqnsibqa atra tal miligiq giloqneb.

22

Judas a Yesus osim jeu tamo nanęo banę di atqas

¹ Onaqa Juda nanęo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa řnam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel nanği Isip sawaq di padalqa laqnaqqa aqaryainřrej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. ² Yori bati jojomonaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti Yesus qalsib moiyoqajqa gam nřamoqneb. Di kiyaaqa? Nanği tamo uŋgasari nanği ulainřreb deqa.

³ Onaqa Satan a Judas aqa miligiq aiyej. Judas aqa řnam bei Iskarriot. A deqo Yesus aqa anđro 12 nanği deqaji bei. ⁴ Satan a Judas aqa miligiq aisiq walawalaiyonaqa tigelosiq atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanği ti nanęoq gilsiq minřrej, “E Yesus osiy nuŋgo banę di atqai.” ⁵ Degsi minřnaqa nanği areboleboleinřnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago banę di atimqa iga ni silali emqom.” ⁶ Degsi minřnabqa a nanęo anjam di qusiqa minřrej, “Di kere.” Osiqa Judas a gilsiq a na Yesus osim nanęo banę di atqajqa gam nřamoqnej. A are qalej, “Yesus a tamo uŋgasari nanği uratnřsim a segi soqnmqa e na osiy Juda tamo kokba nanęo banę di atqai.”

Pita Jon wo nanği yori bati aqa iŋgi iŋgi gereiyeb

⁷ Onaqa Bem Tiyosai Qaji Uyyajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nan̄gi endegsi minjrej, “Nin̄gi kaja du du nan̄gi ñumelen̄osib siran̄meq di len̄ liyibqa e na unsiy nin̄gi urat̄ngwai. E nin̄gi padalt̄ngwasai.” Qotei a nami Israel nan̄gi degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Juda nan̄gi mareb, “Iga kaja du du nan̄gi ñumelen̄osim Qotei atraiyqom.”⁸ Onaqa bati deqa Yesus na Pita Jon wo nan̄gi minjrej, “Bini yori bati koba. Deqa nin̄gi aiyel aisib gago in̄gi in̄gi gereiyet̄gibqa iga koba na in̄gi uyqom.”⁹ Onaqa nan̄gi aiyel na minjeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia in̄gi in̄gi gereiyqom?”¹⁰⁻¹¹ Onaqa Yesus na nan̄gi aiyel qar̄in̄jrsiqa minjrej, “Nin̄gi aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboiyosim giloqnm gamq di itosib dauryiy. Nin̄gi a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lan̄ja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, ‘E ijo an̄gro nan̄gi koba na awoosim yori bati aqa in̄gi uyqajqa warum a qabi unu?’”¹² Nin̄gi degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di nin̄gi osorn̄gwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti atelen̄eb unu. Nin̄gi aiyel aisib warum dia gago in̄gi in̄gi gereiyelen̄joiy.”¹³ Onaqa nan̄gi aiyel aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa in̄gi in̄gi kalil gereiyelen̄eb.

Yesus na aqa an̄gro nan̄gi bem ti wain ti anainjrej

¹⁴ Onaqa in̄gi uyqa bati brantonaqa Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi ti koba na awoosib in̄gi uyoqneb. ¹⁵ Nan̄gi in̄gi uyoqnsibqa Yesus na nan̄gi endegsi minjrej, “E jaqatin̄ osaiunum. Deqa e nin̄gi koba na awoosim yori bati aqa in̄gi uyqajqa tulan̄ areboleboleibqo. ¹⁶ E nin̄gi mern̄gwai. E in̄gi endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondon̄ Qotei na nin̄gi taqat̄ngosim a nun̄go Mandor Koba soqnm̄qa in̄gi endi aqa utru e na gegerere babtosi yolo uyqai.”

¹⁷ Osiqa a wain osiq gamban̄q di bilentosiqqa Qotei pailyosiqqa aqa an̄gro nan̄gi endegsi minjrej, “Nin̄gi wain gamban̄ endi osib uyiy. ¹⁸ E nin̄gi mern̄gwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondon̄ Qotei na nin̄gi taqat̄ngosim a nun̄go Mandor Koba soqnm̄qa e olo uyqai.”¹⁹ Osiqa Yesus a olo Qotei pailyosiqqa bem osiq gin̄gen̄yosiqqa nan̄gi enjrsiqa minjrej, “Endi ijo jejamu. E nin̄gi aqaryaingwa osim deqa en̄gonum. Deqa nin̄gi osib uyiy. Bunuqna nin̄gi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.”²⁰ Onaqa nan̄gi bem uynabqa Yesus na olo wain gamban̄ osiq Qotei pailyosiqqa minjrej, “Wain gamban̄ endi ijo len̄. Nun̄go une kobotqajqa deqa ijo len̄ aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyey qaji di singilatqas. ²¹ Ariya nin̄gi quiy. Ijo an̄gro bei na e osim tamo qudei nan̄go ban̄q di atqas. An̄gro di agi iga koba na endego awoosim in̄gi uyeqnum. ²² E Tamo An̄gro. Deqa Qotei na nami merbej, ‘Ni moiqam.’ A degsi merbej deqa e aqa anjam di dauryosiy moiqai. Ariya an̄gro e osim tamo qudei nan̄go ban̄q di atqas qaji a tulan̄ padalougetqas.”²³ Yesus na aqa an̄gro nan̄gi degsi minjrn̄aq qusibqa segi segi maroqneb, “An̄gro yai a kumbra di yqas?”

Yesus aqa an̄gro nan̄gi ñirin̄osib anjam na qotoqneb

²⁴ Onaqa Yesus aqa an̄gro nan̄gi segi segi ñirin̄osib yai a an̄gro kalil bun̄jrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ²⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandor kokba sawa sawa kalil taqateq̄nub qaji nan̄gi ñirin̄ na sawa taqateq̄nub. Yeq̄nab tamo un̄gasari nan̄gi na nan̄go ñam soqtoq̄nsib mareq̄nub, ‘Nan̄gi sawa taqato tamo bole.’”²⁶ Ariya kumbra di nun̄goq di saiqa. Nun̄go ambleq di an̄gro bei a tamo kobaquja sq̄a marsim̄qa a mati tamo lan̄aj bul soq̄nem. Osim a tamo kobaquja sq̄as. Nun̄go ambleq di an̄gro bei a ñam ti sq̄a

marsimqa a mati nunjo wau tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas. ²⁷ Ningi are qaliy. Tamo yai a tamo kobaquja? Tamo awoosiq ingi uyeqnu a kiyo? Tamo wauosiq ingi suweiyeqnu a kiyo? Tamo agi awoosiq ingi uyeqnu qaji a tamo kobaquja. Ariya ijo kumbra degsi sosai. E nunjo ambleq endi sosim ningi wauetnjeqnum.

²⁸ “O ijo angro, e gulbe qoboiyeqnam ningi e uratbosaiyeqnum. Ningi e beterbeqnum. ²⁹ Ijo Abu na e Mandor Koba atej dego kere e kamba ningi mandor atelenqai. ³⁰ Osiy mondon e nunjo Mandor Koba sosiy ningi koba na ingi ti ya ti uyoqnqom. Yimqa ningi awo jaram kokbaq di awoosib Jekop aqa angro 12 nanjo moma kalil nanji taqatnjroqnaqab.”

Pita a gisañoqalubtosim marqas, “E Yesus qaliesai”

³¹ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo angro kalil Saimon ombla ningi quiy. Satan na ningi uneq waingwa marqo. Ningi singila na tigelesosib e daurbqab kiyo e uratbosib jaraiqab kiyo di Satan a nunjo areqalo tenemosim qalieqajja deqa ningi uneq waingwa marqo. Agi tamo nanji bem sum ñoqoryoqnsib damu eleñeqnub dego kere. ³² O Pita, e ni qa gaigai endegsim pailyeqnum, ‘O Abu, ni na Pita aqa areqalo singilatetimqa a e uratbqasai.’ E ni qa degsim pailyeqnum. Bole, ni mati ulonqam. Ariya bunuqna ni olo are bulyosim ijoq bqam. Bosim ino was nanji singilatnjroqnaqam.”

³³ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni na marimqa aqo ombla tonto talq aisim moreñqom. E ulaqasai.” ³⁴ Onaqa Yesus na minjej, “O Pita, ni que. Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’”

Yesus aqa angro nanji silali ti qaqun ti sebru ti oqab

³⁵ Osiqa Yesus na aqa angro nanji endegsi minjrej, “E ningi nami qarinqosim merngem, ‘Ningi gilsib ijo anjam mare mare laqniy. Ningi silali ti gilaiib. Nunjo qaqun aib. Singa taqal jigaib.’ Degsi merngonamqa ningi ingi bei qa truqueb e?” Onaqa nanji na minjeb, “Sai. Iga ingi bei qa truquosai.” ³⁶ Onaqa a na minjrej, “Ariya bini e anjam di beltosiy olo endegsi merngwai. Nunjo silali bei soqnim oiy. Nunjo qaqun bei soqnim di dego oiy. Ningi sebru saiamqa nunjo gara jugo bei qarinyosib silali osib dena sebru awaiyiy. ³⁷ E ningi merngwai. Anjam e qa nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, ‘Tamo ungasari nanji marqab, “Kristus a une tamo.” ’”

³⁸ Onaqa Yesus aqa angro nanji na minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Iga sebru aiyej ejunum.” Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere.”

Yesus a Oliv manaq oqsia dia Qotei pailyej

³⁹ Yesus aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiq Jerusalem uratosiq Oliv manaq oqej. Aqa angro nanji dego a dauryosib oqeb. ⁴⁰ Oqsib nañu agu beiq di brantosib Yesus na aqa angro nanji minjrej, “Ningi endegsib pailiyiy, ‘O Abu, gulbe bei na iga uneq waigaiq.’” ⁴¹ Yesus a degsi minjrjsiq nanji uratnjrsiq kiñala sasalej. Tamo bei na meniñ waiyim isaq yala gilqas dego kere a sasalosiq singa pulutosiq Qotei pailyej. ⁴² A endegsi pailyej, “O Abu, ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unqum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

⁴³⁻⁴⁴ Yesus a degsi singila na Qotei pailyoqnsiq a are tulan gulbekobaiyej. Onaqa a ñeskobaiyosiq aqa ñes leñ ti mandamq aiyooqnej. Bati deqa lan angro bei aisiq Yesus taqyosiq singilatej. ⁴⁵⁻⁴⁶ Yesus a pailyo koboonaca a olo tigelosiq aqa angro nanjo areq aisiq ñam atej di nanji are gulbe na

nerenjesonab unjrej. Unjrnaqa minjrej, “Ninji kiyaaqa nerenjejunub? Ninji tigelosib Qotei pailyoqniy. Yim gulbe bei nungoq bqas di gulbe dena ninji uneq waingwasai.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanjo banj di atej

⁴⁷ Yesus a anjam degsi mareqnaqa aqa angro 12 nanji deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanji joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Brantonabqa Judas a Yesus aqa areq bosiq kundoqyej. ⁴⁸ Kundoqyonaqa minjej, “O Judas, e Tamo Angro. Tamo nanji endi e ojqaqqa deqa ni na e kundoqbonum e?”

⁴⁹ Onaqa tamo nanji di Yesus ojqa laqnaqqa aqa angro nanji unsibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga gago sebru osim tamo nanji di ñumnam morenqab.” ⁵⁰ Degsi minjsibqa aqa angro bei na aqa sebru osiqqa atra tamo gate aqa kangal tamo bei gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiqa dabkala wo segi gentetej. ⁵¹ Onaqa Yesus na aqa angro nanji minjrej, “Kumbra degyaib. Uratij.” Degsi minjrsiqqa tamo di aqa dabkala ojnaqa olo boleje.

⁵² Onaqa Yesus na atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanji ti Juda gate nanji ti minjrej, “E lej ojo tamo unum deqa kiyo ninji sebru ti torom ti elejosib e ojqa bonub e?” ⁵³ E bati gaigai atra tal miligiq di ninji koba na soqnem. Bati deqa ninji yala banj waiyosib e ojosai. Ariya bati uge nungoq di brantqo deqa ninji e ojonub. Endego ambru aqa singila agi brantqo.”

Pita a marej, “E Yesus qaliesai”

⁵⁴⁻⁵⁵ Onaqa nanji Yesus ojsib walwelosib atra tamo gate aqa talq osi gilej. Nanji Yesus osi gileqnaqqa Pita a kiñala isa isaq na nanji daurnjrsiq gilej. Gilsiqqa atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqa qaja tamo qudei nanji tal meq di ñam tunqyosib awesonabqa bosiq nanji koba na ñam yoroqnej. ⁵⁶ Pita a ñamyuwo areq di awesonaqa kangal unja bei na unsiqa koqyosiq qaja tamo nanji minjrej, “Tamo endi Yesus ombla soqneb.”

⁵⁷ Onaqa Pita a saidosiq minjej, “Unja, e tamo di qaliesai.” ⁵⁸ Sokiñalayonaq tamo bei na olo Pita unsiqa minjej, “Ni dego Yesus aqa angro bei.” Onaqa Pita na minjej, “E aqa angro sai.” ⁵⁹ Olo kiñala soboleiyonaq tamo bei na Pita koqyosiqqa singila na marej, “Tamo endi a dego Galili qaji tamo. Deqa e qalieonum, a Yesus ombla soqneb.” ⁶⁰ Onaqa Pita na minjej, “Ni anjam maronum di e poibosai bole sai.” Degsi minjnaqa tuwe anjamej. ⁶¹⁻⁶² Tuwe anjamaonaqa Tamo Koba a bulosiqa Pita koqyej. Koqyonaqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’ ” anjam deqa olo are qalsiqqa poiyoonaqa tal qalaq gilsiqqa tulanj akamugetej.

Nanji na Yesus misilinyoqnsib banj na qaloqneb

⁶³ Tamo Yesus ojob qaji nanji a misilinyoqnsibqa banj na qaloqneb. ⁶⁴ Qaloqnsibqa aqa ñamdamu gara na qosetosib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” ⁶⁵ Degsib minjoqnsib olo misilinj anjam gargekoba minjoqneb.

Yesus a Juda tamo kokba nanjo ulatamuq di tigelej

⁶⁶ Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda gate nanji ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanji ti koroosib Yesus osib tigeltosib nenemyeb, ⁶⁷ “Ni Kristus amqa geregere merge.” Onaqa a na minjrej, “E kamba anjam merngwai di ninji ijo anjam quetbqasai. ⁶⁸ E anjam bei nenemngwai di ninji olo anjam merbqasai. ⁶⁹ Deqa e ninji endegsi merngwai. E Tamo Angro. Bini

bati endeqa ti bunuq qa ti e Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awesqai.”

⁷⁰ Yesus a nanqi degsi minjrnaqa nanqi na minjeb, “Deqa ni Qotei aqa Njiri e?” Onaqa a na minjrej, “Od. Anjam ningi maronub di kere.” ⁷¹ Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di qusib tulan minjin oqetnjrnaqa segi segi maroqneb, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaqa tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?”

23

Juda tamo kokba nanqi Yesus osib Pailat aqa ulatamuq di tigelteb

¹ Juda tamo kokba nanqi degsib marsibqa Yesus osi gilsib Rom nanqo gate Pailat aqa ulatamuq di tigelteb. ² Tigeltosib Pailat minjeb, “Iga Yesus uneqnum, a na Juda tamo ungasari nanqi kumbra ugeq breinjreqnu. Osiqa nanqi mandor koba Sisar takis yqajqa saidnjroqnsiqa minjreqnu, ‘E segi nunqo Mandor Koba. E segi Kristus.’” Juda tamo kokba nanqi degsib Yesus aqa jejamuq di une qameteb. ³ Onaqa Pailat a nanqo anjam di qusiqa Yesus nenemyej, “Ni Juda nanqo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minjej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti tamo ungasari kalil nanqi ti minjrej, “E segi are qalonum, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.” ⁵ Degsi minjrnaqa nanqi na kamba minjeb, “Yesus a tamo ungasari nanqi kumbra uge dauryqajqa are tigeltetnreqnu. Agi a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa dena Judia sawaq aisiq qure qure kalilq di walweloqnsiqa dena bosiq gago qure endia dego kumbra degyeqnu.”

Pailat na Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej

⁶ Onaqa Pailat a nanqo anjam di qusiqa nenemnjrej, “Yesus a Galili qaji tamo e?” ⁷ Degsi nenemnjrnaqa nanqi na minjeb, “Od, a Galili qaji tamo.” Onaqa Pailat a nanqo anjam di qusiqa minjrej, “Mandor Herot a Galili sawa taqatejunu. Bini a Jerusalem endi unu. Deqa e Yesus qarinyitqa a Herot aqaq gilimqa a kamba Yesus aqa anjam quqwas.” Degsi minjrsiqa Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej.

⁸ Herot a nami Yesus qa anjam quoqnej deqa a Yesus itqajqa arearetoqnej. Yesus a bosim Herot aqa ulatamuq di manwa bei yim unqajqa deqa are qaloqnej. Deqa a Yesus aqa ulatamuq unsiqa tulan areboleboleiyej. ⁹ Onaqa a na Yesus anjam gargekoba nenemyoqnej. Nenemyeqnaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. A torei mequmesoqnej. ¹⁰ Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti bosib Herot aqa ulatamuq di tigelosib Yesus aqa jejamuq di une gargekoba qamelenoqneb. ¹¹ Onaqa Herot aqa qaja tamo qudei nanqi ti Yesus tulan ugeugeiyosib misilinyoqneb. Osib gara jugo olekoba mandor kokba nanqi gaigai jigeqnuq deqaji bei osib jigetosib qarinyonab olo Pailat aqaq aiyej. ¹² Bati qujai deqa Herot Pailat wo nanqi jeu turyeb. Nami nanqi ombla jeu soqneb.

Pailat a marej, “Ningi Yesus a namburbasq di qamiy”

¹³⁻¹⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti Juda gate nanqi ti tamo ungasari kalil nanqi ti metnjrnaqa aqa areq bosib koroonaqba endegsi minjrej, “Ningi Yesus osib ijo areq di tigeltosib merbonub, ‘Tamo endi a tamo ungasari nanqi kumbra ugeq breinjreqnu.’ Merbonubqa e segi Yesus geregere nenemyonum ningi quonub. Une kalil ningi aqa jejamuq di qameqnuq qaji di e quonum ugeibqo. E aqa jejamuq di une bei itosai. ¹⁵ Herot a dego Yesus aqa jejamuq di une bei itosai. Deqa a na Yesus olo qarinyoqqa ijoq bqo. Deqa

ningi quiy. Ningi Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a lanja moiyoṭṭa keresai. 16-17 Deqa e ijo qaja tamo nanḡi minjrit nanḡi bu toqoṅ na kumbainyosib a uratib gilqas.”

18 Onaqa tamo unḡasari kalil nanḡi Pailat aqa anjam di qusibqa nanḡi tulaṅ murqumyosib minjeb, “Ni Yesus urataim. Ni a moiyoṭṭime. Osim Barabas oqeḡ atsim iga ege.” 19 Barabas a nami tamo qudei nanḡi joqsiqu Rom nanḡi ti qotsib tamo qudei ḡumeb deqa qaja tamo nanḡi Barabas osib tonto talq di waiyeb. 20 Ariya Pailat a Yesus uratim oqedqajqa are soqnej deqa a na tamo unḡasari nanḡi olo minjrej, “Ninḡi marib e Yesus uratit gilqas.” 21 Onaqa nanḡi olo tulaṅ murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus urataim. Ni a ḡamburbasq di qame! Ni a ḡamburbasq di qame!” 22 Onaqa olo minjrej, “Kiyaqa Yesus qalit moiqas? A une kiye yej deqa a ḡamburbasq di qamqai? Ningi Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a lanja moiyoṭṭa keresai. Deqa e ijo qaja tamo nanḡi minjrit nanḡi bu toqoṅ na kumbainyosib a uratib gilqas.” 23-24 Onaqa tamo unḡasari nanḡi olo tulaṅ murqumyoqnsib siḡgila na Pailat saidyoqnsibqa wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus ḡamburbasq di qame!” Degsib siḡgila na Pailat minjeqṇab nanḡo anjam dena Pailat aqa anjam qalotoqnej. Deqa a nanḡo anjam di dauryosiqa minjrej, “Di kere. Unḡum. E na ijo qaja tamo nanḡi minjrit Yesus osi gilsib ḡamburbasq di qamib moiqas.” 25 Degsi minjrsiqu Barabas tonto talq dena oqeḡ atsiqa nanḡi enjrej. Osiqa tamo unḡasari nanḡo areqalo dauryosiqa Yesus osiqa qaja tamo nanḡo baṅq di atnaqa nanḡi na aqa qawarq di aqa segi ḡamburbasq atetosib a osib gileb.

Nanḡi Yesus osib ḡamburbasq di qameb

26 Nanḡi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walwelosiq Jerusalem aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena ḡamburbasq yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboyosiqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ḡam Saimon. A Sairini qure qaji.

27 Tamo unḡasari tulaṅ gargekoba nanḡi Yesus gam na dauryosib giloqneb. Giloqnsibqa nanḡo ambleq di unḡa qudei nanḡi are tulaṅ gulbeinjrnaqa Yesus qa akamoqnsib lou ti giloqneb. 28 Gileqṇabqa Yesus a qusiqa bulosiqa nanḡi minjrej, “O Jerusalem unḡasari, ninḡi e qa akamaib. Ninḡi nunḡo anḡro nanḡi qa ti ninḡi segi qa ti akamoiy. 29 Ninḡi quiy. Bati bei brantimqa tamo nanḡi endegsib marqab, ‘Unḡa nanḡo miligi ugeeḡ qaji nanḡi ti unḡa anḡrotosaieqṇub qaji nanḡi ti areboleholeinjrqas. Unḡa anḡro munḡum anainjrosaieqṇub qaji nanḡi deḡo areboleholeinjrqas.’ Tamo nanḡi degsib marqab. 30 Osib mana nanḡi minjrqab, ‘Ninḡi bosib iga kabutgosib ulitgiy.’ 31 O unḡasari, e ḡam gesgi bul. Tamo nanḡi na e kumbra uge ebeqṇub. Tamo nanḡi di ḡam moiyo bul. Deqa kumbra tulaṅ ugedamu nanḡoq di brantqas.”

32 Bajinḡ tamo aiyel deḡo ḡamburbasq di ḡumib moreṅqajqa marsib Yesus koba na joqsib giloqneb. 33 Nanḡi giloqnsib sawa agu kiṅala bei aqa ḡam Tamo Gate Tanu di brantosib dia Yesus ḡamburbasq di qameb. Qamsib bajinḡ tamo aiyel nanḡi deḡo ḡamburbasq di ḡumeb. Bei Yesus aqa baṅ woq di qameb. Bei Yesus aqa baṅ qonanq di qameb. 34 Yesus a ḡamburbasq goḡe di sosiqa a endegsi pailyej, “O Abu, ni na tamo nanḡi e gaintbonub qaji nanḡo une di kobotime. Nanḡi une yonub di nanḡi qaliesai.” Bati deqa qaja tamo nanḡi Yesus aqa gara eleṅqa marsib gilteleneb. Osib meninḡ silali alaneb. Tamo yai aqa meninḡ na buṅnjrqas di a na gara oqas. Degsib marsib meninḡ silali alanosib gara eleṅeb.

³⁵ Onaqa tamo ungasari kalil nanği tigelesosib Yesus koqyeqnaqqa Juda gate nanği na Yesus misilinyoqnsib endegsib maroqneq, “A na tamo ungasari nanği aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A maroqnej, ‘E Qotei aqa Kristus. A na e giltbej.’ Anjam di boleamqa a na aqa segi jejamu aqaryaiyosim namburbas uratosim mandamq aiyem.” ³⁶⁻³⁷ Qaja tamo nanği dego Yesus degsib misilinyoqneq. Osib aqa areq gilsib wain isa koba anaiyosib minjeb, “Ni Juda nanžo Mandor Koba boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim namburbas urat.” ³⁸ Osib namburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenğrenjyeb, “Tamo endi a Juda nanžo Mandor Koba.”

³⁹ Onaqa bajin tamo bei namburbasq di qameq qaji a na Yesus misilinyosiq minjej, “Ni Kristus amqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim aqo aiyel dego aqaryaige.” ⁴⁰ Onaqa bajin tamo bei na aqa anjam di qusiq niriñtosiq minjej, “Gulbe Yesus a oqo endi ni dego onum. Deqa ni kyaqa Qotei ulaiyosai? ⁴¹ Aqo aiyel une tamo. Deqa iga kere moreñqom. Ariya Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.” ⁴² Osiq Yesus minjej, “O Yesus, mondoñ ni olo bosim Mandor Koba sosimqa ni e qa are qalsim e ame.” ⁴³ Onaqa Yesus na minjej, “Bini qujai ni e ombla lan qureq di sqom. E bole mermonum.”

Yesus a moiyej

⁴⁴⁻⁴⁵ Qanam jige senj bati 12 onaqa sawa kalil tulañ ambruosi sonaq gilsiq senj bati 3 onaq bilaqtej. Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal milligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiq aisiq poaiyelej.

⁴⁶ Onaqa Yesus a tulañ leleñosiqa marej, “O Abu, e na ijo qunuj osim ino banq di atonum.” Degsi marsiqa mondor titosiq moiyej.

⁴⁷ Onaqa qaja tamo nanžo gate a Yesus degsi mondor titosiq moiyej di unsiq Qotei aqa ñam soqtosiq marej, “Bole, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.”

⁴⁸ Onaqa tamo ungasari kalil Yesus unqa beleñeb qaji nanği dego Yesus degsi moiyej di unsibqa a qa are tulañ gulbeinjraqa are soqonyeb. Osib jaraiyosib nanžo segi segi talq gileleñeb.

⁴⁹ Yesus aqa kadoi kalil nanği ti ungasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawa uratosib Jerusalem beleñeb qaji nanği ti isaq di tigelesosibqa Yesus a namburbasq di gainosiq moinaq koqyoqneq.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁵⁰ Tamo bei aqa ñam Josep a soqnej. A Juda nanžo gate bei. A Arimatea qure qaji. Arimatea a Judia sawaq di unu. Josep a tamo bolequja. Aqa kumbra tulañ boledamu. ⁵¹ A endegsi are qaloqnej, “Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas.” A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tariñoqnsiq soqnej. Juda gate kokba nanği Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb bati deqa Josep a nanği koba na anjam qososai. A nanžo anjam di uratoqnej. ⁵² Tamo di a Pailat aqa areq bosiq nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” ⁵³ Onaqa Pailat na odyonaqa gilsiq Yesus aqa jejamu namburbasq dena osiq gara qat na dalaosiq osi gilsiq sub bei nami meniñ miligiq di gereiyeb qaji dia atej. Sub di bunuj. Sub dia nami tamo bei jugosaiñoqneq. ⁵⁴ Juda nanžo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa inği inği kalil gereiyosib atnaq soqnej.

⁵⁵ Bati ti ungasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawaq dena beleñeb qaji nanği Josep koba na subq gileb. Gilsib Josep na Yesus subq atnaq uneb.

⁵⁶ Unsib olo puluosib nanžo talq aisib ñam so aqa ya quleq tulañ boledamu di gereiyosib atnaq soqnej. Ñam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa

marsib deqa gereiyeb. Onaqa yori bati brantonaqa nanği Qotei aqa dal anjam dauryosib wau getentosib aqaratosib soqneb.

24

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru unğasari nanği olo tigelosib nam so aqa ya quleq boledamu nami gereiyeb qaji di osib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq gileb. ² Nanği gilsib nam ateb di meninj kobaquja sub me getentesoqnej qaji di waqosiq taqal di sonaq uneb. ³ Unsib sub miligiq aiyeb di nanği Tamo Koba Yesus aqa jejamu unosai. ⁴⁻⁵ Deqa nanği are tulan kobainjrej. Onaqa tamo aiyel nanği brantosib unğasari nanço areq di tigelesonab unjrsib tulan ulaugetosib turuosib mandamq di nam queb. Tamo aiyel di nanço gara tulan minjalo. Onaqa nanği na unğasari nanği minjreb, “Ninği kiyaqa tamo moiyo sawaq endi tamo nambile unu qaji a qa nıameqñub?” ⁶ Yesus a endi sosai. A olo subq na tigelqo. Nami a Galili sawaq di sosaqa bati deqa a na ninği endegsi merngej, ‘E olo subq na tigelqai.’ Ninği aqa anjam deqa olo are walngwo kiyo? ⁷ Agi a ninği endegsi merngej, ‘E Tamo Anğro ojsibqa une tamo nanço banq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’”

⁸⁻⁹ Onaqa unğasari nanği Yesus aqa anjam deqa olo are qalsibqa subq dena puluosib aisib anjam kalil tamo aiyel na minjreb qaji di Yesus aqa anğro 11 nanği tamo qudei ti sainjreb. ¹⁰ Unğa bei aqa nam Maria. A Makdala qure qaji. Bei Joana. Bei Maria. A Jems aqa ai. Unğasari qudei dego tamo aiyel nanço anjam di qusib aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanği sainjreb. ¹¹ Sainjrñab qunab ugeinjrnaq mareb, “Unğasari nanço anjam di lanğa sa anjam.” ¹² Onaqa Pita a tigelosiq urur ti gilsiq sub miligiq di tirosiq nam atej di Yesus dalaeb qaji gara di segi sonaq unej. Unsıqa olo puluosiq aqa talq aisiq kumbra deqa are koba qaloqnej.

Yesus aqa anğro aiyel nanği Emeus gamq di Yesus tureb

¹³ Bati qujai deqa Yesus aqa anğro aiyel nanği Jerusalem uratosib qure bei aqa nam Emeus deq giloqneb. Jerusalem dena tigelosib Emeus qureq gilqajqa kiñala isaq 11 kilomita dego. ¹⁴ Nanği aiyel giloqñsibqa kumbra kalil jeu tamo nanği na Yesus yoqneb qaji deqa ombla maroqñsib giloqneb. ¹⁵ Gileqñabqa Yesus a segi nançoq di brantosıqa nanği koba na walwelosib giloqneb. ¹⁶ Nanği Yesus uneb ariya nanği a qa poinjrosai.

¹⁷ Deqa a na nanği aiyel endegsi nenemnjrej, “Ninği anjam kiye maroqñsib gileqñub?” Degsi nenemnjrnaqa nanği tigeleb. Yesus a moiyej deqa nanği aiyel ulatamu tulan ugeinjrej. ¹⁸ Onaqa bei aqa nam Kliopas a na kamba Yesus minjej, “Tamo gargəkoba nanği Jerusalem endi unub. Ni segi kiyo kumbra brantej qaji deqa qaliesai?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba nenemnjrej, “Kumbra kiye brantej?”

Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Kumbra kalil Nasaret tamo Yesus aqaq di brantej qaji ıga deqa mareqñum. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole soqnej. A Qotei ti tamo unğasari kalil ti nanço nıamdamuq di manğa kokba yoqnej. Osiqa anjam sinğila ti dego maroqnej. ²⁰ Ariya a kumbra degyeqnaqa gago gate nanği ti atra tamo kokba ti nanği na a ojsib Rom nanço banq di ateb. Atñabqa nanği na a osib tigeltosib minjeb, ‘Ni une tamo. Deqa ni moiqam.’ Degsib minjsib a osib nıamburbasq di qalñab moiyej. ²¹ Iga are qalem, ‘Yesus a na qujai ıga Israel tamo unğasari awaıgim ıga bole sqom.’”

“Anjam bei dego unu. Yesus a moiyej bati qalub gilqo. ²²⁻²³ Yqoqa nobqolo ambru gago ungasari qudei nanği Yesus aqa subq gilonub nanği aqa jejamu unosai. Dena puluosib bosib iga mergonub, ‘Iga subq di lan anğro qudei unjronumqa nanği na mergonub, “Yesus a subq na tigelqo. Deqa a nambile unu.” ’ Unğasari nanği na iga degsi mergonubqa iga tulan prugugetonum. ²⁴ Tamo qudei nanği iga koba na sonam nanği dego subq gilonub. Gilsib kumbra kalil unğasari nanği na unsib saigonub qaji di unonub. Ariya nanği Yesus aqa jejamu unosai.”

²⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nunğo areqalo tulan truquingwo. Qotei aqa medabu o tamo nanğo anjam nami maroqneq qaji di ningi poingosai. ²⁶ Anjam agiende. Kristus a jaqatin koba osim moisim lan qureq oqimqa Qotei na nām kobaquja yqas.” ²⁷ Osiqa Yesus a segi qa anjam kalil nenğrenq di so qaji di nanği sainjrej. A Qotei aqa medabu o tamo kalil nanği Moses ombla nanğo anjam nenğrenq di so qaji dena utru atsiq anjam geregere plaltosiq minjroqnej.

²⁸⁻²⁹ Ariya nanği qalub koba na walwelosib qure nanği gilqa mareb qaji di jojomyosib Yesus a nanği uratnjrsim gam bei dauryqa laqnaqa nanği aiyel na saidyosib minjeb, “Ni iga uratgaim. Qoloqas. Deqa ni iga koba na sqom.” Degsi minjnabqa a nanği aiyel daurnjrsiqa nanğo tal gogetosib koba na soqneq. ³⁰ Sosib awoosib inği uyoqnsib Yesus a bem osiq Qotei pailiyosiqqa bem ginğenyosiqqa nanği aiyel anainjrej. ³¹ Anainjrnaqa bati deqa nanği Yesus qa poinjrnaqa mareb, “Bole, tamo endi Yesus.” Degsib marnabqa Yesus a nanğo ambleq na loumosiq ulanğej. ³² Ulanğonaq nanği mareb, “Bole, aqo aiyel gamq di walweleqnamqa Yesus a Qotei aqa anjam nenğrenq di so qaji di aqa utru geregere plaltosiq mergeqnaqa iga quoqnsim tulan arearetgoqnej.”

³³ Nanği aiyel degsib marsib bati qujai deqa nanği tigelosib olo puluosib Jerusalem aisib Yesus aqa anğro 11 nanği tamo qudei ti koroesonab itnjreb. ³⁴ Onaqa nanği na nanği aiyel endegsib minjreb, “Tamo Koba a bole subq na tigelqo. Aqi a subq na tigelosiq Saimon aqaq di brantqoqa a bole unqo.” ³⁵ Degsib minjrnabqa nanği aiyel kamba anjam kalil gamq di Yesus na minjrej qaji deqa ti a na bem ginğenyosiq anainjrnaqa nanği a qa poinjrej deqa ti nanği sainjreb.

Yesus aqa anğro nanği a uneb

³⁶ Degsib sainjreqnabqa Yesus a segi nanğo ambleq di brantosiq minjrej, “Ninği are lawo soqniy.” ³⁷ Degsi minjrnaqa nanği kalil ulaosib tulan prugugetosib are qaleb, “Iga buga bei unonum kiyo?” ³⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninği kiyaqa e buga qa marsib ulaosib prugonub? ³⁹ Endi e di. Ninği ijo ban bile unsib ijo singa unsib ban waiyosib ijo jejamu ojsib poingwas, e damu ti tanu ti. Buga a damu ti tanu ti saiqoji.” ⁴⁰⁻⁴¹ Yesus na nanği degsi minjrsiqa aqa ban ti singa ti nanği osornjrnaqa nanği unsib tulan areboleboleinjrej. Onaqa nanği olo areqalo aiyeltoqnsib are koba qaloqneq. Yeqnaqa Yesus na minjrej, “Ninği inği bei unu e?” ⁴²⁻⁴³ Onaqa nanği qe bei koiteb qaji di gentosib mutu bei Yesus yonab osiq nanğo nğamdamuq di uyej.

⁴⁴ Uysiqa minjrej, “E nami ninği koba na sosimqa endegsi mernğoqnem, ‘Dal anjam kalil Moses a e qa nenğrenyej qaji di aqa damu brantqas. Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanği e qa nenğrenyeb qaji di dego aqa damu brantqas. Anjam kalil louqa buk miligiq di e qa nenğrenyeb qaji di dego aqa damu brantqas.’ E nami ninği degsi mernğoqnem.” ⁴⁵ Osiqa Yesus a nanğo

areqalo waqtetnrnaqa nanği Qotei aqa anjam neŋgreŋq di so qaji di aqa utru geregere poinjrej. ⁴⁶ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Kristus a jaqatiŋ koba osim moisim bati qalub koboamqa a olo subq na tigelqas anjam di neŋgreŋq di unu. ⁴⁷⁻⁴⁸ Deqa ijo anjam maro tamo nanği sawa sawa kalilq giloqnsibqa dia ijo anjam palontoqnqab. Palontoqnib tamo uŋgasari nanği quoqnsib are bulyoqnqab. Yimqa Qotei a ijo ñam na nanço une kobotetnrroqnqas. O ijo angro, niŋgi segi ijo anjam maro tamo unub deqa kumbra kalil e nami nuŋgo ŋamdamuq di yoqnem qaji deqa tamo uŋgasari nanği sainjroqniy. Niŋgi Jerusalem endia wau di utru atsib laqniy. ⁴⁹ Niŋgi quiy. Mondor Bole ijo Abu a nami nuŋgoq qarinyqa marej qaji di e na qarinyit nuŋgoq bqas. Deqa niŋgi qure endia tariŋoqniy. Tariŋosib soqniqbqa laŋ goge na Qotei aqa siŋgila nuŋgoq bqas.”

Qotei na Yesus osiq laŋ qureq oqej

⁵⁰ Osiqa Yesus na aqa angro nanği joqsiqa Jerusalem uratosib Betani qureq gileb. Gilsib dia aqa baŋ soqtosiqa nanği qa pailyej. ⁵¹ Pailyeqnaqa Qotei na a metonaq nanği uratnrjsiqa laŋ qureq oqej. ⁵² A laŋ qureq oqeqnaqa nanği siŋga pulutosibqa a qa louosib tulaŋ areboleboleinjrej. Onaqa nanği olo puluosib Jerusalem aiyeb. ⁵³ Aisib bati gaigai atra tal miligiq di sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb.

JON

Qotei a tamo bulyosiq a gago ambleq di soqnej

¹ Tulan nami ingi ingi kalil brantosaisonabqa Anjam a soqnej. Anjam a Qotei ombla soqneb. Anjam a segi Qotei. ² Tulan nami Anjam a Qotei ombla soqneb. ³ Anjam a singila ti soqnej. Singila dena Qotei na ingi ingi kalil gereiyej. Ingi bei gam bei na brantosai. Ingi ingi kalil branteleneb qaji di Anjam a segi na gereiyej. ⁴ Anjam a segi nambile qa utru. Nambile di pulon bul. Nambile dena tamo ungasari nanngi suwantnjreqnu. ⁵ Pulon di ambruq di suwanjeqnu. Ambru na pulon di mosotqa keresai.

⁶ Tamo bei brantej aqa nam Jon. Qotei na a qarinyonaq bej. ⁷ A bosiq a pulon qa anjam palontoqnej. Di kiyaga? Tamo ungasari kalil nanngi aqa anjam qusib pulon qa nanngo areqalo singilatqajqa deqa. ⁸ Jon a pulon sai. A pulon qa anjam palontqajqa bej. ⁹ Pulon di pulon bole. A mandamq aisiqa tamo ungasari kalil nanngi suwantnjreqnu.

¹⁰ Anjam a mandamq di soqnej. Aqa singila na Qotei a mandam atej. Ariya tamo ungasari mandamq di soqneb qaji nanngi a qa poinjrosai. ¹¹ A aqa segi qure utruq ainaqa aqa len qujai nanngi a areiyosai. ¹² Ariya tamo ungasari a areiyosib aqa nam qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi a na gilitnjrnaqa nanngi Qotei aqa angro tintinj branteb. ¹³ Ai abu na nambabtjro qaji nanngoq dena nanngi Qotei aqa angro brantosai. Nanngo segi areqalo na nanngi Qotei aqa angro brantosai. Tamo bei aqa areqalo na dego nanngi Qotei aqa angro brantosai. Qotei a segi na marnaqa nanngi aqa angro tintinj branteb.

¹⁴ Anjam di a tamo bulyosiq a gago ambleq di soqnej. Sonaqa iga aqa nam koba ti aqa singila koba ti unem. A segi qujai Qotei aqa Njiri. A iga qa are tulaj boleiyeqnu. A segi anjam bole qa utru. ¹⁵ A qa nami Jon a anjam palontoqnsiq a endegsi lelenjoqnej, "E nami maroqnem, 'Tamo di a ijo qoreq na bqa. E nambabosaisonamqa a nami soqnej. Deqa a na e tulaj bunbejunu.'" "

¹⁶ Qotei aqa Njiri a iga kalil qa are tulaj boleiyeqnu. Aqa kumbra dena a na iga tulaj geregereigeqnu. ¹⁷ Bole, nami Qotei a Moses aqa wau na iga dal anjam egej. Ariya Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are boleiyosiq a anjam bole egej. ¹⁸ Tamo bei na Qotei aqa ulatamu unosai. Qotei aqa Njiri a na qujai iga Qotei osorgej. Qotei aqa Njiri a segi Qotei. A aqa Abu aqa areq di sosiq beteryejunu.

Jon yansjro qaji a anjam palontoqnej

¹⁹ Bati bei Juda tamo kokba nanngi na atra tamo ti Livai nanngi ti qarijnjnabqa Jerusalem qure uratosib Jon aqa areq gilsib nenemyeb, "Ni tamo yai?" ²⁰ Ariya Jon a anjam ulitosai. A segi qa ubtosiq a minjrej, "E Kristus sai." ²¹ Onaqa nanngi na olo nenemyeb, "Deqa ni tamo yai? Ni Elaija kiyu?" Onaqa a na minjrej, "Sai." Onaqa nanngi na olo nenemyeb, "Ni Qotei aqa medabu o tamo iga a qa tarineqnum qaji tamo de kiyu?" Onaqa a na kamba minjrej, "Sai. E a sai." ²² Deqa olo nenemyeb, "Ni tamo yai? Ni segi qa kiyersi mareqnum di geregere mergimqa iga olo aisim tamo nanngi iga qarignonub qaji di minjrqom." ²³ Onaqa Jon na minjrej, "Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam endegsi nengrenyej, 'Tamo bei a wadau sawaq di tulaj lelenjoqnsim tamo ungasari nanngi minjroqngas, 'Tamo Koba

a bçajqa gam gereiyetiŷ.” ’ Aisaia a nami anjam degsi nenŷrenŷej. Gam gereiyqa tamo aŷi e segi.”

²⁴ Tamo nanŷi di Farisi nanŷi na qarinqrnab Jon aqaç gileb. ²⁵ Deqa nanŷi olo Jon nenemyeb, “Ni Kristus sai. Ni Elaija sai. Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo di sai. Deqa ni kiyaaqa tamo uŷasari nanŷi yansnjreqnum?” ²⁶ Onaqa Jon na kamba minjrej, “E ya na nanŷi yansnjreqnum. Ariya nuŷo ambleq di tamo bei unu. Niŷi a qa qaliesai. ²⁷ A ijo qoreç na bças. A ñam ti unu. E ñam saiçoji. Deqa e na a kaŷalyqajqa e tamo bolesai.” ²⁸ Jon a Betani qureç di nanŷi anjam degsi minjroqnej. Betani qure di Jordan ya taçal beiq di unu. Dia Jon na tamo uŷasari nanŷi yansnjroqnej.

Yesus a Qotei aqa Kaja Du

²⁹ Nebeonaqa Yesus a walweloŷiq Jon aqa areç beqnaqa unŷiq marej, “Niŷi uniy. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du. A na qujai tamo uŷasari mandamç endi unub qaji nango une kobotetnrqas. ³⁰ E tamo deqa nami endegsi merŷoçnem, ‘A ijo qoreç na bças. E ŷambabosaisonamqa a nami soqnej. Deqa a na e tulaŷ bunbejunu.’ ³¹ E nami a qa qaliesai. Ariya Israel nanŷi a qa qalieqajqa deqa e bosim ya na tamo uŷasari nanŷi yansnjreqnum.”

³² Jon a nanŷi degsi minjrŷiqa olo minjrej, “Qotei aqa Mondor a laŷ qure uratoŷiq binon buloŷiq mandamç aiŷiqa Yesus aqa gateç di awoonaç e unem. ³³ E nami Yesus qa qaliesai. Ariya Qotei aŷi e ya na tamo uŷasari nanŷi yansnrqajqa qarinqbej qaji a na merbej, ‘Ijo Mondor Bole a aisim tamo bei aqa gateç di awoamqa ni unçam. A na qujai Mondor aqa ŷiŷila na tamo uŷasari nanŷi yansnjroqnaç.’ ³⁴ Qotei na e degsi merbonaqa e tamo di unŷim marem, ‘Bole, a Qotei aqa Niri.’ ”

Tamo qalub nanŷi Yesus dauryeb

³⁵⁻³⁶ Olo nebeonaqa Jon aqa anŷro aiyel nanŷi ti koba na tigelesonabqa Yesus a walweloŷiq gileqnaqa Jon na unŷiqa nanŷi aiyel minjrej, “Niŷi uniy. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du.” ³⁷ Degsi minjrnaqa nanŷi aiyel Jon dauryqa uratoŷib olo Yesus dauryoŷib gileb. ³⁸ Onaqa Yesus a buloŷiqa nanŷi aiyel a dauryoŷib beqnaçqa unjrŷiqa nenemnŷrej, “Niŷi aiyel kiyaaqa e daurbeqnum?” Onaqa minjeb, “Rabai, ni tal qabia unum?” Ñam “Rabai” di Hibru anjam. Gago anjam, “Qalie Tamo Koba.” ³⁹ Onaqa Yesus na nanŷi aiyel minjrej, “Niŷi boŷib ijo tal uniy.” Onaqa nanŷi Yesus dauryoŷib giŷib tal a soqnej qaji di uneb. Unŷib ŷej bati 4 onaç bilaqtej deqa nanŷi a ombla soqneb.

⁴⁰ Tamo aiyel Jon aqa anjam quŷib Yesus dauryeb qaji bei aqa ñam Andru. A Saimon Pita aqa was. ⁴¹ A Yesus uratoŷiq walweloŷiq aqa was Saimon itoŷiq minjrej, “Iga Meŷaia unonun.” Ñam “Meŷaia” di Hibru anjam. Gago anjam, “Kristus.” ⁴² Degsi minjrŷiqa Saimon oŷiq Yesus aqa areç oŷi gilej. Onaqa Yesus na Saimon unŷiqa minjrej, “Ni Saimon. Ni Jon aqa niri. Bunuqna ino ñam Sifaŷ mermoçnaç.” Ñam “Sifaŷ” di Hibru anjam. Gago anjam, “Pita.” Aqa damu, “Meŷiŷ.”

Yesus a Filip Nataniel wo nanŷi metnjrej

⁴³ Olo nebeonaqa Yesus a Galili ŷawaç gilqa oŷiqa tamo bei aqa ñam Filip itoŷiq minjrej, “Ni e daurbe.” ⁴⁴ Filip a Betsaida qure qaji. Di Andru Pita wo nango qure utru. ⁴⁵ Onaqa Filip a aiŷiqa tamo bei aqa ñam Nataniel itoŷiq minjrej, “Ni au. Iga tamo a qa nami Moŷes marŷiq dal anjamç di nenŷrenŷej

qaji a unonum. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği dego a qa maroqnsib nenğrenyoqneb. Tamo di Yesus Nasaret qure qaji. A Josep aqa njiri.” ⁴⁶ Onaqa Nataniel na kamba Filip minje, “Nasaret di qure kiñala. Di qure kobaquja sai. Tamo bole bei a qure dena brantqa kere kiyo?” Onaqa Filip na minje, “Ni bosim tamo di unime.”

⁴⁷ Onaqa Nataniel a walweloşiğ Yesus aqa areğ beqnaqa unşiqa a qa marej, “Ninği uniy. Tamo di a İsrail tamo bolequja. A gisañ anjam marosaieqnu.” ⁴⁸ Onaqa Nataniel na Yesus nenemyej, “Ni kiyersi e qa qalieonum?” Onaqa Yesus na kamba minje, “Filip a ni metmosaisonaqa ni qura utruğ di awesonamqa e ni numonum.” ⁴⁹ Onaqa Nataniel a Yesus aqa anjam di qusiqa minje, “O Qalie Tamo Koba, ni degsi maronum deqa e poibqo, ni Qotei aqa Njiri. Ni İsrail nanğo Mandor Koba.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na kamba minje, “Ni qura utruğ di awesonam e ni numonum e degsi ubtosim mermonumqa ni qusim ino areqalo e qa şingilatonom e? Di ijo şingila kiñala segi e babtonum. Bunuqna e ijo şingila kokba babtoqnit ni unoqnqam.” ⁵¹ Oşiqa nanği kalil minjrej, “Ninği quiy. E bole merığwai. E segi Tamo Anğro. Deqa bunuqna lañ waqamqa Qotei aqa lañ anğro nanği ijo jejamuq na lañ qureğ oqoqnsib olo mandamq aiyuqnib ninği unjrğab.”

2

Tamo bei uña bañ ojqa bati brantej

¹ Bati aiyel koboonaga Kana qure ağı Galili sawaq di unu dia tamo bei uña bañ ojqa bati brantej. Deqa tamo unğasari nanği koroosib inği goiyeb. Anjam qarınjonab Yesus aqa ai a koro değ gilej. ² Yesus aqa anğro nanği ti dego metnjrnab koro değ gileb. ³ Koroosib inği uyeqnaqba wain saiinjrnaqa Yesus aqa ai na minje, “Nanği wain saiinjrqo.” ⁴ Onaqa Yesus na minje, “Ai, di ino wau. Di ijo wau sai. Ijo wauqa bati brantosaiunu.” ⁵ Onaqa aqa ai na kanğal tamo nanği endegsi minjrej, “Yesus a anjam kiye merığimqa di dauryiy.”

⁶ Tal dia ya nobu 6 kokba menir na gereiyo qaji atelejonab soqneb. Juda nanği Qotei pailyqa oqnsib ya nobu dena ya tigoqnsib nango bañ ti jejamu ti yansoqneb. Deqa ya nobu di atelejonab soqneb. Ya nobu quja quja 100 lita.

⁷ Ariya Yesus na kanğal tamo nanği minjrej, “Ya nobu di maqteleniy.” Onaqa nanği ya nobuq di ya qamelenjonab maqe. ⁸ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ya bei tigsib osi gilsib goiyo lanja a yiy.” Onaqa kanğal tamo nanği Yesus aqa anjam di dauryosib ya bei tigsib osi gilsib goiyo lanja a yeb. ⁹ Ya di Yesus na bulyonaq wain babej. Wain babonaqa goiyo lanja a uyo oneiyosiğ marej, “Endi wain bolequja.” Wain di qabe na bej di a qaliesai. Kanğal tamo ya tigeş qaji nanği segi qalie. Onaqa goiyo lanja a na tamo uña bañ ojeş qaji di metonaq aqa areğ bonaq minje, ¹⁰ “Bati gaigai tamo nanği inği goiyoqnsib wain qaqañın bole namo tamo nanği anainjreqnab uyeqnuş. Uyeqnaş olo bunu wain qaqañın bolesai di anainjreqnuş. Ariya ni degyosai. Ni wain qaqañın bole tentosim namo wain qaqañın bolesai anainjronum uyonus olo bunu wain qaqañın bole anainjronum.”

¹¹ Yesus a Kana qureğ di mañwa di babteş. Kana qure ağı Galili sawaq di unu. A nami mañwa bei babtosaioqnej. Bati di qujai a na mañwa babtqa utru ateş. Mañwa dena a na aqa segi ñam koba ti aqa şingila koba ti boleq ateş. Onaqa aqa anğro nanği mañwa di unşibqa a qa nanğo areqalo şingilateş.

¹² Ariya uña bañ ojqa bati di koboonaga Yesus aqa was nanği ti aqa anğro nanği ti aqa ai koba na Kana qure uratosib Kaperneam qureğ gileş. Gilsib dia bati qudeş soqneb.

Tamo nanġi atra tal miligiq di inġi inġi qarinyoqneb

¹³ Qotei a nami Israel nanġi Isip sawaq di padalqa laqnaqqa nanġi elenej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jomonaqa Yesu a Jerusalem aijej. ¹⁴ Aisiq atra tal kobaquja miligiq gilej. Gilsiq a nam atej di tamo nanġi na makau ti kaja ti binon ti qarinyeqnaqqa tamo qudei na awaiyeqnaq unjrej. Silali piloqneb qaji tamo nanġi nango awo jaramq di awesosib silali pileqnaqqa nanġi dego Yesu na unjrej. ¹⁵ Unjrsiq raunġa osiq dena toqon gereiyosiq ganinyoqnsiq nanġi kalil nanġo kaja ti nanġo makau ti winjrnaqa atra tal uratosib jaraiyeb. Silali piloqneb qaji tamo nanġi dego winjrsiq nango awo jaram bilbelyosiq silali bimblyetnjrej. ¹⁶ Osiqa tamo nanġi binon qarinyoqnsibqa dena silali oqneb qaji nanġi endegsi minjrej, “Ning binon di elenyosib jaraiy. Ning na ijo Abu aqa tal endi inġi qarinyo tal bulyaib.” ¹⁷ Onaqa Yesu aqna angro nanġi aqa kumbra di unsibqa Qotei aqa anjam bei nenġenq di so qaji deqa olo are qaleb. Agi nami endegsib nenġenyej, “O Abu, e ino tal qa tulan arearebqo. Deqa e ino tal bole sqajqa singilaqnum.”

¹⁸ Yesu na tamo nanġi di winjrnaqa Juda tamo kokba nanġi unsibqa deqa nenemyeb, “Ni manwa kiye babtim dena iga poigwas, ni Qotei aqa nam na kumbra endi yeqnum?” ¹⁹ Onaqa Yesu na kamba minjrej, “Ning na atra tal kobaquja endi kongrontibqa bati qalub qa e olo tigeltqai.” ²⁰ Onaqa nanġi na minjeb, “Atra tal endi gereiyeqnaq wasau 46 koboej. Ni kiyaaq bati qalub qa olo tigeltqa maronum? Keresai.”

²¹ Yesu a atra tal qa marej di aqa segi jejamu sigitosiq yawo anjam marej. ²² Deqa bunuqna a subq na tigelonaqa aqa angro nanġi aqa anjam deqa olo are qalsibqa Qotei aqa anjam nami nenġenyej qaji deqa poinjrnaqa Yesu qa nanġo areqalo singilateb.

Yesu a tamo kalil nanġo kumbra qa qalie bole

²³ Qotei a nami Israel nanġi Isip sawaq di padalqa laqnaqqa nanġi elenej. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesu a Jerusalem di sosiq manwa babteqnaqa tamo unġasari tulan gargekoba nanġi unoqnsib aqa nam qa nanġo areqalo singilaqneb. ²⁴ Ariya Yesu a nanġi areinjrosai. A tamo kalil nanġi qa qalie bole. ²⁵ A powo bei qa truquosaieqnu. Deqa tamo bei na tamo nanġi qa ubtosim Yesu minjaiq. A segi tamo nanġo areqalo qalie bole.

3

Nikodemus a qolo Yesu ombla anjam qaireb

¹ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa nam Nikodemus. A Farisi tamo. A Juda nanġo gate bei. ² A qolo Yesu aqa areq bosiq minjrej, “O Qalie Tamo Koba, iga qalieonum, ni powo tamo bole. Ni Qotei aqqaq na bem. Qotei a ni singila emosai qamu manwa ni yeqnum qaji di ni babtqa keresai qamu.”

³ Onaqa Yesu na kamba minjrej, “E bole mermqai. Tamo bei a angro mom bunuj bulosim nambabqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. Deqa a Qotei unqa keresai.” ⁴ Onaqa Nikodemus na nenemyej, “Tamo a qeliqo di a kiyersim olo aqa ai miligiq aisim angro mom bulosim nambabqas?”

⁵ Onaqa Yesu na kamba minjrej, “E bole mermqai. Tamo bei a ya na ti Qotei aqa Mondor na ti angro mom bunuj bulosim nambabqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. ⁶ Ning nunġo ai abu nanġo jejamuq dena nambabqnaq deqa ning mandam tamo unub. Ariya Qotei aqa Mondor na tamo bei nambabtqas di a mondor ti sqas. ⁷ E ni mermonum, Ning angro

mom bunuj bulosib ḡambaboij.’ Ni ijo anjam di qusim prugugetaim. ⁸Jagwa a segi puyognsiqa sawa sawaq gileqnaqa ni aqa anjam ato queqnum. Ariya a qabe na kiyo boqnsiq qabiteqnu di ni qaliesai. Tamo kalil Qotei aqa Mondor aqa siḡila na anḡro mom bunuj bulosib ḡambabeqnuḡ qaji naḡi kere dego.”

⁹Onaqa Nikodemus na olo Yesus nenemyej, “Kumbra di kiyersi brantqas?”

¹⁰Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni Israel nango qalie tamo koba. Ni kiyaaqa ijo anjam endeqa poimosai? ¹¹E bole mermqai. Anjam iga qalieonum qaji deqa mareqnum. Kumbra iga uneqnum qaji deqa saeqnum. Ariya niḡi gago anjam endi ojosaieqnuḡ. ¹²Endego e mandam qa anjam mernḡonumqa niḡi qusib nuḡo areqaloq di siḡilatosai. Deqa e laḡ qure qa anjam dego mernḡit niḡi kiyersib nuḡo areqaloq di siḡilatqab? ¹³Tamo bei a laḡ qureq oqosai. E Tamo Anḡro e segi qujai laḡ qureq dena mandamq aiyem. ¹⁴Nami Moses a wadau sawaq di sosiqa a amal sigitosiq soqtosiqa gaintej. Dego kere e Tamo Anḡro soqtbosib gaintbqab. ¹⁵Amqa tamo kalil e qa naḡo areqalo siḡilatqab qaji naḡi ḡambile gaigai sqab.

¹⁶“Qotei aqa Niri qujai unu. Qotei na tamo unḡasari kalil mandamq endi unub qaji naḡi tulaḡ qalaqalainjrsiq deqa aqa segi Niri qujai di naḡi enjrej. A endegsi are qalej, ‘Tamo unḡasari naḡi ijo Anḡro qa nango areqalo siḡilatqab di naḡi padalqasai. Naḡi ḡambile gaigai sqab.’ Qotei a degsi are qalsiq deqa aqa segi Niri qujai naḡi enjrej. ¹⁷Qotei a tamo unḡasari mandamq endi unub qaji nango une qa peginjrqqa marsiq aqa Niri qarinyosai. A naḡi elenjam naḡi padalaib deqa osiq aqa Niri qarinyonaq mandamq aiyej. ¹⁸Tamo unḡasari Yesus qa nango areqalo siḡilateqnuḡ qaji naḡi Qotei na peginjrqasai. Ariya tamo unḡasari Yesus qa nango areqalo siḡilatosaiieqnuḡ qaji naḡi Qotei na peginjrqas. Di kiyaaqa? Naḡi aqa segi Niri qujai aqa ḡam qa nango areqalo siḡilatosai deqa. ¹⁹Qotei na tamo unḡasari naḡi di peginjrqas di aqa utru agiende. Puloḡ a mandamq ainaqa naḡi amburu qa arearetnjroqnej. Naḡi puloḡ qa arearetnjrosaiioqnej. Di kiyaaqa? Naḡi kumbra uge yoqneb deqa. ²⁰Tamo unḡasari kalil kumbra uge yeqnuḡ qaji naḡi puloḡ jeuteqnuḡ. Naḡo kumbra uge di puloḡ na boleq ataim deqa naḡi puloḡ aqaq bosaiieqnuḡ. ²¹Ariya tamo unḡasari anjam bole dauryeqnuḡ qaji naḡi puloḡ aqaq beqnuḡ. Boqnsib wau bole bole yeqnaḡqa tamo naḡi unoqnsib mareqnuḡ, ‘Bole, naḡi Qotei aqa siḡila na wau di yeqnuḡ.’ ”

Jon yansnjro qaji a Yesus qa anjam palontoqnej

²²Bati bei Yesus aqa anḡro naḡi ti walwelosib Judia sawaq gileb. Gilsib dia sosibqa Yesus na tamo unḡasari naḡi yansnjroqnej. ²³Jon yansnjro qaji a Ainon qureq di sosiqa a dego tamo unḡasari naḡi yansnjroqnej. Ainon qure di Salim qure jojomq di unu. Dia ya koba soqnej deqa tamo unḡasari naḡi Jon aqa areq beqnaḡqa a na yansnjroqnej. ²⁴Herot na Jon tonto talq di waiyosaisoqnej deqa Jon a kumbra di yoqnej.

²⁵Bati bei Jon aqa anḡro qudei naḡi Juda tamo bei ti jejamu yanso kumbra qa anjam na qotoqneb. ²⁶Osib naḡi Jon aqa areq gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, nami tamo ni ombla Jordan ya taqal beiq di sosibqa ni a qa anjam maroqnem qaji bini tamo unḡasari kalil naḡi aqa areq gileqnaḡqa a na yansnjreqnu. Naḡi inoq bosaiieqnuḡ.” ²⁷Onaqa Jon na kamba minjrej, “Qotei laḡ qureq di unu qaji a na iga iḡi bei egwasai di iga iḡi bei oqa keresai. ²⁸Niḡi segi ijo anjam bei quoqneb. Agi e mernḡoqnem, ‘E Kristus sai. Qotei na e namoqna qarinqbonaq e Kristus bqajqa gam gereiyetem.’

²⁹Tamo uḡa baḡ ojqas qaji a segi na uḡa di oqas. Aqa was a laḡa qalaq di

tigelesosimqa tamo uña ban ojco qaji aqa anjam quocnqas. Qusimqa tulan areboleboleiyqas. Dego kere e bini tulan areboleboleibqo. ³⁰ Kristus aqa ñam tulan kobaqas. Ijo ñam aguq aqas.” Jon na aqa angro nanği degsi minjrej.

³¹ Tamo lan qureq di sosisqa dena mandamq aiyej qaji a na inği inği kalil tulan buñnjrejunu. Mandam qaji tamo unğasari nanği mandam endeqa kumbra yoqnsib anjam mareqñub. Ariya tamo lan qureq di sosisqa dena mandamq aiyej qaji a na inği inği kalil tulan buñnjrejunu. ³² Kumbra a uneqnu qaji a deqa saeqnu. Anjam a queqnu qaji di a na babtosiğ mareqnu. Ariya mandam qaji tamo unğasari nanği aqa anjam di ojosaieqñub. ³³ Tamo unğasari Yesus aqa anjam di ojeqñub qaji nanği a qa nanço areqalo singilatoqnsib mareqñub, “Bole, Qotei a anjam bole qa utru.” Nanği degsib mareqñub. ³⁴ Tamo Qotei na qarinyej qaji a Qotei aqa anjam babtosiğ mareqnu. Di kiyayaqa? Qotei na aqa Mondor a torei yekritej deqa. A na aqa Mondor potosiğ taqal bei segi Yesus yosai. ³⁵ Abu na aqa segi Niri qalaqalaiyeqnu deqa a na inği inği kalil aqa banç di atelenej. ³⁶ Tamo unğasari Qotei aqa Niri qa nanço areqalo singilateqñub qaji nanği ñambile gaigai sqab. Ariya tamo unğasari Qotei aqa Niri aqa anjam dauryqa urateqñub qaji nanği ñambile itqasai. Qotei aqa minjin nançoq di sqas.

4

Yesus a Samaria uña bei wo anjam maroqñeb

¹⁻³ Farisi nanği endegsib queb, “Yesus a Jon buñyosiqqa tamo unğasari tulan gargekoba yansnjreqnaqa nanği a dauryeqñub. Jon a tamo gargekoba yansnjrosaiieqnu.” Farisi nanği degsib queb. Bole, Yesus a segi na tamo unğasari nanği yansnjrosaiioqnej. Aqa angro nanği na yansnjroqñeb. Tamo Koba Yesus a qaliej, Farisi nanği degsib queb. Deqa a Judia sawa uratosiqqa olo Galili sawaq gilej. ⁴ A gam dauryosiqqa Samaria sawa amble potosiğ walwelosiq gilej.

⁵ Gilsiq Samaria nanço qure kiñala bei aqa ñam Sikar di brantej. Qure qalaq di mandam mutu bei soqnej. Mandam mutu di Jekop a nami aqa njiri Josep yej. ⁶ Ya uyqajqa sub dia soqnej. Ya sub di Jekop a nami bogej qaji. Yesus a walwelosiq qanam jige sen bati 12 onaqa aqa jejamu asgiyonaqa aqaratqa osiqqa ya sub qalaq di awoej.

⁷⁻⁸ Onaqa aqa angro nanği inği awaiyqa marsib qure miligiq aiyej. Aiyeqñabqa Samaria uña bei a ya tugwajqa bej. Bonaqa Yesus na minjej, “Ya gamban tigsim e anaibe.” ⁹ Onaqa Samaria uña dena Yesus kamba minjej, “Ni Juda tamo. E Samaria uña. Deqa ni kiyayaqa e merbonum, ‘Ya gamban tigsim e anaibe?’” Uña na degsiqa Yesus minjej. Di kiyayaqa? Juda nanği Samaria nanği ti koba na anjam marosaieqñub. ¹⁰ Onaqa Yesus na uña di minjej, “Ni inği bole Qotei na laña emqajqa di qalieosim qamu tamo ni na ya tigsim anaiyqajqa mermqo qaji a qa poimqo qamu ni e merbimqqa ñambile gaigai sqajqa ya anaimonum qamu.” ¹¹ Onaqa uña dena minjej, “O Tamo Koba, ni ya tugwajqa gamban saiqoji. Ya sub endi tulan guma koba. Deqa ni qabe na ñambile gaigai sqajqa ya di oqam? ¹² Gago moma utru Jekop a nami ya sub endi bogsiqa gago moma nanği enjrej. A sub endena ya uyoqnej. Aqa angro nanği ti aqa makau ti aqa kaja ti nanği dego sub endena ya uyoqñeb. Ni na gago moma utru Jekop buñyqam kiyo?” ¹³ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Tamo nanği sub endena ya uyoqñab di nanği olo bunu ya qarnjroqñas. ¹⁴ Ariya e na tamo nanği ya anainjrçai di nanği bunu ya qarnjrçasai. Ya e

na anainjrqai di nan̄gi uyibqa nan̄go are miligiq di ya ani bul polyoqnm̄qa nan̄gi n̄bamble gaigai sqab.” ¹⁵ Onaqa uña dena Yesus min̄jej, “O Tamo Koba, ni na ya di anaibim̄qa e olo ya qarboqnasai. Am̄qa e olo bosiy sub endena ya tugoqnasai.”

¹⁶ Onaqa Yesus na min̄jej, “Ni mati aisim ino gumbuluñ metosim nin̄gi ombla endeq boiy.” ¹⁷ Onaqa uña na min̄jej, “E gumbuluñ saiqoji.” Onaqa Yesus na min̄jej, “Ni gumbuluñ saiqoji di kere maronum.” ¹⁸ Ni nami gumbuluñ 5 osim uratnjrem. Ariya tamo ni bini ombla unum qaji di ino gumbuluñ sai. Deqa ino anjam di bole.” ¹⁹ Onaqa uña dena min̄jej, “O Tamo Koba, ni anjam di ubtosim merbonum deqa e poibqo, ni Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” ²⁰ Gago moma nan̄gi nami manaq endi korooqnsib Qotei qa louoqneb. Ariya Juda nan̄gi mareqñub, ‘Qotei qa louqajqa sawa qujai agi Jerusalem.’”

²¹ Onaqa Yesus na olo min̄jej, “O uña, e ni anjam bei mermit ni qusim poimeme. Anjam agiende. Bati bei brantim̄qa manaq endi nin̄gi Abu qa louoqnasai. Jerusalem dia dego nin̄gi Abu qa louoqnasai.” ²² Nin̄gi Samaria qaji. Deqa nin̄gi Abu qa loueqñub qaji a qa geregere poingosai. Ariya iga Juda qaji. Deqa iga Abu qa loueqnum qaji a qa geregere poigeqnu. Di kiyaaqa? Abu na tamo uñasari nan̄gi elen̄qajqa utru agi Juda iga segi. ²³ Ariya bati bei brantim̄qa tamo nan̄gi Mondor na ti anjam bole na ti Abu qa louoqñab. Osib nan̄go lou dena nan̄gi Abu qa bole louoqñab. Yim Abu a nan̄gi qa tulañ areboleboleiyqas. Bati di agi brantqo. ²⁴ Qotei a segi Mondor. Deqa tamo nan̄gi Qotei qa louqa oqnsib Mondor na ti anjam bole na ti louoqñab di nan̄gi Qotei qa bole louoqñab.” ²⁵ Onaqa uña dena Yesus min̄jej, “E qalie, Mesaia a bqas.” “Mesaia” di Hibu anjam. Gago anjam, “Kristus.” Osiaq Yesus min̄jej, “Mesaia a bosim̄qa Qotei aqa anjam kalil ubtosim mergekritqas.” ²⁶ Onaqa Yesus na min̄jej, “Mesaia agi e segi. Aqo ombla anjam mareqnum.”

²⁷ Yesus a uña degsi min̄jnaqa aqa an̄gro nan̄gi olo qureq na bosibqa a uña de wo anjam mareqñab unsibqa tulañ prugueteb. Ariya nan̄gi Yesus nenemyosai, “Ni kiyaaqa uña de wo anjam mareqñub?” Degyosai. ²⁸ Onaqa uña dena aqa ya nobu uratosiq a olo qure miligiq aisiqa tamo uñasari nan̄gi min̄jrej, ²⁹ “Nin̄gi bosib tamo di uniy. E kumbra nami yoqñem qaji di a na ubtekritqo. Tamo di a Kristus kiyo?” ³⁰ Degsi min̄jrnaqa nan̄gi qure uratosib Yesus unajqa beb.

³¹ Beqñabqa Yesus aqa an̄gro nan̄gi na min̄jeb, “O Qalie Tamo Koba, ni bosim in̄gi uye.” ³² Onaqa Yesus na min̄jrej, “Ijo in̄gi uyo bei unu di nin̄gi qaliesai.” ³³ Onaqa aqa an̄gro nan̄gi aqa anjam di qusibqa segi segi maroqñeb, “Tamo bei na in̄gi bei osi bosiq anaiyqo kiyo?” ³⁴ Onaqa Yesus na min̄jrej, “Qotei e qarinq̄bej qaji aqa areqalo e dauryosiy aqa wau kobotqai. Ijo in̄gi uyo bole agide.

³⁵ “Nin̄gi mareqñub, ‘Bai qolqe koboeqnaqa in̄gi melieqnu.’ Nin̄gi degsib mareqñub. Ariya e na nin̄gi yawo anjam bei endegsi mern̄gwai. Nin̄gi in̄gi wauq di n̄am atsib in̄gi meliosiq unu di unqab. ³⁶ Tamo in̄gi meli gentoqnsib koroiyeqñub qaji nan̄gi awai eqñub. Nan̄go awai agi nan̄gi n̄bamble gaigai sqab. Deqa tamo nan̄gi in̄gi yageqñub qaji ti tamo nan̄gi in̄gi meli genteqñub qaji ti koba na arebolebolein̄jr̄qas. ³⁷ Deqa anjam endi bole, ‘Tamo bei na in̄gi yagwas. Olo tamo bei na in̄gi meli gentqas.’ ³⁸ E nin̄gi qarinq̄gonumqa

gilsib wau ningi na wauosai qaji dena ingi elenjeq nub. Tamo qudei nanngi nami waukobaeb. Ariya ningi laŋa gilsib ingi elenjeq nub.”

³⁹ Uŋa dena Samaria tamo ungasari gargekoba qure dia soqneŋ qaji nanngi Yesus qa sainjrnaq qusibqa Yesus qa nanngo areqalo singilateb. Di kiyaaqa? Uŋa na minjrej, “Kumbra kalil e nami yoqnem qaji di tamo dena ubtekriritqo.”
⁴⁰ Degsi minjrnaq qusibqa Yesus aqa areq bosib minjeb, “Ni gago qureq endi iga koba na sqom.” Degsi minjnabqa Yesus a bati aiyel nanngo qureq di soqneŋ.
⁴¹ Sosiqa Qotei aqa anjam palonteqnaqa tamo ungasari gargekoba nanngi aqa anjam quoqnsib poinjreqnaqa a qa nanngo areqalo singilatoqneŋ.
⁴² Deqa nanngi na uŋa di minjeb, “Ni Yesus qa anjam mergonam qusim gago areqaloq di singilatem. Singilatosim sonamqa a segi na olo anjam mergwo qusim turtosim gago areqalo a qa torei singilatonum. Osim deqa iga endegsi poigwo, ‘Bole, Yesus a na qujai tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi elenqas.’”

Yesus na Rom nanngo tamo gate aqa njiri boletej

⁴³ Onaqa bati aiyel koboonaqa Yesus a qure di uratosiqa walwelosiq Galili sawaq gilej.
⁴⁴ A segi nami endegsi marej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnaqas di nanngi aqa anjam quetqa asginjrqaqas. Deqa a qure dia ñam saiqoji sqas.”

⁴⁵ Yesus a Galili sawaq di brantonaaqa tamo ungasari sawa dia soqneŋ qaji nanngi a qa tulaŋ areboleboleinjrej. Di kiyaaqa? Nami Juda nanngo yori bati koba qa Yesus a Jerusalem dia maŋwa babteqnaq nanngi unoqneŋ deqa.

⁴⁶ Ariya Yesus a olo Kana qureq aiyej. Qure di agi Galili sawaq di unu. Qure dia nami Yesus a ya bulyonaqa wain babej. Aisiq di sonaqa Kaperneam qureq di Rom nanngo mandor aqa tamo gate bei aqa njiri makobaiyonaq njeisoqneŋ.
⁴⁷ Deqa tamo gate di Yesus a Judia sawa uratosiq bosiq Galili sawaq di soqneŋ di qusiqa walwelosiq aqa areq aisiq pailyosiq minnej, “O Tamo Koba, ijo angro a moiqa laqnu. Deqa ni bosim a boletime.”
⁴⁸ Onaqa Yesus na tamo di minnej, “Ninggi ijo maŋwa bei nunngo njamdamu na unqasai di ninggi e qa nunngo areqalo singilatqasai.”
⁴⁹ Onaqa tamo dena olo Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni boqujat. Ijo angro a moiyo uge.”
⁵⁰ Onaqa Yesus na minnej, “Ni gile. Endego ino angro a boleqo nambile unu. A moiqasai.” Onaqa a Yesus aqa anjam di qusiqa bole qa marsiq gilej.

⁵¹ A gileqnaqa aqa kangal tamo qudei nanngi aqa talq dena bosib gamq di turosib minjeb, “Ino angro a boleosiq nambile unu.”
⁵² Onaqa a na nenemnjrej, “Sen bati gembu a boleqo?” Onaqa minjeb, “Ya qanam sen bosiq ingi uyo bati tinjyonaqa aqa jejamu kankan koboonaqa a boleŋej.”
⁵³ Degsi minjnabqa a qalieej, sen bati deqa tintin Yesus na minnej, “Endego ino angro a boleqo nambile unu. A moiqasai.” A degsi qalieosiq deqa a Yesus qa aqa areqalo singilatej. Tamo kalil a ombla tal qujaiq di soqneŋ qaji nanngi dego Yesus qa nanngo areqalo singilateb.
⁵⁴ Yesus a Judia sawa uratosiq bosiq Galili sawaq di sosiqa bati deqa a maŋwa di yej. A nami Galili sawaq di maŋwa bei yosaiqneŋ. Aqa maŋwa qujai nami yej qaji agi a ya bulyonaq wain babej.

5

Yesus a ma tamo bei boletej

¹ Bati bei Yesus a Juda nanngo yori bati koba unqa marsiqa Jerusalem aiyej.

² Jerusalem dia ya kuru bei soqneŋ. Ya kuru di kaja nanngo siranme qalaq di soqneŋ. Ya kuru di aqa ñam Betesda. Di Hibru anjam na mareq nub. Ya

kuru areqsi jagwa oqajqa tal kiñilala 5 soqneb. ³ Tal dia tamo ma ti, tamo ñam qandimo, tamo sinğa uge, tamo jejamu lainjro qaji tulan gargekoba soqneb. Nanği ya anñilqajqa tariñoqneb. ⁴ Bati qudei Tamo Koba aqa lan angro ya kuru miligiğ aiyognsiqa ya enteçnaqa anñiloqnej. Ya anñiloqnimqa tamo a namo yaq aigas qaji aqa ma koboqas. Utru deqa nanği ya anñilqajqa tariñoqneb.

⁵ Ariya bati deqa tamo bei wasau 38 ma ti soqnej qaji a dia tariñoqnej.

⁶ Onaqa Yesus na tamo di ñeisonaq unsiqa a bati olekoba ma de ti soqnej di qaliesiqa nenemyej, “Ni boleqajqa are unu e?”

⁷ Onaqa minjej, “O Tamo Koba, ya anñiloqnimqa tamo yai na e aqaryai-bosim urur yaq osi aigas? Tamo dego bei sosai. E aiga yeqnam ma tamo qudei nanği e bunboqnsib namo yaq aieqñub.” ⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Ni tigelosim ino sapera qoboyosim walwel.” ⁹ Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa jejamu boleonaqa a tigeloujatosiq aqa sapera qoboyosiqa walwelosiq gilej.

Bati di Juda nanği yori bati. ¹⁰ Deqa Juda tamo kokba nanği na tamo boleej qaji di unsib minjeb, “Bini yori bati. Iga wauqa getento. Deqa ni ino sapera qoboyaim.” ¹¹ Onaqa a na kamba minjrej, “Tamo e boletbqo qaji a na merbqo, ‘Ni ino sapera qoboyosim walwel.’” ¹² Degsi minjrnaga nanği na nenemyeb, “Tamo yai na ni mermqo, ‘Ni ino sapera qoboyosim walwel?’” ¹³ Onaqa a na minjrej, “Tamo e boletbqo qaji aqa ñam di e qaliesai.” A nanği degi minjrej. Di kiyaga? Tamo gargekoba sonab Yesus a nanği ambleq na ulanej.

¹⁴ Onaqa nebeonaqa Yesus a atra tal miligiğ gilsiq tamo di itosiq minjej, “Ni que. E ni boletmonum deqa ni olo une bei ataim. Gulbe kobaquja bei ino jejamuğ di olo branto uge.” ¹⁵ Onaqa tamo di aisiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Tamo e boletbej qaji agi Yesus.”

¹⁶ Onaqa Juda tamo kokba nanği Yesus ugeugeiyqajqa maroqneb. Di kiyaga? A manwa di yori bati qa yoqnej deqa. ¹⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo Abu a nami gaigai wauoqnej agi bini wauoqnsiq unu. Deqa e dego waueqnum.” ¹⁸ Onaqa Juda tamo kokba nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği a qalib moiqajqa torei siñgilaoqneb. Di kiyaga? A yori bati segi gentosai. A dego marej, “Qotei a ijo Abu.” Aqa anjam dena a segi qa marej, “Aqo Qotei wo ombla kerekere.”

Yesus a Qotei aqa Niri

¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mernğwai. E Qotei aqa Niri. E ijo segi areqalo na kumbra bei yqa keresai. Kumbra ijo Abu na yeqnağ e uneqnum qaji di e dego yeqnum. ²⁰ E ijo Abu aqa Niri. Deqa a na e qalaqalaboqnsiqa kumbra kalil a yeqnu qaji di e olo osorbeqnu. Bunuqna a kumbra tulan siñgila kokba dego osorboqñqas. Yim niñgi unsib tulan prugwab. ²¹ Ijo Abu na tamo moreño qaji nanği olo ñambile enjroqnsiqa subq na tigeltnjreqnu. Deqa e Qotei aqa Niri e kamba dego ijo segi areqalo na tamo nanği ñambile enjreqnum. ²² Ijo Abu na tamo nanği une qa nanği peginjrosaiqnu. Wau di a na e ebej. E Qotei aqa Niri deqa e na tamo nanği une qa nanği peginjreqnum. ²³ E wau di yeqnum. Di kiyaga? Tamo kalil nanği ijo ñam soqtetboqñqajqa deqa. Agi nanği ijo Abu aqa ñam soqtetqñub dego kere. Tamo a ijo ñam soqtetbosaieqnu di a ijo Abu e qarinjbej qaji aqa ñam dego soqtosaieqnu.

24 “E bole mernḡwai. Tamo a ijo anjam qusim ijo Abu e qarinjbej qaji a qa aqa areqalo singilatqas di a ḡambile gaigai sqas. Deqa e aqa une qa pegiyqasai. A moiyo gam uratosim olo ḡambile oqas.

25 “E bole mernḡwai. E Qotei aqa Niri. Bati bei brantimqa tamo unḡasari moreḡo qaji nanḡi ijo kakro qusib ḡambile oqab. Bati di agi brantqo. 26 Ijo Abu a segi ḡambile qa utru. E aqa Niri. A na e singila ebej deqa e dego ḡambile qa utru. 27 E Tamo Anḡro unum deqa ijo Abu na e singila ebej. Singila dena e na tamo unḡasari nanḡo une qa peginjreqnum. 28 Niḡi ijo anjam di qusib tulan prugaib. Bati bei brantimqa tamo unḡasari kalil subq di unub qaji nanḡi ijo kakro quqwab. 29 Qusib olo sub uratosib tigelqab. Tamo unḡasari kumbra bole bole yeqnuḡ qaji nanḡi tigelosib ḡambile sqab. Tamo unḡasari kumbra uge uge yeqnuḡ qaji nanḡi tigelabqa e na nanḡi peginjrsiy padaltnjrqai.”

Tamo qudei na Yesus aqa ḡam ubteqnuḡ

30 Osiqa Yesus a olo marej, “E ijo segi areqalo na wau bei yqa keresai. Ijo Abu na e anjam merbeḡnaq quoqnsim tamo unḡasari nanḡi peginjreqnum. E kumbra tiḡtiḡ na nanḡi peginjreqnum. E ijo segi areqalo dauryosaieqnum. Ijo Abu e qarinjbej qaji aqa areqalo dauryeqnum.

31 “E segi na ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiy marqai di tamo nanḡi bole qa maraib. 32 Tamo bei unu agi Qotei. A dego ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiq mareqnu. E qalieonum, anjam a mareqnu qaji di bole.

33 “Niḡi na tamo qudei qarinjrnab Jon aqaq gilnabqa a anjam bole ubtosiq minjroqnej. 34 Bole, mandam tamo bei na ijo kumbra ti ijo wau ti ubtqqa keresai. Ariya Qotei na niḡi elenqajqa deqa e niḡi Jon qa mernḡonum. 35 Jon a ḡam pulonj bul sosisqa tamo unḡasari nanḡi suwantnjreqnaqa niḡi aqa suwanḡoq di sokiḡalayoqnsib areboleboleinjgoqnej.

36 “Ijo anjam e ubtosim mareqnum qaji di anjam kobaquja. Anjam dena Jon aqa anjam tulan bunyejunu. Di kiyayqa? Wau kalil ijo Abu na ebej qaji di e yeqnam tamo unḡasari nanḡi unoqnsib endegsi poinjreqnu, bole, ijo Abu na e qarinjbonaq bem. 37 Ijo Abu e qarinjbej qaji a e qa anjam ubtosiq mareqnu. Ariya niḡi aqa kakro nami quosaioqneḡ. Aqa ulatamu dego niḡi nami unosaioqneḡ. 38 Qotei aqa anjam dego nunḡo are milligiq di sosai. Tamo Qotei na qarinyonaq mandamq aiyej qaji aqa anjam niḡi nunḡo areqaloq di singilatosiae qnuḡ.

39 “Bole, niḡi Qotei aqa anjam nenḡrenḡ di unu qaji di sisiyoqnsib peleiyeqnuḡ. Niḡi are qaleqnuḡ, anjam dena niḡi ḡambile gaigai sqab. Ariya anjam di e ubtosiq mareqnu. 40 Niḡi kiyayqa ḡambile oqajqa are qaloqnsib olo ijoq bqajqa urateqnuḡ?

41 “E mandam tamo nanḡoq dena ḡam koba osaieqnum. 42 Ariya e niḡi qa qalieonum. Nunḡo are milligiq di niḡi Qotei qalaqalayosaeieqnuḡ. 43 E ijo Abu aqa ḡam na bonamqa niḡi ijo anjam osai. Tamo bei aqa segi ḡam na bqas di niḡi aqa anjam oqujatqab. 44 Niḡi nunḡo segi was nanḡoq dena ḡam koba oqajqa are qaleqnuḡ. Ariya niḡi Qotei aqaq dena ḡam koba oqajqa are qalosaieqnuḡ. Qotei agi a segi qujai Qotei bole. Niḡi kumbra degyeqnuḡ deqa niḡi kiyersib e qa nunḡo areqalo singilatqab? Di keresai.

45 “E ijo Abu aqa ḡamdamuq di nunḡo une qa mernḡwai edegaib. Nunḡo une qa mernḡwajqa tamo qujai agi Moses. Niḡi are qaleqnuḡ, Moses a na niḡi aqaryainḡwas. Di sai. 46 Niḡi Moses aqa anjam nunḡo areqaloq di singilateqnuḡ qamu ijo anjam dego nunḡo areqaloq di singilateqnuḡ qamu. Di

kiyaqa? Moses a nami e qa anjam nenngrenyej. ⁴⁷ Ningi Moses aqa anjam nami nenngrenyej qaji di nungo areqaloq di singilatosaieqneb deqa ningi kiyersib ijo anjam dego nungo areqaloq di singilatqab? Di keresai.”

6

Yesus a tamo 5,000 nanngi ingi anainjrej

¹ Bati bei Yesus a Galili ya agu taqal beiq gilej. Ya agu di yuwal bul tulan kobaquja. Ya agu di aqa ñam bei Taiberias ya agu. ² Yesus a tamo mainjro qaji nanngi di manwa babteqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi unoqneb. Deqa a ya agu taqal beiq gileqnaqa nanngi a dauryosib giloqneb. ³ Bati di Yesus na aqa angoro nanngi joqsiqa koba na manaq oqsibqa mana goge dia awesoqneb. ⁴ Qotei a nami Israel nanngi Isip sawaq di padalqa laqnaqba nanngi elenje. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. ⁵ Deqa Yesus a ñam atsiqa tamo ungasari tulan gargekoba a dauryosib aqa areq beqnaqba unjrsiqa Filip nenemyej, “Iga qabe na ingi awaiyosim ingi ungasari kalil di anainjronam kereqas?” ⁶ Filip a kamba Yesus kiyers minjim quqwjaja deqa Yesus na laña nenemyej. Yesus a kumbra kiye yqas di a segi nami qalieej.

⁷ Onaqa Filip na kamba Yesus minnej, “Tamo ungasari nanngi di tulan gargekoba. Iga 200 kina osim dena ingi awaiyosim ingi kiñala kiñala anainjrqom di tulan kereqasai.” ⁸ Onaqa Yesus aqa angoro bei Andru di Saimon Pita aqa was a na Yesus minnej, ⁹ “Angoro wala bei unu. A bem 5 qe kiñilala aiyel ojejunu. Ingi di dego tamo ungasari gargekoba endi anainjrqom di tulan kereqasai.” ¹⁰ Onaqa Yesus na aqa angoro nanngi minjrej, “Ningi na tamo ungasari kalil nanngi minjribqa mandamq di awoeleneb.” Sawa dia ñinj koba soqnej deqa Yesus aqa angoro nanngi na tamo ungasari minjrnabqa kalil ñinq di awoeleneb. Tamo awoeleneb qaji sisiyeb 5,000.

¹¹ Awoonabqa Yesus na bem ti qe ti di osiqa Qotei pailyosiqa tamo ungasari awoeleneb qaji nanngi jeisi anainjreqnaq uyoqneb. Uynab kalil menetnjrej. ¹² Menetnjrnaqa Yesus na aqa angoro nanngi minjrej, “Ningi ingi oto kalil koroiyiy. Oto bei urataib.” ¹³ Degsi minjrnaga nanngi bem 5 aqa oto kalil tamo ungasari nanngi urateleneb qaji di koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenej.

¹⁴ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa manwa di unsib maroqneb, “Bole, Qotei aqa medabu o tamo nami Qotei na qarinyim mandamq aiqajqa marej qaji agi a di.” ¹⁵ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qusiqa endegi qalieej, “Nangi bosib e ojsib e nanngo Mandor Koba atqajqa are qaleqneb.” A degsi qalieosiq deqa a sawa di uratosiqa a segi manaq oqsic di soqnej.

Yesus a ya banngaq na walwelej

¹⁶ Ariya bilagtonaqa Yesus aqa angoro nanngi alile aiyeb. ¹⁷ Alile aisib qobun bei gogetosib qobun suweiyosib gileb. Nangi mareb, “Iga ya agu taqal beiq gilsim Kaperneam qureq di tiryqom.” Nangi degsib marsib gileb. Qoloonaga Yesus a nanngi bosaisoqnej. ¹⁸ Nangi ya agu ambleq di gileqnaqba jagwa koba tigelosiqa ya korkortosiqa nanngi pulutnjrej. ¹⁹ Nangi 5 o 6 kilomita oyoosib gileqnaqba Yesus a ya banngaq na walweloosiqa nanngi daurnjrsiq gilej. Gilsiq qobun jojomyonaqa ñam ateb di a ya banngaq na walweloosiq beqnaqa unsib ulakobaeb. ²⁰ Deqa a na minjrej, “Endi e beqnum. Ulaaib.” ²¹ Degsi minjrnaga nanngi areboleboleinjrnaga a metonab qobun gogetej. Onaqa qobun a ururosiq sawa nanngi gilqajqa mareb qaji di tiryej.

Tamo ungasari nanji Yesus qa njamqneb

²² Nebeonaqa tamo ungasari qudei nanji ya agu taqal beiq di soqneb. Nanji qalie, ya bilaq qobun qujai segi dia tiryosiq soqnej. Yesus aqa angro nanji qobun di gogetosib gileb. Yesus a nanji koba na qobun di gogetosai. ²³ Ariya tamo ungasari nanji alile di sonabqa qobun qudei Taiberias qureq dena beb. Bosib sawa Tamo Koba Yesus a pailyosiq nanji ingi anainjrej qaji sawa jomq di tiryeb. ²⁴ Yesus aqa angro nanji ti di sosai. Tamo ungasari nanji degsi unsibqa qobun di gogetosib gilsib Kaperneam qureq di Yesus qa njamqneb.

Yesus a segi nambile qa bem uyo bole

²⁵ Ariya nanji ya agu taqal beiq di Yesus itosib nenemyeb, “O Qalie Tamo Koba, ni sen bati gembu endeq bem?” ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merngwai. E manwa babetqnam ningi unoqneb ningi deqa are qalsib e qa namosai. E ningi bem anaingonam uynab menetngej ningi deqa are qalsib e qa nameqneb. ²⁷ Jejamu qa ingi a koboqas. Ningi ingi deqa wauaib. Nambile gaigai sqajqa ingi deqa ningi wauoqniy. Ingi di e na ningi anaingit uyqab. E Tamo Angro. Ijo Abu Qotei na e giltbej.”

²⁸ Onaqa nanji na kamba Yesus nenemyeb, “Iga Qotei aqa wau kiye yoqnoq?” ²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa wau agi merngwai. Ningi tamo Qotei na qarinyej qaji a qa nunjo areqalo singilatiy. Tamo di agi e segi.”

³⁰⁻³¹ Onaqa nanji Yesus aqa anjam di qusibqa olo nenemyeb, “Ni manwa kiye babtım iga unsim ni qa gago areqalo singilatqom? Nami gago moma nanji wadau sawaq di sosibqa bem uyoqneb. Agi Qotei aqa anjam bei endegsi unu, ‘Moses a lan qure qa bem tamo ungasari nanji anainjreqnaq uyoqneb.’ Deqa ni wau kiye yim iga unsim ni qa poigim gago areqalo ni qa singilatqom?” ³² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merngwai. Bem Moses na tamo ungasari nanji anainjrej qaji di lan qure qa bem bolesai. Bem Ijo Abu na ningi anaingoqnqas qaji di lan qure qa bem bole. ³³ Bem di Qotei aqa segi bem. Bem di lan qureq dena mandamq aisiq tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanji nambile enjreqnu.” ³⁴ Onaqa nanji na Yesus minjeb, “O Tamo Koba, bati gaigai bem di anaigoqne.” ³⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “E segi nambile qa bem uyo bole. Deqa tamo bei a ijoq bqas di a bunu mamyqasai. Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di a bunu ya qaryqasai dego.

³⁶ “Ningi nunjo njamdamu na e nubeqneb. Ariya ningi e qa nunjo areqalo singilatosaiqneb. E nami degsi merngem. ³⁷ Ningi quiy. Tamo ungasari kalil Qotei na e ebej qaji nanji ijoq boqnqab. Tamo ungasari ijoq bqab qaji nanji di e na olo winjrqa keresai. ³⁸ E ijo segi areqalo dauryqajqa deqa e lan qure uratosim mandamq aiyosai. Abu e qarınbej qaji aqa areqalo dauryqajqa deqa e lan qure uratosim mandamq aiyem. ³⁹ Abu e qarınbej qaji aqa areqalo agiende. Tamo ungasari a na ebej qaji bei e uratit padalqasai. E nanji kalil dijo bati qa olo subq na tigeltırqai. ⁴⁰ Od, ijo Abu aqa areqalo agiende. Tamo ungasari kalil e nubeqnsib e qa nanjo areqalo singilateqneb qaji nanji nambile gaigai sqab. Dijo bati qa e na nanji olo subq na tigeltırqai. E Qotei aqa Niri unum deqa e kumbra di yqai.”

⁴¹ Onaqa Juda nanji Yesus aqa anjam di qusibqa nanji a qa ugeosib yomuoqneb. Di kiyaya? A marej, “E segi bem bole lan qure uratosim mandamq aiyem qaji.” ⁴² Nanji a qa yomuoqnsib maroqneb, “Tamo di

Yesus. A Josep aqa n̄iri. Aqa ai abu nan̄gi qa iga qalie bole. A kiyaaqa marqo, ‘E lan̄ qure uratosim mandamq aiyem?’”

⁴³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nin̄gi e qa lan̄a lan̄a n̄irinoqnaib. ⁴⁴ Tamo bei aqa segi areqalo na ijoq bqa keresai. Ijo Abu e qarinq̄bej qaji a na tamo bei aqa are tigeltetim ijoq b̄qas. Yim din̄o bati qa e na olo subq na tigeltqai. ⁴⁵ Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nan̄gi nami anjam endegsib nen̄grenyeb, ‘Qotei na tamo kalil nan̄gi anjam plaltosim minjroqnaqas.’ Anjam degsib nen̄grenyeb. Deqa tamo kalil ijo Abu aqa anjam quoqnsib a qa poinjreqnu qaji nan̄gi ijoq boqnaqab.

⁴⁶ “Tamo bei a ijo Abu aqa ulatamu unosai bole sai. E segi qujai ijo Abu aqa ulatamu unem. Agi e nami Qotei aqaq dena mandamq aiyem. ⁴⁷ E bole mern̄gwai. Tamo a e qa aqa areqalo sin̄gilatqas di a n̄ambile gaigai sqas. ⁴⁸ E segi n̄ambile qa bem uyo bole. ⁴⁹ Nami nun̄go moma nan̄gi wadau sawaq di sosibqa bem uyoqneq. Bunuqna nan̄gi kalil moren̄ekriteb. ⁵⁰ Ariya e segi qujai bem bole lan̄ qure uratosim mandamq aiyem qaji. Tamo un̄gasari nan̄gi bem di uyqab di nan̄gi moren̄qasai. ⁵¹ E segi n̄ambile qa bem bole lan̄ qure uratosim mandamq aiyem qaji. Tamo bei a bem di uyqas di a n̄ambile gaigai sqas. Bem di agi ijo jejamu. E na tamo un̄gasari mandamq endi unub qaji nan̄gi ijo jejamu anain̄jrit uyqab. Uysib nan̄gi n̄ambile sqab.”

⁵² Onaqa Juda nan̄gi Yesus aqa anjam di qusib segi segi anjam na qotoqnsib maroqneq, “Tamo di a kiyersim aqa jejamu iga anaigim uyqom?”

⁵³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mern̄gwai. E Tamo An̄gro. Deqa nin̄gi ijo jejamu ti ijo lēn ti uyqasai di nin̄gi n̄ambile sqasai. ⁵⁴ Tamo nan̄gi ijo jejamu ti ijo lēn ti uyqab di nan̄gi n̄ambile gaigai sqab. Deqa din̄o bati qa e na nan̄gi olo subq na tigelt̄nrqai. ⁵⁵ Ijo jejamu di in̄gi uyo bole. Ijo lēn di ya uyo bole. ⁵⁶ Tamo nan̄gi ijo jejamu ti ijo lēn ti uyqab di nan̄gi e beterb̄sqab. E dego nan̄gi betern̄jresqai. ⁵⁷ Ijo Abu n̄ambile unu qaji a na e qarinq̄bej deqa aqa sin̄gila na e dego n̄ambile unum. Dego kere tamo nan̄gi ijo jejamu ti ijo lēn ti uyqab di nan̄gi ijo sin̄gila na n̄ambile sqab. ⁵⁸ E segi bem bole lan̄ qure uratosim mandamq aiyem qaji. Nun̄go moma nan̄gi nami bem uyoqneq dego sai. Nan̄gi bem uyoqnsib olo moren̄oqneq. E segi bem uyo bole. Deqa tamo nan̄gi bem bole di uyqab di nan̄gi moren̄qasai. Nan̄gi n̄ambile gaigai sqab.” ⁵⁹ Yesus a Kaperneam qureq Juda nan̄go Qotei tal miligiq di sosiqa Qotei aqa anjam di palontosiq tamo un̄gasari nan̄gi minjroqneq.

Yesus a segi n̄ambile gaigai sqajqa utru

⁶⁰ Onaqa tamo un̄gasari Yesus dauryoqneq qaji nan̄gi aqa anjam di qusibqa nan̄gi gargekoba endegsib maroqneq, “Anjam di gulbe koba. Tamo yai nan̄gi anjam di poin̄rqa kere?” ⁶¹ Degsib maroqnsib Yesus qa yomueqnaq̄ba di qaliesiq̄a minjrej, “Ijo anjam dena nun̄go areqalo ugetet̄n̄gwoqa nin̄gi ijo n̄am ulontonub e? ⁶² E Tamo An̄gro. Qure e nami soqnem qaji deq olo oqoqnitqa nin̄gi e nubsibqa kiyersib are qalqab? ⁶³ Qotei aqa Mondor a segi na tamo un̄gasari nan̄gi n̄ambile en̄jreqnu. Nun̄go jejamu na nin̄gi aqaryain̄gwa keresai. Ijo anjam kalil e nin̄gi mern̄geqnum qaji endi Mondor aqa anjam. Anjam dena nin̄gi n̄ambile oqab. ⁶⁴ Ariya nin̄gi qudei e qa nun̄go areqalo sin̄gilatosiaeqnub.” Yesus a nan̄gi degsi minjrej. Di kiyaaqa? Tamo yai nan̄gi a qa nan̄go areqalo sin̄gilatqasai di a nami qalieej. Bunuqna aqa an̄gro bei na a osim jeu tamo nan̄go ban̄q di atqas di dego a nami qalieej. ⁶⁵ Osiqa minjrej,

“Utru deqa e niŋgi merngonum, ‘Qotei na tamo bei aqa are tigeltetqasai di a ijoq bqa keresai.’”

⁶⁶ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo ungasari gargekoba a nami dauryoqneb qaji naŋgi a dauryqa uratosib jaraiyeb. ⁶⁷ Onaqa Yesus na aqa angro 12 naŋgi nenemnjrej, “Niŋgi dego e uratbosib jaraiqab e?”

⁶⁸ Onaqa Saimon Pita na minjrej, “O Tamo Koba, iga ni uratmosim tamo yai aqaq gilqom? Tamo dego bei sosai. Ni segi qujai nambile gaigai sqajqa anjam mergeqnum. ⁶⁹ Iga ni qa gago areqalo siŋgilatosim endegsi qalieonum, Qotei aqa segi Tamo Bole a na nami giltej qaji agi ni qujai.”

⁷⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E segi na ijo angro 12 niŋgi giltngem. Ariya nungo ambleq di angro bei a mondor uge ti unu.” ⁷¹ Yesus a Saimon Iskariot aqa niri Judas a qa degsi marej. Yesus aqa angro 12 naŋgi deqaji bei agi Judas. A na bunuqna Yesus osiq jeu tamo nanjo banq di atej qaji.

7

Yesus a Jerusalem aiyej

¹ Bati bei Yesus a Judia sawaq di laqajqa uratosiq walweloŋiq Galili sawaq di laqnej. Di kiyaaqa? Juda tamo kokba naŋgi a qalib moiqajqa maroqneb deqa. ² Ariya Juda naŋgo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa utru agiende. Juda naŋgo moma naŋgi nami jagwa oqajqa tal gereiyoqnsib osi laqneb. ³ Deqa Yesus aqa was naŋgi na minjeb, “Ni Galili sawaq endi saim. Ni tigelosim Judia sawaq aiye. Aisim dia ino maŋwa babtoqnumqa ino angro naŋgi unoqnaqab. ⁴ Ni ino maŋwa boleq atqajqa are soqnim ni uli na yaim. Ni tamo ungasari kalil naŋgo njamdamuq di yoqne.” ⁵ Yesus aqa was naŋgi a qa naŋgo areqalo siŋgilatosai deqa naŋgi degsib misilin anjam minjeb. ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo bati kereosai unu. Ariya bati kalil di nunjo bati. ⁷ Mandam tamo naŋgi niŋgi jeutnɔɔwa keresai. Ariya naŋgi e jeutbeqnum. Di kiyaaqa? E naŋgo kumbra uge uge babetnjreqnum deqa. ⁸ Niŋgi segi aisib yori bati di uniy. Ijo bati kereosai unu deqa e aiqasai.” ⁹ Yesus na aqa was naŋgi degsi minjrsiqa a Galili sawaq di soqnej.

¹⁰ Ariya aqa was naŋgi yori bati di unqajqa ainabqa a dego aiyej. A boleq di aiyosai. Tamo naŋgi a unaib deqa a loumosiq aiyej. ¹¹ Yori bati di brantonaqa Juda tamo kokba naŋgi Yesus qa namoqneb. Namoqnsib maroqneb, “Yesus a qabi unu?” ¹² Onaqa tamo ungasari gargekoba naŋgi segi segi niriŋoqnsib anjam laŋa laŋa Yesus qa maroqneb. Qudei naŋgi maroqneb, “Yesus a tamo bolequja.” Qudei naŋgi maroqneb, “Sai. A na tamo ungasari naŋgi gisa gisanjreqnu.” ¹³ Naŋgi degsib maroqneb. Ariya naŋgi Juda tamo kokba naŋgi ulainjrsib deqa naŋgi Yesus qa boleq di anjam marosaiqneb.

¹⁴ Ariya yori bati gilsiq ambleqyonaqa Yesus a segi brantosiqa atra tal miligiq gilsiq dia tamo ungasari naŋgi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ¹⁵ Onaqa Juda tamo kokba naŋgi Yesus aqa anjam di qusibqa naŋgi tulaŋ pruguetosib segi segi maroqneb, “Yesus aqa powo kobaquja di qabe na osiqa anjam mareqnu? A nami skul beiq gilosai.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam e mareqnum endi ijo anjam sai. Anjam endi ijo Abu e qarinjbej qaji aqa anjam. ¹⁷ Tamo bei a Qotei aqa areqalo dauryqajqa are soqnumqan anjam e mareqnum qaji endi aqa utru a geregere poiyyas. Osim qalieqas, ijo anjam endi Qotei aqaq na bej. E ijo segi areqalo na marosaiqnum. A degsim qalieqas. ¹⁸ Tamo bei aqa segi areqalo na anjam marqas di a aqa segi nam soqtqa osim deqa anjam marqas. Ariya e Qotei aqa

ñam soqtqa are qaleqnum. Agi a na e qarınbej. Deqa e tamo bole. E gisan tamo sai.

¹⁹ “Nami Moses na nıngi dal anjam engej. Ariya nıngi dal anjam di dauryosaieqnum. Kiyaqa nıngi e lubsib moiyoıtıbqa mareqnum?” ²⁰ Onaqa tamo unğasari nanıj na kamba Yesus minjeb, “Mondor uge inoq di unu. Yai na ni lumsim moiyoıtımqa mareqnu?” ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E manıwa qujai babtem deqa nıngi kalil prugugeteqnum. ²² Ariya nıngi are qaliy. Moses a nıngi mulun engej deqa nunıgo anıgro mel nanıgo mulun waiyqa bati bosiq yori bati tıntıneqnu di nıngi yori bati qa nanıgi mulun breinjreqnum. Bole, Moses a mulun qa utru sai. Nunıgo moma nanıgi mulun qa utru. ²³ Nıngi Moses aqa dal anjam dauryqa maroqsib yori bati qa nunıgo anıgro mel nanıgi mulun breinjreqnum. Ariya e yori bati qa tamo qujai aqa jejamu boletonamqa nıngi unsıbqa kiyaqa e qa nırıneqnum? ²⁴ Nıngi lanıa nıamdamu na ijo kumbra tenemtaib. Geregere ijo kumbra tenemtosib bole qa maroqniy.”

Yesus a tamo yai?

²⁵ Bati deqa tamo unğasari qudei Jerusalem di soqneb qaji nanıgi segi segi endegsib maroqneb, “Yesus a kiyo Juda gate nanıgi na qalib moiqaıjqa laqnum? ²⁶ Nıngi uniy. A boleq di anjam palonteınaqa nanıgi a anjam bei minjosaieqnum. Nanıgi qalie kiyo, a Kristus? ²⁷ Kristus a qabe na bıqas di tamo bei a qalieqasai. Ariya tamo endi aqa qure utru di ıga qalie bole.”

²⁸ Onaqa Yesus a atra tal miligiq di sosiqa a lelenosiqa Qotei aqa anjam palontosiq tamo unğasari nanıgi endegsi minjrej, “Nıngi e qa qalie e? E qabe na bem di dego nıngi qalie e? Ariya e ijo segi areqalo na bosai. Ijo Abu na e qarınbonaq bem. Ijo Abu a segi anjam bole qa utru. Nıngi a qa qaliesai. ²⁹ E a qa qalie bole. E aqaq na bem. A na e qarınbej.”

³⁰ Onaqa Juda tamo kokba nanıgi Yesus aqa anjam di qusıbqa nanıgi a ojsib tonto talq di waiyqa maroqneb. Ariya a ojqa bati kereosaisoqnej deqa tamo bei na a ojosai. ³¹ Bati deqa tamo unğasari gargekoba nanıgi Yesus qa nanıgo areqalo sıngilatoneb. Osib maroqneb, “Tamo endi a manıwa gargekoba babteqnu. Kristus a bosim tamo endi bunıyqa keresai.”

Farisi nanıgi Yesus ojqa mareb

³² Tamo unğasari nanıgi Yesus qa anjam degsib mareqna b Farisi nanıgi qusıbqa atra tamo kokba ti koroosib qaja tamo qudei qarınıjnırab Yesus ojqa gıleb. ³³ Deqa Yesus a endegsi marej, “E nıngi koba na sokiñalayosiy ijo Abu e qarınbej qaji aqaq olo oqwai. ³⁴ Oqıtqa nıngi e qa nımqab e nubqasai. Qure e sqai di nıngi oqwa keresai.” ³⁵ Onaqa Juda tamo kokba nanıgi segi segi maroqneb, “Yesus a qabitımqa ıga a unğasai? A Grik nanıgo sawaq oqsım dia Juda tamo qudei ti sosib Grik nanıgi anjam platosim minjroqnaqas kiyo? ³⁶ A marıqo, ‘Nıngi e qa nımqab di nıngi e nubqasai. Qure e sqai di nıngi oqwa keresai.’ Utru kiyaqa a degsi marıqo?”

Yesus a nımbile gaıgai sqajqa ya qa marej

³⁷ Ariya yori bati gılsiq koboqa laqnaqa yori kobaquja brantonaqa Yesus a tıgelosiqa lelenosiq marej, “Tamo bei a ya qarıymqa ijoq bosim ya uyem. ³⁸ Tamo bei a e qa aqa areqalo sıngılataqas di aqa are miligiq na nımbile gaıgai sqajqa ya oqoqnım ya ani bul polyoqnaqas. Nami Qotei aqa anjam degsib nenıgreıyeb unu.” ³⁹ Yesus a ya qa marej di a Mondor Bole sigitosıqa yawo anjam marej. A lanı qureq oqosaisosiq deqa a ñam koba osaisoqnej. Deqa

bati di tamo nanġi a qa nanġo areqalo sinġilateb qaji nanġi Mondor Bole di osaisoqneb.

Tamo unġasari nanġi Yesus aqa anjam qusib poaiyeleb

⁴⁰ Onaqa tamo unġasari qudei nanġi Yesus aqa anjam di qusib maroqneb, “Bole, Qotei aqa medabu o tamo nami Qotei na qarinyim bqajqa marej qaji aġi a endi.” ⁴¹ Onaqa qudei maroqneb, “Tamo endi a bole Kristus.” Onaqa qudei maroqneb, “Sai. Kristus a bqas di a Galili sawaq dena bqasai. ⁴² Kristus a Devit aqa lej na nambabosim aqa qure utru Betlehem dena bqas. Nami Qotei aqa anjam degsib nengrenyeb unu.” ⁴³ Tamo unġasari nanġi degsib Yesus qa anjam tititosib nriņosib poaiyeleb. ⁴⁴ Osib nanġi qudei Yesus ojqa mareb. Mareb di tamo bei na a ojosai.

Juda tamo kokba nanġi Yesus qa nanġo areqalo sinġilatosa

⁴⁵ Onaqa qaja tamo nanġi olo puluosib atra tamo kokba ti Farisi ti nanġoq ainabqa minjreb, “Niņġi kiyaaqa Yesus ojsib osi bosai?” ⁴⁶ Onaqa qaja tamo nanġi na kamba minjreb, “Iga Yesus aqa anjam quonum di anjam bolequja maroqnaġ. Tamo bei nami anjam deqaji marosaioqnej. Deqa iġa a ojosai.” ⁴⁷ Onaqa Farisi nanġi na minjreb, “Yesus a niņġi dego gisaņġwo e? ⁴⁸ Niņġi uniy. Juda gate bei Yesus qa aqa areqalo sinġilatosa. Farisi tamo bei dego Yesus qa aqa areqalo sinġilatosa. Sai bole sai. ⁴⁹ Ariya tamo unġasari laņa laņa nanġi dal anjam qaliesai deqa nanġi Yesus qa nanġo areqalo sinġilateqneb. Tamo unġasari nanġi di Qotei na torei qoreinjrım padalqab.”

⁵⁰ Onaqa Juda gate Nikodemus aġi nami Yesus aqaq gilsiq anjam minjej qaji a Farisi nanġo ambleq di tigelosiqqa minjrej, ⁵¹ “Gago dal anjam kiyersi unu? Iga tamo bei laņa ojsim aqa une qa pegiyqom e? Sai. Gago dal anjam degsi sosai. Iga mati aqa anjam qusim aqa kumbra geregere qalieqom.” ⁵² Onaqa Farisi nanġi na kamba minjreb, “Ni dego Galili qaji tamo kiyoy? Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di geregere peleiye. Peleiym endegsi poimqas, Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a Galili sawaq dena bqasai.”

Unja bei une ateq qaji a ojsib Yesus aqa areq osi beb

⁵³ Onaqa koro koboonaqa tamo unġasari kalil nanġi jaraiyosibqa nanġo segi segi talq gileleņeb.

8

¹ Ariya Yesus a Oliv manaq oqej. ² Nobqolo ambru a olo tigelosiqqa atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa tamo unġasari kalil nanġi aqa areq beq nabqa a awoosiqqa Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ³ Ariya unja bei a tamo bei wo une ateq nab tamo qudei na uneb. Unsibqa dal anjam qalie tamo nanġi ti Farisi nanġi ti minjrnab qusibqa unja di ojsib osi bosib tamo unġasari nanġo njamdamuq di tigelteb. ⁴ Osib Yesus minjreb, “O Qalie Tamo Koba, unja endi a tamo bei wo une ateq nab tamo qudei na unjronub. ⁵ Ni qalie, Moses a nami dal anjam endegsi nengrenyey, ‘Unja bei a tamo bei wo une atibqa meniņ na a qalib moiym.’ Deqa ni kiyersi marqam?” ⁶ Nanġi Yesus degsib nenemyeb. Di kiyaaqa? Nanġi a laņa are qametib a anjam bei grotimqa qusib a ojqaqqa deqa. Onaqa Yesus a kamba nanġi anjam bei minjrosai. A mana qamsiq turuosiqqa bar ġei na mandamq di nengrenyoqnej.

⁷ Onaqa nanġi na olo anjam di Yesus nenemyonabqa a tigelosiqqa minjrej, “Nunġo ambleq di tamo bei une saiqoji unu kiyoy? Soqnimqa niņġi na minjib a namo meniņ osim unja di qalem.” ⁸ Osiqqa olo turuosiqqa mandamq

di nenngrenyoqnej. ⁹ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi oqedosib jaraiyeb. Tamo qeli nanngi namoosib jaraiyonab qudei bunueb. Osib nanngi kalil Yesus uratonab a segi soqnej. Unja di a Yesus aqa ulatamuq di tigelesoqnej.

¹⁰ Onaqa Yesus a olo tigelosiqqa unja di minnej, “Unja, tamo nanngi qabitonub? Ni unime. Tamo bei na ino une qa olo ni mermosai.” ¹¹ Onaqa unja dena Yesus minnej, “Od, Tamo Koba, tamo bei na ijo une qa olo merbosai.” Onaqa Yesus na minnej, “E dego ino une qa mermqasai. Deqa ni gile. Olo une bei ataim.”

Yesus a pulon bulosiq tamo nanngi suwantnjreqnu

¹² Osiqa Yesus na tamo ungasari nanngi olo endegsi minjrej, “E mandamq endi pulon bul unum. Tamo a e daurbqas di a ambruq di walwelqasai. A suwanjoq di walweloqnsim nambile gaigai sqas.” ¹³ Onaqa Farisi nanngi Yesus aqa anjam di qusib minjeb, “Ni segi ino kumbra ti ino wau ti ubtosim mareqnum. Deqa iga bole qa marqasai.” ¹⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E segi ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiy marqai di ninngi bole qa marqa kere. Di kiyaaqa? E qabe na bem di e segi qalie bole. E puluosiy olo qabiqai di dego e qalie. Ariya e qabe na bem di ninngi qaliesai. E puluosiy olo qabiqai di dego ninngi qaliesai. ¹⁵ Ninngi mandam qa kumbra na tamo nanngi peginjreqnub. E tamo nanngi peginjrosai eqnum. ¹⁶ Ariya e tamo nanngi peginjrqai di e kumbra tintinj na peginjrqai. Di kiyaaqa? E segi na tamo nanngi peginjrosai eqnum. Ijo Abu e qarinqbej qaji a ombla na tamo nanngi peginjreqnum. ¹⁷ Nunjo dal anjam bei endegsib nenngrenyeb unu, ‘Tamo aiyel nanngi anjam qujai marqab di nanngo anjam bole brantqas.’ ¹⁸ Deqa e segi ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim mareqnum. Ijo Abu e qarinqbej qaji a dego e ombla ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim mareqnum.”

¹⁹ Onaqa Farisi nanngi na Yesus nenemyeb, “Ino Abu a qabi unu?”

Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninngi e qa qaliesai deqa ninngi ijo Abu qa dego qaliesai. Ninngi e qa qalie qamu ninngi ijo Abu qa dego qalie qamu.”

²⁰ Yesus a atra tal miligiq di sosisqa anjam degsi plaltosiqq marej. A silali ato qaji warum jomomq di awesoqnej. Warum dia tamo nanngi Qotei atraiyoqnsibqa silali atoqneb. Yesus ojqa bati kereosaisoqnej deqa tamo bei na a ojsosai.

Yesus a marej, “Qure e oqwai di ninngi oqwa keresai”

²¹ Onaqa Yesus na tamo ungasari nanngi olo endegsi minjrej, “E ninngi uratnjitqa ninngi e qa njanqab e nubqasai. Ninngi nunngo une ti sosib morenqab. Qure e oqwai di ninngi oqwa keresai.” ²² Onaqa Juda nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi endegsib maroqneb, “Yesus a kiyaaqa marqo, ‘Qure e oqwai di ninngi oqwa keresai?’ A na aqa segi jexamu qalim moiqas kiyoo?” ²³ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ninngi mandam endena branteb. E lanj goge na bem. Ninngi mandam qaji tamo. E mandam qaji tamo sai. ²⁴ Deqa ninngi e qa nunngo areqalo singilatiy. Osib poingem, e segi qujai gaigai degsi unum. Ninngi degyqasai di ninngi nunngo une ti sosib morenqab. Agi e nami ninngi degsi merngonum.”

²⁵ Onaqa nanngi na Yesus nenemyeb, “Ni tamo yai?” Onaqa Yesus na minjrej, “E nami ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim merngoqnsim agi bini merngeqnum. ²⁶ E anjam gargekoba merngsiy nunngo une qa peginjwajqa ijo areqaloq di unu. Ariya ijo Abu e qarinqbej qaji a anjam bole qa utru. Deqa

anjam kalil a na merbeqnu qaji di e quoqnsim tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanği minjreqnum.” Yesus a nanği degsi minjrej.

²⁷ Juda nanği qaliesai, Yesus a Abu qa nanği minjrej. ²⁸ Deqa a na olo minjrej, “Ninği e Tamo Angro soqtbosib gaintbibqa bati deqa ninği poinğwas, e segi qujai gaigai degsi unum. Osib qalieqab, e ijo segi areqalo na kumbra bei yosaieqnum. Anjam kalil ijo Abu na merbeqnaq queqnum qaji di segi e mareqnum. ²⁹ Ijo Abu e qarınbej qaji a e ombla sosiqa taqbejunu. E gaigai kumbra kalil a tulan areareteqnu qaji di dauryeqnum. Deqa a na e uratbosaieqnu.” ³⁰ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo ungasari nanği qusibqa nanği gargekoba a qa nanço areqalo singilateb.

Yesus na iga aqaryaigimqa gago une na iga taqatgwa keresai

³¹ Juda nanği Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanği a na endegsi minjrej, “Ninği ijo anjam singila na dauryoqniy. Ninği degyqab di ninği ijo angro tıntın sqab. ³² Sosibqa ninği anjam bole geregere qalieqab. Yımqa anjam bole dena ninği aqaryaigimqa inği bei na ninği ojsim taqatıgwa keresai.” ³³ Onaqa nanği na kamba minjeb, “Iga Abraham aqa moma. Iga nami tamo bei aqa kanğal tamo sosai. Deqa ni kiyaaq mergonum, ‘Inği bei na ninği ojsim taqatıgwa keresai?’”

³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merıgıwai. Tamo kalil une yeqnub qaji nanği une aqa kanğal tamo bul unub. ³⁵ Kanğal tamo nanği lanğa wau tamo unub deqa nanği abu saıqoji. Ariya angro nanği abu ti unub deqa nanği gaigai nanço abu ombla sqab. ³⁶ E Qotei aqa Niri deqa e Abu ti unum. Deqa e na ninği aqaryaingıtqa nunço une na ninği ojsim taqatıgwa keresai bole sai.

³⁷ “E qalie, ninği Abraham aqa moma unub. Ariya ijo anjam nunço are milıgıq di sosai. Utru deqa ninği e lubsib moiyoıtbaq mareqnum. ³⁸ Kumbra kalil ijo Abu na e osorbeqnu qaji deqa e saeqnum. Ninği dego kumbra kalil nunço abu na osorıgeqnu qaji di dauryeqnub.”

³⁹ Onaqa Juda nanği Yesus aqa anjam di qusibqa olo kamba minjeb, “Gago abu bole ağı Abraham.” Onaqa Yesus na minjrej, “Ninği Abraham aqa angro unub qamu kumbra Abraham a yoqnej qaji di ninği dego dauryeqnub qamu.

⁴⁰ Ariya ninği dauryosaieqnum. Anjam bole kalil Qotei na e merbeqnaq queqnum qaji di e ninği olo merıgeqnam ninği e lubsib moiyoıtbaq mareqnum. Abraham a kumbra deqaji yosaioqnej. ⁴¹ Ninği nunço abu aqa kumbra dauryeqnub.” Onaqa nanği na minjeb, “Gago ai nanği lanğa lanğa laosib ıga ıambabtgosai. Gago Abu qujai ağı Qotei.” ⁴² Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei a nunço Abu qamu ninği e qalaqalaıbonub qamu. Di kiyaaq? E Qotei aqaq na bem deqa. E ijo segi areqalo na bosai. Qotei na e qarınbonaq bem.

⁴³ “Kiyaaq ninği ijo anjam endi poinğosai? E merıgıwai. Ninği ijo anjam quqwa keresai deqa. ⁴⁴ Ninği nunço abu Satan aqa angro sosib aqa areqalo dauryaqajqa tulan singılaeqnub. Satan a nami leı ojo tamo soqnej ağı a bini degsi unu. A kumbra bole dauryosaieqnu. A kumbra bole dauryaqajqa torei urateqnu. A gısan tamo. A anjam marğas di a gısan anjam segi marğas. A gısan anjam qa utru. A gısan anjam kalil qa abu. ⁴⁵ Ariya e anjam bole palonteqnam ninği ijo anjam nunço areqaloq di singılatosaieqnum. ⁴⁶ Ninği ijo jejamuq di une qametbeqnum e? E anjam bole marıtqa ninği kiyaaq ijo anjam nunço areqaloq di singılatqasai? ⁴⁷ Tamo ungasari Qotei aqaq na beb

qaji nanġi aqa anjam queqnu. Niġi Qotei aqaq na bosai deqa niġi aqa anjam quosaieqnu.”

Yesus a segi qujai gaigai degsi unu

⁴⁸ Onaqa Juda nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa minjeb, “Iga bole maronum, ni Samaria qaji tamo. Mondor uge inoq di unu.” ⁴⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Mondor uge ijoq di sosai. E ijo Abu aqa ñam soqteqnam niġi na olo ijo ñam ugetetbeqnu. ⁵⁰ E ijo segi ñam soqtqa are qalosaieqnum. Ijo Abu a segi na ijo ñam soqtebqa are qaleqnu. Agi a na qujai nunġo une qa niġi pegiŋgeqnu. ⁵¹ E bole mernġwai. Tamo bei na ijo anjam qusim dauryqas di a moiqa keresai. Sai bole sai.”

⁵² Onaqa Juda nanġi na minjeb, “Endego iga qalieonum, mondor uge inoq di unu. Abraham a moiyej. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanġi dego moreŋekriteb. Ariya ni maronum, ‘Tamo bei na ijo anjam qusim dauryqas di a moiqa keresai.’ ⁵³ Ni gago moma utru Abraham bunġyam kiyo? A moiyej. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanġi dego moreŋeb. Deqa ni segi qa kiyersi marqam?”

⁵⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E ijo segi ñam soqteqnum qamu e lanġa soqteqnum qamu. Ariya ijo Abu na ijo ñam soqtetbeqnu. Agi niġi a qa mareqnu, ‘A gago Qotei.’ ⁵⁵ Niġi a qa qaliesai. E segi a qa qalie. E a qa qaliesai degsi marqai di e niġi bul gisanġ tamo sqai. E a qa qalieosim deqa agi aqa anjam dauryeqnum.”

⁵⁶ “Nunġo moma utru Abraham a nami ijo bġajqa bati unqa marsiqa areboleboleiyonaq soqnej. A unsiqa tulaŋ areboleboleiyej.” ⁵⁷ Onaqa Juda nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ino wausau 50 osaiunu. Ni Abraham unem e?” ⁵⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mernġwai. Abraham a nġambabosaisonaqa e segi qujai gaigai degsi unum.”

⁵⁹ Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa minjrej qoteinġa meniŋ eleŋosib Yesus meniŋ na qalsib moiyoqta yonab a loumosiq atra tal uratosiq ulaŋej.

9

Yesus a tamo nġam qandimo boletej

¹ Yesus a walweloŋsiq gilsiq gam qalaq di tamo bei ai miligiq na nġam qandimo nġambajej qaji di awesonaq unej. ² Onaqa Yesus aqa anġro nanġi na nenemyeb, “O Qalie Tamo Koba, yai aqa une na tamo di a nġam qandimo nġambajej? Aqa segi une na kiyo aqa ai abu nanġo une na kiyo?”

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo di aqa une na sai. Aqa ai abu nanġo une na sai dego. A nġam qandimo nġambajej di aqa utru agiende. Qotei na a boletimqa tamo unġasari nanġi Qotei aqa wau unsib aqa ñam soqtqab. ⁴ Sawa suwaŋesoqnimqa ijo Abu e qarinjbej qaji aqa wau yoqŋqom. Ambruaŋqa tamo nanġi wauqa keresai. ⁵ E mandamq endi sosimqa e mandam endeqa puloŋ bul unum.”

⁶ Yesus na aqa anġro nanġi degsi minjrsiqa mandamq di miseloŋsiq aqa misel mandam ti ojnaq jaġi bulonaq osiqa tamo di aqa nġamdamuq di atej. ⁷ Atsiqa qarinyosiq minjej, “Ni gilsim ya bei ñam Siloam di yal.” “Siloam” di Hibru anjam. Aqa damu, “Qarinyoq.” Onaqa tamo di a gilsiq yalonaqa nġam poiyonaqa sawa unej. Sawa unsiqa olo puluosi bej. ⁸ Bonaqa aqa qure qujai nanġi ti tamo nanġi a nami nġam qandimo sosisqa silali qa nġilnroqnej qaji nanġi ti a unsibqa mareb, “Tamo nami silali qa nġilgoqnej qaji agiende kiyo?”

⁹ Onaqa tamo qudei nanği mareb, “Od, agi a qujai.” Onaqa tamo qudei nanği mareb, “A sai. Endi tamo bei. Aqa ulatamu tamo nam qandimo aqa ulatamu bul.” Onaqa a segi na minjrej, “Agi e segi.”

¹⁰ Onaqa tamo unğasari nanği na nenemyeb, “Ni namdamu kiyersi poimqoqa sawa unonum?” ¹¹ Onaqa a na kamba minjrej, “Tamo bei aqa nam Yesus a na jagi gereiyosiq ijo namdamuq di atsiqa merbqo, ‘Ni gilsim Siloam yaq di yal.’ Degsi merbqoqa e gilsim yalonumqa nam poibqoqa sawa unonum.” ¹² Onaqa tamo unğasari nanği na olo nenemyeb, “Tamo ni boletmqo qaji a qabi unu?” Onaqa a na minjrej, “A qabitqo kiyo di e qaliesai.”

¹³ Onaqa tamo unğasari nanği na tamo nami nam qandimyesoqnej qaji di osib Farisi nanğoq osi gileb. ¹⁴ Bati Yesus na jagi gereiyosiq tamo di boletej di Juda nanğo yori bati. ¹⁵ Deqa Farisi nanği na tamo di endegsib nenemyeb, “Ni namdamu kiyersi poimqoqa sawa unonum?” Onaqa a na minjrej, “Tamo bei aqa nam Yesus a jagi misel ti bulyosiq ijo namdamuq di atqoqa e yalonum nam poibqoqa sawa unonum.” ¹⁶ Onaqa Farisi qudei nanği mareb, “Yesus a yori bati grotqo deqa iga qalieionum, Qotei na a qarinyosai.” Ariya Farisi qudei nanği mareb, “Sai. Une tamo a kiyersim manwa deqaji babtqas?” Farisi nanği anjam deqa nirinjosib poaiyeleb.

¹⁷ Onaqa nanği na tamo di olo nenemyeb, “Yesus a ino namdamu boletqo deqa ni a qa kiyersi are qalonum?” Onaqa a na minjrej, “E are qalonum, a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

¹⁸ Tamo di a nami nam qandimo sosisqa olo nam poiyej deqa Juda tamo kokba nanği areqalo kobaiyeleb. Osib aqa ai abu nanği metnrjnab beb. ¹⁹ Bonabqa endegsib nenemnjreb, “Tamo endi nunğo anğro e? A bole nam qandimo nambabej e? Boleamqa ninği na mergibqa iga quqwom. A kiyersi bini nam poiyoqqa sawa uneqnu?” ²⁰ Onaqa aqa ai abu nanği na kamba minjreb, “Di bole, a gago anğro. A nam qandimo nambabej di iga qalie. ²¹ Ariya a kiyersi bini nam poiyoqqa sawa uneqnu di iga qaliesai. Tamo yai na aqa namdamu boletqo di dego iga qaliesai. A tamo boleqo. A segi nenemyibqqa a segi na marqas.” ²² Aqa ai abu nanği Juda tamo kokba nanği ulainjrsib deqa anjam degsib minjreb. Juda tamo kokba nanği nami maroqneb, “Tamo bei a marqas, ‘Yesus a bole Kristus,’ degsi marimqa tamo di iga taqal waiyonam a bunu olo Qotei tal miligiq gilqasai.” ²³ Deqa nanği aiyel Juda tamo kokba nanği ulainjrsib minjreb, “A tamo boleqo. A segi nenemyiy.”

²⁴ Onaqa tamo nami nam qandimyesoqnej qaji di Farisi nanği na olo metonab bonaq minjeb, “Ni Qotei aqa nam soqtosim anjam bole merge. Iga qalieionum, Yesus a une tamo. Ni degsi merge.” ²⁵ Onaqa a na kamba minjrej, “A une tamo kiyo sai kiyo di e qaliesai. Ariya e nami nam qandimo soqnem bini e olo nam poibqoqa sawa uneqnum di e qalieionum.”

²⁶ Onaqa nanği na olo nenemyeb, “Yesus a ni kiyermqo? A kiyersi ino namdamu boletqoqa ni sawa uneqnum?” ²⁷ Onaqa a na kamba minjrej, “E nami merngonum ninği ijo anjam quetbosai. Kiyaqa ololo mernğit quqwab? Ninği dego Yesus aqa anğro sqajqa are unu e?”

²⁸ Onaqa Farisi nanği na tamo di misilinjjosib minjeb, “Ni Yesus aqa anğro. Iga Moses aqa anğro. ²⁹ Iga qalie, Qotei a bole Moses anjam minjoqnej. Ariya Yesus a qabe na kiyo bej di iga qaliesai.” ³⁰ Onaqa tamo dena kamba minjrej, “E nunğo anjam di quonum ugeibqo. Ninği mareqnu, ‘Yesus a qabe na kiyo bej di iga qaliesai.’ Ariya Yesus a ijo namdamu boletqoqa e sawa uneqnum. ³¹ Iga qalie, tamo nanği une ateqnub qaji nanği Qotei pailyqab

di a nanngo pailyo quqwasai. Ariya tamo nanngi Qotei qa ulaoqnsib aqa areqalo dauryeqnub qaji nanngi pailyo quqwas. ³² Tamo ai miligiq na nam qandimo nambabo qaji di tamo bei na nami boletonaq iga quosaioqnem. ³³ Qotei na Yesus qarinyosai qamu a manwa bei babtqa keresai qamu.”

³⁴ Onaqa Farisi nanngi na kamba minjeb, “Une aqa kumbra inoq di beterejunu. Ni une ti sosim nambabem agi bini ni degsi unum. Deqa ni Qotei aqa anjam iga mergaim.” Degsib minjsib a taqal waiyosib a olo Qotei tal miligiq gilqajqa saidyeb.

Farisi nanngi tamo nam qandimo bul unub

³⁵ Farisi nanngi na tamo di taqal waiyonab Yesus a di qusiqa a qa namosiq itosiq nenemyej, “Ni Tamo Angro qa ino areqalo singilatonum e?” ³⁶ Onaqa a na kamba Yesus minnej, “O Tamo Koba, Tamo Angro di yai? Ni merbimqa e qusiy ijo areqalo a qa singilatqai.” ³⁷ Onaqa Yesus na minnej, “Ni na Tamo Angro agi itonum. Endego aqo ombla anjam mareqnum.” ³⁸ Onaqa a na Yesus minnej, “Od, Tamo Koba, e ni qa ijo areqalo singilatonum.” A degsi Yesus minjsiqa aqa areq di singa pulutosiqa a binijej.

³⁹ Onaqa Yesus a marej, “E tamo ungasari nanngi peginjrqajqa deqa mandamq aiyem. Deqa tamo nam qandimo unub qaji nanngi olo namdamu bole atoqnqab. Tamo namdamu bole ateqnub qaji nanngi olo nam qandimnjresqas.”

⁴⁰ Onaqa Farisi qudei Yesus aqa jojomq di tigelesoqneb qaji nanngi aqa anjam di qusib nenemyeb, “Iga dego nam qandimgejunu kiyo?” ⁴¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninngi nam qandimgejunu qamu ninngi une saiqoji unub qamu. Ariya ninngi mareqneb, ‘Iga namdamu bole ateqnum.’ Dego di ninngi une ti unub.”

10

Yesus a kaja nanngo mandor bole

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “E bole merngwai. Tamo bei a kaja nanngo jen miligiq gilqa osimqa a siranmeq na gilqa uratosim qalaaq na jen prugosim miligiq gilqas di a bajin tamo. ² Tamo a siranmeq na jen miligiq gilqas di a kaja nanngo mandor bole. ³ Deqa siranme taqato tamo na siran waqtetoqnim miligiq giloqnsim aqa segi kaja nanngo nam metnjroqngas. Metnjroqnim nanngi aqa kakro qusib boqneb joqsim oqedoqngas. ⁴ A na aqa segi kaja kalil nanngi joqsim oqedoqnsim a nanngi qa namosim giloqnimqa nanngi aqa kakro qa poinjrim deqa nanngi a dauryoqnqab. ⁵ Tamo lanaj bei na nanngi metnjrqas di nanngi aqa kakro qalieqasai deqa nanngi a dauryqasai. Nanngi a uratosib jaraiqab.” ⁶ Yesus na yawo anjam degsi minjrnaqa nanngi qusib utru poinjrosai. ⁷ Deqa Yesus a damu ubtosiqa endegsi minjrej, “E bole merngwai. Kaja nanngi di ijo segi tamo ungasari nanngi sigitnjrejunub. Jen miligiq gilqajqa siranme agi e segi. ⁸ Anjam plalto tamo kalil e bosaisonam nami beb qaji nanngi bajin tamo bul. Deqa kaja nanngi nanngo medabu dauryosaiqneb. ⁹ E segi siranme. Tamo ungasari nanngi ijoq na jen miligiq giloqngab di Qotei na nanngi elenqas. Amqa nanngi miligiq gile oqede oqnsib inngi bole uyoqngab.

¹⁰ “Ninngi qalie, bajin tamo nanngi kaja bajinosib ugeugeinjsib numqajqa deqa beqneb. Ariya e degyqa bosai. E na kaja nanngi nambile enjritqa nanngi nambile tulan boledamu oqajqa e deqa bem. ¹¹ E kaja nanngo mandor bole. Mandor bole aqa kumbra agiende. A kaja nanngi aqaryainjrqa marsimqa aqa segi nambile uratosim moiqa. ¹² Ariya tamo lanaj aqa kumbra degosai.

A silali qa segi wauqas deqa a kaja nanği geregere taqatnjrqasai. A kaja nanęo mandor bolesai. Kaja nanği aqa sai. Deqa baun juwan bamqa unsim kaja nanği uratnjrsim ulanęas. Yimęa baun juwan na kaja qudei řumim kalil segisegiosib jaraiqab. ¹³ A silali qa segi wauqas deqa a kaja nanği geregere taqatnjrqasai. A kaja nanği qa are qalosai. Baun juwan bamqa a kaja nanği uratnjrsim ulanęas.

¹⁴ “E kaja nanęo mandor bole. E ijo segi kaja nanği qa qalie bole. Ijo segi kaja nanği e qa dego qalie bole. ¹⁵ Ijo Abu a e qa qalie bole. E ijo Abu qa qalie bole. Dego kere e ijo segi kaja nanği qa qalie bole. Nanği dego e qa qalie bole. Deqa e na ijo kaja nanği aqaryainjrq marsiy ijo segi nambile uratosiy moięai. ¹⁶ Ijo kaja qudei dego jeņ oęę di unub. Nanği jeņ miligiq di sosai. Deqa e nanği dego joęsiy bosiy ijo kaja jeņ miligiq di unub qaji nanği ti turtnjrsiy jeņ qujaię di breinjrit nanği mandor qujai ti sqab. Sosib ijo medabu quonęab. ¹⁷ Ijo Abu na e tulanę qalaqalibeęnu. Di kiyaaqa? E ijo segi nambile uratosiy moisiy olo subę na tigelęai. ¹⁸ Tamo bei na ijo nambile yaibęa keresai. E ijo segi areqalo na ijo nambile uratosiy moięai. E singila ti unum deqa e na ijo nambile uratęa kere. Osiy olo ijo nambile oęa kere. Ijo Abu a nami merbej, ‘Ni deęe.’ Deqa e deęęai.”

¹⁹ Onaęa Juda nanği Yesus aęa anjam deqa nriņosib poaiyeleb. ²⁰ Osib nanği gargekoba endegsi maroęneb, “Yesus a mandor uęe ti unu deqa a tulanę nanarięo. Kiyaaqa niņęi aęa anjam queteęnub?” ²¹ Onaęa nanği qudei maroęneb, “Tamo a mandor uęe ti sqas di a anjam bole deęaji maręa keresai. Mondor uęe na tamo nęam qandimo boletęa kere e? Sai.”

Juda tamo kokba nanği Yesus qa minjį oęetnjrej

²² Nami Juda nanęo moma nanği atra tal bunuj siranę waęteb. Deqa olo are qalęajęa yori bati Jerusalem dia brantej. Bati di ulili aięa bati. ²³ Onaęa Yesus a atra tal miligiq gilsiqęa tal me řam Solomon dia walweloęnej. ²⁴ Walweleęnaęa Juda tamo kokba nanği aęa areę di koroosib minjeb, “Bati gembub koboamęa ni na ino kumbra ti ino wau ti ubtosim geregere mergwam? Ni Kristus amęa geregere meręe.”

²⁵ Onaęa Yesus na kamba minjrej, “E nami niņęi mernęem, ‘E Kristus.’ Mernęonam niņęi qunab uęeįnej. Wau kalil e ijo Abu aęa řam na yeęnum qaji di niņęi geregere tenemtoęniy. Tenemtosib endegsi poįęwas, bole, e Qotei aęa Niri. ²⁶ Niņęi ijo kaja sai deqa niņęi e qa nunęo areqalo singilatosaięnub. ²⁷ Ijo kaja nanği ijo medabu queęnub. E nanği qa qalie bole. Nanği e daurbeęnub. ²⁸ E nanği nambile enjreęnum deqa nanği nambile gaigai sqab. Nanği padalęasai. Sai bole sai. Tamo bei na nanği ijo banę dena yaibęa keresai. ²⁹ Ijo Abu na nanği e ebej. A segi qujai iņęi iņęi kalil tulanę bunjrejunu. Deqa tamo bei na ijo kaja nanği ijo Abu aęa banę dena yaıyęa keresai bole sai. ³⁰ Aęo ijo Abu wo tamo qujai.”

³¹ Onaęa Juda tamo kokba nanği Yesus aęa anjam di qusibęa nanği a qalib moięajęa marsib meniņ elenęeb. ³² Osib Yesus qalęa laęnab endegsi minjrej, “E na Abu aęa wau bole gargekoba niņęi osorņęoęnem. Wau bole kiye qa niņęi e lubsib moiyoęba meniņ elenęonub?”

³³ Onaęa Juda tamo kokba nanği na kamba endegsi minjeb, “Wau bole bei qa ięa ni meniņ na lumęasai. Ni Qotei misilinyonum deqa lumęom. Aęi ni segi qa maronum, ni Qotei. Ni deęsi maraim. Ni mandam tamo. Deqa ni lumęom.”

³⁴ Onaqa Yesus na kamba nanɗi minjrej, “Nunɗo dal anjam bei nami endegsib nengrenyeb, ‘E ninɗi mernɗonum, “Ninɗi qotei.” ’ ³⁵ Agi Qotei na tamo qudei nanɗi minjrej, ‘Ninɗi qotei.’ A na nanɗi degsi minjrej. Ninɗi qalie, iga Qotei aqa nengren bei gentqa keresai. ³⁶ Abu a segi na e giltbosiqa qarinjbonaq mandamq aiyem deqa e maronum, ‘E Qotei aqa Niri.’ E degsi maronum deqa ninɗi kiyaaq merbonub, ‘Ni Qotei misilinyonum?’

³⁷ “E ijo Abu aqa wau yosaiotqa ninɗi ijo anjam quetbaib. ³⁸ Ariya e Abu aqa wau yitqa ninɗi ijo anjam quib ugeɗɗim olo ijo wau unsib dena gegerere poɗɗem, bole, Abu na e beterbesonaqa e kamba Abu beteryejunum.”

³⁹ Onaqa nanɗi Yesus aqa anjam di qusib a ojqa yonab a nanɗi qa loumosiq ulanej.

⁴⁰ Ulanɗosiqa olo Jordan ya taqal beiq gilej. Gilsiq Jon na nami tamo unɗasari nanɗi yansjroqnej qaji sawaq di soqnej. ⁴¹ Sonaqa tamo unɗasari gargakoba nanɗi aqaq giloqnsib segi segi maroqneb, “Jon a manɗa bei babtosaioqnej. Ariya anjam kalil Jon a Yesus qa maroqnej qaji di bole.”

⁴² Nanɗi degsib maroqneb deqa Yesus a sawa dia sonaqa tamo unɗasari gargakoba nanɗi a qa nanɗo areqalo singilateb.

11

Lasarus a makobaiyosiq moiyej

¹ Tamo bei aqa ñam Lasarus a maiyej. Lasarus aqa qure utru Betani. Qure di Maria aqa jaja Marta wo nanɗo qure utru. ² Maria agi bunuqna Tamo Koba Yesus aqa singaq di goren bilentosiq aqa gate banɗa na piyej qaji a di. Aqa jaja Lasarus a maiyej. ³ Deqa Maria Marta wo nanɗi na tamo qudei qarinjrnab Yesus aqaq gilsib minjeb, “O Tamo Koba, tamo ni tulaɗ qalaqalayeqnum qaji a maiyqo.” ⁴ Onaqa Yesus a nanɗo anjam di qusiq minjrej, “Ma di moiqaqqa ma sai. A maiyqo di aqa utru agiende. Qotei aqa singila boleq dimqa tamo unɗasari nanɗi unsib Qotei aqa ñam soqtqajqa deqa a ma di oqo. E Qotei aqa Niri dego ñam koba oqai.”

⁵ Yesus a Marta aqa jaja Maria wo nanɗi aiyel qalaqalainjrej. A Lasarus dego qalaqalayej. ⁶ Lasarus a maiyej anjam di qusiq quosaibulosiq sawa a soqnej qaji dia bati aiyel olo soqnej. ⁷ Sosiq aqa anɗro nanɗi minjrej, “Iga olo Judia sawaq aiqom.” ⁸ Onaqa nanɗi na Yesus minjeb, “O Qalie Tamo Koba, nami yala Juda nanɗi menin na ni lumqa mareb. Di ni olo deq aiqam e?” ⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Sen oqsiiq qanam jigeqo sawa suwanqo. Deqa tamo nanɗi walwelqa kere. Manɗalqasai. ¹⁰ Ariya sen aisiq qoloqo sawa ambruqo. Deqa tamo nanɗi walwelqa keresai. Manɗalqab.”

¹¹ Yesus a anjam degsi marsiq olo minjrej, “Gago was Lasarus a ñeiejunu. E aisiy dudumyqai.” ¹² Onaqa Yesus aqa anɗro nanɗi aqa anjam di qusibqa minjeb, “O Tamo Koba, a ñeiejunu degam aqa ma saiqas.” ¹³ Nanɗi Lasarus a bole ñeiejunu edegeb. Di sai. A bole moiyej. Yesus a Lasarus aqa moiyo sigitosiqa ñeio qa marej. ¹⁴ Deqa a na ubtosiq minjrej, “Lasarus a bole moiyej. ¹⁵ Ninɗi ijo singila unsib e qa nunɗo areqalo singilatqajqa deqa e aqaq aiyosaisonom a moiyej. E ninɗi qa are qalsim kumbra degyem. E ijo kumbra deqa arebolebolebeqnu. Ninɗi tigelab iga Lasarus aqaq aiqom.”

¹⁶ Onaqa Tomas aqa ñam bei Didimus a na Yesus aqa anɗro qudei nanɗi minjrej, “Unɗum. Iga kalil aisim Yesus a koba na moiqom.”

Yesus a marej, “E segi subq na tigelo qa utru”

17 Onaqa Yesus aqa angoro nanği koba na aisib Betani qure jojomyosib anjam endegsib queb, “Lasarus a nami moiyej subq ateb. Bati qolqe koboqo.” 18 Betani qure di Jerusalem joom. Kilomita qalub. 19 Deqa Juda tamo unğasari gargekoba nanği Betani qureq bosib Marta Maria wo nanço jaja moiyej deqa are latetnrqajqa koroosib soqneb.

20 Onaqa Marta a anjam endegsi quej, “Yesus a beqnu.” A degsi qusiqa walweloşiqa gamq di Yesus turqajqa gilej. Maria a talq di awesoqnej. 21 Marta a gilsiq gamq di Yesus turoşi minjej, “O Tamo Koba, ni nami endi so qamu ijo jaja a moiyoşai qamu. 22 E qalieonum, ni inği kiye qa Qotei pailyqam a ni emqas.”

23 Onaqa Yesus na Marta minjej, “Ino jaja a olo subq na tigelqas.” 24 Onaqa Marta na kamba minjej, “E qalie, diño bati qa tamo unğasari kalil nanği subq na tigelabqa ijo jaja dego ombla tigelqab.” 25 Onaqa Yesus na minjej, “E segi subq na tigelolo qa utru. E segi nambile sqajqa utru. Tamo a e qa aqa areqalo şingilatosisim moişas di unğum. A nambile sqas. 26 Tamo kalil nambile sosib e qa nanço areqalo şingilateqnuş qaji nanği olo bunu moişasai. O Marta, ni ijo anjam di qusim ino areqaloq di şingilatonom e?”

27 Onaqa Marta na Yesus minjej, “Od, Tamo Koba. E qalieonum, ni Kristus, Qotei aqa Niri. Ni qujai Qotei na qarınmonaqa mandamq aiyem qaji. Deqa e ni qa ijo areqalo şingilatonom.”

Yesus a Lasarus qa are ugeiyonaqa akamej

28 Marta a anjam degsi marsıqa olo puluosi aisiq aqa jaja Maria metonaq aqa areq bonaq ombla sasalosıbqa minjej, “Qalie Tamo Koba a bço. A ni qa marqo.” 29 Onaqa Maria a Marta aqa anjam di qusiqa tigelocuqatosıq Yesus unqa gilej. 30 Yesus a qure miligiq aiyosaisoqnej. A Marta wo anjam mareb qaji sawaq di soqnej. 31 Sonaqa Juda tamo unğasari talq di Maria are latetoqneb qaji nanği Maria a tigelocuqatosıq tal uratosıq gileqnaqa unsib are qaleb, “A Lasarus aqa subq di akamtqajqa gileqnu kiyo.” Nanği degsib are qalsib tigelosib Maria dauryosib gileb.

32 Maria a gilsiq Yesus soqnej qaji sawaq di brantosıqa Yesus unşiqa aqa areq di şınğa pulutosıqa minjej, “O Tamo Koba, ni nami endi so qamu ijo jaja a moiyoşai qamu.”

33 Onaqa Yesus a Juda tamo unğasari Maria dauryosib beb qaji nanği Maria ombla akamoqneb di unşiqa nanği qa are gulbeyonaqa nenemnjrej, 34 “Nişği Lasarus qabia subq ateb?” Onaqa nanği na minjeb, “O Tamo Koba, ni bosim aqa sub une.” 35 Degsi minjnabqa Yesus a dego akamej. 36 A akamonaga Juda nanği di unsıbqa mareb, “Nişği uniy. Yesus a Lasarus tulan qalaqalaiyoqnej deqa akamqo.” 37 Onaqa nanği qudeşi Yesus qa yomuşib mareb, “Yesus a nami tamo nım qandimo boletej. A kiyaca Lasarus boletosai? Yim a moişasai.”

Yesus a Lasarus subq na tigeltej

38 Onaqa Yesus a nanço yomu anjam di qusiqa are gulbeyonaqa walweloşiş Lasarus aqa subq gilej. Sub di mana miligiq di bogeb. Lasarus nami subq atsib meniş kobaquja na sub me getenteb. 39 Deqa Yesus na tamo qudeşi minjrej, “Nişği meniş kobaquja di taqal atiy.” Onaqa tamo moiyej qaji aqa jaja Marta na Yesus minjej, “O Tamo Koba, a nami moiyej bati qolqe gilqo. Iga meniş taqal atqom di aqa qusa quleqwas.” 40 Onaqa Yesus na kamba minjej, “E nami mermonum, ni e qa ino areqalo şingilatqam di ni Qotei aqa şingila unqam.” 41 Degsi minjnaqa nanği meniş kobaquja di taqal atnabqa Yesus a

lan goge tarosiqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, ni ijo pail endi quonum deqa e ni qa tulan areboleboleibqo. ⁴² E qalieonum, ni gaigai ijo pail queqnum. Ariya tamo ungasari ijo areq endi tigelejunub qaji nanqi e qa nanqo areqalo singilatqajqa deqa e ni pailmonum. Yim nanqi qalieqab, ni na e qarinjbonam bem.”

⁴³ Yesus a degsi Qotei pailysiq koboonaqa a tulan maosiq marej, “O Lasarus, ni subq dena tigelosim au.” ⁴⁴ Degsi marnaqa tamo moiyej qaji a subq dena tigelosiq oqedej. Aqa singa ti barj ti ulatamu ti nami gara na dalaeb. Deqa Yesus na minjrej, “Aqa gara di pamblojyib walwelosim gilem.”

Juda tamo kokba nanqi koroosib Yesus qalib moiqajqa maroqneb

⁴⁵ Bati deqa Juda tamo ungasari Maria aqa are latetqa beb qaji nanqi Yesus aqa manwa di unsibqa nanqi gargekoba Yesus qa nanqo areqalo singilateb. ⁴⁶ Ariya nanqi qudei tigelosib Farisi nanqoq gilsib kumbra Yesus yej qaji deqa sainjreb. ⁴⁷ Sainjrnab qusibqa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti metnjrnab nanqo areq bosib koba na koroosib mareb, “Iga kiyerqom? Yesus a manwa gargekoba yeleneqnu. ⁴⁸ Iga a uratonam degsi kumbra yoqngas di tamo ungasari kalil nanqi a qa nanqo areqalo singilatqab. Yim Rom nanqi bosib gago atra tal niñaqyosib iga dego kobotgwab.”

⁴⁹ Wausau deqa tamo bei aqa ñam Kaiafas a Juda nanqo atra tamo gate soqnej. Deqa a nanqo ambleq di tigelosiq minjrej, “Ningi tulan nanarionub. Anjam lanja lanja mareqnu. ⁵⁰ Ningi are qaliy. Tamo qujai a tamo ungasari kalil nanqi qa moiqas di kere. Amqa iga padalqasai.”

⁵¹ Kaiafas aqa segi areqalo na anjam di marosai. A wausau deqa atra tamo gate soqnej deqa a Qotei aqa medabu osiqa anjam di marej. Yesus a Juda nanqi qa moiqas anjam di ubtosiq marej. ⁵² Bole, Yesus a Juda nanqi segi qa moiqasai. Qotei aqa angro kalil sawa bei beiq di unub qaji nanqi qa ti moiqas. Moisis nanqi kalil koroinjrimqa nanqi aqa segi tamo ungasari sqab. Kaiafas a anjam di ubtosiq marej.

⁵³ Bati qujai deqa Juda tamo kokba nanqi Yesus qalib moiqajqa anjam gereiyqa utru ateb. ⁵⁴ Yesus a di qalieosiq deqa a Juda nanqo ambleq di walwelosaiognej. A segitosiqa qure kiñala bei wadau sawa jojom deq gilsiqqa aqa angro nanqi koba na dia soqneb. Qure di aqa ñam Efraim.

⁵⁵ Qotei a nami Israel nanqi Isip sawaq di padalqa laqnabqa nanqi elenjej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. Yori bati jojomonaqa Juda tulan gargekoba nanqo qure qureq dena tigelosib yori bati di unqajqa deqa Jerusalem beb. Juda nanqo kumbra agiende. Yori bati di brantosaisoqnmqa nanqi Jerusalem bosib nanqo segi jejamu yansosib yori bati qa tarinqab. Utru deqa nanqi Jerusalem beb. ⁵⁶ Ariya nanqi Jerusalem bosib Yesus qa ñamoqneb. Ñamoqnsib atra tal miligiq bosib segi maroqneb, “Ningi kiyersib are qalonub? Yesus a yori bati unqajqa Jerusalem bqas kiyo sai kiyo?” ⁵⁷ Nanqi degsib maroqneb. Di kiyaqqa? Atra tamo kokba ti Farisi ti nanqi na tamo ungasari nanqi nami endegsib minjreb, “Tamo bei a Yesus qabi soqnmqa unsim bosim iga mergim iga na ojgom.”

12

Maria a gorej quleq tulan boledamu Yesus aqa singaq di bilentej

¹ Ariya Juda nanqo yori bati koba jojomej. Bati 6 amqa brantqas. Deqa Yesus a tigelosiq Betani qureq gilej. Qure di Lasarus agi Yesus na subq na tigeltej qaji aqa qure utru. ² Gilnaqa qure deqaji tamo ungasari nanqi a

unsibqa areboleboleinjrnaqa ingi goiyeteb. Marta a ingi suweiyosiq Lasarus Yesus wo tamo qudei ti metnjrnaq bosib koba na awoosib ingi uyoqneb. ³ Onaqa Maria a goren quleq tulan boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinraq jigsiqua osi bosiqqa Yesus aqa sinraq di bilentosiqqa aqa segi gate banqa na piyetej. Onaqa goren aqa quleq na tal keretej. ⁴ Onaqa Yesus aqa anqro bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiq jeu tamo nanqo banq di atej qaji a Maria aqa kumbra di unsiqa njirinosisq marej, ⁵ “A kiyaaqa goren di qarinyosiq menin silali 300 osiq dena tamo ingi ingi saiqoji nanqi aqaryainjrosai?” ⁶ Judas a tamo ingi ingi saiqoji nanqi qa are qalsiq anjam di marosai. A bajin tamo. A Yesus aqa anqro nanqo silali jugwajqa qun taqatoqnej. Deqa nanqi qun miligiq di silali ateqnab a na olo bajinoqnej. A deqa are qalsiq anjam di marej.

⁷ Onaqa Yesus a Judas aqa anjam di qusiqqa minjej, “Unja di urat. A goren di ojesoqnem. A ijo jejamu subq atqajqa are qalsiq nami gereiyqo. ⁸ Tamo ingi ingi saiqoji nanqi bati gaigai ninqi ti sqab. Ariya e bati gaigai ninqi ti sqasai.”

Atra tamo kokba nanqi Lasarus qalsib moiyyotqa maroqneb

⁹ Juda tulan gargekoba nanqi qalieeb, Yesus a Betani qureq gilsiq di soqnej. Deqa nanqi a unqa belenejeb. Nanqi Yesus segi unqajqa bosai. Yesus a nami Lasarus subq na tigeltej deqa nanqi a dego unqa beb. ¹⁰ Atra tamo kokba nanqi Lasarus dego qalsib moiyyotqa qairoqneb. ¹¹ Di kiyaaqa? Yesus a Lasarus subq na tigeltanaqa Juda gargekoba nanqi atra tamo kokba nanqi uratnjrsib olo Yesus qa nanqo areqalo singilatoqneb.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem bej

¹² Tamo unqasari tulan gargekoba nanqi yori bati unqajqa marsib Jerusalem belenejeb. Belejosib nebeonaqa nanqi endegsib queb, “Yesus a Jerusalem bqas.” ¹³ Nanqi degsib qusib deqa nanqi tuwom banqa elenjosib Yesus gamq di turqajqa aiyeb. Aisib Yesus beqnaqa unsib tulan lelenoqnsib endegsib minjoqneb, “Iga ni qa tulan areboleboleigeqnu. Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulan geregereimeqnu. Ni Israel nanqo Mandor Koba.”

¹⁴ Onaqa Yesus a donki osiqqa quraq di awoej. Aqa kumbra deqa nami Qotei aqa anjam bei endegsib nenqrenyeb unu, ¹⁵ “O Saion tamo unqasari, ninqi ulaaib. Ninqi uniy. Nunqo Mandor Koba a donki bunuj quraq di awoosiq beqnu.” ¹⁶ Bati deqa Yesus aqa anqro nanqi anjam di aqa utru poinjrosai. Bunuqna Yesus a moisiq ñam koba onaqa nanqi anjam deqa olo are qalsib endegsib mareb, “Bole, anjam di Yesus qa nenqrenyeb deqa tamo unqasari nanqi lelenoqnsib a binjoqneb.”

¹⁷ Ariya tamo unqasari Yesus a Lasarus metosiq subq na tigeltanaq uneb qaji nanqi manwa deqa saooqnsib laqneb. ¹⁸ Laq nab tamo unqasari tulan gargekoba nanqi quoqneb. Deqa Yesus a donki bunuj quraq di awoosiq Jerusalem beqnaqa nanqi a gamq di turqajqa aiyeleneb. ¹⁹ Ainabqa Farisi nanqi na unjrsibqa segi segi maroqneb, “Iga Yesus singila na saidyeqnamqa keresaiigeqnu. Ninqi uniy. Tamo unqasari kalil nanqi a dauryeqnub.”

Grik tamo qudei nanqi Filip minjeb, “Iga Yesus unqom”

²⁰ Tamo unqasari Qotei louqa marsib yori bati unqajqa Jerusalem aiyeleneb qaji nanqo ambleq di Grik tamo qudei soqneb. ²¹ Grik tamo nanqi di Filip aqaaq di branteb. Di kiyaaqa? Filip a dego Grik tamo. Filip aqa qure utru Bet-saida. Qure di Galili sawaq di unu. Nanqi Filip aqaaq di brantosib nenemyeb,

“O gago was, iga Yesus unqa kere e?” ²² Onaqa Filip a aisiqa nanjo anjam di Andru minjsiqa Andru ombla gilsib olo Yesus minjeb. ²³ Minjnab qusiqa nangi kamba minjrej, “E Tamo Anjro. Deqa e ñam koba oqajqa bati brantqo. ²⁴ E bole mernḡwai. Kurgus yago breiyibqa mandamq aisim moiqasai di a laḡa sqas. Moiqa di a olo qoqi oqsim gei gargekoba atelenqas. ²⁵ Dego kere tamo bei na aqa segi ḡambile tulaḡ qalaqalayqas di a padalqas. Ariya a mandamq endi aqa segi ḡambile qoreiyqas di a ḡambile gaigai sqas. ²⁶ Tamo bei na e wauetbqa osimqa a e daurbem. Yimqa qure e sqai di a dego e ombla sqom. A ijo wau yoqnqas di ijo Abu na a ñam kobaquja yqas.”

Jeu tamo nangi na Yesus soqtosib goge gaintqab

²⁷ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi marej, “Endego e are tulaḡ gul-bekobaiḡqo. Deqa e endegsi Qotei paillyqai kiyo, ‘O ijo Abu, ni na marimqa bati uge endi ijoq baiq?’ Ungum, e degsi paillyqasai. Bati uge endi branteme. E deqa mandamq aiyem. ²⁸ O ijo Abu, ni na ino ñam tulaḡ kobaqujatime.” Yesus a degsi marnaqa laḡ goge dena anjam endegsi brantej, “E ijo ñam kobaqujatonum. Ololo kobaqujatqai.” ²⁹ Anjam degsi brantonaqa tamo unḡasari Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji nangi qusibqa segi segi maroqneb, “Kola anjam atqo kiyo?” Onaqa tamo qudei nangi mareb, “Sai. Laḡ anjro bei na Yesus anjam minjjo.”

³⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam ninḡi quonub qaji di e aqaryaibqajqa brantosai. Di ninḡi aqaryaingwajqa brantqo. ³¹ Ninḡi quiy. Qotei na tamo unḡasari mandamq endi unub qaji nangi peginjraqajqa bati bḡo. A na mandamq endeqa gate koba Satan taqal waiyqajqa bati dego bḡo. ³² E bini mandamq endi unum. Ariya bunuqna jeu tamo nangi na e soqtosib goge gaintbqab. Yimqa bati deqa e na tamo unḡasari kalil nangi are tigeltetnḡritqa ijoq bḡab.” ³³ Yesus a aqa segi moiqajqa gam boleq atqa osiqa deqa degsi marej.

³⁴ Onaqa tamo unḡasari nangi na kamba Yesus minjeb, “Kristus a bati gaigai sqas. Dal anjam nami degsib marnab iga quem. Deqa ni kiyaga maronum, ‘E Tamo Anjro soqtosib goge gaintbqab?’ Tamo Anjro di tamo yai?”

³⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Puloḡ a nunḡo ambleq di sokiñalayosim ninḡi olo uratḡwas. Deqa ninḡi puloḡ ti sosib puloḡq na laḡniy. Yimqa ninḡi ambruḡwasai. Tamo ambruḡ na laḡnu qaji a qabiteḡnu kiyo di a qalieqasai. ³⁶ Ninḡi puloḡ ti sosib puloḡ qa nunḡo areqalo sinḡilatiy. Ninḡi degyqab di ninḡi puloḡ aqa anḡro sqab.”

Juda tamo gargekoba nangi Yesus qa nanjo areqalo sinḡilatosa

Yesus na tamo unḡasari nangi anjam degsi minjrsiqa nangi uratḡnḡnaq nangi a olo unosai. ³⁷ A Qotei aqa maḡwa gargekoba nanjo ḡamdamuq di yeḡnaqa nangi unoqneb. Unoqnsib ariya nangi Yesus qa nanjo areqalo sinḡilatosaioqneb. ³⁸ Nanḡi kumbra di yeb deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia a nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “O Tamo Koba, tamo yai a gago anjam endi qusiqa aqa areqaloq di sinḡilatqo? Tamo yai a Tamo Koba aqa sinḡila unsiq poiyyo? Tamo dego bei sosai.” Aisaia a nami anjam degsi marej.

³⁹ Deqa nangi Yesus qa nanjo areqalo sinḡilatqa keresai. Utru deqa Aisaia a anjam bei dego endegsi nenḡrenyej, ⁴⁰ “Qotei a nanjo ḡamdamu getentetnḡrej. A nanjo are miligi dego getentetnḡrej. Deqa nangi nanjo ḡamdamu na Qotei aqa kumbra bei unqa keresai. Nangi nanjo are miligiq na Qotei aqa anjam dego poinḡrqa keresai. Deqa nangi are bulyosib ijoq bḡa keresai. Deqa e na

nanġi boletnjrqasai.” ⁴¹ Aisaia a nami Yesus aqa sinġila unsiq deqa anjam degsi marej.

⁴² Bole, Juda gate gargekoba nanġi are bulyosib Yesus qa nanġo areqalo sinġilateb. Ariya nanġi Farisi nanġi ulainjrsib deqa nanġi boleq di Yesus aqa ñam marosaiogneb. Nanġi are qaleb, “Iga boleq di Yesus aqa ñam marqom di Farisi nanġi iga Qotei tal miligiq gilqa saidgwab.” ⁴³ Nanġi degsib are qaleb. Di kiyaaqa? Nanġi Qotei na nanġo ñam soqtqajqa arearetnjrosaiognej. Tamo nanġi na nanġo ñam soqtqajqa deqa arearetnjroqnej.

Yesus aqa anjam a tamo sigitosim tamo unġasari nanġi peginjrqas

⁴⁴ Onaqa Yesus a tulan lelenosiq marej, “Tamo bei a e qa aqa areqalo sinġilatqas di a e qa segi aqa areqalo sinġilatqasai. Ijo Abu e qarinjbej qaji a qa dego aqa areqalo sinġilatqas. ⁴⁵ Tamo bei a e nubqas di a ijo Abu e qarinjbej qaji di dego unqas. ⁴⁶ E pulonj bulosim mandamq aiyem. Deqa tamo unġasari kalil e qa nanġo areqalo sinġilateqñub qaji nanġi ambruq di sqasai. ⁴⁷ Tamo bei a ijo anjam qusimqa ariya a dauryqasai di e na a pegiyqasai. E tamo unġasari nanġi peginjrqas bosai. E nanġi elenqajqa bem. ⁴⁸ Tamo unġasari nanġi e qoreibosib ijo anjam quqwa uratqab di nanġi peginjrqajqa tamo bei unu. Anjam e mareqnum qaji a segi tamo sigitosim tamo unġasari nanġi peginjrqas. Dinjo batiamqa anjam dena nanġi peginjrqas. ⁴⁹ E ijo segi areqalo na anjam marosaiognum. Ijo Abu e qarinjbej qaji a na anjam merbeqnaqa quoqnsim agi mareqnum. ⁵⁰ E qalieonum, ijo Abu aqa anjam di ñambile gaigai sqajqa anjam. Deqa anjam kalil e mareqnum qaji di ijo Abu na e merbeqnaq quoqnsim agi mareqnum.”

13

Yesus na aqa anġro nanġo sinġa yansetnjrej

¹ Juda nanġo yori bati koba jojomonaqa Yesus a endegsi qalieej, “E mandamq endi so bati koboqo. E moisiy ijo Abu aqaq olo oqwa bati brantqo.” Yesus na aqa segi anġro mandamq di soqneq qaji nanġi tulan qalaqalainjroqnsiq gilsiq gilsiq aqa moiqa bati itej.

² Deqa a nanġi koba na awoosib inġi uyoqneq. Di bilaq. Inġi uyeqñabqa Satan a Judas Iskariot aqaq aiyej. Aisiqa Judas na Yesus osim jeu tamo nanġo banq di atqajqa deqa are tigeltetej. Judas a Saimon Iskariot aqa njiri. ³ Yesus a qalieej, aqa Abu na inġi inġi kalil aqa banq di atelenej. A Qotei aqaq na bej puluosim Qotei aqaq olo oqwas di dego qalieej. ⁴ Deqa a aqa anġro nanġi koba na inġi uyoqnsibqa a tigelosiqqa aqa gara olekoba piqtosiq jejamu piyo qaji gara osiqqa tigej. ⁵ Tigsiqqa kanġal tamo bulosiqqa tabirq di ya qamsiq aqa anġro nanġo sinġa yansetnjroqnsiq jejamu piyo qaji gara dena piyetnjroqnej.

⁶ Osiqqa Pita aqa sinġa yansetqa laqnaqa minnej, “O Tamo Koba, ni ijo sinġa yansetbqam e?” ⁷ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Kumbra e endego yeqnum endi ni utru poimosai unu. Bunuqna ni poimqas.” ⁸ Onaqa Pita na Yesus saidyosiq minnej, “Ni ijo sinġa yansqasai. Sai bole sai.” Onaqa Yesus na minnej, “E ni yansmqasai di ni e ombla sqqa keresai.” ⁹ Onaqa Saimon Pita na minnej, “O Tamo Koba, ni ijo sinġa segi yansaim. Ijo banj ti gate ti dego yansetbe.” ¹⁰ Onaqa Yesus na minnej, “Tamo a yalqo a olo yalqasai. Aqa sinġa segi yansqas di kere. Dena a torei milalo sqas. Niġi milalo unub. Ariya niġi kalil milalo sosai.” ¹¹ Yesus a qalieej, aqa anġro bei agi Judas a na Yesus osim jeu tamo nanġo banq di atqas. Deqa a na minjrej, “Niġi kalil milalo sosai.”

¹² Yesus a nanġo sinġa yansetnjrsiq koboonaqa aqa segi gara olekoba olo jigsiaq awoosiq nenemnjrej, “Kumbra e endego ninġi enġonum qaji di ninġi utru poingwo e? ¹³ Ninġi e merbeqñub, ‘O Qalie Tamo Koba. O gago Tamo Koba.’ Ninġi kere e merbeqñub. Agi e segi qujai. ¹⁴ E nunġo Tamo Koba. E nunġo Qalie Tamo Koba dego. Ariya e nunġo sinġa yansetnġonum deqa ninġi dego segi segi qa kumbra degyoqñiy. ¹⁵ Kumbra e endego ninġi osornġonum qaji di ninġi kamba dego degsib yoqñiy. ¹⁶ E bole mernġwai. Kangal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai. Tamo a wau qa gilqas di a na tamo a qarinjyqo qaji di bunyqa keresai. ¹⁷ Kumbra e yeqñum endi aqa utru ninġi poingim dauryiy. Yimqa ninġi tulañ areboleboleinġwas.

¹⁸ “Ijo anjam endi e ninġi kalil qa marosai. E na ninġi giltñgem deqa e ninġi qa qalie bole. Ariya Qotei aqa anjam bei nenġrenq di unu qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, ‘Tamo e ombla bem quiq di tuqtosim uyqas qaji a na e jeuthqas.’ ¹⁹ Kumbra di brantosaisonaqa e nami mernġonum. Deqa kumbra di brantimqa ninġi e qa nunġo areqalo singilatosib marqab, ‘Bole, Yesus a segi qujai gaigai degsi unu.’ ²⁰ E bole mernġwai. Tamo bei na tamo uñgasari e qarinjronum qaji nanġi osim geregereinjrqas di a e dego osim gereibqas. A e osim gereibqas di a na ijo Abu e qarinjbej qaji a dego osim gereiyqas.”

Judas a Yesus osim jiu tamo nanġo banq di atqas

²¹ Yesus a degsi marsiqa are tulañ gulbekobaiyonaqa olo marej, “E bole mernġwai. Ijo anġro bei na e osim jiu tamo nanġo banq di atqas.” ²² Onaqa Yesus aqa anġro nanġi segi segi kokoqoqñeb. Yesus a anġro yai qa degsi marej di nanġi qaliesai deqa nanġi degyoqñeb. ²³ Yesus aqa anġro bei agi Yesus na tulañ qalaqalaiyoqñej qaji a Yesus aqa areq di awesoqñej. ²⁴ Deqa Saimon Pita a ban na anġro di minnej, “Ni na Yesus nenemyimqa a anġro yai qa degsi marqo di mernqas.” ²⁵ Onaqa anġro dena Yesus beteryosiq na nenemyej, “O Tamo Koba, ni anġro yai qa degsi maronum?” ²⁶ Onaqa Yesus na minnej, “Anġro e endego bem osiy quiq di tuqtosiy anaiyqai qaji a na e osim jiu tamo nanġo banq di atqas.” Degsi minjsiqa bem quiq di tuqtosiq Saimon Iskariot aqa ġiri Judas anaiyej.

²⁷ Anaiyonaq Satan a Judas aqa are miligiq ainaqa Yesus na minnej, “Ni kumbra yqam qaji di endego yoqujat.” ²⁸ Yesus a Judas degsi minjnaqa aqa anġro kalil awesoqñeb qaji nanġi qusibqa Yesus na Judas kiyaaq anjam di minnej nanġi deqa poinjrosai. ²⁹ Judas a nanġo silali jugwajqa qun taqatoqñej deqa nanġi qudei are qaleb, Judas a gilsim yori bati aqa inġi awaiyqajqa deqa kiyo Yesus na degsi minnej. Nanġi qudei are qaleb, Judas a gilsim inġi awaiyosim tamo sougetejunub qaji nanġi anainjrqas. ³⁰ Onaqa Judas a bem di uysiq warum uratosiq oqedej. Di qolo.

Yesus na aqa anġro nanġi dal anjam bunuj enjrej

³¹ Judas a oqedonaqa Yesus a endegsi marej, “Bini e Tamo Anġro ñam koba oqai. E ñam koba otqa Qotei a dego ñam koba oqas. ³² Qotei a ñam koba osimqa a na e dego ñam koba ebqas. A urur ñam koba ebqas. ³³ O ijo anġro ninġi quiy. E ninġi koba na sokiñalayosiy uratñġitqa ninġi e qa ħamoqñab. Qure e oqwai di ninġi oqwa keresai. E nami Juda tamo kokba nanġi degsi minjroqñem agi bini ninġi dego olo mernġonum. ³⁴ Endego e dal anjam bunuj enġwai. Dal anjam bunuj agiende. Ninġi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqñiy. E ninġi qalaqalainġeqñum dego kere ninġi kamba dego segi segi

qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. ³⁵ Ningsi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniyqa tamo kalil ningsi nungo kumbra di unoqnsib dena qalieoqniqab, ningsi ijo angoro bole.”

Yesus na Pita minjej, “Ni maroqalubtqam, ‘E Yesus qaliesai’ ”

³⁶ Onaqa Saimon Pita na Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, ni qabitqam?” Onaqa Yesus na minjej, “Qure e oqwai di ni mati oqwa keresai. Bunuqna ni e daurbosim qure deq oqwam.” ³⁷ Onaqa Pita na olo Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, kiyaaqa e bini ni daurmqa keresai? Ni marimqa e ni qa ijo nambile uratosiy moiqai.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni e qa ino nambile uratosim moiqam e? E bole mermqai. Tuwe anjamosaisoqniqam ni maroqalubtqam, ‘E Yesus qaliesai.’ ”

14

Iga Qotei aqaq oqwajqa gam agi Yesus a segi qujai

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningsi are gulbeingaiq. Ningsi Qotei qa nungo areqalo singilateqniqab ariya ningsi e qa dego nungo areqalo singilateqniq. ² Ijo Abu aqa talq di warum gargekoba unub. E oqsiy nungo segi segi warum gereiyetngwai. Ijo anjam di bolesai qamu e ningsi merngosai qamu. ³ E nungo segi segi warum gereiyetngsiy olo bosiy ningsi joqsiy qure e sqai di ningsi dego e ombla sqab. ⁴ Qure e sqai deq oqwajqa gam di ningsi qalie.”

⁵ Onaqa Tomas na Yesus minjej, “O Tamo Koba, qure ni oqwam di iga qaliesai. Deqa iga kiyersim qure deq oqwajqa gam qaliegom?” ⁶ Onaqa Yesus na minjej, “E segi gam. E segi anjam bole qa utru. E segi nambile qa utru dego. Tamo bei a gam bei na ijo Abu aqaq oqwa keresai. Ijo Abu aqaq oqwajqa gam agi e segi qujai. ⁷ Ningsi e qa qalieonub qamu ningsi ijo Abu qa dego qalieonub qamu. Agi endego ningsi ijo Abu qa qalieqa utru atonub. Osib ningsi a unonub.”

⁸ Onaqa Filip na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni na ino Abu osorgimqa di iga qa kereqas.” ⁹ Onaqa Yesus na minjej, “O Filip, e bati olekoba ningsi koba na soqnem. Ni e qa qalieosai unum e? Tamo a e nubqo di a ijo Abu dego ungo. Deqa ni kiyaaqa e merbonum, ‘Ni na ino Abu iga osorge?’ ¹⁰ E ijo Abu beteryesonam a e dego beterbejunu di ni poimosai kiyo? Anjam e na ningsi merngeqnum qaji endi ijo segi areqalo na merngosai. Ijo Abu na e beterbesosiqqa aqa wau ojeqnu. ¹¹ E ijo Abu beteryesonam a e dego beterbejunu. Ningsi ijo anjam di qusib e qa nungo areqalo singilatiy. Saiamqa wau kalil e nungo njamdamuq di yeqnum qaji di ningsi unsib e qa nungo areqalo singilatiy.

¹² “E bole merngwai. Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di wau kalil e yeqnum qaji a dego yoqniqas. Osim ijo wau di bunyosim wau tulan kokba yoqniqas. Di kiyaaqa? E ijo Abu aqaq olo oqwai deqa. ¹³ E Qotei aqa Niri unum deqa ningsi ijo nam na ingi bei qa Qotei pailyqab di e na ingi di engwai. Yim dena ijo Abu a nam koba oqas. ¹⁴ Ningsi ijo nam na ingi bei qa Qotei pailyqab di e na ingi di engwai.”

Yesus a aqa Abu minjim a na aqa Mondor Bole qarinyqam

¹⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningsi e qalaqalibqab di ningsi ijo anjam dauryoqniqab. ¹⁶ Amqa e ijo Abu minjitqa a na Aqaryaingo Tamo qarinyim nungoq bosim singilateqniqas. Osim a bati gaigai ningsi koba na sqas. ¹⁷ Aqaryaingo Tamo di a anjam bole qa Mondor. Tamo ungasari mandamq endi unub qaji

nanği Mondor di oqa keresai. Nanği a unosaięqñub. Nanği a qa qaliesai dego. Ariya ninği a qa qalie. A ninği koba na unub. Bunuqna a bosim nunęo are miligiq di sqas.

¹⁸ “E ninği mandum anęro bul uratņęwasai. E nunęoq olo bęqai. ¹⁹ Sokiñala tamo unęasari mandamęq endi unub qaji nanği e olo nubqasai. Ariya ninği e nubqab. E ęnabile unum deęa ninği deęo ęnabile sqab. ²⁰ Sosibqa bati deęa ninği endęsib qalieqab, e na ięo Abu beteryesonam ninği kamba e beterbesonab e ninği beternęęjunum. ²¹ Ninği quiy. Tamo bei na e qalaqalaibqas di a ięo dal anjam deęo qusim dauryoqñqas. Yim ięo Abu na kamba tamo di qalaqalaiyqas. E na deęo tamo di qalaqalaiyoqñsiy aqaq di brantoqñsiyqa e segi qa babtoqñqai.”

²² Onaqa Judas bei Judas Iskariot sai a na Yesus endęsi nenemyej, “O Tamo Koba, kiyaaęa ni tamo unęasari kalil mandamęq endi unub qaji nanęoq di brantqa saidosim gago segię di brantoqñsim ni segi qa babtoqñqam?”

²³ Onaqa Yesus na minęej, “Tamo bei na e qalaqalaibqas di a ięo anjam dauryoqñqas. Yim ięo Abu na kamba tamo di qalaqalaiyimqa aęo ięo Abu wo aqaq bosim a ombla gaigai sqom. ²⁴ Tamo bei a e qalaqalaibqasai di a ięo anjam dauryqasai. Anjam e na ninği mernęeqnum qaji endi ięo anjam sai. Anjam endi ięo Abu e qarinqbej qaji aqa anjam.

²⁵ “Anjam endi e ninği koba na sosim mernęeqnum. ²⁶ Bunuqna Aqaryaingęo Tamo a nunęoq bosim sięgilatņęwas. A Mondor Bole. Ięo Abu na a qarinyim ięo ñam na bosim anjam kalil ninği mernęekritqas. Osim nunęo areqalo tigeltetņęimqa anjam kalil e ninği mernęeqnum qaji deęa olo are qaloqñqab.

²⁷ “E ninği uratņęwa osiy nunęo are latetņęwai. E segi are lawo unum deęa e nunęo are latetņęwai. Mandam tamo bei na deęsim nunęo are latetņęwa keresai. Deęa ninği are gulbeingaię. Osib ulaaib. ²⁸ E ninği endęsim mernęonum quonub, ‘E ninği uratņęsiy olo nunęoq bęqai.’ Ninği e qalaqalaibonub qamu ninği ięo anjam deęa areboleboleingęwo qamu. Di kiyaaęa? E ięo Abu aqaq olo oqwai deęa. Ięo Abu aęi a na e tulaņ bunęejunu. ²⁹ E ięo Abu aqaq oęosaisosim anjam endi mernęonum. Deęa bunuqna e ięo Abu aqaq oęitqa ninği e qa nunęo areqalo torei sięgilatqab.

³⁰ “Mandam endęqa gate koba Satan a beęnu. A na e gulbe bei ebqa keresai. Deęa e olo anjam olekoba totoryosiy mernęwasai. ³¹ Ięo are koba endęsi unu. Mandam qaji tamo unęasari nanği qalieqab, e ięo Abu qalaqalaiyeęnum deęa anjam a na merbeęnu qaji di e dauryeęnum. Ariya ninği tigelab iga gilqom.”

15

Yesus a wain ęamtaņ bole

¹ Osięa Yesus a olo marej, “E segi wain ęamtaņ bole. Ięo Abu a wain wau qa lanja. ² Ięo dani qudei nanği gei bole atqasai di ięo Abu na nanği gięęęnjrsim taęal breinjręas. Ięo dani nanği gei bole atelenqab di ięo Abu na gereinjrımqa nanği olo gei koba atelenqab. ³ Anjam kalil e nami mernęoqñem qaji dena ninği gereiņęej koboej. ⁴ Ninği e beterbesoqñni. Yimqa e deęo ninği beternęęqai. ęam dani a segi sqas di a geitqa keresai. Qoboq di beteresqas di a geitqas. Deęo kere ninği e beterbesqasai di ninği gei bole atqa keresai.

⁵ “E segi wain ęamtaņ bole. Ninği ięo dani bul. Tamo bei a e beterbesqas di e deęo a beteryesqai. Yimqa a gei koba atelenqas. Ninği e uratbqab di ninği wau bei yqa keresai. ⁶ Tamo bei a e beterbesqasai di a ęam dani uęe

bul giŋgenyosib taqal breiyib kaŋgranamqa koroiyosib ŋamyuwoq di breiyib yugwas.

⁷ “Niŋgi e heterbesosib ijo anjam nuŋgoq di soqnimqa niŋgi iŋgi bei qa Qotei pailyqab di a na iŋgi di eŋgwas. ⁸ Niŋgi gei koba atelenosib ijo angro bole soqniy. Yimqa ijo Abu aqa ŋam tulaŋ kobaqas. ⁹ Ijo Abu na e qalaqalaimbeqnu dego kere e na niŋgi qalaqalaingeqnum. Deqa niŋgi gaigai ijo qalaqalaiyo kumbraq di soqniy. ¹⁰ Niŋgi ijo dal anjam kalil dauryoqngab di niŋgi ijo qalaqalaiyo kumbraq di sqab. E ijo Abu aqa dal anjam dauryoqnsimqa aqa qalaqalaiyo kumbraq di unum dego kere. ¹¹ E segi areboleboleibeqnu deqa niŋgi dego areboleboleiŋgoqnem. Ijo arebolebole di nuŋgoq di tulaŋ kobaoqnem. Utru deqa e na anjam endi niŋgi merngonum. ¹² Ijo dal anjam agiende. E na niŋgi qalaqalaingeqnum dego kere niŋgi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. ¹³ Qalaqalaiyo kumbra tulaŋ bolequja bei agiende. Tamo bei na aqa was naŋgi aqaryainjraqa osimqa aqa segi ŋambile uratosim moiqas. Qalaqalaiyo kumbra dena qalaqalaiyo kumbra kalil tulaŋ bunjrejunu. ¹⁴ Niŋgi ijo anjam kalil e na merngeqnum qaji endi dauryqab di niŋgi ijo segi was bole sqab. ¹⁵ Anjam kalil ijo Abu na e merbeqnaq queqnum qaji di e ubtosim niŋgi merngeqnum. Deqa e niŋgi ‘was’ merngeqnum. E niŋgi ‘kaŋgal tamo’ merngoaieqnum. Kaŋgal tamo a aqa tamo koba aqa wau qaliesai.

¹⁶ “Niŋgi na e giltbosai. E na niŋgi giltŋgem. Osim niŋgi wau eŋgem. Niŋgi gilsib gei koba atelenoqniqbqa nuŋgo gei gaigai sqajqa deqa e na niŋgi wau eŋgem. Deqa niŋgi ijo ŋam na iŋgi bei qa ijo Abu pailyqab di a na iŋgi di eŋgwas. ¹⁷ E na niŋgi dal anjam endegsi merngwai. Niŋgi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy.”

*Mandam qaji tamo uŋgasari naŋgi na
Yesus aqa angro naŋgi jeutŋreqnub*

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Mandam qaji tamo uŋgasari naŋgi na niŋgi jeutŋreqnub. Deqa niŋgi endegsi poiŋgem, naŋgi namoqna e dego jeutboqneb. ¹⁹ Niŋgi mandam qaji tamo unub qamu mandam qaji tamo uŋgasari naŋgi na niŋgi qalaqalaingeqnum qamu. Agi naŋgi na naŋgo segi was naŋgi qalaqalainjreqnub dego kere. Ariya niŋgi mandam qaji tamo sai. E na niŋgi giltŋgem deqa niŋgi mandam qaji kumbra urateb. Utru deqa mandam qaji tamo uŋgasari naŋgi na niŋgi jeutŋreqnub. ²⁰ E nami merngonum, kaŋgal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai. Niŋgi anjam deqa are qaliy. Jeu tamo naŋgi na e ugeugeiboqneb dego kere naŋgi na niŋgi ugeugeiŋgoqngab. Naŋgi ijo anjam dauryoqneb qamu naŋgi nuŋgo anjam dego dauryeqnub qamu. ²¹ Ariya naŋgi ijo Abu e qarinqej qaji a qa qaliesai. Deqa naŋgi niŋgi ugeugeiŋgoqngab. Di kiyaya? Niŋgi ijo ŋam ejunub deqa.

²² “E bosim naŋgi anjam minjrosai qamu naŋgi une saiqoji unub qamu. Ariya e naŋgi anjam minjrem deqa naŋgi naŋgo une ulitqa gam saiqoji. ²³ Tamo bei na e jeutbqas di a na ijo Abu dego jeutqas. ²⁴ E maŋwa qudei tamo bei na nami yosaioqnej qaji di naŋgo ambleq di babtosai qamu naŋgi une saiqoji unub qamu. Ariya e naŋgo ambleq di maŋwa qudei babteqnamqa naŋgi unoqnsib aqo ijo Abu wo jeutgeqnum. ²⁵ Naŋgo kumbra dena dal anjam bei nengreŋq di unu qaji di aqa damu brantej. Anjam agiende, ‘Tamo naŋgi e laŋa jeutbeqnum.’

²⁶ “Aqaryaingo Tamo a ijo Abu ombla unub. E na a qarinqit nuŋgoq bqas. A anjam bole qa Mondor. A ijo Abu aqaq dena bqas. Bosim ijo kumbra ti ijo

wau ti ubtosim marqas. ²⁷ Ningsi dego ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosib marqab. Di kiyaaqa? Nami e ijo wau utru atem bati deqa ningi e ombla sosib ijo wau unoqneb dena bosib agi bini ningi e ombla unum.

16

¹ “Ningsi ijo ñam uratosib ulonaib deqa e na anjam endi merngeqnum. ² Bunuqna jeu tamo nangi na ningi taqal breingosib ningi olo Qotei tal miligiq gilqa saidngwab. Osib bati bei bamqa nangi na ningi moiyojnjoqnaqab. Osib endegsib are qaloqnaqab, ‘Iga Qotei aqa wau ojeqnum deqa iga na nangi moiyojnjoqnum.’ ³ O ijo angro, jeu tamo nangi aqo ijo Abu wo qa qaliesai deqa nangi ningi degngwab. ⁴ Nangi ningi degngibqa ningi ijo anjam e bini merngeqnum qaji endeqa olo are qaliy.”

Yesus a Mondor Bole qa anjam marej

Osiqa Yesus a olo marej, “Nami e ningi koba na soqnem bati deqa e na anjam endi ningi merngosaiqnem. ⁵ Sokiñala e ningi uratngsiy ijo Abu e qarinqej qaji aqaq olo oqwai deqa bini e anjam endi ningi merngeqnum. Ariya ningi kamba e nenembosaieqnum, ‘Ni qabitqam?’ degbosai. ⁶ E ningi anjam endi merngeqnum deqa ningi are gulbeingeqnu. ⁷ E bole merngwai. E ningi uratngsiy oqwai. E oqwasai di Aqaryaing Tamo agi Mondor Bole a nungoq bqasai. Utru deqa e ningi uratngsiy oqwai. E oqsiy Mondor qarinyitqa a nungoq bqas. ⁸ Bosimqa mandam qaji tamo ungasari nanjo une babetnjroqnum nangi poinjroqnaqas. Kumbra bole qa utru dego a na osornjroqnum nangi qalieoqnaqab. Qotei a tamo ungasari nangi peginjrqas kumbra di dego nangi qalieqajqa deqa Mondor na nangi osornjroqnaqas. ⁹ A na mandam qaji tamo ungasari nanjo une babetnjroqnaqas. Di kiyaaqa? Nangi e qa nanjo areqalo singilatosaieqnum deqa. ¹⁰ Kumbra bole qa utru dego a na nangi osornjroqnaqas. Di kiyaaqa? E ijo Abu aqaq oqitqa ningi e olo nubqasai. ¹¹ Qotei a tamo ungasari nangi peginjrqas kumbra di dego Mondor na nangi osornjroqnaqas. Di kiyaaqa? Qotei na mandam endeqa gate koba Satan pegiyosim ñamyuwoq waiyqas.

¹² “E anjam gargekoba ningi merngwajqa ijo areqaloq di unu. Bini e merngwasai. Di kiyaaqa? Nunjo areqalo na ojqa keresai deqa. ¹³ Ariya anjam bole qa Mondor a bosimqa nunjo areqalo gereiyetngimqa ningi anjam bole kalil poinjekritqas. Aqa segi areqalo na anjam merngwasai. A anjam quoqnsim di segi ningi merngoqnaqas. Osim kumbra mondon brantelenqas qaji di dego ubtoqnsim merngoqnaqas. ¹⁴ A ijo anjam osim ningi merngoqnaqas. Kumbra dena a na ijo ñam koba ti ijo singila koba ti boleq atqas. ¹⁵ Ijo Abu aqaj ingi ingi kalil di ijo ingi ingi dego. Deqa e ningi merngonum, Qotei aqa Mondor na ijo anjam osim ningi merngoqnaqas.”

Yesus aqa angro nangi are gulbeinjrimqa olo bunuqna nangi areboleboleinjrqas

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Sokiñala ningi e nubqasai. Olo sokiñala ningi e nubqab.” ¹⁷ Onaqa Yesus aqa angro nangi segi segi maroqneb, “Yesus a marqo, ‘Sokiñala ningi e nubqasai. Olo sokiñala ningi e nubqab.’ A dego marqo, ‘E ijo Abu aqaq olo oqwai.’ A kiyaaqa degsi marqo?” ¹⁸ Nangi degsib maroqnsib olo maroqneb, “Yesus a kiyaaqa marqo, ‘Sokiñala’? Anjam di aqa utru iga poigosai.”

19 Nanġi Yesus aqa anjam deqa nenemyqa laqnaq di qalieosiqa endegsi minjrej, “E ninġi mernġonum, ‘Sokiñala ninġi e nubqasai. Olo sokiñala ninġi e nubqab.’ Ijo anjam di aqa utru ninġi poiŋgosai deqa ninġi segi segi qaireqnaq. 20 O ijo anġro, e bole mernġwai. Ninġi akam ti sosib are tulaŋ gulbeinġwas. Amqa mandam qaji tamo unġasari nanġi areboleboleinġwas. Ariya nunġo are gulbe di olo koboamqa ninġi tulaŋ areboleboleinġwas. 21 Unja a anġro oqajqa batieqnaqa aqa jejamu tulaŋ jaqatinġyeqnaqa a are gulbekobaiyeqnu. Ariya a anġro osim aqa jaqatin koboamqa a aqa jaqatin deqa olo are qalqasai. A anġro osim deqa tulaŋ areboleboleiyqas. 22 Dego kere bini ninġi are gulbeinġwo. Ariya bunuqna e ninġi olo ninġitqa ninġi are gulbe di uratosib tulaŋ areboleboleinġwas. Nunġo arebolebole di tamo bei na olo yaingwa keresai. 23 Bati deqa ninġi olo e anjam bei nenembqasai. E bole mernġwai. Ninġi ijo ñam na inġi bei qa Abu pailyqab di a na inġi di engwas. 24 Ninġi nami ijo ñam na Qotei pailyosaiogneb. Ariya bini ninġi inġi bei oqajqa are soqnimqa ninġi ijo ñam na Qotei pailyoqniy. Osib deqa ninġi inġi di osib tulaŋ areboleboleinġwas.”

Yesus a mandam endeqa sinġila kalil gotranġyosiq tigelejuni

25 Osiqa Yesus a olo marej, “E ninġi yawo anjam mernġoqnam. Bunuqna e olo yawo anjam bei ninġi mernġwasai. Anjam aqa damu gegerere plaltosiy ijo Abu qa mernġoqnai. 26 Bati deqa e segi ninġi qa Abu pailyqasai. Ninġi ijo ñam na Abu pailyoqnaq. 27 Ijo Abu a segi na ninġi qalaqalaingeqnu. Di kiyaaqa? Ninġi e qalaqalaiboqnsib e Qotei aqaq na bem degsi poiŋgeqnu deqa. 28 Nami e ijo Abu aqaq na bosim mandamq aiyem. Sokiñala e olo mandam uratosiy aqaq olo oqwai.”

29 Onaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa anjam di qusib minjeb, “Od, endego ni boleq di anjam ubtosim mergonum. Ni yawo anjam mergosai. 30 Deqa bini iga poiġwo, ni kumbra kalil qa qalieonum. Deqa iga ni anjam bei nenemmqasai. Ni namoqna gago nenem qalieonum. Utru deqa iga ni qa gago areqalo sinġilatosis maronum, bole, ni Qotei aqaq na bem.”

31 Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninġi e qa nunġo areqalo sinġilatonub e? Di keretonub. 32 Ninġi quiy. Bati bei bqas agi bqo. Sokiñala jeu tamo nanġi na ninġi teteinġibqa ninġi kalil segisegiosib nunġo qureq jaraiqab. Jaraiybqa e segi sqai. Bole, e segi sqasai. Ijo Abu a e ombla sqom. 33 E anjam endi ninġi mernġeqnum. Di kiyaaqa? Ninġi na e beterbosib are lawo sqajqa deqa. Bole, ninġi mandamq endi gulbe koba oqnaq. Di unġum. E segi na mandam endeqa sinġila kalil gotranġyosim tigelejuni. Deqa ninġi are sinġilatosib soqniy.”

17

Yesus a aqa anġro nanġi qa pailyej

1 Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa lan goge tarosiqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, bati brantqo. E ino segi Anġro qujai unum deqa ni ijo ñam kobaqujatimqa e kamba dego ino ñam kobaqujatqai. 2 Ni e sinġila ebem. Sinġila dena e na tamo unġasari kalil nanġi taqatnġroqnaqai. Osiy tamo kalil ni na ebem qaji nanġi nambibile enjritqa nanġi nambibile gaigai sqab. 3 Nambibile gaigai sqajqa kumbra agiende. Tamo e na nambibile enjreqnum qaji nanġi ni qa bole qalieeqnub. Agi ni segi Qotei bole. Nanġi e Yesus Kristus qa dego bole qalieeqnub. Agi ni na e qarinjbonam mandamq aiyem. Nambibile gaigai sqajqa kumbra agide.

4-5 “O Abu, e mandamq endi ino ñam koba ti ino singila koba ti babtoqnem. Osim wau kalil ni na ebem qaji di yekritem. Nami mandam a brantosaison-aqa e ni ombla ñam koba ti soqnem. Ñam di ni na olo ebimqa aqo ombla ñam koba ti sqom.

6 “Tamo kalil ni na ebem qaji nanği di e na ino ñam osornjroqnem. Deqa nanği ino anjam dauryoqneb. Nanği ino segi tamo soqneb deqa ni na nanği mandamq endena elenjosim e ebem. ⁷ Bini nanği qalieonub, ingi ingi kalil ni na e ebem qaji di inoq dena branteb. ⁸ Nanği degsib qalieonub. Di kiyaaqa? Anjam kalil ni na e merbem qaji di e kamba nanği minjrnam nanği queb. Qusib ni na e qarinjbonam bem anjam di nanngo areqaloq di singilateb. Osib endegsi poinjrej, e inoq dena bem.

9 “E nanği qa ni pailmonum. E mandam qaji tamo ungasari nanği qa ni pailmosai. Tamo ni na ebem qaji nanği qa segi e ni pailmonum. Di kiyaaqa? Nanği ino tamo unub deqa. ¹⁰ Ijo tamo kalil nanği di ino dego. Ino tamo kalil nanği di ijo dego. Nanngoq dena e ñam kobaquja eqnum.

11 “E inoq olo bqai. Deqa e mandamq endi olo sqasai. Ariya tamo ni na ebem qaji nanği mandamq endi sqab. O Abu, ino kumbra kalil tulan boledamu. Ni segi qujai une saiçoji. Ino ñam koba ni na ebem qaji ñam dena ni na ijo tamo nanği taqatnjroqnime. Amqa aqo ayel are qujaitosim unum dego kere nanği kamba are qujaitosib sqab. ¹² E nanği koba na sosimqa ino ñam kobaquja ni na ebem qaji ñam dena nanği taqatnjroqnem. Deqa ijo angro bei padalosai. Angro qujai agi ni nami padalqajqa giltem qaji a segi padalqas. A padalamqa ino anjam nenjrenq di unu qaji di aqa damu brantqas. ¹³ E olo inoq bqai. Ijo segi arebolebole tulan kobaosim tamo ni na ebem qaji nanngoq di gaigai sqajqa deqa e mandamq endi sosimqa anjam endi mareqnum.

14 “E na nanği ino anjam minjroqnem. Utru deqa mandam qaji tamo ungasari nanği na nanği jeutnjreqnub. Nanği mandam qaji tamo sai. Agi e dego mandam qaji tamo sai. ¹⁵ Ni na nanği joqsim nanği mandam uratosib lan qureq oqwajqa deqa e ni pailmosai. Nanği mandamq endi soqnib ni na nanği taqatnjroqnim tamo uge Satan na nanği ugeugeinjraim deqa e ni pailmonum. ¹⁶ Nanği mandam qaji tamo sai. Agi e dego mandam qaji tamo sai. ¹⁷ Ino anjam kalil bole. Ni ino anjam bole di nanği minjroqne. Yimqa anjam di nanngo are miligiq di wauoqnimqa nanği ino segi tamo tintinj sqab. ¹⁸ Nami ni na e qarinjbonam mandamq aism tamo ungasari nanngo ambleq di soqnem. Deqa e kamba tamo ni na ebem qaji nanği qarinjritqa mandam qaji tamo ungasari nanngo ambleq di sqab. ¹⁹ E nanği qa are qalsiy ijo segi jejamu ni emekritqai. Ijo kumbra dena nanği ino segi tamo tintinj sosib ino anjam bole dauryoqngab.

20 “E ijo angro 11 nanği qa segi ni pailmosai. Bunuqna nanği ijo anjam mare mare laqribqa tamo ungasari gargekoba nanği nanngo anjam quoqnsib e qa nango areqalo singilatoqngab. E nanği qa dego ni pailmonum. ²¹ O Abu, ni ijoq di unum. E dego inoq di unum. Aqo ayel are qujaitosim unum. Ijo segi tamo ungasari kalil nanği dego aqo ayel koba na are qujaitosim sqajqa deqa e ni pailmonum. Yimqa mandam qaji tamo ungasari nanği qalieqab, ni na e qarinjbonam bem. ²² Aqo ayel are qujaitosim unum. Ñam koba ni na ebem qaji di e kamba olo ijo segi tamo ungasari nanği enjrem. Di kiyaaqa? Nanği dego aqo ayel koba na are qujaitosim sqajqa deqa. ²³ E ijo segi tamo ungasari nanngoq di unum. Ni ijoq di unum. Kumbra dena nanği kalil dego aqo ayel koba na are qujaitosim sqom. Soqnimqa mandam qaji

tamo ungasari nanği na nanği unjrsibqa qalieqab, ni na e qarınbonam bem. Osib qalieqab, ni e qalaqalaibeqnum dego kere ni ijo segi tamo ungasari nanği qalaqalainjreqnum.

²⁴ “O Abu, tamo ungasari ni na ebem qaji qure e sqai di nanği dego e ombla qure dia sqom. E deqa ni pailmonum. Nanği e ombla sosibqa ñam koba ni na ebem qaji di unqajqa deqa ti e ni pailmonum. Nami ni mandam atosaisosimqa ñam koba di e ebem. Di kiyaqqa? Ni na e qalaqalaiboqnem deqa. ²⁵ O Abu, ino kumbra kalil tulan bole tintin. Mandam qaji tamo ungasari nanği ni qa qaliesai. Ariya e ni qa qalie bole. Ijo segi tamo ungasari nanği dego ni qa qalie bole. Deqa nanği qalieonub, ni na e qarınbonam bem. ²⁶ E ino ñam nanği osornjroqnem. Nanği olo osornjrqai. Yimqa ni na e qalaqalaibeqnum dego kere nanği ino qalaqalaiyo kumbraq di sqab. Amqa e segi nanği koba na sqom.”

18

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanço banq di atej

¹ Yesus a degsi Qotei pailyosiq koboonaqa a na aqa anğro nanği joqsıqa koba na walwelosib Kidron ya dosib taqal beiq aisib nañu agu beiq di soqneb. ² Bati gaigai Yesus aqa anğro nanği koba na nañu agu dia korooqneb. Deqa Yesus aqa anğro Judas ağı Yesus osim jeu tamo nanço banq di atqas qaji a nañu agu di qaliesoqnej. ³ Deqa a na qaja tamo gargekoba nanği warjal ti lam ti sebru ti elejonab joqsıqa nañu agu deq gileb. Atra tamo kokba ti Farisi ti nanği na nanği qarınjrnab Yesus ojqqa gileb. Rom nanço qaja tamo qudei dego nanği koba na gileb. ⁴ Gulbe kalil Yesus aqaq di brantqas qaji di a nami qaliesoqnej. Deqa qaja tamo nanği aqaq bonabqa a nanço areq aisıqa nenemnjrej, “Ninği yai qa bonub?”

⁵ Onaqa nanği na kamba minjeb, “Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum.” Onaqa Yesus na minjrej, “E agiende.” Judas ağı Yesus osıqa qaja tamo nanço banq di atej qaji a nanği koba na tigelesoqneb. ⁶ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusıbqa qore na ululoşosib ñereñeb.

⁷ Onaqa Yesus na olo nenemnjrej, “Ninği yai qa bonub?” Onaqa nanği na minjeb, “Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum.” ⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “E nami merngonum, e agiende. Ninği e qa bonub di e segi ojıy. Ijo anğro nanği uratnjrib gileb.” ⁹ Yesus a nanği degsi minjrej deqa aqa anjam bei nami marej qaji di aqa damu brantej. Ağı a nami endegsi marej, “O Abu, tamo nanği ni na ebem qaji bei e uratit padalqasai.”

¹⁰ Onaqa jeu tamo nanği Yesus ojeq nab Saimon Pita na aqa sebru osıqa atra tamo gate aqa kanğal tamo bei gateq di qalqajqa waiyej grotosıqa dabkala segi gentetej. Kanğal tamo di aqa ñam Malkus. ¹¹ Onaqa Yesus na Pita minjej, “Ino sebru olo ate. E jaqatin koba oqai. Jaqatin di ya uge uyo bul. Di uyqai. Ijo Abu na merbej, ‘Ni jaqatin di oqam.’”

Qaja tamo nanği Yesus ojsib Anas aqa talq osib aiyeb

¹² Onaqa qaja tamo nanği ti nanço gate koba a ombla na Yesus ojsib aqa ban tontetej. ¹³ Osib Kaiafas aqa sou Anas aqa talq osib aiyeb. Kaiafas a wausau deqa Juda nanço atra tamo gate soqnej. ¹⁴ Ağı a nami Juda tamo kokba nanği minjrej, “Tamo qujai a tamo ungasari kalil nanği qa moiqaş di kere.”

Pita a marej, “E Yesus aqa anğro sai”

¹⁵ Qaja tamo nan̄gi Yesus osi aiyeqnabqa Saimon Pita a qoreq na Yesus dauryosiq aiyej. Yesus aqa an̄gro bei dego a dauryosiq aiyej. An̄gro di atra tamo gate a qalie. Deqa a Yesus dauryosiq torei jen miligiq gilsiq atra tamo gate aqa talq di brantej. ¹⁶ Ariya Pita a siran̄me qala oqeq di tigelesoqnej. Onaqa Yesus aqa an̄gro agi atra tamo gate a qaliesoqnej qaji a na siran̄me taqato un̄ja minjnaqa odyonaqa Pita osiq ombla na jen miligiq gilsib tal qalaq di tigelesoqneb. ¹⁷ Onaqa siran̄me taqato un̄ja a na Pita nenemyej, “Ni Yesus aqa an̄gro kiyo?” Onaqa Pita na kamba minnej, “Eo. E aqa an̄gro sai.” ¹⁸ Kan̄gal tamo nan̄gi ti tal taqato tamo nan̄gi ti yornjrnaqa nam tunguyosib namyuwo areq di tigelesosib nam yoroqneb. Onaqa Pita a dego bosiq nan̄gi koba na tigelesosib nam yoroqneb.

Atra tamo gate a anjam gargekoba Yesus nenemyoqnej

¹⁹ Bati deqa atra tamo gate a anjam gargekoba Yesus nenemyoqnej. Yesus aqa an̄gro nan̄gi qa ti aqa anjam a na tamo un̄gasari nan̄gi minjroqnej qaji deqa ti nenemyoqnej. ²⁰ Onaqa Yesus na kamba minnej, “E boleq di tamo un̄gasari nan̄gi anjam minjroqnem. E bati gaigai Qotei tal miligiq di, atra tal miligiq di, Juda nan̄go koro sawaq di anjam palontoqnsim minjroqnem. E uliosim anjam minjrosaiqnem. ²¹ Deqa ni kiyaa e nenemkobaibeqnum? Tamo un̄gasari ijo anjam quoqneb qaji nan̄gi segi nenemnjrimqa nan̄gi na mermqab. E anjam minjroqnem qaji di nan̄gi qalie.”

²² Yesus a atra tamo gate degsi minjnaqa qaja tamo bei Yesus aqa areq di tigelesoqnej qaji a ban̄ lubtosiqa Yesus aqa ulatamuq di qalej. Osiqa minnej, “Ni kiyaaq atra tamo gate aqa medabu ojonum?” ²³ Onaqa Yesus na kamba minnej, “E anjam maronum endi gisan̄amqa ubtosim merbe. Ariya ijo anjam boleamqa ni kiyaaq e lubonum?”

²⁴ Onaqa Anas na aqa qaja tamo nan̄gi minjrnaqa Yesus osib atra tamo gate Kaiafas aqaq gileb. Yesus aqa ban̄ tonto qorbi sonaq osi gileb.

Pita a olo marej, “E Yesus aqa an̄gro sai”

²⁵ Saimon Pita a namyuwo areq di tigelesosiq nam yoreqnaqa tamo qudei na minjeb, “Ni dego Yesus aqa an̄gro bei kiyo?” Onaqa Pita a saidosiq minjrej, “Eo. E aqa an̄gro sai.”

²⁶ Onaqa atra tamo gate aqa kan̄gal tamo bei na Pita minnej, “E ni kiyo Yesus ombla nañu aguq di sonam numonum?” Tamo di agi Pita na tamo dabkala gentetej qaji aqa was. ²⁷ Onaqa Pita a olo saidosiq minnej, “Di e sai.” Pita a degsi gisañoqalubtonaqa tuwe anjamej.

Juda tamo kokba nan̄gi na Yesus osib Pailat aqa talq gileb

²⁸ Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda tamo kokba nan̄gi na Kaiafas aqa talq dena Yesus osib Rom nan̄go mandor Pailat aqa tal kobaqujaq gileb. Nan̄gi tal miligiq gilosai. Nan̄gi endegsib are qaleb, “Pailat a Juda tamo sai. A sawa bei qaji tamo. Deqa iga aqa tal miligiq gilqa getento. Gago dal anjam degsi unu. Iga aqa tal miligiq gilqom di iga une ti sqom. Deqa gago yori bati koba brantimqa iga in̄gi uyqa keresaiigwas.” Nan̄gi degsib are qalsib deqa nan̄gi Pailat aqa tal miligiq gilosai. ²⁹ Nan̄gi oqeq di tigelesonabqa Pailat a segi oqedosiq nan̄goq di brantej. Brantosiqa nenemnjrej, “Tamo endi aqa une kiyee qa ningi a osib ijoq bonub?” ³⁰ Onaqa nan̄gi na Pailat minjeb, “Tamo endi a kumbra uge yosai qamu iga inoq osi bosai qamu.”

³¹ Onaqa Pailat na olo minjrej, “Nin̄gi a olo osi aisib nun̄go segi dal anjam na aqa une qa pegiyiy.” Onaqa nan̄gi na kamba Pailat minjeb, “Iga Juda

tamo. Deqa iga na tamo moiyoṭṭa keresai.”³² Nanḡi Pailat deḡsib minjeb deqa anjam bei Yesus a nami marej qaji di aqa damu brantej. Aḡi Yesus a gam kiye na moiḡas di a segi nami ubtej.

³³ Onaqa Pailat a olo puluosiqa aqa tal miligiq gilsiq aqa qaja tamo nanḡi minjrnaqa nanḡi na Yesus osib aqa areq beb. Bonabqa Pailat na nenemyej, “Ni Juda nanḡo Mandor Koba e?”³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni ino segi areqalo na anjam di merbonum kiyo tamo qudei na e qa saimonub qusim anjam di merbonum kiyo? Ni e merbe.”³⁵ Onaqa Pailat na olo minjej, “E Juda tamo e? Sai. Ni que. Ino segi leḡ aḡi Juda nanḡi ti atra tamo kokba ti nanḡi na ni osib ijoq bonub. Deqa ni merbe. Ni une kiye yonum deqa ni osi bonub?”

³⁶ Onaqa Yesus na minjej, “E mandam qaji mandor sosai. Deḡsi so qamu Juda nanḡi na e ojeqṇab ijo wau tamo nanḡi nriḡosib qoto itnjreb qamu.”³⁷ Onaqa Pailat na olo Yesus nenemyej, “Ni bole mandor e?” Onaqa Yesus na minjej, “Od, ni kere merbonum. E mandor. E anjam bole ubṭqajqa deqa mandamq aisim ḡambabem. Tamo kalil anjam bole dauryeqṇub qaji nanḡi ijo anjam queqṇub.”³⁸ Onaqa Pailat na nenemyej, “Anjam bole di kiye?”

Juda nanḡi na Pailat minjeb, “Ni Yesus ḡamburbasq di qame!”

Pailat a deḡsi marsiqa olo oqedosiqa Juda tamo kokba nanḡoq gilsiq minjrej, “E tamo endi aqa jejamuq di une bei unosai.”³⁹ Deqa e nunḡo kumbra bei dauryqai. Wausau gaigai nunḡo yori bati koba branteqnaqa e na tamo qujai tonto talq dena uratoḡnsim enḡeqṇum. Deqa ninḡi na merbiy. Wausau endea e tamo yai uratosiy enḡwai? E Juda nanḡo mandor endi uratosiy enḡwai e?”⁴⁰ Onaqa Juda tamo kokba nanḡi olo tulan saidosis minjeb, “Ni a uratim oqedaiq. Tonto tamo Barabas a uratim oqedem.” Nanḡi Pailat deḡsib minjeb. Barabas a leḡ ojo tamo.

19

¹ Onaqa Pailat a Yesus osiqa aqa qaja tamo nanḡo banq di atsiqa minjrej, “Ninḡi Yesus bu toḡon na kumbainyiy.” Deḡsi minjrnaqa nanḡi na Yesus osib bu toḡon na kumbainyeb. ² Kumbainyosib koboonaqa nanḡi na sil luwit osib lulumosib dena mandor kokba nanḡo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib siḡgila na teqiyeb. Osib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanḡi gaigai jigeqṇub deqaji bei osib Yesus jigeteb. A segi qa Mandor Koba maroqnej deqa nanḡi na kumbra degyeb. ³ Osib nanḡi Yesus aqa areq bosib a misilinḡoqnsib gisaḡ na biḡinḡoqnsib minjoqṇeb, “O Juda nanḡo Mandor Koba, kaiye.” Nanḡi deḡsib Yesus misilinḡoqnsib ban lubtosib aqa ulatamuq di qaloqṇeb.

⁴ Onaqa Pailat a olo aqa talq dena oqedosiqa Juda tamo kokba nanḡi minjrej, “Ninḡi uniy. E Yesus aqa jejamuq di une bei yala unosai bole sai. Ninḡi di qalieqajqa deqa e Yesus olo nunḡoq osi bonum.”⁵ Deḡsi minjrnaqa Yesus a oqedej. Gate tatal sil luwit na gereiyosib aqa gateq di ateteb qaji de ti gara lent a jigeteb qaji de ti qorbi oqedej. Onaqa Pailat na minjrej, “Ninḡi tamo endi uniy.”

⁶ Deḡsi minjrnaqa atra tamo kokba ti nanḡo qaja tamo nanḡi ti Yesus unsi-bqa nanḡi murqumyoqnsib Pailat wainḡoqnsib minjoqṇeb, “Ni a ḡamburbasq di qame! Ni a ḡamburbasq di qame!” Onaqa Pailat na minjrej, “Ninḡi segi na Yesus osib ḡamburbasq di qamiy. E aqa jejamuq di une bei unosai.”⁷ Onaqa

Juda tamo kokba nanġi na olo Pailat minjeb, “Yesus a segi qa marqo, ‘E Qotei aqa Njiri.’ Aqa une deqa a moiyem. Gago dal anjam degsi unu.”

⁸ Onaqa Pailat a nanġo anjam di qusiqa a tulaġ ulaugetej. ⁹ Osiqa a olo Yesus osiq tal miligiq gilsiqqa nenemyej, “Ni sawa qabe qaji? Ni e merbe.” Onaqa Yesus a mequmesoqnej. A na kamba anjam bei Pailat minjosai. ¹⁰ Deqa Pailat na olo minjeb, “Ni anjam bei merbqasai e? Ni que. E tamo kobaquja. Deqa e ni uratmit ni gilqam. E ni uratmqasai di ni namburbasq di gainjosim moiqam. Ni degsi poimosai e?”

¹¹ Onaqa Yesus na Pailat minjeb, “Qotei lan qureq di unu qaji a na ni singila emosai qamu ni e gulbe bei ebqa keresai qamu. Deqa ino une kiñala. Ariya atra tamo gate agi e ojsiq ino banq di atqo qaji aqa une kobaquja.” ¹² Yesus na Pailat degsi minjnaq qusiqa olo oqedosiqa Juda tamo kokba nanġi minjreb, “Unġum. E Yesus uratit gilqas.” A nanġi degsi minjrebnaqa nanġi na olo tulaġ saidoqnsib murqumyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus uratim gilaiq. Ni a uratqam di ni mandor koba Sisar aqa wau tamo bolesai. Yesus a marqo, ‘E segi mandor koba.’ A degsi marqo deqa a na Sisar jeu atqo.”

¹³ Nanġi na Pailat degsib minjrebnaq qusiqa a olo Yesus osiq oqedosiqa aqa awo jaram kobaq di awoej. Pailat a gaigai tamo nanġo une qa peginjraqa oqnsiq dia awoqnej. Jaram so qaji sawa di aqa ñam Meniġ Bijal. Hibru anjam na “Gabata” mareqnu. ¹⁴ Juda nanġo yori bati koba brantqa laqnej deqa yori bati aqa inġi inġi kalil gereiyosib atnab soqnej. Sen bati 12 onaq qanam jigej. Deqa Pailat na Yesus osiqa Juda tamo kokba nanġi minjreb, “Niġi nunġo mandor koba uniy.” ¹⁵ Onaqa nanġi tulaġ lelenjoqnsib minjoqneb, “Ni a taqal waiy! Osim namburbasq di qame!” Onaqa Pailat na nenemjreb, “E nunġo mandor koba osiy namburbasq di qamqai e?” Onaqa atra tamo kokba nanġi na kamba minjeb, “Gago mandor bei saiqoji. Gago mandor qujai agi Sisar.” ¹⁶ Onaqa Pailat a nanġo areqalo dauryosiqa Yesus osiq nanġo banq di atsiqa minjreb, “Niġi na Yesus osib namburbasq di qamiy.”

Yesus a namburbasq di gainjeb

¹⁷ Pailat a Juda tamo kokba nanġi degsi minjrebnaqa qaja tamo nanġi Yesus osib aqa qawarq di aqa segi namburbasq atetosib a ban ojsib Jerusalem uratosib osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di branteb. Ñam di Hibru anjam na “Golgota” mareqnu. ¹⁸ Di brantosib Yesus osib namburbasq di qameb. Tamo aiyel dego namburbasq di qamelenjeb. Yesus a ambleq di tigeltosib tamo bei aqa ban qonanq di tigeltb. Bei aqa ban woq di tigeltb.

¹⁹ Onaqa Pailat a anjam bei nengrenyosiq namburbasq mutu gogeq di atej. A endegsi nengrenyeb, “Yesus Nasaret qaji a Juda nanġo Mandor Koba.”

²⁰ Sawa agu Yesus namburbasq di gainteb qaji di Jerusalem jom. Deqa Juda tamo unġasari gargekoba nanġi gile beoqnsib anjam Pailat na nengrenyeb qaji di sisyoqneb. Anjam di Hibru anjam na ti Rom nanġo anjam na ti Grik nanġo anjam na ti turtosiq nengrenyeb. ²¹ Onaqa Juda nanġo atra tamo kokba nanġi na Pailat minjeb, “‘Yesus a Juda nanġo Mandor Koba’ anjam degsi nengrenyaim. ‘A marej, “E Juda nanġo Mandor Koba,” ’ anjam degsi nengrenyeb.”

²² Onaqa Pailat na minjreb, “Unġum. E anjam nengrenyonum degesoqnem.”

²³ Ariya qaja tamo nanġi na Yesus namburbasq di qamsibqa aqa gara elenqa marsib giltelenjeb. Giltelenjosib tumbol qolqe ateb. Aqa gara jugo olekoba di gara banġa qujai na gereiyeb. Gara banġa bei na totoryosai. Gara di tulaġ boledamu. ²⁴ Deqa qaja tamo nanġi segi segi qairosib mareb, “Iga gara di

bumbranjyasai. Iga meniņ silali alaņonom tamo yai aqa meniņ na buņņjrqaš a na gara di oqas.” Degsib marsib meniņ silali alaņeb. Nanġi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei neņgřenġ di unu qaji di aqa damu brantej. Anjam agiende, “Nanġi ijo gara elenqa marsib giltelenqab. Giltelenosib meniņ silali alaņqab.”

²⁵ Yesus aqa ai wo aqa ai yala wo ņamburbas utruq di tigelesoqneb. Maria Makdala qure qaji wo Klopas aqa ņaun Maria wo nanġi aiyel dego bosib koba na tigelesoqneb. ²⁶ Onaqa Yesus a tirosiqa aqa ai wo aqa anġro agi a tulaņ qalaqalaiyoqnej qaji de wo ņamburbas utruq di tigelesonab unjrsiqa aqa ai metosiq minjej, “O ai, di ino anġro.” ²⁷ Osiqa anġro di minjej, “Di ino ai.” Onaqa bati qujai deqa anġro dena Yesus aqa ai osiqa aqa segi talq di ombla sosibqa taqatoqnej.

Yesus a moiyej

²⁸ Yesus a qalieej, wau kalil aqa Abu na yej qaji di kobotej. Osiqa marej, “E ya qarboqo.” A degsi marej. Di kiyaaqa? Qotei aqa anjam bei neņgřenġ di so qaji di aqa damu brantqajqa deqa. ²⁹ Onaqa qaja tamo nanġi Yesus aqa anjam di qusibqa gara ņenġi bei osib wain isa kobaq di tuqteb. Tuqtosib ņamtaņ bei aqa dani osib mutuq di gara ņenġi qosisib osib Yesus anaiyqajqa soqtosib aqa medabuq di ateb. Wain di ya nobu bei ņamburbas utruq di nami atnab soqnej qaji dena tigsib Yesus anaiyeb. ³⁰ Onaqa Yesus a wain isa koba di uysiq marej, “Bini e ijo wau kobotonum.” Degsi marsiqa aqa gate gulainosiqa mondor titosiq moiyej.

Qaja tamo bei na Yesus aqa jar banġaq di qamej

³¹ Juda nanġo yori bati koba brantqa laqnej deqa yori bati aqa inġi inġi kalil gereiyosib atnab soqnej. Nebe yori bati. Deqa Juda nanġi mareb, “Iga yori bati qa tamo nanġi ņamburbasq di uratnjrim sqasai.” Osib nanġi Pailat aqa areq bosib minjeb, “Ni ino qaja tamo nanġi minjrimqa gilsib tamo ņamburbasq di gainjejunub qaji nanġo sinġa gentetnjribqa urur moreņabqa osib subq atqab.” ³² Onaqa Pailat a nanġo anjam di qusiqa odosiq aqa qaja tamo qudei qarinjnrnaq gilsib tamo aiyel Yesus koba na ņamburbasq di gainesoqneb qaji nanġo sinġa gentetnjreb. ³³ Osib Yesus aqa areq gilsib uneb a nami moiyej. Deqa nanġi aqa sinġa gentosai. ³⁴ Onaqa qaja tamo bei na aqa qaja osiq Yesus aqa jar banġaq di qamnaq leņ ti ya ti aiyej. ³⁵ Nanġi kumbra di yonabqa e ijo segi ņamdama na unem. E kumbra deqa saoqnsim laqnum. E segi qalieonum, ijo anjam bole. Deqa ninġi qusib nunġo areqaloq di singilatiy. ³⁶ Qaja tamo nanġi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei neņgřenġ di so qaji di aqa damu brantej. Agi endegsib neņgřenjeb, “Nanġi aqa tanu bei gentqasai.” ³⁷ Qotei aqa anjam bei dego aqa damu brantej. Anjam agiende, “Nanġi qaja na aqa jar banġaq di qamsibqa a koqyesqab.”

Tamo aiyel na Yesus aqa jejamu osib sub bunujq di ateb

³⁸ Onaqa tamo bei aqa ņam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A Yesus dauryoqnej qaji. A Juda tamo kokba nanġi ulainjrsiq deqa uliosiq Yesus dauryoqnej. A boleq di dauryosaiyoqnej. Ariya a Pailat aqa areq gilsiq nenemyej, “Ni e oddimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” Onaqa Pailat na Josep odyonaqa a Yesus aqa jejamu osiq subq atqa gilej. ³⁹ Nikodemus agi nami qolo Yesus aqaq gilej qaji a dego Josep ombla na Yesus aqa jejamu osib subq atqa gileb. Nikodemus a gilqa osiqa ņam so aqa ya quleq ti utru aiyela turtosiq gereiyosiq osi gilej. ņam so aqa ya di aqa gulbe

30 kilogram. ⁴⁰ Onaqa nanği aiyel Yesus aqa jejamu osib gara boledamu na dalaosib nam so aqa ya di osib aqa jejamuq di liyeb. Juda nanği na tamo subq atqa oqnsib degyeqñub.

⁴¹ Sawa Yesus namburbasq di qameb qaji qalaq di nañu agu bei soqnej. Nañu agu dia sub bunuj bei soqnej. Sub dia nami tamo bei atosaisoqñeb. ⁴² Sub di isaq di sosai. A jojom di soqnej. Juda nanngo yori bati aqa inği inği kalil gereiyqa bati brantej deqa nanği aiyel na Yesus aqa jejamu osib sub miligiq di jugeb.

20

Yesus a subq na tigelej

¹ Yesus a subq di sonaq yori batiej. Olo nebeonaqa nobqolo amburu Maria Makdala qure qaji a tigelosiqa Yesus aqa subq gilej. Gilsiq nam atej meniñ kobaquja sub me getenteb qaji di waqosiq taqal di sonaq unej. ² Unsiqa olo puluosiqa urur ti aisiq Saimon Pita wo Yesus aqa angro agi a tulan qalaqalaiyoqnej qaji de wo nanği aiyel itnjrsiqa minjrej, “Gago Tamo Koba aqa jejamu subq dena osib jaraiyonub. Qabia kiyo atonub di iga qaliesai.”

³ Degsi minjrnaqa Pita angro de wo nanği anjam di qusibqa Yesus aqa sub unqajqa gileb. ⁴ Nanği aiyel gurgurosib giloqnsib angro dena Pita bunyosiqa namoosi gilsiq subq di brantej. ⁵ Osiq sub meq di tigelosiqa miligi tirosiq gara Yesus dalaeb qaji di sonaq unej. A sub miligiq aiyosai. ⁶ Onaqa Saimon Pita a bunuqna bosiq torei sub miligiq aiyej. Aisiq a dego gara Yesus dalaeb qaji di unej. ⁷ Gara mutu bei Yesus aqa gate qoseteb qaji di lubosiq taqal beig di sonaq unej. Gara mutu di gara qudei ti turtosiq sosai. A segiq di soqnej. ⁸ Onaqa angro namo subq di brantej qaji a dego sub miligiq aiyej. Aisiq gara di unsiq marej, “Bole.” ⁹ Bati deqa nanği aiyel Qotei aqa anjam bei nenğrenq di so qaji di aqa utru geregere poinjrosaisoqnej. Anjam agiende, “Kristus a olo subq na tigelqas.” ¹⁰ Ariya nanği olo puluosib nanngo qureq aiyeb.

Maria Makdala qaji a Yesus unej

¹¹ Onaqa Maria a sub qalaq di tigelesosiqa akamoqnej. Akamoqnsiqa sub miligi tirej. ¹² Tirosiqa lan angro aiyel sub miligiq di sonab unjrej. Nanği gara qat jigsib Yesus ñeioteb qaji lumeq di awesoqñeb. Bei gateqsi bei sinğaqsı awesoqñeb. ¹³ Awesosibqa Maria minjeb, “Uña, ni kiyaaq akameqnum?” Onaqa minjrej, “Nanği ijo Tamo Koba osib jaraiyonub. Qabia kiyo atonub di e qaliesai.” ¹⁴ Maria a nanği degsi minjrsiq bulosiqa aqa qoreq di Yesus a tigelesonaq unej. A qaliesai, di Yesus.

¹⁵ Onaqa Yesus na Maria minjej, “O uña, ni kiyaaq akameqnum? Ni yai unqa bonum?” Onaqa Maria a are qalej, “Tamo endi a nañu agu taqateqnu kiyo?” Degsi are qalsiq minjej, “Ni na kiyo ijo Tamo Koba osim sawa qabia atonum di merbimqa e gilsiy oqai.” ¹⁶ Onaqa Yesus na minjej, “O Maria.” Degsi minjnaqa Maria a Yesus qa poiyoñaqa areiyosiq minjej, “O Rabonai.” Di Hibru anjam. Aqa damu, “O Qalie Tamo Koba.” ¹⁷ Onaqa Yesus na Maria minjej, “E ijo Abu aqaq oqosaiunum deqa ni e ojaim. Ni ijo was nanngoq gilsim endegi minjre, ‘Yesus a marqo, ‘E ijo Abu aqaq olo oqwai. Ijo Abu agi nungo Abu dego. Ijo Qotei agi nungo Qotei dego.’” Ni gilsim nanği degsi minjrej.”

¹⁸ Onaqa Maria Makdala qaji a Yesus aqa anjam di qusiqa gilsiq Yesus aqa angro nanği itnjrsiqa minjrej, “E gago Tamo Koba a unonum.” Osiqa anjam kalil Yesus na minjrej qaji di olo nanği sainjrej.

Yesus aqa angro nanği na a uneb

19 Yori bati koboosiq bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanği tal bei gogetosib sirañme kalil qandimtelenosib warum miligiq di soqneb. Nanği Juda tamo kokba nanği ulainjrsib deqa degyeb. Onaqa bati qujai deqa Yesus a tal miligiq di brantosıqa nanço ambleq di tigelosiq minjrej, “O ijo angro, ninği are lawo soqniy.” 20 Osiqa aqa ban ti jar banğa ti nanği osornjrej. Onaqa nanği kalil Tamo Koba a unsibqa tulan areboleboleinjrej. 21 Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ninği are lawo soqniy. Ijo Abu na e qarınbej dego kere e ninği qarıngeqnum.” 22 Yesus na aqa angro nanği anjam degsi minjrsıqa aqa mondor puynjrsıqa minjrej, “Ninği Qotei aqa Mondor Bole oiy. 23 Ninği tamo unğasari nanço une kobotetnjrqab di Qotei a dego nanço une kobotetnjrqas. Ariya ninği tamo unğasari nanço une kobotetnjrqasai di Qotei a dego nanço une kobotetnjrqasai.”

Tomas a Yesus unej

24 Yesus a nançoq di brantej di Tomas a nanği koba na sosai. Tomas a Yesus aqa angro 12 deqaji bei. Aqa ñam bei Didimus. 25 Onaqa Yesus aqa angro nanği gilsib Tomas itosib minjeb, “Iga gago Tamo Koba a unonum.” Degsi minjnabqa a nanço anjam di qunaq ugeiyonaq minjrej, “E ijo ñamdamu na Yesus aqa ban bile tutu na qameb qaji pirigi di unsiy ojçai di e marçai, ‘Bole.’ E aqa jar banğa qaja na qameb qaji pirigi di dego unsiy ojçai di e marçai, ‘Bole.’ E unğasai di e bole qa marçasai.”

26 Ariya bati 7 koboonaca Yesus aqa angro nanği olo tal miligiq di soqneb. Tomas a dego nanği koba na soqneb. Sirañme kalil qandimesonabqa Yesus a tal miligiq di brantosıqa nanço ambleq di tigelosiq minjrej, “O ijo angro, ninği are lawo soqniy.” 27 Osiqa Tomas minjej, “O Tomas, ni ino ban gei na ijo ban bile qameb qaji pirigi ojsim unime. Ino ban waiyosim ijo jar banğa qameb qaji pirigi dego oje. Areqalo aiyelaim. Areqalo qujaitosim e qa ino areqalo singilat.” 28 Onaqa Tomas na Yesus minjej, “O Yesus, ni ijo Tamo Koba. Ni ijo Qotei dego.”

29 Onaqa Yesus na olo Tomas minjej, “Ni ino ñamdamu na e nubsim deqa ino areqalo e qa singilatunum e? Ariya tamo unğasari nanço ñamdamu na e nubosaieqñub qaji nanği e qa nanço areqalo singilatqab di nanği tulan areboleboleinjrqas.”

Jon a anjam endi nenğreñyej di aqa utru

30 Yesus a Qotei aqa mañwa tulan gargekoba aqa angro nanço ñamdamuq di yoqnej. E aqa mañwa quja quja segi buk miligiq endi nenğreñyonum. 31 E anjam endi nenğreñyonum. Di kiyaca? Ninği sisiyosib Yesus qa nunço areqalo singilatısib a bole Kristus Qotei aqa Niri degsi poingwajqa deqa. Osib ninği Yesus aqa ñam na ñambile gıgai sqajqa deqa.

21

Yesus aqa angro 7 nanği na Yesus uneb

1 Onaqa bati bei Yesus a Taiberias ya agu qalaq di sosisqa aqa angro nançoq di olo brantej. E deqa kiñala saçai. 2 Ya agu qalaq di Yesus aqa angro 7 nanği soqneb. Angro bei Saimon Pita. Bei Tomas aqa ñam bei Didimus. Bei Nataniel. Nataniel aqa qure utru Kana. Kana a Galili sawaq di unu. Sebedi aqa ñiri aiyel nanği dego ya agu qalaq di soqneb. Ariya Yesus aqa angro aiyel dego nanği koba na soqneb. 3 Onaqa Saimon Pita na nanği minjrej, “E qe oqajqa deqa kakan waiyqa aieqnum.” Onaqa nanği na minjeb, “Iga kalil

koba na aiqom.” Degsi minjsib nanġi koba na aisib qobuġ gogetosib ya robuq oqsib kakan waiyoqneb. Di qolo. Waiyeq nab nebeej. Nanġi qe bei osai bole sai.

⁴ Nobqolo ambru nanġi qobuġ miligiq di sosib nham ateb Yesus a alile di tigelesonaq uneb. Nanġi qaliesai, di Yesus. ⁵ Deqa a na nenemnjrej, “O ijo anġro, ninġi qe onub e?” Onaqa nanġi na minjeb, “Eo. Iga qe osai.” ⁶ Onaqa minjrej, “Ninġi qobuġ aqa qala bei baġ woq di kakan waiyiy. Waiyosib ninġi qe oqab.” Onaqa nanġi Yesus aqa anjam di dauryosib baġ woq di kakan waiyeb qe tulaġ ani eb. Qe di tulaġ gargekoba deqa nanġi na soqtosib qobuġ goge di atqa keresaiinjrej.

⁷ Onaqa Yesus aqa anġro agi a tulaġ qalaqalaiyoqnej qaji a na Pita minjej, “Tamo di gago Tamo Koba.” Onaqa Saimon Pita a anjam di qusiqa aqa gara jugo wauqa osiq piqtej qaji di olo jigsiqu qobuġ dena prugosiq yaq aisiq qawainosiq Yesus aqa areq gilej. ⁸ Yesus aqa anġro qobuġ miligiq di soqneb qaji nanġi alile jojom 100 mita. Deqa kakan qe na maqesonaq nanġi qobuġ na titosib aisib alile di tiryeb.

⁹ Alile di tiryosib nham ateb di Yesus a nami nham tunġuyosiq qe koitonaq nhamywoq di sonaq uneb. Bem qudei dego sonaq uneb. ¹⁰ Deqa Yesus na minjrej, “Ninġi qe onub di qudei osi boiy.” ¹¹ Onaqa Pita a olo qobuġ gogetosiq kakan qe ti titosiq alile di atej. Qe di kokba. Qe kalil sisiyeb 153. Di qe gargekoba. Ariya kakan yala branjosai.

¹² Onaqa Yesus na minjrej, “Ninġi bosib inġi uyiy.” Anġro bei na yala nenemyosai, “Ni tamo yai?” Degosai. Nanġi qalie, di nanġo Tamo Koba. ¹³ Onaqa Yesus a nhamywo jojomyosiq bem ti qe ti di osiq nanġi anainjronaq uyeb.

¹⁴ Yesus a subq na tigelosiq aqa anġro nanġoq di brantoaiyeltej. Bini qalubqo.

Yesus na Pita minjej, “Ni ijo kaja du du nanġi gereinjrima”

¹⁵ Nanġi inġi uynab koboonaqa Yesus na Saimon Pita nenemyej, “O Saimon, Jon aqa nġiri, ni ijo anġro kalil nanġi buġnjrsimqa ni segi e tulaġ qalaqalaibeqnum e?” Onaqa Pita na minjej, “Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni ijo kaja du du nanġi gereinjrima.”

¹⁶ Osiqu olo Pita nenemyej, “O Saimon, Jon aqa nġiri, ni e tulaġ qalaqalaibeqnum e?” Onaqa Pita na minjej, “Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni ijo kaja nanġi taqat-njrima.”

¹⁷ Osiqu olo nenemyej, “O Saimon, Jon aqa nġiri, ni e qalaqalaibeqnum e?” Yesus na Pita anjam di nenemyoqalubtej deqa Pita a are gulbeyonaq minjej, “O Tamo Koba, ni kumbra kalil qa qalie. Deqa ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na olo minjej, “Ni ijo kaja nanġi gereinjrima.”

¹⁸ “O Pita, e bole mermqai. Ni anġro wala sosimqa ni ino segi areqalo dauryoqnsim sawa ni gilqajqa are soqnej qaji deq giloqnem. Ariya bunuqna ni qeliosimqa ino baġ aiyel soqtim tamo bei na ni tontmosim sawa ni gilqajqa asgimqas qaji deq osi gilqas.” ¹⁹ Pita aqa moiqajqa gam di Yesus na ubtosiq degsi minjej. Pita a gam dena moiym Qotei aqa nham goge oqwas. Pita a di qalieqajqa deqa Yesus na degsi minjej. Osiqu Pita minjej, “Ni e daurbe.”

Anjam getento

²⁰ Osiqa Yesus a Pita ombla walweloqnsibqa Pita a bulosiqa angro Yesus na tulan qalaqalaiyoqnej qaji a nanqi aiyel daurnjreqnaq unej. Angro di agi nami Yesus aqa angro nanqi koba na inqi uyoqnsibqa a Yesus beteryosiq nenemyej, “O Tamo Koba, angro yai na ni osim jeu tamo nanqo banq di atqas?” ²¹ Deqa Pita a angro di unsiqa Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, bunuqna ino angro di a kumbra kiye turqas?” ²² Onaqa Yesus na Pita minjej, “Angro di a moiyoqnsiqnimqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim. Di ino wau sai. Di ijo wau. Ni e daurbe.” ²³ Yesus na Pita degsi minjej. Deqa angro di a moiqasai anjam di sawa sawaq gileqnaqa Kristen was kalil nanqi quoqneb. Angro di a moiqasai Yesus na Pita degsi minjosai. A na minjej, “Angro di a moiyoqnsiqnimqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim.”

²⁴ Yesus aqa angro di agi e segi. E na anjam endi nengrenyonum. E ijo segi nandamu na Yesus aqa kumbra kalil endi unsim deqa nengrenyonum. Iga qalieonum, ijo anjam endi bole.

²⁵ Yesus a mandamq endi sosiqa a kumbra tulan garggekoba yoqnej. Deqa e are qalonum, Yesus aqa kumbra kalil deqa nengrenyqom di buk tulan tumbol kobaosim sawa sawa kalilq di maqosim sawa atqa keresaiqas.

YESUS AQA ANJAM MARO TAMO NANĠI

Yesus na aqa Mondor qarinyim aqa anġro nanġoq aiqas

¹ O Tiofilus, e nami anjam bei nengrenyosim inoq qarinyem. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji deqa ti anjam kalil a na tamo unġasari nanġi minjroqnej qaji deqa ti utruq na nengrenyem. ² Nengrenyosim gilsimqqa Qotei na Yesus osiq lan qureq oqej di patem. Yesus a lan qureq oqosaisosiqqa aqa segi anġro giltnej qaji nanġi koroinjrnaqa Mondor Bole na aqa medabu singilatetonaqa minjrej, “Niġi ijo wau ojoqnsib ijo anjam mare mare laqniy.” ³ Yesus a jaqatin osiq moisiq olo nambile sosiqqa aqa anġro nanġoq di brantoqnsiqqa manwa gargekoba yeqnaqa nanġi unoqneq. Unoqnsib maroqneq, “Bole.” Bati 40 qa a nanġoq di brantoqnej. Brantoqnsiqqa Qotei a tamo unġasari nanġo Mondor Koba sosim nanġi taqatnrqas anjam di minjroqnej. ⁴ Onaqa bati bei Yesus na aqa anġro nanġi di olo koroinjrnaqa minjrej, “Niġi Jerusalem urataib. Ijo Abu aqa Mondor niġi nami enġwa marej qaji deqa tarijoqnsib soqniy. E nami niġi deqa mernjoqnem.” ⁵ Jon a ya na tamo unġasari nanġi yansjroqnej. Ariya bati qudei koboamqqa e Mondor Bole aqa singila na niġi yansjgwaib.”

⁶ Onaqa bati bei Yesus a olo aqa anġro nanġi koroinjrnaqa nanġi na endegsib nenemyeb, “O Tamo Koba, bini bati endeqa kiyo ni na Rom nanġo singila kobotosim iga Israel tamo unġasari singila egimqqa iga kamba mandam endi taqatqom?” ⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Niġi bati di qalieqa maraib. Di nunġo wau sai. Di ijo Abu aqa wau. A segi na bati di giltej unu.” ⁸ Ariya Mondor Bole a nunġoq bamqqa niġi singila osib e qa anjam mare mare laqniy. Niġi Jerusalem endia, Judia sawaq di, Samaria sawaq di, sawa sawa kalil keretosib e qa anjam mare mare laqniy.”

Yesus a lan qureq oqej

⁹ Yesus na aqa anġro nanġi anjam degsi minjrnaqa a mandam uratosiq lan goge oqeqnaqa nanġi a koqyesoqneq. Onaqa lanbi na a kabutonaqa nanġi a olo unosai. ¹⁰⁻¹¹ Nanġi lan goge tarosib njam ateqnabqqa tamo aiyel gara qat jigeq qaji nanġi bosib nanġo areq di tigelosib minjrej, “O Galili tamo, niġi kiyaqqa lan goge tarosib njam ateqnub? Yesus a niġi uratnjsiqqa lan goge oqeqnaq niġi unonub mondon a degsim olo bqas.”

Yesus aqa anġro nanġi na tamo bei giltonab a Judas aqa sawa ej

¹²⁻¹³ Mana nanġi soqneq qaji aqa niam Oliv mana. Mana di Jerusalem jojomq di unu. Nanġi dena olo puluosib Jerusalem aisib tal gogetosib nanġo warum bei gogeqsi nanġi gaigai soqneq qaji deq gileb. Yesus aqa anġro warum deq gileb qaji nanġo niam agiende. Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Bartolomyu, Matyu, Alfius aqa niri Jems, Jems bei aqa niri Judas, Saimon agi nami Rom nanġi winjrnaqqa maroqnej qaji. Yesus aqa anġro 11 nanġi di warum deq gileb. ¹⁴ Nanġi ti unġasari qudei ti Yesus aqa was nanġi ti aqa ai Maria dego nanġi koba na gaigai warum dia koroqnsibqqa are qujaitoqnsib Qotei pailyoqneq.

¹⁵ Bati bei tamo unġasari 120 Yesus qa nanġo areqalo singilateb qaji nanġi koroosib sonabqqa Pita a nanġo ambleq di tigelosiqqa minjrej, ¹⁶⁻¹⁷ “O ijo was niġi quiy. Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu qaji di aqa damu bini

brantqo. Anjam di aqa damu Qotei a nami brantqa marej deqa agi brantqo. Anjam di Qotei aqa Mondor na Devit minjnaq qusiqqa nengrenyonaq soqnej. A Judas qa nengrenyej. Judas agi iga koba na sosimqa Yesus aqa wau ojoqnem. Ninji qalie, bunuqna a na jeu tamo nanji gam osornjrnaqa Yesus ojob.” Pita a nanji anjam degsi minjrej.

¹⁸ Judas aqa kumbra tulan uge. Aqa kumbra uge agiende. Juda tamo kokba nanji na a silali yonabqa Yesus osiqqa nanjo banq di atej. A silali di osiqqa mandam taqal bei awaiyej. Awaiyosiqqa a mandam dia ulonosisqa aqa mene paraonaqa bi bilenrej. ¹⁹ Bunuqna tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanji deqa qusibqa mandam di aqa nam “Akeldama” waiyeb. Di nanjo segi anjam na nam waiyeb. Nam di aqa damu, “Len Aiqajqa Mandam.”

²⁰ Ariya Pita a olo marej, “Devit a nami Qotei louqa buk miligiq di Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Aqa tal lanja sqas. Tamo bei na olo aqa tal oqasai.’ Osiqa olo Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei na kamba aqa wau ojgas.’

²¹ “Deqa ijo was ninji quiy. Iga tamo bei giltonamqa a na Judas aqa sawa osim iga ti Yesus aqa wau ojgom. Iga nami Tamo Koba Yesus dauryosim laqnamqa bati deqa tamo nanji iga koba na soqnem deqaji bei giltqom. ²² Jon yansnjro qaji aqa bati qa Yesus na aqa wau utru atej dena bosi bosiq Qotei a Yesus yaigosisqa lan qureq oqej. Bati deqa tamo nanji iga koba na soqnem deqaji bei giltonamqa a iga ti Yesus aqa wau ojgom. Ojsimqa Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa mare mare laqnaqom.”

²³ Pita a nanji anjam degsi minjrnaqa nanji na tamo aiyel giltnjreb. Josep Matias wo giltnjreb. Josep aqa nam bei Barsabas. Aqa nam bei Jastas. ²⁴ Nanji aiyel giltnjrsibqa endegsib pailyeb, “O Tamo Koba, ni tamo kalil nanjo areqalo qalie. Deqa tamo aiyel endi ni yai giltqam di iga osorgimqa tamo dena Judas aqa sawa osim aqa wau ojgas. ²⁵ Judas a wau di uratosiqqa moisiq sawa uge ni nami a aiqajqa giltem qaji deq aiyej.” ²⁶ Nanji degsib pailyosib kobonaqa tamo yai na kamba Judas aqa wau ojgas deqa marsibqa meniñ silali alaneb. Alanebqa Matias aqa meniñ na bunyej. Deqa nanji Matias giltonabqa a Yesus aqa anjam maro tamo 11 nanji koba na sosib wauoqneb.

2

Qotei aqa Mondor a mandamq aiyej

¹⁻² Onaqa Juda nanjo yori bati koba nam Pentikos di brantej. Juda nanjo moma nanji nami inji meli bunuj otoreleneb. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesus aqa tamo ungasari nanji tal qujaiq di koroosib soqneb. Sonabqa lan goge na jagwa koba anjam ato bulosiq tal nanji awesoqneb qaji deq aiyej. Aisiq tal keretej. ³ Onaqa inji bei a nam pulon bulosiqqa aisiq segi segiosiqqa nanjo gateq di awoelonaq uneb. ⁴ Bati deqa Mondor Bole a nanjo segi segi are miligiq aisiq menj bulyetnrnaqa nanji kalil qure utru segi segi nanjo anjam marelenjoqneb.

⁵ Bati deqa Juda tulan gargekoba sawa sawa kalilq di nambabeb qaji nanji Jerusalem di soqneb. Nanji kalil Qotei qa louoqneb qaji. ⁶⁻⁷ Jagwa koba di anjam ato bulonaqa nanji kalil queb. Qusibqa manwa di unqajqa bosib koroeb. Koroosib nanjo segi segi qure utru anjam Yesus aqa tamo ungasari nanji na mareqnab qusibqa prugugetoqneb. Osib maroqneb, “Tamo ungasari kalil endi Galili qaji. ⁸ Nanji kiyersib gago segi segi qure utru anjam mareqnab iga queqnum? ⁹ Iga qudei Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia,

Pontus, Esia qaji. ¹⁰ Iga qudei Frigia, Pamfilia, Isip qaji. Iga qudei Libia sawa agi Sairini sawa jojom deqaji. Iga qudei Rom qaji. ¹¹ Iga qudei Juda tamo tintin. Iga qudei Juda nanngo lou dauryqa marsim nanngo miligiq aiyem. Iga qudei Krit. Iga qudei Arebia qaji. Nanngi kiyersib gago segi segi qure utru anjam na Qotei aqa manwa kalil qa saeqnab iga queqnum?" ¹² Juda kalil nanngi anjam degsib marsibqa prugugetoqnsib segi segi maroqneb, "Endi kumbra kiyero?" ¹³ Onaqa nanngi qudei yomuoqnsib maroqneb, "Nanngi wain bunuj uysib deqa nanariosib anjam lanja lanja mareqnum."

Pita a anjam palontej

¹⁴ Onaqa Yesus aqa angro ¹¹ nanngi Pita ombla tigelosibqa Pita na aqa medabu waqtosiqqa endegsi marej, "Ninggi Juda ti tamo kalil Jerusalem endi unub qaji ningi ti ijo anjam endi qusib poinngem. ¹⁵ Ningi maronub, 'Tamo ungasari nanngi di wain uysib nanarionub.' Di sai. Endego nobqolo koba. Wain uyqa bati sai. ¹⁶ Manwa ningi bini unonub qaji endeqa Qotei aqa medabu o tamo Joel a nami marej. Agi a endegsi marej, ¹⁷ 'Qotei a marqo, "Dinjo bati jojomoqnmqqa e na ijo Mondor qarinyitqa tamo ungasari kalil nanngoq aiqas. Aisim nunngo angro mel ti nunngo angro sebin ti nanngi singila enjrimqqa nanngi ijo medabu osib anjam maroqncqab. Nunngo angro wala nanngi ti nunngo tamo bole bole nanngi ti areqalo waqtetnjroqnmqqa neio buloqnsibqa ijo kumbra gargekoba unoqncqab. ¹⁸ Bati deqa e na ijo Mondor qarinyitqa ijo wau tamo ti ijo wau ura ti nanngoq aisim singila enjroqnmqqa nanngi ijo medabu osib anjam maroqncqab. ¹⁹ Lan goqe dia e manwa gargekoba yoqncqai. Mandamq di dego manwa gargekoba yoqncqai. Len ti namyuwo ti qurem koba ti qarinyit mandamq aiqas. ²⁰ Senj ambruqas. Bai lentosim lenj bulqas. Amqa Tamo Koba a rianj koba ti singila koba ti bqas. ²¹ Bati deqa tamo ungasari gargekoba nanngi Tamo Koba aqa nam metosib pailiybqa a na nanngo pailyo qusim nanngi kalil elenjamqqa nanngi so bole gaigai sqab." ' Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami anjam degsi marej.

²² "Deqa Israel tamo ungasari, ningi ijo anjam endi quiy. Ningi qalie, Qotei a Yesus Nasaret qaji aqa singila na manwa gargekoba nunngo ambleq di yoqnej. A degyoqnej. Di kiyaqqa? Ningi poingwajqa, Qotei na a qarinyonaq bej. ²³ Bunuqna Qotei na Yesus olo osiq nunngo banq di atej. A nami kumbra degyqa marsiq aqa segi areqalo dauryosiq degyej. Degyonaqa ningi na Yesus ojsib tamo uge nanngo banq di atnabqa nanngi a osib namburbasq di qalnab moiyej. Nunngo kumbra dena ningi segi na Yesus qalsib moiyyoteb. ²⁴ Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiqqa moiyo aqa gulbe kobotej. Deqa moiyo na Yesus a olo ojqa keresai. ²⁵ Agi Devit a nami Yesus qa endegsi marej, 'Tamo Koba a bati gaigai ijo ulatamuq di sonaq e uneqnum. A ijo banj woq di unu deqa e padalqasai.

²⁶ Deqa e tulanj areboleboleibeqnu. E arebolebole na anjam mareqnum. O Qotei, ingi bole bole ni na e ebqajqa marem qaji di e oqajqa tarinjoqnsim unum.

²⁷ Ni ijo qununj uratim moiyo qureq aiqasai.

Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.

²⁸ Nambile sqajqa gam di ni na e osorbeqnum.

Ni e ombla sqam deqa e tulanj areboleboleibeqnu.'
Devit a nami anjam degsi marej.

29 “O ijo was, e bole mernḡwai. Gago moma Devit a moinaqa subq ateb. Aqa sub agi bini unu iga gaigai uneqnum. ³⁰⁻³¹ Nami Qotei na Devit minjej, ‘Mondorj ino moma nanḡi paraosibqa ler dena tamo bei a ḡambabqas. Amqa e na tamo di gilitḡa ni mandor koba unum dego kere a kamba ino sawa osim Mandor Koba sḡas.’ Qotei a nami Devit anjam degsi minjsiqa aqa anjam di siḡilatosiqa olo minjej, ‘E ijo anjam di uratqasai. E dauryqai.’ Devit a Qotei aqa medabu o tamo soqnej deqa kumbra Qotei na mondorj yqas qaji di Devit a nami qalieej. Osiqa Kristus qa endegsi marej, ‘Bunuqna a subq na tigelqas.’ Osiqa olo marej, ‘Qotei na Kristus moiyo qureq di uratqasai. Aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.’ ³² O ijo was, Yesus qujai di Qotei a subq na tigeltonaqa iga kalil ḡamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ³³ A lan qureq oḡsiq ḡam kobaquja osiq Qotei aqa ban woq di awoej. Osiqa Mondor Bole niḡi nami eḡwa marej qaji di aqa Abu aqaq dena yayiosiqa qarinyqo aiqoqa niḡi unsib nunḡo dabkala na dego quonub. ³⁴ Devit a subq na tigelosiq lan qureq oqosai. Ariya a Kristus qa endegsi marej,

‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,

“Ni ijo ban woq endi awo.

³⁵ Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanḡi elenosi y ino sorgomq di atitqa ni na nanḡi taqatnjrqam.” ’

Devit a nami Kristus qa degsi marej.

³⁶ “Deqa Israel tamo unḡasari, niḡi kalil endegsi poingem. Yesus agi niḡi na ḡamburbasq di qalnab moiyej qaji a Qotei na olo giltosiqa a gago Tamo Koba Kristus ḡam waiyej.”

Tamo unḡasari gargekoba nanḡi are bulyosib yanso eb

³⁷ Onaqa tamo unḡasari nanḡi Pita aqa anjam di qunabqa anjam dena nanḡo are qametnjrej. Deqa nanḡi na Yesus aqa anḡro nanḡi Pita ombla minjreb, “O gago was niḡi na mergiy. Iga kiyeronamqa Qotei na iga elenjamqa iga padalqasai?” ³⁸ Onaqa Pita na kamba minjrej, “Niḡi segi segi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Babqa iga Yesus Kristus aqa ḡam na niḡi yansḡonam Qotei na nunḡo une kalil kobotetḡwas. Osim aqa Mondor Bole niḡi lanja eḡwas. Awai saiqoji. ³⁹ Qotei a nami marej, ‘E na niḡi ti nunḡo anḡro ti tamo kalil isa isaq di unub qaji nanḡi ti ijo Mondor eḡwai.’ Qotei a nami degsi marej. Deqa niḡi quiy. Gago Tamo Koba Qotei a aqa anjam di uratqasai. Tamo unḡasari kalil a na metnjrim aqaq bqaq qaji nanḡi aqa Mondor enjrqas.”

⁴⁰ Pita a anjam deqaji gargekoba siḡila na nanḡi minjroqnej. Osiqa olo endegsi minjrej, “Tamo unḡasari bini bati endeqa unub qaji nanḡi kumbra uge uge yoqnsib laqnum. Niḡi nanḡi ti Qotei na padaltḡaim deqa niḡi geregere ḡam atoqniy.” ⁴¹ Pita a anjam degsi marnaqa bati deqa tamo unḡasari 3,000 nanḡi aqa anjam di qusib nanḡo are milḡiq di ateb. Osib nanḡi yanso eb. Nanḡi Yesus qa nanḡo areqalo siḡilateb deqa nanḡi tamo unḡasari nami Yesus qa nanḡo areqalo siḡilateb qaji nanḡo milḡiq aisib koba na soqneb.

Yesus aqa tamo unḡasari kalil nanḡi are qujaitoqnsib soqneb

⁴² Tamo unḡasari Yesus qa nanḡo areqalo siḡilateb qaji nanḡi bati gaigai aqa anjam maro tamo nanḡo anjam quoqnsib dauryoqneb. Nanḡi are qujaitoqnsib bem gentoqnsib uyoqnsibqa Qotei pailyoqnsib soqneb. ⁴³ Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nanḡi di siḡila enjreḡnaqa nanḡi manwa gargekoba

yoqneb. Yeƣnab Yesus aƣa tamo uƣƣasari kalil naƣi maƣwa di unoqnsib Qotei aƣa ñam soqtoqneb. ⁴⁴ Tamo uƣƣasari kalil Yesus ƣa naƣo areƣalo siƣilateb ƣaji naƣi bati gaigai korooqnsibƣa are ƣujaitoqnsib soqneb. Naƣo iƣi iƣi kalil di koba ƣaji degsib maroqnsib segi segi ƣa jei jeiyoqneb. ⁴⁵ Naƣo mandam ti iƣi iƣi ti ƣariƣyelenjeƣnab tamo ƣudei na awaiyoqnsib silali enjreƣnab oqnsib Yesus aƣa tamo uƣƣasari iƣi iƣi saiƣoji naƣi jeisib enjroqneb. ⁴⁶⁻⁴⁷ Naƣi bati gaigai are ƣujaitoqnsib sosibƣa atra tal miligiq di korooqnsib louoqneb. Naƣo segi segi talƣ di deƣo korooqnsibƣa bem gentoqnsib uyoqneb. Naƣi arebolebole ti lawo na sosibƣa Qotei aƣa ñam soqtoqnsib koba na iƣi uyoqneb. Deyeqnabƣa tamo uƣƣasari kalil naƣi naƣo kumbra di unoqnsib naƣi ƣa tulaƣ areboleboleinjroqnej. Bati gaigai tamo uƣƣasari ƣudei naƣi are bulyeqnab Tamo Koba a na naƣi eleneƣnaƣa naƣi boqnsib tamo uƣƣasari nami Yesus ƣa naƣo areƣalo siƣilateb ƣaji naƣo miligiq aiyooqnsib koba na soqneb.

3

Pita Jon wo naƣi na tamo siƣa ƣandamo boleteb

¹⁻² Bati gaigai bilaƣ senj kelinteƣnaƣa Juda tamo uƣƣasari naƣi atra tal miligiq giloqnsib dia Qotei pailyoqneb. Pailyo bati bei Pita Jon wo naƣi aiyel pailyoƣa marsib atra tal miligiq gilƣa laƣnabƣa tamo bei ai miligiq na siƣa ƣandamo ñambabej ƣaji a atra tal siranƣe jojomƣ di awesoqnej. Bati gaigai aƣa was naƣi a ƣoboiyoqnsib boqnsib siranƣe jojomƣ di ateqnabƣa awoooqnsiƣa tamo uƣƣasari atra tal miligiq gileqƣnabƣa silali ƣa ñilnjroqnej. Siranƣe di aƣa ñam Siranƣe Boledamu. ³ Bati deƣa Pita Jon wo naƣi atra tal miligiq gilƣa laƣnabƣa unjrsiƣa silali ƣa ñilnjrej. ⁴ Onaƣa naƣi aiyel na tamo di koƣyosibƣa Pita na minjej, “Ni aƣo nige.” ⁵ Degsi minjnaƣa a are ƣalej, “Naƣi aiyel silali bei ebƣab.” Degsi are ƣalsiƣa naƣi aiyel koƣnjresoqnej. ⁶ Onaƣa Pita na minjej, “E silali saiƣoji. Ijo iƣi bei unu di ni emƣai. Yesus Kristus Nasaret ƣaji aƣa ñam na e ni mermonum, ‘Ni tigelosim walwel.’” ⁷⁻⁸ Degsi minjsiƣa aƣa baƣ woƣ di ojsiq tigeltonaƣa aƣa siƣa tombol siƣilaonab tigelooƣjatosiq walwelej. Osiq Pita Jon wo naƣi aiyel daurnjrsiƣa atra tal miligiq gilsiq tulaƣ areboleboleiyeqnaƣa prupruƣoqnsiq Qotei aƣa ñam soqtoqnej. ⁹⁻¹⁰ A deyeƣnaƣa tamo uƣƣasari kalil naƣi a unsibƣa are koba ƣaloqneb. Osib maroqneb, “Tamo siƣa ƣandamo bati gaigai atra tal siranƣe jojomƣ di awoooqnsiƣa silali ƣa ñileqnu ƣaji aƣi a di.”

Pita a atra tal miligiq di anjam palontej

¹¹ Tamo di a Pita Jon wo naƣi aiyel daurnjrsiq laƣnaƣa tamo uƣƣasari kalil naƣi a unoqnsib are koba ƣaloqneb. Deƣa naƣi gurgur ti bosib atra tal meƣ di Pita Jon wo sonabƣa koba na korooqneb. Atra tal me di aƣa ñam Solomon aƣa Tal Me. ¹² Tamo uƣƣasari naƣi bosib koroeqƣnab Pita a naƣi unjrsiƣa endegsi minjrej, “O Israel tamo uƣƣasari, ñiƣi kiyaaƣa aƣo aiyel tamo di boletonum unsibƣa are koba ƣaleqƣnub? Niƣi kiyaaƣa aƣo aiyel nugsibƣa endegsib mareqƣnub, ‘Naƣo segi siƣila na ti kumbra bole na ti tamo di boletonub walwelƣo’? Niƣi degsib maraib. ¹³ Qotei aƣa wau tamo Yesus aƣa siƣila na tamo di boleosiƣ walwelƣo. Qotei a Abraham, Aisak, Jekop, gago moma kalil naƣi ti naƣo Qotei. A na Yesus laƣ ƣureƣ osi oqsiƣ ñam kobaƣuja yej. Yesus ƣujai di ñiƣi na osib jeu tamo naƣo baƣƣ di ateb. Onaƣa Pailat a olo Yesus tonto talƣ dena oqeq atƣajƣa marnaƣa ñiƣi na saideb.

¹⁴ Yesus a Qotei aqa segi Tamo Boledamu. A une saiqoji. Ariya ningi na Yesus goreiyosib saidosib Pailat minjeb, ‘Tonto tamo bei oqeq atsim ege.’ Ningi na Pailat degsib minjnabqa a nungo anjam di dauryosiqqa leñ ojo tamo osiqqa oqeq atsiq engej. ¹⁵ Ariya Yesus a segi nambile qa utru. Di ningi na qalnab moiyej. Moinaqa Qotei na olo subq na tigeltonaqa iga gago njamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ¹⁶ Aqo aiyei Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga aqa ñam na tamo singa qandamo di boletonum a singilaqo. Tamo singa qandamo di ningi qalie. Ningi gaigai a unoqneb. Yesus a segi na aqo aiyei singila egwoqa a qa gago areqalo singilatosisim tamo di boletonumqa nungo njamdamuq di walwelqo.

¹⁷ ‘O gago was, e qalieonum, ningi ti nungo gate nangi ti une kobaquja ateb di ningi poingosai. ¹⁸ Ningi kumbra di yeb deqa Qotei aqa medabu o tamo kalil nanngo anjam nami maroqneb qaji di aqa damu Qotei na babtej. Agi Qotei na nanngo medabu singilatetnjreqnaqa nangi endegsib maroqneb, ‘Qotei aqa Kristus a jaqatinj koba osim moiqas.’

¹⁹⁻²⁰ ‘Deqa ijo was kalil, ningi are bulyosib Tamo Koba aqaq boiy. Babqa a na nungo une kobotetngsim ningi singila bunuj engwas. Osim mondon a na Yesus olo qarinyim nungoq bqas. Tamo di agi Kristus Qotei a nami ningi qa osiq giltej qaji. ²¹ A lan qureq oqej di unu. A di soqnimqa Qotei na mandam bunuj ti lan bunuj ti atqa bati brantimqa a olo bqas. Qotei a nami aqa kumbra deqa anjam marej. Osiqa aqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nangi minjreqnaqa nangi na nenjrenjyoqneb.

²² ‘Nami Moses a Yesus qa endegsi marej, ‘Mondon Tamo Koba Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nungo ambleq dena tigeltimqa a anjam merngoqnaqas. Anjam merngoqnimqa ningi aqa anjam kalil qusib dauryoqniy.

²³ Tamo ungasari kalil aqa anjam quqwa uratqab qaji nangi Qotei na ñumim morenqab. Deqa nangi olo Qotei aqa tamo ungasari nango ambleq di sqasai.’ Moses a nami Yesus qa degsi marej. ²⁴ Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nangi dego nami Yesus qa anjam degsib maroqneb. Agi Samuel a utru atsiqa a Yesus bqajqa bati qalieosiq deqa Yesus qa anjam maroqnej. Samuel a moinaqa Qotei aqa medabu o tamo kalil bunuqna brantelenjeb qaji nangi dego Yesus bqajqa bati qalieosib deqa anjam maroqneb.

²⁵ ‘Qotei a ningi elenqa osiq deqa aqa medabu o qaji tamo nangi qarinjreqnaqa aqa anjam mare mare laqneb. A nami nungo moma utru nangi ti koba na anjam qosisibqa Abraham endegsi minjej, ‘Mondon ino moma nangi paraosibqa leñ dena tamo bei nambabqas. Nambabosim tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nangi boletnjrqas.’ Qotei a ningi elenqa osiq deqa anjam di Abraham minjej. ²⁶ Osiqa bunuqna aqa wau tamo Yesus a qarinyonaq nungoq aiyej. Qotei a are qalej, a Yesus qarinyim a ningi kalil boletngimqa ningi nungo kumbra uge uge kalil uratqab. Qotei a degsi are qalsiq Yesus qarinyonaq nungoq aiyej.’

4

Nangi na Pita Jon wo ojelenjosib tonto talq di breinjreb

¹⁻³ Pita Jon wo nangi na tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam minjreqnabqa atra tamo nangi ti Sadyusi nangi ti atra tal taqato tamo nanngo gate ombila na tulan minjin oqetnjrnaqa bosib nangi aiyei ojelenjosib tonto talq di breinjreb. Di kiyaga? Nangi aiyei maroqneb, ‘Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa tamo kalil nangi dego moisiq olo subq na tigelqab.’ Deqa nangi aiyei tonto

talq di breinjreb. Bilaqtey deqa nanği aiyel tonto talq di uratnjrnab sonab nebeey. ⁴ Bati deqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği Qotei aqa anjam quoqnsib Yesus qa nanço areqalo sinğilatqneq. Nanği kalil turteb 5,000.

Pita Jon wo nanği Juda gate kokba nanço ulatamuq di tigeleb

⁵ Nebeonaqa Juda nanço tamo kokba ti gate nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti Jerusalem di koroeb. ⁶ Atra tamo gate Anas aqa leñ kalil nanği ti dego koroeb. Bei Kaiafas. Bei Jon. Bei Aleksanda. ⁷ Koroosib Pita Jon wo nanği metnjrnab bonab nanço ambleq di tigeltjnreb. Tamo sinğa qandamyonaq olo boleey qaji a dego osi bosib tigelteb. Osib Pita Jon wo nenemjnreb, “Ninği sinğila qabe na osib tamo endi boleteb? Ninği yai aqa ñam na boleteb?”

⁸⁻⁹ Onaqa Mondor Bole a Pita aqa miligiq aisiq medabu sinğilatetonaqa a na nanği endegsi minjrej, “O Israel tamo kokba ti gate ninği ti ijo anjam endi quiy. Aqo aiyel na tamo sinğa qandamo endi boletem deqa ninği iga osib nunço ñamdamuq di tigeltgonub. Tamo endi a kiyersi boleey deqa ninği qalieqa osib nenemgonub. ¹⁰ Deqa ninği ti Israel tamo unğasari kalil ti ijo anjam endi qusib poingem. Nasaret tamo Yesus Kristus agi ninği na ñamburbasq di qalnab Qotei a olo subq na tigeltey qaji aqa ñam na tamo endi a boleqo. Boleosiq nunço ulatamuq endi tigelesonaq ninği unonub. ¹¹ Yesus a tal ai bul. Ninği tal gereiyo qaji tamo bul. Ninği na tal ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa Qotei na olo tal ai di osiqa tal sinğilatqajqa deqa tumaq di tigeltey unu. ¹² Ninği quiy. Tamo bei aqa ñam na Qotei na iga elenqasai. Yesus aqa ñam na qujai Qotei na iga elenqas. Amqa iga padalqasai. Iga elenqajqa tamo bei saiqoji. Sawa bei beiq di Qotei na tamo bei iga osorgosai bole sai.”

¹³ Pita Jon wo nanği sinğila na anjam di maroqneq nanği ulaosai. Deqa Juda tamo kokba nanği tulan prugeb. Di kiyayaq? Nanği qalieeb, nanği aiyel nami skul beiq gilosai. Nanği tamo lanaj. Degsib qalieosib poinjrej, nanği aiyel nami Yesus ombla laqneq. ¹⁴ Tamo sinğa qandamyonaq olo boleey qaji a Pita Jon wo nanço areq di tigelesonaq Juda tamo kokba nanği unsibqa anjam bei kamba marqa keresaijnrej.

¹⁵ Deqa nanği na Pita Jon wo minjrnabqa taqal beiq gilnabqa nanği segi qairosib mareb, ¹⁶ “Iga nanği aiyel kiyernjrqom? Nanği aiyel manwa kobaquja yonubqa Jerusalem tamo unğasari kalil nanği quekritonub. Deqa iga gisan qa marqa keresai. ¹⁷ Unğum, iga na nanği aiyel Yesus aqa ñam mare mare laqajqa saidnjrqom. Yimqa nango anjam kobaqasai.” ¹⁸ Juda tamo kokba nanği degsib qairosib nanği aiyel olo metnjrnab bonabqa sinğila na saidnjrsib minjreb, “Ninği aiyel olo Yesus aqa ñam maroqnaib. Medabu getentiy.”

¹⁹ Onaqa Pita Jon wo nanği na kamba minjreb, “Aqo aiyel Qotei aqa anjam dauryqa uratosim olo nunço anjam dauryqom di Qotei aqa ñamgalaq di kumbra bole e? Ninği segi mariy. ²⁰ Aqo aiyel medabu getentqa keresai. Qotei aqa manwa kalil gago ñamdamu na unoqnem qaji deqa iga mare mare laqnqom. Aqa anjam kalil gago dabkala na quoqnem qaji di dego iga mare mare laqnqom. Iga uratqa keresai.”

²¹ Onaqa Juda tamo kokba nanği na olo nanği aiyel Yesus aqa ñam marqa-jqa sinğila na saidnjrsib uratnjrnab gileb. Nanği aiyel na tamo sinğa qandamo boletonabqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği unsibqa Qotei aqa ñam soqtoqneq. Deqa Juda tamo kokba nanği tamo unğasari nanği ulainjreb. Nanği nanço aiyel jejamuq di une bei babtosai deqa nanği ñumqa keresai.

Utru deqa nanği tamo unğasari nanği ulainjrsib nanği aiyel uratnjrnab gileb.
 22 Tamo sinğa qandamo nanği aiyel na boleteb qaji di aqa wausau 40.

Yesus aqa wau tamo nanği Qotei pailyeb

23 Juda tamo kokba nanği na nanği aiyel uratnjrnab gilsib tamo unğasari
 Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nançoq di branteb. Brantosib anjam
 kalil atra tamo kokba ti tamo gate ti nanği na minjreb qaji deqa sainjreb.

24 Sainjrnab qusibqa tulan areboleboleinjrej. Deqa nanği kalil medabu
 qujaitosib Qotei endegsib pailyeb, “O Tamo Koba, ni na lan ti mandam ti
 yuwal ti ingi ingi kalil ti atem unub. 25 Nami ni na Mondor Bole qarinyonamqa
 aisiq ino wau tamo agi gago moma Devit aqa medabu singilatetonaqa endegsi
 marej,

‘Kiyaqa sawa bei bei qaji nanği minjin oqetnjreqnu?’

Kiyaqa nanço areqalo tulan nanarieqnaq nanği Qotei ti qotqajqa qaireqnu?

26 Sawa bei beiq di mandor kokba nanği tigelogsib Kristus qalib moiçajqa
 deqa singilaeqnu.

Gate kokba nanği na Tamo Koba aqa Kristus wo qoto itnjrqajqa deqa
 koroeqnu.’

27 “O Qotei, Devit aqa anjam di aqa damu gam endena brantej. Herot wo
 Pontius Pailat wo Israel nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti kalil qure endia
 koroosibqa ino segi wau tamo bole Yesus ni nami giltem qaji a ugeugeiyqa
 marsibqa anjam kereteb. 28 O Qotei, ni nami marem, ‘Nanği Yesus qalib
 moiças.’ Ino anjam di agi nanği dauryosib Yesus qalnab moiyej. Nango segi
 areqalo na nanği Yesus qalosai. Ino singila na ti ino areqalo na ti nanği Yesus
 qalnab moiyej. 29 O Tamo Koba, Juda tamo kokba nanği minjin oqetnjrqoqa
 iga ula egwajqa anjam mergonub di ni unime. Iga ino wau tamo unum. Deqa
 ni iga singila egoqnimqa iga ino anjam maroqnqom. Iga ulaqasai. 30 Ni iga
 singila egoqnimqa iga ino wau tamo bole Yesus aqa ñam na tamo unğasari
 nanği boletnjroqnqom. Osim ino manwa kokba babtoqnqom.”

31 Nanği degsib Qotei pailyosib koboonaqa tal nanği koroesoqneq qaji di
 renğinej. Onaqa Mondor Bole aisiqa nanği singila enjrnaqa nanği Qotei aqa
 anjam mare mare laqneq. Nanği ulaosai.

Yesus aqa tamo unğasari nanği na nanço Kristen was nanği aqaryainjroqneq

32 Bati deqa tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanği kalil
 are qujaitoqnsib soqneq. Tamo bei na aqa ingi ingi saiaosiq aqa segi qa
 marosaioqnej. Nango ingi ingi kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa
 jei jeiyoqneq. 33 Tamo Koba Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanği aqa wau
 ojoqneq. A subq na tigelej anjam di nanği mare mare laqneq. Nango anjam
 di singila ti. Nanği mare mare laqneq Qotei a nanği qa are tulan boleyoqnej.

34-35 Tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanği kalil ingi kere
 soqneq. Bei a ingi qa truquosaioqnej. Di kiyaqa? Nanği nango segi mandam ti
 tal ti qarinyeqnabqa tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjroqneq. Enjreqnab
 silali di osi boqnsib Yesus aqa anjam maro tamo nanço banq di ateqnab nanği
 na tamo ingi ingi saiçoji nanği jeisib enjroqneq.

36 Nango ambleq di tamo bei soqnej aqa ñam Josep. Aqa ñam bei Barnabas.
 Yesus aqa anjam maro tamo nanği na ñam di waiyeb. Aqa ñam di aqa damu,
 “Tamo are singilatetnjro qaji.” Barnabas a Livai aqa len. A Saiprus nui qaji.

37 Aqa mandam bei soqnej di tamo qudei na awaiyosib silali yonab osi gilsiq
 Yesus aqa anjam maro tamo nanço banq di atej.

5

Ananaias aqa n̄aun Safaira wo nan̄gi Qotei gisan̄yeb

¹⁻² Ariya tamo bei soqnej aqa n̄am Ananaias. Aqa n̄aun aqa n̄am Safaira. Ananaias aqa mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali yonabqa a silali di osiqa aqa n̄aun wo anjam keretosib silali oto aqa segi qa ulitosiq oto bei osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nan̄go ban̄q di atej. ³ Onaqa Pita na min̄jej, “Ananaias, kiyaaqa Satan a ino are miligiq aigoqa ni Mondor Bole a gisan̄yonum? Ino mandam awaiyonub silali osim kiyaaqa oto bei ino segi qa marsim ulitonum? ⁴ Nami ino mandam awaiyosaisanabqa di ino segi mandam. Ariya bunuqna mandam awaiyosib silali emonub di ino segi silali. Ni segi na silali di taqatosim ni wau kiye yqa osim ye. Ni kiyaaqa gisan̄osim maronum, “Silali kalil agi osi bonum”? Ni kiyaaqa kumbra uge di yqajqa are qalonum? Ni que. Ino gisan̄ anjam di ni na tamo nan̄gi min̄jrosai. Ni Qotei gisan̄yqa osim min̄jonum.” ⁵⁻⁶ Pita a degsi marnaqa Ananaias a anjam di qusiqa moiyoqujatosiq mandamq di ulonej. Onaqa an̄gro wala nan̄gi bosib aqa jejamu gara na dalaosib osi gilsib subq ateb. Subq atnabqa tamo un̄gasari kumbra deqa queb qaji nan̄gi tulan̄ ulaugeteb.

⁷ Sokiñalayonaq Ananaias aqa n̄aun bej. Aqa gumbulun̄ moiyej di a qaliesai. ⁸ A bonaqa Pita na min̄jej, “Ni mare. Ni ino gumbulun̄ wo nun̄go mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali en̄gonub qaji agi ino gumbulun̄ na osi bosiq ebqo endi segi e?” Onaqa min̄jej, “Od. Silali kalil agide.” ⁹ Degsi min̄jnaqa Pita na min̄jej, “Kiyaaqa ni ino gumbulun̄ wo anjam keretosib kumbra uge di yonub? Nin̄gi are qalonub, Tamo Koba aqa Mondor a nun̄go kumbra di un̄qasai. Degosib nin̄gi yonub. Ni que. An̄gro wala ino gumbulun̄ subq atonub qaji nan̄gi bosib sirañmeq di tigelonub. Nan̄gi ni dego qoboimosib gilsib subq atqab.” ¹⁰ Degsi min̄jnaqa a dego moiyoqujatosiq Pita aqa sin̄gaq di ulonej. Onaqa an̄gro wala nan̄gi bosib a moiyej di unsib qoboiyosib gilsib aqa gumbulun̄ aqa areq di subq ateb. ¹¹ Onaqa tamo un̄gasari kalil kumbra deqa queb qaji nan̄gi tulan̄ ulaugeteb. Kristen kalil nan̄gi dego ulaugeteb.

Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi man̄wa gargekoba babtoqneb

¹² Bati deqa Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi sin̄gila en̄jreqnaqa nan̄gi man̄wa gargekoba yeqñabqa tamo un̄gasari nan̄gi un̄oqneb. Tamo un̄gasari Yesus qa nan̄go areqalo sin̄gilateb qaji nan̄gi kalil are qujaitoqnsibqa atra tal meq di koroqnsibqa Qotei qa louoqneb. Tal me di aqa n̄am Solomon aqa Tal Me. ¹³ Jerusalem dia tamo un̄gasari lan̄ja lan̄aj kalil nan̄gi na tamo un̄gasari Yesus qa nan̄go areqalo sin̄gilateb qaji nan̄go n̄am soqtetn̄jroqnsibqa nan̄gi ti koba na koroqajqa ulaoqneb. ¹⁴ Tamo ti un̄ja ti tulan̄ gargekoba nan̄gi Tamo Koba Yesus qa nan̄go areqalo sin̄gilateqnsib boqnsib tamo un̄gasari nami Yesus qa nan̄go areqalo sin̄gilateb qaji nan̄go miligiq aiyeqñab nan̄gi tulan̄ kobaoqneb. ¹⁵ Kobaoqnsib nan̄go ma tamo nan̄gi saperaq di n̄eiotn̄jroqnsib qoboin̄jroqnsib gam qalaq di atelen̄oqneb. Di kiyaaqa? Pita a gam na walwelosim giloqñimqa aqa sen̄ qunun̄ na nan̄gi waburt̄n̄jroqñimqa nan̄go ma koboqñajqa deqa. ¹⁶ Qure kiñilala kalil Jerusalem jojomq di soqneb qaji ino dego tamo main̄jro qaji nan̄gi ti tamo mondor uge uge na ojeleñjo qaji nan̄gi ti joqsib boqneb. Joqsib beqñab nan̄gi kalil boleqneb.

*Lan̄ an̄gro na Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi
tonto talq dena oqeq atej*

¹⁷⁻¹⁸ Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi kumbra degyeqñabqa atra tamo gate aqa wau qujai agi Sadyusi nan̄gi ti koba na unsib min̄jin̄ oqetn̄jnaqa

nanġi oġelenosib tonto talq di breinjrnab soqneb. ¹⁹ Sonabqqa qoloej. Onaqa Tamo Koba aqa lanj anġro bei aisiqa tonto tal siranġme waqtosiq nanġi joqsij oqedeb. Oqedonabqqa lanj anġro na minjrej, ²⁰ “Ninġi gilsib atra tal miligiq di tigelosib tamo unġasari nanġi nambile gaigai sqajqa anjam palontosib minjroqniy.” ²¹ Onaqa nanġi lanj anġro aqa anjam di dauryosib nobqolo malu qameqnaqqa atra tal miligiq gilsib dia tigelosib tamo unġasari nanġi Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb.

Bati deqa atra tamo gate aqa wau qujai ti nanġi na Juda tamo kokba ti Israel tamo gate ti nanġi metnjrnab bosib koroeb. Koroosib anjam keretosib nanġo qaja tamo nanġi minjreb, “Ninġi aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanġi tonto talq dena joqsib boiy.” ²² Onaqa qaja tamo nanġi aisib tonto talq di brantosib njam ateb Yesus aqa anjam maro tamo nanġi di sosai. Nanġi degsi unsib deqa olo puluosib bosib Juda tamo kokba nanġi minjreb, ²³ “Iga aiyonum di tonto tal siranġme qandimesonaq unonum. Tal taqato tamo nanġi an ti siranġmeq di tigenenab. Ariya iga siranġ waqtosim miligiq gilonum di iga tamo bei unosai.”

²⁴ Degsi minjrnabqqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanġo gate ombla na anjam di qusib are koba qalsib maroqneb, “Tamo nanġi di kiyersib tonto tal uratosib jaraiyonub?” ²⁵ Onaqa tamo bei bosiqqa nanġi minjrej, “Ninġi quiy. Tamo ninġi na tonto talq di breinjreb qaji nanġi atra tal miligiq di sosibqqa anjam plalteqnaq tamo unġasari nanġi queqnuq.” ²⁶ Degsi minjrnabqqa qaja tamo nanġi ti atra tal taqato tamo nanġo gate ombla na atra tal miligiq gileb. Gilsib Yesus aqa anjam maro tamo nanġi di sonab unjrsib oġelenosib joqsib gileb. Singila na ojsib gilosai. Lawo na joqsib gileb. Tamo unġasari nanġi njirinjosib meniġ osib nanġi nnumaib deqa ulaosib lawo na joqsib gileb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanġi aqa anjam marqajqa ulaosai

²⁷ Joqsib gilsib Juda tamo kokba nanġo ulatamuq di tigeltnjreb. Tigelonabqqa atra tamo gate na nanġi njirinjnrsiqqa minjrej, ²⁸ “Ninġi Yesus aqa njam mare mare laqajqa iga singila na saidnġem. Di ninġi na olo mare mare laqnaqqa tamo unġasari kalil Jerusalem endi unub qaji nanġi quekriteqnuq. Di segi sai. Ninġi gago jejamuq di une qamoqnsib mareqnuq, iga na Yesus namburbasq di qalnam moiyej.”

²⁹ Atra tamo gate na Yesus aqa anjam maro tamo nanġi degsi minjrnabqqa nanġi Pita ombla na kamba minjeb, “Iga Qotei aqa anjam segi dauryqom di kere. Iga tamo nanġo anjam dauryqasai. ³⁰ Di bole, ninġi na Yesus namburbasq di qalnal moiyej. Moinaqa gago moma utru nanġo Qotei na olo subq na tigeltej. ³¹ Yesus qujai di Qotei na lanj qureq osi oqsiga aqa ban woq di awotej. Deqa Yesus a gago Tamo Koba. A na qujai iga elenjamqa iga padalqasai. Yesus qujai dena iga Israel tamo unġasari are bulyetgoqnsiqqa gago une kobotetgeqnu. ³² Iga gago segi njamdamu na Yesus aqa kumbra di unoqnm deqa mare mare laqnum. Mondor Bole a dego Yesus aqa kumbra di ubtosiq mareqnu. Mondor di agi Qotei na tamo unġasari aqa anjam dauryeqnuq qaji nanġi enjreqnu.”

Gamaliel a Juda tamo kokba nanġi dalnjrej

³³ Onaqa Juda tamo kokba nanġi Yesus aqa anjam maro tamo nanġo anjam di qusibqqa minjin ani oqetnjrnabqqa nanġi nnumib morenqajqa maroqneb. ³⁴ Onaqa nanġo ambleq dena Farisi tamo bei aqa njam Gamaliel a tigelej. A dal anjam qalie tamo kobaquja. Tamo kalil nanġi bati gaigai

a qa maroqneḅ, “A tamo bolequja.” A tigelosiqḅ Juda tamo kokba naṅgi minjrej, “Niṅgi mati tamo naṅgi endi minjrib taqal beiq gileḅ.” ³⁵ Onaqa naṅgi taqal beiq gılṅnabqa Gamaliel na olo Juda tamo kokba naṅgi minjrej, “O Israel tamo, niṅgi na tamo naṅgi endi gulḅe enjrqa osibqa mati geregere are qaliy. ³⁶ Niṅgi qalie, nami yala tamo bei aqa ḅam Teudas a tigelosiqḅ aqa segi ḅam soqtoqnsiqḅ maroqnej, ‘E tamo kobaquja.’ Degsi mareqnaqa tamo 400 a dauryoqneḅ. Onaqa Rom naṅgi na bosib a qalnab moınaqa tamo kalil a dauryoqneḅ qaji naṅgi segi segi jaraiyonab aqa wau koboej. ³⁷ Bunuqna tamo uṅgasari naṅgo ḅam sisiyo bati qa Galili qaji tamo bei aqa ḅam Judas a dego tigelosiqḅ Rom naṅgi ti qotqajqa maroqnsiqḅ tamo naṅgo are tigeltetnjreqnaqa naṅgi a dauryoqneḅ. Onaqa Rom naṅgi na a qalnab moınaqa tamo kalil a dauryoqneḅ qaji naṅgi segi segi jaraiyeb. ³⁸ Deqa niṅgi quiy. Niṅgi tamo naṅgi endi uratnjrib naṅgo wau yoqneḅ. Naṅgi naṅgo segi areqalo na wau endi tigeltqab di naṅgo wau koboqas. ³⁹ Ariya naṅgi Qotei aqa areqalo na wau endi tigeltqab di niṅgi na naṅgi kobotnjrqa keresai. Niṅgi naṅgi ḅumqab di niṅgi Qotei ti qotqab.”

Gamaliel na Juda tamo kokba naṅgi degsi minjrnaqa naṅgi aqa anjam di dauryosib Yesus aqa anjam maro tamo naṅgi ḅumqa urateḅ. ⁴⁰ Osib naṅgi metnjrnabqa naṅgi olo bonabqa bu toqon na naṅgi kumbainjrsib naṅgi Yesus aqa ḅam olo marqajqa siṅgila na saidnjrsib naṅgi uratnjreb. ⁴¹ Onaqa naṅgi koro sawa di uratosib gileḅ. Qotei a are qalej, naṅgi Yesus aqa ḅam qa jaqatinj ti jemai ti oqa kere. Deqa naṅgi areboleboleinjrnaq gileḅ. ⁴² Naṅgi Yesus aqa anjam mare mare laqajqa uratosaiyoqneḅ. Naṅgi bati gaigai Yesus aqa anjam plaltoqnsib maroqneḅ. Atra tal miligiq di, tamo uṅgasari naṅgo segi segi talq di naṅgi anjam endegsib maroqneḅ, “Yesus a bole Kristus.”

6

Tamo 7 naṅgi iṅgi jeiyu wau ojqqajqa giltnjreb

¹ Bati deqa Juda tulan gargekoba naṅgi are bulyoqnsib Yesus qa naṅgo areqalo siṅgilatoqneḅ. Juda qudei naṅgi Grik qaji. Deqa naṅgi Grik anjam qalie. Juda qudei naṅgi Hibru qaji. Deqa naṅgi Hibru anjam qalie. Bati bei Grik qaji Juda naṅgi tigelosib Hibru qaji Juda naṅgi qa njirinḅ. Di kiyaqa? Iṅgi jeiyu batieqnaqa Hibru qaji Juda naṅgi na Grik qaji Juda naṅgo uṅa qobul naṅgi uratnjroqnsib naṅgo segi uṅa qobul naṅgi iṅgi jeisib enjroqneḅ.

² Deqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 naṅgi na tamo uṅgasari kalil Yesus dauryoqneḅ qaji naṅgi koroinjrsib minjreb, “Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum. Gago wau qujai agi iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum. Iga gago wau di uratosim iṅgi jei jeiyoqnqasai. ³ Deqa ijo was, niṅgi tamo 7 nuṅgo ambleq dena giltnjriy. Tamo endeqaji giltnjriy. Naṅgo kumbra tulan boledamu. Qotei aqa Mondor a naṅgoq di sosisqa naṅgi siṅgilatnjreqnu. Naṅgi powo koba ti unub. Niṅgi tamo deqaji giltnjrsib wau enjribqa naṅgi na iṅgi jeiyetnjgoqnqab. ⁴ Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa iga bati gaigai Qotei pailyoqnsim Yesus aqa anjam mare mare laqnqom. Gago wau bole agide.”

⁵ Onaqa Kristen naṅgi kalil anjam di qusib odosib tamo 7 naṅgi giltnjreb. Bei aqa ḅam Stiven. Stiven aqa areqalo kalil Yesus qa siṅgilatoqnej. A areqalo aiyeltoasioqnej. Mondor Bole a Stiven aqa are miligiq aiyooqnsiqḅ siṅgilatoqnej. Bei aqa ḅam Filip. Bei Prokorus. Bei Nikanor. Bei Timon. Bei Parmenas. Bei Nikolas. Nikolas aqa qure utru Antiok. A Juda tamo

sai. A nami Jerusalem bosiqqa Juda nanngo lou dauryqa marsiq nanngo miligiq aiyej. ⁶ Kristen nanngi na tamo ⁷ nanngi di giltjnrsib Yesus aqa anjam maro tamo nanngo ulatamuq di tigeltjnrbab nanngo gateq di ban atsib nanngi qa Qotei pailiyeb.

⁷ Bati deqa Qotei aqa anjam tulan kobaoqnej. Jerusalem dia tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb. Atra tamo gargekoba nanngi dego Qotei aqa anjam dauryoqnsibqa Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb.

Stiven a Juda tamo kokba nanngo ulatamuq di tigelej

⁸ Qotei a Stiven qa are tulan boleiyuqnsiq a singila yeqnaqa a na tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanngo njamdamuq di manwa gargekoba yoqnej. ⁹ Onaqa bati bei Juda tamo qudei nanngi tigelosib Stiven ombla anjam na qotoqneb. Tamo nanngi di Juda nanngo Qotei tal beiq di gaigai luoqneb. Nanngi nami kanqal tamo sosibqa olo bunuqna nanngo segi wau ojqoneb deqa nanngi Qotei tal dia luoqneb. Qotei tal di aqa nam endegsib waiyeb, “Tamo Nanngo Segi Wau Ojo Qaji Nanngo Qotei Tal.” Tamo nanngi di Stiven ombla anjam na qotoqneb. Nanngi nami Sairini qure ti Aleksandria qure ti Silisia sawa ti Esia sawaq dena ti belenheb. ¹⁰ Nanngi Stiven ombla anjam na qoteqneb Qotei aqa Mondor na Stiven powo koba yoqnej deqa nanngi aqa anjam qalotqa keresai. ¹¹ Deqa nanngi lumu na tamo qudei nanngi metjnrbab bonab minjreb, “Ningi Stiven aqa jejamu lanja gisanjyiy.” Degyosib silali enjreb. Silali enjrnab nanngi gisanjosib mareb, “Stiven a Moses Qotei wo qa misilin anjam mareqnaq iga quoqnem.” ¹² Nanngi anjam degsib marnabqa Juda tamo ungasari nanngi ti Juda gate nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti qusibqa Stiven qa minjin oqetjnrbab a ojob. A ojsib koro sawaq osi gilsib Juda tamo kokba nanngo ulatamuq di tigelteb. ¹³ Tigeltosib tamo qudei nanngi dego osi bonab nanngi Stiven aqa jejamu lanja gisanjosib mareb, “Tamo endi a bati gaigai Qotei aqa atra tal qa ti Moses aqa dal anjam qa ti misilin anjam mareqnu. ¹⁴ Bati bei a endegsi marnaq iga quem, ‘Nasaret tamo Yesus a na atra tal endi niñaqyosim Moses aqa dal anjam iga nami egej qaji di dego kobotosim dal anjam bunuj egwas.’” ¹⁵ Onaqa tamo kalil koro sawaq di awesoqneb qaji nanngi Stiven koqyoqneb. Koqyoqnsib aqa ulatamu lanj angoro aqa ulatamu bulonaq uneb.

7

Stiven a Qotei aqa anjam plaltej

¹ Onaqa atra tamo gate a na Stiven nenemyej, “Nanngo anjam maronub di bole e?” ²⁻³ Onaqa Stiven a kamba marej, “O ijo was ijo abu ti ninngi ijo anjam endi quiy. Nami gago moma utru Abraham a Mesopotemia sawaq di sosiqqa Haran qureq gilosaqonaqa gago Qotei lanj qureq di unu qaji a Abraham aqa ulatamuq di brantosiqa minnej, ‘O Abraham, ni ino sawa ti ino was nanngi ti uratjnrsimqa mandam mutu bei e na osormitqa deq gilime.’” ⁴ Qotei na Abraham degsi minjnaqa a tigelosiqa Kaldia sawa uratosiq Haran qureq gilsiq di soqnej. Bunuqna aqa abu moinaqa Qotei na a qarinjyonaq mandam mutu iga bini unum qaji endeq bosiq soqnej. ⁵ Sonaqa Qotei na mandam mutu endi a yosai. A angoro saiqoji sonaqa Qotei na minnej, ‘Bunuqna e na ni ti ino moma kalil nambabqab qaji nanngi ti mandam mutu endi enjgwai.’” ⁶ Osiqa minnej, ‘Mati ino moma kalil nanngi sawa beiq di yaun tamo soqnbabqa sawa deqaji tamo nanngi na wau koba enjroqnsib ugeugeinjroqnbabqa wausau

400 gilqas. ⁷Yimqa e na kamba sawa deqaji tamo nanqi peginjrsiy fñumitqa ino moma nanqi sawa di uratosib bosib mandam mutu endia sosib e qa louoqnqab.' Qotei na nami Abraham degsi minjej. ⁸Osiqa Abraham ombla anjam qosisiqa minjej, 'Ni muluñ unqam.' Degsi minjnaqa Abraham aqa angro Aisak a ñambabonaqa bati 8 qa muluñ waiyej. Bunuqna Aisak aqa angro Jekop a ñambabej. Olo bunuqna Jekop aqa angro 12 nanqi dego ñambabeb. Di gago moma utru 12.

⁹⁻¹⁰ "Onaqa bati bei Jekop aqa angro 11 nanqi nanngo was Josep qa ugeosib a ojsib tamo qudei nanngo banq di atnabqa nanqi na silali enjrsib Josep osi sumsib Isip sawaq di uratonab soqnej. Josep a Isip sawaq di gulbe ti sonaqa Qotei na aqaryaiyoqnsiqa geregereiyonej. Osiqa Josep powo koba yeqnaqa Isip nanngo mandor a di unoqnsiqa Josep qa are boleiyonaq soqnej. Deqa a na Josep minjej, 'Ni gate koba sosim Isip sawa taqatqam.' Degsi minjej deqa Josep a Isip sawa taqatoqnej. A mandor aqa tal dego taqatoqnej.

¹¹ "Bunuqna Isip sawa ti Kenan sawa ti nanqi mam koba osib gulbe kobaquja iteb. Gago moma utru nanqi dego ingi saainjrej. ¹² Onaqa Jekop a endegsi quej, 'Isip sawaq di ingi unu.' Qusiqa gago moma utru nanqi qarinjnrnaq ingi awaiyqajqa Isip sumeb. Sumsib ingi awaiyosib olo puluosib beb. ¹³ Bunuqna Jekop na gago moma utru nanqi olo ingi awaiyqa qarinjnrnaq Isip sumeb. Sumsib nanngo was Josep aqa ulatamuq di tigelonab a segi qa babtonaq nanqi a qa poinjrej. Josep a aqa abu qa ti aqa was nanqi qa ti dego babtonaq Isip nanngo mandor a nanqi qa poinjrej. ¹⁴ Deqa Josep na aqa was nanqi olo qarinjnrnaq aisib Josep aqa len kalil aqa abu Jekop ombla joqsis Isip sumeb. Tamo ti unja ti kalil turtonab 75. ¹⁵ Bati deqa Jekop a Isip sumsiqa dia sosisq moiyej. Gago moma utru nanqi dego dia moreñeb. ¹⁶ Onaqa nanngo qusa osi bosib Sekem qureq di subq ateleneb. Sub di nami Abraham a Hamor aqa angro nanngoq dena awaiyej.

¹⁷ "Ariya Israel nanqi Isip uratosib mandam mutu iga bini unum qaji endeq bqajqa bati jojomej. Bati jojomonaqa Israel nanqi tulan gargekobaeb. Agi nami Qotei na Abraham minjej, 'Bunuqna e na ni ti ino moma nanqi ti mandam mutu endi engwai.' ¹⁸ Bati deqa Isip nanngo mandor bei tigelej. A Josep qa poiyojai. ¹⁹ Deqa a na gago moma nanqi gisa gisanjroqnsiq ugeugeinjroqnej. Nanngo angro ñambabeqnaq a na nanqi minjreqnaq osi giloqnsib nañuq di uratnjreqnaq moreñoqneb. ²⁰ Bati deqa Moses a ñambabej. Qotei a Moses qa are tulan boleiyonaq soqnej. Bai qalub qa Moses aqa ai abu nanngo talq di a ulitosib geregereiyoneb. ²¹ Bunuqna nanqi Moses osib yaq di uratonab sonaqa Isip nanngo mandor aqa angro sebiñ na itosiq aqa segi qa marsiq a boletonaq tamo kobaqujaej. ²² A Isip nanngo skul kobaq giloqnsiq powo koba oqnej. Deqa a tamo sinqila koba soqnej. A sinqila na wauoqnsiqa anjam maroqnej.

²³⁻²⁴ "Moses aqa wausau 40 kereonaqa a na aqa was Israel nanqi unjrqajqa marsiqa gilsiq nanngoq di brantej. Brantonaga Isip tamo bei na Israel tamo bei qalougeteqnaq unsiqa a kamba Israel tamo di aqaryaiyosiq Isip tamo qalnaq moiyej. ²⁵ Osiqa are qalej, 'Ijo was Israel nanqi ijo kumbra di unsib endegsi poinjrqaq, "Bole, Qotei a Moses giltimqa a na iga joqsim Isip sawa uratqom." ' Nanqi degsi poinjrosai. ²⁶ Nebeonaqa Moses a olo walwelosi gilsiq Israel tamo aiyel qoteqnaq unjrsiqa nanqi aiyel potnjrsiq minjrej, 'Ninji aiyel was wo. Kiyaga ninji qoteqnaq?' ²⁷ Degsi minjrnaga tamo aqa was qaloqnej qaji a na tigelosiq Moses aqa ban gotranyetosiq minjej,

'Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?'
²⁸ Ya ni na Isip tamo bei qalnam moiyej degsim e olo lubsim moiyoṭbqam e?'
²⁹ Onaqa Moses a anjam di qusiqa a ulaṅosiq gilsiq Midian sawaq di yaunej. Di sosisqa uṅa osiqa aṅgro mel aiyel ṅambabtṅrej.

³⁰ "A di sosisqa wausau 40 koboonaqa Sainai mana aqa wadau sawaq di ṅam luwit yusiq puloṅeqnaqa Qotei aqa laṅ aṅgro bei ṅam puloṅq di soṅaq unej. ³¹⁻³² Insiqa are koba qalsiqa olo geregere uṅa osiqa ṅam luwit utruṅ gilej. Gilnaqa ṅam puloṅ miligiq di Tamo Koba a na anjam endegsi minnej, 'O Moses, e ino moma ṅaṅgo Qotei. E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.' Degsi minjnaqa Moses a qusiqa ulaṅgetosiq gindagindaṅej. Osiqa ṅam puloṅ di uṅa uratosiqa turuej. ³³ Onaqa Tamo Koba a na olo minnej, 'Mandam mutu kiṅala ni tigelejunum endi getento koba. Deqa ino singa tatal piqt. ³⁴ Ni que. Ijo segi tamo uṅgasari ṅaṅgi Isip sawaq di gulbe koba ti sonab e unjreqnum. ṅaṅgi akamkobaeqṅab e queqnum. Deqa e na ṅaṅgi Isip ṅaṅgo mandor aqa baṅq dena elenqai. E deqa ni mermqa bonum. Deqa ni tigel. E ni qarṅmitqa Isip aiqam.' Qotei na Moses degsi minnej.

³⁵ "O ijo was, Moses qujai di nami Israel ṅaṅgi na qoreiyosib minjeb, 'Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?' Agi a qujai Qotei na gate koba atsiqa qarṅyonaqa a Israel ṅaṅgoq aisiqa aqaryainjrej. Laṅ aṅgro ṅam luwitq di sosisqa Moses aqaq di brantej qaji a Moses siṅgilatonaq a kumbra di yej. ³⁶ Moses qujai dena Isip aisiq dia maṅwa gargekoba yoqnej. Osiqa Israel ṅaṅgi joqsiqa Isip uratosib gilsib wadau sawaq di, Yuwal Lentq di Moses na maṅwa gargekoba yeqnaqa wausau 40 koboej. ³⁷ Moses qujai dena Israel ṅaṅgi minjrej, 'Bunuqna Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nuṅgo ambleq dena tigeltimqa a na niṅgi anjam mernṅoqṅas.' ³⁸ Moses qujai dena Israel ṅaṅgi joqsiq wadau sawaq di koroqṅeb. Di gago moma ṅaṅgi. Moses qujai di Sainai manaq oqsiq dia laṅ aṅgro bei na anjam minjnaqa a ombla soqṅeb. Sosibqa Moses a anjam ṅambile unu qaji di Qotei aqaq dena yayiosiqqa gago moma ṅaṅgi enjrej.

³⁹ "Ariya Moses a Sainai mana goge di sonaqa gago moma ṅaṅgi na aqa anjam dauryqa uratosib a qoreiyosib olo puluosib Isip aiqajqa maroqṅeb. ⁴⁰ Osib atra tamo gate Aron endegsib minjeb, 'Ni gago qotei qudei gereiyet-gimqa ṅaṅgi na iga joqsiq puluosim Isip olo aiqom. Moses agi iga Isip dena joqsi bej qaji bini a qabitqo kiyo di iga qaliesai.' ṅaṅgi na Aron degsib minjeb. ⁴¹ Minjsib bati deqa ṅaṅgi na makau sigitosib aqa sulum gereiyosib gisaṅ qotei di atraiyosib areboleboleinjroqnej. ⁴² ṅaṅgi kumbra degyeb deqa Qotei na ṅaṅgi qoreinjraqa ṅaṅgi seṅ ti bai ti bongar ti biṅinjroqṅeb. ṅaṅgo kumbra deqa Qotei aqa medabu o qaji tamo ṅaṅgi bunuqna endegsib nenṅrenyeb, 'O Israel tamo uṅgasari, niṅgi wausau 40 wadau sawaq di sosisbqa makau ti kaja ti ṅumoqnsib gisaṅ qotei ṅaṅgi atrainjroqṅeb. Niṅgi e atraibosaiqṅeb. ⁴³ Niṅgi gisaṅ qotei Molek aqa tal ti gisaṅ qotei Refan aqa bongar ti sigitosib ṅaṅgo sulum gereiyosib wadau sawaq di osi laqnsib ṅaṅgi biṅinjroqṅeb. Nuṅgo une deqa e niṅgi wiṅgitqa niṅgi sawa endi uratosib Babilon qure taqal beiq gilsib di sqab.' Qotei aqa medabu o qaji tamo ṅaṅgi anjam degsib nenṅrenyeb.

⁴⁴ "Gago moma ṅaṅgi wadau sawaq di sosibqa Qotei aqa tal gara na gereiyo qaji di osi laqṅeb. Tal di Qotei na nami sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi gereiyej. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babtoqnej. ⁴⁵ Bunuqna gago moma ṅaṅgi tal di onabqa Josua na ṅaṅgi joqsi bosiqqa mandam mutu endia soqṅeb.

Sonabqa Qotei a Josua minjnaqa a na sawa bei bei qaji nanği winjrnaq jaraiyonabqa Qotei a gago moma nanği mandam mutu endi enjrej. Bati deqa gago moma nanği Qotei aqa tal di osi bosib mandam mutu endia atnab soqnej gilsı gilsıq Devit aqa batiej. ⁴⁶ Qotei a Devit qa are boleiyonaq soqnej deqa Devit a endegsi pailyej, ‘O Jekop aqa Qotei, ni e odbimqa e ni sqajqa tal kobaquja gereiyetmqal.’ ⁴⁷ Ariya a tal gereiyosai. Bunuqna Devit aqa njri Solomon a na tal di Qotei gereiyetej.

⁴⁸ “O was ninği quiy. Qotei Goge Koba a tal tamo na gereiyı qaji dia sqasai. Aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi marej, ⁴⁹ ‘Tamo Koba a marqo, “Lañ qure a ijo awo jaram koba. Mandam a ijo sinğa atqajqa sawa. Deqa e sqajqa tal ninği na gereiyetbqa keresai. E aqaratqajqa sawa bei sosai. ⁵⁰ E ijo segi ban na inği inği kalil di gereiyem unu.” ’ ”

⁵¹ Stiven a anjam kalil di marekritisıq olo Juda tamo kokba nanği singila na endegsi minjrej, “Ninği anjam gotranjo ani tamo. Nunğo are Qotei aqaq di sosai. Ninği sawa bei bei qaji nanği bul. Ninği Qotei aqa anjam quqwa urateqñub. Ninği bati gaigai Mondor Bole aqa anjam dego quqwa urateqñub. Nunğo moma nanği kumbra deqaji yoqñeb agi ninği na olo yeqñub. ⁵² Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği na nunğo moma nanği anjam endegsis minjroqñeb, ‘Kumbra Bole Yeqnu Qaji Tamo a bqas.’ Degsis minjreñub nanği quqwa uratoqñeb. Osib Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği ugeugeinjroqñsis ñumoqñeb. Bei uratosai oqñeb. Ariya tamo di a bonaqa ninği na nunğo moma nanği kumbra uge di dauryosib agi tamo di ojsib jeu tamo nanği banq di ateb. Atnabqa nanği na qalnab moiyej. Tamo di agi Yesus. ⁵³ Moses a lañ anğro nanği banq dena dal anjam yainjrej. Dal anjam di ninği na osib olo dauryıqa urateqñub.” Stiven a Juda tamo kokba nanği degsi minjrej.

Nanği Stiven meniñ na qalsib moiyyoteb

⁵⁴ Onaqa Juda tamo kokba nanği Stiven aqa anjam di qunab are qametnırnaqa minjin ani oqetnırnaqa qalagei anjam atoqnej. ⁵⁵ Bati qujai deqa Mondor Bole na Stiven singila yonaqa a lañ goge tarosıqa Qotei aqa rian koba unej. Unsiqa Yesus a dego Qotei aqa ban woq di tigelesonaq unej. ⁵⁶ Osiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Ninği quiy. Lañ waqwoqa Tamo Anğro a Qotei aqa ban woq di tigelesonaq e unonum.”

⁵⁷ Stiven a nanği degsi minjrnaqa nanği kalil aqa anjam di quqwa uratosib tulañ murqumyosib nanği dabkala ban na getentosib gurgur ti gilsib singila na Stiven ojeb. ⁵⁸ Ojsib meniñ na qalib moiqajqa titosib qure polomq osi gileb. Osi gilsib meniñ na qaloqñeb. Tamo nanği nami Stiven aqa jejamu laña gisanıyej qaji nanği na nanği gara jugo piqtelenosib anğro wala bei aqa ñam Sol aqa sinğa di koroiyej. ⁵⁹ Tamo kalil nanği meniñ na Stiven qaleqñabqa a moiqa osiqa endegsi pailyej, “O Tamo Koba Yesus, ni na ijo qunıñ ame.” ⁶⁰ Degsi pailıyosıqa sinğa tombol na awoosıq tulañ maosıq marej, “O Tamo Koba, nanği e lubonub nanği une deqa ni na kambatnırnaime.” A degsi pailıyosıqa moiyej.

8

1-2 Nanği Stiven qalnab moınaqa Sol a di unsiqa tulañ areboleboleıyej. Osiqa marej, “Keretosib Stiven qalnub moiyo.” Onaqa tamo qudei Qotei aqa kumbra dauryoqñeb qaji nanği Stiven moiyej deqa akamkobaoqñsis bosib aqa jejamu osib subq ateb.

Sol a Kristen nanġi ugeugeinjroqnej

Bati deqa Jerusalem dia Juda tamo kokba nanġi Kristen nanġi qa minjin oqetnjrnaqa ugeugeinjroqneb. Deqa Kristen nanġi segi segi jaraiyosib Judia sawa ti Samaria sawa ti deq giloqneb. Yesus aqa anjam maro tamo nanġi segi Jerusalem di soqneb. Nanġi jaraiyosai. ³ Sol a dego Kristen nanġi qa minjin oqetnanaqa ugeugeinjroqnej. A nanġo segi segi talq giloqnsiqa tamo ti unja ti ojelejoqnsiqa nanġi joqoqnsiqa aiyooqnsiqa tonto talq di breinjroqnej.

Samaria qureq di nanġi Qotei aqa anjam mare mare laqneb

⁴ Yesus aqa tamo unġasari jaraiyeb qaji nanġi sawa bei beiq di Qotei aqa anjam bole palontoqnsib laqneb. ⁵ Filip a Samaria nanġo qure kobaqujaq gilsiq dia nanġi Kristus aqa anjam minjroqnej. ⁶ Minjroqnsiqa manwa gargekoba yeqnaqa nanġi unoqnsib Filip aqa anjam dauryoqneb. ⁷ Tamo unġasari gargekoba nanġi mondor uge ti sonabqa Filip na mondor uge wiyet-njreqnaqa mondor uge nanġi nanġo jejamu uratoqnsib tulan lelejoqnsib jaraiyoqneb. Tamo unġasari jejamu lainjro qaji ti sinġa qandamnjro qaji ti gargekoba Filip na boletnjroqnej. ⁸ Deqa qure dia tamo unġasari nanġi tulan areboleboleinjroqnej.

⁹ Qure dia quñam tamo bei sognej aqa ñam Saimon. A nami quñam gargekoba yoqnsiqa aqa segi ñam soqtoqnsiqa maroqnej, “E tamo kobaquja.” Degyeqnaqa tamo unġasari qure dia soqneb qaji nanġi a ulaiyoqnsibqa binjyoqneb. ¹⁰ Deqa tamo ñam ti tamo lanġ ti kalil qure dia soqneb qaji nanġi Saimon aqa anjam quoqnsib dauryoqneb. Osib aqa ñam soqtoqnsib maroqneb, “Tamo endi a singila koba. A Qotei aqa sinġila na waeqnu.” ¹¹ Nanġi degyoqneb. Di kiyaaqa? Saimon a nami quñam qaloqnsiq manwa gargekoba yoqnej deqa. Degsi yonaq yonaq nanġi a unoqnsib binjyoqneb. ¹² Ariya Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas anjam bole di Filip a palontoqnsiqa Yesus Kristus aqa ñam mare mare laqnej. Laqnaqa tamo unġasari gargekoba nanġi quoqnsib are bulyoqnsib Yesus qa nanġo areqalo singilatoqneb. Degyeqnaqqa Filip na nanġi yansnjroqnej. ¹³ Onaqa Saimon a dego Filip aqa anjam di qusiqa quñam uratosiq are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa singilatej. Deqa Filip na Saimon dego osiq yansej. Yansonaqa Saimon a Filip dauryosiq laqnsiqa Qotei na Filip aqa ban na manwa gargekoba yeqnaq unoqnsiqa tulan prugoqnej.

¹⁴⁻¹⁵ Bati deqa Samaria tamo unġasari gargekoba nanġi Qotei aqa anjam osib Yesus qa nanġo areqalo singilatoqneb. Deqa Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nanġi degsi qusibqa Pita Jon wo qarinjrnab Samaria nanġoq gileb. Gilsib Samaria nanġi qa endegsib Qotei pailieb, “O Abu, ni na Samaria nanġi ino Mondor Bole enjrim.” Degsib Qotei pailieb. ¹⁶ Di kiyaaqa? Bati di Qotei aqa Mondor nanġoq aiyosaisoqnej deqa. Nanġi Tamo Koba Yesus aqa ñam na segi yanso eb. ¹⁷ Ariya nanġi aiyel Samaria nanġi qa pailyoqnsibqa nanġo gateq di ban ateqnab nanġi Qotei aqa Mondor oqneb.

¹⁸ Pita Jon wo nanġi degyeqnaqqa Saimon a unsiqa silali osi bosiq nanġi aiyel silali enjrqqa osiqa minjrej, ¹⁹ “Ninġi e dego sinġila ebibqa e kamba tamo qudei nanġo gateq di ban atoqnitqa nanġi Mondor Bole oqnab.”

²⁰ Degsi minjrnanaqa Pita na minjej, “Qotei aqa sinġila endi a na iga lanġa egwo. Iga silali na awaiyosai. Deqa ni silali na awaiyqa maraim. Ni kumbra ugetonum. Deqa ni ino silali qoji padalqam. ²¹ Ino are miligi Qotei na unqo

bolesai. Deqa ni iga ombla wau endi ojqa keresai. ²²⁻²³ E ni numonum ino are miligi tulan uge. Ino kumbra uge dena ni singila na ojejunu. Deqa ni are bulyosim ino kumbra uge di urat. Osim Tamo Koba pailyimqa a ino are uge di taqal waiyetmqas. Yim a ni qa olo are boleiyqas.” ²⁴ Onaqa Saimon na minjrej, “Ningi segi aiyel e qa Tamo Koba pailyiy. Yimqa e padalqa merbonub di e padalqasai.”

²⁵ Ariya Pita Jon wo nanqi qure dia Tamo Koba aqa anjam bole palontoqnsib aqa kumbra kalil qa saoqneb. Osib bati bei olo puluosib Jerusalem aiyuqnsib Samaria nanqo qure qure kalilq di brantognsib Yesus aqa anjam bole minjre minjre aieyqneb quoqneb.

Filip a Itiopia tamo bei itosiq Yesus qa saiyoqnej

²⁶ Onaqa Tamo Koba aqa lan angro bei a Filip aqag aisiqa minjej, “Ni tigelosim gam Jerusalem dena Gasa qureq aieyjunu deq aieye.” Gam di wadau sawaq di unu. ²⁷ Onaqa Filip a lan angro aqa anjam di qusiqa tigelosiq gam deq aiey. Aisiq nam atej di Itiopia tamo bei a Qotei louqajqa Jerusalem gilsiq dena puluosiq Itiopia sawaq olo aieyqnaqa gamq di turej. Tamo di a tamo kobaqaja. A Itiopia nanqo mandor aqa ñoro taqatoqnej. Mandor di aqa ñam Kandasi. A uña. Aqa ñoro ti silali ti kalil tamo dena taqatoqnej. ²⁸ Aqa karis goge di awoosiqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nengrenj di so qaji di sisiyoqnsiq aiyuqnej. ²⁹ Onaqa Mondor na Filip minjej, “Ni gilsim karis di jojomye.” ³⁰ Degsi minjnaqa Filip a urusiq karis jojomyosiqa tamo di a Aisaia aqa anjam sisiyeqnaqa qusiqa nenemye, “Ni anjam sisiyeqnum di aqa damu poimqo e?” ³¹ Onaqa tamo dena minjej, “E kiyersiy anjam endi aqa damu poibqas? Tamo bei na anjam endi aqa damu plaltosim merbimqa e poibqas.” Osiqa Filip metonaqa a karis gogetosiqa ombla awoeb.

³² Tamo di a Qotei aqa anjam endegsi sisiyoqnej, “A kaja du bul qalib moiqajqa osi gileb. Kaja nanqi junqum joqetnjreqnab mequmosib unub dego kere a mequmesoqnej. ³³ Nanqi a tulan ugeugeiyosib gisan anjam gargekoba aqa jejamuq di lanja qametoqneb. Deqa a mandamq endi olo sqasai. A angro saiqoji unu deqa tamo qudei na aqa angro bei qa marqa keresai.”

³⁴ Itiopia tamo dena anjam di sisiyekritisq Filip minjej, “Ni e merbe. Qotei aqa medabu o qaji tamo aqa anjam endi yai qa nengrenyey? A segi qa kiyo tamo bei qa kiyo nengrenyey?” ³⁵ Onaqa Filip a anjam dena utru atsiq Qotei aqa anjam qudei ti turtosiq Yesus qa saiyoqnej. ³⁶ Onaqa nanqi gam dauryosib aiyuqnsib gam qalaq di ya bei sonaq unsibqa Itiopia tamo dena Filip minjej, “Ni une. Ya agide. Ingi bei na e getentbqa keresai. Deqa ni e yansbe.” ³⁷ Onaqa Filip na minjej, “Ni are bulyosim ino areqalo kalil Yesus qa singilatqam di e ni yansmqai.” Onaqa minjej, “E ijo areqalo Yesus Kristus qa singilatosisim poibqo, a Qotei aqa Niri.”

³⁸ Degsi minjisiqa aqa karis tigeltosiq nanqi aiyel mandamq aisib Filip na a osiq yaq aisiq yansej. ³⁹ Onaqa nanqi aiyel yaq dena tigelonabqa Tamo Koba aqa Mondor na Filip loumtosiq osi gilsiq sawa beiq di atnaqa Itiopia tamo a olo Filip unosai. A yanso ej deqa a tulan areboleboleiyonaqa gam dauryosiq aiey. ⁴⁰ Onaqa Filip a Asdot qureq di brantosisq dena walweloqnsiq qure qureq di Yesus aqa anjam bole tamo unqasari nanqi minjroqnsiq gilsiq Sisaria qureq di brantej.

¹ Bati deqa Sol na tamo ungasari Tamo Koba Yesus dauryoqneb qaji nanği ugeugeinjsim moiyojnraqajqa singila na maroqnej. Deqa a atra tamo gate aqaq gilsıqa minjej, ² “Ni anjam bei nenğrenjosim ebımqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda tamo kokba nanği enjrtıqa. Enjritqa nanği na anjam di sisiyosib e odbıbıqa tamo ungasari Damaskus qureq di Yesus aqa gam dauryeqnub qaji nanği tontnırsiy joqsıy Jerusalem bıqai.” ³⁻⁴ Degsi minjnaqa anjam di nenğrenjosıy yonaqa walwelosı gilsıq Damaskus qure jomıyeqnaqa gamq di pulonj singila koba minjal ti lanj goge na aqaq aisiq tulanjanonaqa a ulonjosıq mandamq di neiej. Neiesosıqa Yesus aqa kakro quej. Yesus na minjej, “O Sol, ni kıyaqa e ugeugeıbeqnum?” ⁵ Onaqa Sol na minjej, “O Tamo Koba, ni yai?” Onaqa minjej, “E Yesus agi ni na ugeugeıbeqnum.” ⁶ Deqa ni tıgelosım Damaskus qureq gile. Gilsım dia tamo bei itqam. A na ni wau kiye yqam di mermqas.”

⁷ Onaqa tamo nanği Sol ombla walweloqneb qaji nanği Yesus aqa kakro qusib nam ateb nanği tamo bei unosai. Deqa nanği ulaosib mequmosib lanja tıgeloqneb. ⁸ Onaqa Sol a mandamq dena tıgelosıqa nam plaltej a sawa unqa keresai. Deqa nanği a babanjosıb Damaskus qureq osi gileb. ⁹ Sol a bati qalub nam qandımyonaq soqnej. Deqa a inği bei uyosai. A ya uyosai dego.

¹⁰ Damaskus qureq di tamo bei aqa nam Ananias a soqnej. A Yesus dauryoqnej qaji. Tamo Koba a na aqa areqalo waqtetosıqa neıobilqei na minjej, “O Ananias.” Onaqa minjej, “Tamo Koba, e agıende.” ¹¹ Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Ni tıgelosımqa gam bei aqa nam Tıntınj di dauryosım gilsım Judas aqa talq di brantqam. Tarsus tamo bei aqa nam Sol a dia pailyoqnsıq unu di unqam.” ¹² E na Sol aqa areqalo waqtetonımqa a neıobilqei na kumbra endegsi unqo. Tamo bei aqa nam Ananias a bosım Sol aqaq di ban atımqa nam poiyım sawa unqas.”

¹³⁻¹⁴ Onaqa Ananias na kamba minjej, “O Tamo Koba, Sol a Jerusalem dia ino tamo ungasari nanği tulanj ugeugeınjreqnu. Atra tamo kokba nanği na a qarınjonab Damaskus qure endeq bej. A qure endia tamo ungasari ino nam metoqnsıb pailmeqnuq qaji nanği tontnırsım joqsım Jerusalem aıqajqa deqa bej. Tamo gargekoba nanği degsıb mareqnab e queqnum.” ¹⁵ Onaqa Tamo Koba a na Ananias minjej, “Ni ijo anjam dauryosım Sol aqaq gile. Sol a ijo wau tamo. E na a giltem deqa a ijo nam osi walwelosım sawa sawa kalilq di tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanği ti mandor kokba ti Israel nanği ti ijo nam ubtosım minjroqnas.” ¹⁶ A ijo nam qa gulbe gargekoba itoqnas. Gulbe di e na osoryoqnıt itoqnas.”

¹⁷ Onaqa Ananias na minjej, “Od, Tamo Koba, e ino anjam dauryıqai.” Osıqa tıgelosıq gilsıq Sol soqnej qaji tal di gogetosıqa Sol aqaq di ban atısqı minjej, “O ijo was Sol, Tamo Koba Yesus agi gamq di a segi qa babtonaq ni unem qaji a na e endegsi merbqo, ‘Ni gilsım Sol boletımqa aqa namdamu olo poiyqas. Yımqa Mondor Bole a Sol aqa are milıgıq aısım a singilatqas.’ O Sol, Yesus na e degsi merbosıqa qarınbıqoqa agi e inoq bonum.” ¹⁸ Ananias na Sol degsi minjnaqa bati qujai deqa inği bei qe gajıge bul Sol aqa namdamuq dena ulononaq nam poiyonaqa sawa unej. Sawa unsıqa tıgelonaq Ananias na Yesus aqa nam na yansej. ¹⁹⁻²⁰ Yansonıqa a inği uynaqa jejamu singılaej.

Sol a Damaskus qureq di maroqnej, “Yesus a Qotei aqa Niri”

Sol a bati qudei Damaskus qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanği koba na korooqneb. A Juda nanjo Qotei tal dego milıgıq gıloqnsıqa nanği endegsi minjroqnej, “Yesus a Qotei aqa Niri.” ²¹ Yeqnaqa tamo ungasari aqa anjam quoqneb qaji nanği tulanj prugoqnsıb maroqneb, “Nınği uniy. Sol

a Yesus aqa anjam mare mare laqnu. A nami Jerusalem dia tamo ungasari Yesus aqa ñam metoqnsib pailyeqnub qaji nanqi ugeugeinjroqnej. Osiqa Damaskus endia dego nanqi tontnjrsim atra tamo kokba nanqoq olo joqsim aiqajqa bej.” Tamo ungasari nanqi degsib maroqnsib tulan prugoqneb.

²² Sol a singila na Qotei aqa wau yeqnaqa aqa singila ti powo ti tulan kobaoqnej. Deqa a Qotei aqa anjam geregere plaltoqnsiqa endegi maroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” Degsi mareqnaqa Juda tamo kokba Damaskus di soqneb qaji nanqi aqa anjam qalotqa keresaiinjroqnej.

Juda tamo kokba nanqi Sol qalsib moiyoqajqa maroqneb

²³ Onaqa bati gargekoba yala koboonaqa Juda tamo kokba nanqi koroosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyoqom.” ²⁴⁻²⁵ Nanqi degsib marsibqa Sol a ulanaim deqa nanqi qolo ti qanam ti qure aqa siranme kalil taqatesoqneb. Taqatesonabqa tamo ungasari Sol dauryoqneb qaji nanqi na qolo a osib gumba di jigsib qure aqa jen gogetosib sil na gumba tontosib goge na ura uratonab jen qalaq aiyej.

Sol a Jerusalem aisiq di soqnej

²⁶ Bunuqna Sol a walweloşiqa Jerusalem di brantosiq tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanqoq gilsiq minjrej, “E ninqi koba na Qotei aqa wau ojgom.” Degsi minjrnaqa nanqi a ulaiyosib saidyeb. Di kiyaaqa? A Yesus dauryoqnej di nanqi poinjrosai deqa. ²⁷ Onaqa Barnabas na Sol osiqa Yesus aqa anjam maro tamo nanqoq gilsiq Sol a nami gamq di Tamo Koba unnaqa anjam minjej qaji deqa nanqi sainjrej. Sol a Damaskus dia Yesus aqa ñam na anjam mare mare laqnej a ulaosaiqnej deqa ti Barnabas na nanqi sainjrej. ²⁸ Deqa nanqi Sol osib koba na soqneb. Sosibqa Sol a Jerusalem dia Tamo Koba aqa ñam na anjam mare mare laqnej. A ulaosaiqnej. ²⁹ Bati bei Sol a Juda tamo qudei ti anjam na qotoqneb. Tamo nanqi di Grik anjam maro qaji. Nanqi Sol ombla anjam na qotsibqa nanqi a qa ugeosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyoqom.” ³⁰ Onaqa Yesus aqa tamo ungasari nanqi deqa qusibqa Sol osib Sisaria qureq osi gileb. Gilsib dena Sol qarinyonabqa Tarsus qureq gilej.

³¹ Bati deqa Judia sawaq di, Galili sawaq di, Samaria sawaq di dego tamo ungasari Yesus qa nanqo areqalo singilateb qaji nanqi geregere lawo na soqneb. Nanqi bati gaigai Tamo Koba aqa sorgomq di sonabqa Mondor Bole na are singilateinjroqnej. Tamo ungasari gargekoba nanqi are bulyoqnsib Kristen nanqo miligiq aiyeqnaq nanqi tulan kobaoqneb.

Pita na Ainas boletej

³² Ariya Pita a sawa bei beiq di laqnsiqa gilsiq Lida qureq di brantej. Brantosiqa Qotei aqa segi tamo ungasari qure dia soqneb qaji nanqi itnjrej. ³³⁻³⁴ Dia tamo bei soqnej aqa ñam Ainas. A jejamu laiyoqnaq soqnej. Wausau 8 a bijalq di ñeiesoqnej. Onaqa Pita na unsiqa minjej, “Ainas, Yesus Kristus na ni boletmqo. Deqa ni tigelosim ino bijal qale.” Degsi minjnaqa aqa jejamu singilaonaq a tigelej. ³⁵ Onaqa tamo ungasari kalil Lida qure ti Saron sawa ti dia soqneb qaji nanqi tamo di boleonaq unsibqa nanqi are bulyoqnsib Tamo Koba qa nanqo areqalo singilateb.

Pita na Tabita tigeltej

³⁶ Jopa qureq di unja bei soqnej aqa ñam Tabita. A Yesus dauryoqnej qaji. Grik anjam na aqa ñam Dorkas. A unja bolequja. A gaigai kumbra tulan bolequja yoqnsiqa tamo ungasari ingi ingi saiqoji nanqi lueinjroqnsiq ingi

anainjroqnej. ³⁷ Bati bei a maiyosiq moiyej. Moinaqa uña qudei na aqa jejamu yansosib warum bei goge di atnab soqnej. ³⁸ Lida qure di Jopa qure jojom. Deqa Jopa qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanği Pita a Lida qureq di soqnej di qusibqa tamo aiyel qarinjrnab aisib Pita minjeb, “Ni urur au. Ni iga daurgosim koba na Jopa qureq gilqom.” ³⁹ Onaqa Pita a tigelosiq nanği daurnjrsiq koba na gilsib Jopa qureq di branteb. Brantonabqa nanği Pita osib uña moiyej qaji aqa warum miligiq gileb. Gilnabqa uña qobul kalil nanği Pita aqa areq di koroosib akamoqneb. Osib gara jugo ti gara tugo ti nami Dorkas a nanği koba na sosibqa gereiyelenj qaji di Pita osoryeb. ⁴⁰ Onaqa Pita a nanği minjrej, “Ninği kalil oqediy.” Degsi minjrnaqa nanği oqedonab sinğa pulutosiq Qotei pailyej. Pailyosiq koboonaca uña moiyej qaji aqa areq gilsiq minjrej, “O Tabita, ni tigel.” Degsi minjrnaqa a nım plaltosiq Pita unsiq tigelosiq awoej. ⁴¹ Onaqa Pita na aqa ban ojsiq tigeltej. Tigeltosiq Qotei aqa segi tamo ungasari nanği ti uña qobul nanği ti metnrnaqa nanği warum miligiq bosib Tabita uneb a nımbile soqnej. ⁴² Onaqa Jopa qureq di tamo ungasari kalil nanği manwa deqa qusibqa nanği gargekoba Tamo Koba qa nanço areqalo singilateb. ⁴³ Onaqa Pita a bati gargekoba yala Jopa qureq di soqnej. Tamo bei wagme aqa jegara na inği inği gereiyo qaji aqa nım Saimon aqa talq di a ombla soqneb.

10

Lañ anğro bei na Kornilius anjam minjej

¹ Sisaria qureq di tamo bei soqnej aqa nım Kornilius. A Rom tamo. A qaja tamo nanço gate. A na qaja tamo 100 nanği taqatnjroqnej. Qaja tamo nanği di Itali sawa qaji. ² Kornilius a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. Deqa tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği a ti Qotei aqa sorgomq di soqneb. Juda nanği inği inği saiinjreqlnaqa a nanği silali qa aqaryainjroqnej. A bati gaigai Qotei pailyoqnej. ³ Ariya bati bei sen kelintonaca Qotei na Kornilius aqa areqalo waqtetonaqa nıeio bulosiq Qotei aqa lañ anğro bei aqaq bonaq unej. Unnaqa lañ anğro dena minjej, “O Kornilius.” ⁴ Onaqa Kornilius na lañ anğro di koqyosiq tulañ ulaugetosiq minjej, “O Tamo Koba, ni kiyaca ijoq bonum?”

Onaqa lañ anğro dena minjej, “Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanği inği inği saiinjreqlnaqa ni na nanği aqaryainjreqlnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulañ areboleboleiyeqnu. ⁵ Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanği qarinjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa nım Saimon nım bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. ⁶ A tamo bei wagme aqa jegara na inği inği gereiyo qaji aqa nım Saimon aqa talq di unu. Aqa tal ağı alile qalaq di unu.”

⁷ Lañ anğro dena Kornilius anjam degsi minjsiq olo ulanonaqa Kornilius na aqa kanğal tamo aiyel metnrnaqa aqa areq beb. Qaja tamo qujai dego metonaq aqa areq bej. Qaja tamo di a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. A bati gaigai Kornilius ombla sosiq wauetoqnej. ⁸ Onaqa Kornilius na anjam kalil lañ anğro a marej qaji di nanği qalub minjrnsiq qarinjrnac Jopa qureq aiyeb.

Pita a nıeio bulej

⁹ Nanği walwewosi aisib gamq di qoloinjrnaqa nıereneb. Olo nebeonaqa tigelosib aisib Jopa qure jojomyeq nabqa bati qujai deqa Pita a Qotei pailyqa osiq warum bei gogeysi deq oqej. Di qanam jige. ¹⁰⁻¹¹ Oqsıq warum

dia sonaqa a mamyonaga unja qudei nanji minjrnaqa ingi goiyeteb. Ingi goiyeqnabqa Qotei na Pita aqa areqalo waqtetonaga a neio bulej. A neio bulosiqqa lanj waqonaq ingi bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lanj goge dena ura uratonab aiyeqnaq unej. ¹² Gara miligiq di wagme utru segi soqneb. Bel ti baun ti amal ti bagu ti qebari ti sonab unjrej. ¹³ Unjrnsiqqa kakro bei quej. A marej, “Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.” ¹⁴ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaiognem. Wagme deqaji uyqajqa di getento koba.” ¹⁵ Osiqa Pita a kakro di olo quej. A marej, “Ingi ingi e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.” ¹⁶ Gara di degsi ayoqalubtosiqqa olo torei oqej.

¹⁷ Neio di aqa utru Pita a poiysai. Deqa a are koba qalsiq soqnej. Onaqa tamo qalub Kornilius na qarinjrej qaji nanji Jopa qureq di brantosib tamo qudei nanji endegsib nenemnjreb, “Saimon aqa tal qabi unu?” Degsib nenemjnrbqqa nanji na minjreb, “Saimon aqa tal agide.” Onaqa nanji walwelosib Saimon aqa tal meq di tigeleb. ¹⁸ Tigelosib maosib mareb, “Saimon nam bei Pita a tal endi unu e?” ¹⁹ Pita a neio deqa are koba qaleqnaqa Qotei aqa Mondor na minjej, “Ni que. Tamo qalub bosib ni qa maronub. ²⁰ Deqa ni tigelosim nanji daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq. E na nanji qarinjronum bonub.”

²¹ Onaqa Pita a tal uratosiq mandamq aisiq nango areq di brantosiq minjrej, “Ningi tamo nameqnuq qaji agi e di. Ningi kiyaaq bonub?” ²² Onaqa nanji na minjreb, “Qaja tamo gate aqa nam Kornilius a tamo bolequja. A Qotei aqa sorgomq di sosisqa kumbra bole dauryeqnu. Juda kalil nanji a qa mareqnuq, ‘A tamo bolequja.’ Ni que. Ya bilaq Qotei aqa lanj angro bei a Kornilius aqaq di brantosiq minjej, ‘Ni tamo qudei nanji qarinjrimqa aisiq Pita minjib ino talq bosim anjam bei mermim quqnam.’” ²³ Onaqa Pita a nango anjam di qusiqa nanji joqsiqa tal a soqnej qaji dia koba na soqneb. Nerejosib nebeonaqa Pita a nanji koba na tigelosib gileb. Jopa tamo qudei Yesu dauryoqneb qaji nanji dego koba na gileb.

Pita a Kornilius aqa talq gilej

²⁴ Nanji gilsib gamq di qoloinjrnaqa nereqneb. Olo nebeonaqa nanji tigelosib gilsib Sisaria qureq di branteb. Kornilius a nanji qa tarinoqnsiq nam atoqnej. A na aqa tamo si nanji ti aqa segi leñ nanji ti kalil minjrnaq bosib a ti koroosib tarinoqneb. ²⁵ Onaqa Pita a gilsiqqa Kornilius aqa talq di brantej. Brantosiqqa tal gogetonaqa Kornilius a bosiqqa Pita aqa sinjaq di sinja pulutosiqqa a binjyej. ²⁶ Onaqa Pita na Kornilius tigeltosiq minjej, “Ni tigel. Ni e binjibaim. Aqo ombla mandam tamo.” ²⁷ Degsi minjsiqqa nanji ombla anjam qairoosib warum bei miligiq gileb. Warum miligiq di tamo ungasari gargekoba nanji koroosonab unjrej.

²⁸ Unjrnsiqqa minjrej, “Ningi qalie, e Juda tamo. Ningi Juda tamo sai. Ningi sawa bei qaji. Deqa gago Juda kumbra agiende. Iga nunjo tal gogetajqa getento koba. Iga ningi koba na laqajqa dego getento koba. Moses aqa dal anjam nami degsi nenjrenjyej unu. Ariya Qotei na e endegsi merbej, ‘Sawa bei bei qaji nanji ijo nqamalaq di tamo uge edegaim.’ Qotei na e degsi merbej. ²⁹ Deqa ningi e qa anjam qarinyonab e nunjo anjam gotranjosai. E nunjo anjam dauryosim bosim nunjo tal gogetonum. Deqa ningi merbiy, ningi kiyaaq e qa anjam qarinyeb?”

³⁰⁻³¹ Onaqa Kornilius na Pita minjej, “Ya ya endi bati qolqe gilqo sen bati kere endego sen kelintonaga e pailyeqnamqa tamo bei gara tulan qat jigsiqqa

bosiq ijo ulatamuq di tigelosiq merbej, ‘O Kornilius, Qotei a gaigai ino pai-lyo queqnu. Juda nanqi ingi ingi saiinjreqlaqa ni na nanqi aqaryainjreqlum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulan areboleboleiqnu. ³² Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanqi qarijnjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. A tamo bei wagme aqa jegara na ingi ingi gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.’ ³³ Lan angro na e degsi merbonaqa e tamo qudei nanqi urur qarijnjrnam Jopa qureq aisib inoq di branteb. Brantonabqa ni na nanqi daurnjrsim agi ijo talq bonum. Deqa e ni qa tulan areboleboleibqo. Endego iga kalil endia koroosimqa Qotei aqa ñamgalaq di awejunum. Deqa anjam kalil Tamo Koba a na ni mermej qaji di mergimqa iga quqwom.” Kornilius na Pita degsi minjei.

Pita a anjam bole palontej

³⁴ Onaqa Pita a tigelosiq nanqi endegsi minjrej, “Endego e qalieonum, Qotei a tamo qudei bole qa maroqnsiq olo tamo qudei uge qa marosaieqnu. Aqa ñamgalaq di tamo kalil kerekere unub. ³⁵ Deqa sawa sawa kalilq di tamo ungasari kumbra bole bole yoqnsib Qotei aqa sorgomq di unub qaji nanqi Qotei na tulan areinjreqlu. ³⁶ Bole, nami Qotei na aqa anjam bole qarinyonaqa Israel nanjo segiq aiyej. Anjam bole di aqa damu endegsi unu. Tamo ungasari nanqi Qotei ti ombla jeu atoqnsib sonabqa Yesus Kristus na jeu kobotej. Yesus a tamo kalil nanjo Tamo Koba. ³⁷ Ningi qalie, Jon a bosiq tamo ungasari nanqi yanso qa anjam minjroqnej. Bati deqa Yesus Nasaret qaji a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa walweloqnsiq Judia sawa nanjo qure kalil keretoqnsiq wauoqnej. ³⁸ Qotei na aqa Mondor Bole ti aqa singila ti Yesus yonaqa a walweloqnsiq kumbra bole bole yoqnej. Yoqnsiq tamo ungasari Satan na ugetnjro qaji nanqi kalil boletnjroqnej. Qotei a Yesus ombla soqneb deqa a singila ti wauoqnej. ³⁹ Yesus a Juda nanjo sawa ti Jerusalem qure ti dia manwa gargekoba yeqnaqa iga gago ñamdamu na unoqnem. Iga deqa bini saoqnsim laqnum. Ariya nanqi na Yesus osib ñamburbasq di qalsib moiyyoteb. ⁴⁰ Bati qalub koboonaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa a tigelosiq gago ñamdamuq di branteqlaqa iga unoqnem. ⁴¹ A Juda kalil nanjo ñamdamuq di brantosaiognej. Iga Qotei na aqa anjam mare mare laqajqa giltbej qaji gagoq di segi brantoqnej. Agi a subq na tigelosiq iga koba na awoqnsimqa ingi ti ya ti uyoqnem. ⁴² A na mergej, ‘E segi qujai Qotei na giltbej qaji. Deqa mondon e na tamo ñambile so qaji ti tamo moreno qaji ti nanqi peginjraqi. Ningi na tamo ungasari nanqi e qa degsib minjroqniy.’ Yesus na iga degsi mergej. ⁴³ O ijo was, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanqi nami endegsib maroqneb, ‘Qotei na tamo ungasari kalil Kristus qa nanjo areqalo singilatqab qaji nanqi aqa ñam na nanjo une kobotetnjrqas.’”

Qotei na sawa bei bei qaji nanqi aqa Mondor Bole enjrej

⁴⁴⁻⁴⁶ Pita a anjam degsi mareqlaqa bati qujai deqa Mondor Bole aisiqa tamo kalil Pita aqa anjam quoqneb qaji nanjo men bulyetnjrnaqa nanqi qure utru segi segi nanjo anjam poinjrnaqa marelenoqneb. Maroqnsib Qotei aqa ñam soqteqnaqqa Juda Kristen Pita koba na beb qaji nanqi di qusibqa tulan prugeb. Di kiyaaqa? Bati di Qotei na sawa bei bei qaji nanqi dego aqa Mondor enjrej deqa. Onaqa Pita a endegsi marej, ⁴⁷ ‘Iga Juda tamo unum. Iga nami Qotei aqa Mondor em. Dego kere bini sawa bei bei qaji nanqi aqa Mondor onub. Deqa tamo bei na iga nanqi yansnjraqajqa saidgwa keresai.’ ⁴⁸ Osiqa nanqi minjrej, “Ningi Yesus Kristus aqa ñam na yanso oiy.” Degsi minjrnaqa

nanği na yanso osib Pita minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Degsi minjnabqa a nanği koba na soqneb.

11

Pita a Jerusalem aiyej

¹ Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Yesus aqa tamo unğasari kalil Judia sawaq di soqneb qaji nanği ti anjam endegsib queb, “Sawa bei bei qaji nanği dego Qotei aqa anjam osib nanğo areqaloq di singilateb.” ² Onaqa bati bei Pita a Jerusalem aisiq di sonaqa Juda tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği na Pita nřirinřosib minjeb, ³ “Sawa bei bei qaji nanği muluñ unosaieqñub. Deqa ni kiyaya nanğo tal gogetosim nanği ti awoosim inği uyoqñem?”

⁴ Onaqa Pita a nanğo anjam di qusiqa utruq na anjam endegsi sainjrej, ⁵ “E Jopa qureq di pailyeqñamqa Qotei na ijo areqalo waqtetbonaqa e ñeio bulem. E ñeio bulosimqa inği bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lañ goge na ura uratonab ijo ulatamuq ainaq unem. ⁶ Unsim geregere gara miligi peleiyosim wagme utru segi segi unjrem. Wagme juwan ti amal ti bagu ti qebari ti gara miligiq di sonab unjrem. ⁷ Unjrsimqa kakro bei quem. A merbej, ‘O Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.’

⁸ Onaqa e marem, ‘O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyoaiqñem. Wagme uge deqaji uyqajqa di getento koba.’ ⁹ Onaqa kakro di a olo lañ goge na brantej. A marej, ‘Inği inği e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.’ ¹⁰ Gara di degsi aiyoqalubtosiqqa wagme kalil gara ti olo torei goge oqej.

¹¹ “Bati qujai deqa tamo qalub nanği bosib e soqñem qaji tal meq di tigeleb. Tamo bei na nanği Sisaria qureq dena qarinnřrnaq ijoq beb. ¹² Bonab Qotei aqa Mondor na e merbej, ‘Ni tigelosim nanği qalub daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq.’ Degsi merbonaqa e tigelosim nanği qalub daurnjrsim Yesus aqa tamo 6 agi endia tigelejunub qaji nanği koba na gilem. Gilsim Sisaria qureq di brantosim tamo di aqa tal gogetem. ¹³⁻¹⁴ Gogetonamqa tamo dena iga endegsi saigej, ‘Lañ anğro bei a bosiqqa ijo talq endi tigelesonaq e unem. Unnamqa merbej, “Ni na tamo qudei nanği qarinnřrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na ni Qotei aqa anjam mermimqa anjam dena Qotei na ni oqas. Osim tamo unğasari kalil ni ombla tal qujaiq endi unub qaji nanği dego elenqas.” ’ ¹⁵ O ijo was, tamo dena iga degsi saigonaqa e kamba anjam marqa yeqñamqa Mondor Bole a tamo kalil tal dia koroesoqñeb qaji nanğoq aiyej. Mondor a nami iga Juda gagoq aiyej dego kere nanğoq aiyej. ¹⁶ Nanğoq ainaqa e unsimqa Tamo Koba aqa anjam nami marej qaji deqa olo are qalem. Agi a endegsi marej, ‘Jon a ya na tamo unğasari nanği yansnřroqñej. Ariya e Mondor Bole aqa singila na ninği yansngwai.’ ¹⁷ O ijo was ninği quiy. Iga nami Tamo Koba Yesus Kristus qa gago areqalo singilatonamqa Qotei na aqa Mondor Bole iga egej. Bini sawa bei bei qaji nanği dego Yesus qa nanğo areqalo singilateqñabqa Qotei na aqa Mondor nanği enjreqnu. Deqa Qotei aqa wau di e na getentqqa keresai.”

¹⁸ Onaqa Juda tamo Pita nřirinřteb qaji nanği aqa anjam di qunabqa nanğo nřirin koboej. Deqa nanği Qotei aqa ñam soqtosib mareb, “Bole, Qotei a sawa bei bei qaji nanği dego are bulyetnjreqnu. Deqa nanği dego ñambile gaigai sqab.”

Antiok qureq di tamo unğasari gargekoba nanği are bulyoqñeb

¹⁹ Ariya Juda tamo Stiven qaleb qaji nanği na Kristen nanği ugeugein-jreqnab segi segi jaraiyosib Fonisia sawa ti Saiprus nui ti Antiok qure ti deq gilelenjeb. Gilsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Laqnsibqqa Juda nanği segi Qotei aqa anjam minjroqneb. Sawa bei bei qaji nanği Qotei aqa anjam minjrosaiqneb. ²⁰ Ariya Kristen qudei nanği Saiprus ti Sairini ti dena tigelosib Antiok qureq aisib Grik nanği dego Tamo Koba Yesus aqa anjam bole minjroqneb. ²¹ Kristen nanği di Tamo Koba aqa singila ti wauoqneb deqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği Yesus qa nanço areqalo singilatqnsib are bulyoqneb.

²² Onaqa Yesus aqa tamo unğasari Jerusalem di soqneb qaji nanği kumbra deqa qusibqqa Barnabas qarinyonab Antiok gilej. ²³ Antiok gilsiqqa Qotei a Grik nanği qa dego are boleiyoqnsiqqa aqaryainjroqnej di unej. Unsiqa tulan areboleboleiyej. Deqa a na nanği kalil are singilatetjroqnsiqqa minjroqnej, “Ninği Tamo Koba a gaigai dauryoqnsib soqniy.” ²⁴ Barnabas a tamo bolequja. Mondor Bole aqaq di sonaqa a singila ti wauoqnej. Aqa areqalo kalil Tamo Koba Yesus qa singilatosisq soqnej. Deqa a Yesus aqa anjam mareqnaqa tamo unğasari gargekoba nanği quoqnsib Yesus aqaq boqneb.

²⁵ Ariya bati bei Barnabas a Sol nıamqajqa marsiq Tarsus qureq gilej. ²⁶ Gilsiq Sol nıamosiq itosiq ombla puluosib Antiok olo aiyeb. Aisib dia wausau qujai Yesus aqa tamo unğasari nanği koba na wauoqneb. Wauoqnsibqqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği Qotei aqa anjam minjroqneb. Antiok dia tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanço nıam Kristen wainjreb.

²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa medabu o qaji tamo qudei nanği Jerusalem dena walwelosib Antiok beb. ²⁸ Bei aqa nıam Agabus. Nanği Antiok bonabqqa Qotei aqa Mondor na Agabus medabu singilatetonaqa a tigelosiqqa marej, “Sawa sawa kalilq di nanği mam koba oqab.” Agabus a degsi marej. Mam di bunuqna Mandor Koba Klodius aqa bati qa brantej. ²⁹ Yesus aqa tamo unğasari nanği Agabus aqa anjam di qusibqqa nanği nanço segi segi silali soqnej di koroiyeb. Koroiyosib nanço Kristen was Judia sawaq di soqneb qaji nanği aqaryainjrqa marsib silali qarinyonab nançoq aiyej. ³⁰ Silali di nanği Barnabas Sol wo enjrnabqqa nanği na osi aisib Kristen gate Judia sawaq di soqneb qaji nanço banq di ateb.

12

Herot na Pita ojsiqqa tonto talq di waiyej

¹ Bati deqa Mandor Herot na Yesus aqa tamo unğasari qudei nanği ojelenosiqqa ugeugeinjroqnej. ² Osiqa a na qaja tamo bei qarinyonaqa gilsiq Jon aqa was Jems serie na qalnaq moiyej. ³ A degyonaqa Juda tamo kokba nanği areboleboleinjrej di qalieosiq deqa Pita dego oje. Bati di Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Yori Bati Koba. ⁴ Herot a Pita ojsiqqa tonto talq di waiyosiqqa qaja tamo 16 nanği minjrnaqa nanği Pita taqatesoqneb. Herot a endegsi are qalej, “Yori bati koba nıam Pasova di koboamqa e Pita osiy Juda nanço ulatamuq di tigeltqai.” ⁵ Pita a tonto talq di sonaqa Yesus aqa tamo unğasari nanği singila na Pita qa pailyoqneb.

Lanğnro bei a bosiqqa Pita tonto talq dena oqeq atej

⁶ Herot a marej, “Nebeamqa e na Pita osiy Juda nanço ulatamuq di tigeltqai.” Qolo deqa qaja tamo aiyel na Pita osib tonto tal miligiq di warum beiq waiyosib ambletosib sil kokba aiyel na tontonab nıeiesoqnej. Qaja tamo qudei nanği tonto tal siranme jojomq di tigelesosib taqatoqneb. ⁷ Onaqa qolo

qujai deqa Tamo Koba aqa laŋ angro bei a warum miligiq di brantouqatej. Aqa rian na warum di tulaŋ suwantej. Onaqa laŋ angro dena Pita jar bangaq di kontosiqa dudumyej. Dudumyosiq minnej, “Ni tigeloqumat.” Degsi minjnaqa sil kokba aiyel Pita aqa baŋ qoseb qaji di pambloŋosib uloneb. ⁸ Onaqa laŋ angro na olo Pita minnej, “Ino gara tigsim ino singa tatal jige.” Onaqa Pita a degyonaqa olo minnej, “Ino gara jugo dego jigsim e daurbe.” ⁹ Degsi minjnaqa Pita a warum di uratosiq laŋ angro dauryosiq gilej. Laŋ angro a bole Pita oqeq atej di Pita a poiyosai. A are qalej, “E ɲeobiqlɛionum kiyo?” ¹⁰ Nangi walwelosib qaja tamo bei tonto tal taqatesoqnej qaji di bunyosib gilsib olo qaja tamo bei bunyosib siranme kobaquja ain na gereiyo qaji di brantonab siran a segi waqonaqa nangi aiyel oqedeb. Siranme di tonto talq dena oqedosim qureq aiqajqa siranme. Nangi siranme dena oqedosib gam dauryosib giloqnsib laŋ angro na Pita uratosiq ulanej.

¹¹ Onaqa Pita a poiyonaqa marej, “Bole. Endego e qalɛionum, Juda nangi e lubqa laqnaqqa Tamo Koba a na aqa laŋ angro qarinyoqqa bosiq e aqaryai-bosiq Herot aqa baŋq dena e oqo.” ¹² Pita a degsi poiyonaqa walwelosi gilsiq Jon aqa ɲam bei Mak aqa ai Maria aqa talq di brantej. Tal miligiq di Kristen gargekoba nangi koroosib Pita qa pailyoqneb. ¹³⁻¹⁴ Onaqa Pita a tal meq di brantosiqa siranmeq di tigelosiq kindokindonoqsiq maeqnaqa kanjal uŋa bei aqa ɲam Roda a bosiq siran waqtqa osiqqa Pita aqa kakro qusiq tulaŋ areboleboleiyej. Onaqa a siran waqtqa uratosiq olo urur ti warum miligiq gilsiqqa nangi minjrej, “Pita bɔqo agi tal meq di tigelejunu!” ¹⁵ Onaqa nangi na minjeb, “Ni nanarionum. Di Pita sai.” Degsi minjnabqa a tulaŋ singilaosiqa minjrej, “E nanariosai. E bole maronum. Pita a bɔqo aqa kakro quonum.” Onaqa nangi na minjeb, “Di Pita sai. Di aqa laŋ angro kiyo?”

¹⁶ Onaqa Pita a siranmeq di tigelesosiqa kindokindoneqnaqa nangi kalil bosib siran waqtosib Pita unsib tulaŋ prugeb. ¹⁷ Onaqa Pita a aqa baŋ soqtonaqa nangi kirionabqa Tamo Koba a na tonto talq dena oqeq atej deqa nangi sainjrej. Osiqa nangi minjrej, “Ningi gilsib Yesus aqa tamo uŋgasari kalil Jems ombla endegsib minjriy, ‘Pita a tonto talq dena oqedqo.’” Pita a nangi degsi minjrsiqa nangi uratnjrsiq tal beiq gilej.

¹⁸ Nebeonaqa qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nangi ɲam ateb Pita a tonto talq di sosai. Nangi degsi unsibqa tulaŋ ulaugetosib are koba qaloqnsib maroqneb, “Pita a qabitqo?” ¹⁹ Onaqa Herot na aqa qaja tamo qudei nangi minjrej, “Ningi tonto talq gilsib Pita osib boiy.” Degsi minjrnaqa nangi tonto talq gilsib Pita qa ɲamonab ugeinjrej. Ugeinjrnaqa olo puluosib aisib Herot minjeb, “Pita a tonto talq di sosai.” Degsib Herot minjnabqa a segi gilsiq qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nangi nenemjnraqa minjeb, “Pita a qabitqo kiyo di iga qaliesai.” Nangi degsib Herot minjnabqa a na aqa qaja tamo qudei nangi minjrej, “Nangi Pita geregere taqatosai deqa ningi na nangi ɲumib moreŋqab.” Osiqa bunuqna Herot a Judia sawa uratosiqqa Sisaria qureq gilsiq di soqnej.

Herot a moiyej

²⁰ Herot a nami Tair qure ti Saidon qure ti nangi qa ɲirinjugetej. Deqa tamo uŋgasari qure aiyel dia soqneb qaji nangi koroosib mareb, “Iga tamo qudei qarinjnjrimqa nangi Sisaria qureq aisib Herot aqa are latetqab. Yim aqa ɲirin koboqas.” Nangi degsib marsib tamo qudei qarinjnjrnabqa nangi aisib Herot aqa talq di brantosisib tal taqato tamo aqa ɲam Blastus endegsib minjeb, “Ni na Herot minjim a odimqa iga a ombla qairqom. Yim aqa ɲirin koboqas.”

Sawa kalil Herot a taqatoqnej qaji nançoq dena Tair ti Saidon ti nançi na inçi awaiyoqneb. Utru deqa nançi Herot aqa nriñ kobotqajqa mareb. Onaqa Blastus a nanço anjam di qusiqa gilsiq Herot minjeç.

²¹ Minjnaqa Herot a qusiqa odosiqa nançi koba na qairqajqa bati atej. Bati brantonaqa nançi koroonabqa Herot a nançi anjam bei minjrqa osiqa mandor kokba nango wala gaigai jigeqñub deqaji bei jigsiqu aqa awo jaram kobaq di awosiq nançi anjam minjroqnej. ²² Minjreçnaqa tamo unçasari koroesoqneb qaji nançi aqa anjam di quoqnsib tulañ areboleboleinjrnaqa lelenosib maroqneb, “Herot a mandam tamo sai. A dego qotei bei. Deqa a anjam degsi mareqnu.” ²³ Herot a Qotei bole aqa ñam soqtosai. A aqa segi ñam soqtoqnsiqa anjam maroqnej. Deqa Tamo Koba aqa lañ ançro bei urur aisiq Herot a ma uge yonaqa aqa bi ani ambli na uynab a moiyeç.

²⁴ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulañ kobaoqnsiqa qure qure kalil keretoqnej.

²⁵ Onaqa Barnabas Sol wo nançi Jerusalem dia nango wau kobotosib olo puluqa laqnsib Jon aqa ñam bei Mak a osib koba na Antiok qureq gileb.

13

Antiok qureq di Kristen nançi na Barnabas Sol wo giltñjreb

¹ Antiok dia Qotei aqa medabu o tamo nançi ti Qotei aqa anjam plalto tamo nançi ti Kristen nango ambleq di soqneb. Nango ñam agiende. Bei Barnabas. Bei Simeon aqa ñam bei Niger. Bei Lusius. A Sairini qaji. Bei Manain. A nami Mandor Herot ombla tal quajiq di ançro kiñilala sosib boleeb. Bei Sol. ² Nançi Tamo Koba a qa louoqnsib inçi ti ya ti uratosib sonabqa Mondor Bole na nançi minjrej, “Niñçi Barnabas Sol wo nançi aiyel giltñjrsib qarinqñribqa nançi gilsib wau e na enjronum qaji di oqab.” ³ Onaqa nançi inçi ti ya ti uratosib pailyosib nango aiyel gateq di ban atsiq qarinqñrnab gileb.

Saiprus nuiq di Barnabas Sol wo nançi Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁴ Mondor Bole na nançi aiyel qarinqñjrnaq gilsib Selusia qureq di brantosib dia qobuñ bei gogetosib qobuñ na gilsib Saiprus nuiq di branteb. ⁵ Brantosib Salamis qureq di tiryosib dena nançi sinça na walweloqnsib Juda nango Qotei tal qudeç miligiq giloqnsib Qotei aqa anjam minjre minjre laqneb. Jon aqa ñam bei Mak a nançi aiyel daurnjrnsiq aqaryainjroqnej.

⁶ Nançi Saiprus nui aqa qure kalil keretosib Pafos qureq di branteb. Osib qure dia quñam tamo bei aqa ñam Barjisas iteb. A Juda tamo. A na tamo unçasari nançi gisa gisañjroqnsiqa endegsi minjroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” ⁷⁻⁸ Rom nango gate koba bei aqa ñam Sergius Paulus a Pafos qureq di soqnej. Barjisas a gaigai Sergius Paulus dauryosiq laqnej. Sergius Paulus a qalie tamo kobaquja. A na Barnabas Sol wo nançi metñjrnaqa aqa areq bosib Qotei aqa anjam minjoqneb. Onaqa Barjisas (Grik anjam na aqa ñam Elimas) a are qalej, “E na Barnabas Sol wo nango anjam gegentoqñai. Sergius Paulus a Yesus qa aqa areqalo singilato uge.” ⁹⁻¹⁰ Sol aqa ñam bei Pol. Mondor Bole a Pol aqa miligiq aisiq singila yonaqa a na Elimas koqyosiq minjeç, “Ni Satan aqa ançro. Ni kumbra bole kalil jeutosim laqnum. Ni gisañ anjam marqajqa ino areqaloq di maqejunu. Ni gisañ kumbra yqajqa tulañ singilaeqnum. Ni Tamo Koba aqa anjam bole beltoqnsimqa olo gisañ anjam segi mareqnum. Ino kumbra uge di ni uratqa keresai. ¹¹ Deqa ni que. Endego Tamo Koba aqa singila inoq aiyimqa ni ñamdamu geteñmimqa bati gargekoba yala señ unçasai.” Degsi minjnaqa aqa ñamdamu ambruiyonaqa a sawa unça

keresai. Deqa a na tamo qudei nanği metnjroqnsıqa endegsi minjroqnej, “Nıngi ijo baŋ ojsib e gam osorbiy.” ¹² Sergius Paulus a Tamo Koba aqa sıngıla di unsiqa Qotei aqa anjam Pol Barnabas wo nanği maroqneb qaji di poiyoanaqa tulaŋ prugosiq Yesus qa aqa areqalo sıngilatej.

Pol a Pisidia sawaq di Qotei aqa anjam palontej

¹³ Onaqa tamo nanği Pol dauryosib laqneb qaji nanği a koba na Pafos qure uratosib qobun na gilsib Pamfilia sawaq di brantosib Perga qureq di tiryej. Tiryosib dia Jon Mak a nanği uratnjrsıqa olo puluosiq Jerusalem aiyej. ¹⁴⁻¹⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanği Perga qure uratosib sınga na walwelosib Pisidia sawaq gilsib Antiok qureq di branteb. Brantosib di sonabqa yori batiej. Deqa nanği Qotei tal miligiq gilsib awoonabqa Juda gate kokba nanği tigelosib Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam ti sisiyoqneb. Sisiyosib koboonaqa nanği na Pol Barnabas wo minjreb, “O gago was aiyel, nıngi gagoq bonub deqa tamo unğasari nanço are sıngilatetnjrqajqa anjam bei soqnim tigelosib mariy.”

¹⁶ Onaqa Pol a tigelosıqa aqa baŋ soqtonaqa tamo unğasari nanği kiri-onabqa endegsi minjrej, “O Israel nıngi ti tamo unğasari kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji nıngi ti ijo anjam endi quiy. ¹⁷ Qotei a nami gago moma nanği gıltnjrnaqa nanği Isip sawaq di tulaŋ gargəkobaonabqa Qotei a sıngıla na nanği joqsıqa Isip uratosib gileb. Gago moma nanği di ağı Israel. ¹⁸ Nanği gilsib wausau 40 wadau sawaq di sonabqa Qotei a nango gulbe qoboiyetnjroqnej. ¹⁹ Osıqa Kenan sawaq di qure kokba 7 padaltnjrısqı nanço mandam pupoiyoqnsıq gago moma nanği enjroqnej. Qotei a nanği degnjroqnsıq bosı bosıq wausau 450 koboej. ²⁰ Di koboonaqa Qotei a gago moma qudei nanği gıltnjrısqı gate kokba atsiqa sıngıla enjreqnaqa sıngıla dena nanği na Israel tamo unğasari nanği taqatnjroqneb. Degsib yonab yonab Qotei aqa medabu o qaji tamo Samuel aqa bati brantej.

²¹ “Onaqa Israel nanği na Samuel minjeb, ‘Ni na tamo bei gıltimeqa a gago mandor koba sosim ıga taqatğwas.’ Degsib Samuel minjnabqa a na Kis aqa njiri Sol giltonaqa a Israel nanço mandor koba soqnej. Sol a Benjamin aqa leŋ. A Israel nanço mandor koba sonaqa wausau 40 koboej. ²² Onaqa Qotei na Sol kobotosıqa olo Devit giltonaqa a kamba Israel nanço mandor koba soqnej. Qotei a Devit qa endegsi marej, ‘E Jesi aqa njiri Devit unonum, aqa kumbra tulaŋ boledamu. E Devit aqa kumbra qa tulaŋ arearetbeqnu. E qalieronum, a ijo areqalo kalil dauryoqnsıqas.’ ²³ O ijo was nıngi quiy. Qotei aqa anjam bei a nami marej qaji di a seğı dauryosıqa Devit aqa leŋ nançoq dena tamo bei gıltoısqı qarınyoanaq Israel gagoq bej. Tamo di aqa ñam Yesus. A ıga padalo sawaq na elenqajqa deqa Qotei na qarınyoanaq bej.

²⁴ “Yesus na aqa was utru atosaisonaqa Jon a namoqna bosıqa Israel nanği endegsi minjroqnej, ‘Nıngi are bulıybqa e na nıngi yansıgıwai.’ ²⁵ Osıqa aqa wau kobotqa osıqa olo endegsi maroqnej, ‘Nıngi e qa kiyersib mareqnu? E nami mernğem, e Kristus sai. Kristus a ijo qoreq na bğas. Aqa ñam kobaquja. E ñam saıqoji. E tamo laŋaj. Deqa e na Kristus kangalyqajqa e tamo bolesai.’ Jon a degsi maroqnej.

²⁶ “O Abraham aqa moma nıngi ti tamo kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji nıngi ti ijo anjam endi quiy. Nıngi kalil ijo was. Qotei a ıga padalo sawaq na elenqas anjam di a na qarınyoanaq gagoq bej. ²⁷ Tamo unğasari Jerusalem di unub qaji nanço gate ti nanği na Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb. Di kiyıqa? Yesus a bole Kristus di nanği poinjrosai deqa. Qotei aqa medabu o

tamo nanjo anjam yori bati gaigai sisiyeqñub qaji di aqa damu dego nanji poinjrosai. Utru deqa nanji na Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb. Nanjo kumbra dena nanji Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam keretosib yeb. ²⁸ Nanji Yesus aqa une bei babtosai. Nanji a moiyoťqajqa utru saiqoji. Deqa nanji laña aqa jejamuq di une qamsib Pailat minjeb, 'Yesus a une ti deqa ni a namburbasq di gaint.' Degsib minjnabqqa a na Yesus osiq qaja tamo nanjo banq di atnaqa nanji a qalnab moiyej. ²⁹ Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanji nami nenngrenyeb qaji di Juda nanji keretosib yosib agi Yesus qalsib moiyoteb. Moiyyotosib namburbasq dena osib subq ateb. ³⁰⁻³¹ Onaqa Qotei na olo Yesus subq na tigeltonaqa a tigelosiqa tamo nanji nami a ombla Galili sawa uratosib Jerusalem aiyeť qaji nanjo njamdamuq di bati gargekoba branteqnaqa nanji unoqneb. Deqa bini nanji Yesus qa anjam saooqnsib laqnabqa Juda tamo ungasari kalil nanji queqñub.

³² "Nami Qotei na gago moma nanji anjam bole endegsi minjrej, 'E na Kristus qarinyit bosim tamo ungasari nanji elenqas.' Qotei aqa anjam bole di bini aqo Barnabas wo na ninji merngeqñum. ³³ Qotei na anjam bole di aqa damu babtqa osiq deqa Yesus olo subq na tigeltej. Gago moma nanjo lenj agi iga. Deqa Yesus a gagoq bej. Devit a nami louqa buk miligiq di Yesus qa endegsi nenngrenyey,

'Ni ijo angro bole.

Bini e ni nambabtmonum.'

Devit a lou namba 2q di anjam di nenngrenyey. ³⁴ Bunuqna Yesus a moinaqa Qotei na subq na tigeltej deqa Yesus a olo moiqasai. Aqa jejamu subq di qusaqasai dego. Agi Qotei a nami marej, 'E nami Devit boletem dego kere e ninji boletngwai. E bole merngonum.' ³⁵ Deqa ninji quiy. Nami Devit a Qotei minjej, 'Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu subq di uratim qusaqasai.' Devit a degsi Qotei minjsiqa louqa buk miligiq di nenngrenyey. ³⁶ Ninji qalie, Devit a mandamq di sosiqa a Qotei aqa areqalo dauryoqnej. A moinaqa aqa jejamu subq ateb. Aqa moma nanji nami subq atelenjeb a dego degsib subq ateb. Onaqa aqa jejamu subq di qusaqej. ³⁷ Ariya tamo Qotei na subq na tigeltej qaji aqa jejamu qusaosai. Tamo di agi Yesus. ³⁸ O ijo was, ninji endegsi poinjem. Yesus qujai di aqa ñam na Qotei a nunjo une kobotetngwas. E Yesus qujai deqa anjam plaltoqnsim ninji merngeqñum. ³⁹ Ninji Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena Qotei a nunjo une kobotetngwasai. A ninji tamo bole qa mernngwasai dego. Tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateqñub qaji nanji segi Qotei na une kobotetnroqnsiq nanji tamo bole qa minjreñnu. ⁴⁰ Deqa ninji gegerere njam atoqñiy. Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam nanji nami maroqñeb qaji di aqa damu nunjoq bo uge. Agi nanji endegsib maroqñeb, ⁴¹ 'O ijo anjam misilinyo qaji tamo, nunjo bati qa e na manwa bei babbittqa ninji di unsib tulanj prugwab. Tamo bei na manwa deqa saingwas di ninji bole qa marqasai. Deqa ninji padalougetqab.' " Pol a anjam degsi marej.

⁴² Onaqa lou koboonaqa Pol Barnabas wo nanji Qotei talq dena oqedonabqa tamo ungasari nanji na minjreb, "Yori bati bei ninji bosib anjam deqaji olo mergibqa iga quqñom." ⁴³ Tamo ungasari nanji jaraiyeqñabqa nanjo ambleq di Juda gargekoba nanji na Pol Barnabas wo nanji daurnjreb. Sawa bei bei qaji qudei nami Qotei aqa sorgomq di sqa marsib Juda nanjo miligiq aiyeť qaji nanji dego Pol Barnabas wo nanji daurnjreb. Deqa nanji

aiyel na nanngo are singilatetnjroqnsib endegsib minjroqneq, “Qotei a ninği qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ninği geregere ojesoqniy.”

⁴⁴ Onaqa yori bati bei tamo unğasari kalil Antiok qureq di soqneq qaji nanği Qotei aqa anjam quqwa marsibqa bosib Qotei talq di koroeq. ⁴⁵ Onaqa Juda nanği na nanği unjrsib are ugeinjrej. Deqa Pol a anjam mareqnaqa nanği na aqa anjam gegenteqnsib a misilinjyoqneq. ⁴⁶ Yeqnab Pol Barnabas wo nanği na Juda nanği singila na endegsib minjreb, “Qotei na aqo Barnabas wo qarinqosiq mergej, ‘Ninği namoqna Juda nanği segi ijo anjam minjroqniy.’ Mergej deqa iga bosim Qotei aqa anjam ninği Juda segi namoqna merıjeqnum. Merıjeqnamqa ninği na gago anjam gotranıyeqnuq. Nungo kumbra dena ninği nungo segi jejamuq di une atoqnsib ninği nıambile gaigai sqajqa gam urateqnuq. Deqa ninği quiy. Bini aqo aiyel ninği uratngsimqa sawa bei bei qaji nanngo giloqnsim Qotei aqa anjam nanği minjroqndom. ⁴⁷ Iga degyqom. Di kiyaaq? Tamo Koba a nami iga endegsi mergej, ‘E ni qarınmitqa ni pulonj bul sosim sawa bei bei qaji nanngoq giloqndam. Giloqnsim lanj utru qolqeq di tamo unğasari nanği ijo anjam minjroqndim e na nanği elenqai.’”

⁴⁸ Onaqa sawa bei bei qaji nanği Pol aqa anjam di qusibqa tulan areboleboleinjnaqa Tamo Koba aqa anjam binıyoqneq. Deqa qure dia tamo unğasari Qotei na nami nıambile gaigai sqajqa gıltnjrej qaji nanği Yesus qa nanngo areqalo singilateb. ⁴⁹ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaosıqa sawa di keretej. ⁵⁰ Onaqa Juda nanği Pol Barnabas wo nanği qa tulan minjin oqetnjrnaqa unja kokba qudeı Qotei qa louoqneq qaji nanği ti qure deqa gate kokba ti nanngo are ugetetnjreb. Are ugetetnjrnabqa nanği tigelosib Pol Barnabas wo nanği ugeugeinjrsib nanği aiyel qure dia sqajqa singila na saidnjrsib winjrnab jaraiyeb. ⁵¹ Deqa nanği aiyel nanngo singa tumbum butuyosib qure di urateb. Juda nanği nanngo segi une qalieqajqa deqa nanği aiyel kumbra di yeb. Yosib Aikoniam qureq aiyeb. ⁵² Bati deqa Antiok qureq di Mondor Bole a tamo unğasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngo are miligiq aiyeqnsıqa nanği singilatnjreqnaqa nanği tulan areboleboleinjroqnej.

14

Pol Barnabas wo nanği Aikoniam qureq di Qotei aqa anjam palontoqneq

¹ Pol Barnabas wo nanği Aikoniam dia Juda nanngo Qotei tal miligiq gileb. Gilnabqa tamo unğasari nanği koroesonabqa tigelosib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneq. Minjreqnabqa nanngo aiyel anjam dena tamo unğasari tulan gargekoba Juda ti Grik ti are qametnjrnaqa nanği Yesus qa nanngo areqalo singilateb. ² Onaqa Juda qudeı nanği Pol Barnabas wo nanngo anjam quqwa uratosib Grik qudeı nanngo are ugetetnjrnabqa nanği Yesus aqa tamo unğasari nanği qa ugeosib misilinjroqneq. ³ Deqa nanği aiyel Aikoniam qureq di sokobaiyosib Tamo Koba a tamo unğasari nanği qa are boleiyeqnu anjam di mare mare laqneq. Nanği aiyel ulaosai. Tamo Koba a na nanği aiyel singila enjreqnaqa nanği manwa gargekoba yoqneq. Yeqnabqa tamo unğasari gargekoba nanği manwa di unoqnsib endegsi poinjroqnej, “Bole, nanngo aiyel anjam di Qotei aqa anjam.” ⁴ Onaqa qure dia tamo unğasari nanği poelenosib qudeı nanği Juda nanği daurnjrsib olo qudeı nanği Pol Barnabas wo nanği daurnjreb. ⁵ Deqa Grik qudeı ti Juda qudeı ti nanngo gate nanği ti endegsib are qaleb, “Iga na nanği aiyel ugeugeinjrsim meninj na nımsim moiıyotnjrqom.”

6 Onaqa nanngo areqalo di Pol Barnabas wo nanngi qalieosib jaraiyosib Likonia sawa nanngo qure aiyel Listra ti Derbe ti deq aiyeb. Aisib sawa bei jojom di dego branteb. 7 Brantosib dia Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb.

Pol Barnabas wo nanngi Likonia sawaq di Yesus aqa anjam bole maroqneb

8 Listra qureq di tamo bei ai miligiq na singa qandamo nambabej qaji a soqnej. A nami walwelosaiqnej. Aqa singa singila saiqoji. Awogaigaisoqnej. 9 Bati deqa Pol a Qotei aqa anjam palonteqnaqa tamo di a quoqnej. Onaqa Pol na tamo di kogyosiq aqa areqalo unej aqa areqalo qujai Qotei na a boletbqa kere. 10 Degsi unsiq deqa tamo di metosiq minjej, “Ni tigelosim walwel.” Minjnaqa a tigeloqujatosiq walwelej.

11 Pol a kumbra di yonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi unsibqa nanngo segi Likonia anjam na lelenoqnsib maroqneb, “Ningi uniy. Gago qotei nanngi tamo bulyosib gagoq bonub.” 12 Nanngi degsib lelenoqnsib Barnabas minjeb, “Ni gago qotei Sus.” Pol a Qotei aqa anjam paltoqnej deqa nanngi a minjeb, “Ni gago qotei Hermes.” 13 Qure polomq di nanngo qotei Sus aqa atra tal soqnej. Deqa atra tamo a makau qudei osiq nam so na walatnjrsiq Pol Barnabas wo nanngi aiyel atrainjrqa marsiq tamo ungasari gargekoba joqsic nanngi koba na qure polomq gileb.

14 Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo aiyel Barnabas Pol wo nanngi deqa qusibqa are tulan gulbeinjnaqa nanngo segi gara bumbranjosib gurgur ti tamo ungasari nanngo ambleq aisib lelenoqnsib minjreb, 15 “O tamo ungasari, ningi kiyaaqa kumbra endi yequb? Aqo aiyel mandam tamo, ningi ti kere. Aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole ningi merngeqnum. Di kiyaaqa? Ningi are bulyosib gisan qotei kalil endi torej uratnjrsib Qotei nambile so qaji a qa nungo areqalo singilatqajqa deqa. Qotei agi a na lan ti mandam ti yuwal ti ingi ingi kalil ti gereiyej. 16 Bole, nami Qotei na sawa bei bei qaji nanngi uratnjreqnaqa nanngi nanngo segi areqalo dauryoqnsib laqneb. 17 Bati deqa Qotei a ningi qa ulosaiqnej. Ningi a qa qalieqajqa deqa a bati gaigai ningi geregereingoqnej. A lan goge na awa engeqnaqa ingi uyo kalil aqa bati qa melieqnaqa ningi uyoqnsib areboleboleingoqnej.” 18 Onaqa tamo ungasari nanngi Pol Barnabas wo nanngo anjam di qusib quosaibulosib olo minjreb, “Ningi gago qotei.” Degsib minjroqnsib nanngi aiyel atrainjrqaqqa tulan singilaeqneb nanngi na saidnjroqneb.

19 Onaqa Juda tamo qudei nanngi Antiok dena ti Aikoniam dena ti walwelosib Listra qureq bosib dia tamo ungasari nanngo are ugetetjrnabqa nanngi tigelosib Pol meninj na qaleb. Osib a girinyosib gilsib qure qalaq di ateb. Nanngi are qaleb, “A moiqo.” 20 Onaqa tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi Pol aqa areq gilsib Pol a mandamq di neiesonaq a kainyesonabqa tigelosiq olo qure miligiq gilej. Nebeonaqa a Barnabas osiq omba walwelosib Derbe qureq aiyeb.

Pol Barnabas wo nanngi na Kristen nanngi singilatnjreb

21 Nanngi aiyel Derbe qureq aisib dia Yesus aqa anjam bole palteqnaqqa tamo ungasari gargekoba nanngi Yesus dauryoqneb. Onaqa bunuqna nanngi aiyel olo puluosib qure kalil nanngi nami laqneb qaji deq olo giloqneb. Listra qure ti Aikoniam qure ti Antiok qure ti deq giloqneb. 22 Nanngi aiyel degsib giloqnsibqa tamo ungasari nami Yesus dauryoqneb qaji nanngi singilatnjroqnsib minjroqneb, “Ningi Yesus qa nungo areqalo singilatoqnsib soqniy. Ningi gulbe

gargekoba itelenqab di unqum. Gulbe di nunqoq boqribqa Qotei a nunqo Mandor Koba sosim ningi taqatngwas.”²³ Qure kalilq di nanqi aiyel na Kristen gate atelenoqneb. Osib ingi ti ya ti uratoqnsib Kristen gate nanqi qa pailyoqneb. Osib nanqi joqsib Tamo Koba agi nami a qa nanqo areqalo singilateb qaji aqa banq di atoqneb.

Pol Barnabas wo nanqi olo Antiok qureq aiyeb

²⁴ Bunuqna Barnabas Pol wo nanqi aiyel Pisidia sawa amble potosib walwelosib Pamfilia sawaq di branteb. ²⁵ Brantosib Perga qureq aisib dia Yesus aqa anjam palontoqnsib minjroqneb. Dena tigelosib Atalia qureq aiyeb. ²⁶ Aisib dena qobun gogetosib aisib Antiok qure agi nami nanqi dena tigelosib walweleb qaji di olo branteb. Dia nami Kristen nanqi koroosib nanqi aiyel qa pailyoqnsib qarinjrnab gileb. Qotei a nanqi aiyel qa are boleiyim nanqi aiyel singila na wauoqngajqa deqa pailyeb. Ariya nanqi aiyel wau di kobotosib qure deq olo aiyeb. ²⁷ Aisib Kristen nanqi koroinjrsibqa wau kalil Qotei a nanqo ban na yoqnej qaji deqa nanqi sainjroqneb. Sainjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanqi dego gam waqtetnjreqlaqa nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilateqneb.”²⁸ Nanqi aiyel Antiok qureq di tamo unqasari Yesus dauryoqneb qaji nanqi koba na sokobaiyeb.

15

Kristen nanqi Jerusalem di koroeb

¹ Bati bei tamo qudei nanqi Judia sawaq dena walwelosib Antiok qureq gilsib dia Kristen nanqi endegsib minjreb, “Ningi Moses aqa dal anjam dauryosib mulun uniy. Yimqa Qotei a ningi elenqas. Ningi mulun unqasai di Qotei a ningi elenqasai.”² Degsib minjrnabqa Pol Barnabas wo nanqi qusibqa tamo nanqi di njirjtnjrsib nanqi ti anjam na qotoqneb. Onaqa Kristen kalil nanqi koroosib anjam endegsib kereteb, “Iga na Pol Barnabas wo Yesus aqa tamo qudei ti nanqi qarinjrim Jerusalem aiqab. Aisib dia Yesus aqa anjam maro tamo nanqo gate nanqi ti koba na anjam di gereiyqab.”

³ Nanqi degsib anjam keretosib nanqi qarinjrnab aiyeb. Nanqi aiyoqnsibqa Fonia sawa ti Samaria sawa ti dia Yesus aqa tamo unqasari nanqi itnjroqnsibqa endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanqi dego are bulyetnjreqlaqa.” Degsib minjreqlaqa nanqi kalil quoqnsib tulaj areboleboleinjroqnej.

⁴ Nanqi aisib Jerusalem di brantonabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanqi ti Kristen kalil ti nanqo gate ti nanqi na minjreb, “Ningi kere bonub.” Onaqa Pol Barnabas wo nanqi tigelosib wau kalil Qotei a nanqo ban na yoqnej qaji deqa nanqi sainjreb. ⁵ Sainjrnabqa Farisi tamo qudei Yesus qa nanqo areqalo singilateb qaji nanqi qusibqa tigelosib mareb, “Sawa bei bei qaji nanqi gago miligiq aiqa osibqa nanqi mati mulun unsib Moses aqa dal anjam dauryqab di kere.”

⁶⁻⁷ Nanqi degsib marnabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanqi ti Kristen gate nanqi ti anjam di gereiyqa koroeb. Koroosib anjam gargekoba marelenoqneb. Onaqa Pita a tigelosiqa nanqi endegi minjrej, “O ijo was kalil ningi qalie, Qotei a nami nunqo ambleq dena e giltbej. E na sawa bei bei qaji nanqi Yesus aqa anjam bole minjroqnitqa nanqi quoqnsib Yesus qa nanqo areqalo singilatqajqa deqa giltbej. ⁸ Qotei a tamo kalil nanqo areqalo qalie. A na aqa Mondor Bole nami iga egej dego kere sawa bei bei qaji

nanği enjreqnu. Aqa kumbra dena a na iga osorgeqnu, a na sawa bei bei qaji nanği dego elenqajqa are qaleqnu. ⁹ Qotei a gam bei na iga Juda elenjoqnsiq olo gam bei na sawa bei bei qaji nanği elenjosai eqnu. Nanği Yesus qa nanço areqalo singilateqnu gam dena qujai Qotei na nanço are miligi yansetnjreqnu. ¹⁰ Deqa ninği kiyayqa tamo unğasari Yesus dauryeqnu qaji nanği gulbe koba enjreqnu? Nunço kumbra dena ninği Qotei aqa areqalo ugeteqnu. Gulbe di nami gago moma nanği qoboiyqa keresai. Bini iga dego qoboiyqa keresai. ¹¹ Iga endegsi poigeqnu, Tamo Koba Yesus a iga ti sawa bei bei qaji nanği qa ti are boleyeqnu kumbra dena qujai Qotei na iga kalil elenqnu.”

¹² Pita a nanği degsi minjrnaqa nanği kalil aqa anjam di qusibqa nanği mequmesoqne. Onaqa Barnabas Pol wo nanği kamba tigelosib Qotei na nami nanği aiyel singilatnjreqnaqa nanği sawa bei bei qaji nanço ambleq di manwa gargekoba yoqne deqa nanği sainjrnab queb.

¹³ Sainjrsib koboonaqa Jems a kamba tigelosiq marej, “O ijo was, ninği e na anjam bei merngit quiy. ¹⁴ Saimon a mergwo, ‘Qotei a sawa bei bei qaji nanço ambleq dena aqa segi tamo unğasari nanği elenqqa osiq giltnjrej.’ ¹⁵ Saimon aqa anjam de ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam ti utru qujai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a anjam endegsi nenğrenjey, ¹⁶ ‘Tamo Koba a março, “Bunuqna e olo bosiy Devit aqa tal ulonğej qaji di olo tigeltqai. Tal aqa inği inği kalil ugeelenğeb qaji di dego bunuj atelenqai. ¹⁷ Amqa sawa bei bei qaji nanği e itbqa maroqnsib ijoq boqnaqab. E na nanği giltnjritqa nanği ijo segi tamo unğasari sqab.” ¹⁸ Tamo Koba aqa anjam di a nami babtej agi bini olo babtoqnsiq mareqnu.’

¹⁹ “Deqa ijo was, e ijo areqalo endegsi merngwai. Sawa bei bei qaji nanği are bulyoqnsib Qotei aqaq boqnaqqa iga nanği gulbe bei enjrqasai. ²⁰ Iga anjam truquyala segi nenğrenjosim nançoq qarinyqom. Anjam agiende. ‘Ninği gisañ qotei atrainjro qaji inği uyoqnaib. Ninği sambala kumbra yoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreñeb qaji di ninği uyoqnaib. Wagme leñ ti dego uyoqnaib.’ Iga anjam truquyala di segi nenğrenjosim sawa bei bei qaji nançoq qarinyqom. ²¹ Iga qalie, nami koba Juda nanği Moses aqa dal anjam qure qureq di palontoqne agi bini palontoqnsib unub. Yori bati gaigai nanği nanço Qotei tal kalil miligiq di Moses aqa dal anjam sisiyeqnu.”

*Kristen nanği anjam nenğrenjosib
sawa bei bei qaji nançoq qarinyeb*

²² Jems a anjam degsi marnaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Yesus aqa tamo unğasari kalil ti nanço gate ti nanço ambleq dena tamo aiyel giltnjreb. Tamo aiyel di qarijnjrib Pol Barnabas wo nanği daurnjrsib Antiok qureq gilqajqa deqa giltnjreb. Tamo aiyel giltnjreb qaji nanço ñam Judas aqa ñam bei Barsabas nanği Sailas wo. Nanği aiyel Kristen gate soqne. ²³ Nanği qarijnjrqa osibqa anjam truquyala endegsib nenğrenjosib nanço banq di ateb,

“O was ninği kaiye. Iga Yesus aqa anjam maro tamo iga ti Kristen gate ti anjam endi nenğrenjosim nançoq qarinyonum. Ninği Antiok qure ti Siria sawa ti Silisia sawa ti di unub. Ninği sawa bei bei qaji. ²⁴ Iga nami quem, tamo qudeu nanği gago ambleq na tigelosib nançoq gilsib nanço segi areqalo na anjam bei merngəb. Merngsib anjam dena nanço areqalo niñaqetnğeb. Tamo nanği di iga na qarijnjrosai. ²⁵ Deqa iga kalil koroosim areqalo qujaitosim tamo aiyel giltnjrsimqa nançoq qarijnjronum. Nanço ñam Judas Sailas wo.

Iga na nanği ti gago Kristen was bole aiyel Barnabas Pol wo nanği ti nunğoq qarınjnronum. ²⁶ Barnabas Pol wo nanği gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam singila na ojsib waueqñub. Jeu tamo nanği na nanği aiyel ñumib moreñqajqa mareqñab nanği ulaosaieqñub. ²⁷ Deqa iga nanği aiyel Judas Sailas wo koba na nunğoq qarınjnronum. Judas Sailas wo nanği na gago anjam nengrenyonum qaji endi ninği olo mernğib quqwab. ²⁸ O was ninği quiy. Iga Mondor Bole ombla areqalo qujaitosim anjam endi qosonum. Ninği gago anjam truquyala endi segi qusib dauryqab di kereqas. Iga ninği gulbe koba engwasai. Gago anjam truquyala agiende. ²⁹ Ninği gisan qotei atrainjro qaji inği uyoqñab. Wagme len ti uyoqñab. Wagme sil na kakro tontjnřnab moreñeb qaji di uyoqñab. Sambala kumbra dego yoqñab. Ninği kumbra di segi dauryqab di ninği geregere sqab. Koboqo.” Yesus aqa tamo unğasari nanği anjam di nengrenyeb.

³⁰ Nengrenyosib tamo qolqe nanço banq di atsib nanği qarınjnřnab gileb. Gilsib Antiok di brantosib Yesus aqa tamo unğasari nanği koroinřsibqqa anjam nengrenyeb qaji di enjreb. ³¹ Onaqa nanği kalil anjam di sisiyosib anjam dena nanço are singilatetjnřnaqa nanği tulan areboleboleinřrej. ³² Judas Sailas wo nanği Qotei aqa medabu o qaji tamo soqñeb deqa nanği aiyel anjam olekoba Yesus aqa tamo unğasari nanği minjnřnab qunabqqa anjam dena nanço are singilatetjnřrej. ³³⁻³⁴ Nanği aiyel bati qudei Antiok di sonabqqa bunuqna Yesus aqa tamo unğasari nanği na minjreb, “O gago was aiyel ninği olo aiyiy.” Degsib minjřsib qarınjnřnabqqa nanği aisib Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqñeb qaji nançoq di olo branteb. ³⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanği Antiok di sosibqqa Kristen qudei ti koba na wauoqñsibqqa Tamo Koba aqa anjam plaltoqñsib tamo unğasari nanği minjroqñeb.

Pol Barnabas wo nanği nřinjkobaosib poeb

³⁶ Onaqa bati bei Pol na Barnabas minnej, “Aqo aiyel nami qure qureq di Tamo Koba aqa anjam palontoqñem qaji deq olo gilsimqqa Yesus aqa tamo unğasari nanği unjřqom. Nanği kiyersib unub kiyo di unjřqom.” ³⁷ Onaqa Barnabas na Pol minnej, “Di kere. Iga Jon olo osim koba na gilqom.” Jon aqa ñam bei Mak. ³⁸ Onaqa Pol a singila na Barnabas saidyoqñej, “Eo. Mak a nami iga koba na wauqa gilnamqqa Pamfilia sawaq di a na iga uratgosiq Jerusalem aiyej deqa iga a olo osi gilqasai.” ³⁹ Pol na Barnabas degsi saidyeqnaqa nanği aiyel anjam titosib nřinjkobaosib poeb. Deqa Barnabas a Mak osiqa qobun na Saiprus nuig gileb. ⁴⁰ Ariya Pol a Sailas osiqa ombla gilqa laqñabqqa Yesus aqa tamo unğasari nanği na minjreb, “Tamo Koba a ninği qa are boleiyeme.” Osib nanği aiyel qarınjnřnab gileb. ⁴¹ Nanği aiyel gilsib Siria sawa ti Silisia sawa ti ambleq na walweloqñsibqqa qure qureq di brantoqñsibqqa Kristen nanği itjnřroqñsib Qotei aqa anjam minjroqñsib singilatjnřroqñeb.

16

Timoti a Pol dauryej

¹ Onaqa bati bei Pol a walweloqñsib Derbe qureq di brantej. Dena tigelosiq Listra qureq gilej. Dia tamo bei soqñej aqa ñam Timoti. A Yesus dauryoqñej qaji. Aqa ai a Juda unja. A Yesus qa aqa areqalo singilatej qaji. Timoti aqa abu a Grik tamo. ² Listra qure ti Aikoniam qure ti dia Yesus aqa tamo unğasari nanği maroqñeb, “Timoti a tamo bolequja.” ³ Sawa dia Juda nanği qalieeb, Timoti aqa abu a Grik tamo. Deqa Pol a Timoti osiqa a ombla

wauqa marsiqa muluŋ waiyej. ⁴ Bati bei nanŋi aiyel Sailas koba na gilsib qure qureq di walweloqneb. Walweloqnsibqa Jerusalem dia anjam qoseb qaji di Kristen nanŋi qusib dauryqajqa deqa minjroqnsib laqneb. Anjam di Yesus aqa anjam maro tamo nanŋo gate nanŋi ti qoseb. ⁵ Bati deqa Qotei na tamo unŋasari Yesus qa nanŋo areqalo sinŋilateb qaji nanŋi sinŋilatnjqroqnej. Bati gaigai tamo unŋasari gargekoba are bulyoqnsib Kristen nanŋo miligiq aiyeqnab nanŋi tulaŋ kobaoqneb.

Pol a ŋeio bulosiqa Masedonia tamo bei unej

⁶ Bati bei Pol na Sailas na Timoti na nanŋi qalub walwelosib Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia Qotei aqa anjam mare mare giloqneb. Nanŋi Esia sawaq di Yesus aqa anjam marqa laq nabqa Mondor Bole na nanŋi saidnjrej. ⁷⁻⁸ Deqa nanŋi walwelosib Misia sawaq di branteb. Dena Bitinia sawaq gilqa laq nabqa Yesus aqa Mondor na nanŋi olo saidnjrnaqa nanŋi Misia sawa amble potosib sumsim torei Troas qureq di branteb. ⁹ Nanŋi Troas di sosibqa qolo Pol a ŋeio bulosiqa Masedonia tamo bei unej. Masedonia tamo di a Pol aqa ulatamuq di tigelosiq minjej, “Ni Masedonia bosim iga aqaryaige.” ¹⁰ Pol a ŋeio degsi unej deqa iga tigelosim Masedonia sawaq sumem. Iga endegsi poigej, “Qotei na iga metgwo deqa iga Masedonia sawaq di tamo unŋasari nanŋi Yesus aqa anjam bole minjroqnoqom.”

Lidia a Yesus qa aqa areqalo sinŋilatej

¹¹ Onaqa iga Troas qureq dena qobuŋ gogetosim Samotres nui tinjosim sumem. Sumsim nui di bunjosim nebeonaqa Neapolis qureq di tiryem. ¹² Dena iga sinŋa na walwelosim Filipai qureq di brantem. Qure di nami Rom nanŋi bosib awoeb qaji. Qure di Masedonia nanŋo qure kobaquja. Iga sumsim bati gargekoba yala qure dia soqnem. ¹³ Onaqa Juda nanŋo yori bationaqa iga qure polomq aisim ya qala beiq di brantem. Iga are qalem, “Ya qalaq di Juda nanŋo pailyo sawa unu kiyo?” Degosim aiyem. Aisim unŋasari qudei dia koroesonab nanŋi itnjrsimqa nanŋi koba na awoosim Qotei aqa anjam minjroqnem. ¹⁴ Nanŋo ambleq di uŋa bei soqnej aqa ŋam Lidia. A gara lent oqnsiq qarinyeqnaqa tamo nanŋi na awaiyoqneb. Di aqa silali wau. Aqa qure utru Taiataira. A Qotei qa louoqnej qaji. A ya qalaq di sonaqa Qotei na aqa areqalo waqtetonaqa a Pol aqa anjam qusiq poiyonaqa are bulyej. ¹⁵ Deqa tamo unŋasari Lidia aqa talq di soqneb qaji nanŋi Lidia a ti yanso eb. Onaqa Lidia na iga mergej, “E Tamo Koba a qa ijo areqalo sinŋilatonum ninŋi bole edegosib bosib ijo talq endi iga koba na sqom.” Lidia a tulaŋ sinŋilaej deqa iga aqa talq di a koba na soqnem.

Filipai qureq di Pol Sailas wo nanŋi tonto talq di breinjreb

¹⁶ Onaqa bati bei iga olo pailyo sawaq aiyeqnamqa kanŋal uŋa bei bosiq gamq di iga itgej. Uŋa di a mondor uge ti soqnej. Mondor uge dena kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosiq minjeqnaqa a kamba tamo qudei nanŋi minjroqnej. Minjreqnaqa nanŋi quoqnsib silali koba yeqnab osi giloqnsiqa aqa tamo kokba nanŋo banq di atoqnej. ¹⁷ Iga Pol koba na aiyeqnamqa uŋa di a iga daurgoqnsiqa tulaŋ lelejoqnsiqa maroqnej, “Tamo nanŋi di Qotei Goge Koba aqa wau tamo. Nanŋi anjam palontoqnsib Qotei a ninŋi padalo sawaq na eleŋqajqa gam osorŋgeqnuq.” ¹⁸ Bati gargekoba uŋa dena anjam degsi maroqnsiq iga daurgoqnej. Deqa bati bei Pol a uŋa deqa minjinj oqnaqa bulosiqa mondor uge di minjej, “E Yesus Kristus aqa ŋam na ni mermonum, ni uŋa di uratosim ulanŋ.” Degsi minjnaqa mondor uge dena uŋa di uratosiq ulanŋej.

19-20 Pol a kumbra degyej deqa uña di aqa tamo kokba nanği silali oqajqa gam saiinjrej. Gam sainjrnaqa di unsibqa Pol Sailas wo nanği ojsib koro sawaq joqsib gilsib Rom gate nango ulatamuq di tigeltjnreb. Tigeltjnrsibqa Rom gate nanği endegsib minjreb, “Tamo aiyel nanği dena iga tamo unğasari qure endia unum qaji gulbe koba egeqnub. Nanği aiyel Juda tamo. ²¹ Nanği aiyel kumbra osorgeqnub qaji di iga Rom tamo na dauryqajqa getento koba.” ²² Onaqa tamo unğasari kalil qure dia soqneb qaji nanği anjam di qusibqa Pol Sailas wo nango jejamuq di une qametjnroqneb. Onaqa Rom gate nanği na nanği aiyel ojsib qaja tamo nango banq di ateb. Atnabqa nanği na osib gara bumbranjetnrsib bu toqon na kumbainjnreb. ²³ Nanği kumbainjnro gargekobatosib tonto talq di breinjrsib tonto tal taqato tamo a minjeb, “Ni na nanği aiyel singila na tontjnrsim geregere taqatjnresogne.” ²⁴ Degsib minjnabqa a nanği aiyel joqsıqa tonto tal miligiq di warum beiq di breinjrsiq namanj kobaquja na nango singa gitantetjnrej.

²⁵ Onaqa qolo jige Pol Sailas wo nanği tonto tal miligiq di Qotei pailyoqnsib loueqnabqa tamo nanği tonto talq di soqneb qaji nanği quoqneb. ²⁶ Bati qujai deqa mimin koba dosıqa singila na tonto tal renğinyonaqa siranme kalil waqeleñeb. Sil kokba kalil tamo nanği tontjnreb qaji di pambloñeleneb. ²⁷⁻²⁸ Onaqa tonto tal taqato tamo a tigelosiqa nam atej di siranme kalil waqeleñesonaq unej. Deqa a are qalej, “Tonto tamo kalil nanği jaraiyonub.” Degsi are qalsıqa aqa serie osiq aqa segi jejamu qalqa yonaqa Pol a maosiq minjei, “Ni ino segi jejamu qalaim. Iga kalil endi unum. Iga jaraiyosai.” ²⁹⁻³⁰ Pol a degsi tonto tal taqato tamo di minjnaqa a na qaja tamo qudei nanği metjnraq wanaj osi bonab warum suwanjei. Onaqa a tulanj ulagetosiq gindagindandanosiq urur ti warum miligiq gilsiq Pol Sailas wo nango singaq di nam quosiq ñeiej. Dena tigelosiqa nanği aiyel joqsıq oqedosiq nenemjnrej, “O tamo kokba aiyel, e kumbra kiye yitqa Qotei na e oqas?”

³¹ Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Ni Tamo Koba Yesus qa ino areqalo singilatime. Yimqa Qotei na ni ti tamo unğasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nanği ti elenqas.” ³² Degsi minjsibqa Tamo Koba aqa anjam plalteqnabqa a quoqnej. Tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği dego quoqneb. ³³ Onaqa qolo deqa tonto tal taqato tamo a na nanği aiyel yu qosetjnrsıqa tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği koba na yanso eb. ³⁴ Onaqa a na nanği aiyel joqsıqa aqa talq gilsib dia inği anainjrej. Tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği a ti tulanj areboleholeinjrej. Di kiyayqa? Nanği are bulyosib Qotei qa nango areqalo singilateb deqa.

³⁵ Ariya nebeonaqa Rom gate nanği na qaja tamo qudei nanği qarınjnrbab aisib tonto tal taqato tamo di minjeb, “Ni na tamo aiyel di oqeq atim nanği sumeb.” ³⁶ Onaqa a nango anjam di qusıqa Pol minjei, “Rom gate nanği na qaja tamo qudei qarınjnronub bosib e endegsib merbonub, ‘Ni na nanği aiyel oqeq atim nanği sumeb.’ Nanği e degsib merbonub. Deqa ninği aiyel are lawo sumiy.” ³⁷ Onaqa Pol a anjam di qusıqa qaja tamo nanği minjrej, “Aqo aiyel Rom tamo. Gate nanği na gago une bole babtosai. Nanği aqo aiyel lanja ojsib tamo unğasari nango namdamuq di kumbainğosib tonto talq endi waigeb. Bini nanği lumu na iga olo oqeq atib sumqajqa maronub. Deqa iga sumqasai. Nanği segi bosib iga tonto talq endena oqeq atib sumqom.”

³⁸ Onaqa qaja tamo nanği olo gilsib Rom gate nanği Pol aqa anjam di minjnabqa qusib ulaeb. Di kiyayqa? Pol Sailas wo nanği Rom tamo deqa. ³⁹ Deqa

Rom gate nanği Pol Sailas wo nanço are latetnjrqa marsibqa tonto talq aisib minjreb, “Bole, iga grotonum.” Degsib minjrsibqa siran waqtetnjrsib joqsib oqedeb. Oqedosib nanği aiyel minjreb, “Ninği qure endi uratosib sumiy.”⁴⁰ Degsib minjrnabqa nanği aiyel tonto tal uratosibqa walwelosib Lidia aqa talq gileb. Gilsib dia Yesus aqa tamo unğasari qudei nanği itnjrsibqa Yesus aqa anjam na nanço are singilatetnjreb. Osib nanği uratnjrsib qure di uratosib sumeb.

17

Tesalonaika nanği na Pol Sailas wo ojqa mareb

¹ Pol aqa wau qujai nanği ti sumsib Amfipolis qureq di brantosib dena walwelosib Apolonia qureq sumeb. Dena tigelosib sumsib Tesalonaika qureq di branteb. Dia Juda nanço Qotei tal bei soqnej. ² Deqa Pol aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Qotei tal miligiq gilej. Gilsiq yori bati qalub qa Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di plaltoqnsiq Juda tamo unğasari nanği minjroqnej. ³ Pol a anjam geregere plaltosiq endegsi minjroqnej, “Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di aqa utru agiende. Kristus a jaqatin koba osim moisim olo subq na tigelqas.” Osiq minjroqnej, “Yesus agi e ninği a qa merngeqnum qaji a bole Kristus.” ⁴ Pol a nanği anjam degsi minjreonaqa tamo unğasari qudei nanği aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanço areqalo singilatosis Pol Sailas wo daurnjreb. Grik tamo gargekoba Qotei qa louoqneb qaji nanği ti unğa kokba qudei ti nanği dego Yesus qa nanço areqalo singilatosis Pol Sailas wo daurnjreb.

⁵ Onaqa Juda nanği Pol Sailas wo nanği qa minjin oqetnjrnaqa tamo uge qudei inği qarinyo sawaq dena joqsib tamo unğasari kalil nanço are ugetetnjreb. Osib Pol Sailas wo ojqa marsib tamo bei aqa ñam Jeson aqa talq gurgur ti gileb. Nanği aiyel tal dia ñerenjoqneb. Gilsib nanği aiyel tamo unğasari nanço ulatamuq di tigeltnjrqa marsib nanği aiyel qa ñamoqneb. ⁶⁻⁷ Namonab ugeinjrnaq nanği Jeson lanğa ojsib Yesus aqa tamo unğasari qudei dego ojelenjosib girinjrsib aisib qure deqa gate kokba nanço ulatamuq di tigeltnjreb. Tigeltjrsib lelenjosib endegsib maroqneb, “Pol Sailas wo qure qureq di tamo unğasari nanço areqalo niñaqyetnjroqnsib laqnub. Agi nanği gago qure endeq bonabqa Jeson na nanği joqsiq aqa talq di gereinjrej unub. Tamo aiyel dena gago mandor koba Sisar aqa dal anjam gotranjoqnsib mareqnub, ‘Mandor koba bei unu aqa ñam Yesus.’ Nanği aiyel degsib mareqnub.” ⁸ Juda nanği na anjam di Pol Sailas wo nanço jejamuq di qametnjrnabqa qure deqa gate kokba ti tamo unğasari gargekoba ti nanği qusibqa nanği aiyel qa minjin oqetnjrej. ⁹ Onaqa qure deqa gate kokba nanği na Yesus aqa tamo unğasari qudei Jeson a ti minjreb, “Nanço aiyel une di ninği na awaiyosib silali atibqa iga ninği uratnjnam gilqab.” Onaqa nanği silali atnabqa gate kokba nanği na nanği uratnjrnab gileb.

Pol Sailas wo Beria qureq di Qotei aqa anjam maroqneb

¹⁰ Onaqa qolo qujai deqa Yesus aqa tamo unğasari Tesalonaika di soqneb qaji nanği na Pol Sailas wo qarinjrnab walwelosib sumsib Beria qureq di branteb. Di brantosib Juda nanço Qotei tal miligiq gilsib Qotei aqa anjam palantosib minjroqneb. ¹¹ Juda tamo unğasari Beria di soqneb qaji nanço kumbra tulan boledamu. Tesalonaika di soqneb qaji nanği bul sai. Nanği Qotei aqa anjam quqwaqqa tulan areboleboleinjroqnej. Bati gaigai nanği Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di geregere peleiyonqneb. Pol Sailas wo

nanġo anjam bole kiyo sai kiyo di nanġi qalieqa marsib deqa nanġo aiyel anjam ti Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji de ti geregere tenemtoqneb. ¹² Deqa qure dia Juda gargekoba nanġi Yesus qa nanġo areqalo singilatoqneb. Grik tamo unġasari kokba qudei dego Yesus qa nanġo areqalo singilatoqneb.

¹³ Oñaqa Juda nanġi Tesalonaika di soqneb qaji nanġi Pol a Beria qureq sumsiq dia dego Qotei aqa anjam palontoqnej di qusibqa minjij oqetnjr-naqa mareb, “Iga Pol qalqom.” Degsib marsibqa Beria qureq bosib dia tamo unġasari nanġo are ugetetnjreb. ¹⁴ Deyonabqa Kristen nanġi na Pol qarinyonab alile aiyej. Ariya Sailas Timoti wo nanġi aiyosai. Nanġi Beria di soqneb. ¹⁵ Tamo nanġi Pol suweiyeb qaji nanġi a osib koba na torei Atens qureq sumeb. Sumsib Atens qureq di nanġi Pol uratosib olo puluqa laqnaabqa Pol na minjrej, “Ninġi oqsib Sailas Timoti wo minjrib ijoj boqujateb.”

Pol a Atens qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹⁶ Oñaqa Pol a Atens qureq di Sailas Timoti wo nanġi qa tariņesosiqa qure ambleq di walweloqnsiqa gisanq qotei nanġo sulum gargekoba unoqnsiqa are tulañ gulbekobaiyoqnej. ¹⁷ Deqa a bati gaigai Juda nanġo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda nanġi ti Grik nanġi Qotei qa louoqneb qaji nanġi ti Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Atens nanġo koro sawaq di dego a bati gaigai tigelqnsiqa tamo unġasari nanġi Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. ¹⁸ Bati bei Grik nanġo qalie tamo qudei Atens di soqneb qaji nanġi Pol ombla anjam na qotoqneb. Qudei nanġi qalie tamo koba Epikurias aqa skulq dena qalie eb. Qudei nanġi skul bei aqa ñam Stoik dena qalie eb. Pol a nanġi endegsi minjroqnej, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa mondoñ kalil nanġi dego subq na tigelqab.” Pol a nanġi degsi minjroqnej deqa nanġi Pol ombla anjam na qotoqnsib segi segi maroqneb, “Pol a anjam laña laña mareqnu. A anjam kiyersi mergwajqa bqo?” Qudei nanġi maroqneb, “Pol a qure bei nanġo qotei qa mergeqnu kiyo?” ¹⁹ Nanġi degsib maroqnsib Pol osib nanġo koro sawa aqa ñam Areopagus deq osi gileb. Osi gilsib nanġo ambleq di tigeltoqnsib minjeb, “Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru geregere mergimqa iga qusim qalieqom. ²⁰ Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru bei. Iga anjam deqaji nami quosaiioqnem. Deqa ni na anjam aqa utru geregere mergimqa iga qalieqom.” ²¹ Bati gaigai Atens nanġi ti tamo unġasari sawa bei beiq na Atens beleneb qaji nanġi ti koroqnsibqa anjam bunu bunuj maroqneb.

²² Deqa Pol a nanġo koro sawa ambleq di tigelosiqa minjrej, “O Atens tamo unġasari, e unonum, ninġi qotei gargekoba louetnjreqnub. ²³ E nunġo qure ambleq di walweloqnsimqa nunġo louqajqa ingi ingi kalil unelenosim gilsim atra bijal bei unonum. Atra bijal di aqa quraq di anjam endegsi nengrenyonab sonaq unonum, ‘Atra bijal endi qotei bei iga qaliesai qaji aqa atra bijal.’ O Atens tamo unġasari ninġi ijo anjam endi quiy. E Qotei ninġi qaliesai qaji di ubtosiy mernġwai. A Qotei bole. Ninġi a qa qaliesai. Ninġi a qa laña loueqnub.

²⁴ “Qotei di a lañ ti mandam ti ingi ingi kalil dego gereiyelenej. A segi qujai lañ qa ti mandam qa ti Tamo Koba. Deqa atra tal tamo na gereiyo qaji Qotei a dia sqasai. ²⁵ Iga mandam tamo unum deqa iga na Qotei aqaryaiyosim ingi bei yqa keresai. A ingi bei qa truquosaieqnu. A segi ingi ingi kalil nanġo utru. A segi na iga ñambile egeqnu. Inġi ingi kalil dego a segi na iga egeqnu. ²⁶⁻²⁷ Qotei dena nami tamo qujai Adam gereiyonaqa aqa moma nanġi paraosibqa sawa sawa kalil kereteb. Qotei na tamo unġasari nanġo segi

segi sqajqa bati atelenej. Nanjo segi segi sqajqa mandam beli dego atelenej. A degyej. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanji a qa namosib namosib itqajqa deqa. O Atens tamo ungasari ninji quiy. Qotei a isaq di sosai. A nunjo jojomq di unu. ²⁸ A segi na iga nambile egeqnaqa iga bole sosim walweleqnum. Nunjo segi powo tamo qudei nanji nami deqa are qalsib endegsib mareb, 'Iga dego Qotei aqa angro.' ²⁹ Di bole. Iga Qotei aqa angro. Deqa ninji quiy. Qotei a sulum bul sai. Tamo nanji gol na silva na menin na ti sulum gereiyeqnub. Nanjo segi ban na ti qalie na ti sulum di gereiyeqnub. Qotei a sulum deqaji bul unu ninji edegaib.

³⁰ "Nami tamo ungasari nanji nanari soqneb. Nanji Qotei qaliesai. Deqa nanji gisanq qotei nanjo sulum gereinjroqnsib binjinroqneb. Bati di Qotei a nanjo kumbra di unoqnsiya unosaibuloqnsiya nanji kambatnjrosaijoqnej. Ariya bini Qotei na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji endegsi minjreghnu, 'Ninji are buliy.' ³¹ Qotei a bati atej unu. Bati di brantimqa a na tamo ungasari kalil nanjo une qa peginjrqas. Aqa segi kumbra bole na ti aqa Niri Yesus Kristus giltey qaji aqa wau na ti nanjo une qa peginjrqas. Tamo ungasari nanji degsib qalieqajqa deqa Qotei na Yesus subq na tigeltej."

³² Onaqa tamo ungasari nanji subq na tigelo qa anjam di qusibqa nanji qudei Pol kikiyeb. Ariya nanji qudei na Pol minjeb, "Anjam di bunuqna ni na olo mergim iga quqwom." ³³ Onaqa Pol a nanji uratnjrsiya gilej. ³⁴ Tamo qudei nanji Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanjo areqalo singilatosib Pol dauryeb. Bei aqa nam Dionisius. A koro sawa deqaji gate koba. Unja bei aqa nam Damaris. Tamo ungasari qudei dego nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatosib Pol dauryeb.

18

Pol a Korin qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹ Onaqa bati bei Pol a Atens qure uratosiya walweloq Korin qureq gilej. ² Gilsiq dia Juda tamo bei aqa nam Akwila itej. Akwila aqa qure utru Pontus. Nami yala Akwila aqa nauj Prisila wo Itali sawa uratosib Korin beb. Rom nanjo mandor koba Klodius a marej, "Juda nanji Rom qureq endi sqasai. Kalil jaraiqab." Deqa nanji aiyel Itali sawa uratosib Korin qureq beb. Bosib Korin di sonabqa Pol a gilsiq nanji itnjrej. ³ Pol a nanji ti silali wau qujai. Deqa nanji koba na Korin di sosibqa silali qa wauoqneb. Nanjo silali wau di nanji gara na tal gereiyeqneb. ⁴ Yori bati gaigai Pol a Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiya Juda ti Grik ti nanji Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Aqa anjam dena nanjo are qametnjrimqa nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatqajqa deqa osiq anjam minjroqnej.

⁵ Onaqa bati bei Sailas Timoti wo nanji Masedonia sawa uratosib gilsib Korin dia Pol itosib nanji koba na soqneb. Deqa Pol na aqa silali wau uratosiya Qotei aqa anjam qa segi wauoqnej. Osiya Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiya nanji singila na endegsi minjroqnej, "Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji." ⁶ Degsi minjreghnaqa nanji aqa anjam di quoqnsib gotranjoqnsib a misilinyoqneb. Deqa Pol na aqa segi gara jugo tumburum butuyosiq minjrej, "Ninji padalqab di nunjo segi une na padalqab. Ijo une na sai. Deqa bini e ninji uratngsiy tamo Juda sai nanjoq giloqnsiyqa Yesus aqa anjam minjroqnai." ⁷ Pol na Juda nanji degsi minjrsiya nanjo Qotei talq dena oqedosiq tamo bei aqa nam Titius Jastus aqa talq di soqnej. Titius a

Qotei qa louoqnej qaji. Aqa tal di Juda nanjo Qotei tal jojomoq di soqnej. ⁸ Bati deqa Qotei tal taqato tamo aqa ñam Krispus a ti tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanji ti Pol aqa anjam qusib Tamo Koba a qa nanjo areqalo singilateb. Korin tamo ungasari gargekoba nanji dego Pol aqa anjam qusib Yesus qa nanjo areqalo singilatosib yanso eb.

⁹ Bati bei qolo Pol a ñejo bulosiqa Tamo Koba Yesus unnaqa minjej, “O Pol, ni ulaaim. Ni qure endia sosimqa ino medabu waqtoqnsimqa boleq di ijo anjam mare mare laqne. Mequmaim. ¹⁰ E ni ombla sqai deqa tamo bei na ni ugeugeimqasai. Qure endia ijo segi tamo ungasari gargekoba unub.”

¹¹ Onaqa Pol a anjam di dauryosiqa Korin dia wausau qujai bai 6 sosisqa tamo ungasari nanji Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej.

¹² Ariya Rom nanjo gate koba Galio a Akaia sawa taqatesonaqa bati deqa Korin dia Juda nanji Pol qa minjin oqetnjrnaqa a ojsib koro sawaq osi gilsib Galio aqa awo jaram namoq di tigelteb. ¹³ Tigeltosib Galio minjeb, “Tamo endena iga Juda gago dal anjam gotranjoqnsiqa Qotei louqajqa gam bei osorgeqnu.” ¹⁴ Onaqa Pol a kamba anjam marqa laqnaqa Galio na getentosiq Juda nanji minjrej, “O Juda tamo ungasari ningi quiy. Tamo endi a une kobaquja bei yimqa kiyo tamo bei qalim moiymqa kiyo ningi a ojsib bosib ijo ulatamuq endi tigeltqab di e nunjo anjam quqwai. ¹⁵ Ariya ningi nunjo segi dal anjam qa ti nunjo segi moma nanjo ñam qa ti maronub deqa e nunjo anjam di gereiyqasai. Di ijo wau sai. Ningi segi na gereiyiy.” ¹⁶⁻¹⁷ Galio a awo jaramq di awesosiqa Juda nanji degsi minjrnsiqa nanji winjrej. Onaqa Juda nanji nanjo Qotei tal taqato tamo aqa ñam Sostenes a ojsib Galio aqa awo jaram namoq di qalougeteb. Qaleqnaq Galio a di unsiqa a deqa yala are qalosai. Unsiq unosabilej.

Pol a Jerusalem olo aisiq dena Antiok qureq gilej

¹⁸ Pol a bati gargekoba yala Korin di soqnej. Sosisqa Yesus aqa tamo ungasari nanji uratnjrnsiqa Prisila Akwila wo nanji joqsiqa koba na Siria sawaq aiqa marsib qobun gogeteb. Nanji qobun gogetqa yosib Pol a mati Senkria qureq di Juda nanjo kumbra dauryosiqa aqa segi gate banqa ti me jungum ti gentej. Nami a bati qudei Qotei pailyoqnsiq deqa aqa gate banqa ti me jungum ti uratonaq soqnej. ¹⁹⁻²¹ Ariya nanji Senkria qureq di qobun gogetosib aisib Efesus qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq aisib Pol a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiq nanji Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Onaqa nanji Pol aqa anjam qusib minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Minjnabqa a na nanji saidnjrnsiqa aiqa osiqa minjrej, “Qotei na odbimqa bunuqna e nunjoq olo bqai.” Degsi minjrnsiqa a qobun gogetosiq aiyej. A na Prisila Akwila wo nanji Efesus qureq di uratnjrnsiq aiyej. ²² Pol a aisiqa Sisaria qureq di tiryosiqa qobun uratosiqa singa na walwewosi aisiq Jerusalem di brantej. Brantosiqa Yesus aqa tamo ungasari nanji itnjrnsiqa koba na soqneb. Osiqa nanji olo uratnjrnsiqa walwewosiq Antiok qureq gilej.

²³ Gilsiq Antiok dia bati gargekoba yala sosisqa dena walwewosiq Galesia sawa ti Frigia sawa ti dia laqnej. Laqnsiqa nanjo qure kalilq di brantoqnsiqa tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanji koroinjroqnsiqa Qotei aqa anjam na singilatnjrroqnej.

Apolos a Efesus qureq di Qotei aqa anjam plaltoqnej

²⁴ Onaqa bati bei Juda tamo bei aqa ñam Apolos a Efesus qureq bosiq dia wauoqnej. Aqa qure utru Aleksandria. A Qotei aqa anjam maro tamo. A Qotei aqa anjam fulan qaliedamu. Deqa a na Qotei aqa anjam kalil nengrenq

di so qaji di geregere plaltoqnej. ²⁵ Tamo qudei na nami Tamo Koba aqa gam Apolos osoryeb deqa a singila na Yesus aqa anjam plaltoqnej. A Jon yansjro qaji aqa wau qa segi qalieej. ²⁶ Deqa bati bei a Juda nanjo Qotei tal miligiq di singila na anjam palonteqnaqa Prisila Akwila wo nanji aqa anjam qusibqa a osib qalaq gilsibqa Qotei aqa gam bole geregere osoryonab a poiyej. ²⁷ Onaqa hunuqna Apolos a marej, “E Akaia sawaq gilqai.” A degsi marnaqa Yesus aqa tamo ungasari Efesus qureq di soqneb qaji nanji na odyosib minjeb, “Di kere. Ni gilime.” Degsib minjsibqa anjam bei nenngrenjyosib Apolos yonab a na osi gilsiqqa Yesus aqa tamo ungasari Akaia sawaq di soqneb qaji nanji enjrej. Endegsib nenngrenjyeb, “O gago was ninji quiy. Apolos a nungoq bqo. Deqa ninji a osib geregereiyiy.” Ariya Apolos a Akaia sawaq di sosisqa a na tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanji Qotei aqa anjam minjreqnaqa anjam dena nanji singilatnjoqnej. Qotei a nami nanji elenqa marsiq deqa nanji qa are boleiyey. Gam dena nanji Yesus qa nanjo areqalo singilateb. ²⁸ Apolos a tamo ungasari nanjo nmandamuq di Juda nanjo anjam singila na gotranjoqnej. A Qotei aqa anjam nenngrenj di so qaji dena nanji endegsi osornjrej, Yesus a bole Kristus.

19

Pol a Efesus qureq di Qotei aqa anjam palontoqnej

¹⁻² Apolos a Korin di sonaqa Pol a Esia sawa yamban nanjo qure qureq di walweloqnej. A walwelosi aisiq Efesus qureq di brantosisqa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanji sonab itnjrsiqqa endegsi nenemnjrej, “Ninji Yesus qa nunjo areqalo singilatosib bati deqa ninji Mondor Bole eb e?” Onaqa nanji na saideb, “Eo. Mondor Bole unu kiyo sai kiyo di iga nami quosaiognem.” ³ Onaqa Pol na olo nenemnjrej, “Ninji anjam kiye qusib yanso eb?” Onaqa nanji na minjeb, “Jon yansjro qaji aqa anjam segi iga qusim dena yanso em.”

⁴ Onaqa Pol na olo minjrej, “Jon na tamo ungasari nanji endegsi minjroqnej, ‘Ninji are buliybqa e na yansjgwai.’ Osiqa minjroqnej, ‘Ninji tamo ijo qoreq na bqas qaji a qa nunjo areqalo singilatiy.’ Tamo Jon aqa qoreq na bqajqa maroqnej qaji agi Yesus.” ⁵ Onaqa nanji Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa nam na yanso eb. ⁶ Yanso onabqa Pol a nanjo gateq di aqa ban atnaqa Mondor Bole nanjoq aisiq mej bulyetnjrnaqa bati qujai deqa nanji qure utru segi segi nanjo anjam marelenjoqneb. Osib nanji Qotei aqa medabu osib anjam palontoqneb. ⁷ Bati deqa tamo 12 nanji Mondor eb.

⁸ Pol a bai qalub Efesus dia Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiqqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Juda nanji geregere poinjrqaqqa deqa Pol a singila na minjroqnej. ⁹ Degyeqnaqa Juda qudei nanji Pol aqa anjam di qusibqa nanji a qa ugeosib aqa anjam dauryqa urateb. Osib nambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji di misilinyosib tamo ungasari nanji endegsib minjroqneb, “Yesus aqa gam di uge.” Deqa Pol a nanji uratnjrsiqqa tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nanji segi joqsiqa tamo bei aqa nam Tiranus aqa skul kobaq gileb. Gilsib dia Pol a bati gaigai Qotei aqa anjam plaltoqnej. ¹⁰ Pol a wausau aiyel degyoqnej. Deqa tamo ungasari kalil Esia sawaq di soqneb qaji Juda ti Grik ti nanji Tamo Koba aqa anjam quoqneb.

Skeva aqa njiri 7 nanngi mondor uge nanngi winjraqajqa wauoqneb

11 Qotei a Pol aqa ban na manjwa gargekoba babtoqnej. 12 Deqa tamo qudei na nanngo gara ñengi oqnsib Pol aqa jejamuq di betertoqnsib gara di olo osi giloqnsib tamo mainjro qaji nanngo jejamuq di ateqnab nanngo ma saioqnej. Tamo mondor uge ti so qaji nanngo jejamuq di dego gara ñengi ateqnab mondor uge nanngi jaraiyoqneb.

13 Juda tamo qudei nanngi dego sawaq di walweloqnsibqa mondor uge nanngi winjrib jaraiqajqa wauoqneb. Nanngi silali oqajqa deqa marsib wau di yoqneb. Onaqa bati bei nanngi qudei Tamo Koba Yesus aqa ñam na mondor uge bei wiyqa osib mondor uge endegsib minjeb, “Iga Yesus agi Pol a deqa anjam palonteqnu qaji aqa ñam na ni mermonum, ni tamo di uratosim ulanj.” 14 Juda nanngo atra tamo koba Skeva aqa njiri 7 nanngi kumbra di degyeb. 15 Degyonabqa mondor uge na nanngi kamba minjrej, “E Yesus qalie. E Pol dego qalie. Ariya ninngi tal qabe?” 16 Onaqa tamo mondor uge ti so qaji a singila na prugosiq nanngo qawarq di awoosiq nanngi ñumougetnjrsiq jejamu niñaqyetnjrej. Osiqa nanngo gara bumbranjetnjrnaqa nanngi tal uratosib yosi jaraiyeb. 17 Onaqa tamo ungasari kalil Juda ti Grik ti Efesus qureq di soqneb qaji nanngi kumbra deqa qusibqa ulaugeteb. Osib nanngi Tamo Koba Yesus aqa ñam tulanj soqtoqneb. 18 Bati deqa tamo ungasari gargekoba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb. Deqa nanngi boqnsib nanngo kumbra uge uge nami yoqneb qaji di tamo kalil nanngo ñamdamuq di ubtoqneb. 19 Tamo ungasari gargekoba quñam qaloqneb qaji nanngi dego boqnsib nanngo quñam qalo qaji buk kalil koroiyoqnsibqa tamo ungasari nanngo ulatamuq di koitelenoqneb. Buk di nami silali na awaiyo qaji. Awai sisiyeb 50,000 kina. 20 Nanngi kumbra degyeb deqa Tamo Koba aqa anjam tulanj kobaoqnsiqa sawa sawaq gileqnaqa tamo ungasari gargekoba nanngi quoqneb.

Efesus nanngi Pol qa minjinj oqetnjrnaqa murqumyoqneb

21 Efesus qureq di Pol a Qotei aqa wau yoqnsiq koboonaqa Qotei aqa Mondor na Pol areqalo yonaqa a endegsi marej, “E Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia walweloqnsiyqa dena aisiy Jerusalem di brantqai.” Osiqa marej, “Di koboamqa e Jerusalem uratosiy gilsiy Rom qure dego unqai.” 22 Pol a degsi marsiqa tamo aiyel a koba na wauo qaji Timoti Erastus wo nanngi qarinjnjrnaqa namoosib Masedonia sawaq gileb. Pol a segi Esia sawaq di soqnej. A bunuqna Masedonia sawaq gilqa marsiqa nanngi aiyel namoqna qarinjnjrnaq gileb.

23 Bati deqa Efesus dia tamo qudei nanngi ñambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji deqa njirinjkobaoqneb. 24 Nanngo njirinj aqa utru agiende. Tamo bei aqa ñam Demetrius a silva oqnsiq dena inji inji gereiyoqnej. A na gisanj qotei bei aqa ñam Artemis aqa atra tal sigitoqnsiqa atra tal sulum kiñilala silva na gereiyoqnej. Gereiyeqnaqa tamo ungasari nanngi awaiyeqnaqqa tamo qudei a koba na wauo qaji nanngi a ti dena silali koba oqneb. 25 Bati bei Demetrius a na aqa wau qujai nanngi ti tamo qudei wau deqaji yoqneb qaji nanngi ti koroinjrsiqa endegsi minjrej, “Ninngi quiy. Gago wau endena iga silali koba eqnum. 26 Ariya Pol a gago wau endi ugeteqnu. Agi a gam endena ugeteqnu. A na tamo ungasari gargekoba nanngo are tigeltetnjroqnsiqa minjreqnu, ‘Tamo nanngi banj na qotei gereiyo qaji di qotei bolesai. Di gisanj qotei.’ Yeqnaqa nanngi aqa anjam di dauryoqnsib qotei Artemis qoreiyoqnsib Artemis aqa atra tal sulum dego awaiyqa urateqnu. Pol aqa kumbra di ninngi uneqnu.

Aqa anjam dego ninḡi queqñub. Aqa kumbra di a Efesus endia segi yosai. Esia sawa keretoqñsiqa dia dego a kumbra di yeqñu. ²⁷ Pol aqa kumbra dena gago silali wau endi uloñqas. Di segi sai. Gago qotei koba Artemis aqa atra tal aqa ñam dego ugeqas. Amqa tamo unḡasari kalil nanḡi Artemis aqa ñam soqtqa uratqab. Ninḡi qalie, Esia sawaq endi tamo unḡasari nanḡi Artemis aqa ñam soqtqoñsibqa a qa loueqñub. Sawa sawa kalilq di dego tamo unḡasari nanḡi Artemis aqa ñam soqtqeqñub. Pol aqa anjam mareqñu qaji dena Artemis aqa ñam koba di torei ulontqas.”

²⁸ Onaqa sulum gereiyo tamo nanḡi anjam di qusib minjin ani oqetñjr-naqa tulan murqumyoqñsib maroqñeb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” ²⁹ Nanḡi deqsib murqumyeqñabqa tamo unḡasari kalil Efesus di soqñeb qaji nanḡi qusibqa nanḡi dego murqumyoqñeb. Osib Masedonia tamo aiyel Pol dauryosib beb qaji agi Gaius Aristarkus wo nanḡi ojob. Ojsib nanḡi aiyel girinñrsib qure deqa gate kokba nanḡo ulatamuq di tigeltñjrqa marsib gurgurosib koro sawaq joqsib gileb. ³⁰ Onaqa Pol a deqa qusiqa tamo unḡasari nanḡo are latetñjrqa marsiqa nanḡo ambleq aiqa laqnaqa tamo unḡasari Yesus dauryeb qaji nanḡi na saidyeb. ³¹ Rom tamo kokba qudei Esia sawa taqatoqñeb qaji nanḡi Pol qalieeb deqa nanḡi dego anjam qarinyosib minjeb, “Ni koro sawa miligiq gilaim.”

³² Tamo unḡasari tulan gargekoba nanḡi koro sawaq di koroosib murqumyoqñeb. Utru kiye qa nanḡi bosib koroeb di nanḡi qaliesai. Utru bei bei qa maroqñsibqa laña laña murqumyoqñeb. ³³ Onaqa Juda qudei nanḡi na tamo unḡasari nanḡo are latetñjrqa marsib Juda tamo bei aqa ñam Aleksander osib koro sawa ambleq di atñabqa tamo unḡasari nanḡi a unsib mareb, “Tamo di aqa une qa kiyo iga bosim koroonum?” Onaqa Aleksander a tamo unḡasari nanḡi anjam bei minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nanḡi kiriqa osiq aqa bañ soqtaj. ³⁴ Bañ soqtonaqa nanḡi kiriosai. Nanḡi poinjrej, Aleksander a Juda tamo. Deqa nanḡi kalil olo murqumyoqñsib maroqñeb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” Nanḡi anjam qujai di tulan wainoqñsib sokobaiyeb.

³⁵ Onaqa Efesus nanḡo gate bei a kamba tamo unḡasari nanḡi anjam minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nanḡi kiriqa osiq aqa bañ soqtonaqa nanḡi kirieleñonabqa minjrej, “O Efesus tamo unḡasari ninḡi quiy. Efesus endia ninḡi na qotei koba Artemis aqa atra tal taqateqñub. Artemis aqa sulum nami lañ goge na uloñosiq mandamq aiyej qaji di dego ninḡi na taqateqñub. Tamo unḡasari kalil nanḡi di qalie. ³⁶ Deqa tamo bei na anjam di gotrañyqa keresai. O ijo was, ninḡi grosib une bei yaib deqa ninḡi mati lawo na sosib geregere are qaliy. ³⁷ Tamo aiyel Gaius Aristarkus wo nanḡi une saiqoji. Ninḡi na nanḡi laña joqsib bonub. Nanḡi gago atra talq dena inḡi bei bajinosai. Nanḡi gago qotei Artemis aqa ñam misilinyosai dego. ³⁸ Deqa Demitrius aqa wau qujai nanḡi ti tamo qudei qa anjam bei soqñimqa joqsib Rom gate kokba nanḡo ulatamuq di tigeltñjrñsib anjam marqab. ³⁹ Ninḡi dego tamo qudei qa anjam bei soqñimqa bati atibqa Rom gate kokba nanḡi koroosib nunḡo anjam gereiyqab. ⁴⁰ Bini iga laña ñirinḡi tigeltionum utru saiqoji. Deqa Rom gate kokba nanḡi bosib koro endeqa utru nenemgibqa iga na kamba anjam bei minjrqa keresaiigo uge.” ⁴¹ Tamo gate dena tamo unḡasari nanḡi anjam degsi minjrñsiqa nanḡi winjrnaq jaraiyeb.

Pol a Masedonia sawa ti Grik sawa ti dia walweloqnej

¹ Onaqa tamo ungasari nanngo murqumyo koboonaqa Pol na Kristen nanngi metnjrnaqa aqa areq di koroonaabqa nanngi singilatnjrej. Osiqa nanngi uratnjrsiqa Masedonia sawaq gilej. ² Gilsiq sawa dia walweloqnsiqa Kristen nanngi itnjroqnsiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. Minjreqlnaqa aqa anjam dena nanngi singilatnjroqnej. Onaqa a sumsiq Grik nanngo sawaq di brantej. ³ Brantosiqa sawa dia bai qalub sosisqa dena qobuj na Siria sawaq aiqa laqnaqa Juda tamo qudei na Pol qalsib moiyoqta mareqnab qusiqa endegsi are qalej, “E olo puluosiy singa na Masedonia sawaq oqsiy dena Siria sawaq aiqai.” ⁴⁻⁵ A degsi are qalsiqa tigelosiq Masedonia sawaq oqwa osiqa tamo qudei nanngi joqsiqa koba na oqeb. Tamo di nanngo ñam agi marqai. Bei Sopater. A Pirus aqa njri. A Beria qure qaji. Tesalonaika tamo aiyel Aristarkus Sekundus wo. Bei Gaius. A Derbe qure qaji. Bei Timoti. Esia tamo aiyel Tikikus Trofimas wo. Tamo kalil nanngi di Pol ombla Masedonia sawaq oqsib dia iga Pol koba na uratgosib namo aisib Troas qureq di branteb. Brantosib dia iga qa tariñoqneb. ⁶ Onaqa Juda nanngo bem tiyosai qaji uyqa bati koboonaqa iga Filipai qureq di qobuj bei gogetosim qobuj na aisim bati 5 koboonaqa Troas qureq di tiryem. Tiryosim dia tamo nanngi iga qa tariñoqneb qaji nanngi itnjrsimqa bati 7 nanngi koba na soqnem.

Yutikus a ulonjosiq moinaqa Pol na olo tigeltej

⁷ Onaqa Juda nanngo yori bati koboonaqa nebeonaq qolo iga Kristen nanngi koroinjrsimqa nanngi koba na bem gentosim uyoqnem. Bem uyeqnamqa Pol na Qotei aqa anjam minjroqnej. A anjam olekoba mareqnaq qolo jigeej. Di kiyaaqa? Nebeamqa a nanngi uratnjrsim aiqas. ⁸ Nanngi koroesonabqa warum goge dia wanjal gargekoba pumblonjroqneb. ⁹ Anqro wala bei aqa ñam Yutikus a siranme kiñala dadanj gogeqsi aqa areq di awesoqnej. Onaqa Pol a anjam tulanj olekoba mareqnaqa Yutikus a urñamyonaqa tibiboqnej. Osiq qambumtosiqa warum goge dena ulonjosiq mandamq aiyej. Onaqa nanngi kalil mandamq aisib Yutikus osib soqteb a moiyej. ¹⁰ Pol a dego mandamq aisiq anqro wala di soqonjey. Soqonjonaqa a olo ñambile ej. Deqa Pol na tamo ungasari kalil nanngi minjrej, “Ningi are gulbeingaiq. A ñambile unu.” ¹¹ Pol a nanngi degsi minjrsiqa olo warum gogeq oqsiq dia bem ginjgenjonaqa nanngi uyej. Uynabqa Pol na olo anjam olekoba nanngi minjreqlnaqa nebeej. Nebeonaqa Pol a nanngi uratnjrsiqa aiqa osiqa endegsi minjrej, “O ijo was ningi quiy. E aiyeqnum. Deqa ningi bole soqniy.” ¹² Anqro wala di a ñambile soqnej deqa aqa was nanngi tulanj areboleboleinjrnaqa a osib nanngo talq gileb.

Pol a Troas qure uratosiqa Miletus qureq aiyej

¹³ Ariya iga na Pol uratosim namoosim qobuj bei gogetosim aisim Asos qureq di tiryem. Di kiyaaqa? Pol a nami iga endegsi mergej, “Ningi namooiy. E bunuqna singa na walwelosiy aisiy Asos qureq di ningi itnjwai. Osiy dena ningi koba na qobuj gogetosim aiqom.” Pol a iga degsi mergej deqa iga namo qobuj na aisim Asos qureq di tiryosim Pol qa tariñoqnem. ¹⁴ Bunuqna Pol a Asos qureq bosiq dia iga itgonaaqa iga koba na qobuj gogetosim aisim Mitilini qureq di tiryem. ¹⁵ Nebeonaqa iga dena qobuj na aisim Kios nui qalaq di tigelosim ñerenem. Olo nebeonaqa iga qobuj na aisim Samos nui qalaq di tigelosim ñeienem. Olo nebeonaqa iga aisim Miletus qureq di tiryem. ¹⁶ Pol na iga endegsi mergej, “Iga Efesus qure bunyosim urur Jerusalem aiqom. Aisim di soqnimqa Juda nanngo inji meli bunuj otero bati ñam

Pentikos di brantim unqom. E Esia sawaq endi bati olekoba sqasai.” Pol na iga degsi mergej.

Pol a Efesus nanjo Kristen gate nanji anjam minjrej

¹⁷⁻¹⁹ Iga Miletus qureq di tiryonamqa Pol na tamo qudei nanji qarinjrnnaqa nanji singa na gilsib Efesus di brantosib Kristen gate nanji endegsi minjreb, “Ningi Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroabqa a na ningi anjam bei mernjwas.” Onaqa Kristen gate nanji tigelosib Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroonabqa a na nanji anjam endegsi minjrej,

“O Kristen gate ningi quiy. E Esia sawaq di branto njasiti e nunjoq bosim ningi koba na soqnem. Sosimqa e bati gaigai Tamo Koba aqa anjam ningi mernjoqnem. E ijo segi nam soqtqajqa are qalosaioqnem. Ijo kumbra di ningi qalie. E ningi koba na sosimqa gulbe gargekoba itoqnsim akamoqnem. Bati gargekoba Juda nanji na e lubsib moiyoibqa mareqnab dena e are gulbekobaiboqnej. ²⁰ Ningi qalie, e bati gaigai nunjo koro sawaq di, nunjo segi segi talq di are singilatetngwajqa anjam mernjoqnem. E anjam deqaji ningi mernjwajqa uratosioqnem. ²¹ E bati gaigai Juda tamo ti Grik tamo ti nanji singila na endegsi minjroqnem, ‘Ningi are bulyosib Qotei aqag bosib gago Tamo Koba Yesus qa nunjo areqalo singilatiy.’ E degsi minjroqnem. ²² Deqa ningi quiy. Qotei aqa Mondor na ijo are tigeltetbej deqa e Jerusalem aiyeqnum. Dia kumbra kiye ijoq di brantqas di e qaliesai. ²³ E qure qureq di laqnamqa Mondor Bole na e endegsi merbeqnu, ‘Ni Jerusalem dia tonto talq aisim gulbe koba oqam.’ Deqa e qalieonum, kumbra di ijoq bqas.

²⁴ “Di unqum. E ijo segi jejamu qa are qalosaieqnum. Wau kalil Tamo Koba Yesus na ebej qaji di e yosiy kobotqajqa are qaleqnum. Wau di endegsi unu. E singila na Yesus aqa anjam bole tamo unqasari nanji minjre minjre laqnqai. Yesus aqa anjam bole di aqa damu agiende. Qotei a tamo unqasari nanji qa are boleiyeqnu.

²⁵ “Deqa ningi quiy. E nami nunjo ambleq di sosimqa anjam endegsi palontoqnem, ‘Qotei na aqa segi tamo unqasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas.’ Ariya bini e qalieonum, e ningi uratngitqa ningi ijo ulatamu olo unqasai. ²⁶⁻²⁷ Bati e nunjo ambleq di sosimqa e Qotei aqa areqalo kalil ubtosim ningi mernjgekritem. E wau di uratosioqnem. Deqa tamo bei a nunjo ambleq di padalqas di ijo une na sai. ²⁸ O Kristen gate, ningi nunjo segi segi so geregere taqatosib Qotei aqa tamo unqasari nanji dego geregere taqatnjroqniy. Qotei aqa tamo unqasari nanji di kaja du du bul. Qotei na aqa Njiri Yesus Kristus aqa lej aiyej qaji dena nanji awainjrej. Deqa ningi nanjo gate bole sosibqa nanji geregere taqatnjroqniy. Wau di Mondor Bole na ningi engej. ²⁹ E qalie, e ningi uratngitqa gisan anjam maro tamo qudei nanji nunjo ambleq aisib Qotei aqa tamo unqasari nanji ugeugeinjroqnbab. Bauj juwan na kaja nanji ugeugeinjroqnbab dego kere. ³⁰ Nunjo ambleq dena dego tamo qudei nanji tigelosib Qotei aqa anjam bole olo bubulyoqnsibqa gisan anjam maroqnbab. Nanji degyqab. Di kiyaya? Tamo unqasari Yesus dauryeqnbab qaji nanji qusibqa Qotei aqa anjam bole ulontosib olo gisan tamo nanji di daurnjrqaajqa deqa. ³¹ Deqa ningi geregere nam atoqniy. Osib ijo anjam e bati gaigai ningi mernjoqnem qaji deqa are qaloqniy. Agi wausau qalub e ningi koba na sosimqa qolo ti qanam ti Qotei aqa anjam ningi mernjoqnsim akamoqnem. E wau di uratosioqnem. Ningi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.

³² “Bini e ningi Qotei aqa banq di atitqa a na ningi geregere taqatngwas. Qotei a ningi qa are boleiyey anjam di ningi singila na ojesoqribqa anjam dena ningi singilatngwas. Amqa ingi bole bole Qotei a nami aqa segi tamo ungasari nanngi enjrqa marej qaji di ningi oqab.

³³ “E silali qa ti gara qa ti tamo bei njlyosaiognem. ³⁴ Ningi qalie, e ingi bei qa truquoqnsimqa e segi wauoqnsim ijo ingi awaiyoqnm. Osim tamo nanngi e koba na soqnm qaji nanngi dego ingi anainjroqnm. ³⁵ Kumbra kalil e nungo ambleq di yoqnm qaji di ningi segi unoqneb. Kumbra di ningi dauryosib yoqniy. Kumbra agiende. Ningi waukobaoqnsibqa tamo ungasari singila saiqoji unub qaji nanngi aqaryainjroqniy. Ningi Tamo Koba Yesus aqa anjam nami marej qaji deqa are qaloqnsib degsib wauoqniy. Agi Yesus a segi nami endegsi marej, ‘Tamo bei na tamo bei ingi yqas di tamo ingi oqas qaji a areboleboleiyqas. Ariya tamo dena ingi yqas qaji a olo tulan areboleboleiyqas.’ ”

³⁶ Pol na Efesus Kristen gate nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa singa pulutosiqa nanngi koba na Qotei pailyeb. ³⁷ Pailyo koboonaqa gate nanngi akamkobaoqnsib Pol soqonyosib kundoqyoqneb. ³⁸ Pol na minjrej, “Ningi ijo ulatamu olo unqasai.” Aqa anjam deqa nanngi are tulan gulbeinjrej. Onaqa nanngi na iga suweigonab iga alile aisim nanngi uratnjrsim qobun gogetosim aiyem.

21

Pol a qobun na Jerusalem aiyooqnej

¹ Iga qobun na aisim Kos nui bunyosim nebeonaqa Rodes nuiq di tiryonam olo nebeej. Nebeonaqa iga Rodes nui uratosim aisim Patara qureq di tiryem.

² Dia qobun bei Fonia sawaq aiqa laqnaqa iga qobun di gogetosim aiyem.

³ Iga qobun na aisim Saiprus nui jomyosim ban qonanq waiyosim bunyosim aiyem. Aisim Siria sawa bunyosim Tair qureq di tiryem. Tiryonamqa tamo qobunq di wauo qaji nanngi na ingi ingi kalil wanjarosib mandamq di ateleneb.

⁴ Qure dia iga Yesus aqa tamo ungasari nanngi itnjrsimqa bati 7 nanngi koba na soqnm. Sonamqa Qotei aqa Mondor na anjam ubtosiqa nanngi endegsi minjrej, “Pol a Jerusalem dia gulbe koba itqas.” Degsi minjrnaq qusibqa Pol wainyoqneb, “Ni Jerusalem aiyaim.” Onaqa Pol na kamba minjroqnej, “Sai. E Jerusalem aiqai.” ⁵ Onaqa bati 7 koboonaqa iga Pol koba na qure di uratosim qobun gogetqa marsim alile aiyem. Yesus aqa tamo kalil nango unja ti angro ti nanngi na iga suweigosib alile aisim dia iga koba na singa pulutosim Qotei pailyem. ⁶ Pailyo koboonaqa iga nanngi ban ojsimqa minjrem, “Ningi bole soqniy.” Onaqa nanngi na iga mergeb, “Ningi aiyiy.” Degsib mergonab iga qobun gogetonamqa nanngi olo puluosib nanngo qureq gileb.

Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a anjam bei Pol minjrej

⁷ Ariya iga qobun na Tair qure uratosim aisim Tolemes qureq di tiryem. Tiryosim dia Yesus aqa tamo ungasari nanngi itnjrsimqa bati qujai nanngi koba na soqnm. ⁸ Nebeonaqa iga Tolemes qure uratosim walwelosi aisim Sisaria qureq di brantem. Brantosim Yesus aqa anjam maro tamo Filip aqa tal gogetosimqa a ombla soqnm. Nami Jerusalem dia tamo 7 nanngi ingi jeiyu wau enjreb deqaji bei agi Filip. ⁹ Filip aqa angro sebin qolqe nanngi a ombla soqneb. Nanngi Qotei aqa medabu o qaji unja.

¹⁰ Bati qudei iga Sisaria qureq di sonamqa Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a Judia sawaq dena walwelosiq gagoq bej. ¹¹ Bosiqa Pol aqa alalag

yaiyosiq qombilgej. Qombil aqa utru agiende. Agabus na Pol aqa alalag osiq aqa segi ban ti singa ti alalag dena qosej. Osiqa mergej, “Mondor Bole na e endegsi merbqo, ‘Jerusalem dia Juda nanqi na tamo alalag endi tigeqnu qaji aqa singa ti ban ti endegsib qosqab. Qosisib a osi gilsib tamo Juda sai nanjo banq di atibqa nanqi na a ugeugeiyqab.’ ”

¹² Onaqa iga Agabus aqa anjam di qusimqa tamo ungasari qudei qure dia soqneq qaji nanqi iga ti Pol minjoqnem, “Ni Jerusalem aiyaim.” ¹³ Onaqa Pol na iga mergej, “Ninqi kiyaya akamoqnsib are gulbetetbeqnu? E Tamo Koba Yesus aqa ñam qa tonto talq di waibqab di kere. Aqa ñam qa e lubib moiqai di kere. E gulbe di uratqasai. E itqai.” ¹⁴ Pol a degsi gago anjam quqwa uratosiq mergonaqa iga na olo saidyosai. Iga marem, “Unqum. Pol a Tamo Koba aqa areqalo dauryosim Jerusalem aiyem.”

Pol a Jerusalem di brantej

¹⁵ Bati qudei koboonaqa iga Jerusalem aqa marsimqa gago inqi inqi kalil gereiyosim tigelosim aiyem. ¹⁶ Aiaq yeqnam Sisaria tamo qudei Yesus dauryoqneq qaji nanqi na iga suweigosib koba na aisim Jerusalem di brantem. Brantosim nanqi na iga tamo bei aqa ñam Nason aqa talq di uratgeb. Deqa iga Nason ombla aqa talq di soqnem. Nason a nami koba Yesus dauryoqnsiq soqnej. Aqa qure utru Saiprus. ¹⁷ Iga Jerusalem di brantonamqa Yesus aqa tamo ungasari dia soqneq qaji nanqi na iga nugsibqa tulan areboleboleinjrnaqa iga osib gegerereigebe.

¹⁸⁻¹⁹ Nebeonaqa iga Pol dauryosim Jems unqajqa gilem. Gilsim Kristen gate kalil nanqi Jems koba na koroesonabqa Pol a nanqi kaiyeinjrej. Osiqa wau kalil Qotei a Pol aqa ban sawa bei beiq di tamo ungasari nanjo ambleq di yoqnej qaji deqa nanqi sainjrej.

Kristen gate nanqi na Pol minjeb, “Ni atra tal miligiq gile”

²⁰ Onaqa Kristen gate nanqi Pol aqa anjam di qusibqa tulan areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqneq. Osib Pol minjeb, “O gago was Pol, ni qalie, Juda tulan gargekoba nanqi Yesus qa nanjo areqalo singilateqnuq. Nanqi Moses aqa dal anjam dauryqajqa dego singilaeqnuq. ²¹ Deqa tamo qudei na Juda nanqi endegsib minjreqnuq, ‘Pol na Juda tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanqi Moses aqa dal anjam dauryqa saidnjreqnu. Osiqa nanqi endegsi minjreqnu, “Nunqo angro nanqi muluq breinjraib. Kumbra kalil Moses a nami ninqi dauryqa merngej qaji di uratiy.” ’ O Pol, tamo qudei na Juda nanqi degsib minjreqnuq. ²² Juda nanqi quqwab, ni Jerusalem bonum. Deqa iga kiyerqom? ²³ Od, iga qalieonum. Iga ni endegsi mermim ni degye. Gago ambleq endi Juda tamo qolqe unub. Nanqi nami gago Juda kumbra dauryosib Qotei pailyqa osib nanjo gate banqa ti me jungum ti urateb unub. ²⁴ Deqa ni nanqi joqsim atra tal miligiq gilsim une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanqi koba na dauryosib yiy. Osim wagme awaiyetnjrimqa nanqi na Qotei atraiyosib nanjo gate banqa ti me jungum ti joqwab. Ni degyimqa Juda tamo kalil nanqi ino kumbra di unsib endegsib qalieqab, ‘Bole, Pol a dego Moses aqa dal anjam dauryo qaji tamo. Anjam nanqi a qa mareqnuq qaji di bolesai.’ ²⁵ Ariya Pol, ni qalie, iga nami anjam bei nenjrenyosim sawa bei bei qaji nanjoq qarinyem. Nanqi di Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji. Iga anjam endegsim qarinyem, ‘Ninqi gisan qotei atrainjro qaji inqi bei uyoqnaib. Wagme len ti uyoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab morenjeb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib.’ Iga nami anjam degsim qosisim nenjrenyosim nanjoq qarinyem.”

²⁶ Onaqa Pol na tamo qolqe nanqi di joqsıqa nebeonaqa atra tal miligiq gilsiq une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanqi koba na dauryosib yeb. Osiqa atra tamo nanqi minjrej, “Une kobotqajqa bati koboamqa iga gago segi segi wagme osim Qotei atraiyqom.”

Juda tamo qudei nanqi atra tal miligiq di Pol ojob

²⁷⁻²⁸ Une kobotqajqa bati 7 di koboqa laqnaqa Juda tamo qudei Esia sawaq dena belenjeb qaji nanqi Pol a atra tal miligiq di sonaq unsibqa a ojob. Ojsib lelenjoqnsib tamo ungasari kalil nanqo areqalo ugetetnrqa marsibqa Pol aqa jejamuq di une qamsib minjreb, “O Israel tamo ungasari, ningi kalil bosib iga aqaryaiqi. Pol a sawa sawa kalileq di iga Juda qa ti Moses aqa dal anjam qa ti atra tal qa ti misilinj anjam mareqnaqa tamo ungasari kalil nanqi queqnu. Di segi sai. A dego Grik tamo qudei nanqi joqoqnsıqa koba na atra tal miligiq gileqnu. Aqa kumbra dena a na Qotei aqa atra tal ugeteqnu.” ²⁹ Nanqi degsib mareb. Di kiyaaqa? Nami Efesus tamo bei aqa nam Trofimusi a Pol ombra Jerusalem dia laqnaqqa unjrsib are qaleb, “Pol a tamo di osiqa atra tal miligiq gilej.”

³⁰ Onaqa tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanqi anjam di qusibqa minjin oqetnrnaqa gurgur ti koroosib Pol ojob. Ojsib girinyosib atra tal oqeq atsib atra tal aqa siranme kalil kabutelejenb.

Rom qaja tamo nanqi bosib Pol olo eb

³¹ Onaqa nanqi Pol moiyoqqa marsibqa ban na qaloqneb. Qaleqnaqqa Rom qaja tamo nanqo gate koba a anjam endegsi quej, “Jerusalem endia tamo ungasari kalil nanqi minjin ani oqetnrqnu.” ³² A degsi qusiqa aqa qaja tamo qudei nanqo gate nanqi ti joqsıqa gurgurosib tamo ungasari nanqo ambleq ainabqa unjrsibqa Pol qalqa urateb. ³³ Onaqa qaja tamo nanqo gate koba a bosıqa Pol ojsıqa aqa qaja tamo nanqi minjrej, “Sil singila kokba aiyel osi bosib a tontiy.” Onaqa nanqi bosib Pol tontonabqa qaja tamo nanqo gate koba a na tamo ungasari kalil nanqi endegsi nenemnjrej, “Tamo endi yayi? A une kiye yqo deqa ningi a qaloqnaq?” ³⁴ A nanqi degsi nenemnjrnaqa nanqi olo lelenkobaoqnsib anjam utru segi segi marelenjoqneb. Qudei nanqi anjam bei maroqneb. Qudei nanqi anjam bei maroqneb. Nanqi degsib marelenjoqnsib ariya nanqi Pol aqa une gegerere ubtosib marqa keresai. Deqa qaja tamo nanqo gate koba a na aqa qaja tamo nanqi minjrnaqa nanqi Pol osib nanqo neio talq osi gileb. ³⁵⁻³⁶ Osi giloqnsib nanqo neio tal jojomyeqnaqqa tamo ungasari kalil nanqi minjin ani oqetnrnaqa nanqi daurnjroqnsib murqumyoqnsib maroqneb, “Ningi na Pol qalsib moiyoqtiy.” Nanqi degsib maroqneb deqa qaja tamo nanqi na Pol soqtosib nanqo qawarq di atsib osi giloqneb.

Pol a tigelosıqa Yesus aqa anjam palontej

³⁷ Nanqi Pol osi giloqnsib nanqo neio tal gogeq di atqa laqnaqqa Pol a Grik anjam na qaja tamo nanqo gate koba endegsi nenemyej, “E ni anjam bei mermqa kere e?” Onaqa minjej, “Ni Grik anjam qalie e? ³⁸ E endegsi are qalonum. Ni Isip tamo bei nami Rom ti qotqa marsıqa tigelosıq qaja tamo 4,000 joqsıqa wadau sawaq di laqnej qaji agi ni edegonum.” ³⁹ Onaqa Pol na minjej, “E tamo di sai. E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a qure kobaquja. A Silisia sawaq di unu. Deqa ni mare. E na tamo ungasari kalil endi anjam bei minjrqa kere e?” ⁴⁰ Onaqa qaja tamo nanqo gate koba a na

Pol odyonaqa tetaq di tigelosiq aqa ban soqtonaqa tamo ungasari kalil nanqi kiri kirionabqa Hibru anjam na endegsi minjrej,

22

¹ “O ijo was ti ijo abu ti e kamba anjam bei merngit quiy.” ² Pol a Hibru anjam na nanqi degsi minjrnaqa nanqi torei kiri kiriosib sonab olo endegsi minjrej, ³ “E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a Silisia sawaq di unu. E dia nambabonam ijo ai abu nanqi na e Jerusalem osi bonabqa e endia tamo kobaqujaem. Kobaqujaosimqa Gamaliel aqa skul kobaq di soqnem. Sonamqa Gamaliel na gago moma nanjo dal anjam geregere platosiq osorboqnej. Deqa e Qotei aqa kumbra dauryqajqa tulan singilaoqnem. Agi bini ninqi Qotei aqa kumbra dauryqajqa singilaeqneb dego kere.” ⁴ E na tamo ungasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanqi moyotnrqa maroqnsim nanqi tulan ugeugeinjroqnsim tonjnroqnsim tonto talq di breinjroqnem. ⁵ Ninqi na Juda tamo kokba ti atra tamo gate a ti nanqi nenemnjribqa ijo kumbra deqa ninqi saingwab. Agi e atra tamo gate endegsi minjem. ‘Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda gate kokba nanqi enjrqi. Enjritqa nanqi na anjam di sisiosib e odbibqa tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateqneb qaji nanqi ojelenosiy joqsiy bosiy Jerusalem endia tonto talq di breinjrqai.’ E degsim atra tamo gate minjem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

⁶⁻⁷ “Deqa e walwelosi gilsim Damaskus jojomyeqnamqa qanam jige pulonj singila koba minjal ti lanj goge na aisiq ijo ulatamuq di tulan rianonaqa e ulonosim mandamq di njeiem. Njeiososim kakro bei brantonaq quem. A endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaaqa e ugeugeibeqnum?’ ⁸ Onaqa e na kamba minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa merbej, ‘E Yesus Nasaret qaji agi ni na ugeugeibeqnum.’ ⁹ Tamo e ombla soqneb qaji nanqi dego pulonj di uneb. Ariya anjam Yesus na merbej qaji di nanqi poinjrosai.

¹⁰ “Onaqa e na olo Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, e wau kiye yqai?’ Onaqa Tamo Koba a na merbej, ‘Ni tigelosim Damaskus gilsim dia tamo bei itqam. Wau e ni emqai qaji di a na ubtosim mermqas.’ ¹¹ Pulonj di tulan rianosiq nam qamotbonaqa e nam ambruibonaqa nam atqa keresai. Deqa tamo nanqi e ombla soqneb qaji nanqi ijo ban ojsib e babanbosib Damaskus osi gileb.

¹² “Damaskus dia tamo bei soqnej aqa nam Ananiais. A Qotei aqa dal anjam dauryoqnej qaji. Juda tamo ungasari kalil Damaskus di soqneb qaji nanqi a qa maroqneb, ‘A tamo bolequja.’ ¹³ E Damaskus gilsim di sonamqa Ananiais na e itbosiq ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O ijo was Sol, ino namdamu olo poimeme.’ Degsi merbonaqa bati qujai deqa ijo namdamu poibonaqa e olo nam atsim Ananiais aqa ulatamu unem. ¹⁴ Onaqa Ananiais na olo merbej, ‘Gago moma nango Qotei a ni gilmqo. Ni aqa areqalo qalieosim Yesus unsim aqa medabuq na anjam bei quqwajqa deqa ni gilmqo. Yesus a kumbra bole tintinj yeqnu qaji tamo. ¹⁵ Deqa ni aqa anjam mare mare laqnsimqa kumbra ni unem qaji ti anjam ni quem qaji deqa ti tamo ungasari kalil nanqi sainjroqne. ¹⁶ Deqa ni tarijaim. Ni urur tigelosim yanso ame. Osim Yesus aqa nam metosim pailye. Yimqa Qotei na ino une kalil kobotetmqas.’ Ananiais na e degsi merbej.

Pol a nami sawa bei bei qaji nanjoq gilej deqa saej

17-18 “Bati bei e olo Jerusalem bosimqa atra tal miligiq di Qotei pailyoqn-simqa e ñeio bulosim Yesus unem. Yesus unnamqa merbej, ‘Ni Jerusalem endia ijo anjam maroqnqam di Juda nanqi ni quetmoqnqasai. Deqa ni Jerusalem endi sain. Ni urur tigelosim Jerusalem uratosim gile.’ 19-20 Onaqa e na Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, Juda nanqi qalie, nami e nanjo Qotei tal miligiq giloqnsimqa tamo ungasari ni qa nanjo areqalo singilatoqneb qaji nanqi ojelenoqnsim toqon na ñumoqnsim tonto talq di breinjroqnem. Nanqi ino wau tamo Stiven meniñ na qaleq nabqa e jojom di tigelosim tamo nanqi a qaloqneb qaji nanjo gara jugo taqatesosim endegsi minjroqnem, “Ninji keretosib Stiven qalonub moiqa.” Ijo kumbra di Juda nanqi qalie.’ 21 Onaqa Yesus na e olo merbej, ‘Ni gile. E ni qarinjmitqa ni sawa isaq gilsim dia sawa bei bei qaji nanqi ijo anjam minjroqnqam.’ ”

Pol a na qaja tamo nanqi minjrej, “E Rom tamo”

22 Pol a tamo ungasari nanqi anjam degsi minjroqnsiq a sawa bei bei qaji nanjoq gilqa marnaqa anjam qujai di nanqi qusib minjin ani oqetnjrnaqa tulan lelenoqnsib maroqneb, “Pol a qalib moiye. Tamo deqaji mandamq endi olo saiqa.” 23 Nanqi degsib maroqnsib murqumyoqnsib nanjo gara jugo piqteleñosib nanjo ban na wi ramboiyuqnsib breiyeq nab goge oqoqnej. 24 Onaqa qaja tamo nanjo gate koba a na aqa qaja tamo nanqi minjrej, “Ninji Pol osib nunjo ñeio tal miligiq di bu toqon na kumbainyiy. Kumbainyosib nenemyibqa aqa une kiye qa tamo ungasari nanqi murqumyoqnsib a qalib moiqajqa mareq nub di a na geregere merbimqa e quqwai.” 25 Onaqa qaja tamo nanqi Pol sil na tontosib kumbainyqa laq nabqa a na qaja tamo gate bei jojom di tigelesoqnej qaji di minjej, “E Rom tamo. Deqa ninji ijo une mati qalieosaisib e lanja kumbainyqab di kumbra bole kiyo?”

26 Onaqa qaja tamo gate dena Pol aqa anjam di qusiqa a qaja tamo nanjo gate koba aqa areq gilsiq nenemyej, “Pol a Rom tamo. Deqa ni a kiyeryqam?” 27 Degsi nenemyonaq qusiqa Pol aqa areq gilsiq minjej, “Ni merbe, ni bole Rom tamo e?” Onaqa Pol na minjej, “Od. E Rom tamo.” 28 Degsi minjnaqa qaja tamo nanjo gate koba dena olo Pol minjej, “E silali kobaquja waiyonamqa deqa nanqi na e Rom tamo ateb.” Onaqa Pol na kamba minjej, “E silali waiyosai. Ijo ai abu nanji Rom qaji deqa e Rom tamo tintin.” 29 Onaqa qaja tamo nanqi Pol aqa anjam di qusib a kumbainyqa urateb. Qaja tamo nanjo gate koba a dego Pol aqa anjam di qusiqa a ulaej. Di kiyaqqa? A na aqa qaja tamo nanqi minjrnajaq Pol sil na tonteb deqa.

Pol a Juda tamo kokba nanqi anjam minjrej

30 Onaqa nebeonaqa Juda nanqi na une kiye Pol aqa jejamuq di qametoqneb di qaja tamo nanjo gate koba a qalieqa marsiq Pol osiq sil palontetosiq atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanqi metnjrnaq bosim koroonaq Pol osiq nanjo ulatamuq di tigeltej.

23

1 Onaqa Pol a Juda tamo kokba nanqi koqnjrnsiq endegsi minjrej, “O ijo was ningi quiy. E nami Qotei aqa ñangalaq di kumbra bole bole yoqnem agi bini yoqnsim unum. Deqa e are gulbe saiqoji.” 2 Onaqa atra tamo gate aqa ñam Ananias a Pol aqa anjam di qusiqa tamo nanqi Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanqi minjrej, “Ninji Pol aqa medabuq di qaliy.” 3 Onaqa Pol na Ananias minjej, “Qotei na ni dego lumqas. Ni ñamtañ babanq di ñam qaq na limo bul. Deqa ino uno boledamu ariya ino are miligi jigat. Agi

ni Moses aqa dal anjam dauryosim ijo une qalieqajqa tigeltbonum. Osim ni olo Moses aqa dal anjam gotranjosim nanngi ijo medabuq di lubqajqa minjronum. Di kumbra uge.”

⁴ Onaqa tamo nanngi Pol aqa areq di tigelesoqneq qaji nanngi aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ni kiyaaqa Qotei aqa atra tamo gate degsi misilinyonum?”
⁵ Degsib minjnabqa Pol na minjrej, “O ijo was, tamo endi a atra tamo gate di e qaliesai. Deqa e anjam grotonum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Ninngi nunngo gate koba a anjam uge minjaib.’”

⁶ Juda tamo kokba awesoqneq qaji nanngo ambleq di Sadyusi tamo ti Farisi tamo ti soqneq. Pol a di qalieosiq deqa lelenosiq minjrej, “O ijo was ninngi quiy. E Farisi tamo. Ijo abu a dego Farisi tamo. Deqa e endegsi are qalonum, tamo kalil moreno qaji nanngi mondon olo subq na tigelqab. E anjam deqa ijo areqalo tulanngi singilateqnum. Anjam deqa qujai nanngi na e ojsib nunngo nandamuq di tigeltbonub.”

⁷ Pol na nanngi degsi minjrnaqa Farisi ti Sadyusi ti nanngi poelenosib njirinjkobaeb.
⁸ Di kiyaaqa? Sadyusi nanngi mareqnum, “Tamo moreno qaji nanngi olo subq na tigelqasai. Lanngi anngro saiqoji. Mondor dego saiqoji.” Ariya Farisi nanngi mareqnum, “Tamo moreno qaji nanngi subq na tigelqab. Lanngi anngro unub. Mondor nanngi dego unub.”
⁹ Deqa nanngi kalil poelenosib njirinjkobaosib murqumyoqneq. Onaqa Farisi nanngo dal anjam qalie tamo qudei nanngi tigelosib singila na mareb, “Iga Pol aqa anjam quonum di a une saiqoji. Mondor bei na kiyo lanngi anngro bei na kiyo anjam minjqoqa a degsi marqo.”
¹⁰ Nanngi degsib marnabqa qoto anjam tulanngi kobaej. Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a di unsiqa are qalej, “Nanngi Pol aqa jejamu tulanngi ugeugeiyqab.” A degsi are qalsiqa ulaosiq aqa qaja tamo nanngi metnjrnaqa bosib Juda nanngo banq dena Pol yainjrsib nanngo njieo talq olo osi gileb.

¹¹ Gilsib di sonab nebeosiq olo qoloonaaqa Tamo Koba a bosiqqa Pol aqa areq di tigelosiq minnej, “Ni are singilatime. Ulaaim. Ni Jerusalem endia ijo anjam singila na mareqnum dego kere ni Rom gilsim dia ijo anjam minjroqnum.”

Juda tamo qudei nanngi Pol qalsib moiyoqajqa anjam qoseb

¹² Onaqa olo nebeonaqa Juda tamo qudei nanngi koroosibqa are qujaitosib anjam endegsib qoseb, “Iga Pol qalsim moiyoqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoqosaisimqa iga inngi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoqosaisimqa bati deqa iga olo inngi ti ya ti uyqom.”
¹³ Juda tamo 40 nanngi anjam degsib qoseb.
¹⁴ Osib Juda gate nanngi ti atra tamo kokba ti nanngoq gilsib minjreb, “Iga anjam endegsi qosonum. Iga Pol qalsim moiyoqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoqosaisimqa iga inngi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoqosaisimqa bati deqa iga olo inngi ti ya ti uyqom. Iga anjam degsi qosonum.”
¹⁵ Deqa ninngi ti Juda tamo kokba kalil nanngi ti endegyiy. Ninngi na qaja tamo nanngo gate koba a minjjiy, ‘Ni Pol osau. Osbamqa iga olo koroosimqa aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Ninngi na qaja tamo nanngo gate koba a degsib minjibqa a Pol osi bosim nunngoq di brantosaisoqnumqa gamq di iga Pol qalsim moiyoqom.”

¹⁶ Onaqa Pol aqa jaja aqa njiri a nanngo anjam di qusiqqa tigeluqatosiq qaja tamo nanngo njieo talq gilsiqqa anjam di Pol minnej.
¹⁷ Minjnabqa qusiqqa qaja tamo gate bei metonaq aqa areq bonaq minnej, “Ni anngro wala endi osim nunngo gate koba aqa areq osi aiyimqa a na anjam bei minjqas.”
¹⁸ Onaqa qaja tamo gate dena anngro wala di osiqqa aqa gate koba aqa areq osi aisiqa minnej, “Tonto

tamo Pol a na e merbqo, 'Ni angoro wala endi osi aiyee.' Degbqo deqa agi ino areq osi bonum. A ni anjam bei mermqas."

¹⁹ Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a na angoro wala di ban titosiqa kiñala sasalosiqqa nenemyej, "Ni anjam kiye merbqam?" ²⁰ Onaqa minnej, "Juda tamo kokba nanngi anjam bei kereteb. Nanngi na ni endegsib mermqab, 'Nebe ni Pol gagoq osau. Osbamqqa iga koroosim aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.' Nanngi ni degsib mermqab. ²¹ Deqa ni nanngo anjam di quetnjraim. Tamo 40 nanngi anjam endegsib qosisib maronub, 'Iga Pol qalsim moiyoqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoqosaisosimqqa iga ingi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoqosimqqa bati deqa iga olo ingi ti ya ti uyqom.' Nanngi anjam degsib qosonub. Deqa bini nanngi gamq di tariñeqnub. Ni na Pol osi aiyooqimqqa gamq di nanngi Pol qalsib moiyoqab." ²² Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a angoro wala aqa anjam di qusiqa minnej, "Ni gile. Ni anjam degsi merbonum di tamo qudei minjraim. Torei tent."

Nanngi na Pol qarinyonabqa Rom nanngo gate Feliks aqaq gilej

²³ Osiqa a na aqa qaja tamo gate aiyel nanngi metnjrnaqqa aqa areq bonab minjrej, "Ninggi na qaja tamo 200 singa na walwelo qaji nanngi ti qaja tamo 200 anj osi laqñub qaji nanngi ti qaja tamo 70 hos na walwelo qaji nanngi ti minjribqqa nanngi bini qolo señ bati 9 Pol osib Sisaria qureq gilqab. Ninggi na endegsib minjriy, 'Nunngo walwelqajqa ingi ingi gereiyosib soqniy.'" ²⁴ Osiqa olo nanngi aiyel minjrej, "Ninggi Pol aqa hos qudei dego gereiyib soqnem. Pol a hos goge di awoamqqa ninggi na geregere taqatosib osi gilsib Rom nanngo gate Feliks aqa talq di brantiy." Qaja tamo nanngo gate koba a na nanngi aiyel degsi minjrej. ²⁵ Osiqa anjam bei endegsi nenngrenyej,

²⁶ "O Gate Koba Feliks, ijo ñam Klodius Lisias. E qaja tamo nanngo gate koba. Ijo anjam endi ni sisiyqajqa deqa e nenngrenyosim inoq qarinyonum. O kaiye. ²⁷ Tamo agi inoq osi bonub qaji aqa ñam Pol. Juda nanngi na a ojsib moiyoqqa laqñabqqa e ijo qaja tamo nanngi ti aisim Juda nanngo banq dena yainjrem. E qalieem, Pol a Rom tamo. Deqa e na a aqaryaiyosim nanngo banq dena yainjrem. ²⁸ Nanngi Pol aqa jejamuq di une kiye qametoqñeb di e qalieqa osimqqa Pol osi aisim Juda tamo kokba nanngo ulatamuq di tigelttem. ²⁹ Tigelttonamqqa nanngi anjam gargekoba mareñeqñabqqa e qusimqqa endegsi poibej, Juda tamo kokba nanngi nanngo segi dal anjam qa maroqñsib deqa Pol aqa jejamuq di une qametoqñeb. Nanngi Pol aqa une kobaquja bei babtosai. Deqa e na a laña moiyoqqa keresai. Tonto talq di laña waiyqa keresai dego. E degsi poibej. ³⁰ Ariya bini e quonum, nanngi Pol qalsib moiyoqajqa anjam qosonub. E di qusim deqa agi Pol inoq qarinyonum. E na tamo nanngi Pol aqa jejamuq di une qameteqñub qaji nanngi endegsi minjraqi, 'Ninggi Sisaria qureq gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa une geregere minjib a quqwas.'" ³¹ Qaja tamo nanngo gate koba a anjam degsi nenngrenyej. Onaqa aqa qaja tamo nanngi aqa medabu dauryosib qolo Pol osib Antipatris qureq osi gilsib dia ñereñeb. ³² Nebeonaqa qaja tamo singa na walwelo qaji nanngi ti qaja tamo anj osi laqñeb qaji nanngi ti Antipatris qureq dena olo puluosib Jerusalem aisib nanngo ñeio talq di soqñeb. Onaqa qaja tamo hos na walwelo qaji nanngi segi Pol suweiyosib torei Sisaria qureq osi gileb. ³³ Osi gilsibqqa nanngo gate koba aqa anjam nenngrenyej qaji di Feliks yosib Pol osib aqa ulatamuq di tigeltteb. ³⁴ Onaqa Feliks a anjam di sisiyosiqqa Pol nenemyej, "Ni sawa qabe qaji?"

Onaqa Pol na minjej, “E Silisia sawa qaji.” ³⁵ Degsi minjnaqa Feliks na olo minjej, “Tamo nanji ino jejamuq di une qameqnuq qaji nanji babqa e ino anjam geregere quqwai.” Osiqa qaja tamo nanji minjrnaqa nanji na Pol osib tamo koba Herot aqa talq di waiyosib taqatoqneb.

24

Juda nanji Pol aqa jejamuq di une qametoqneb

¹ Bati 5 koboonaqa atra tamo gate Ananias a ti Juda gate qudei ti nanjo anjam taqyo tamo bei aqa ñam Tertulus a ti Sisaria qureq gileb. Gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosibqa Pol aqa jejamuq di une qametoqneb. ² Onaqa Feliks na Pol metonaq warum miligiq bosiqa aqa ulatamuq di tigelesonaqa Tertulus a Pol aqa jejamuq di une qametqa osiqa Feliks minjej, “O Gate Koba Feliks, ni gago sawa endi geregere taqateqnum deqa bini iga bole unum. Iga qoto saiqoji. Ni iga geregere aqaryaigoqnsimqa gago gulbe kalil kobotetgeqnum. ³ Deqa iga ni qa tulan areboleboleigeqnaqa ino ñam soqtqnum.

⁴ “E anjam olekoba ni mermqasai. Ni asgimo uge. Deqa ni gago anjam truquyala endi que. ⁵ Iga tamo endi uneqnum, a tamo uge. Akumbra uge uge yoqnsiqa Juda tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo ambleq di qoto tigelteqnu. Osiqa nanji pupoinjroqnsiqa minjreqnu, ‘Ninji gago Juda kumbra uratosib olo Nasaret tamo a dauryiy.’ ⁶⁻⁷ A na gago atra tal dego ugeteqnu. Deqa iga a ojsim gago segi dal anjam na aqa une qa pegiyqa laqnamqa qaja tamo nanjo gate koba Lisias a bosiqa gago anjam gentosiqa gago banq dena Pol singila na yaigej. ⁸ Yaigosiq mergej, ‘Ninji Pol qa anjam bei soqnmqa gilsib Rom nanjo gate Feliks aqa ulatamuq di mariy.’ Deqa iga bosim ino ulatamuq endi Pol aqa une agi mermonum. Deqa Gate Koba Feliks, ni segi na Pol nenemymqa une kalil iga aqa jejamuq di qameqnum qaji di bole kiyi sai kiyi di a segi na mermimqa ni quqwam.” Tertulus a anjam degsiqa Feliks minjej.

⁹ Onaqa Juda tamo kalil nanji tigelosib Tertulus aqa anjam di singilatosis mareb, “Aqa anjam di bole.”

Pol a kamba Feliks aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹⁰ Onaqa Feliks a Pol aqa anjam quqwajqa osiq aqa ban soqtosiq Pol metonaqa a kamba tigelosiqqa Feliks minjej, “E qalieonum, ni wausau gargekoba sawa endi taqatesoqnem agi bini taqatejunum. Deqa e kamba ijo anjam mermqai. ¹¹ Ya ya endi e Qotei louqajqa Jerusalem aiyem. E aiyem bati 12 gilgo. Ni segi na Juda nanji nenemnjrimqa degsib mermqab. ¹² E Jerusalem aisim di sosimqa e anjam na qotosaioqnem. Qoto tigeltoasioqnem dego. E qoto bei tigelteqnam Juda nanji e nubosai. E atra talq di, Juda nanjo Qotei talq di, qure ambleq di dego lawo na soqnem. E kumbra uge bei yosaioqnem. ¹³ Deqa une kalil Juda nanji ijo jejamuq di qameqnuq qaji di bolesai. Nanji ijo une bei ubtosib marqa keresai.

¹⁴ “Ijo une qujai agiende. E Yesus aqa gam dauryeqnum. Juda nanji endegsib mareqnuq, ‘Yesus aqa gam bunuj dena tamo ungasari nanji poelneqnuq.’ O Gate Feliks, gam di qujai e dauryoqnsimqa gago moma nanjo Qotei qa loueqnum. Osim Moses aqa dal anjam kalil qa ti Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam kalil nami nenjrenyoqneb qaji deqa ti ijo areqalo singilateqnum. ¹⁵ Mondonj Qotei na tamo bole ti tamo uge ti nanji olo subq na tigeltnjqas. Qotei qujai deqa e ijo areqalo singilatoqnsim subq na tigelto bati qa tarijoqnsim unum. Juda nanji dego degyeqnuq. ¹⁶ E subq

na tigelu bati qa tariņeqnum deqa e bati gaigai Qotei aqa űamgalaq di, tamo uņgasari kalil naņgo űamgalaq di kumbra bole bole yoqnsim laqnum. Deqa e are gulbe saiqoji unum.

¹⁷ “E sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqnsim wausau qudei koboonaqa agi ya ya endi e Jerusalem aiyem. E silali qudei osi aisim Juda Kristen naņgi mam soqneb deqa enjrem. Silali qudei dego osim Qotei atraiyem. ¹⁸ Bati deqa e atra tal miligiq gilsim dia une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di dauryosim yeqnamqa Juda naņgi na e nubeb. E tamo uņgasari gargekoba joqsim atra tal miligiq gilosai. Osim qoto bei tigeltoasai dego. ¹⁹ Ariya Juda tamo qudei Esia sawaq dena Jerusalem aiyeb qaji naņgi na e ojob. Deqa tamo naņgi di e qa anjam bei soqnimqa bosib ino ulatamuq endi tigelosib ijo une marqab. ²⁰ Naņgi bqasai di ni na Juda tamo agi endia tigelejunub qaji naņgi nenemnjre. Nenemnjrimqa e Jerusalem dia Juda tamo kokba naņgo ulatamuq di tigelesonam une kiye ijo jejamuq di iteb di ni mermqab. ²¹ Bole, ijo anjam qujai endeqa naņgi na ijo jejamuq di une qametbeb. E naņgo ulatamuq di tigelosim leleņosim endegsi minjrem, ‘Tamo kalil moreņo qaji naņgi mondoņ olo subq na tigelqab. Anjam deqa qujai naņgi na e tigelthonub.’ ” Pol a Feliks degsi minjei.

²² Feliks a nami tamo uņgasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji naņgo kumbra qaliej. Deqa a na Juda naņgi endegsi minjrej, “Nuņgo anjam di mati soqnem. Qaja tamo naņgo gate koba Lisias a bamqa naņgi olo anjam di maribqa e qusiy gereiyqai.” ²³ Osiqa qaja tamo gate bei minjei, “Ni na Pol osim tonto talq di waiyosim taqatesoqne. A gulbe bei yaim. Aqa was naņgi a unqa bosib iņgi iņgi qa aqaryaiyqa maroqniqbqa ni na saidnjraim.”

Pol a tonto talq di sonaqa wausau aiyel koboj

²⁴ Bati qudei koboonaqa Feliks aqa űauņ Drusila wo tonto talq di brantosiqa bqa Feliks na Pol metonaq aqa areq bej. Drusila a Juda uņa. Pol a bosiqqa tamo naņgi Kristus Yesus qa naņgo areqalo siņgilatqajqa kumbra qa Feliks minjnaq quej. ²⁵ Kumbra bole tiņtiņ dauryqajqa ti tamo naņgo segi segi so geregere taqatqajqa ti Qotei na mondoņ tamo naņgo une qa peginjraqajqa ti Pol na Feliks minjnaq quej. Qusiqqa ulaosiq Pol minjei, “Ni mati aisim ino warumq di soqne. Bunuqna e bati aťsiy ni metmit bosim anjam di olo plaltim e quqwai.” ²⁶ Feliks a bati gargekoba Pol aqa anjam quqwajqa metoqnej. Aqa anjam quqwajqa deqa segi metosaiqnej. A endegsi are qaloqnej, “E Pol metit a bosim silali ebimqa e tonto talq dena a uratqajqa deqa kiyo merbqas?” Osiq deqa metoqnej.

²⁷ Wausau aiyel koboonaqa Feliks a Judia sawa taqato wau di uratonaqa tamo bei aqa űam Porsius Festus a kamba Feliks aqa wau osiqqa Judia sawa taqatesoqnej. Feliks na Juda naņgo are boletetnjraqajqa deqa a Pol tonto talq di uratonaq soqnej.

25

Pol a marej, “E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai”

¹ Festus a Judia sawaq aisiq Sisaria qureq di soqnej. Bati qalub koboonaqa a dena tigelosiqa Jerusalem aiyej. ²⁻³ Aisiq di sonaqa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti naņgi bosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa jejamuq di olo une qamoqneb. Osib Festus minjeb, “Ni anjam qarinyim qaja tamo naņgi Sisaria qureq dena Pol osib Jerusalem osi beb. Osbab gago are boleqas.” Naņgi degsib Festus minjeb. Di kiyaqa? Naņgi nami anjam

endegsib qoseb, “Qaja tamo nanği Pol osi boqñibqa gamq di iga Pol qalsim moiyoťqom.” ⁴ Onaqa Festus na kamba minjrej, “Pol a Sisaria dia tonto talq di unu. Bati qudei koboamqa e segi olo Sisaria gilqai. ⁵ Deqa ningi Pol qa anjam bei soqñimqa ningi na tamo ñam ti qudei giltñjrib nanği e daurbosib koba na Sisaria gilqom. Gilsim dia nanği ijo ulatamuq di tigelosib Pol aqa une bei ubtosib merbib e quqwai.”

⁶ Festus a bati 8 o 10 Jerusalem di sosaqa olo puluosiq Sisaria gilej. Juda tamo qudei nanği a dauryosib gileb. Nebeonaqa Festus a aqa awo jaram kobaq di awoosiqqa aqa qaja tamo nanği minjrej, “Ningi Pol osi boiy.” Minjrnaga nanği na Pol osi bosib Festus aqa ulatamuq di tigelteb. ⁷ Onaqa Juda tamo Festus dauryosib Jerusalem dena beb qaji nanği Pol kalilyosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib une gargekoba Pol aqa jejamuq di qamelenoqñeb. Nanço anjam di utru saiqoji. ⁸ Onaqa Pol a kamba marej, “E Juda gago dal anjam bei gotranjosaiognem. E gago atra tal qa anjam uge bei marosaiognem. E Rom nanço mandor koba Sisar a dego kumbra uge bei yosaiognem. Deqa e une saiqoji.”

⁹ Pol a degsi marnaqa Festus a Juda nanço are boletetñjrqaqqa deqa Pol endegsi nenemyej, “Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?” ¹⁰ Onaqa Pol na minjrej, “E bini Sisar aqa awo jaram namoqñ endi tigelejunum. Endia ijo anjam marqai. Ni qalie, e Juda nanği qa une bei yosai. ¹¹ Une kobaquja bei ijo jejamuq di soqñimqa unğum e moiqai. Ariya une kalil Juda nanği ijo jejamuq di qameqñub qaji di bolesaiamqa tamo bei na e laña osim nanço banq di atqa keresai. Deqa e Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.” ¹² Pol na Festus degsi minjnaqa a warumq dena oqodosiqqa Rom tamo kokba qudei nanği koba na anjam qairosib olo warum miligiq gilsiqqa Pol minjrej, “Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqa maronum deqa e ni qarinqñitqa Sisar aqaq gilqam.”

Festus na Agripa nenemyej, “Ni Pol kiyeryqam?”

¹³ Onaqa bati qudei koboonaqa Rom nanço mandor bei aqa ñam Agripa aqa jaja Bernaisi wo Festus unqajqa marsib Sisaria aiyeb. ¹⁴ Aisib bati gargekoba yala Sisaria di sonabqa Festus na Agripa minjrej, “Tamo bei aqa ñam Pol a nami Feliks na tonto talq di waiyej unu. ¹⁵ Deqa e Jerusalem di sonamqa Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti nanği na Pol aqa jejamuq di une qamsib endegsib merbeb, ‘Ni Pol aqa une qa marsim ojsim ino qaja tamo nanço banq di atimqa nanği na qalib moiye.’ ¹⁶ Onaqa e na kamba endegsi minjrem, ‘Iga tamo bei laña ojsim qaja tamo nanço banq di atqa keresai. Rom gago kumbra degsi sosai. Tamo qudei nanği tamo bei qa anjam soqñimqa nanği mati aqa une ubtib qusimqa a kamba aqa anjam marqas di kere.’

¹⁷ “E na Juda nanği degsi minjrnamqa nanği e daurbosib Sisaria beb. E tariñosai. Nebeonaqa nanği koroesonabqa e ijo awo jaramq di awoosim ijo qaja tamo nanği minjrnamqa nanği Pol osi bosib ijo ulatamuq di tigelteb. ¹⁸ Onaqa Juda nanği tigelosib Pol aqa jejamuq di une gargekoba qamelenoqñeb. E nami are qalem, nanği une kokba Pol aqa jejamuq di qamqab. Nanği degyosai. ¹⁹ Nanği nanço segi louqa kumbra qa ñirinqñnsib Pol ombra anjam titoqñeb. Osib tamo bei qa dego anjam titoqñeb. Pol a maroqñej, ‘Tamo di a moiyej olo ñambile unu. Aqa ñam Yesus.’ ²⁰ Onaqa e nanço anjam deqa utru itqa yonam keresaiibonaqa Pol nenemyem, ‘Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?’ ²¹ E degsi Pol nenemyonamqa a saidosiq merbej, ‘E mati tonto talq endi

sqai. Sosiy bunuqna e Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Pol na e degsi merbonaqa e ijo qaja tamo nanqi minjrem, ‘Ninqi Pol osib tonto talq di waiyosib taqatesoqniy. Bunuqna e Pol qarinyitqa Sisar aqaq gilqas.’ ” ²² Festus a Agripa degsi minjnaqa Agripa na minjej, “E dego Pol aqa anjam quqwai.” Onaqa Festus na minjej, “Nebe ni aqa anjam quqwam.”

²³ Nebeonaqa Agripa Bernaisi wo gara wala boledamu jigsib koro sawaq beb. Qaja tamo nanqo gate kokba ti tamo ñam ti kalil nanqi dego bosib koro sawaq di koroeb. Onaqa Festus na aqa qaja tamo nanqi minjrnaqa nanqi Pol osi bosib Agripa aqa ulatamuq di tigelteb. ²⁴ Tigeltonab Festus na Agripa minjej, “O Mandor Agripa, Pol agi osi bonub. Ni unime. Ninqi koroonub qaji dego Pol uniy. E Jerusalem di sonamqa Juda kalil nanqi murqumyoqnsib endegsib merboqneb, ‘Pol a moiym. A olo mandamq endi saiq.’ Nanqi bosib Sisaria endia dego anjam degsib merboqneb. ²⁵ E Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai deqa e a laña moiyoqta keresai. Ariya Pol na merbej, ‘E Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Onaqa e na Pol minjem, ‘Di kere. E ni qarinyitqa Rom gilqam.’ ²⁶ O Mandor Agripa, e Pol aqa jejamuq di une bei unosai. Deqa e a qa anjam kiye nenqrenyit gago Tamo Koba Sisar aqaq gilqas? Laña qarinyit di Sisar a ñirinqas. Deqa e Pol osi bosim ino ulatamuq endi tigeltonum. Ni segi na Pol nenemyimqa aqa une bei babtım ninqi kalil qusib merbibqa une deqa nenqrenyit Sisar aqaq gilqas. ²⁷ E are qalonum, tamo a une saiqoji soqnimqa e laña qarinyit Sisar aqaq gilqas di kumbra bolesai.”

26

Pol a Agripa aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹ Onaqa Agripa na Pol minjej, “Ni kamba ino anjam marimqa e quqwai.” Degsi minjnaqa Pol na aqa ban soqtosiqa endegsi marej, ² “O Mandor Agripa, bini e ino ulatamuq endi tigelejunum. Une kalil Juda nanqi ijo jejamuq di gameqñub qaji di bolesai. Deqa e na kamba ijo anjam marit ni que. Yim e areboleboleibqas. ³ Gago Juda kumbra kalil di ni qalie. Iga gaigai anjam titeqñum qaji di ni dego qalie. Deqa ni ijo anjam endi quime. Ni asgimaiq.

⁴ “Juda kalil nanqi e qa qalie unub. E angro wala qa Judia sawa ti Jerusalem qure ti dia soqñem. ⁵ Nanqi nami koba ijo kumbra qaliesoqñeb. Nanqi ni degsi mermqa are soqñimqa mermqab. Nanqi qalie, e angro wala qa Farisi nanqo ambleq di sosimqa nanqo kumbra dauryoqñem. Farisi nanqo kumbra di singila koba. Kumbra dena gago Juda kumbra kalil tulan bunyejunu. ⁶ Bini e inqi bole bole Qotei a nami gago moma nanqi enjrqa marej qaji di oqajqa tarinoqñsim unum. Utru deqa e ino ulatamuq endi tigelejunum. ⁷ Gago moma nanqi di agi Jekop aqa angro 12 nanqo moma. Nanqi e ti koba na inqi bole bole di oqajqa tarinoqñsim qolo ti qanam Qotei qa loueqñum. O Mandor Agripa, utru deqa Juda nanqi ijo jejamuq di une qametbeqñub. ⁸ Kiyaga ninqi qudei endegsib are qaleqñub, ‘Qotei na tamo moreño qaji nanqi olo subq na tigeltnjqasai?’

⁹ “Bole, e segi nami Yesus Nasaret qaji aqa ñam ugeugeiyoqñsim jeutosim laqñem. ¹⁰ E Jerusalem dia kumbra uge di yoqñem. Atra tamo kokba nanqi na e odbeqñabqa e Qotei aqa tamo unqasari nanqi ojelenoqñsim tonto talq di breinjroqñem. Osim Juda gate nanqi koba na areqalo qujaitosim maroqñem, ‘Nanqi ñumsib moiyoqñriy.’ ¹¹ E bati gargekoba Juda nanqo Qotei tal kalil miligiq giloqñsimqa dia Yesus aqa tamo unqasari nanqi ojelenoqñsim

ugeugeinjroqnem. E endegsi are qaloqnem, ‘E nanġi jaqatin koba enjritqa nanġi ulaosib Yesus qoreiyosib aqa ñam misilinyqab.’ Degsi are qaloqnsim nanġi ugeugeinjroqnem. E nanġi qa minjin ani oqetbeqnaqa nanġi daurnjroqnsimqa qure isa isaq giloqnsim dia nanġi itnjroqnsim ugeugeinjroqnem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

¹²⁻¹³ “O Mandor Agripa, e degyeqnamqa bati bei atra tamo kokba nanġi na e qarinjbonabqa Damaskus qureq gilem. E gileqnamqa qanam jige puloñ singila koba minjal ti lanġ goge na ijoq ainaq unem. A tulan rianjosiqqa tamo e koba na walweloqnem qaji nanġi ti iga suwantgej. Aqa rian di sej ti keresai. Rian dena sej aqa rian tulan bunyej. ¹⁴ Suwantgonaaqqa iga kalil ululoñosim mandamq di nerenem. E ñeiesosimqa tamo bei aqa kakro quem. A Hibru anjam na e endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaaq e ugeugeibeqnum? Ni e ugeugeibeqnum dena ino segi jejamu dego ugeugeieyqnum. Ni qaja na ino jejamu qoruyqam dego kere.’ ¹⁵ Onaqa e na minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa a na merbej, ‘E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum qaji. ¹⁶ Deqa ni tigel. E ni giltmonum deqa ni ijo wau tamo sosimqa kumbra ni bini unonum qaji ti kumbra bunuqna osormoqnqai qaji ti deqa mare mare laqnqam. ¹⁷ Bunuqna e ni qarijnmitqa ni Juda nanġi ti sawa bei bei qaji nanġi ti nanġoq giloqnam. Deqa ni nanġi qa ulaaim. E ni taqatmesoqnitqa nanġi ni moiyoymqasai. ¹⁸ Ni nanġoq giloqnsim ijo anjam minjroqnimqa nanġi e qa poinjroqnim ambru uratosib suwanjoq boqnqab. Ni na nanġi are bulyetnjroqnimqa nanġi Satan aqa singila uratosib Qotei aqaq boqnqab. Amqa e na nanġo une kalil kobotetnjritqa ingi bole bole e nami enjrqa marem qaji di nanġi oqab. E na nanġi ti tamo unġasari kalil e qa nanġo areqalo singilateqñub qaji nanġi ti Qotei aqa segi kumbra boleq di atelenit sqab.’

Pol a nami Qotei aqa anjam palontoqnej a deqa Agripa saiyej

¹⁹ “Deqa Mandor Agripa, lanġ goge dena puloñ ainaqa e unsimqa anjam Yesus na merbej qaji di dauryem. E gotranjosai. ²⁰ E aqa anjam di dauryosim tigelosim Damaskus qureq gilem. Gilsim dia Qotei aqa anjam paltoqnsimqa tamo unġasari nanġi endegsi minjroqnem, ‘Ninġi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Bosib kumbra bole bole yoqñibqa tamo unġasari nanġi na ninġi nuñgsib mernġwab, “Bole, ninġi are bulyonub.” ’ E Jerusalem dia, Judia sawaq di, sawa bei beiq di dego tamo unġasari nanġi anjam di minjroqnem. ²¹ Utru deqa Juda tamo qudei na atra tal miligiq di e ojsib moiyoymq maroqneb. ²² Ariya nanġi e moiyoymqasai. Qotei na e taqatboqnej deqa bini e ino ulatamq endi tigelosimqa ni ti tamo kokba ti tamo lanġaj ti Qotei aqa anjam palontosim mernġgeqnum. E anjam bei palontosaieqnum. Nami Moses a ti Qotei aqa medabu o tamo nanġi ti kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosib maroqneb. Nanġo anjam di segi e bini palonteqnum. ²³ Nanġo anjam di aqa utru agiende. Kristus a jaqatin koba osim moiqas. Osim a tamo kalil qa namoosim subq na tigelosim Juda nanġi ti sawa bei bei qaji nanġi ti anjam minjroqnimqa nanġi suwanjoq boqnqab.”

Pol na Agripa minjej, “Ni Kristus qa ino areqalo singilat”

²⁴ Pol a anjam degsi mareqnaqa Festus na aqa anjam gentosiqq lelenosiq minjej, “Pol, ni nanarionum. Ino qalie kobaquja dena ni tulan nanaritmqo.” ²⁵ Onaqa Pol na minjej, “O Gate Koba Festus, e nanariosai. Ijo anjam endi bole. E areqalo bole na anjam mareqnum. ²⁶ Mandor Agripa a ijo anjam endi aqa utru nami qalieosiq soqnej. Deqa e na minjqa ulaosai. Yesus aqa

kumbra kalil endi uli na brantosaiyoqnej. A boleq di unu. ²⁷ O Mandor Agripa, ni kiyersi are qalonum? Qotei aqa medabu o tamo nanqo anjam nami nenqrenyeb qaji di bole e? Od, e qalieonum, ni maronum, di bole.”

²⁸ Onaqa Agripa na Pol nenemyej, “E sokiñala Kristen tamo brantqai ni degsi are qalonum e?” ²⁹ Onaqa Pol na minjej, “Ni sokiñala Kristen tamo brantqam di kere. Sokobaiyosim Kristen tamo brantqam di kere. Ariya e na Qotei endegsi pailyeqnum, ‘O Abu, tamo bini ijo anjam queqnum qaji nanqi ti Mandor Agripa a ti nanqi e unum degsib soqnebe. Ariya e sil na tontbeb unum nanqi degsib sqajqa e ni pailmosai.’”

³⁰⁻³¹ Onaqa Agripa Bernaisi wo tamo kalil awesoqnebe qaji nanqi ti Festus koba na tigelosib warumq dena oqedeb. Oqedosib endegsib qairisib mareb, “Iga Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai bole sai. Deqa iga a qalsim moiyoqta keresai. A tonto talq di waiyqa keresai dego.” ³² Nanqi degsib marsibqa Agripa na Festus minjej, “Pol a Sisar aqa ulatamuq di tigelqa marosai qamu ni na endego a tonto talq dena uratonum oqedqo qamu.”

27

Pol a qobun na Rom qureq giloqnej

¹ Onaqa iga qobun na Itali sawaq gilqajqa anjam qosisib Pol tamo qudei ti tonto talq dena joqsib qaja tamo nanqo gate bei aqa ñam Julius aqa banq di ateb. Julius a Rom tamo. ² A na iga Pol ombla tonto tamo nanqi ti joqsiqu Adramitium qure nanqo qobun bei Esia sawaq gilqa laqnaqa iga qobun di gogetosim koba na gilem. Aristarkus a iga koba na gilem. Aristarkus aqa qure utru Tesalonaika agi Masedonia sawaq di unu. Qobun di yuwal qala qalaq na dauryosim qundun kalil aiqa mareb. ³ Iga gilsim nebeonaqa Saidon qureq di tiryem. Tiryonamqa Julius a Pol qa dulosiq odyonaqa qobun uratosiq aqa Kristen was qudei nanqi itjrnaqa nanqi na ingi ingi qa aqaryaiyeb. ⁴ Onaqa iga Saidon qure uratosim gileqnamqa jagwa na gotranqonaqa iga Sairpus nui taqyosim gilem. ⁵ Gilsim yuwal gentosim Silisia sawa ti Pamfilia sawa ti di brantosim yuwal qala qalaq na dauryosim gilsim Lisia sawaq di brantosim Maira qureq di tiryem.

⁶ Dia Julius a Aleksandria qure nanqo qobun bei Itali sawaq gilqa laqnaqa unsiqa a na iga Pol ombla tonto tamo nanqi ti joqsiqu qobun di gogetem.

⁷ Gogetosim jinqa na gileqnamqa bati gargekoba koboej. Onaqa jagwa na gotranqonaqa iga singila na gilsim Nidas qure jojomyem. Dena jagwa na olo gotranqonaqa iga gilqa keresaiqonaqa qobun bulyosimqa Krit nui aqa luwi bei ñam Salmone di tinyosim oqem. ⁸ Oqsim luwi di bunyosimqa tamo qobunq di wauo qaji nanqi waukobaosib oqsib Krit nui qoreq di beterosib qala qalaq na gileb. Iga gilsim sawa bei aqa ñam Qundun Boledamu di Lasea qure jojom di brantem.

⁹⁻¹⁰ Iga bati gargekoba uratem deqa Juda nanqo qurienjo bati koboej. Yuwal ugeqa batiej deqa Pol na tamo qobunq di wauo qaji nanqi endegsi minjrej, “Ñinqi quiy. E qalieonum, iga qobun na gilqom di iga gulbe koba itqom. Qobun aqa ingi ingi gargekoba loumqas. Qobun dego tugwas. Qobun a segi sai. Iga tamo kalil dego padalqom.” ¹¹ Pol a nanqi degsi minjrnaqa qobun kuñi ojo tamo wo qobun aqa abu wo nanqi aiyel na Pol aqa anjam di dauryqa uratosib gilqa mareb. Julius a dego Pol aqa anjam dauryqa uratosiq nanqo aiyel anjam taqyej. ¹² Deqa iga qobun na gilem. Qundun iga soqnem qaji di jagwa bati qa qobun beteqajqa qundun bolesai. Deqa tamo gargekoba nanqi mareb, “Jagwa bati brantqa jojomqo deqa iga qundun endi uratosim

gilsim Finiks qundunq di jagwa bati qa beterosim sqom.” Finiks a Krit nuuq di unu. Dia jagwa bati qa beteqajqa qundunq bolequja.

Jagwa koba bonaqa yuwal ugeej

¹³ Onaqa jagwa lawo guta na bonaqa tamo qobunq di wauo qaji nanqi mareb, “Jagwa endena iga puygim gilsim Finiks qundunq di tiryqom.” Degsib marsib anka titosib qobunq miligiq di atsib dena iga Krit nui aqa gala dauryosim gilem. ¹⁴⁻¹⁵ Gileqnamqa manaq dena meli jagwa koba bosiq gotrangonaqa gilqa keresaiigonaqa iga loo goge oqsim di sonamqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁶⁻¹⁷ Onaqa iga nui kiñala bei aqa ñam Kauda aqa qoreq di otosim sonamqa nui dena jagwa getentonaqa yuwal kiñala laej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nanqi waukobaosib qobunq du soqtosibqa qobunq ani gogeq di atsib sil na qoseb. Qobunq du ulonaim deqa sil na qoseb. Osib olo sil bei osib qobunq ani yuwal na paraparaaim deqa sil na kainyosib singilateb. Qobunq ururosim Afrika sawa jojomyosim dia sargum gogetosim paraaim deqa ulaosib qobunq rer qalnab aiyej. Nanqi degyeb deqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁸ Nebeonaqa iga loo goge di sonam jagwa tulan kobaosiq iga gotrangonaqa yuwal ugeonaqa qobunq tuqepatej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nanqi inqi inqi qudei breinjrnabqa yuwalq aiyej. ¹⁹ Olo nebeonaqa nanqi qobunq aqa parara ti oyo ti osib breinjrnab yuwalq aiyej. ²⁰ Bati gargekoba iga ser ti bongar ti unosai. Iga namoqna are qalem, “Iga padalqasai.” Ariya jagwa singila koba boqnsiqa iga gotrangonej deqa gago areqalo namij di iga uratosim marem, “Iga padalqom. Jagwa endi koboqasai.”

²¹ Bati gargekoba tamo qobunq di so qaji nanqi inqi uyosai. Deqa Pol a nanqo ambleq di tigelosiqa minjrej, “O tamo ninqi quiy. E nami merngem, ninqi Krit nui uratosib gilaib. Ninqi ijo anjam di dauryosai deqa agi iga gulbe koba itonum. Ninqi uniy. Qobunq aqa inqi inqi gargekoba loumelenqo. ²² Deqa e ninqi olo endegsi merngwai. Ninqi are laeme. Tamo bei padalqasai. Iga kalil bole sqom. Qobunq segi padalqas. ²³⁻²⁴ Ya qolo ijo Qotei agi e bati gaigai a qa loueqnum qaji aqa lan angro bei bosiq ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O Pol, ni ulaaaim. Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqam. Deqa Qotei na ni taqatmim ni padalqasai. Tamo kalil ni ombla qobunq na gileqnum qaji nanqi dego Qotei na taqatnjrim nanqi padalqasai.’ Lan angro na e degsi merbej. ²⁵ Deqa ninqi ulaaib. E qalieonum, Qotei aqa anjam qolo merbej qaji di a dauryosim degyqas. ²⁶ Ariya ninqi quiy. Iga qobunq na gilsim nui beiq di sargum gogetim qobunq a ojqtas.”

²⁷ Pol na nanqi degsi minjrnaqa iga Mediterenian yuwalq di otosim sonamqa jagwa na segi osi laqnej. Yori aiyel kobonaqa qolo jige yuwal a mandam qaleqnaq anjam ateqnaq tamo qobunq di wauo qaji nanqi qusibqa are qaleb, “Iga nui bei jojomyonum kiyu?” ²⁸ Nanqi degsib are qalsibqa yuwal aqa robu qalieqajqa deqa sil waiyonab ainaq uneb di tarag yala, 40 mita. Dena iga gilokiñalayosimqa nanqi olo sil waiyosib uneb di tulan taragej, 30 mita. ²⁹ Degsib unsibqa are qaleb, “Iga gilsim nuuq di sargum gogetim qobunq a ojqtas.” Degsib are qalsibqa ulaosib mareb, “Iga anka waiyonamqa qobunq tigelqas.” Degsib marsibqa qobunq bunuq dena anka qolqeb waiyonab yuwalq aiyej. Onaqa nanqi endegsib wainoqneb, “Urur solwaneme.” ³⁰ Onaqa tamo qobunq di wauo qaji nanqi endegsib are qaleb, “Iga qobunq uratosim qobunq du na jaraiqom.” Nanqi degsib are qalsibqa gisanosib tamo nanqi minjreb, “Iga qobunq namoq dena anka waiyqom.” Degsib minjrsib qobunq du uli na osib qobunq ani aqa namoq na gaintonabqa

yuwalq aiyej. ³¹ Degyeqnaqqa Pol a di unsiqqa qaja tamo nanği ti nanęo gate Julius a ti endegsi minjrej, “Tamo qobunę di wauo qaji nanği jaraiqqa mareqna. Nanği jaraiqab di ninęi kalil padalqab.” ³² Onaqa qaja tamo nanği qobun du aqa sil gentonabqa jagwa na osi ulanej.

³³ Nebeqa laqnaqa Pol na tamo kalil nanği endegsi minjrej, “Ninęi inęi uyi. Bati olekoba ninęi inęi uyosai. Nunęo are neiosai dego. Agi yori aiyel gilqo. ³⁴ Deqa e singila na endegsi mernęwai, ninęi inęi uysib dena ninęi singilaqab. Osib ninęi kalil bole sqab. Bei padalqasai.” ³⁵ Pol na tamo kalil nanği degsi minjrsiqa bem bei osiq nanęo ulatamuę di Qotei pailyosiqqa bem gentosiq uyej. ³⁶ Degonaqa tamo kalil nanği areboleboleinjrnaqa nanği kamba dego bem elenosi uye. ³⁷ Iga tamo qobunę di soqnem qaji kalil 276. ³⁸ Tamo kalil nanği inęi uynab menetnrnaqa qobun otqajqa marsibqa bem sum osib waiyelejonabqa yuwalq aiyej.

Qobun paraparaej

³⁹ Onaqa nebeonaqa nanği nam atsib mandam bei uneb. Nanği mandam di poinrosai. Nanği qundun bei dego uneb. Qundun di aqa alile bolequja ulul ti. Unsib are qaleb, “Iga alile dia qobun tiryqom.” ⁴⁰ Degsi are qalsibqa anka nami waiye qaji sil serie na ginęenyosibqa anka yuwalq di urateleneb. Osib kuńi tonteb qaji sil di palontosib kuńi ojsib rer giryosib alile di tiryqajqa aiyeb. ⁴¹ Aisib qobun namoq sargum bei gogetosiq dia ojotonaq soqnej. Onaqa yuwal kokbayosiqqa qobun bunuq di qalnaqa paraparaej. ⁴² Onaqa qaja tamo nanği mareb, “Tonto tamo nanği qawainosib jaraiyaib deqa iga na numnam morenqab.” ⁴³ Degsib marnabqa nanęo gate Julius a are qalej, “Nanği Pol dego qalib moyaim deqa e na nanği saidnrqai.” Degsi are qalsiqqa nanği minjrej, “Tonto tamo nanği nummaib.” Osiqa tamo qawaino qalie nanği minjrej, “Ninęi namo prugosib yuwalq aisib qawainosib alile di patiy.” ⁴⁴ Osiqa tamo qawaino qaliesai qaji nanği minjrej, “Qobun paraparaęo qaji aqa saręei ninęi na elenosi bileę atsib dena otosib aisibqa alile di patiy.” A degi minjrnaqa nanği degyosib iga kalil koba na alile dia geregere patelenem.

28

Pol a Malta nuiq di soqnej

¹ Iga kalil alile dia patonamqa nui di aqa nam Malta degsi mergonab quem. ² Onaqa tamo unęasari nui dia soqneb qaji nanği kumbra tulan boledamu dauryosib iga geregeregeb. Osib awa boqnej deqa iga yorgonaqa nam tunguyosib mergeb, “Ninęi bosib namyuwo areę endi awooiy.” Degsib mergonabqa iga namyuwo areę di awoonam jejamu kanęanęej. ³ Onaqa Pol a nam koroiyosiqqa namyuwoq di atnaqa amal uęe nam miligiq di soqnej qaji kanęanęonaqa oęodosiqqa Pol aqa banę di uńiyosiqqa gainęosqnej. ⁴ Onaqa nui deqaji tamo unęasari nanği amal uęe Pol aqa banę di uńiyosiq gainęonaqa unsibqa segi segi maroqneb, “Tamo endi a leń ojo tamo kiyo? A yuwalq di moyosai deqa gago qotei na a kambatosiqqa amal uęe qarinyqoqa a uńiyqo. Deqa a moiqas.” ⁵ Onaqa Pol na aqa banę butuyonaqa amal ulonosiqa namyuwoq ainqaqa Pol a bole soqnej. Aqa jejamu yala gulbe bei osai. ⁶ Onaqa nanği Pol koqyoqneb. Aqa jejamu sunyqas kiyo a moisim ulonqojatqas kiyo degsi marsibqa tarinękobaeb. Tarinęonab tarinęonab Pol aqa jejamuq di gulbe bei brantosai. Deqa nanği areqalo bei osib mareb, “Tamo endi a qotei bei.”

⁷ Nui deqaji tamo bei aqa ñam Publius a soqnej. A tamo kobaquja. A na nui di taqatoqnej. Aqa tal jojom di soqnej deqa a na iga joqsiqa aqa talq gilsiqä dia bati qalub iga geregereigoqnej. ⁸ Iga aqa talq di sonamqa aqa abu makobaiyonaqa ñeiesoqnej. Aqa jejamu tulan kanjanjosiqä bi mormantej. Deqa Pol na aqa areq gilsiqä Qotei pailyosiq aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma kobosiqä olo bolelej. ⁹ A degyonaqa nui deqaji tamo ungasari mainjrej qaji nanqi qusibqa Pol aqa areq beqnaqä a na nanqi kalil boletnjroqnej. ¹⁰ Ariya nui deqaji tamo ungasari nanqi na iga geregereigoqnsib kumbra tulan boledamu egoqneb. Bunuqna iga nui di uratqa laqnamqa inqi inqi kalil iga saigelenej qaji di nanqi na olo egelenonab gago inqi inqi kereej.

Pol a Rom qureq di brantej

¹¹ Iga nui dia bai qalub soqnem. Di koboonaqa iga qobun bei gogetosim gilem. Qobun di jagwa bati qa nui dia beterosiq soqnej. Qobun di Aleksandria qure qaji. Qobun aqa namoq di qotei bei aqa ñam Sus aqa angro aiyel nanjo sulum gereiyosib atnab soqnej. ¹² Iga qobun na gilsim Sirakyus qureq di tiryosimqa bati qalub di soqnem. ¹³ Dena qobun na gilsim Regium qureq di tiryosim ñeiem. Nebeonaqa jagwa guta na bonaqa iga qobun na gileqnam qoloej. Olo nebeonaq iga gilsim Puteoli qureq di tiryem. ¹⁴ Dia iga Yesus aqa tamo ungasari qudei nanqi itnjrem. Itnjramqa nanqi na metgonabqa iga bati 7 nanqi koba na soqnem. Sosimqa nanqi olo uratnjrsimqa sinqa na walwelosim Rom qureq di brantqa marsim gilem. ¹⁵ Rom dia Yesus aqa tamo ungasari qudei nanqi iga beqnam qusibqa gamq di iga turqajqa marsib walwelosib aiyeb. Nanqi ayeqnaqä iga giloqnsim gam qalaq di qure ñam Apius Inqi Qariño Qure dia nanqi qudei turem. Olo gilsimqa qure ñam Nereño Tal Qalub dia nanqi qudei turem. Turosım unjrsimqa Pol a tulan areboleboleiyonaqa Qotei binjyosiqä aqa are sinjilakobaiyej.

¹⁶ Ariya iga gilsim Rom di brantem. Brantonam Rom nanjo gate nanqi odonabqa Pol a aqa segi talq di soqnej. Qaja tamo qujai na a taqatoqnej.

Pol a Rom dia Yesus aqa anjam bole maroqnej

¹⁷ Bati qalub koboonaqa Pol na Juda tamo gate nanqi metnjrnaqa bosib aqa areq di koroonab minjrej, “O ijo was ninqi quiy. Jerusalem dia Juda nanqi e laña ojsib Rom nanjo banq di atnab nanqi na e tonto talq di waibeb. E Juda gago kumbra bei ugeugeiyosaiocnem. Gago moma nanjo kumbra bei dego gotranjosaiocnem. ¹⁸ Deqa e Rom gate kokba nango ulatamug di tigelosim ijo anjam marnamqa nanqi qusibqa ariya nanqi une kobaquja bei ijo jejamuq di unosai. Deqa nanqi e laña moiyoqbqa uratosib tonto talq dena e uratim oqedqajqa mareb. ¹⁹ Marnabqa Juda nanqi na Rom gate kokba nanjo anjam di gotranjyeb. Deqa e gam bei saiqoji. E marem, ‘E Sisar aqa ulatamug di tigelqai. Yim a ijo anjam quqwas.’ E degsi marem. Ariya e Juda nanqi qa anjam bei yala sosai. ²⁰ O ijo was, e ninqi nungsiy ijo anjam merngwajqa deqa metngonum. E inqi bole bole Qotei a nami Israel gago moma nanqi enjrqa marej qaji di oqajqa tarinoqnsim unum. Utru deqa e sil kokba endena tontbonub.” Pol a degsiqa Juda tamo gate nanqi minjrej.

²¹ Onaqa nanqi na Pol minjeb, “Judia sawaq di tamo qudei nanqi ni qa anjam bei nenjrenjyosib gagoq qarinyosai. Juda tamo bei na bosiq ni qa anjam uge bei mergosai dego. ²² Deqa ni segi na ino anjam mergim iga quqwow. Iga qalieonum, sawa sawa kalilq di tamo ungasari nanqi mareqnuq, ‘Yesus aqa gam bunuj di uge. Gam dena tamo ungasari nanqi poeleneqnuq.’ ” Juda tamo gate nanqi na Pol degsib minjeb.

²³ Ariya nanġi olo koroqajġa bati ateb. Koro bati di brantonaġa Juda gargekoba nanġi nobqolo bosib Pol aġa talq di koroeb. Koroonabġa Pol a tigelosiq a njanam utru atsiq anjanm olekoba nanġi minjreġnaġ gilsiq bilaqtej. Qotei na aġa segi tamo uġgasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sġas anjanm di aġa utru plaltosiq minjroqnej. Moses aġa dal anjanm na ti Qotei aġa medabu o qaji tamo nanġo anjanm na ti anjanm mutu quja quja elenjoqnsiq nanġo are qametnjrimġa nanġi Yesus qa nanġo areqalo singilatqajġa deġa singila na minjroqnej. ²⁴ Minjreġnaġa Juda qudei nanġi Pol aġa anjanm di qusib mareb, "Anjanm di bole." Onaġa nanġi qudei Pol aġa anjanm qusib quosaibulosib mareb, "Anjanm di bolesai." ²⁵ Nanġi degsib areqalo aiyeltosib tigelosib jaraiġa laq nabġa Pol na anjanm qujai endegsi minjrej, "Mondor Bole a kere Qotei aġa medabu o tamo Aisaia aġa medabuq na gago moma nanġi anjanm endegsi minjroqnej, ²⁶ 'Ninġi dab atoq nqab di ijo anjanm aġa utru poinjoq nqasai. Ninġi njanm atoq nqab di ijo anjanm aġa damu dego poinjoq nqasai.' Agi Qotei na Aisaia minnej, 'Ni nanġoġ giloqnsimġa anjanm degsi minjroqne. ²⁷ O Aisaia, tamo uġgasari di nanġo are miligi getenjnrejunu. Nanġo dabkala na ijo anjanm quq wajġa asginjreġnu. Nanġi njanm brunejunub. Deġa nanġo njanm damu na ijo kumbra unġa keresai. Nanġo dabkala na ijo anjanm qusib utru poinjrġa keresai. Nanġi are buljosib ijoq bġa keresai dego. Deġa e na nanġi boletnjrġasai.' Qotei na Aisaia degsi minnej."

²⁸⁻²⁹ Osiġa Pol a olo Juda nanġi minjrej, "O ijo was ninġi endegsi poinġem. Qotei na sawa bei bei qaji nanġi elenġa marsiq a njanm qarinyonaġa nanġoġ gilej. Nanġi qusib dauryqab."

³⁰ Onaġa Pol aġa segi tal awaiyoqnej qaji dia wausau aiyel soqnej. Sonaġa tamo uġgasari nanġi a unġajġa beq nabġa a na nanġi kalil joqoqnsiq aġa talq di koba na awoqnsib qairoqneb. ³¹ Qotei na aġa segi tamo uġgasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sġas anjanm di aġa utru Pol na plaltoqnsiq nanġi sainjroqnej. Tamo Koba Yesus Kristus qa dego anjanm plaltosiq sainjroqnej. Pol a anjanm deqaji marġajġa ulaosaijoqnej. A anjanm deqaji mareġnaġa tamo bei na saidyosaijoqnej.

ROM

Pol a Yesus aqa wau tamo

¹ E Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. A na e metbej deqa e Qotei aqa anjam bole mare mare laqnum. E wau di yqajqa deqa a na e giltbej.

² Tulaŋ nami Qotei a marej, “Ijo anjam bole di aqa damu bunuqna brantqas.” Onaqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanŋi anjam bole di nengrenyonab soqnej. Nengren di Qotei aqa segi nengren. ³ Qotei aqa anjam bole di aqa segi Niri aqa anjam. Aqa Niri a tamo bulyosiqa Devit aqa leŋ na ŋambabej. ⁴ Onaqa bunuqna Qotei na a subq na tigeltej. Tigeltonaqa bati deqa aqa Mondor Bole na iga endegsi osorgej, Yesus a Qotei aqa Niri siŋgila koba. A gago Tamo Koba Yesus Kristus. ⁵ Yesus aqa siŋgila na Qotei a iga qa are boleiyej. Osiqa Yesus aqa ñam na iga wau egej. Deqa iga aqa anjam maro tamo unum. Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanŋi Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilatosib aqa anjam dauryqajqa deqa are qalsiq wau egej. ⁶ Niŋgi dego Yesus Kristus na metŋgej deqa niŋgi aqa anjam dauryeqnub.

⁷ Qotei na niŋgi Rom qureq di unub qaji niŋgi tulaŋ qalaqalaingeqnu. A na niŋgi metŋgej deqa niŋgi aqa segi tamo ungasari unub. O ijo was, e anjam endi nengrenyosim nuŋgoq qarinyonum. Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanŋi aiyel niŋgi qa are boleinjrimqa niŋgi lawo na soqniy.

Pol a marej, “E Rom Kristen nanŋi unjrqi”

⁸ E mati niŋgi anjam bei mernŋwai. Niŋgi Yesus Kristus qa nuŋgo areqalo siŋgilateqnub deqa tamo ungasari gargekoba nanŋi niŋgi qa saoqnsib laqnaqsa sawa sawa kalilq di nanŋi queqnub. E deqa are qaloqnsim Yesus Kristus aqa ñam na ijo Qotei minjegnum, “Keretonum.” ⁹ E ijo are miligi siŋgilatosim deqa e Qotei aqa wau ojqoqnsim aqa Niri aqa anjam bole palontoqnsim laqnum. Qotei a segi qalie, bati gaigai e pailyqa oqnsim niŋgi qa are qaleqnum. ¹⁰ E gaigai niŋgi qa endegsi pailyeqnum, “O Qotei, ni na merbimqa e gam itosiy aisiy Rom Kristen nanŋi unjrqi.” ¹¹ O ijo was, e niŋgi nuŋgwajqa are koba qaleqnum. Di kiyaaqa? E Mondor aqa anjam niŋgi mernŋitqa dena nuŋgo are siŋgilatetŋwajqa deqa. ¹² Ijo are koba endegsi unu. E nuŋgoq bosiy niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo siŋgilateqnub di unsiyqa dena ijo are siŋgilatqai. Niŋgi dego e Yesus qa ijo areqalo siŋgilateqnum di unsibqa dena nuŋgo are siŋgilatqab. Gam dena iga kalil koba na gago are siŋgilatoqnsim sqom.

¹³ O was niŋgi endegsib qalieoiy. Bati gargekoba e bosiy niŋgi nuŋgwajqa are qaleqnum. Ariya e nuŋgoq bqajqa gam gaigai geteŋeqnu. Ijo are koba endegsi unu. Tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanŋo ambleq di e wau eqnamqa nanŋi are bulyoqnsib Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilateqnub dego kere e nuŋgo ambleq di wauoqnitqa tamo qudei nanŋi are bulyoqnsib Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilatoqnaqab. ¹⁴ E na Grik tamo nanŋi ti yaun tamo nanŋi ti powo tamo nanŋi ti nanari tamo nanŋi ti Yesus aqa anjam minjroqnit quqwjajqa deqa Qotei na e wau ebej. ¹⁵ Deqa niŋgi Rom qureq di unub qaji niŋgi dego e na Yesus aqa anjam bole mernŋoqnit quqwjajqa are prugbeqnu.

Yesus aqa anjam bole a Qotei aqa siŋgila ti unu

¹⁶ E Yesus aqa anjam bole di marqajqa jemaibosaieqnu. Di kiyaaqa? Anjam bole di Qotei aqa siŋgila ti unu. Siŋgila dena Qotei na tamo kalil Yesus qa

nango areqalo singilateqnu b qaji nanği padalqa gamq na eleneqnu. A matiq Juda nanği eleneqnu. Osiqa sawa bei bei qaji nanği dego eleneqnu. ¹⁷ Anjam bole dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji sqajqa gam osorgej. Gam agiende. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas. Gam bei saiqoji. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Tamo nanği Qotei qa nango areqalo singilatqab di a na nanği tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Yim nanği ħambile gaigai sqab.”

Tamo unğasari kalil nanği na Qotei qoreiyeqnu

¹⁸ Iga qalie, Qotei a lan goge di sosiqqa aqa minjin boleq ateqnu. A na tamo unğasari kalil a qoreiyoqnsib kumbra uge uge yeqnu b qaji nanği awai uge enjreqnu. Nango kumbra uge dena nanği Qotei aqa anjam bole tenteqnu. ¹⁹ Tamo unğasari nanği di Qotei aqa kumbra qalie bole. Qotei a segi na nanği aqa kumbra osornjreqnu. Ariya nanği olo Qotei qoreiyeqnu deqa a na nanği awai uge enjreqnu. ²⁰ Qotei a nami mandam ti ingi ingi kalil ti gereiyonaq sonaq aqa manwa di tamo unğasari nanği unoqneb dena bosibosiq agi bini nanği uneqnu b. Gam dena nanği Qotei aqa kumbra uliejunu qaji di qalieonub. Aqa kumbra utru ti aqa singila gaigai sqas qaji deqa ti nanği qalie bole. Deqa tamo bei a marqa keresai, “E Qotei qaliesai deqa e une saiqoji.”

²¹ Nanği Qotei qa qalie unub. Ariya nanği aqa ñam soqtqa uratoqnsib a binijyqa asginjreqnu. A segi Qotei bole nanği deqa are qalosaieqnu b. Nango kumbra dena nanği nanaritnjroqnsiq nango areqalo getentetnjreqnu. Deqa nanği ambruq di laqnu b. ²² Nanği diqoqnsib mareqnu b, “Iga powo koba ti unum.” Di gisanj. Nanği tulan nanarioqnsib unub. ²³ Sosibqa Qotei ħambile gaigai unu qaji a qoreiyoqnsib a qa louqajqa uratoqnsib olo beloqnsib mandam tamo ti qebari ti wagme ti amal ti nango sulum gereiyoqnsib nanği qa loueqnu b.

Tamo unğasari nanği kumbra uge uge yeqnu b

²⁴ Tamo unğasari nanği Qotei qoreiyeqnu b deqa a na kamba nanği uratnjreqnaqa nanği kumbra tulan uge uge jigat yoqnqajqa are prugnreqnu. Kumbra dena nanği na nango segi jejamu tulan ugeugeiyeqnu b. ²⁵ Tamo unğasari deqaji nanği Qotei aqa anjam bole uratoqnsib olo beloqnsib gisanj anjam segi dauryeqnu b. Deqa nanği Qotei qoreiyoqnsib ingi ingi kalil a na gereinjrej qaji di bininjroqnsib nango sorgomq di unub. O ijo was, Qotei a ingi ingi kalil qa utru deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

²⁶ Tamo unğasari nanği di Qotei qoreiyeqnu b deqa a na kamba nanği uratnjreqnaqa nanği jema kumbra tulan uge uge yoqnqajqa are prugnreqnu. Nango jema kumbra agiende. Unğasari nanği tamo ti ħerenqajqa uratoqnsibqa unja bei bei wo ħereñeqnu b. ²⁷ Tamo nanği dego unja ti ħerenqajqa uratoqnsibqa tamo bei bei wo ħerenqajqa are tulan prugnreqnu. Nanği jema kumbra di yeqnu b deqa Qotei a nanği kambatnjroqnsiqqa nango jejamuq di awai tulan ugedamu enjreqnu.

²⁸ Nanği Qotei aqa sorgomq di sqajqa are qalosaieqnu b deqa Qotei na nanği uratnjreqnaqa nanği nango segi areqalo uge uge dauryoqnsib kumbra uge uge yeqnu b. ²⁹ Nango kumbra uge agiende. Nanği kumbra bole tinğtinğ yqajqa torei urateqnu b. Nanği ñoro koba oqajqa mamaulnjreqnu. Nanği tamo nanği jeutnjreqnu b. Nanği tamo qudei ingi koba ti unub qaji nanği

qa are ugeinjreqnu. Nanġi tamo nanġi ñumoqnsib moiyojnreqnub. Nanġi laña laña ñiriñoqnsib gisañ anjam mareqnu. Nanġi tamo qudei nanġo inġi inġi laña yainjreqnub. Nanġi tamo qudei nanġi ugeugeinjreqnub. Kumbra kalil di nanġoq di tulañ koba unu. Nanġi yomueqnu. ³⁰ Nanġi gisañ na tamo nanġo ñam ugetetjreqnub. Nanġi Qotei jeuteqnu. Nanġi diqoqnsib laqnsib nanġo segi ñam soqteqnu. Nanġi kumbra uge uge bunuj babelleñeqnu. Nanġi nanġo ai abu nanġo medabu gotranjyeqnu. ³¹ Nanġi areqalo bole ti sosaieqnu. Nanġi nanġo segi anjam bei dauryqa maroqnsib olo dauryqa urateqnu. Nanġi tamo qudei nanġi qalaqalainjrosiaieqnu. Nanġi tamo qudei nanġi qa dulosaieqnu. ³² Qotei aqa dal anjam endegsi unu, “Tamo unġasari kumbra uge deqaji yeqnub qaji nanġi ñumib moreñebe.” Dal anjam degsi unu. Tamo unġasari nanġi di Qotei aqa dal anjam qalie bole. Ariya nanġi olo gotranjoqnsib kumbra uge uge yeqnu. Di segi sai. Tamo unġasari nanġi dena tamo qudei nanġi kumbra uge uge deqaji yeqnub unjroqnsib nanġo ñam soqtetjroqnsib minjreqnu, “Keretonub. Niñġi kumbra degyoqniy.”

2

Qotei a une tamo nanġi awai uge enjrqas

¹ O tamo, ni que. Ni une saiġoji unum ni degsi marqa keresai. Kumbra uge uge tamo unġasari nanġi yeqnu qaji di ni segi dego yeqnum. Deqa ni na tamo unġasari nango jejamuq di une qametnjreqnum di ni segi dego ino jejamuq di une qameqnum. ² Iga qalie, tamo unġasari kumbra uge uge yeqnu qaji nanġi Qotei na kamba peginjrsim awai uge enjrqas. Qotei a kere nanġi awai uge enjrqas. ³ Ni na tamo unġasari kumbra uge uge yeqnu qaji nanġo jejamuq di une qametnjreqnum ariya kumbra nanġi yeqnu qaji di ni segi dego yeqnum. Deqa ni kiyersi are qalonum? Qotei na tamo unġasari nanġi di peginjrsim awai uge enjrqas ariya a ni awai uge emqasai. Ni degsi are qalonum kiyo? Di sai. ⁴ Ni que. Qotei a gaigai kumbra tulañ boledamu ni emoqnsiqa a ni qa tariñsokobaiyeqnu. A urur ni awai uge emosaieqnu. Qotei aqa kumbra bole di ni unsim olo uge qa marsim gotranjyqam e? Degaim. Qotei a ni are bulyqajqa deqa are qaloqnsiq kumbra bole osormeqnu. Ni di qaliesai kiyo? ⁵ Ariya ino are miligi geteñejunu deqa ni are bulyosai. Ino kumbra dena ni ino awai uge tumbol ateqnum. Deqa mondoñ diño batiamqa Qotei a kumbra tiñtiñ na tamo unġasari nanġi peginjrsim aqa minjiñ boleq atsimqa a na nanġi ni ombra awai tulañ ugedamu enġwas. ⁶ Ni qalie, diño bati qa Qotei na tamo unġasari kalil nanġo kumbra kambatosim awai segi segi enjrqas. ⁷ Tamo unġasari qudei nanġi singila na tigelooqnsib kumbra bole bole yoqnsib lañ qure qa gam itqajqa waukobaieqnu. Osib nanġi lañ qureq di ñam koba oqajqa ti so bole gaigai sqajqa ti tulañ singilaeqnu. Deqa Qotei na tamo unġasari nanġi di awai boledamu enjrim nanġi ñambile gaigai sqab. ⁸ Ariya tamo unġasari qudei nanġi nanġo segi jejamu qa are qaloqnsib anjam bole gotranjoqnsib kumbra uge uge yeqnu. Deqa Qotei na tamo unġasari nanġi di awai ugedamu enjrsim nanġi qa minjiñ oqetqas. ⁹ Nanġi kumbra uge uge yeqnu deqa mondoñ nanġi gulbe koba ti jaqatiñ koba ti oqab. Matiq Juda nanġi oqab. Bunuqna sawa bei bei qaji nanġi dego oqab. ¹⁰ Ariya tamo unġasari kumbra bole bole yeqnu qaji nanġi Qotei na aqaryainjrimqa nanġi lañ qureq oqsiñ dia ñam koba ti lawo ti so bole gaigai sqab. Matiq a Juda nanġi aqaryainjrqas. Bunuqna a sawa bei bei qaji nanġi dego aqaryainjrqas.

¹¹ Qotei aqa ñamgalaq di tamo ungasari kalil nanği kerekere unub. Deqa a nanğo ñam qa are qalsim nanği peginjrçasai.

¹² Ningi quiy. Tamo qudei nanği dal anjam qaliesai. Di unğum. Nanği une yeqñub deqa nanği kalil padalqab. Tamo qudei nanği dal anjam qalie unub. Di dego unğum. Nanği une yeqñub deqa Qotei na nanği peginjrças. A dal anjam aqa wau na nanği peginjrças. ¹³ Tamo nanği dal anjam laña queqñub qaji nanği Qotei aqa ñamgalaq di tamo bolesai. Tamo nanği dal anjam quoqñsib dauryeqñub qaji nanği segi Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqab. ¹⁴ Bole, sawa bei bei qaji nanği dal anjam qaliesai. Ariya nanği nanğo segi areqalo na dal anjam mutu qudei dauryeqñub. Dena iga poigwo, dal anjam a nanğo areqaloq di nami sosiq wauoqnej. ¹⁵⁻¹⁶ Qotei a nanğo are miligiq di dal anjam nengrenyobulej deqa nanği kumbra bole ti kumbra uge ti qalie unub. Deqa mondoñ diño batiamqa nanğo areqalo qudei na nanği minjrças, “Nunğo kumbra di uge.” Osim nanğo areqalo qudei na olo nanği minjrças, “Nunğo kumbra di bole.” Bati deqa Qotei na tamo ungasari nanğo kumbra kalil nanğo are miligiq di uliejunu qaji di boleq atekritosim dena nanği peginjrças. A Kristus Yesus aqa wau na nanği peginjrças. Anjam bole e palonteqnum qaji aqa damu degsi unu.

Juda tamo nanği are qaleqñub, “Iga dal anjam ti unum deqa iga kere unum”

¹⁷ O Juda tamo, ningi qudei endegsib are qaleqñub, “Iga dal anjam ti unum deqa Qotei na iga pegigwasai.” Osib ningi nunğo segi ñam soqtoqñsib endegsib mareqñub, “Iga Qotei aqa tamo unum. ¹⁸ Iga Qotei aqa areqalo qalieonum. Qotei na aqa dal anjam iga osorgej deqa iga kumbra bole kalil qa tulan arearetgeqnu.” ¹⁹⁻²⁰ Osib ningi endegsib are qaleqñub, “Iga dal anjam qalie unum deqa iga powo bole ti anjam bole ti ejunum. Deqa iga na tamo ungasari ñam qandimo unub qaji nanği gam osornjreqnum. Iga na tamo ungasari ambruq di unub qaji nanği suwantnjreqnum. Iga na tamo ungasari powo saiqoiji unub qaji nanği powo enjreqnum. Iga na tamo ungasari anğo kiñilala bulosib nanarieqñub qaji nanği Qotei aqa anjam aqa damu osornjreqnum.” ²¹ O Juda tamo, kiyaaqa ningi gaigai dal anjam plaltoqñsib ariya ningi olo dal anjam di dauryosaieqñub? Ningi mareqñub, “Bajinaib.” Ariya ningi olo bajineqñub. ²² Ningi mareqñub, “Ningi tamo bei aqa unja jejamu ojetaib.” Ariya ningi olo was bei aqa ñauñ jejamu ojeteqñub. Ningi gisan qotei nanği qa asingeqnu. Ariya ningi olo gisan qotei nanğo atra talq dena sulum bajineqñub. ²³ Ningi nunğo segi ñam soqtoqñsib mareqñub, “Iga Qotei aqa dal anjam qalie bole.” Ariya ningi olo dal anjam di gotranjeqñub. Nunğo kumbra dena ningi Qotei aqa ñam ugeteqñub. ²⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami ningi qa endegsib nengrenyeb unu, “Nunğo kumbra uge di sawa bei bei qaji nanği unoqñsib Qotei aqa ñam misilinyeqñub.”

Tamo yai a Juda tamo bole?

²⁵ Bole, ni muluñ aiqa marsim ni mati dal anjam dauryoqñqam di kere. Ariya ni dal anjam gotranjoqñsim laña muluñ aiqam di keresai. Ino kumbra dena ni tamo muluñ aiyosai qaji nanği bulqam. ²⁶ Deqa tamo bei muluñ aiyosai qaji a dal anjam dauryoqñqas di a tamo muluñ aiyeqñub qaji nanği bul sqas. ²⁷ Bole, ningi Juda tamo unub deqa ningi dal anjam ejunub. Ningi muluñ dego aiyeqñub. Ariya ningi dal anjam gotranjyqab di tamo muluñ aiyosaieqñub qaji nanği na mernğwab, “Ningi une ti.” Nanği na degsib mernğwab. Di kiyaaqa? Nanği dal anjam dauryeqñub deqa. Nanği muluñ

aiyosai di unġum. ²⁸ Tamo bei a laġa babanġ na Juda tamo sġas di a Juda tamo bolesai. Aġa jejamu segi osim muluġ aiġas di aġa muluġ bolesai. ²⁹ Tamo a aġa are miligiq na Juda tamo sġas di a Juda tamo bole. A aġa are miligiq na muluġ aiġas di aġa muluġ bole. A na aġa jejamu laġa osim dal anjam dauryġas di keresai. Qotei aġa Mondor na a singila yimġa aġa are miligiq na a muluġ bole aiġas di kere. Tamo di a Qotei aġa nġamġalaġ di nġam ti sġas. A mandam tamo naġo nġamġalaġ di nġam ti sġasai.

3

Qotei a kumbra bole tiġtiġ na tamo naġi peginjrqas

¹ O ijo was, niġi kamba e merbqab kiyo, “O Pol, ni degsi maronum deġa unġum, iga Juda tamo unum di laġa. Iga muluġ aiyem di deġo laġa.” O was niġi e degsib merbaib. ² Niġi quiy. Qotei a Juda naġo banġ di iġi bole bole atej. Inġi bole bei agiende. A na Juda naġi aġa anjam taqtatġa osiq wau enjrej. ³ Bole, Juda qudei naġi Qotei aġa anjam di naġo areġaloġ di singilatosaeqnu. Osib aġa anjam di dauryosaieqnu. Deġa iga endegsi marġom kiyo, “Qotei a deġo aġa segi anjam di dauryosaieqnu?” ⁴ O ijo was, iga degsi marġasai bole sai. Iga endegsi marġom, “Tamo kalil naġi gisaġ tamo. Qotei a segi qujai gisaġ tamo sai. A anjam bole gaigai maroqnsiq a olo uratosaeqnu.” Agi Qotei aġa anjam bei nami endegsib nenġrenjyeb unu, “O Qotei, ino anjam kalil bole. Deġa tamo qudei na ni pegimġa laqniġa ni olo naġi tulaġ buġnjrsim ni une saiqoġi sġam.”

⁵⁻⁶ Deġa ijo was, niġi kamba olo e endegsib merbqab kiyo, “O Pol, ni marobulonum, ‘Iga kumbra uge yoqnoġom gam dena Qotei aġa segi kumbra bole olo brantoqnas.’ O Pol, ni degsi marobulonum deġa iga kamba marġom, ‘Degwas di Qotei a kiyaaġa gago une qa niriġosim awai uge egwas? Qotei aġa kumbra di uge.’ Degsi marġom e?” O ijo was, iga degsi marġasai bole sai. Qotei a gaigai kumbra bole segi yeġnu. A kumbra bole yosai qamu a kiyersim tamo unġasari kalil naġi peginjrqas? Di keresai. Nuġo areġalo di mandam tamo naġo areġalo. ⁷ Ariya niġi olo e endegsib merbqab kiyo, “O Pol, ni marobulonum, ‘Iga gisaġ anjam maroqniġa gam dena Qotei aġa anjam bole olo brantoqniġa aġa nġam tulaġ goge oqoqnas.’ O Pol, ni degsi marobulonum deġa iga kamba marġom, ‘Degwas di Qotei a kiyaaġa iga une tamo qa mergsim awai uge egwas?’” O ijo was, nuġo anjam di tulaġ uge. ⁸ Anjam uge deġaji tamo qudei naġi mare mare laqnu. Agi naġi endegsib mareqnu, “Unġum, iga kumbra uge uge yoqnoġom. Yim gam dena kumbra bole olo brantoqnas. Pol a anjam degsi palonteġnu.” O ijo was, tamo qudei naġi degsib iga yomuigisib mareqnu. Di gisaġ koba. Naġo kumbra uge dena Qotei na naġi awai ugedamu enjrqas.

Tamo bole bei sosai

⁹ Deġa iga kiyersi marġom? Iga Juda tamo unum deġa iga na tamo kalil naġi buġnjreqnu degsi marġom e? Iga degsi marġasai. E nami mernġonum, iga Juda ti Griġ ti kalil une na kabutġejunu. ¹⁰ Agi Qotei aġa anjam bei nami endegsib nenġrenjyeb unu, “Tamo bole bei sosai. Qujai bei a Qotei aġa kumbra bole dauryosaieqnu. Tamo deġo bei sosai.

¹¹ Tamo qujai bei a Qotei qa poiyoſaieqnu. Qujai bei a Qotei itġa are qalosaieqnu. Tamo deġo bei sosai.

¹² Tamo kalil nanġi gam bole uratekriteqnu.

Nanġi kalil tamo uge.

Qujai bei a kumbra bole dauryosaieqnu. Sai bole sai.

¹³ Nanġi kalil anjam uge mareleqnu.

Tamo moiyo qaji sub waqesonaq tamo nanġo jejamu sub miligiq di qusaegnu

dego kere tamo kalil nanġo medabu na anjam tulaq uge uge mareqnu.

Nanġi gisaq anjam koba mareleqnu.

Amal uge na tamo uñinjreqnu dego kere tamo kalil nanġo medabu na tamo nanġi tulaq ugetnjreqnu.

¹⁴ Osib gaigai nanġo medabu na tamo nanġi qa anjam uge maroqnsib nanġi qa are ugeinjreqnu.

¹⁵ Nanġi bati gaigai tamo ñumsib moiyoñjrqaqqa urur ti gileqnu.

¹⁶ Nanġi na tamo nanġi ugeugeinjrqajqa are qaloqnsib gulbe koba enjre-qnu.

¹⁷ Nanġi lawo kumbra qaliesai.

¹⁸ Nanġi Qotei yala ulaiyosaieqnu.”

O ijo was, Qotei aqa anjam nami degsib nenġrenyeqnu.

¹⁹ Iga qalie, Moses a tamo unġasari dal anjam ejunub qaji nanġi qa are qalsiq dal anjam nenġrenyeq. Deqa tamo bei a endegsi marqa keresai, “E tamo bole. E une saiqoji.” A degsi marqa keresai. Iga tamo unġasari kalil mandamq endi unum qaji iga Qotei aqa ñamgalaq di une ti unum. ²⁰ Deqa tamo bei a dal anjam dauryosim dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Sai bole sai. Dal anjam na gago une iga osorgeqnu. Di segi.

Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom di iga tamo bole sqom

²¹ O ijo was, iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqajqa gam bei unu. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai. Qotei na gam bei baltosiq iga osorgeq. Nami Moses a gam deqa marsiq dal anjamq di nenġrenyeq. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanġi dego gam deqa marsib anjam nenġrenyeq.

²² Gam agiende. Tamo unġasari kalil Yesus Kristus qa nanġo areqalo singilateqnu qaji nanġi Qotei na tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Gam di segi. Gam bei saiqoji.

²³ Iga kalil une ateqnum deqa iga lan qureq oqsim dia Qotei itqa keresai.

²⁴ Iga degsi unum deqa Qotei na iga aqaryaigwa osiq iga qa are boleiyosiq Kristus Yesus qarinyonaqa a bosiq iga awaigej. Gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Di gago segi kumbra bole na sai.

Qotei a Kristus Yesus aqa wau na iga lan awaigej. ²⁵ Agi Qotei a endegsi are qalej. A na Yesus qarinyim bosim moiym aqa len aisim tamo unġasari kalil a qa nanġo areqalo singilateqnu qaji nanġo une taqal waiyosim

Qotei aqa minjin kobotqas. Wau dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Aqa wau di a na boleq atsiq iga osorgej. Nami Qotei a tamo nanġi qa tariñsokobaiyoqneq.

Deqa a nanġo une qa nanġi urur kambatnjrosaiqneq.

²⁶ Ariya bini bati endi Qotei na iga endegsi osorgeqnu, a gaigai kumbra bole tiñtiñ yeqnu. A na tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo singilateqnu qaji nanġi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu di a lan minjrosaiqneq. A Yesus aqa wau na nanġi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Dena iga qalieonum, a kumbra bole tiñtiñ yeqnu.

²⁷ Deqa tamo yai na aqa segi ñam soqtqa kere? Tamo dego bei sosai. Iga gago segi ñam soqtqajqa kumbra di torei koboej. Gam kiye na kumbra di koboej? Iga dal anjam dauryqom gam dena sai. Iga Yesus qa gago areqalo

siŋgilatqom gam dena qujai iga gago ñam soqtqajqa kumbra di koboej. ²⁸ Bini iga qalieonum, iga Yesus qa gago areqalo siŋgilatqom gam dena qujai iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqom. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai.

²⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Qotei a Juda naŋgo segi Qotei e? A sawa bei bei qaji naŋgo Qotei sai e? Di sai. A sawa bei bei qaji naŋgo Qotei dego. ³⁰ Qotei a segi qujai Qotei bole. Deqa muluŋ aiyo qaji tamo naŋgi ti muluŋ aiyosaieqnu b qaji tamo naŋgi ti Yesus qa naŋgo areqalo siŋgilatqab di Qotei a naŋgi kalil turtnjrsim tamo bole une saiqoji qa minjrqas. ³¹ Iga maronum, iga Yesus qa gago areqalo siŋgilatqom di iga tamo bole une saiqoji sqom. Gago anjam dena iga dal anjam ugeteqnum e? Sai. Iga dal anjam olo siŋgilateqnum.

4

Abraham a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole soqnej

¹ Abraham a iga bul mandam tamo. A gago moma utru. Deqa iga a qa kiyersi marqom? ² Abraham a wau bole yoqnej gam dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole soqnej iga degsi marqom e? Sai. Iga degsi maronum gamu Abraham a aqa segi ñam soqtqa kere qamu. ³ Ariya Qotei aqa anjam kiye nengreŋq di unu? Anjam agiende. "Abraham a Qotei qa aqa areqalo siŋgilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej." ⁴ Iga qalie, tamo a wauqas di a awai oqas. A laŋa awai oqasai. A wauosim dena awai oqas. ⁵ Ariya tamo bei a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqa marsimqa a kiyerqas? E marqai. A wauosaiosim Qotei qa aqa areqalo siŋgilatqas. A degyqas di Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjqas. Iga qalie, Qotei na tamo naŋgi a qoreiyeqnu b qaji naŋgi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. ⁶ Tamo naŋgi di wau bole yeqnu b kiyo sai kiyo di unguŋ. Qotei a naŋgi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Ye qnaqa naŋgi tulaŋ areboleboleinjreqnu. Devit a nami anjam deqaji marej. ⁷ Agi a endegsi marej, "Qotei a tamo naŋgo kumbra uge qa are walyimqa naŋgo une kobotetnjrqas di naŋgi tulaŋ areboleboleinjrqas.

⁸ Tamo Koba a tamo naŋgo une qa olo bunu are qalqasai di naŋgi tulaŋ areboleboleinjrqas."

⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Tamo muluŋ aiyo qaji naŋgi segi areboleboleinjrqas e? Tamo muluŋ aiyosaieqnu b qaji naŋgi dego areboleboleinjrqas e? Od. Naŋgi kalil koba na areboleboleinjrqas. Agi iga mareqnum, Abraham a Qotei qa aqa areqalo siŋgilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹⁰ Ariya Abraham a kiyersi sonaqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej? A nami muluŋ aiyej kiyo a muluŋ aiyosaisoqnej kiyo? Od, Abraham a muluŋ aiyosaisonaqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹¹ A muluŋ aiyosaisoqnej bati deqa a Qotei qa aqa areqalo siŋgilatej. Deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. Osiqa a toqor bei yej. Toqor di agi Qotei na Abraham muluŋ waiyej. Deqa iga endegsi qalieonum, Abraham a tamo kalil muluŋ aiyosaiosib naŋgo areqalo Qotei qa siŋgilateqnu b qaji naŋgo moma matu. ¹² A tamo naŋgi muluŋ aiyeqnu b qaji naŋgo moma matu dego. Ariya tamo naŋgi naŋgo jejamu laŋa oqnsib muluŋ aiyeqnu b qaji a naŋgo moma matu sai. Tamo naŋgi muluŋ aiyoqnsib olo Abraham aqa kumbra dego dauryeqnu b qaji a naŋgo moma matu bole.

Gago moma matu Abraham aqa kumbra agiende. A mulun aiyosaisosiq Qotei qa aqa areqalo singilatej.

Tamo ungasari Qotei qa nanjo areqalo singilateqnum qaji nanji ingi bole bole oqab

¹³ Nami Qotei na Abraham aqa moma nanji ti endegsi minjrej, “E ningi mandam kalil enjwai.” Abraham a dal anjam dauryej deqa Qotei a anjam di marosai. A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei a anjam di marej. Osiqu Abraham a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹⁴ Tamo nanji dal anjam dauryqab gam dena Qotei na nanji ingi bole bole enjrqa marej qamu iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum kumbra di lanja ulonej qamu. Qotei aqa anjam marej qaji di dego lanja ulonej qamu. ¹⁵ Iga qalie, dal anjam unu deqa tamo nanji dal anjam gotranjeqnaqqa Qotei a nanjo une deqa minjij oqeteqnu. Dal anjam sosai qamu iga na tamo nanji endegsi minjrqa keresai qamu, “Ningi dal anjam gotranjeqnum.”

¹⁶ Qotei a Abraham qa ti aqa moma bunuqna branteqnum qaji nanji qa ti are boleiyosiq ingi bole bole nanji enjrqa marej. Deqa tamo nanji Abraham aqa kumbra dauryosib Qotei qa nanjo areqalo singilateqnum qaji nanji ingi bole bole di oqab. Tamo nanji dal anjam ejunub qaji nanji segi ingi di oqasai. Tamo kalil Qotei qa nanjo areqalo singilateqnum qaji nanji dego ingi di oqab. Abraham a iga kalil gago moma matu. ¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsi nengrenyeb unu, “O Abraham, e ni gilmem deqa ni tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo moma matu sqam.” O ijo was ningi quiy. Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a Qotei aqa njamgalaq di gago moma matu unu. Qotei qujai di tamo morejo qaji nanji olo subq na tigeltjreqnu. A segi na marnaqa ingi ingi kalil nami sosai qaji di brantelenej.

¹⁸ Qotei a kiyersim aqa anjam a nami Abraham minjej qaji di dauryqas di Abraham a poiysai. Ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq marej, “Bole, Qotei na aqa anjam di dauryqas.” Aqa kumbra dena a tamo ungasari gargekoba sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo moma matu brantej. Agi Qotei a nami Abraham endegsi minjej, “Ino moma nanji tulan gargekobaqab.” ¹⁹ Abraham a anjro saiqoji soqnej. Aqa wausau 100. Deqa aqa singila koboej. Aqa najun Sara a dego tulan qeliej. Deqa a anjrotqa keresai. Abraham a di qalieosiq ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatqa uratosai. ²⁰ Anjam Qotei na nami minjej qaji a deqa are qalsiq soqnej. A areqalo aiyeltosai. A Qotei qa aqa areqalo singilatosiq aqa nam soqtoqnej. ²¹ A endegsi qalieej, “Bole, anjam Qotei na nami merbej qaji di a dauryqqa kere.” ²² Abraham a degsi Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej.

²³ Anjam di Qotei aqa nengrenq di unu. Anjam agiende, “Qotei na Abraham a tamo bole une saiqoji qa minjej.” Anjam di Abraham qa segi nengrenyosai. ²⁴ Iga kalil qa dego anjam di nengrenyeb. Iga dego Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Qotei agi gago Tamo Koba Yesus subq na tigeltj qaji a qa gago areqalo singilateqnum. ²⁵ Qotei a Yesus uratonaqa jeu tamo nanji na a qalnab moiyej. Qotei na Yesus degyej. Di kiyaca? A gago une kobotetgwajqa deqa. Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiq gam dena iga tamo bole une saiqoji qa mergej.

5

Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej

¹ Ariya iga Yesus qa gago areqalo singilatem deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a jeu kobotej deqa iga Qotei ombla are qujaitosim unum. ² Yesus na gam waqtetgonanaqa iga a qa gago areqalo singilatem. Bati deqa Qotei a iga qa are boleiyej. Qotei aqa kumbra di iga bini ojsim tigelejunum. Deqa iga Qotei na lan qureq joqsim oqsim dia iga a ombla sqajqa tarijeqnum. Iga deqa tulan areboleboleigeqnu. ³ Iga deqa segi areboleboleigosai. Iga gulbe eqnum deqa ti areboleboleigeqnu. Di kiyaaqa? Iga qalieonum, gulbe dena iga singilatetgonanaqa iga singila na tigelejunum. ⁴ Iga singila na tigelejunum deqa iga gulbe di gotranjeqnamqa Qotei na iga nugoqnsiq iga qa tulan areareteqnu. Gago kumbra dena iga Qotei na lan qureq joqsim oqwaqqa tarijeqnsim unum. ⁵ Ariya iga lanja tarijosaieqnum. Qotei na aqa Mondor Bole iga egej deqa Mondor dena aqa qalaqalaiyo kumbra gago are miligiq di atej unu.

⁶ Iga nami Qotei qoreiyo qaji tamo soqnem deqa iga gago segi jejamu aqaryaiyqa keresai. Iga degsi sonamqa Kristus a iga qa moiyej. Qotei a bati giltonaqa a iga qa moiyej. ⁷ Bole, iga mandam tamo unum deqa iga na tamo bole bei aqaryaiyqa osim a qa moiqasai. Tamo tulan boledamu bei soqnim a qa kiyoo iga moiqom. ⁸ Ariya Kristus a iga bul sai. Iga une tamo sonamqa a iga qa moiyej. Aqa kumbra dena Qotei na iga osorgej, a iga tulan qalaqalaieqnu. ⁹ Kristus a moinaqa aqa len aiyej deqa Qotei a iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Deqa iga bole qalieonum, mondonj Qotei a Kristus aqa wau dena iga torei elenqas. Amqa aqa minjin oqwa batiamqa iga so bole sqom. ¹⁰ Iga Qotei ti jeu sonamqa aqa Niri a jeu kobotqa marsiq moiyej deqa bini iga Qotei ombla geregere unum. Deqa iga bole qalieonum, Yesus aqa nambile na Qotei a iga torei elenqas. ¹¹ Anjam bei dego unu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa singila na iga Qotei ombla geregere unum deqa iga tulan areboleboleigoqnas.

Adam a moiyo qa utru, Yesus a nambile qa utru

¹² Iga qalie, tamo qujai Adam a une atej. Aqa une dena tamo ungasari kalil nanji dego une elenje. Adam a une ti soqnej deqa a moiyej. Tamo ungasari kalil nanji dego une atoqnsib morenoqneq. ¹³ Dal anjam a bosaisonaqa tamo ungasari kalil nanji une atoqnsib laqneq. Dal anjam sosai deqa Qotei a nanjo une geregere ubtosaiqneq. ¹⁴ Adam a soqnej dena bosaiq Moses aqa bati qa tamo ungasari kalil nanji morenoqneq. Bole, dal anjam qujai Adam na gotranjej qaji di tamo bei na gotranjosai. Adam a segi na gotranjej. Ariya moiyo na nanji kalil ojesoqnej.

Adam a Kristus bunuqna bqas qaji a sigitej. ¹⁵ Ninqi quiy. Qotei a iga qa are boleiyosiq Yesus egej aqa kumbra de ti Adam aqa une ti ombla kerekere sai. Tamo qujai Adam a une atej deqa tamo ungasari gargekoba nanji morenoqneq. Ariya Qotei a olo tamo ungasari gargekoba nanji qa are tulan boleiyosiq tamo qujai Yesus Kristus enjrej. Qotei aqa kumbra dena Adam aqa kumbra tulan bunjejunu. ¹⁶ Qotei na iga Yesus egej aqa kumbra de ti Adam aqa une ti ombla kerekere sai. Adam a une qujai yej deqa Qotei na tamo ungasari nanji peginjrsiqqa nanjo jejamuq di une qametnjrej. Ariya tamo ungasari nanji une gargekoba yoqneq deqa Qotei a olo nanji qa are boleiyosiq Yesus enjrej. Osiqa nanji tamo bole une saiqoji qa minjrej. ¹⁷ Tamo qujai Adam a Qotei aqa dal anjam gotranjej deqa tamo ungasari kalil nanji moreneqneq. Ariya tamo qujai Yesus Kristus aqa wau na tamo ungasari Qotei a nanji qa are boleiyeqnu qaji nanji nambile osib mandor kokba gaigai

sqab. Tamo ungasari nanği di Qotei na tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Qotei aqa kumbra dena Adam aqa kumbra tulan bunyejunu.

¹⁸ Deqa ninği quiy. Tamo qujai Adam a dal anjam gotranıyej. Aqa kumbra dena Qotei na tamo ungasari kalil nanği peginjroqnsıqa nanço jejamuq di une gametnjreqnu. Dego kere tamo qujai Kristus a kumbra bole yej. Aqa kumbra dena Qotei a tamo ungasari kalil nanği tamo bole une saiqoji qa minjroqnsıqa nambile enjreqnu. ¹⁹ Tamo qujai Adam a Qotei aqa anjam gotranıyej. Aqa kumbra dena tamo ungasari gargekoba nanği dego une eleñeb. Dego kere tamo qujai Kristus a Qotei aqa anjam dauryej. Aqa kumbra dena tamo ungasari gargekoba nanği tamo bole une saiqoji sqab.

²⁰ Dal anjam a bonaqa tamo ungasari nanço une kobaonaqa nanği dal anjam gotranıyoqneb. Nanço une kobaej bati deqa Qotei a olo nanği qa are tulan boleıyej. ²¹ Une aqa kumbra na moiyo babtosiqa ıga sıngıla na taqatgesoqnej. Ariya bini Qotei a ıga qa are tulan boleıyeqnu kumbra dena ıga olo taqatgejunu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na Qotei a ıga qa are tulan boleıyoqnsıqa ıga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Kumbra dena ıga nambile gaıgai sqom.

6

Iga Kristus beteryosim a koba na moiyo bulem

¹ Ariya ıga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom kiyo, “Unğum, ıga une gargekoba yoqñqom. Yim dena Qotei a ıga qa are tulan boleıyoqñqas.” Iga degsi marqom kiyo? ² Sai bole sai. Iga moiyo bulosim une aqa kumbra uratem. Deqa ıga olo une yoqñqom e? Sai. ³ Iga Kristus Yesus beteryosim aqa ñan na yanso em. Kumbra dena ıga a koba na moiyo bulem. Ninği di qaliesai kiyo? ⁴ Iga yanso osim dena ıga Kristus beteryosim a koba na moiyo bulem. Deqa Abu na ıga Kristus koba na subq atobulej. Osiqa aqa sıngıla kobaquja na olo Kristus subq na tıgeltej. Deqa ıga dego a ti nambile bunuj osim kumbra bole dauryoqñqom.

Iga Kristus beteryosim olo subq na tıgelqom

⁵ Kristus a moiyej deqa ıga a beteryosim a ti moiyo bulem. A olo subq na tıgelej dego kere ıga kamba a beteryosim olo subq na tıgelqom. ⁶ Iga qalie, une aqa sıngıla a gago jejamuq di waueqnu. Sıngıla di koboqajqa deqa gago areqalo namıj a Kristus ombla namburbasq di moiyej. Deqa bini ıga olo une aqa kañgal tamo bul sqasai. ⁷ Iga moiyo tamo bulem deqa une na ıga olo ojqa keresai.

⁸ Od, ıga Kristus ombla moiyo bulem deqa ıga qalieonum, ıga a ombla olo nambile sqom. ⁹ Iga qalie, Kristus a subq na tıgelej deqa a olo bunu moiqa keresai. Moiyo na a olo taqatqa keresai. ¹⁰ A bati qujai qa moiyej. Aqa kumbra dena a na une aqa sıngıla kobotej. Ariya bini a olo nambile unu di a Qotei ombla nambile unub. ¹¹ Dego kere ninği endegsib are qaliy. Ninği moiyo buleb deqa ninği olo une aqa kañgal tamo bul sosai. Ninği Kristus Yesus beteryosib Qotei ombla nambile unub.

¹² Deqa une a nunço jejamu taqatqa laqñimqa ninği na olo saidıy. Ninği degyqab di ninği nunço jejamu qa areqalo uge uge dauryoqñqasai. Nunço jejamu ağı bunuqna moiqas. ¹³ Une a nunço sınga ti ban ti taqatqa laqñimqa ninği na olo saidıy. Ninği degyqab di ninği kumbra uge uge dauryoqñqasai. Ninği subq na olo tıgelobulosib nambile unub deqa ninği nunço segi jejamu ti ban ti sınga ti Qotei yıbqa a segi na taqatqas. Yim dena ninği kumbra bole

dauryoqnqab. ¹⁴ Une na ningi olo taqatngwasai. Di kiyaaqa? Ningi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Qotei a ningi qa are boleiyey kumbra di aqa sorgomq di ningi unub.

Iga kumbra bole aqa kanjal tamo bul unum

¹⁵ Od, iga olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Qotei a iga qa are boleiyey kumbra di aqa sorgomq di iga unum. Deqa iga kiyerqom? Iga une yoqnqom e? Sai bole sai. ¹⁶ Ningi qalie, ningi nungo segi jejamu osib tamo bei yosib aqa anjam dauryoqnqab di ningi aqa kanjal tamo sqab. Dego kere ningi une dauryoqnqab di ningi une aqa kanjal tamo bul sqab. Osib ningi morenqab. Ariya ningi Qotei aqa kanjal tamo sosib aqa anjam dauryoqnqab di ningi tamo bole une saiqoji sqab. Di ningi qaliesai kiyo? ¹⁷ Bole, nami ningi une aqa kanjal tamo bul soqneb. Sonabqa bunuqna Qotei na ningi anjam bole merngonaq qusibqa nungo are miligiq na dauryoqneb. Qotei a degyey deqa iga na a tulan binjiyoqnqom. ¹⁸ Nungo une na ningi tonto talq di breingobulonaq sonabqa Qotei a dena ningi olo elenej. Deqa bini ningi kumbra bole aqa kanjal tamo bul unub. ¹⁹ O ijo was, e mandam tamo nanjo kumbra qa ningi yawo anjam merngeqnum. Di kiyaaqa? Ningi ijo anjam endi geregere poingosai deqa. Nami ningi na nungo singa ti ban ti nanji odnjreqnabqa nanji kumbra jiga ti kumbra uge ti nanjo kanjal tamo bul sosibqa ningi kumbra ugeq breingobqneb. Ariya bini ningi na olo nungo singa ti ban ti minjribqa nanji kumbra bole aqa kanjal tamo bul soqneb. Yim gam dena Qotei na ningi aqa segi kumbra boleq di atimqa ningi dauryoqnqab.

²⁰ Nami ningi une aqa kanjal tamo bul soqneb. Bati deqa ningi kumbra bole aqa kanjal tamo bul sosai. ²¹ Kumbra uge uge ningi nami yoqneb qaji dena ningi aqaryaingosaiyoqneb. Agi bini ningi kumbra deqa jemaingeqnu. Kumbra dena tamo nanji moiyo gam tureqnu. ²² Ariya nungo une na ningi tonto talq di breingobulonaq sonabqa Qotei a dena ningi olo elenej. Deqa bini ningi Qotei aqa segi kanjal tamo unub. Deqa ningi ingi boledamu oqab. Ingi boledamu agiende. Qotei na ningi aqa segi kumbra boleq di atimqa ningi dauryoqnqab. Osib ningi nambile gaigai sqab. ²³ Une na aqa kanjal tamo nanji awai enjreqnu. Awai agiende. Nanji moreneqnu. Ariya Qotei na iga ingi boledamu lanja egeqnu. Ingi boledamu di agi iga nambile gaigai sqom. Nambile di iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na oqom.

7

Iga kumbra bunuj dauryoqnqom

¹ O ijo was, ningi dal anjam qalie unub deqa e na endegsi merngwai. Ningi qalie, tamo a moyosaisoqnimqa dal anjam na a taqatoqnqas. A moyimqa dal anjam na a olo taqatqasai. ² Deqa unja bei a tamo ti soqnimqa aqa tamo a moyosaisoqnim a tamo bei ombla sqa kersai. Dal anjam na getentejunu. Aqa tamo moyimqa di a na olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na getentosai. ³ Deqa aqa tamo soqnim a tamo bei ombla sqas di iga endegsi marqom, a sambala unja. Aqa tamo moyimqa a na olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na getentosai. Deqa a na tamo bei oqas di a sambala unja sqasai.

⁴ Deqa ijo was ningi quiy. Ningi Kristus aqa jejamu beteryosib a ombla moreneb deqa ningi olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ningi tamo bei agi Kristus subq na tigelej qaji aqa segi tamo ungasari unub. Deqa iga kumbra bole bole Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqnqom. ⁵ Nami iga areqalo namij aqa kumbra dauryoqnem. Bati deqa dal anjam na gago banq di gago

sinğaq di gago jejamuq di areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une atoqnem. Osim kumbra dena iga moiyo gam turoqnem. ⁶ Dal anjam na iga tonto talq di breigobulonaq soqnem. Ariya bini iga Kristus ombla moiyo bulej unum deqa iga olo dal anjam aqa kanğal tamo bul sosai. Iga Qotei waueteqnum. Iga dal anjam nami nenğrenyeb qaji deqa are qalsim Qotei wauetosaieqnum. Mondor na kumbra bunuj iga osorğej deqa iga Qotei waueteqnum.

Gago une na iga moiyo tgej

⁷ E maronum, dal anjam a gago areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une atoqnem. Deqa iga kiyersi marqom? Dal anjam a une tamo bulej e? Sai bole sai. Dal anjam na ijo une e osorbeqnu. Osorbosai qamu e une poibosai qamu. Dal anjam a marej, “Ni ino was aqa inğı inğı qa mamaulmaiç.” Degsi marosai qamu mamaul kumbra di uge e degsi poibosai qamu. ⁸ Ariya dal anjam bej dena une a gam itosiqa ijo are miligiq di mamaul kumbra gargekoba babtelenoqnej. Dal anjam bosai qamu une a moiyo bulosiq uliejunu qamu. ⁹ Nami e Qotei aqa dal anjam qalieosaisosimqa bati deqa e nambile soqnem. Ariya bunuqna Qotei aqa dal anjam ijoq bonaqa ijo une a nambile so bulosiq tigelej. ¹⁰ Onaqa dena e moiyoem. Dal anjam aqa wau utru agi tamo nanğı nambile enjrğajqa. Ariya e dal anjam dena nambile osai. Dal anjam na e moiyo tgej. ¹¹ Di kiyaqca? Dal anjam bej dena une a gam itosiqa e gisanğej. Kumbra dena une na e moiyo tgej.

¹² Deqa iga dal anjam qa kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Dal anjam a bole. A Qotei aqa segi dal anjam. A Qotei aqaq na bej. Dal anjam mutu kalil di Qotei aqa segi anjam. Anjam di bole tinğin kalil. ¹³ Deqa e kiyersi marqai? Dal anjam bole dena e lubsiq moiyo tgej degsi marqai e? Sai bole sai. Une na e moiyo tgej. Dal anjam bej dena une a gam itosiqa e moiyo tgej. Dal anjam na une aqa kumbra boleq atnaqa iga unsim qalieem, bole, une a tulanğ ugedamu.

Gago une na iga taqatğejunu

¹⁴ Iga qalie, dal anjam a Qotei aqa Mondor aqaq na bej. Ariya e areqalo namij di unum deqa une na e tonto talq di waibobulej unum. ¹⁵ Kumbra e yeqnum qaji di aqa utru e poibosai. Kumbra bole e yqajqa arearetbeqnu qaji di e olo yosaieqnum. Ariya kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ¹⁶ Kumbra uge e yeqnum qaji di e yqajqa arearetbosaieqnu. Ijo kumbra dena ijo areqalo babtəqnu. Ijo areqalo agiende, Qotei aqa dal anjam a bolequja. ¹⁷ Deqa e qalieonum, e segi na kumbra uge di yosaieqnum. Une ijo miligiq di unu qaji a na kumbra uge di yobuleqnu. ¹⁸ E qalieonum, ijo miligiq di inğı bole bej sosai. E ijo areqalo namij qa maronum. Bole, e kumbra bole yqajqa arearetbeqnu. Ariya e kumbra bole di yosaieqnum. ¹⁹ Kumbra bole e yqajqa arearetbeqnu qaji di e yosaieqnum. Kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ²⁰ Kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum deqa e qalieonum, e segi na kumbra uge di yosaieqnum. Une ijo miligiq di unu qaji a na kumbra uge di yeqnu.

²¹ Deqa e kumbra endeqaji uneqnum. E kumbra bole yqajqa arearetbeqnaqa kumbra uge na olo gam getentetbeqnu. ²² Bole, ijo miligiq di e Qotei aqa dal anjam qa tulanğ arearetbeqnu. ²³ Ariya e kumbra endeqaji uneqnum. Une a ijo banğ di ijo sinğaq di ijo jejamuq di wauoqnsiqa Qotei aqa dal anjam ijo areqaloq di unu qaji di qoto iteqnu. Une di sinğila koba. Deqa a na e tonto talq di waibobuloqnsiqa ijo banğ ti ijo sinğila ti ijo jejamu ti di sinğila na taqateqnu. ²⁴ Gulbe dena e tulanğ ugetbeqnu! Deqa tamo yai na aqaryaibimqa e ijo jejamu moiqas qaji endi olo uratqai? ²⁵ Od, e qalieonum.

Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na Qotei na aqaryaibimqa e ijo jejamu endi uratqai. Deqa e Qotei tulan binjyoqnsiy sqai. Bole, e ijo segi areqalo na Qotei aqa dal anjam dauryeqnum. Ariya e ijo areqalo namij na une aqa kumbra dauryeqnum.

8

Kristus a gago une kobotosiqa Qotei aqa Mondor Bole iga egej

¹ O ijo was kalil, iga Kristus Yesus beteryejunum deqa Qotei na gago jejamuq di olo une qametgwasai. Deqa iga awai uge oqasai. ² Nambile qa Mondor a Kristus Yesus aqa wau na ninqi aqaryaingej deqa une ti moiyo ti na ninqi olo taqatngwa keresai. ³ Qotei na aqa segi Niri Yesus qarinyonaqa a une tamo bulosiqa gago une kobotqa bonaqa aqa segi jejamuq di Qotei a gago une aqa awai uge atsiqa dena une aqa singila kobotej. Iga gago areqalo namij na dal anjam dauryqa keresai deqa Qotei na iga degsi aqaryaigej. ⁴ Deqa bini iga gago jejamu qa areqalo namij na walweloiaeqnum. Iga Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walweleqnum. Osim dena iga dal anjam aqa kumbra bole gegerere dauryoqnsim kereteqnum.

⁵ Tamo nanqi areqalo namij aqa kumbra na walweleqnum qaji nanqi areqalo namij dauryeqnum. Ariya tamo nanqi Mondor aqa kumbra na walweleqnum qaji nanqi Mondor aqa areqalo dauryeqnum. ⁶ Tamo nanqi areqalo namij dauryoqnaq di nanqi morenqab. Ariya tamo nanqi Mondor aqa areqalo dauryoqnaq di nanqi lawo na nambile sqab. ⁷ Tamo nanqi areqalo namij dauryeqnum qaji nanqi Qotei ti jeu atoqnsib unub. Di kiyayaqa? Nanqi Qotei aqa dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa. Nanqi dal anjam dauryqa keresai bole sai. ⁸ Tamo nanqi areqalo namij na walweleqnum qaji nanqi kumbra Qotei a areareteqnu qaji di dauryqa keresai.

⁹ Ariya ninqi areqalo namij aqa kumbra na walweloiaeqnum. Qotei aqa Mondor a nungo are miligiq di unu deqa ninqi Mondor aqa kumbra na walweleqnum. Tamo a Kristus aqa Mondor ti sqasai di a Kristus aqa tamo sqa keresai. ¹⁰ Ninqi une ti unub deqa nungo jejamu moiqa. Ariya Kristus a nungo are miligiq di unu deqa ninqi Qotei aqa nngalaq di tamo bole une saiqoji unub. Deqa Mondor na ninqi nambile engwas. ¹¹ Qotei na aqa Niri Kristus Yesus subq na tigeltej. Qotei aqa Mondor a nungo are miligiq di unu deqa Qotei na nungo jejamu moiqa qaji di dego subq na tigeltosim ninqi nambile engwas. Di Mondor aqa singila na ninqi nambile engwas.

Iga Qotei aqa angro tintin unum

¹² Deqa ijo was, iga areqalo namij aqa kumbra na walwelqasai. ¹³ Ninqi areqalo namij aqa kumbra na walwelqab di ninqi morenqab. Ariya ninqi Mondor aqa singila na nungo jejamu aqa kumbra moiyoqab di ninqi nambile sqab. ¹⁴ Tamo ungasari kalil Qotei aqa Mondor na gam osornjreqnaq walweleqnum qaji nanqi Qotei aqa angro tintin unub. ¹⁵ Qotei na ninqi lanja kangal tamo sqajqa marsiq aqa Mondor ninqi engosai. Ninqi lanja kangal tamo sqab di ninqi ulaqab. Qotei na ninqi aqa segi angro tintin sqajqa marsiq aqa Mondor ninqi engej. Deqa ninqi endegsib Qotei meteqnum, "O ni gago Abu." ¹⁶ Mondor a segi gago are miligiq di waueqnu deqa iga endegsi boleq di mareqnum, "Bole, iga Qotei aqa angro unum." ¹⁷ Iga Qotei aqa angro unum deqa mondon ingi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di egwas. Ingi di gago was Kristus a ejunu. Kristus a ingi di osaisosiqa jaqatin qoboijej. Deqa iga dego

jaqatin qoboiyoqnoqom. Qoboiyosim mondon iga a ombla ingi di osim so bole gaigai sqom.

Mondon Qotei na iga so bole egwas

¹⁸ Mondon Qotei na so bole di babtosisim iga egwas. E are qalonum, so bole de ti jaqatin iga bini eqnum qaji de ti ombla kerekere sai. So bole dena gago jaqatin kalil tulan bunyesqas. ¹⁹ Mondon Qotei na aqa segi angro nangi babtelenqas. Nangi babtqajqa bati di Qotei a nami atej. Ingi ingi kalil Qotei a gereiyelenj qaji nangi na bati di unqajqa deqa tarinoqnsib nam atoqnsib endegsib nenemeqnu, “Bati gembu bati di brantqas?” ²⁰ Bini ingi ingi kalil nangi di ugeosib unub. Nanjo segi areqalo na nangi ugeosai. Qotei a segi na nangi ugetnjrej. Deqa kumbra bole bole Qotei na mondon nangi enjrqas qaji deqa tarinoqnsib unub. ²¹ Qotei na ingi ingi kalil di nangi ugetnjrsiq tonto talq di breinjrobulej unub. Ariya mondon bati Qotei a nami atej qaji di brantimqa a na ingi ingi kalil di olo boletnjrimqa nangi aqa angro nangi ti koba na tulan bole sqab.

²² Iga qalie, ingi ingi kalil Qotei a gereiyelenj qaji nangi jaqatin koba obuloqnsib akam ti unub. Nangi nami jaqatin oqneb agi bini oqnsib unub. Unja a angrotqa osiq jaqatin eqnu dego kere. ²³ Ingi ingi kalil di nangi segi akamosai. Iga Qotei aqa Mondor ejunum qaji iga dego jaqatin oqnsim akamoqnsim unum. Qotei na aqa Mondor iga egej deqa iga qalieonum, a olo so tulan boledamu dego iga egwas. Osim mondon a boleq di mergwas, “Ningi ijo angro kalil.” Iga bati di brantqajqa deqa tarinoqnsim unum. Bati di brantimqa Qotei na gago jejamu bulyetgosim jejamu bunuj egwas. ²⁴ Qotei a iga elenje deqa bini iga jejamu bunuj di oqajqa tarinoqnsim unum. Iga degyeqnum. Di kiyaaqa? Iga jejamu bunuj di osaiunum deqa. Tamo bei a ingi bole bei oqas di a kiyaaqa ingi deqa olo tarinqas? ²⁵ Iga qalie, iga jejamu bunuj di osaiunum deqa iga mondon oqom. Deqa bini iga gulbe qoboiyoqnsim tarinoqnsim unum.

²⁶ Iga sinqila saiqoji unum deqa Qotei aqa Mondor na iga aqaryaigeqnu. Iga ingi kiye qa pailyqajqa di iga geregere qaliesai. Iga pailyqajqa medabu gulbeigeqnaqa gago are miligiq na akamoqnsim palyeqnum. Deqa Mondor a segi na iga aqaryaigwa osiqa iga qa palyeqnu. ²⁷ Qotei agi tamo nango are miligi uneqnu qaji a Mondor aqa areqalo qalieeqnu. Deqa a na Mondor minjeqnaq quoqnsiq aqa segi tamo ungasari nangi qa palyeqnu.

²⁸ Iga qalieonum, tamo kalil Qotei qalaqalaiyeqnu qaji nangi Qotei na gerejerejqnu. A nami nangi elenqa osiq metnjrej deqa kumbra bei na nangi ugetnjrqa keresai. Kumbra kalil nanjoq di branteqnu qaji dena nangi olo boletnjreqnu. ²⁹ Tamo kalil Qotei a nami nangi qa qalieej qaji nangi di a na giltnjrej dego. Nangi aqa Niri Yesus a bulosib aqa segi kumbra bole dauryqajqa deqa osiq nangi giltnjrej. Gam dena Yesus a Qotei aqa angro gargekoba nango was matu sqas. ³⁰ Ariya tamo kalil Qotei na giltnjrej qaji nangi di a na metnjrej dego. Tamo kalil a na metnjrej qaji nangi di a na tamo bole une saiqoji qa minjrej dego. Tamo kalil a na tamo bole une saiqoji qa minjrej qaji nangi di a na aqa segi so bole enjrej dego.

Gulbe bei na Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra getentqa keresai

³¹ O ijo was, Qotei na kumbra bole kalil di babteqnu deqa iga kiyersi marqom? Qotei na iga areigeqnu deqa tamo yai na iga olo jeutgwas? Tamo dego bei sosai. ³² Qotei na aqa segi Niri Yesus getentosai. A na Yesus

qarinyonaq iga kalil qa bosiq moiyej. A na aqa segi Niri iga egej deqa iga qalieonum, a na ingi bole kalil dego iga egoqnqas.

³³ Qotei na iga giltgej deqa tamo yai na gago jejamuq di olo une qamet-gwas? Tamo dego bei sosai. Qotei a segi na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. ³⁴ Deqa tamo yai na mergimqa iga gago une aqa awai uge olo oqom? Tamo dego bei sosai. Kristus Yesu a moisiq olo subq na tigelej. Deqa bini a Qotei aqa ban woq di awesosiqa iga qa Qotei pailyeqnu. ³⁵ Kristus a segi na iga tulan qalaqalaigqnu. Deqa tamo yai na Kristus aqa qalaqalaio kumbra di olo getentimqa a na iga qalaqalaigwasai? Tamo dego bei sosai. O ijo was, iga gulbe osimqa kiyo, jaqatin osimqa kiyo, tamo qudei na iga ugeugeigibqa kiyo, iga mam koba osimqa kiyo, gara saigimqa kiyo, kumbra uge bei na ugetimqa kiyo, qoto bei gagoq di brantimqa kiyo Kristus a deqa iga qalaqalaigwasai e? Sai. ³⁶ Bole, ingi uge uge di gagoq di brantoqnqab. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngenyeb unu, “O Qotei, iga ino segi tamo ungasari unum

deqa bati gaigai jeu tamo nanngi na iga lugoqnsib moiyoqgeqnu. Nanngi iga kaja du du bul edegosib iga lugwajqa laqnub.”

³⁷ Kristus na iga qalaqalaigej deqa ingi uge uge kalil di gagoq di brantoqnqas di unngum. A na gaigai iga singilatgeqnaqa iga qoto bunyoqnsim tigelejunum. ³⁸⁻³⁹ Od, Qotei na iga tulan qalaqalaigqnu. Deqa e endegsi ijo are singilatosis qalieonum, ingi bei na Qotei getentqa keresai. Yim a na iga qalaqalaigwasai. Moyo ti nambale ti lan angro nanngi ti mondor singila nanngi ti ingi ingi bini unub qaji nanngi ti ingi ingi bunuqna brantelenqab qaji nanngi ti ingi ingi singila ejunub qaji nanngi ti ingi ingi lan goge di unub qaji nanngi ti ingi ingi mandam sorgomq di unub qaji nanngi ti ingi ingi Qotei na gereiyelenej qaji nanngi ti kalil dena Qotei getentqa keresai. Yim a na iga qalaqalaigwasai. Gago Tamo Koba Kristus Yesu aqa singila na Qotei na gaigai iga qalaqalaigoqnsim sqas.

9

Pol a Israel nanngi qa are gulbeiyoaqnej

¹ E Kristus aqa tamo unum deqa e ningi anjam bole merngeqnum. E gisan anjam merngosaeqnum. Mondor Bole na e areqalo ebeqnu deqa e qalieonum, ijo anjam endi bole. ² E gaigai are tulan gulbeibeqnaqa are koba qaleqnum. ³ Osim endegsi pailyeqnum, “O Kristus, ni na e torei taqal waibosim ijo was agi Jekop aqa moma nanngi olo kamba elename.” E degsi pailyeqnum. ⁴ Ijo was nanngi di Israel tamo unub. Qotei na nanngi aqa segi angro qa giltnjrej. A na louqajqa kumbra ti aqa segi rian ti aqa anjam nami singilatej qaji de ti aqa dal anjam ti nanngi enjrej. Osiqa minjrej, “Mondor e na ningi ingi bole bole engwai.” ⁵ Nanngo moma utru nanngi nam koba ti soqneb. Nanngoq dena Kristus a nambabej. Kristus a segi Qotei. A ingi ingi kalil nanngo gate. Deqa iga bati gaigai aqa nam soqtoqnqom. Bole.

Qotei a Israel nanngoq di kumbra kiye yej?

⁶ Qotei a nami ijo was nanngi di ingi bole bole enjrqa marej. Ariya a na ingi di nanngi enjrosai. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Qotei aqa anjam ulonej”? Eo, iga degsi marqasai. Tamo kalil Israel nanngo len na nambabeb qaji nanngi Israel tamo tintinj sai. ⁷ Bole, nanngi Abraham aqa len na nambabeb. Ariya nanngi kalil Abraham aqa angro tintinj sai. Qotei a nami Abraham minnej, “Ino angro mel Aisak aqa len na qujai ino angro tintinj nanngi brantqab.” ⁸ Anjam di aqa utru agiende. Tamo nanngo ai abu na nanngi nambabtjrqab dena nanngi

Qotei aqa angro tintin brantqasai. Tamo nanği Qotei aqa anjam nami marej qaji di nanço areqaloq di singilatqab dena qujai nanği Abraham aqa angro tintin brantqab. ⁹ Agi Qotei na Abraham anjam endegsi minjej, “Bati e nami atem qaji di brantimqa e olo inoq botqa ino njan Sara a angro mel oqas.”

¹⁰ Qotei aqa anjam bei dego unu. Rebeka a aqaratonaga aqa angro mel aiyel Eso Jekop wo nanği nambabeb. Nanço abu agi gago moma utru Aisak. ¹¹⁻¹² Ariya Qotei na angro mel qujai segi giltej. A angro di aqa kumbra bole bei qa are qalsiq giltosai. A segi na metosiq giltej. Deqa iga qalieonum, Qotei a gaigai aqa segi areqalo dauryoqnsiq tamo nanği giltnjreqnu. Deqa Rebeka aqa angro aiyel nanği di nambabosaisosib kumbra bole ti kumbra uge ti yosaisonabqa Qotei na Rebeka endegsi minjej, “Angro namo nambabqas qaji a na angro bunu nambabqas qaji aqa sorgomq di sosim a kanğalyoqnqas.” ¹³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “E Jekop qalaqalaiyeqnum. E Eso qalaqalaiyosaeqnum.”

¹⁴ Deqa iga kiyersi marqom? Qotei a kumbra uge yej degsi marqom e? Sai. Iga degsi marqasai bole sai. ¹⁵ Agi Qotei a nami Moses endegsi minjej, “E tamo bei qa are boleibqa marsiy are boleibqas. E tamo bei qa dulqajqa are soqnm dulqai.” ¹⁶ Deqa ijo was ninği quiy. Qotei a tamo bei giltqas di a aqa segi areqalo na tamo deqa dulosim giltqas. A na tamo di aqa kumbra bole ti aqa are bole ti deqa osim giltqasai. ¹⁷ Agi a nami Isip nanço mandor koba a qa dulqa uratosiq endegsi minjej, “E ijo singila kobaquja ni osormitqa tamo unğasari kalil nanği unsib sawa sawa kalilq di ijo nam mare mare laqnqab. Utru deqa e ni mandor koba atem.” Qotei aqa anjam di nami nengrenyeb unu. ¹⁸ Deqa ijo was, iga endegsi qalieonum. Qotei a tamo bei qa dulqa are soqnm a tamo deqa dulqas. Ariya a tamo bei aqa areqalo getentqa are soqnm a getentqas.

¹⁹ Ariya ninği e endegsib merbqab, “Qotei a kumbra degyeqnu deqa a kiyaca olo iga une ti qa mergeqnu? Qotei a gaigai aqa segi areqalo dauryeqnu deqa tamo yai a Qotei aqa areqalo di olo uratqa kere? Tamo dego bei sosai.” ²⁰ O tamo, ni tamo kiyero deqa ni Qotei degsi nrintqam? Tamo bei a web gereiyim web na tigelosim endegsi minjqas kiyo, “Ni kiyaca e degsi gereibonum?” A degsi minjqas keresai. ²¹ Web gereiyim tamo a aqa segi areqalo na mandam onğol aiyel osimqa web aiyel gereiyqas. Web bei tulan boledamu gereiyqas. Di inği goiqajqa. Ariya web bei bolesai lanja wau qudei qa gereiyqas. Web gereiyim tamo a degyqas di a kumbra uge yqo e? Sai. A kumbra bole yqo.

²² Qotei a dego kumbra di yeqnu. Agi a na aqa minjin boleq ateqnu. Di kiyaca? Tamo unğasari nanği aqa singila qalieqajqa deqa. Tamo unğasari Qotei a nanği qa minjin oqeteqnu qaji nanği padalqa gamq di unub. Ariya a na nanği urur padalnjrosaeqnu. A nanği qa tariñsokobaiyeqnu. ²³ A degyeqnu. Di kiyaca? Tamo unğasari a nanği qa duleqnu qaji nanği aqa so bole qalieqajqa deqa. Aqa so bole di tulan boledamu. Nanği aqa so bole di oqajqa deqa a na nami giltnjrej. ²⁴ Tamo unğasari Qotei a nanği qa duleqnu qaji nanği di agi iga. A na iga metgej. A Juda nanço segiq dena iga metgosai. A sawa bei bei qaji nançoq dena dego iga metgej. ²⁵ Agi Hosea a nami Qotei aqa medabu osiq anjam bei endegsi nengrenyeb, “Tamo nami ijo tamo sosai qaji nanği di e na olo minjrqi, ‘Ninği ijo segi tamo unub.’ Tamo nami e na qalaqalainjrosaiognem qaji nanği di e na olo qalaqalainjrqi. ²⁶ E nami sawa bei bei qaji nanği endegsi minjrem, ‘Ninği ijo tamo sai.’ Ariya bunuqna e na

nanği endegsi minjrqi, ‘Ninği ijo segi anğro unub. Ađi e Qotei nřambile unum qaji.’”

²⁷ Aisaia a deđo Qotei aqa medabu osiqa Israel nanği qa are qalsiq anjam endegsi marej, “Israel nanđo moma nanği ulul bul tulađ gargekobaqab. Ariya nanđo ambleq dena Qotei a tamo quja quja segi elenqas. ²⁸ Od, Tamo Koba a na mandamq endi tamo unğasari nanği urur nřolawotnırqas.” ²⁹ Aisaia a anjam bei deđo endegsi marej, “Qotei singila koba ti unu qaji a na iga quja quja uratgonaq iga bole soqnem. A na iga padaltgosai. Padaltgej qamu iga Sodom ti Gomora ti bulosim kalil padalekřitem qamu.”

Israel nanği Qotei qa nanđo areqalo singilatasai

³⁰ Deqa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Sawa bei bei qaji nanği tamo bole une saiqoji sqajqa gam nřamosaiogneq. Ariya nanği gam di iteb. Gam agiende. Nanği Yesus qa nanđo areqalo singilateqneq gam dena nanği tamo bole une saiqoji unub. ³¹ Ariya Israel nanği Moses aqa dal anjam dauryqajqa waukobaogneq. Nanği are qaloqneq, “Gam dena iga Qotei aqa nřamgalaq di tamo bole une saiqoji sqom.” Ariya nanği dal anjam dauryogneq gam dena nanği tamo bole une saiqoji sosai. ³² Di kiyaq? Nanği tamo bole une saiqoji sqajqa marsib Yesus qa nanđo areqalo singilatqa urateb deqa. Nanği marogneq, “Iga segi waukobaosim dena iga tamo bole une saiqoji sqom.” Nanği degsib maroqnsib tal ai utru quraqyoqnsib mađgaloqneq. ³³ Ađi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğreñyeb unu, “Ninği quiy. E na tal ai utru bei osiy tal singilatqajqa deqa Saion qureq di tigeltit sqas. Tal ai utru di tamo nanği quraqyosib mađgalqab. Ariya tamo nanği tal ai utru deqa nanđo areqalo singilatqab di nanği jemainırqasai.”

10

Israel nanği Qotei aqa kumbra qaliesai

¹ O ijo was, e Israel nanği qa are koba qaloqnsim endegsi pailyeqnum, “O Qotei, ni na Israel nanği elenřame.” ² E qalieonum, Israel nanği Qotei qa tulađ singilaeqneq. Ariya nanği powo na degyosaieqneq. ³ Nanği Qotei aqa nřamgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa gam qaliesai. Deqa nanği nanđo segi singila na tamo bole une saiqoji sqajqa waueqneq. Nanği Qotei aqa gam na tamo bole une saiqoji sqajqa urateqneq. ⁴ Iga qalie, Kristus a Moses aqa dal anjam kalil keretekřitej. Deqa tamo unğasari kalil Kristus qa nanđo areqalo singilateqneq qaji nanği Qotei aqa nřamgalaq di tamo bole une saiqoji unub.

⁵ Israel nanği tamo bole une saiqoji sqa marsibqa dal anjam dauryeqneq. Moses a nami nanği qa osiqa anjam endegsi nenğreñyej, “Tamo a dal anjam mutu kalil torei dauryekřitqas di a nřambile sqas.” Moses a anjam degsi nenğreñyej. ⁶ Ariya tamo nanği Kristus qa nanđo areqalo singilateqneq qaji nanği Qotei aqa nřamgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Deqa Moses a nanği qa osiqa anjam endegsi nenğreñyej, “Ninği nunđo segi are miligiq na endegsib maraib, ‘Yai a lađ qureq oqsim Kristus osim mandamq osi aiqas?’ ” ⁷ Moses a olo anjam bei deđo endegsi nenğreñyej, “Ninği endegsib maraib, ‘Yai a moiyo qureq aisim Kristus olo subq na tigeltqas?’ ” ⁸ Anjam di aqa utru agiende, “Qotei aqa anjam a jojom di unu. A isađ di sosai. A nunđo medabuq di unu. A nunđo are miligiq di deđo unu.” O ijo was, tamo nanđo areqalo Yesus qa singilatqajqa anjam di ađi iga mare mare laqnum. ⁹ Deqa ninği nunđo medabu waqtosib Yesus a segi qujai Tamo Koba unu degsib boleq di mariy. Osib Qotei a Yesus subq na olo tigeltej anjam di nunđo are miligiq di singilatıy. Ninği

degyqab di Qotei na niŋgi elenqas. ¹⁰ Gago are miligiq na iga Yesus qa gago areqalo siŋgilateqnum deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoqi qa mergeqnu. Gago medabu na iga Yesus aqa ñam soqtoqnsim boleq di mareqnum deqa Qotei na iga elenqnu.

¹¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo nanŋi Kristus qa nanŋo areqalo siŋgilatqab di nanŋi jemainjrqasai.” ¹² Od, iga Juda ti Grik ti kalil kerekere unum. Kristus a gago kalil qa Tamo Koba. Deqa a na tamo kalil a metoqnsib pailyeqnu qaji nanŋi tulan geregereinjreanu. ¹³ Agi Qotei aqa anjam bei endegsi unu, “Tamo kalil Tamo Koba aqa ñam metoqnsib pailyeqnu qaji nanŋi a na elenqas.”

¹⁴ Ariya tamo nanŋi Kristus qa nanŋo areqalo siŋgilatqasai di nanŋi kiyersib a metosib pailyeqab? Nanŋi aqa anjam quqwasai di nanŋi kiyersib a qa nanŋo areqalo siŋgilatqab? Anjam palonto tamo nanŋi Kristus aqa anjam palontqasai di tamo nanŋi kiyersib aqa anjam quqwab? ¹⁵ Kristus na anjam palonto tamo nanŋi qarinnjrqasai di nanŋi kiyersib aqa anjam palontqab? Di keresai kalil. Ariya anjam palonto tamo nanŋi agi beqnu. Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Anjam palonto tamo nanŋi anjam bole osi beqnbqqa tamo ungasari nanŋi tulan areboleboleinjreanu.”

Israel nanŋi Qotei aqa anjam bole dauryosaieqnu

¹⁶ Tamo ungasari kalil nanŋi Kristus aqa anjam bole di dauryeqnu e? Sai. Agi Aisaia a nami endegsi marej, “O Tamo Koba, tamo quja quja segi gago anjam nanŋo areqaloq di siŋgilateqnu.” ¹⁷ Deqa ijo was, iga qalieonum, iga gago dabkala na Qotei aqa anjam quqwom gam dena iga gago areqaloq di siŋgilatqom. Anjam iga queqnum qaji di agi Kristus aqa medabuq na branteqnu.

¹⁸ Ariya e niŋgi endegsi nenemngwai. Israel nanŋi Kristus aqa anjam bole di nami quosai kiyo? Sai. Nanŋi quoqneb. Agi nenngren endegsi unu, “Qotei aqa anjam di gilsiq sawa sawa kalil keretonaqa tamo ungasari kalil nanŋi quoqneb.” ¹⁹ Deqa e niŋgi olo nenemngwai. Israel nanŋi anjam di aqa utru poinjrosai kiyo? Sai. Nanŋi poinjrej. Agi Moses a nami Qotei aqa anjam bei endegsi marej, “Sawa bei bei qaji nanŋi ñam saiqoqi unub. Nanŋi tamo bolesai. Nanŋi e qa qaliesai dego. Ariya e na nanŋi elenqai. Osiy ijo kumbra dena e na Israel nanŋo are ugetetnjrit nanŋi njirinqab.” ²⁰ Aisaia a dego nami sawa bei bei qaji nanŋi qa osiq Qotei aqa anjam endegsi siŋgila na marej, “Tamo nanŋi e qa ñamosaiqneb qaji nanŋi e itbeb. Tamo nanŋi e qa marosaiqneb qaji nanŋi e nubeb.” ²¹ Ariya Aisaia a olo Qotei aqa medabu osiqa Israel nanŋi qa endegsi marej, “E bati gaigai nanŋi qa tariŋoqnsim metnjreanum nanŋi olo diqoqnsib ijo anjam gotranjreanu.”

11

Qotei a tamo quja quja segi elenqnsiq olo gargekoba uratnjreanu

¹ Deqa e niŋgi endegsi nenemngwai. Qotei na aqa segi tamo ungasari agi Israel nanŋi qoreinjrej e? Sai. E dego Israel tamo. E Abraham aqa moma. E Benjamin aqa lej na ñambabem. ² Qotei na Israel nanŋi qoreinjrosai. Nanŋi aqa segi tamo ungasari unub. A nami nanŋi qa qalieosiq giltnjrej. Agi Elaija aqa anjam bei nenngrenq di unu. Aqa anjam di niŋgi qaliesai kiyo? Elaija a Israel nanŋo kumbra uge qa are qalsiq endegsi Qotei pailyej, ³ “O Tamo Koba, nanŋi na ino medabu o qaji tamo nanŋi ñumelenqnsib ino

atra bijal niñaqyeqnu. E segi qujai ni daurmeqnum deqa nanği na e lubqa laqnu. Elaija a Qotei degsi pailyej. ⁴ Onaqa Qotei na kamba Elaija kiyersi minje? A endegsi minje, “Ni segi e daurbosai. Ijo tamo 7,000 nanği dego e daurbegnu. Nanği sinğa pulutosib gisañ qotei Bal a qa louosaiqnu.” Qotei na Elaija degsi minje.

⁵ Dego kere bini Qotei a Israel tamo quja quja segi elenqnsiq olo gargekoba uratnjreñu. Tamo nanği a na elenqnu qaji di a nanği qa are boleiyonaq giltnjrej. ⁶ A nanžo wau bole bei qa are qalsiq nanği giltnjrosai. Nanği wau bole yonab a deqa are qalsiq nanği giltnjrej qamu a nanği qa are boleiyey aqa kumbra di laña ulonej qamu.

⁷ Deqa iga kiyersi marqom. Israel nanği tamo bole une saiqoji sqajqa waueqnu ugeinjqonej. Ariya Qotei na Israel nanği qudei aqa segi qa marsiq giltnjrej. Deqa nanği aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Israel nanği gargekoba Qotei na olo areqalo getentetnjroqnej.

⁸ Nanği qa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, “Qotei na nanği nanaritnjrsiq nanžo ñamdamu ti dabkala ti torei getentetnjrej. Nanği nami degsib soqneb bosiq agi bini degsib unub.” ⁹ Devit a dego nanği qa osiq a endegsi marej,

“Nanği inği uyqa korooqnuibqa gulbe gargekoba nanžoq di brantoqnsim kakan bul nanği kabutnjroqnas.

Osim sil bul nanžo kakro qainyetnjrsim nanği uneq breinjrim nanžo sinğa meniñq di tanyosib ululoñosib awai ugedamu oqñqab.

¹⁰ Nanžo ñamdamu dego getenñjrim sawa unqajqa keresaiñjrim sqab.

Soqñib Qotei na nanžo qore tanu pulutetnjrim nanği tingiqa keresai. Nanği gaigai degsib sqab.”

Qotei na sawa bei bei qaji nanği olo elenqnu

¹¹ Deqa ijo was, e ninği endegsi nenemñgwa. Israel nanği ululoñeb deqa nanği torei padalqab e? Sai bole sai. Israel nanği Qotei qoreiyeb deqa Qotei a olo sawa bei bei qaji nanği elenqnu. Israel nanği Qotei aqa kumbra di unsibqa are ugeinñrim aqaq olo bqajqa deqa are qalsiq sawa bei bei qaji nanği elenqnu. ¹² Israel nanği Qotei qoreiyeb gam dena Qotei na olo tamo unğasari mandamq endi unub qaji nanği so bole enjreñu. Od, Israel nanği Qotei aqa anjam urateb gam dena Qotei na olo sawa bei bei qaji nanği so bole enjreñu. Deqa iga bole qalieonum, mondoñ Israel nanği olo puluosib Qotei aqaq babqa gam dena Qotei na nanği ti sawa bei bei qaji kalil nanği ti so tulan boledamu enjrqas.

¹³ O sawa bei bei qaji ninği e na anjam endegsi mernğit quiy. Qotei na e qarınbej deqa e nungo ambleq di waueqnum. E ijo wau deqa tulan areboleboleibeqnu. ¹⁴ Ijo are koba endegsi unu. E na ijo was Israel nanžo areqalo tigeltetnjritqa kumbra bole bole Qotei a ninği engeqnu qaji di nanği dego oqajqa maribqa Qotei na nanği qudei elenqas. ¹⁵ Qotei na Israel nanği walinjrej gam dena a na olo tamo unğasari gargekoba mandamq endi unub qaji nanği elenqnsiq jeu kobotej. Deqa iga bole qalieonum, Qotei na Israel nanği elenqas gam dena a na tamo unğasari gargekoba nanği olo subq na tigeltnjrqas.

¹⁶ Iga bem sum oqnsim dena bem gereiyeqnsim potoqnsim taqal bei Qotei atraiyeqnum. Deqa bem kalil dego Qotei aqa segi bem. Ñam aqa jirim di Qotei aqa segi jirim. Deqa ñam aqa dani di dego Qotei aqa segi dani. ¹⁷ Israel nanği ñam oliv qure qaji aqa dani bul unub. Dani qudei Qotei na ginğenñrsiq

breinjrej. Ariya ningi sawa bei bei qaji unub deqa ningi nañu qaji oliv aqa dani bul unub. Dani di Qotei na olo elenosiqa ñam oliv qure qaji aqa qoboq di betertnjrej unub. Dani di agi ningi segi. Dani Qotei na ginjenjrsiq breinjrej qaji nanngo sawa di agi ningi na olo eb. Deqa bini ningi ñam oliv qure qaji aqa dani nanngi ti namur bole oqnsib unub. ¹⁸ Deqa ningi diqosib endegsib are qalaib, “Iga na ñam oliv qure qaji aqa dani qudei nanngi bunjnreñnum.” Ningi diqwab di ningi mati endegsib are qaliy. Ñam oliv aqa jirim a na ningi namur engeqnu. Ningi na jirim di namur yosaieqñub.

¹⁹ Ariya ningi na kamba e endegsib merbqab, “Qotei na dani qudei ginjenjrsiq nanngi breinjrsiqa olo iga osiqa nanngo limeq di iga betertgej unum.” ²⁰ Nungo anjam di bole. Ariya Qotei aqa kumbra di aqa utru agiende. Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosa deqa Qotei na nanngi ginjenjrsiqa breinjrej. Ariya ningi Qotei qa nungo areqalo singilateqñub deqa Qotei na ningi olo elenje. Di nungo segi wau bole bei na sai. Deqa ningi nungo segi ñam soqtaib. Ningi ulaoiy. ²¹ Ningi are qaliy. Ñam oliv qure qaji aqa dani di Qotei na ginjenjrsiqa breinjrej. Deqa ningi nungo segi ñam soqtosib diqwab di a na ningi dego ginjenjosim breingwas. ²² Ningi geregere are qaliy. Qotei na tamo qudei nanngi kumbra bole enjreñnu. Osiaq olo tamo qudei nanngi gulbe enjreñnu. Tamo nanngi Qotei qoreiyosib ulenje qaji nanngi di a na gulbe enjreñnu. Ariya ningi Qotei aqa kumbra bole geregere ojgab di a na kumbra bole di ningi engeqñqas. Saiqas di a na ningi dego ginjenjosim breingwas. ²³ Dani qudei nanngi nami ñam oliv qure qaji di sonab Qotei na nanngi ginjenjrsiq breinjrej. Ariya nanngi are bulyosib Qotei qa nanngo areqalo singilatqab di a na nanngi olo joqsim ñam oliv qoboq di betertnjrqas. Od, Qotei na nanngi olo betertnjrqqa kere. ²⁴ Ningi qalie, nami ningi nañu qaji oliv aqa dani soqñeb. Sonabqa Qotei na ningi dena ginjenjosiaq joqsi bosiq ñam oliv qure qaji aqa qoboq di betertngej. Ñam oliv qure qaji di nungo ñam utru tintinj sai. Deqa iga bole qalieonum, bunuqna Qotei na ñam oliv qure qaji aqa segi dani nanngi olo joqsim bosim nanngo segi limeq di betertnjrqas.

Qotei a tamo ungasari kalil nanngi qa are boleiyosim elenqajqa are koba unu

²⁵ O ijo was kalil, ningi diqoqnsib endegsib maraib, “Iga powo koba ti unum.” Ningi degaib. E uli anjam bei merngwai. Israel gargekoba nanngo areqalo getenjnrejunu. Nanngi deqsib soqñib sawa bei bei qaji tamo ungasari Qotei na nami giltnjrej nanngi di kalil elenekritosim kereamqa bati deqa a na Israel nanngo areqalo olo waqtetnjrqas. ²⁶ Gam dena Qotei na Israel kalil nanngi elenqas. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Aqaryaingo Tamo Koba a Jerusalem dena tigelosim bosim Jekop aqa moma kalil nanngi are bulyetnjrim nanngi ijo anjam gotranjyqajqa kumbra di olo uratqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e nanngi koba na anjam qosisiy dena nanngo une kalil kobotetnjrqai.” Qotei aqa anjam nami deqsib nenngrenyeb. ²⁸ Israel nanngi Yesus aqa anjam bole qoreiyeqñub deqa nanngi Qotei ti jeu atoqnsib unub. Deqa Qotei na nanngi kamba uratnjroqnsiq olo ningi sawa bei bei qaji tamo ungasari elenqñnu. Nami Qotei na Israel nanngi giltnjrsiqa qalaqalainjrej. A nanngo moma utru nanngi qa are qalsiq kumbra degyej. ²⁹ Iga qalie, Qotei a tamo ungasari nanngi metnjrsim ingi bole bole enjrqas di a bunuqna aqa kumbra di olo uratqa keresal.

³⁰ O sawa bei bei qaji ningi nami Qotei aqa anjam gotranjyqñeb. Ariya bini Israel nanngi kamba Qotei aqa anjam gotranjyqñub. Gam dena Qotei a

olo ningi qa duleqnu. ³¹ Od, Israel nanği Qotei aqa anjam gotranıyeqnu deqa Qotei a ningi qa duleqnu. Gam dena bunuqna Qotei a Israel nanği qa kamba dego olo dulqas. ³² Qotei na iga kalil aqa anjam gotranıyqajqa kumbraq di breigonaqa iga tonto talq di sobulem. Qotei a degyej. Di kiyaqa? A iga kalil qa olo dulqajqa deqa.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom

³³ O ijo was, Qotei aqa areqalo ti powo ti kalil tulan bolequja. Di tulan guma koba dego. Deqa iga na Qotei aqa areqalo ti powo ti di aqa utru geregere ubtosim marqa keresai. Aqa kumbra kalil dego iga dauryosim itqa keresai. ³⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenıyeb unu, “Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere? ³⁵ Tamo yai na Qotei inği bei yqas? Yosim Qotei na kamba olo yqajqa minjqas? Tamo dego bei sosai.” ³⁶ O ijo was ningi quiy. Qotei a inği inği kalil atelenej. A inği inği kalil qa utru. Inği inği kalil di aqa segi. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

12

Ningi nunjo jejamu osib Qotei atraiyiy

¹ O ijo was kalil, Qotei a iga qa dulej deqa e ningi singila na endegsi mernğwai. Ningi nunjo segi jejamu ñabile unu qaji di osib Qotei atraiyiy. Ningi Qotei aqa segi tamo unğasari bole unub deqa ningi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqniy. Ningi degyqab di ningi Qotei qa bole louoqnqab. ² Ningi mandam tamo nanjo kumbra dauryosib walwelaib. Qotei a areqalo bunuj enğimqa ningi tamo bunuj sosib dena ningi Qotei aqa areqalo geregere qalieoiy. Qotei aqa areqalo agiende. Ningi kumbra bole ti kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji de ti kumbra tulan bolequja de ti keretosib dauryoqniy.

Wau segi segi Qotei na ningi engej qaji di yoqniy

³ Qotei a e qa are boleiyonaq wau ebej deqa e ningi segi segi endegsi mernğwai. Ningi nunjo segi ñam soqtaib. Osib nunjo was qudei nanği bunıjrqa are qalaib. Ningi areqalo bole ti sosib nunjo kumbra geregere tenemtoqniy. Qotei na ningi segi segi singila engej deqa ningi singila di osib Qotei qa nunjo areqalo singilatosis wauoqniy. ⁴ Ningi qalie, iga kalil jejamu qujai. Gago jejamu miligiq di ban ti sinğa ti ñamdamu ti dabkala ti unub. Nanği kalil wau qujai yosaieqnu. Nanği wau segi segi yeqnu. ⁵ Dego kere iga tamo unğasari gargekoba unum. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. Deqa iga segi segi kalil jejamu qujaiq di turtejunun.

⁶ Qotei a iga qa are boleiyonaq singila segi segi egej. A na tamo qudei nanği singila enırej deqa nanği a qa nanjo areqalo singilatoqnsib aqa medabu osib anjam palontoqnebe. ⁷ A na tamo qudei nanği singila enırej deqa nanği nanjo Kristen was nanği aqaryainıroqnebe. A na tamo qudei nanği singila enırej deqa nanği aqa anjam plaltoqnebe. ⁸ A na tamo qudei nanği singila enırej deqa nanği nanjo Kristen was nanği singilatınıroqnebe. A na tamo qudei nanği singila enırej deqa nanği silali inği inği jeıyoqnsib tamo unğasari inği qa truqueqnu qaji nanği enıroqnebe. A na tamo qudei nanği singila enırej deqa nanği aqa wau geregere taqatoqnebe. A na tamo qudei nanği singila enırej deqa nanği arebolebole na tamo unğasari nanği qa duloqnebe.

Ningi na nunjo Kristen was nanği bole qalaqalainıroqniy

⁹ O ijo was nɪŋgi na tamo unɣasari nanɣi bole qalaqalainjroqniy. Nɪŋgi gisan na nanɣi qalaqalainjraib. Nɪŋgi kumbra uge kalil toreɪ uratekritosisib kumbra bole segi beteryosisib yoqniy. ¹⁰ Nɪŋgi gaigai Qotei aqa segi tamo unɣasari nanɣi nunɣo was tɪŋtɪŋ edegosib nanɣi qalaqalainjroqniy. Nɪŋgi nunɣo segi ñam tentoqnsib Kristen was nanɣo ñam olo soqtoqniy. ¹¹ Nɪŋgi gaigai sɪŋgila na Qotei aqa wau ojoqniy. Qotei aqa Mondor a nunɣoq aiyooqnsim are tigeltetɲoqnm nɪŋgi Tamo Koba aqa wau ojɣajɣa tulan sɪŋgilaoqniy. ¹² Mondon Qotei na nɪŋgi lan qureq osi oqwas. Nɪŋgi deq oqɣajɣa tarɪŋooqnsib areboleboleɪŋgoqneme. Osib gulbe nunɣoq boqnmɣa nɪŋgi sɪŋgila na tigeloqnsib qoboɪyoqniy. Osib gaigai Qotei pailyoqniy.

¹³ Qotei aqa segi tamo unɣasari qudeɪ nanɣi ɪŋgi ɪŋgi qa truquoqnbɣa nɪŋgi na nanɣi aqaryainjroqniy. Tamo lanaj nanɣi dego nunɣo meq boqnbɣa nanɣi ooqnsib gegerɪɪnjroqniy.

¹⁴ Tamo qudeɪ na nɪŋgi ugeugeɪŋgibɣa di unɣum, nɪŋgi kamba olo Qotei na nanɣi aqaryainjrɣa marsib pailyoqniy. Qotei na nanɣi ugetɲɪrɣajɣa deɣa pailyaib. ¹⁵ Kristen was qudeɪ nanɣi areboleboleɪnrimɣa nɪŋgi nanɣi koba na areboleboleɪŋgeme. Kristen was qudeɪ nanɣi akamoqnbɣa nɪŋgi nanɣi koba na akamoɪy. ¹⁶ Nɪŋgi segi segi kalil areqalo quajaitosisib soqniy. Nɪŋgi nunɣo segi ñam soqtɣa are qalaib. Nɪŋgi tamo ñam saiqoɣi nanɣi koba na laqniy. Nɪŋgi diqooqnsib endegsib maraib, “Iga powo koba ti unum.” Nɪŋgi degaib.

¹⁷ Tamo qudeɪ na nɪŋgi kumbra uge ɛŋgibɣa nɪŋgi na kamba nanɣi kumbra uge enjraib. Nɪŋgi tamo kalil nanɣo ɲamgalaq di kumbra bole segi yoqniy.

¹⁸ Nɪŋgi ɲɪɪɪŋ ti qoto ti uratɪy. Gam soqnmɣa nɪŋgi gaigai tamo unɣasari kalil nanɣi koba na are quajaitosisib lawo na soqniy. ¹⁹ O ijo was bole, tamo qudeɪ na nɪŋgi gulbe ɛŋgibɣa nɪŋgi na kamba nanɣi gulbe enjraib. Uratosib nanɣi Qotei aqa banɣ di atibɣa a segi nanɣi qa ɲɪɪɪŋosim gulbe enjrɣas. Agi Tamo Koba aqa anjam bei nami endegsib nɛŋɣɛɲyeb unu, “Une kambatɣajɣa wau di ijo segi wau. E segi na tamo nanɣo une qa nanɣi kambatɲɪrɣai. ²⁰ Deɣa ino jɛu tamo bei a mamɪmɣa ni a gereɪyosim ɪŋgi anaiye. A ya qaryimɣa dego gereɪyosim ya anaiye. Ni a deɣimɣa a aqa kumbra uge qa are qalsim jemaiyqas.” ²¹ O ijo was, Qotei aqa anjam degsi unu deɣa e nɪŋgi segi segi endegsi mɛɲɣwai. Kumbra uge bei na ni ojɣa laqnm ni segi sɪŋgilaosim kumbra bole dauryosim dena ni kumbra uge bunɣyosim gotranɣqam.

13

Nɪŋgi sawa taqato qaji mandor nanɣo sorgomɣ di soqniy

¹ Nɪŋgi kalil sawa taqato qaji mandor nanɣo sorgomɣ di gegerɪɪ soqniy. Iga qalie, mandor nanɣi lanɣa wauosai. Qotei a segi na nanɣi wau enjreɣnaqa nanɣi sawa taqateqnmub. Qotei a segi na nanɣi atelɛɲej unub. ² Deɣa tamo nanɣi mandor nanɣo anjam gotranɣqab di nanɣi Qotei aqa anjam dego gotranɣonub. Tamo nanɣi deɣyqab di nanɣi awai uge oqab. ³ Mandor nanɣi wau ojeɣnub di tamo kumbra uge uge yeɣnub qaji nanɣi ula enjrɣajɣa deɣa waueqnmub. Mandor nanɣi na tamo kumbra bole bole yeɣnub qaji nanɣi ula enjrɣajɣa deɣa wauosai. Deɣa nɪŋgi kumbra bole bole yoqniy. Nɪŋgi deɣyqab di nɪŋgi mandor nanɣi qa ulaqasai. Nanɣi na nunɣo ñam soqtetɲwab. ⁴ Mandor nanɣi Qotei aqa wau tamo bul unub. Nanɣo wau qujai agi nanɣi na nɪŋgi aqaryainjooqnsib gegerɪɪŋgeqnmub. Ariya nɪŋgi kumbra

uge uge yoqñqab di nĩngi nanĩgi qa ulaqab. Nĩngi qalie, mandor nanĩgi sebru ojejunub. Nanĩgi sebru laña ojosai. Nanĩgi Qotei aqa wau tamo bul unub deqa nanĩgi sebru dena tamo ungasari kumbra uge uge yeqñub qaji nanĩgi awai uge enjreñqñub. ⁵ Deqa iga mandor nanĩgo sorgomq di geregere sqom. Iga awai uge oqa uratosim deqa nanĩgo anjam dauryqom. Deqa segi sai. Iga gago are miligiq di qalieonum, kumbra di bole. Osim deqa ti iga mandor nanĩgo anjam dauryqom.

⁶ Utru deqa nĩngi takis waiyeqñub. Mandor nanĩgi Qotei aqa wau tamo bul unub deqa nanĩgi gaigai siñgila na wau taqateqñub. ⁷ Deqa nĩngi na mandor nanĩgo inĩgi inĩgi olo enjroqñiy. Osib takis o qaji tamo nanĩgo banq di takis atoqñiy. Od, nĩngi tamo kokba kalil nanĩgo sorgomq di geregere sosibqa nanĩgo anjam quoqñisib kumbra bole bole osornjroqñiy. Osib nanĩgo ñam soqtoqñiy.

Nĩngi qalaqalaiyo kumbra dauryoqñiy

⁸ Nĩngi was bei aqa inĩgi inĩgi qudei ejunub di nunĩgoq di sokobaiyaiq. A qa kamba olo yiy. Ariya kumbra bole bei nunĩgoq di gaigai soqneme. Kumbra agiende. Nĩngi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqñiy. Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a dal anjam kalil dego keretosim dauryekritqas. ⁹ Iga qalie, dal anjam a endegsi marqo, “Nĩngi tamo bei qalsib moiyotaib. Nĩngi bajĩñaib. Nĩngi was bei aqa inĩgi inĩgi qa mamaulĩngaiq. Nĩngi was bei aqa unĩ jejamu ojetaib.” Anjam bei dego unu. Anjam agiende, “Ni ino segi jejamu gereiyeqñum dego kere ni ino was nanĩgi deqsim geregereinjoqñe.” O ijo was, anjam qujai dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁰ Tamo bei na tamo bei qalaqalaiyoqas di a na tamo di kumbra uge bei yqa keresai. Deqa a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a dal anjam kalil dego keretosim dauryekritqas.

Nĩngi kumbra bole dauryosib walweloqñiy

¹¹ Nĩngi kumbra degyoqñiy. Bati iga bini unum qaji endi nĩngi qalie. Nĩngi ñeio qa kumbra uratosib tigelqajqa bati agi brantqo. Nĩngi qalie, Qotei na iga elenqajqa bati isaq yala sonaqa iga Kristus qa gago areqalo siñgilatam. Ariya bini Qotei na iga elenqajqa bati jojomqo. ¹² Qolo koboeqnaqa sawa suwanqa laqnu. Deqa iga ambru qaji kumbra kalil uratosim suwan qaji kumbraq di sosim qoto qa gara bul jugwom. ¹³ Tamo a qanam walweleqñu dego kere iga kumbra bole tĩntĩn na walweloqñom. Deqa iga diqoqñsim alañkobaoqñsim ya uge uyoqñsim nanarioqñqasai. Iga sambala kumbra dego yoqñqajqa are pruggoqñim kumbra uge jigat yoqñqasai. Iga laña laña ñirĩñoqñsim tamo qudei nanĩgi qa are ugeigoqñqasai. ¹⁴ Nĩngi Tamo Koba Yesus Kristus beteryosib a gara bul jigsib soqñiy. Sosib deqa nĩngi nunĩgo segi jejamu qa areqalo namij dauryoqñnaib.

14

Nĩngi nunĩgo Kristen was nanĩgi peginjraib

¹ Tamo ungasari qudei Yesus qa nanĩgo areqalo siñgilateqñub qaji nanĩgo areqalo di kiñala siñgilaosai unu. Deqa nĩngi nanĩgo kumbra pegiyosib uge qa minjraib. Osib nanĩgi koba na anjam na qotaib. Nĩngi nanĩgi osib gereinjriy. ² Nanĩgo areqalo kiñala siñgilaosai unu deqa nanĩgi damu uyosaieqñub. Kalil getenteqñub. Ariya tamo ungasari qudei Yesus qa nanĩgo areqalo siñgilateqñub qaji nanĩgi qalie, nanĩgi inĩgi kalil uyqa kere. Osib nanĩgi inĩgi kalil uyeqñub. Nanĩgi inĩgi bei getentosaieqñub. ³ Deqa nĩngi quiy. Tamo ungasari inĩgi kalil

uyeqnub qaji nan̄gi na olo tamo un̄gasari damu getenteqnub qaji nan̄gi uge qa minjraib. Tamo un̄gasari damu getenteqnub qaji nan̄gi na kamba dego tamo un̄gasari in̄gi kalil uyeq nub qaji nan̄gi uge qa minjraib. Qotei na nan̄gi kalil elenje. ⁴ Ni tamo kiyero deqa ni tamo bei aqa kangal tamo a uge qa minjqam? A wau bole yqas kiyo aqa wau ulonqas kiyo di aqa wau qa gate a segi na pegiyqas. E are qalonum, kan̄gal tamo di a wau bole yqa kere. Tamo Koba Qotei na a sin̄gila yimqa a wau bole yqas.

⁵ Tamo bei a endegsi are qalqas, “Bati qudei yori bati kokba. Bati qudei bati lan̄aj.” Ariya tamo bei a marqas, “Sai. Bati kalil kerekere unub.” O ijo was, nin̄gi segi segi nun̄go areqalo geregere tenemtosib areqalo bole ti soqniy. ⁶ Tamo qudei nan̄gi yori bati kokba uyeq nub di nan̄gi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa uyeq nub. Tamo qudei nan̄gi in̄gi kalil uyeq nub di nan̄gi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa uyeq nub. Nan̄gi in̄gi uyqa oqnsib Qotei pailyoqnsib uyeq nub. Tamo qudei nan̄gi in̄gi qudei getenteqnub. Di nan̄gi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa getenteqnub. Nan̄gi in̄gi getentqa oqnsib Qotei pailyoqnsib getenteqnub.

⁷ Iga qalie, tamo bei a endegsi marqa keresai, “Ijo n̄abile di ijo segi n̄abile. E segi na taqatejunum. E moiqai di e segi na marsiy moiqai.” A degsi marqa keresai. ⁸ Iga n̄abile sqom di iga Tamo Koba a qa are qalsim n̄abile sqom. Iga moiqom di iga Tamo Koba a qa are qalsim moiqom. Deqa iga n̄abile sqom kiyo iga moiqom kiyo di iga Tamo Koba aqa segi tamo un̄gasari sqom. ⁹ Kristus a dego moisiq olo n̄abile osiq subq na tigelej. Deqa a tamo n̄abile so qaji nan̄gi ti tamo moreño qaji nan̄gi ti nan̄go Tamo Koba gaigai sqas.

¹⁰ Nin̄gi kiyaaqun̄go Kristen was nan̄go kumbra pegiyooqnsib uge qa minjreqnub? Osib nan̄gi misilin̄jreqnub? Nin̄gi qalie, mondon iga kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelamqa a na iga pegigwas. ¹¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen̄grenyeb unu, “E segi Tamo Koba. E n̄abile gaigai unum. Mondon̄ tamo un̄gasari kalil nan̄gi ijoq bosib ijo areq di sin̄ga pulutosib nan̄go medabu qujaitosib merbqab, ‘Ni segi Qotei.’” ¹² Qotei aqa anjam degsi unu deqa iga qalieonum, diño bati qa iga segi segi kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelosim gago kumbra kalil babtosis minjnam a quqwas.

Nin̄gi nun̄go Kristen was nan̄gi kumbra ugeq breinjraib

¹³ Deqa iga gago Kristen was nan̄gi uge qa minjrqasai. Osim nan̄gi uyeq breinjrqasai. ¹⁴ Tamo Koba Yesus na e powo ebej deqa e qalieonum, in̄gi in̄gi kalil Qotei na gereiyelenej qaji di jiga bei saiqoji. Ariya Kristen was bei a endegsi are qalqas, “In̄gi di jigat.” A degsi are qalsim deqa a in̄gi di getentqas. ¹⁵ Ariya a in̄gi di getentimqa nin̄gi olo in̄gi di uyib nun̄gsimqa a are gulbeyyqas. Nun̄go kumbra dena nin̄gi qalaqalaiyo kumbra uratosib nun̄go Kristen was aqa are gulbetetqab. Kristus a nun̄go was di qalaqalaiyosiq moiyej deqa nin̄gi nun̄go in̄gi uyo qa osib a ugeugeiyayib. ¹⁶ Nin̄gi mareq nub, “Iga in̄gi di uyqom di kumbra bole.” Di nin̄gi kere mareq nub. Ariya nun̄go kumbra bole di Kristen was qudei nan̄gi unsib olo uge qa marqab di keresai. Deqa un̄gum, nin̄gi in̄gi di uyaib. ¹⁷ Mondor Bole na aqaryaigimqa iga kumbra bole ti lawo kumbra ti arebolebole ti sqom gam dena Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas. Iga in̄gi ti ya ti uyoqnoqom gam dena sai. ¹⁸ Tamo nan̄gi ijo anjam deqa are qalsib Kristus aqa wau ojgab di Qotei a nan̄gi qa tulan̄j arearetoqnqas. Amqa tamo un̄gasari kalil nan̄gi na nan̄gi unjrsib marqab, “Nan̄gi tamo bole.”

¹⁹ Deqa iga kalil lawo na sosim gago Kristen was nanği singilatnroqnom.
²⁰ Niği inği uyo na Qotei aqa wau ugetaib. Bole, niği inği kalil uyqa kere. Ariya niği inği bei uysib dena nunğo Kristen was bei uneq waiyqab di kumbra uge. ²¹ Niği damu ti wain ti uysibqa kiyo kumbra bei ysisbqa kiyo dena nunğo was bei uneq waiyqab di kumbra uge. Deqa niği kumbra di uratıy. ²² Niği Qotei qa nunğo areqalo singilateqnuub deqa niği qalie, niği inği kalil uyqa kere. Ariya nunğo qalie di nunğo are miligiq di ulitib soqnem. Yim Qotei a segi unqas. Niği inği bei uyqa marsib are gulbeingwasai di niği arebolebole na uyiy. ²³ Ariya nunğo ambleq di tamo bei a inği bei uyqa osim are gulbeyim uyqas di a une ti sqas. A Qotei qa aqa areqalo singilateqnu ariya a inği di uyqa osim are gulbeyim uyqas di a une atqas.

15

Niği Kristus aqa kumbra dauryoqniy

¹ Tamo unğasari gudei Yesus qa nanğo areqalo singilateqnuub qaji nanğo areqalo di kiñala singilaosai unu. Deqa iga singila ti unum qaji iga na nanği aqaryainroqnsim nanğo gulbe qoboiyetnroqnom. Iga gago segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. ² Iga gago Kristen was nanği aqaryainroqnsim singilatnroqnom. ³ Iga qalie, Kristus a dego aqa segi jejamu aqaryaiyosai- qnej. A nami endegsi Qotei pailyej, “O Abu, tamo gudei ni qa anjam uge mareqnuub qaji nanği e qa dego anjam uge mareqnuub.” Qotei aqa anjam di agi nengrenq di unu. ⁴ Qotei aqa anjam kalil nami nengrenyeb qaji di iga Qotei aqa gam osorgwajqa deqa osib nengrenyeb. Anjam dena gago are singilatetgim iga singila na tigelognsim Qotei na mondoñ iga elenqajqa deqa tariñoqnsim sqom. Utru deqa nengrenyeb. ⁵ Qotei a segi na gago are singilatetgoqnsiq aqaryaiqeñaqa iga singila na tigeleqnum. Deqa a na marimqa niği kalil koba na Kristus Yesus aqa kumbra dauryosib areqalo qujaitosib soqniy. ⁶ Sosib niği kalil medabu qujaitoqnsib gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqniy.

Kristus na Juda nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti aqaryainrej

⁷ Kristus a niği qa areboleboleiyonaq niği gereinğej dego kere niği nunğo Kristen was nanği qa areboleboleingim gereinroqniy. Yim nunğo kumbra dena niği Qotei aqa ñam tulañ soqtoqniy. ⁸ E endegsi marqai. Kristus a Juda nanği qa are qalsiq wauoqnej. Qotei aqa anjam kalil bole. A nami Juda nanğo moma utru nanği inği bole bole enjrqa marej. Anjam di singilatqajqa deqa Kristus a wauoqnej. ⁹ Kristus a sawa bei bei qaji nanği qa dego wauoqnej. Qotei a nanği qa dulej aqa kumbra di nanği qalieosib aqa ñam soqtqajqa deqa Kristus a wauoqnej. Agi Kristus aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “E sawa bei bei qaji nanğo ambleq di ino ñam soqtoqnqai. E ino ñam soqtqa oqnsiy ni qa louqnqai.”

¹⁰ Anjam bei dego unu, “O sawa bei bei qaji niği ti Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği ti koba na areboleboleingim soqniy.” ¹¹ Anjam bei dego unu,

“O sawa bei bei qaji kalil, niği Tamo Koba aqa ñam soqtoqniy. Od, niği kalil aqa ñam soqtoqniy.”

¹² Aisaia a dego Qotei aqa medabu osiqa anjam bei endegsi marej, “Mondoñ Devit aqa abu Jesi aqa moma nanğog dena mandor kobaquja bei brantqas.

Brantosim a na sawa bei bei qaji kalil nanḡi taqatnjroqnaqas. Nanḡi a bosim boletnjrqajqa deqa are qalsib tariñoqnsib sqab.”

13 O ijo was, Qotei a nami iga inḡi bole bole egwajqa marej deqa iga tariñoqnsim unum. Niḡi Qotei qa nuḡgo areqalo singilateqnuḡ deqa a na niḡi tulaḡ keretḡḡimqa niḡi arebolebole ti are lawo na ti soqniy. Amqa Mondor Bole na niḡi singilatḡimqa niḡi inḡi bole bole Qotei a nami enḡwa marej qaji deqa tariñoqnsib soqniy.

Pol a Qotei aqa wau ojqonej deqa a tulaḡ areboleboleiyqonej

14 O ijo was kalil, ijo are miligiq di e qalieonum, niḡi kumbra bole gaigai yeqnuḡ. Niḡi powo koba ti unub deqa niḡi Qotei aqa tamo unḡasari nanḡi gam bole osornjreqnuḡ. 15 Qotei a e qa are boleiyonaq wau ebej deqa e anjam singila endi nengrenyosim nuḡgoq qarinyonum. Niḡi ijo anjam endeqa are walḡaim deqa e nengrenyonum. 16 E Kristus Yesus aqa wau tamo unum deqa e sawa bei bei qaji nanḡo ambleq di wauoqnsim Qotei aqa anjam bole nanḡi minjre minjre laqnum. E nanḡi joqsiy Qotei aqa ulatamuq di atrainjrobilitqa Qotei a nanḡi qa tulaḡ areboleboleiyqajqa deqa e wau eqnum. Mondor Bole na nanḡi singilatnjrimqa nanḡi Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib dauryqajqa deqa ti e nanḡi qa wau eqnum.

17 Aqo Kristus Yesus wo ombla wau eqnum deqa e Qotei aqa wau yqajqa tulaḡ areboleboleibeqnu. 18-19 Kristus a nami ijo medabu na ti ijo baḡ na ti wau yoqnej. Wau deqa segi e niḡi saiḡwai. E wau bei qa niḡi saiḡwasai. Kristus na e singila ebeqnaqa e manḡwa gargekoba yoqnem. Qotei aqa Mondor na dego e singilatbeqnaqa e wauoqnem. Kristus a kumbra kalil di yoqnej. Di kiyaaq? A na sawa bei bei qaji nanḡo are tigeltetnjrimqa nanḡi Qotei aqa anjam dauryqajqa deqa. E Jerusalem dia wau utru atsim Kristus aqa anjam bole mare mare laqnsim gilsim torei Ilirikum sawaq di diḡtem. 20 E are qalem, e na tamo unḡasari Kristus aqa ḡam qaliesai qaji nanḡo sawaq di Qotei aqa anjam bole palontoqnaqai. Tal ai utru tamo bei na tigeltej qaji gogeq di e olo tal atqasai. E degsi are qalem. 21 Agi Qotei aqa anjam bei endegsi nengrenḡ di unu, “Tamo unḡasari Kristus aqa ḡam nami quosai qaji nanḡi a unqab. Tamo unḡasari aqa anjam nami quosai qaji nanḡi quusib a qa poinjrqas.”

Pol a Rom Kristen nanḡi unjrsim dena Spen sawaq gilqas

22 O ijo was, e Qotei aqa wau di ojeqnum deqa e nuḡgoq bqaḡqa gam getenejunu. Deqa e nuḡgoq bqa yeqnam keresaiibeqnu. 23 Wausau gargekoba e niḡi nuḡwajqa are qaloqnem. Ariya bini e sawa endia wau bei saiḡoji. 24 Deqa e Spen sawaq gilqa osiy e mati nuḡgoq bosiy nuḡḡsiy niḡi ti koba na sokiḡalayitqa niḡi inḡi inḡi qa aqaryaibibqa e Spen sawaq gilqai.

25 Ariya e mati Jerusalem aisiy dia Juda Kristen nanḡi unjrsiy aqaryainjrqai. Nanḡi Qotei aqa segi tamo unḡasari unub. 26 Nanḡi qudei inḡi inḡi qa truqeqnuḡ deqa Kristen was Masedonia sawa ti Akaiia sawa ti di unub qaji nanḡi na nanḡi aqaryainjrqqa marsib silali koroiyeb unu. 27 Nanḡi nanḡo segi areqalo na silali di koroiyeb. Juda Kristen nanḡi na nanḡi Qotei aqa anjam qa aqaryainjreqnuḡ deqa nanḡi na kamba olo Juda Kristen nanḡi jejamu qa inḡi inḡi qa aqaryainjreqnuḡ. Nanḡo wau bole agide.

28 Deqa e mati silali koroiyqajqa wau di kobotosiy silali di Jerusalem osiy aisiy bunuqna e Spen sawaq gilqa osiy e nuḡgoq bosiy nuḡḡwai. 29 E

galieonum. E nunḡoq bḡai di e Kristus aḡa kumbra bole kalil ijoq di maḡejunu qaji di osi bosiy niḡgi osorḡgitqa dena niḡgi siḡgilaqab.

³⁰ O ijo was niḡgi gago Tamo Koba Yesus Kristus a qa ti qalaqalaiyo kumbra Mondor na iga osorgeḡnu qaji deḡa ti are qalsibqa e koba na Qotei pailyqajqa waukobaoḡḡom. Od, niḡgi e qa Qotei pailyoḡniy. ³¹ Yim Qotei na e aḡaryaibosim anjam gotraḡyo tamo Judia sawaq di unub qaji naḡgo baḡḡ dena e olo oḡas. E Qotei aḡa segi tamo uḡgasari Jerusalem di unub qaji naḡgi qa silali koroiyeḡnum. Niḡgi Qotei pailyibqa a na naḡgo are tigeltetnḡrimqa naḡgi ijo wau deḡa tulaḡ areboleboleiḡḡas. ³² Qotei na marim e nunḡoq bosiy nuḡḡsiy dena e areboleboleibḡas. Osiy niḡgi koba na aḡaratosim dena e siḡgila oḡai.

³³ Qotei a are lawo qa utru. A niḡgi kalil koba na soḡnebe. Bole.

16

Pol a kaiye anjam Rom Kristen naḡḡoq qarirḡyej

¹ Niḡgi gago jaja Fibi osib gereiyoḡniy. A na Kristen tamo uḡgasari Senkria qureḡ di unub qaji naḡgi qa waukobaeḡnu. ² Niḡgi Tamo Koba a qa are qalsib Fibi qalaqalaiyoḡniy. Niḡgi Qotei aḡa segi tamo uḡgasari unub deḡa niḡgi kumbra bole dauryosib Fibi qalaqalaiyoḡniy. Fibi a gulbe ti soḡnimqa kiyo iḡgi bei qa truḡuamqa kiyo niḡgi na aḡaryaiyiy. A nami tamo uḡgasari gargekoba naḡgi aḡaryainḡroḡnsiq e deḡo aḡaryaiboḡnej. Deḡa niḡgi a urataib. A kamba deḡo aḡaryaiyiy.

³ Niḡgi na ijo kaiye anjam endi osib Prisila Akwila wo naḡgi aiyel minḡriy. Naḡgi aiyel e koba na Kristus Yesus aḡa wau ojeḡnum. ⁴ Nami jeu tamo naḡgi na e lubqa laḡnab naḡgi aiyel moiḡa ulaosai. Naḡgi e aḡaryaibeb. Deḡa e naḡgi aiyel minḡreḡnum, “Keretonub.” E segi sai. Kristen tamo uḡgasari sawa sawa kalilḡ di unub qaji naḡgi deḡo naḡgi aiyel minḡreḡnub, “Keretonub.” ⁵ Ariya niḡgi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen tamo uḡgasari kalil Prisila Akwila wo naḡgo talḡ di loueḡnub qaji naḡgi deḡo minḡriy.

Osib Epainetus deḡo ijo kaiye anjam endi minḡjiy. E a tulaḡ qalaqalaiyeḡnum. A Esia sawa qaji. Tamo kalil Esia sawaq di unub qaji naḡgi are bulyosaisonabqa Epainetus a namoḡna are bulyosiq Kristus qa aḡa areḡalo siḡgilatej.

⁶ Niḡgi na ijo kaiye anjam endi osib Maria deḡo minḡjiy. A niḡgi aḡaryaingwa maroḡnsiq waukobaoḡnej.

⁷ Niḡgi na ijo kaiye anjam endi osib Andronikus Junias wo naḡgi aiyel deḡo minḡriy. Naḡgi aiyel ijo leḡ naḡgi. Jeu tamo naḡgi na naḡgi aiyel e ombla ojeleḡosib tonto talḡ di breigonab soḡnem. Qotei na naḡgi aiyel wau enḡrej deḡa naḡgi aḡa anjam mare mare laḡnub. Deḡa naḡgi aiyel deḡo ḡam ti. E are bulyosaisonam naḡgi aiyel namoḡna are bulyosib Kristus qa naḡgo areḡalo siḡgilateb.

⁸ Ariya niḡgi ijo kaiye anjam endi Ampliatius deḡo minḡjiy. E Tamo Koba aḡa ḡam na a tulaḡ qalaqalaiyeḡnum.

⁹ Niḡgi Urbanus deḡo ijo kaiye anjam endi minḡjiy. A iga ti koba na Kristus aḡa wau ojeḡnum. Niḡgi Stakis deḡo ijo kaiye anjam endi minḡjiy. E a tulaḡ qalaqalaiyeḡnum.

¹⁰ Niḡgi Apeles deḡo ijo kaiye anjam endi minḡjiy. Iga galieonum, a bole Kristus dauryeḡnu.

Ningi ijo kaiye anjam endi osib Aristobulus aqa tal qujai nanngi ti dego minjriy.

¹¹ Osib Herodion a dego ijo kaiye anjam endi minjriy. A ijo len.

Ningi ijo kaiye anjam endi osib Narsisus aqa tal qujai nanngi ti dego minjriy. Nanngi Tamo Koba aqa tamo bole unub.

¹² Ningi Trifina Trifosa wo nanngi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriy. Nanngi aiyel Tamo Koba a qa waukobaeqnu.

Ningi ijo kaiye anjam endi osib Persis dego minjriy. E a tulan qalaqalaiye-qnum. A Tamo Koba aqa wau singila na ojeqnu.

¹³ Ningi ijo kaiye anjam endi Rufus dego minjriy. A tamo bolequja sosiq Tamo Koba dauryeqnu. Ningi aqa ai dego ijo kaiye anjam endi minjriy. A ijo ai bul.

¹⁴ Ningi ijo kaiye anjam endi osib Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas nanngi minjriy. Osib Kristen was kalil nanngi koba na unub qaji nanngi dego minjriy.

¹⁵ Osib Filologus Julia wo nanngi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriy. Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Nereus na aqa jaja na Olimp as na ariya Qotei aqa tamo ungasari kalil nanngi koba na unub qaji nanngi ti minjriy.

¹⁶ Ningi na nungo Kristen was kalil nanngi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi yeqnu.

Kristus aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi na dego ningi kaiyeingonub.

Tamo qudei na Kristen nanngi potoaiyeltnjreqnu

¹⁷ O ijo was, nungo ambleq di tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam ningi nami qusib dauryeb qaji di gotranjyoqnsib olo bubulyeqnu. Osib Kristen nanngi potoaiyeltnjroqnsib uneq breinjreqnu. Deqa e ningi singila na endegi merngwai. Ningi tamo deqaji nanngi qa geregere nam atoqnsib nanngi qoreinjriy. ¹⁸ Tamo deqaji nanngi gago Tamo Koba Kristus aqa wau ojosaieqnu. Nanngi nanngo segi jejamu qa kumbra qa are qaloqnsib dauryeqnu. Osib tamo ungasari nanngi walawalainjroqnsib gisa gisanjroqnsib nanngi nanaritnjreqnu. Tamo ungasari nanngi di kumbra bole ti kumbra uge ti geregere pegiyosaieqnu. ¹⁹ O ijo was, e ningi qa tulan areboleboleibeqnu. Di kiyaga? Ningi Qotei aqa anjam geregere dauryeqnab tamo ungasari kalil nanngi deqa queqnu. Ariya e ningi endegi merngwai. Ningi kumbra bole yqajqa geregere poingonim kumbra uge yqajqa nanariosib soqniy. ²⁰ Qotei a are lawe qa utru. Sokiñala a na Satan ojsim osi bosim nungo singaq di atim ningi na sosqab.

Gago Tamo Koba Yesus a ningi qa are boleyeme.

Tamo qudei na kaiye anjam Rom Kristen nanngoq qarinyeb

²¹ Timoti a e ombla wauo qaji. A na ningi kaiyeingwo. Lusius na Jeson na Sosipater na nanngi qalub dego ningi kaiyeingonub. Nanngi qalub ijo len nanngi.

²² Ijo nam Tertius. E Pol aqa medabuq na anjam kalil endi osim ijo segi ban na nengreyonum. E dego Tamo Koba aqa nam na ningi kaiyeingonum.

²³ Gaius a dego ningi kaiyeingwo. A na e osiqa aqa segi talq di e gereibeqnu. Osiqa Kristen tamo ungasari kalil qure endia loueqnu qaji nanngi dego gereinjreqnu.

Erastus Kwartus wo nanngi aiyel dego ningi kaiyeingonub. Erastus a Korin qure nanngo silali taqateqnu qaji tamo. Kwartus a gago Kristen was.

²⁴ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a nin̄gi kalil qa are boleyeme. Bole.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom

²⁵ Yesus Kristus aqa anjam bole e mare mare laqnum qaji dena Qotei na nin̄gi torei singilat̄ngwa kere. Tulañ nami Kristus aqa anjam bole di uliesoqnej. ²⁶ Ariya bini Qotei na anjam di boleq ateqnu. Qotei ñambile gaigai unu qaji a marnaqa aqa medabu o qaji tamo nan̄gi anjam di nengren̄yonab soqnej. Sonaqa iga na olo osim tamo un̄gasari sawa sawa kalilq di unub qaji nan̄gi minjre minjre laqnum. Deqa nan̄gi uli anjam di quoqnsib poinjreqnu. Qotei na anjam di boleq ateqnu. Di kiyaga? Tamo un̄gasari sawa bei beiq di unub qaji nan̄gi anjam di qusib nan̄go areqaloq di singilatosib dauryqajqa deqa. ²⁷ Qotei qujai di a powo koba ti unu. Deqa iga bati gaigai Yesus Kristus aqa wau na Qotei aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

1 KORIN

Pol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu

¹⁻² E Pol. Kristus Yesus na e qarinqbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e metabosiqqa wau di ebej. O ijo was kalil, aqo gago was Sostenes wo anjam endi nengrenyosim nunqoq qarinyonum. Ningi Korin qureq di Qotei qa loueqnub qaji. Kristus Yesus na ningi elenjosiqqa Qotei aqa segi kumbra boleq di atej. Qotei na ningi aqa segi tamo unqasari sqa marsiqqa ningi giltngrej. Osiqa Kristen kalil qure qureq di gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam meteqnub qaji nanqi dego giltngrej. Yesus a gago Tamo Koba. A Kristen kalil nanqo Tamo Koba. ³ Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanqi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Pol a Korin Kristen nanqi qa are qaloqnsiq Qotei binjiyeqnu

⁴ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a ningi qa are boleiyej. Deqa e bati gaigai ningi qa are qaloqnsim ijo Qotei binjiyeqnum. ⁵⁻⁶ Kristus aqa anjam iga nami ningi mernqoqnem qaji di nunqo are miligiq di singila na waueqnu. Ningi Kristus beteryejunub deqa Qotei na nunqo kumbra kalil qa ti nunqo anjam maro qa ti nunqo powo qa ti ningi tulan keretngrej. ⁷ Deqa ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus a mondon brantim unqajqa tarinqoqnsib unub. Ningi Qotei aqa Mondor aqa singila ejunub deqa ningi singila bei qa truquosaieqnub. ⁸ Yesus Kristus a ningi gaigai singilatngqoqnimqa ningi singila na tigelqnsib gilsib gilsib diño bati itqab. Yimqa gago Tamo Koba Yesus Kristus a lan qureq na brantim ningi Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji sqab. ⁹ Yesus Kristus a Qotei aqa Niri. A gago Tamo Koba. Qotei na ningi metngrej deqa ningi Yesus beteryosib a ombla are qujaitosib unub. Qotei a tamo bole unu deqa a ningi uratngwasai.

Korin Kristen nanqi ñirinjoqnsib pupoeqnub

¹⁰ Ariya ijo was kalil, e gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na ningi singila na endegsi mernqwai. Ningi kalil anjam qujai maroqniy. Ningi anjam bei bei qa ñirinjosib pupoelenjaib. Ningi areqalo qujaitosib koba na geregere soqniy. ¹¹ Tamo nanqi Kloe aqa talq di unub qaji nanqi na e endegsib merbonab quem, “Korin Kristen nanqi ñirinjoqnsib anjam na qoteqnub.” ¹² O ijo was kalil, ningi anjam na qoteqnub qaji nunqo utru agiende. Ningi qudei mareqnub, “E Pol dauryo qaji tamo.” Ningi qudei mareqnub, “E Apolos dauryo qaji tamo.” Ningi qudei mareqnub, “E Pita dauryo qaji tamo.” Ariya ningi qudei mareqnub, “E Kristus dauryo qaji tamo.” Ningi anjam na qoteqnub qaji nunqo utru agide. ¹³ Ningi kiyayqa kumbra degyeqnub? Kristus a segi poelenjosiq tamo gargekobaej kiyoy? E Pol e segi ningi qa ñamburbasq di moyem kiyoy? Ningi ijo ñam na yanso eb kiyoy? Di sai. ¹⁴ E nami nunqo ambleq di sosim e tamo qudei nanqi yansnjrosaiqnem. E ijo kumbra deqa are qaloqnsim Qotei binjiyeqnum. Od, Krispus Gaius wo nanqi aiyel e na yansnjrem. ¹⁵ Deqa tamo bei a endegsi marqa keresai, “E Pol aqa ñam na yanso em.” ¹⁶ Bole, tamo nanqi Stefanas aqa talq di unub qaji nanqi dego e na yansnjrem. Ariya e tamo qudei nanqi dego yansnjrem kiyoy di e poibosai. ¹⁷ Kristus na e tamo nanqi yansnjrqqa marsiq e qarinqbosai. E aqa anjam bole palontqajqa osiq e qarinqbej. Deqa e mandam tamo nango powo na Kristus

aqa anjam palontosaieqnum. E degyeqnum qamu Kristus a namburbasq di moiyej di a lanja moiyej qamu.

Kristus a Qotei aqa singila ti powo ti unu

¹⁸ Tamo nanği padalqa gamq di unub qaji nanği mareqnum, “Kristus a namburbasq di moiyej anjam di nanari anjam.” Nanği degsib mareqnum. Ariya iga Qotei na eleneqnu qaji iga mareqnum, “Kristus a namburbasq di moiyej anjam di Qotei aqa singila ti unu.” ¹⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenjeyeb unu, “Powo tamo nanğo powo e na taqal atetnjrqai. Qalie tamo nanğo qalie dego e na kobotetnjrqai.” ²⁰ O ijo was kalil, powo tamo ti dal anjam qalie tamo ti nanği qa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Nanği mandam qaji powo ejunub deqa Qotei na nanği olo nanaritnjreqnu. Od, tamo nanği anjam na qotqajqa arearetnjreqnu qaji nanği di Qotei na olo nanaritnjreqnu.

²¹ Mandam tamo nanğo powo na nanği Qotei qalieqa keresai. Qotei na aqa segi powo na gam getentetnjrej deqa nanği a qa qalieqa keresai. Nanği a qa qalieqajqa gam bei a na osornjrej. Gam agiende. Anjam iga palonteqnum qaji di tamo nanği qusib Yesus qa nanğo areqalo singilatqab di Qotei na nanği elenqas. Gam dena qujai nanği Qotei qa qalieqab. Ariya tamo qudei nanği anjam di quoqnsib mareqnum, “Di nanari anjam.” ²² Agi Juda nanği Qotei aqa manwa lanja unqajqa mareqnum. Grik nanği mandam qaji powo oqajqa tulanj singilaeqnum. ²³ Kristus a namburbasq di moiyej anjam di iga palontoqnsim laqnam Juda nanği quoqnsib uge qa mareqnum. Grik nanği anjam di quoqnsib nanari qa mareqnum. ²⁴ Ariya tamo unğasari Qotei na metnjrej qaji di Juda ti Grik ti nanği qalie, Kristus a Qotei aqa singila ti powo ti unu. ²⁵ Mandam tamo nanği mareqnum, “Anjam di nanari anjam.” Di sai. Anjam di Qotei aqa powo ti unu. Anjam dena mandam tamo nanğo powo tulanj bunjeyjumu. Mandam tamo nanği mareqnum, “Anjam di singila saiqoji.” Di sai. Anjam di Qotei aqa singila ti unu. Singila dena mandam tamo nanğo singila tulanj bunjeyjumu.

²⁶ O ijo was niñgi are qaliy. Qotei na niñgi metnğej bati deqa niñgi gargekoba mandam qaji powo saiqoji soqneb. Niñgi gargekoba singila saiqoji soqneb. Niñgi gargekoba ñam saiqoji soqneb. ²⁷ Tamo qudei nanği mandam qaji powo ejunub deqa nanği mareqnum, “Tamo Qotei na giltnjrej qaji nanği nanari tamo.” Yeqnab nanari tamo nanği dena olo mandam qaji tamo nanği di jemai enjreqnum. Tamo singila ti unub qaji nanği mareqnum, “Tamo Qotei na giltnjrej qaji nanği singila saiqoji unub.” Yeqnab tamo singila saiqoji nanği dena olo mandam qaji tamo nanği di jemai enjreqnum. ²⁸ Tamo ñam ti unub qaji nanği mareqnum, “Tamo Qotei na giltnjrej qaji nanği ñam saiqoji unub.” Yeqnab tamo ñam saiqoji nanği dena olo mandam qaji tamo nanği di ñam aguq atetnjreqnum. ²⁹ Deqa iga qalieonum, Qotei aqa nğngalaq di tamo bei na aqa segi ñam soqtqa keresai. ³⁰ Qotei a segi na niñgi Kristus Yesus aqa banq di atej. Deqa Kristus aqa wau na iga Qotei aqa powo ejunum. Kristus aqa wau na iga tamo bole tintin unum. Aqa wau na iga Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim walweleqnum. Aqa wau na Qotei a gago uneq na iga awaiğej deqa gago une na iga olo taqatgwa keresai. ³¹ Utru deqa iga gago segi ñam soqtqa keresai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenjeyeb unu, “Tamo bei a ñam bei soqtqa marsimqa a Tamo Koba aqa ñam segi soqteme.”

2

Korin Kristen nanği Yesus qa nanço areqalo singilateqnu

¹ O ijo was kalil, e nami nuńçoq bosim Qotei aqa anjam palontoqnsim mernçoqnem bati deqa e mandam qaji powo na anjam palontosaioqnem. E anjam kokba lańa lańa palontosaioqnem. ² E endegsi are qaloqnem. E nuńço ambleq di sosiy Yesus Kristus aqa anjam segi mernçoqñqai. A ńamburbasq di moiyey anjam di segi nińgi mernçoqñqai. E degsi are qaloqnem. ³ E nuńço ambleq di soqnem bati deqa e singila saiqoji soqnem. Deqa e ulaugetoqnsim ginda gindańoqnem. ⁴ Anjam e palontoqnem qaji di e Qotei aqa Mondor aqa singila na palontoqnem. E mandam qaji powo na anjam palontit nińgi qusib are bulyqajqa deqa are qalosaioqnem. ⁵ Deqa nińgi Kristus qa nuńço areqalo singilateb di mandam tamo nanço powo na sai. Di Qotei aqa singila na.

Qotei aqa Mondor na iga powo bole egeqnu

⁶ Bole, Kristen qudei nanği Qotei aqa kumbra dauryqajqa singila ti unub. Deqa iga nanği anjam minjreqnam nanği powo bole eqnub. Powo di mandam qaji powo sai. Tamo kokba padalqa gamq di unub qaji nanço powo sai dego. ⁷ Di Qotei aqa segi powo nami ulitesoqnej qaji. Powo di iga ubtoqnsim mareqnum. Powo di aqa utru agiende. Tulań nami Qotei na iga lań qureq oqwjajqa gam gereiyetgej. ⁸ Powo di mandam qaji tamo kokba nanği poinjrosaeqnu. Nanği poinjrej qamu nanği na Tamo Koba lań qureq di unu qaji a osib ńamburbasq di qamosai qamu. ⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nanço ńamdamu na lań qure qa ińgi ińgi unosaieqnu. Nanço dabkala na ińgi ińgi deqa quosaieqnu. Nanço areqaloq di ińgi ińgi di yala sosai. Ińgi ińgi di Qotei na tamo uńgasari a tulań qalaqalaye qnu qaji nanği segi gereiyetnjrej unu. Deqa nanği oqsib oqab.” ¹⁰ O ijo was kalil, anjam di nami uliesonaqa Qotei aqa Mondor na babtosiq iga mergej. Qotei aqa areqalo uliejunu qaji di Mondor a segi qalie. Qalie kalil agi Mondor aqaq di unu. ¹¹ Tamo bei a tamo bei aqa areqalo qalieqa keresai. Tamo aqa mondor aqa are miligiq di unu qaji a segi aqa areqalo qalie. Dego kere tamo bei a Qotei aqa areqalo qalieqa keresai. Qotei aqa Mondor a segi Qotei aqa areqalo qalie. ¹² O ijo was kalil, iga mandam qaji mondor osai. Iga Mondor agi Qotei aqaq na bej qaji di em. Deqa lań qure qa ińgi ińgi Qotei na egeqnu qaji di iga qalie. Mondor na ińgi ińgi di iga osorgeqnu. ¹³ Iga ińgi ińgi deqa anjam mare mare laqnum. Iga mandam qaji tamo nanço powo na anjam marosaieqnum. Mondor na iga powo egeqnaqa iga anjam mareqnum. Mondor aqa anjam di iga na tamo uńgasari Mondor ti unub qaji nanği minjreqnum.

¹⁴ Tamo uńgasari Qotei aqa Mondor ti sosai qaji nanği lań qure qa ińgi ińgi di oqa keresai. Di kiyaqa? Nanği mareqnu, “Ińgi ińgi di nanari tamo nanço ińgi.” O ijo was kalil, ińgi ińgi di iga Mondor aqaq na eleneqnum. Deqa tamo uńgasari Mondor ti sosai qaji nanği ińgi ińgi deqa poinjrqa keresai. Tamo uńgasari Mondor ti unub qaji nanği segi ińgi ińgi deqa poinjrqa kere. ¹⁵ Od, tamo uńgasari Mondor ti unub qaji nanği ińgi ińgi kalil geregere pegiyeqnu. Ariya tamo uńgasari nanği di mandam tamo bei na peginjrqqa keresai. ¹⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere? Tamo dego bei sosai.” Ariya iga Kristus aqa areqalo ejunum.

3

Pol Apolos wo nanngi Qotei aqa wau tamo bole

¹ O ijo was kalil, e nunngo ambleq di soqnem bati deqa ninngi Kristus aqa kumbra geregere qalieosaisoqneb. Ninngi angoro mom bul soqneb. E na tamo ungasari Qotei aqa Mondor dauryeqnub qaji nanngi anjam damu ti minjreqnum. Ariya ninngi areqalo namij dauryoqneb deqa e na anjam damu ti ninngi merngwa yeqnam ugeiboqnej. ² Ninngi angoro mom bul soqneb deqa ninngi damu uyqa keresai. Deqa e ninngi damu anainngosaisoqnem. E ninngi mungum anainngoqnem. Agi bini ninngi damu uyqa keresai unub. ³ Ninngi areqalo namij dauryoqnsib unub. Agi ninngi nunngo Kristen was nanngi qa are ugeingeqnaqa koba na anjam na qotoqnsib laqnub. Nunngo kumbra di jejamu qa kumbra uge. Di mandam tamo nanngo kumbra. ⁴ Agi ninngi qudei mareqnub, “E Pol dauryo qaji tamo.” Ninngi qudei mareqnub, “E Apolos dauryo qaji tamo.” O ijo was kalil, nunngo kumbra di mandam tamo nanngo kumbra.

⁵ Apolos a tamo kiyero? E Pol e segi tamo kiyero? Aqo aiyel Qotei aqa wau tamo segi. Tamo Koba a na aqo aiyel wau segi segi egej. Deqa iga aqa anjam ninngi merngonam qusib Yesus qa nunngo areqalo singilateb. ⁶ E wauq di ingi yagonam Apolos a inngiq di ya atej. Ariya Qotei a segi na ingi boletej. ⁷ Deqa tamo ingi yageqnu qaji a ñam saiqoji unu. Tamo inngiq di ya ateqnu qaji a dego ñam saiqoji unu. Ariya Qotei ingi boleteqnu qaji a segi ñam koba ti unu. ⁸ Tamo ingi yageqnu qaji wo tamo inngiq di ya ateqnu qaji wo nanngi aiyel ombla Qotei aqa wau ojeqnub. Mondonj Qotei na nanngo wau segi segi pegiyosim awai enjrqas. ⁹ Aqo aiyel Qotei ombla wau ojeqnum. Qotei aqa ingi wau agi ninngi.

Qotei aqa wau tamo nanngi tal gereiyo qaji tamo bul

Ninngi Qotei aqa tal bul unub. ¹⁰ Qotei a e qa are boleiyosiq wau ebej deqa e tal gereiyo qaji tamo bul unum. E tal gereiyqajqa qalie bole deqa e tal aqa utru atem. E tal aqa utru atem deqa tamo qudei nanngi olo tal ai gogeq di tal ateqnub. Deqa e nanngi endegsi minjreqnum, “Ninngi tal geregere atoqniy.” ¹¹ O ijo was ninngi qalie, Qotei na Yesus Kristus osiq a tal ai tuma qaji bul tigeltej unu. Deqa tamo qudei na olo tal ai tuma qaji bei ataib. Yesus a segi qujai tal ai tuma qaji bole. ¹² Ariya tamo nanngi tal ai gogeq di tal atqa oqnsib gol na ti silva na ti meninj naimyo na ti ñamtañ na ti liki na ti ingi ñenngi aqa sau na ti tal ateqnub. ¹³ Mondonj Qotei na tamo nanngi peginjro batiamqa a ñamyuwo bulosim tamo kalil nanngo wau segi segi boleq atsim pegiyosim nanngo wau bole kiyo uge kiyo di unqas. ¹⁴ Tamo qudei nanngo wau di ñamyuwo na yugwasai deqa nanngi awai bole oqab. ¹⁵ Tamo qudei nanngo wau di ñamyuwo na yuelenqas deqa nanngo wau kalil torei loumqas. Ariya tamo nanngi di padalqasai. Nanngi ñamyuwoq di padalqa jojomoqniq Qotei na nanngi dena olo elenqas.

Ninngi Qotei aqa atra tal bul unub

¹⁶ Ninngi Qotei aqa atra tal bul unub. Qotei aqa Mondor a nunngo ambleq di unu. Di ninngi qaliesai kiyo? ¹⁷ Qotei aqa atra tal di agi ninngi. Deqa tamo bei na atra tal di ugeugeiyqas di Qotei na kamba tamo di ugeugeiyqas.

Iga tamo nanngo ñam soqtqasai

¹⁸ Ninngi nunngo segi jejamu gisanjaib. Ninngi qudei mandam qaji powo ti sosib endegsib are qaleqnub kiyo, “E powo koba ti unum?” Di sai. Ninngi

endegsib mariy, “Bole, e nanari tamo.” Degsib marib Qotei na olo powo enjgimqa dena ningi powo bole oqab. ¹⁹ Tamo nanngi mandam tamo nanngo powo ti unub qaji nanngi Qotei aqa njamgalaq di nanari tamo unub. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo nanngi mandam tamo nanngo powo ti unub qaji nanngi kumbra uge uge yeqnub. Yeqnab Qotei a kamba nanngi padalnjreqnu.” ²⁰ Anjam bei dego unu, “Tamo nanngi mandam tamo nanngo powo ti unub qaji nanngo areqalo Tamo Koba a segi qalie.

A qalie, nanngo areqalo di uge deqa nanngi wau bei bei yeqnab ugeinjreqnu.”

²¹ Deqa ningi na mandam tamo nanngo ñam soqtoqnaib. Ingi ingi kalil di nunngo. ²² Apolos, Pita, e Pol, mandam, nambile, moiyo, ingi ingi kalil bini unub qaji ti ingi ingi kalil bunuqna brantelenqab qaji ti di nunngo. ²³ Ariya ningi Kristus aqa. Kristus a Qotei aqa.

4

Qotei a segi na aqa wau tamo nanngi peginjreqnu

¹ O ijo was kalil, aqo Apolos wo iga Kristus aqa wau tamo. Iga Qotei aqa wau taqateqnum. Gago wau agiende. Iga Qotei aqa uli anjam mare mare laqnum. Ningi iga qa degsib are qaloqniy. ² Ningi qalie, wau taqato tamo a na wau lanja aqa medabu dauryoqnqas. Dego kere e Qotei aqa medabu dauryeqnum. ³ Deqa anjam pegiyo tamo bei na kiyo ningi na kiyo ijo kumbra pegiyqab di unngum. E deqa yala are qalqasai. E segi dego ijo kumbra pegiyosaieqnum. ⁴ Ijo kumbra uge bei unu kiyo di e geregere poibosai. Ariya e une saiqoji unum degsi marqa keresai. Tamo Koba a segi na e pegibqas. ⁵ Pegiyo bati brantosaiunu deqa ningi na tamo qudei nanngi peginjroqnaib. Ningi mati tarijesoqniqbqa mondonj Tamo Koba a bosimqa a segi na ingi ingi kalil ambruq di uliejunub qaji di suwanjoq di atqas. Osim tamo kalil nanngo areqalo dego boleq atqas. Yim bati deqa Qotei a gago segi segi kumbra unsim bole kiyo sai kiyo deqa mergwas.

Korin Kristen nanngi nanngo segi ñam soqteqnu

⁶ O ijo was kalil, aqo Apolos wo gago kumbra qa agi e na ningi merngonum. Di kiyaaqa? Ningi Qotei aqa anjam nenngrenq di unu qaji de ti olo anjam qudei ti turtosib diqoqnaib deqa. Osib tamo qudei nanngo ñam soqtoqnsib olo tamo qudei nanngo ñam aguq atoqnaib deqa. ⁷ Ningi gate kokba unub e? Sai. Nunngo ingi bole kiye Qotei na ningi engosai? Nunngo ingi ingi kalil agi Qotei na ningi engej. Deqa ningi kiyaaqa mareqnu, “Iga gago segi singila na ingi ingi kalil di ejunum”? Ningi kiyaaqa nunngo segi ñam soqteqnu?

⁸ Agi ningi are qaleqnu, “Iga ingi ingi kalil kere na unum. Iga ñoro koba ejunum. Deqa iga na Pol Apolos wo nanngi aiyel bunjnrsimqa iga segi mandor kokba bulonum.” O was ningi degsib are qalaib. Ningi mandor kokba bulonub qamu e ningi qa tulan areboleboleibqoqa Apolos omba na ningi beterngosim ningi koba na mandor kokba bulonum qamu. ⁹ Ijo areqalo agiende. Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa Qotei na gago ñam tulan aguq atej. Deqa iga tamo uge nanngi bulonum. Tamo uge nanngi agi anjam pegiyo tamo a na une ti qa minjroqnsiq moiyojnreqnu. Od, a na mandam tamo ti lanj anngo ti nanngo njamgalaq di nanngi moiyojnreqnu. O ijo was kalil, iga tamo uge nanngi di bulonum. ¹⁰ Iga Kristus aqa ñam osi laqnum deqa iga nanari tamo bulonum. Ariya ningi powo ti sosib deqa ningi Kristus qa qalie bole. Iga singila saiqoji unum. Ariya ningi singila ti

unub. Iga ñam saiçoji unum. Ariya niñgi ñam ti unub. ¹¹ Iga nami mam ti ya qar ti soqnem agi bini unum. Iga gara bolesai. Tamo qudei na iga ugeugeiqeçnub. Iga tal saiçoji. ¹² Iga ñes na ti gago segi ban na ti wauoqnsim unum. Tamo qudei na iga misiliñgeçnab iga kamba olo nançi qa pailyeçnum. Tamo qudei na iga ugeugeiqeçnab iga gulbe di qoboieçnum. ¹³ Tamo qudei na iga yomuigeçnab iga kamba olo nançi anjam bole minjreçnum. Iga tamo sougetejunub çaji nançi bulonum. Iga tamo uñgasari kalil nanço ñamgalaç di iñgi tulañ jigat bulosim unum. Iga nami degsi soqnem agi bini unum.

Pol na Korin Kristen nançi minjrej, “Niñgi ijo kumbra dauryiy”

¹⁴ O ijo was, niñgi ijo anjam endi sisiyosib jemaiñgwajqa e deça neñgrenyosai. E nuñço areçalo tingitetñgwajqa deça osim anjam endi neñgrenyonum. Niñgi ijo ançro bole. E niñgi tulañ qalaçalainçeqnum. ¹⁵ Nuñço abu çujai agi e segi. Nuñço abu gargekoba sai. Tamo 10,000 nançi na Kristus aça kumbra niñgi osorñgoqnaç di uñçum. E çujai Kristus Yesus aça anjam bole niñgi merñçonam çusib are bulyeb. Dena e nuñço abuem. ¹⁶ Deça e niñgi endegsi merñçwai. Niñgi ijo kumbra kalil dauryoçniy. ¹⁷ Utru deça e Timoti çarinyonum a nuñçoq bço. E nami Tamo Koba aça anjam Timoti minjnam a are bulyej. Deça a ijo ançro bole. E a tulañ qalaçalainçeqnum. A nuñçoq bosim ijo kumbra qa niñgi saiñçim quçwab. Ijo kumbra agiende. E Kristus beteryesosim a dauryeçnum. Ijo kumbra di e na sawa sawa kalilç di Kristen nançi osorñreçnum.

¹⁸ Ariya niñgi qudei endegsib are qaleçnub, “Pol a gagoç bçasai.” Osib niñgi diçoçnsib laqnub. ¹⁹ O was niñgi degaib. Tamo Koba a na odbimça e nuñçoq urur boçujatçai. Tamo nançi diçoçnsib laqnub çaji nanço siñçila çabe na eçnub di unçajqa bçai. E nanço anjam maro laña quçwabjqa bçasai. ²⁰ Niñgi çalie, Qotei a gago Mandor Koba sosiç iga taçatgeçnu. A laña anjam maro na iga taçatgosaieçnu. A siñçila na iga taçatgeçnu. ²¹ Nuñço are kiyersiç unu? E nuñçoq bosiy ñirintçosiy tingitçgwai kiyo e bosiy niñgi qalaçalainçosiy lawo na gereiñçwai kiyo? Niñgi segi mariy.

5

Sambala kumbra a Korin Kristen nanço ambleç di unu

¹ O ijo was kalil, e anjam bei endegsi quem. Nuñço ambleç di tamo bei a sambala kumbra yeçnu. Aça sambala kumbra di tulañ ugedamu. Tamo nançi Qotei çaliesai çaji nançi sambala kumbra deçaji yosaieçnub. Aça sambala kumbra agiende. A na aça abu aça ñauñ oçnsiç ombla sambalaeçnub. ² Niñgi aça sambala kumbra deça are ugeiñçosaieçnu, Niñgi akamosaieçnub. Niñgi diçoçnsib laqnub. Niñgi are ugeiñçej çamu niñgi tamo di osib nuñço ambleç dena taçal waiyeb çamu.

³ E niñgi koba na sosai. E isaç endi unum. Ariya niñgi ijo are miligiç di unub deça e niñgi ti sobulejunum. Deça e sambala tamo di aça une ça pegiyonum koboço. ⁴ E niñgi endegsi merñçwai. Niñgi gago Tamo Koba Yesus aça ñam na korooy. Yim koroç di e niñgi ti sobulitça Tamo Koba Yesus aça siñçila deço nuñçoq di sças. ⁵ Niñgi koroesosibça tamo di ojsib Satan aça banç di atibça Satan na a osim aça jejamu gulbe yças. Yim mondoñ Tamo Koba Yesus a bçajça batiamça Qotei na tamo di aça çunuñ olo oças.

Pol na Kristen nançi minjrej, “Niñgi tamo uge di wiyiy”

⁶ Ningi nungo segi ñam soqteqñub di kumbra bolesai. Ningi qalie, tamo nanği sum kiñala oqñsib bem ti bulyeqñab bem tiyekritoqñsiq tulañ kobaqu-jaeqñu. ⁷ Deqa ijo was kalil, ningi bem tiyeqñu qaji sum namij di taqal atiy. Osib dena ningi olo bem bunuj bulosib sum saiqoñi sqab. E qalieonum, ningi sum saiqoñi unub koboqo. Di kiyaaqa? Jeu tamo nanği na Kristus qalñab a kaja du bulosiq gago une qa moisiq aqa leñ aiyej. Juda nanço yori bati koba qa nanği Yesus degyeb. ⁸ Deqa iga yori bati koba di unqom. Unsim bem tiyeqñu qaji sum namij di taqal atsim olo bem bunuj sum saiqoñi unu qaji di oqom. Sum namij di kumbra uge ti une ti sigitejunu. Bem bunuj sum saiqoñi unu qaji di are bole ti anjam bole ti sigitejunu.

⁹ E nami anjam endegsi nenğrenyosim nunçoq qarinyem, “Ningi sambala tamo nanği koba na laqñab.” ¹⁰ O ijo was, e na tamo Yesus qaliesai qaji nanği qa ningi degsi mernğosai. Ningi nanği koba na laqñqa kere. Tamo sambalaeqñub qaji nanği ti tamo ñoro qa maulñreqñu qaji nanği ti tamo gisañ na silali eqñub qaji nanği ti tamo gisañ qotei qa loueqñub qaji nanği ti ningi nanği koba na laqajqa e deqa ningi saidñgosai. Ningi nanği koba na laqasai di ningi torei mandam uratqab. Di keresai. ¹¹ Ariya tamo bei a marqas, “E nunço Kristen was bole.” Osim a olo sambala kumbra yqas kiyo, tamo bei aqa ñoro qa maulyqas kiyo, gisañ qotei qa louqas kiyo, tamo nanği misilññrqas kiyo, ya uge uyoqñsim nanarioqñqas kiyo, gisañ na tamo nanço silali yainñrqas kiyo a kumbra degyimqa ningi a ombla laqñab. Ningi a ombla inği uyoqñab dego. Agi e nami anjam deqa nenğrenyosim nunçoq qarinyem. ¹²⁻¹³ Deqa e na tamo Yesus qaliesai qaji nanço une qa peginñrqai e? Sai. Di ijo wau sai. Di Qotei aqa wau. Ariya Kristen nanço une qa peginñrqajqa wau di nunço wau tinññ. Deqa ningi tamo uge di osib nunço ambleq dena taqal waiyiy.

6

Ningi nunço Kristen was bei osib anjam pegiyo talq gilaib

¹ Ningi qudei kumbra uge endegsib yeqñub. Ningi nunço Kristen was bei qa anjam soqñim a osib anjam pegiyo tamo Qotei qaliesai qaji nanço ulatamuq di tigeltqab. Ningi a osib Qotei aqa tamo unğasari nanço ulatamuq di tigeltqab di kere. Ariya ningi degyosaieqñub. Nunço kumbra uge deqa ningi jemaingosaieqñu. ² Iga Qotei aqa segi tamo unğasari unum deqa mondoñ iga na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanço une qa peginñrqom. Di ningi qaliesai kiyo? Iga degyqom deqa kiyaaqa ningi nunço Kristen was nanço anjam kiñilala qudei qa nanği peginñrqai keresai? ³ Mondoñ iga lañ anğro nanço une qa dego peginñrqom. Ningi di qaliesai kiyo? Iga degyqom deqa e endegsi are qalonum, iga mandamq endi gago Kristen was nanço anjam kalil dego pegiyqa kere. ⁴ Deqa ningi Kristen was bei qa anjam soqñim kiyaaqa ningi na a osib anjam pegiyo tamo Qotei qaliesai qaji nançoq gilqab? Anjam pegiyo tamo nanği di Kristen tamo sai. ⁵ E anjam endi ningi mernğonum. Di kiyaaqa? Ningi nunço kumbra uge deqa jemaingim uratqajqa deqa. Nunço ambleq di powo tamo bei unu kiyo? Sqas di Kristen was bei a was bei qa anjam soqñim powo tamo dena nanço anjam pegiyqa kere. ⁶ Kiyaaqa Kristen was bei a was bei osim anjam pegiyo tamo Yesus qa nanço areqalo siñgilatosaieqñub qaji nançoq gilsim nanço ulatamuq di tigeltqas?

⁷ Ningi nunço Kristen was bei qa anjam soqñim a osib anjam pegiyo tamo nançoq gilqab di kumbra uge. Nunço kumbra dena ningi Yesus dauryqajqa

uratosib ulonqab. Ningi nungo Kristen was bei qa anjam soqnim, unqum, ningi a uratib une engem. Osim nungo ingi ingi bajinjem. ⁸ Ariya ningi degyosaieqnu. Ningi segi kamba olo nungo Kristen was nanqi kumbra uge enjroqnsib nanqo ingi ingi gisan na yainjreqnu.

⁹⁻¹⁰ Tamo unqasari kumbra uge uge yeqnu qaji nanqi Qotei na taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqasai. Di ningi qaliesai kiyo? O ijo was ningi na nunqo segi jejamu gisan yaib. Tamo sambala kumbra yeqnu qaji nanqi ti, tamo gisan qotei qa loueqnu qaji nanqi ti, tamo was bei aqa nqau jejamu ojeteqnu qaji nanqi ti, tamo unq wo nrenjq uratoqnsib olo tamo bei bei wo nrenjqe qaji nanqi ti, bajin tamo nanqi ti, tamo was bei aqa ingi ingi qa mamaunjqe qaji nanqi ti, tamo ya uge uyoqnsib nanarieqnu qaji nanqi ti, tamo was bei yomuiyeqnu qaji nanqi ti, tamo was bei aqa silali gisan na yayieqnu qaji nanqi ti, tamo deqaji kalil nanqi Qotei na taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqasai. ¹¹ Nami ningi qudei tamo uge deqaji soqneb. Ariya bunuqna Qotei na nunqo are miligi yansetngosiq ningi aqa segi kumbra boleq di atej. Atsiqa Tamo Koba Yesus Kristus aqa nam na ti gago Qotei aqa Mondor aqa singila na ti ningi tamo bole une saiqoji qa merngej.

Nunqo jejamu a Qotei aqa Mondor aqa atra tal bul unu

¹² Kristen qudei nanqi mareqnu, “E kumbra gargekoba yqa kere. Dal anjam na getentosai.” Di nanqi bole mareqnu. Ariya e kumbra qudei yoqnai dena e aqaryaiqqa keresai. Od, e kumbra gargekoba yqa kere. Ariya e kumbra bei aqa sorgomq di sqasai. ¹³ Tamo qudei nanqi mareqnu, “Ingi uyo aqa wau agi aisim meneq di sqas. Mene aqa wau agi ingi uyqas.” Di nanqi bole mareqnu. Ariya mondon Qotei na ingi uyo ti mene ti di torei kobotqas. Gago jejamu di sambala kumbra yqajqa sai. Gago jejamu di Tamo Koba aqa. A segi na taqateqnu. ¹⁴ Qotei aqa singila na a Tamo Koba olo subq na tigeltej. Deqa mondon a na iga dego tigeltgwas.

¹⁵ Nunqo jejamu di Kristus aqa jejamu qujai. Di ningi qaliesai kiyo? Deqa e Kristus aqa jejamu osiy sambala unq aqa jejamuq di betertqai di kumbra bolesai. ¹⁶ Tamo bei a sambala unq wo beteqab di a unq de wo jejamu qujaitosib sqab. Di ningi qaliesai kiyo? Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenqrenye unu, “Tamo bei aqa nqau wo beterosib nanqi jejamu qujaitosib sqab.” ¹⁷ Ariya tamo bei a Tamo Koba Yesus wo beteqab di nanqi aiyel Mondor qujai ti sqab. ¹⁸ Deqa ijo was, ningi gaigai sambala kumbra uratoqnsib isaq giloqniy. Une kalil tamo nanqi yeqnu qaji di nanqo jejamuq di beterosiaieqnu. Ariya sambala kumbra a tamo nanqo jejamuq di beteroqnsiq nanqo jejamu ugeteqnu. ¹⁹ Nunqo jejamu di Mondor Bole aqa atra tal bul unu. Qotei a segi na Mondor di ningi engej deqa a nunqo are miligiq di unu. Ningi di qaliesai kiyo? Nunqo jejamu di nunqo segi jejamu sai. Di Qotei aqa jejamu. ²⁰ Qotei a awai kobaquja na ningi awaingej. Deqa kumbra kalil ningi yeqnu qaji di ningi Qotei aqa nam soqtqa are qaloqnsib yoqniy.

7

Unq oqajqa anjam

¹ Ariya anjam qudei ningi nenqrenyosib ijoq qarinyeb qaji deqa kamba merngwai. Anjam bei agi unq oqajqa anjam. Deqa merngwai. Tamo nanqi lanq sosib unq oqa uratqab di kumbra bole. ² Ariya sambala kumbra kobaaim

deqa ningi segi segi uña oiy. Uña ningi dego segi segi tamo oiy. ³ Tamo aqa jejamu di aqa ñauñ qa. Deqa a aqa jejamu getentaq. Uña aqa jejamu di dego aqa gumbuluñ qa. Deqa a aqa jejamu getentaq. ⁴ Uñgasari nangi na nanngo segi jejamu taqatosaieqñub. Nanngo jejamu di nanngo gumbuluñ na taqateqñub. Tamo nangi dego nanngo segi jejamu taqatosaieqñub. Nanngo jejamu di nanngo ñauñ na taqateqñub. ⁵ Deqa ningi nunngo jejamu getentaib. Ariya bati bei ningi nunngo uña wo ombla areqalo qujaitosib pailyqa bati atsib di ningi nunngo jejamu getentosib pailyoqñiy. Bunuqna pailyo bati koboamqa ningi nunngo jejamu olo turtiy. Ningi nunngo segi jejamu geregere taqatqa keresai deqa Satan na ningi osim sambala kumbraq di olo breiñgo uge. ⁶ Ijo anjam di e ningi aqaryaiñgwa osim deqa merngonum. E singila na merngosai. ⁷ Ijo are endegsi unu. Tamo kalil nangi e bul laña sqab di bole. Ariya Qotei na tamo nangi singila segi segi enjreqnu. A na tamo qudei nangi singila bei enjreqnu. Osiqa tamo qudei nangi singila bei enjreqnu.

⁸ Ariya tamo uña osai qaji nangi ti uña tamo osai qaji nangi ti e na anjam endegsi minjrqai. Uña qobul nangi dego e na anjam endegsi minjrqai. Ningi e bul laña sqab di bolequja. ⁹ Ariya ningi nunngo segi jejamu taqatqa keresaiamqa ningi uña oiy. Ningi tamo oiy. Ningi sambala kumbra yqajqa are tulan prugñgoqñqas di kumbra bolesai.

¹⁰ Ningi tamo ti uña ti unub qaji e na anjam endegsi merngwai. E segi na merngwasai. Tamo Koba a dego ningi merngwas. Anjam agiende. Uña nangi na nanngo tamo nangi uratñjraib. ¹¹ Ariya uña bei na aqa tamo uratqas di a olo tamo bei aiq. A laña soqñem. Saiamqa a na aqa tamo nami uratej qaji di olo eme. Tamo nangi dego nanngo uña nangi uratñjraib.

¹² Ningi qudei e na anjam endegsi merngwai. Anjam endi Tamo Koba aqa anjam sai. E segi na merngwai. Ni Kristen tamo. Ariya ino ñauñ a Kristen uña sai. Di unqum. Ni a urataim. A ni ombla sqa are soqñim ni a urataim. ¹³ E uña nangi dego anjam di minjrqai. Ni Kristen uña. Ariya ino gumbuluñ a Kristen tamo sai. Di dego unqum. Ni a urataim. A ni ombla sqa are soqñim ni a urataim. ¹⁴ Ningi quiy. Tamo bei a Yesus qa aqa areqalo singilatosaiosim Kristen uña oqas. Kumbra dena a Kristen nanngo miligiq aisim Qotei aqa jojomq di sqas. Uña bei dego a Yesus qa aqa areqalo singilatosaiosim Kristen tamo oqas. Kumbra dena a Kristen nanngo miligiq aisim Qotei aqa jojomq di sqas. Degsi sosai qamu nanngo anqro nangi Qotei aqa ñamgalaq di jiga ti so qamu. Ariya nangi Kristen nanngo miligiq di unub deqa nanngo anqro nangi Qotei aqa jojomq di unub. ¹⁵ Ariya Kristen tamo bei aqa uña a Yesus qa aqa areqalo singilatosai deqa uña dena a uratqa marsim uratem. Tamo a deqa gulbe oqasai. Qotei na odyqas. Kristen uña dego aqa tamo a Yesus qa aqa areqalo singilatosai deqa tamo dena a uratqa marsim uratem. Uña a dego gulbe oqasai. Qotei na odyqas. Qotei a ningi kalil koba na geregere lawo na sqajqa osiq metñgeqñu. Deqa ningi ijo anjam di dauryiy. ¹⁶ O Kristen uña, ni ino gumbuluñ Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas kiyoi sai kiyoi di ni qalieqasai. O Kristen tamo, ni dego ino ñauñ Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas kiyoi sai kiyoi di ni qalieqasai.

Qotei na iga gam segi segi dauryqa marsiq giltgej

¹⁷ Qotei na nami iga gam segi segi dauryqa marsiq giltgej deqa iga gam di dauryoqñsim sqom. Gam kiyei Qotei na iga dauryqa metgej qaji di segi dauryqom. Ijo anjam di e na Kristen tamo uñgasari qure qure kalilq di unub qaji nangi minjre minjre laqnum. ¹⁸ Ningi qudei nami muluñ aisib

sonabqa Qotei na ningi metnjege deqa ningi degsib soqniy. Ningi qudei nami mulun aiyosai sonabqa Qotei na ningi metnjege deqa ningi dego degsib soqniy. ¹⁹ Ningi nami mulun aiyeb kiyo ningi mulun aiyosai kiyo di lanja. Ningi Qotei aqa dal anjam dauryqab di kumbra bole utru ti. ²⁰ Iga nami kiyersim sonamqa Qotei na iga metgeje degsim sqom. ²¹ Ningi qudei kanjal tamo sonabqa Qotei na ningi metnjege. Ariya ningi deqa are gulbeingaiq. Ningi kanjal tamo soqniy. Bunuqna ningi kanjal tamo sqa uratosib olo nunjo segi wau ojqa gam soqnimqa degiyi. ²² Tamo nanqi kanjal tamo sonabqa Qotei na metnjrej qaji nanqi Tamo Koba aqa. Deqa nanqi aqa namgalaq di kanjal tamo sosai. Dego kere tamo nanqi kanjal tamo sosai sonabqa Qotei na metnjrej qaji nanqi olo Kristus aqa kanjal tamo unub. ²³ Qotei a awai kobaquja na ningi awaingeje deqa ningi mandam tamo bei aqa kanjal tamo saib. ²⁴ O ijo was kalil, iga nami kiyersim sonamqa Qotei na iga metgeje degsim olo Qotei ombla sqom.

Pol a tamo unja osai qaji nanqi ti unja tamo osai qaji nanqi ti anjam minjrej

²⁵ Ariya e na tamo unja osai qaji nanqi ti unja tamo osai qaji nanqi ti anjam bei minjrjai. Anjam endi Tamo Koba aqa anjam sai. E ijo segi areqalo na nanqi minjrjai. Qotei a e qa dulej deqa e qalionum, ijo anjam endi bole. ²⁶ E endegsi are qalonum. Bini bati endi gulbe kokba bqa jojomeqnu. Deqa ningi kalil kiyersib unub degsib olo soqniy. ²⁷ Ningi unja ti unub qaji ningi dego degsib soqniy. Ningi nunjo unja uratqa gam namaib. Ningi unja osai qaji ningi dego degsib soqniy. Ningi unja oqa are qalaib. ²⁸ Ningi unja ti tamo ti oqab di ningi une yosai. Dungege nanqi dego tamo oqab di nanqi une yosai. Ariya tamo unja ejunub qaji nanqi ti unja tamo ejunub qaji nanqi ti gulbe itoqnqab. Nanqi gulbe di itaib deqa e na anjam endi nanqi minjronum.

²⁹ O ijo was kalil, dijo bati jojomqo deqa e na ningi endegsi merngwai. Tamo unja ti unub qaji nanqi unja saiqoji so bul soqnebe. ³⁰ Tamo akameqnu qaji nanqi akamosai bul soqnebe. Tamo areboleboleinjreanu qaji nanqi areboleboleinjrosai bul soqnebe. Tamo inji inji awaiyeqnu qaji nanqi inji inji saiqoji so bul soqnebe. ³¹ Tamo mandam qa inji inji qa waueqnu qaji nanqi inji inji qa wuosai bul soqnebe. Ningi qalie, sokifala mandam ti inji inji kalil ti torei kobokritqab.

³² Ijo are endegsi unu. Ningi mandam qa inji inji qa are qaloqnaib. Ningi qalie, tamo unja ti sosai qaji nanqi Tamo Koba aqa kumbra torei dauryqajqa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di nanqi yeqnu. ³³ Ariya tamo unja ti unub qaji nanqi mandam qa inji inji qa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil nanjo unja a areareteqnu qaji di nanqi yeqnu. ³⁴ Deqa nanqi areqalo aye aiyelteqnu. Dungege nanqi ti unja tamo osai qaji nanqi ti dego Tamo Koba aqa kumbra torei dauryqajqa are qaleqnu. Deqa nanqi nanjo segi jejamu ti qunun ti torei Qotei yekriteqnu. Ariya unja tamo ti unub qaji nanqi mandam qa inji inji qa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil nanjo tamo a areareteqnu qaji di nanqi yeqnu. ³⁵ E ningi aqaryaingwa osim deqa anjam di merngonum. E ningi gulbe engwa osim anjam di merngosai. Deqa ningi quiy. Ningi kumbra bole bole dauryoqnsib gaigai Tamo Koba aqa wau ojoqniy. Mandam qa inji inji na ningi titngaiq.

³⁶ Tamo bei aqa dunje a kobaqujaosim tamo oqa kereamqa a endegsi are qalqas, "Ijo dunje a lanja sqa keresai. Deqa unqum, a tamo em. E na a tamo oqa getentqasai." A degsi are qalqas di kere. A une atosai. ³⁷ Ariya tamo bei

aqa are miligiq di singilaosim marqas, “E bole qalieonum, ijo dunge a lanja sqa kere. Deqa e na getentqai. Yim a tamo oqasai.” A degsi marsimqa aqa segi areqalo dauryosim aqa dunge getentqas di kere. A dego une atosai. ³⁸ Deqa tamo bei na aqa dunge odyim a tamo oqas di a kumbra bole yqo. Ariya tamo bei na aqa dunge getentim a tamo oqasai di a kumbra tulan boledamu yqo.

³⁹ Unja bei aqa tamo a moyosaisoqnimqa unja dena a uratqa keresai. Aqa tamo a moyimqa a olo tamo bei oqa are soqnim a na oqa kere. Ariya a Kristen tamo segi em. ⁴⁰ Ijo areqalo agiende. A olo tamo bei oqa uratosim lanja sqas di a areboleboleiyqas. Qotei aqa Mondor ijoq di unu deqa e anjam di ningi merngonum.

8

Sulum atrainjro qaji inji uyqajqa kumbra

¹ O ijo was kalil, e sulum atrainjro qaji inji uyqajqa kumbra qa ningi merngwai. Bole, iga kalil powo ti unum. Ariya iga olo diqoqnsim gago segi nam soqtoqnqom di uge. Iga qalaqalaiyo kumbra dauryosim gago Kristen was nanji singilatnjqroqnqom di kere. ² Tamo bei a marqas, “E powo ti unum.” A degsi marqo deqa iga qalieonum, aqa powo kereosaiunu. ³ Ariya tamo bei a Qotei qalaqalaiyoqnqas di Qotei a tamo deqa poiyyas.

⁴ Deqa e sulum atrainjro qaji inji uyqajqa kumbra qa ningi endegsi merngwai. Mandamq endi sulum nanji unub di nanji gisan qotei lanja sigiteqnub. Iga qalie, Qotei bole a segi qujai unu. Qotei bei sosai. ⁵ Tamo qudei nanji mareqnub, “Qotei gargekoba unub. Tamo kokba dego gargekoba unub.” Tamo qudei nanji degsib mareqnub di unqum. Lanq di, mandamq di qotei deqaji nanji unub di lanja. ⁶ Iga qalieonum, Qotei qujai unu. A gago Abu. A inji inji kalil qa utru. Iga aqa segi tamo unqasari tintin unum. Tamo Koba qujai dego unu. Di Yesus Kristus. A inji inji kalil atelenej. Iga kalil aqaq dena njambile em.

⁷ Ariya Kristen qudei nanji anjam deqa geregere poinjrosai unu. Nanji nami inji uyo elenqnsib gisan qotei nanjo sulum atrainjroqneq. Deqa bini nanji inji di uyqa oqnsib are gulbeinjreqlaqa endegsib are qaleqnub, “Iga sulum atrainjro qaji inji di uyqom di iga sulum nanji olo atrainjrobulqom. Dena iga une oqom.” Nanji degsib are qaleqnub. ⁸ Bole, gago inji uyo na iga Qotei aqa areq gilqa keresai. Iga inji getentqom dena iga Qotei aqa njamgalaq di une ti sqasai. Iga inji uyqom dena iga tamo bole sqasai dego. ⁹ Ningi geregere are qaliy. Ningi inji bei uyqa are soqnim uyiy. Di une sai. Ariya ningi inji di uyibqa Kristen was qudei powo bole osai qaji nanji ningi nunqnsib dena ulonqnsib uneq aiqab di uge. Deqa unqum, ningi inji di uyaib.

¹⁰ Ningi powo bole ti unub qaji ningi sulum nanjo atra tal miligiq gilsib dia inji uyoqnub Kristen was bei powo bole osai qaji a bosim ningi nunqnsimqa a endegsi are qalqas, “Kristen was nanji inji di uyeqnub deqa unqum, e dego uyqai.” Osim a ulonqnsim uneq aiqas. ¹¹ Nunqo powo dena ningi na was bei di powo bole osai qaji a uneq waiyonub. Ningi qalie, Kristus a was deqa moiyej. ¹² Deqa ningi quiy. Ningi na Kristen was nanji uneq breinjrsib nanjo areqalo Kristus qa singilateb qaji di ugetetnjqab di ningi Kristen dego une yonub. ¹³ Deqa e damu uyitqa dena ijo was a uneq aiqas di e olo damu uyqasai. Ijo was a ulonqnsim uneq aiyaim deqa e damu uratqai.

9

Pol a Yesus aqa wau ojoqnej dena a silali osaijoqnej

¹ Ningi ijo kumbra uniy. E tamo bei aqa sorgomq di sosai. E kumbra kiye yqa are soqnm e yqai. E Qotei aqa anjam maro tamo bole. E gago Tamo Koba Yesus unem. E aqa wau ojoqnm dena ningi are bulyeb. Ningi ijo kumbra deqa qaliesai kiyo? ² Tamo qudei nanngi mareqnuh, “Pol a Qotei aqa anjam maro tamo bolesai.” Nanngi degsib mareqnuh di unngum. Ningi segi e qa qalie. E nami Tamo Koba aqa anjam ningi merngonam qusib are bulyeb. Deqa ningi qalie, e Qotei aqa anjam maro tamo bole.

³ Tamo qudei nanngi ijo kumbra pegiyeqnuh deqa e na kamba endegsi minjreqnum. ⁴ Iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum dena iga silali osim gago segi ingi ti ya ti uyqa kere. ⁵ Iga unja oqa are soqnm Kristen unja osim laqna kere. Agi Pita a unja oqnsiq laqnu. A segi sai. Qotei aqa anjam maro tamo qudei ti Tamo Koba aqa was nanngi ti dego unja oqnsib laqnuh. ⁶ Ningi quiy. Qotei aqa anjam maro tamo kalil nanngi silali wau uratoqnsib Qotei aqa wau ojeqnuh. Deqa aqo Barnabas wo dego silali wau uratqa kere. ⁷ Ningi qalie, qoto tamo bei a qotqas di a silali oqas. A aqa segi silali wau ojqasai. Tamo bei a ingi yagwas di a ingi meli osim uyqas. Tamo bei a kaja nanngi taqatnrqas di a munngum qaq osim uyqas.

⁸ E mandam tamo nanngo areqalo dauryosim anjam di merngosai. Anjam di Qotei aqa dal anjamq di dego unu. ⁹ Agi Moses a nami dal anjam bei endegsi nenngrenyey, “Makau nanngi ingi nenngi paraparaiyoqnsib aqa sau taqal ateqnuh. Deqa nanngi ingi nenngi aqa damu uyqa yoqnuh ningi na nanngi saidnjraib.” O ijo was, Qotei a makau nanngi qa are qalsiq anjam di marej kiyo? Sai. ¹⁰ A iga qa osiqa anjam di marej. Od, Moses a iga qa osiqa anjam di nenngrenyey. Ningi are qaliy. Tamo bei a ingi yagwas di ingi meliamqa a osim uyqas. Tamo bei a ingi nenngi noqoryosim damu segitqas di a damu osim uyqas. ¹¹ O ijo was, iga Qotei aqa anjam qa ningi aqaryaingoqnm di nungo qunun qa. Deqa ningi na kamba jejamu qa ingi ingi qa iga aqaryaiqwajqa mernngwom di iga une yosai. Iga nunngo are miligiq di Mondor aqa ingi yagobulem. Ingi di meliqo deqa ningi na olo otorosib jejamu qa ingi ingi egwajqa mernngwom di iga une yosai. ¹² Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qa ningi aqaryaingeqnuh deqa nanngi nunngoq dena olo silali ingi ingi yaingeqnuh. Deqa iga dego nunngoq dena silali ingi ingi yaingwa kere.

Ariya iga Kristus aqa anjam bole ugetaim deqa iga nunngoq dena silali ingi ingi yaingwa uratem. Osim dena iga gulbe gargekoba qoboiyoqnm. ¹³ Atra tamo nanngi atra talq dena ingi oqnsib uyeqnuh. Tamo nanngi atra bijal taqateqnuh qaji nanngi atra bijalq dena atraiyqa wagme oqnsib uyeqnuh. Ningi di qaliesai kiyo? ¹⁴ Dego kere Tamo Koba a endegsi marej, “Tamo nanngi Qotei aqa anjam bole mare mare laqnuh qaji nanngi dena silali oqnsib nanngo segi ingi awaiyoqnsib uyoqnaq.”

¹⁵ Ariya e nunngo ingi bei yaingwa osim anjam endi nenngrenyosai. E nunngoq dena silali ingi ingi yaingwa uratem agi bini unum. Degsi sosiy e moiqai. E ijo kumbra deqa tulan areboleboleibegnu. Deqa tamo bei na ijo kumbra di olo uge qa maraiq. ¹⁶ E Yesus aqa anjam bole mare mare laqnum deqa e ijo segi nam soqtqa keresai. Qotei na e qarinjey deqa e aqa anjam mare mare laqnaqai. E wau di uratqa keresai. Uratqai di Qotei na e gulbe ebqas. ¹⁷ E ijo segi areqalo na Yesus aqa anjam mare mare laosaieqnum. E Qotei aqa wau tamo unum deqa e aqa areqalo dauryoqnsim aqa anjam mare mare

laqnum. E ijo segi areqalo na Yesus aqa anjam mare mare laqnum qamu e dena silali ingi ingi eqnum qamu. ¹⁸ Deqa e awai kiye oqai? Ijo awai agiende. E Yesus aqa anjam bole mare mare laqnsim dena e silali oqa urateqnum. Ijo awai bole agide. Bole, e silali oqa kere. Ariya e oqa urateqnum. E lanja tamo ungasari nanji Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. Ijo awai bole agide.

Pol a tamo ungasari kalil nanjo kanjal tamo soqnej

¹⁹ E kumbra kiye yqa are soqnim e yqai. E tamo bei aqa sorgomq di sosai. Di unqum, e ijo segi areqalo na tamo kalil nanjo sorgomq di sosim nanji kanjalnjreqnum. E degyeqnum. Di kiyaaq? E tamo gargekoba nanji are bulyetnjroqnit Qotei na nanji elenqajqa deqa. ²⁰ Deqa e Juda nanjo kumbra dauryeqnum. Di kiyaaq? E nanji are bulyetnjroqnit Qotei na nanji elenqajqa deqa. Tamo nanji dal anjam aqa sorgomq di unub qaji nanjo kumbra dego e dauryoqnsim dal anjam aqa sorgomq di sobulejunum. Bole, e segi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ariya e nanjo kumbra di dauryeqnum. Di kiyaaq? E nanji are bulyetnjroqnit Qotei na nanji elenqajqa deqa. ²¹ Tamo nanji dal anjam saiqoji unub qaji nanjo kumbra dego e dauryoqnsim dal anjam saiqoji sobulejunum. Bole, e Qotei aqa dal anjam ti unum. Agi e Kristus aqa dal anjam aqa sorgomq di unum. Ariya e tamo nanji dal anjam saiqoji unub qaji nanji are bulyetnjroqnit Qotei na nanji elenqajqa deqa e nanjo kumbra dauryeqnum. ²² Tamo singila saiqoji unub qaji nanjo kumbra dego e dauryoqnsim singila saiqoji sobulejunum. Di kiyaaq? E nanji are bulyetnjroqnit Qotei na nanji elenqajqa deqa. O ijo was ninji quiy. E tamo kalil nanjo sorgomq di sosim nanjo kumbra dauryeqnum. Di kiyaaq? E nanji qudei are bulyetnjroqnit Qotei na nanji elenqajqa deqa. ²³ E Yesus aqa anjam bole qa are qaloqnsim deqa kumbra kalil di yeqnum. Deqa mondonj Yesus na awai boledamu e ebqas. Tamo kalil Yesus aqa anjam bole qa nanjo areqalo singilateqnum qaji nanji dego awai di oqab.

Iga lanj qure qaji awai oqajqa deqa gurgurqom

²⁴ E mandam tamo nanjo alan qa mernjwai. Tamo nanji gurguroqnsib bubunqnum di nanji awai oqajqa deqa. Ariya tamo qujai a segi na nanji kalil bunjnsim awai oqas. Dego kere ninji lanj qure qaji awai oqa marsib singila na gurguroqniy. ²⁵ Tamo gurgureqnum qaji nanji awai oqa marsib gurgur qalieqa osib nanjo segi jejamu qaloqnsib singilateqnum. Deqa gurgur batiamqa nanji singila na gurgurqab. Nanjo awai di mandam qaji awai. Deqa nanjo awai di koboqas. Ariya lanj qure qaji awai iga oqa mareqnum di koboqasai. Di gaigai sqas. ²⁶ Deqa e ururoqnsim lanja lanjaq di nam atosaieqnum. E awai bole di koqyoqnsim urureqnum. E qoto tamo bul unum deqa e lanja lanjaq di ijo ban waiyosaieqnum. E tamo qalqajqa deqa ijo ban tinjsim geregere waiyeqnum. ²⁷ E ijo segi jejamu qaloqnsim geregere taqatoqnsim dena e singila eqnum. Di yawo anjam. Aqa utru agiende. Tamo ungasari nanji lanj qure qaji awai oqajqa deqa e na Yesus aqa anjam bole nanji minjre minjre laqnum. Ariya e segi dego awai di osaiaim deqa e singila na waueqnum.

10

Iga kumbra uge uge dauryaqajqa are prugwasai

¹ O ijo was ninji ijo anjam endeqa geregere poingem. Nami gago moma nanji wadau sawaq di laqnaqqa Qotei a lanbi miligiq di sosisa nanji gam

osornjroqnej. Bati di nanği Yuwal Lent di gentosib mandam boleq aisib walwelosib gileb. ² Nanği kalil Moses dauryeb deqa nanği lanbi ti Yuwal Lent ti dena yanso obuleb. ³ Bati deqa Qotei aqa Mondor a lan goge na nanği kalil ingi anainjreqnaq uyoqneb. ⁴ Ya dego Mondor na nanği kalil anainjreqnaq uyoqneb. Mondor na nanği meniñ bei osornjrnaqa meniñ dena ya branteqnaqa nanği uyoqneb. Meniñ di wadau sawaq di nanği daurnjrnsiq giloqnej. Meniñ di agi Kristus. ⁵ Ariya Qotei a nanği qa arearetosaiqnej. Deqa a wadau sawaq di nanği gargekoba ñumnaq moreñeb.

⁶ Qotei na nanği ñumnaq moreñeb. Di kiyaaqa? Iga bini unum qaji iga ulaosim nanço kumbra uge dauryqa are pruggaim deqa. ⁷ Deqa ijo was kalil, ningi gisan qotei nanği qa louoqnaib. Agi gago moma qudei nanği gisan qotei nanği qa louoqneb. Qotei aqa anjam bei nanği qa endegsib nenğrenyeb unu, “Nanği nanço segi jejamu qa areboleboleinjreqnaq ingi ti ya ti uyoqnsib alañoqneb.” ⁸ O ijo was kalil, iga sambala kumbra dego yqasai. Agi gago moma qudei nanği sambala kumbra yoqneb deqa bati qujai qa Qotei na 23,000 tamo unğasari nanği ñumnaq moreñeb. ⁹ Iga Tamo Koba aqa singila lanja tenemtqa osim a gisan yqasai dego. Agi gago moma qudei nanği degyoqneb deqa Qotei na amal uge qarinjrnnaqa bosib nanği uñinjrnab moreñeb. ¹⁰ Iga Qotei njirinqasai dego. Agi gago moma qudei nanği degyoqneb deqa Qotei na padalto qaji lan angro bei qarinyonaq aisiq nanği padaltjnrej.

¹¹ Qotei na gago moma nanği degsi njolawotjnrej. Onaqa Moses a anjam di nenğrenyonaq soqnej. Iga diño bati jojomyonum deqa iga anjam di sisiyosim ulaosim gago moma nanço kumbra uge dauryqa uratqom. ¹² Tamo bei a endegsi are qalqas, “E singila na tigelejunum.” Ariya a olo geregere ñam ateme. A ulonjosim uneq aiyo uge. ¹³ Gulbe kalil nunçoq di branteqnu qaji di mandam tamo kalil nançoq di dego branteqnu. Qotei a tamo bole unu deqa a ningi uratngwasai. A marimqa gulbe di aqa singila na nunço singila bunyqasai. Qotei na gam waqtetngqonimqa ningi gulbe di britoqnsib singila na tigelesqab.

Iga Qotei bole ti mondor uge nanği ti turtnjrnsim biñjnraq keresai

¹⁴ Deqa ijo was bole, ningi gisan qotei nanği qa louoqnaib. Ningi nanği torei uratnjrsib isaq giliy. ¹⁵ Ningi powo ti unub deqa e na anjam di ningi merngonum. Deqa ningi ijo anjam di qusib geregere pegiyiy. ¹⁶ E ningi beñgem qa anjam mernğwai. Iga Qotei pailyoqnsim wain gamban uyeqnum di iga Kristus aqa leñ aiyej qaji deqa are qaloqnsim a ombla korooqnsim uyeqnum. Iga bem ginğenjoqnsim uyeqnum di iga Kristus aqa jejamu qa are qaloqnsim a ombla korooqnsim uyeqnum. ¹⁷ Bem qujai unu agi Kristus aqa jejamu. Deqa iga kalil koba na korooqnsim bem qujai di uyeqnum. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. ¹⁸ Ningi Israel nanço kumbra qa are qaliy. Israel nanği atra bijalq di damu koitoqnsib oto bei Qotei atraiyoqnsib olo oto bei uyeqnu. Nanço kumbra dena nanği Qotei ombla korooqnsib damu uyeqnu.

¹⁹ Sulum nanği qotei bole edegaib. Sulum atrainjro qaji ingi di atraiyqa ingi bole edegaib. ²⁰ Inği di sawa bei bei qaji nanği na oqnsib mondor uge nanği atrainjreqnu. Nanği Qotei bole atraiyosaieqnu. Nanği Qotei qaliesai deqa nanği kumbra di yeqnu. Deqa ijo was ningi kumbra di uratiy. Uratqasai di ningi mondor uge nanği ti beteqab. ²¹ Ningi Tamo Koba aqa wain gamban ti mondor uge nanço wain gamban ti di turtoqnsib dena uyoqnaib. Ningi Tamo Koba aqa atra bijal ti mondor uge nanço atra bijal ti di dego turtoqnsib dena

uyoqnaib. ²² Iga kumbra degyqom di iga Tamo Koba aqa are ugetetim a iga qa minjin oqwas. Gago singila na Qotei aqa singila bunyqa kere e? Keresai.

Iga bati gaigai Qotei aqa ñam soqtoqnqom

²³ Kristen qudei nanqi mareqnuub, “E kumbra gargekoba yqa kere. Dal anjam na getentosai.” Di nanqi bole mareqnuub. Ariya iga kumbra qudei yoqnqom dena iga aqaryaiyqwa keresai. Od, iga kumbra gargekoba yqa kere. Ariya iga kumbra qudei yoqnqom dena iga singilaqasai. ²⁴ Iga gago segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. Iga tamo kalil nanqi qa are qaloqnsim nanqi aqaryainjroqnqom.

²⁵ Ningi ingi qarinyo sawaq dena damu awaiyoqnsib uyoqniy. Damu di nami tamo qudei na sulum atrainjroqneeb kiyo sai kiyo ningi deqa nenemoqnaib. Ningi oqnsib uyoqniy. Ningi nunqo are miligiq di qalieonub, kumbra di bole. ²⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenqrenyeb unu, “Mandam endi Tamo Koba aqa segi mandam.

Ingi ingi kalil mandamq endi unub qaji di dego Tamo Koba aqa.”

²⁷ Deqa tamo bei Yesus qaliesai qaji a na ingi goisim ningi metngimqa ningi a ombla gilqa are soqnm giliy. Gilsib ingi kalil a na anaingwas qaji di ningi osib uyiy. Ningi deqa nenemoqnaib. Ningi nunqo are miligiq di qalieonub, kumbra di bole. ²⁸ Ariya Kristen was bei na ningi mernqwas, “Ingi di sulum atrainjro qaji ingi.” Degsi mernqimqa ningi was deqa are qalsib ingi di osib uyaib. Ningi uyqab di ningi unetqab. ²⁹ Bole, ningi une yosai. Ariya tamo anjam mernqwo qaji a are qalqas, ningi une yonub. E deqa ningi mernqonum.

Ariya Kristen was deqaji bei sosaiamqa e ingi uyqa are soqnm uyqai. Di e une yosai. Kiyaqa e tamo bei aqa areqalo dauryosiy ingi getentqai? ³⁰ E Qotei pailiosiy ingi di uyqai di tamo bei a kiyaqa e misilinbqas?

³¹ Deqa ningi ingi ti ya ti uyqa oqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnsib uyoqniy. Ningi kumbra bei yqa oqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnsib yoqniy. ³² Ningi na Juda ti Grik ti Qotei aqa segi tamo unqasari nanqi ti uneq breinjraib. ³³ Ningi e nubiy. E na tamo unqasari kalil nanqi kumbra bole bole enjreqram nanqi e qa areboleboleinjreqnu. E ijo segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalosaieqnum. E tamo unqasari gargekoba nanqi Qotei na elenqajqa deqa are qaloqnsim aqaryainjreqnum.

11

¹ Ningi ijo kumbra kalil dauryoqniy. Agi e segi Kristus aqa kumbra kalil dauryeqnum dego kere.

Unq nanqo gate kabutqajqa kumbra

² E qalieonum, ningi gaigai e qa are qaloqnsib anjam kalil e nami mernqoqnm qaji di geregere dauryeqnuub. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu. ³ Ariya ningi ijo anjam bei dego qusib poinqem. Ningi qalie, tamo kalil nanqo gate di Kristus. Unq nanqo gate di tamo nanqi. Kristus aqa gate di Qotei. ⁴ Deqa tamo nanqi pailyqa osib kiyo anjam palontqa osib kiyo nanqi gate tatal ataib. Nanqi gate tatal atqab di nanqi nanqo gate jemai yqab. Nanqo gate agi Kristus. ⁵ Ariya unq nanqi pailyqa osib kiyo anjam palontqa osib kiyo nanqi nanqo gate kabutebe. Unq a aqa gate kabutqasai di a aqa gate jemai yqas. Osim a unq qudei nanqo gate banqa torei milalteqnuub qaji nanqi bul sqas. ⁶ Deqa a aqa gate kabuteme. A aqa gate kabutqa asgiyqas di unqum, a aqa gate banqa dego gentosim milalteme. Ariya a dena jemaiyqa uratqas di

a aqa gate kabuteme. ⁷ Tamo nanḡi nanḡo gate kabutaib. Di kiyaaqa? Nanḡi Qotei sigitoqnsib aqa ñam ti siḡgila ti boleq ateqnub. Ariya uña nanḡi nanḡo segi tamo nanḡo ñam ti siḡgila ti boleq ateqnub.

⁸ Qotei a uña aqa tanu osiqa dena tamo gereiyosai. A tamo aqa tanu osiqa dena uña gereiyej. ⁹ Qotei a uña qa are qalsiqa tamo gereiyosai. A tamo qa are qalsiqa uña gereiyej. ¹⁰ Deqa uña nanḡi nanḡo segi gate kabutebe. Nanḡi degyqab di lan anḡro nanḡi unsib marqab, “Bole, nanḡi nanḡo segi tamo nanḡo sorgomq di unub.”

¹¹ Tamo Koba aqa areqalo endegsi unu. Uña nanḡi nanḡo segi qa sai. Tamo nanḡi dego nanḡo segi qa sai. ¹² Qotei a tamo aqa tanu osiqa dena uña gereiyej deqa uña nanḡi tamo nanḡo. Tamo nanḡi uña nanḡoq dena ñambabeqñub deqa tamo nanḡi uña nanḡo. Ariya Qotei a segi qujai inḡi inḡi kalil qa utru.

¹³ Uña a aqa segi gate kabutosaiosim Qotei paillyqas di kumbra bole e? Niḡi segi mariy. ¹⁴ Iga qalie, tamo nanḡi gate mariñ uratqab di kumbra bolesai. ¹⁵ Ariya uña nanḡi gate mariñ uratqab di bolequja. Di nanḡo wala bole. Nanḡo gate mariñ di Qotei na enjroqnsiq dena nanḡo gate kabuteqnu. ¹⁶ O ijo was kalil, tamo bei a ijo anjam deqa ñirinjosim gotranyaiq. A gotranyqas di a endegsi poiym, iga kumbra bei dauryosaieqñum. Qotei aqa tamo unḡasari qure qure kalilq di unub qaji nanḡi dego kumbra bei dauryosaieqñub.

Korin Kristen nanḡi louqa koroqnsibqa kumbra uge babteqñub

¹⁷ Ariya e nunḡo kumbra qudei qa areboleboleibosaieqñu. E deqa niḡi mernḡwai. Niḡi Qotei louqa koroqnsibqa niḡi kumbra bole babto-saieqñub. Niḡi kumbra uge babteqñub. ¹⁸ E mati deqa niḡi mernḡwai. E anjam endegsi quem. Niḡi Qotei louqa koroqnsibqa niḡi pupooqnsibqa anjam na qoteqñub. E anjam di qusim endegsi are qalem, “Bole, nanḡi degyeqñub.” ¹⁹ O was niḡi pupoeqñub di kere. Niḡi pupoosai qamu tamo yai nanḡi Qotei aqa kumbra gegerere dauryeqñub di niḡi qaliesai qamu. ²⁰ E quem, niḡi koroqñub di niḡi Tamo Koba a qa are qalsib inḡi uyqajqa deqa koroosaieqñub. ²¹ Niḡi qudei qunjan bolet deqa niḡi namo boqnsib Qotei tal miligiq di inḡi uyekriteqñab Kristen was qudei nanḡi bunu boqnsib mamnjreqñu. Niḡi qudei koroq di wain koba dego uyoqnsib nanarieqñub. ²² Nunḡo kumbra dena niḡi Qotei tal ugetoqnsib tamo inḡi saiqoji nanḡi jemai enjreqñub. Nunḡo segi segi tal unu deqa niḡi mati nunḡo talq di inḡi ti ya ti uysib bunuqna bosib Qotei louqa korooyi. Ariya niḡi degyosaieqñub. Deqa e anjam kiyersiy mernḡwai? E nunḡo kumbra deqa areboleboleibeqñu degsi mernḡwai e? Sai. E degsi mernḡwasai.

Pol a benḡem qa anjam marej

²³⁻²⁴ Ariya benḡem qa anjam e nami mernḡgem qaji di olo mernḡwai. Anjam di Tamo Koba Yesus na merbonaq quem. Anjam agiende. Nami Judas na Yesus osiq jeu tamo nanḡo banq di atej. Qolo qujai deqa Yesus a bem osiqa Qotei paillyosiqa bem di giḡgenyosiqa aqa anḡro nanḡi enjrsiqa minjrej, “Endi ijo jejamu. E na niḡi aqaryainḡwa osim deqa enḡonum. Deqa niḡi osib uyiy. Bunuqna niḡi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqñiy.” ²⁵ Degsi minjrnaqa nanḡi bem uynab koboonaqa a na olo wain gamban osiq Qotei paillyosiqa minjrej, “Wain gamban endi ijo len. Len di aisim Qotei aqa anjam bunuj siḡgilatqas. Deqa niḡi osib uyiy. Bunuqna niḡi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqñiy.” ²⁶ O ijo was, niḡi Yesus aqa anjam deqa are qaloqnsib bati gaigai bem ti wain

gambar ti di uyoqnsib anjam endegsib palontogniy, “Tamo Koba a jaqatin osiq moiyej.” Palontognsib soqrib mondonj a olo bqas.

Ningi bem ti wain ti uyqa osibqa ningi mati nunjo segi so peleyiy

²⁷ Deqa tamo bei a Tamo Koba Yesus aqa bem ti wain gambar ti uyqa osimqa a kumbra uge bei yqas di a Yesus aqa jejamu ti lej ti ugetqas. Dena a une yqas. ²⁸ Deqa tamo bei a bem ti wain gambar ti uyqa osimqa a mati aqa segi so peleyiosim di a uyem. ²⁹ A Yesus aqa jejamu geregere peleyiosaisim bem ti wain gambar ti uyqas di a une yqas. Deqa Qotei na a kamba gulbe yqas. ³⁰ Utru deqa ningi gargekoba singila saiqoji sosib maingeqnu. Osib ningi qudei moreneqnu. ³¹ Iga gago segi segi so geregere peleyiosim bem ti wain gambar ti uyqom di iga unetqasai. Deqa Qotei na iga gulbe egwasai. ³² Tamo Koba a gago kumbra uge qudei qa iga pegigoqnsiq gulbe egeqnu. Di a iga tingitgwajqa deqa. Yim mondonj iga tamo kalil mandamq endi unub qaji nanji ti une osim padalqasai.

³³ Deqa ijo was kalil, ningi bem ti wain gambar ti uyqa koroqnsibqa ningi urur uyai. Ningi nunjo Kristen was nanji qa tariñoiy. ³⁴ Ningi qudei mamngimqa ningi mati nunjo segi talq di ingi uysib bunuqna bosib korooyi. Ningi namo bosib koroosib Qotei tal miligiq di ingi koba uyekritaib. Ningi degyqab di ningi une yqab. Deqa Qotei na kamba ningi gulbe engwas.

Ijo anjam qudei e mati nenjrenyqasai. Bunuqna e nunjoq bosiy anjam di nunjo ulatamuq di gereiyqai.

12

Qotei aqa Mondor na iga singila segi segi egeqnu

¹ O ijo was, Qotei aqa Mondor na iga singila segi segi egeqnu. E deqa ningi merngit quiy. ² Ningi qalie, nami ningi Qotei qalieosaisonabqa gisan qotei nanji na ningi titngeqnaqna ningi nanji daurnjroqneb. Gisan qotei nanji di anjam marqa keresai. ³ Deqa ningi endegsi poingem. Qotei aqa Mondor a tamo bei aqa medabu singilatetimqa a endegsi marqa keresai, “Yesus a tamo uge.” Tamo bei a Mondor Bole ti sqasai di a endegsi marqa keresai, “Yesus a Tamo Koba.”

⁴ Mondor na iga singila segi segi egeqnu ariya Mondor qujai segi unu. ⁵ Iga wau segi segi ojeqnum ariya Tamo Koba qujai segi unu. ⁶ Qotei na iga kumbra segi segi egeqnu ariya Qotei qujai dena iga kalil keretgeqnu. ⁷ Mondor na iga segi segi aqaryaigne qnu. Di kiyaaq? Iga na Kristen tamo ungasari kalil nanji geregereinjraqajqa deqa. ⁸ Mondor na tamo qudei nanji aqaryainjreqnu deqa nanji Qotei aqa powo babteqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanji aqaryainjreqnu deqa nanji Qotei aqa qalie babteqnu. ⁹ Mondor qujai dena tamo qudei nanji aqaryainjreqnu deqa nanji Yesus qa nanjo areqalo tulanj singilaboletqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanji aqaryainjreqnu deqa nanji tamo mainjro qaji nanji boletnjreqnu. ¹⁰ Tamo qudei nanji Qotei aqa marwa babteqnu. Tamo qudei nanji Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnu. Tamo qudei na mondor kalil nanji peginjroqnsib mareqnu, “Mondor nanji di bole. Mondor nanji di uge.” Tamo qudei nanji menj bulyoqnsib qure utru segi segi nanjo anjam marelejeqnu. Tamo qudei nanji qure utru segi segi nanjo anjam di quoqnsib damu poinjreqnaqa ubteqnu. ¹¹ Ariya Mondor qujai dena aqa segi areqalo na tamo nanji segi segi keretnjreqnaqa nanji wau di yeqnu.

Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai

¹² Tamo kalil nan̄gi segi segi jejamu qujai. Nan̄go ban̄j ti sin̄ga ti n̄amdamu ti dabkala ti osib jejamu qujaiq di turtosib unub. Kristus a dego degsi unu. ¹³ Āgi Mondor qujai na iga kalil yansgobulosiq̄a turtgej deqa iga kalil jejamu qujaiq di unum. Iga qudei Juda. Iga qudei Grik. Iga qudei kan̄gal tamo. Iga qudei kan̄gal tamo sai. Di un̄gum. Iga kalil Mondor qujai osim ya jumbumq̄ dena ya uyobuleqnum.

¹⁴ Gago jejamu miligiq̄ di ban̄j segi sosai. Sin̄ga segi sosai. Ban̄j ti sin̄ga ti n̄amdamu ti dabkala ti kalil jejamu qujaiq di turtosib unub. ¹⁵ Sin̄ga a marqas, “E ban̄j sai. Deqa e jejamu miligiq̄ di sosai. Ban̄j a segi unu.” Di bolesai. Sin̄ga a dego jejamu miligiq̄ di unu. ¹⁶ Dabkala a marqas, “E n̄amdamu sai. Deqa e jejamu miligiq̄ di sosai. N̄amdamu a segi unu.” Di dego bolesai. Dabkala a dego jejamu miligiq̄ di unu. ¹⁷ Gago jejamu a n̄amdamu segi sqas di iga kiyersim an̄jam quqwom? Keresai. Gago jejamu a dabkala segi sqas di iga kiyersim in̄gi quleqgwas? Di dego keresai. ¹⁸ Gago jejamu a degsi sosai. Qotei na ban̄j ti sin̄ga ti n̄amdamu ti dabkala ti osiq̄a jejamu qujaiq di atelenej unub. A aqa segi areqalo na degyej. ¹⁹ Gago jejamu a n̄amdamu segi sqas kiyo, a ban̄j segi sqas kiyo, a sin̄ga segi sqas kiyo di gago jejamu a kiyersi sqas? A bole sqa keresai. ²⁰ Gago jejamu a degsi sosai. Ban̄j ti sin̄ga ti n̄amdamu ti dabkala ti kalil jejamu qujaiq di turtosib unub.

²¹ N̄amdamu na ban̄j min̄jqas, “Ni ulan̄. E segi wauqa kere.” Degsi min̄jq̄a keresai. Gate na sin̄ga min̄jqas, “Ni ulan̄. E segi wauqa kere.” Degsi min̄jq̄a keresai. ²² Nan̄gi kalil jejamu qujaiq di unub. Bole, nan̄gi qudei sin̄gila kiñala unub. Ariya nan̄gi wau bole yeq̄nub deqa iga na nan̄gi uratn̄jq̄a keresai. ²³ Iga nan̄gi qudei kiñala bolesai qa mareqnum. Ariya iga na olo nan̄gi gerein̄jq̄eqnum. Nan̄gi qudei iga jemai qa mareqnum. Ariya iga olo gara na nan̄gi kabutn̄jq̄eqnum. ²⁴ Nan̄gi qudei unu boledamu deqa iga na nan̄gi kabutn̄jrosaiq̄eqnum. Ariya Qotei na nan̄gi kalil jejamu qujaiq di atelenej unub. Deqa nan̄gi qudei ñam saiq̄oji unub qaji di Qotei na olo ñam soqtetn̄jq̄eqnu. ²⁵ Gago jejamu a poelen̄aim deqa Qotei a degyeqnu. Deqa jejamu miligiq̄ di nan̄gi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeq̄nub. ²⁶ Bei a jaqatin̄ oqas di nan̄gi kalil dego jaqatin̄ oqab. Bei a ñam koba oqas di nan̄gi kalil a ombla arebolebolein̄jq̄as.

²⁷ Nin̄gi kalil Kristus aqa jejamu qujai. Nin̄gi segi segi aqa jejamu miligiq̄ di unub. ²⁸ Qotei na Kristen tamo un̄gasari nan̄gi wau segi segi en̄jq̄eqnu. Nan̄gi qudei a na qar̄in̄jq̄eqnaqa nan̄gi aqa an̄jam mare mare laq̄nub. Nan̄gi qudei a na wau en̄jq̄eqnu deqa nan̄gi aqa medabu oq̄nsib an̄jam palonteq̄nub. Nan̄gi qudei a na wau en̄jq̄eqnu deqa nan̄gi aqa an̄jam plalteq̄nub. Nan̄gi qudei a na sin̄gila en̄jq̄eqnu deqa nan̄gi aqa man̄wa babteq̄nub. Nan̄gi qudei a na sin̄gila en̄jq̄eqnu deqa nan̄gi tamo main̄jro qaji nan̄gi boletn̄jq̄eqnub. Nan̄gi qudei a na wau en̄jq̄eqnu deqa nan̄gi na tamo un̄gasari nan̄gi aqaryain̄jq̄eqnub. Nan̄gi qudei a na Kristen gate atelenejq̄eqnu deqa nan̄gi na aqa wau taqateq̄nub. Nan̄gi qudei a na men̄j bulyetn̄jq̄eqnu deqa nan̄gi qure utru segi segi nan̄go an̄jam marelenejq̄eqnub. ²⁹ Deqa e nin̄gi endegsi nenem̄ngwai. Qotei na nan̄gi kalil qar̄in̄jq̄eqnaqa nan̄gi aqa an̄jam mare mare laq̄nub e? Sai. Nan̄gi kalil Qotei aqa medabu oq̄nsib an̄jam palonteq̄nub e? Sai. Nan̄gi kalil Qotei aqa an̄jam plalteq̄nub e? Sai. Nan̄gi kalil Qotei aqa man̄wa babteq̄nub e? Sai. ³⁰ Nan̄gi kalil tamo main̄jro qaji nan̄gi boletn̄jq̄eqnub e? Sai. Nan̄gi kalil men̄j bulyoq̄nsib qure utru segi segi nan̄go an̄jam marelenejq̄eqnub e? Sai. Nan̄gi kalil qure utru segi segi nan̄go an̄jam di quoq̄nsib damu poin̄jq̄eqnaqa ubteq̄nub

e? Di dego sai. Qotei na nanġi kalil wau segi segi enjreqnu. ³¹ O ijo was, Mondor aqa siġila segi segi kalil di bolequja. Niġi siġila di oqajqa are qaloqniy.

Iga qalaqalaiyo kumbra dauryqom

Ariya kumbra tulaġ boledamu bei e na ubtosiy niġi mernġit quiy.

13

¹ Kumbra boledamu di agi qalaqalaiyo kumbra. Niġi quiy. E men bulyosiy qure utru segi segi nanġo anjam kiyo laġ anġro nanġo anjam kiyo maroqnaġi ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo anjam maro di bolesai. Ijo anjam maro di laġa noul bulosim qatronkobaqas. Osim gruma bul laġa anjam atqas. ² E Qotei aqa medabu osiy anjam palontoqnaġi kiyo, e Qotei aqa uli anjam kalil qalieosiy utru babteleqnaġi kiyo, e qalie koba ti sqai kiyo, e Qotei qa ijo areqalo tulaġ siġilaboletosiy dena mana kobaquja minjita a ijo anjam dauryosim tigelosim sawa beiq gilqas kiyo ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil di Qotei aqa niamgalaq di bolesai. ³ E ijo inġi inġi kalil elejosiy tamo sougetejunub qaji nanġi jeisiy enjrqai kiyo, e ijo segi jejamu osiy jeu tamo nanġo banq di atitqa nanġi na osib namyuwo na koitqab kiyo ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil dena e yala aqaryaibqa keresai.

⁴ Tamo unġasari nanġi qalaqalaiyo kumbra dauryqab di nanġi gaigai lawo na sqab. Sosib tamo kalil nanġi kumbra bole enjroqnaġ. Tamo bei a nro koba ti soqnim nanġi a qa are ugeinjqasai. Nanġi nanġo segi niam soqtqasai dego. ⁵ Nanġi diqoqnsib sqasai. Nanġi nanġo segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. Nanġi urur nirinjqasai. Tamo bei na nanġi kumbra uge enjrimqa nanġi deqa a kambatqasai. ⁶ Nanġi kumbra uge qa areboleboleinjqasai. Nanġi kumbra bole qa areboleboleinjqasai. ⁷ Nanġi gulbe kalil qoboioqnsib siġila na tigelesqab. Sosib gaigai Qotei qa nanġo areqalo siġilatoqnsib a qa tarinjoqnaġ.

⁸ Qalaqalaiyo kumbra di koboqa keresai. Tamo qudei nanġi Qotei aqa medabu oqnsib aqa anjam palonteqnub. Wau di koboqas. Tamo qudei nanġi qure utru segi segi nanġo anjam mareleqnaġ. Wau di dego koboqas. Tamo qudei nanġi Qotei aqa qalie babteqnaġ. Wau di dego koboqas. ⁹ Bole, iga qalie ti unum. Ariya gago qalie di oto oto deqa iga truquieqnu. Iga Qotei aqa medabu oqnsim anjam palonteqnum. Anjam di dego oto oto deqa iga truquieqnu. ¹⁰ Mondon Jesus a olo bosim inġi inġi kalil keretimqa bati deqa qalie ti anjam ti iga truquieqnu qaji di torei koboqas. ¹¹ Nami e anġro kiñala sosimqa e anġro kiñilala nanġo anjam ti powo ti areqalo ti oqnsim walweloqnem. Ariya bunuqna e tamo kobaqujaosimqa e anġro kiñilala nanġo kumbra di uratem. ¹² Dego kere bini iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosai unum. Gago qalie di oto oto deqa iga truquieqnu. Iga ya qolbiq di gago ulatamu geregere unqa keresai dego kere iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosai unum. Mondon iga Qotei aqa ulatamu unsimqa bati deqa iga a qa geregere qalieqom. A iga qa geregere qalieeqnu dego kere iga kamba a qa geregere qalieqom. ¹³ Iga Qotei qa gago areqalo siġilateqnum kumbra di gaigai sqas. Iga Qotei qa tarineqnum kumbra di dego gaigai sqas. Qalaqalaiyo kumbra di dego gaigai sqas. Ariya qalaqalaiyo kumbra di tulaġ boledamu. Qalaqalaiyo kumbra dena kumbra kalil tulaġ bunjrejunu.

14

Iga Qotei aqa anjam palontqom di wau bolequja

¹ Deqa ijo was kalil, ningi gaigai qalaqalaiyo kumbra dauryoqniy. Osib wau kalil Qotei aqa Mondor na ningi engeqnu qaji di yqajqa tulanj singilaoqniy. Wau boledamu bei agiende. Ningi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontqoni. ² Ningi qalie, tamo nanngi menj bulyoqnsib qure utru segi segi nanngo anjam mareqnu di nanngi Qotei segi minjeqnu. Nanngi tamo nanngi minjrosaeqnu. Mondor na nanngi singila enjreqlaqa nanngi uli anjam mareqnu. Deqa tamo bei a qusim poiyya keresai. ³ Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi anjam aqa damu babteqnu di tamo nanngi quoqnsib poinjreqla. Deqa anjam dena nanngi singilatnjroqnsiq nanngi kumbra bole yqajqa are tigeltetnjroqnsiq nanngo are miligi latetnjreqla. ⁴ Tamo nanngi menj bulyeqla di nanngi nanngo segi are miligi singilateqnu. Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi anjam aqa damu babteqnu di nanngi na Kristen kalil nanngi dego singilatnjreqla. ⁵ Ijo are endegsi unu. Ningi kalil menj bulyoqngab di bole. Ariya ningi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontqonqab di tulanj bolequja. Ningi quiy. Tamo bei a menj bulyosim qure utru bei nanngo anjam marim tamo bei a kamba anjam di aqa damu poiyyim ubtqas di kere. Anjam dena Kristen kalil nanngi singilatnjrqas. Ariya anjam ubtqajqa tamo bei sqasai di menj bulyo tamo a anjam maraiq. Aqa anjam dena Kristen nanngi singilatnjrqasai. ⁶ O ijo was, ningi ijo anjam endega are qaliy. E nunngoq bosiy menj bulyosiy qure utru bei nanngo anjam merngit ningi qusib poinjwasai di anjam dena ningi kiyersim aqaryainjwas? Keresai. Ariya e Qotei aqa uli anjam bei ubtosiy merngitqa kiyo, Qotei aqa qalie bei babtitqa kiyo, Qotei aqa medabu osiy anjam palontitqa kiyo, anjam bei plaltitqa kiyo ningi qusib poinjwas di bolequja. Anjam dena ningi aqaryainjwas.

⁷ Ingi qudei njambile sosai qaji e deqa ningi merngit quiy. Tamo bei na yumba qamimqa kiyo gombinj anjamimqa kiyo ariya aqa anjam ato di jagwa na osi taqal waiyyas di iga kiyersim aqa lou poigwas? Di keresai. ⁸ Tamo nanngi qoto qa gilqa marsib gul anjamibqa ariya gul aqa anjam ato di jagwa na osi taqal waiyyas di tamo yai nanngi qoto qa gilqab? Tamo dego bei sosai. ⁹ Dego kere ningi menj bulyosib qure utru bei nanngo anjam marqab di tamo nanngi kiyersib qusib poinjrqas? Keresai. Nunngo anjam di dego jagwa na osi taqal waiyobulqas. ¹⁰ Bole, mandamq endi qure utru segi segi nanngo anjam gargakoba unub. Anjam kalil di damu ti. ¹¹ Ariya tamo bei na qure utru bei nanngo anjam e merbim qusiy aqa damu poiqqasai di a e qa marqas, "A yaun tamo." Yim deqa e kamba a qa marqai, "A dego yaun tamo." ¹² O ijo was kalil, e qalieonum, ningi Qotei aqa Mondor aqa wau ojqqajqa tulanj arearetjgeqnu. Deqa ningi na Kristen nanngi singilatnjrqajqa wauoqniy.

Menj bulyo kumbra

¹³ Ariya nunngo ambleq di tamo bei a menj bulyosim qure utru bei nanngo anjam marqa osimqa a mati endegsi Qotei pailyem, "O Abu, ni na powo ebimqa e anjam endi marsiy olo aqa damu ubtqai." ¹⁴ Ningi are qaliy. E menj bulyosiy qure utru bei nanngo anjam na Qotei pailyqai di ijo mondor ijo are miligiq di unu qaji a segi pailyimqa ijo areqalo a lanja quqwas. ¹⁵ Deqa e endegyqai. E ijo mondor ti ijo areqalo ti turtosiy pailyoqngai. E ijo mondor ti ijo areqalo ti turtosiy louoqngai dego. ¹⁶ Ni ino mondor na segi Qotei pailyosim binjyqam di tamo lanaj bei a sosim ino pailyo di poiyyasai. Deqa a endegsi marqa keresai, "Ni bole maronum." ¹⁷ Bole, ni Qotei pailyoqnsim

binjyeqnum di bolequja. Ariya tamo bei a ino pailyo poiyyasai di ino pailyo dena a singilatqa keresai. ¹⁸ E ningi kalil tulan bunjosim bati gargekoba men bulyeqnum. Deqa e Qotei minjyeqnum, “Keretonum.” ¹⁹ Ariya Kristen nanngi Qotei louqa koroesoqnbqa e nanngo koroq di anjam truquyala segi minjroqnit nanngi qusib poinjrqsai di tulan bolequja. E men bulyosiy qure utru segi segi nanngo anjam olekoba totoryosiy nanngi minjroqnit nanngi poinjrqsai di bolesai.

²⁰ O ijo was kalil, ningi angro kiñilala nanngi bulosib nanarioqnaib. Ningi tamo bole bole nanngi bulosib areqalo bole na soqniy. Ningi angro mom nanngi dego bulosib kumbra uge qa nanariosib soqniy. Ningi qalie, angro mom nanngi kumbra uge qa poinjrosiaieqnu. ²¹ Qotei aqa dal anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo Koba a marqo, ‘E qure utru bei bei nanngo men na ningi anjam merngit ningi ijo anjam quethqasai.’” ²² Deqa ijo was, men bulyqajqa kumbra di aqa utru agiende. Kumbra dena Qotei na tamo ungasari a qa nanngo areqalo singilatošieqnum qaji nanngi aqa manwa osornjreqnu. Tamo ungasari a qa nanngo areqalo singilateqnum qaji nanngi qa sai. Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi anjam palontqajqa kumbra di aqa utru agiende. Kumbra dena Qotei na tamo ungasari a qa nanngo areqalo singilateqnum qaji nanngi aqa manwa osornjreqnu. Tamo ungasari a qa nanngo areqalo singilatošieqnum qaji nanngi qa sai.

²³ Deqa Kristen koroq di ningi kalil men bulyoqnsib qure utru segi segi nanngo anjam maroqnaib di bolesai. Ningi degyqab di tamo lanaj qudei kiyo tamo qudei Qotei qaliesai qaji nanngi kiyo nungo koro miligiq gilsib nungo anjam di qusib ningi qa marqab, “Nanngi nanarionub deqa anjam di mareqnum.” ²⁴ Ariya ningi kalil Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqnaib di tamo bei Qotei qaliesai qaji kiyo tamo lanaj bei kiyo a nungo koro miligiq gilsim nungo anjam di qusim a poiyyas. Yim anjam dena aqa are qametim a aqa une qa geregere qalieqas. ²⁵ Osim aqa areqalo uge kalil aqa are miligiq di uliejunu qaji di boleq atsim singa pulutosim Qotei aqa ñam soqtosim ningi merngwas, “Bole, Qotei a nungo ambleq endi unu.”

Qotei louqajqa kumbra

²⁶ Deqa ijo was, ningi Qotei louqa koroqnsibqa ningi qudei lou babtoqniy. Ningi qudei Qotei aqa anjam paltoqniy. Ningi qudei Qotei aqa uli anjam ubtoqniy. Ningi qudei men bulyoqnsib qure utru segi segi nanngo anjam maroqniy. Ningi qudei qure utru segi segi nanngo anjam aqa damu poingim ubtoqniy. O ijo was, nungo wau segi segi dena ningi na Kristen tamo ungasari nanngi singilatnjroqniy. ²⁷ Tamo qudei nanngi men bulyqa are soqnimqa ningi na minjrib nanngi aiyel kiyo nanngi qalub kiyo segi men bulyqab. Tamo gargekoba nanngi men bulyqab di bolesai. Ariya nanngi koba na turtosib men bulyaib. Bei namoqna men bulyim bei bunuqna men bulyqas. Ariya nanngi men bulyosib anjam maroqnbqa ningi na anjam ubto tamo bei minjib a nanngo anjam di aqa damu ubteme. Yim tamo ungasari kalil nanngi qusib poinjrqsai. ²⁸ Kristen koroq di anjam ubtqajqa tamo bei sosaiamqa men bulyo tamo nanngi anjam maraib. Nanngi mequmosib nanngo segi are miligiq di Qotei pailyebe. ²⁹ Ningi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi dego minjribqa nanngi aiyel kiyo nanngi qalub kiyo segi anjam palontoqnebe. Tamo gargekoba nanngi anjam palontoqnaib. Nanngi anjam palontoqnbqa tamo qudei na nanngo anjam di geregere pegiyoqnebe. ³⁰ Tamo bei a Qotei aqa anjam palontoqnim ariya Qotei na tamo bei awejunu qaji a anjam bei

osoryim tamo nami anjam palonteqnu qaji a mati medabu getentim tamo di a kamba tigelosim anjam palonteme. ³¹ Ningi segi segi kalil kumbra di dauryosib Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqniy. Palontoqniy Kristen kalil nanği quoqnsib poinjroqnm anjam dena nanği singilatnjroqnaq. ³² Ningi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği minjribqa nanği nanço segi so geregere taqatoqnsib anjam palontoqnebe. ³³⁻³⁴ Qotei a aqa segi wau kalil geregere yoqnsiq aqa wau bei niñaqyosaieqnu. A are lawo qa utru.

Ariya unğasari nanği Kristen koroq di anjam maraib. Nanği mequme-soqnebe. Qure qure kalilq di Kristen unğasari nanği degyeqnu. Deqa unğasari nanği nanço segi ñam aguq atoqnsib nanço tamo nanço sorgomq di geregere mequmosib soqnebe. Agi anjam di Moses aqa dal anjamq di unu. ³⁵ Deqa Kristen koroq di unğasari nanği anjam bei aqa damu geregere qalieqajqa are soqnm ninği na nanği endegsib minjriy, “Yaintim nunço segi talq di ninği nunço gumbulun nanği nenemnjrib nanği na anjam aqa damu mernğwab.” Ningi na unğasari nanği degsib minjriy. Di kiyaya? Unğasari nanği Kristen koroq di anjam marqab di kumbra bolesai. ³⁶ O ijo was, Qotei aqa anjam nunçoq dena namoqna brantej e? Ninği segi na Qotei aqa anjam osib nunço areqaloq di singilateb ariya Kristen qudei nanği Qotei aqa anjam osaeqnu e? Sai.

³⁷ Tamo bei a endegsi are qalqas, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. E Qotei aqa Mondor ti unum.” A kere degsi are qalqo. Ariya tamo di a olo endegsi poiyem, “Anjam Pol na nenğrenjyosiq gagoq qarinyqo qaji endi Tamo Koba aqa segi dal anjam tintin.” ³⁸ Tamo di a ijo anjam endi urataiq. A uratqas di ninği na endegsib minjriy, “Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai.” ³⁹ Deqa ijo was, ninği Qotei aqa medabu osib anjam palontqajqa tulanj singilaoqniy. Kristen koroq di tamo qudei nanği menj bulyoqniy ninği na nanği saidnjraib. ⁴⁰ Ninği Qotei louqajqa kumbra kalil geregere taqatosib dauryosib soqniy.

15

Kristus a moisiq olo subq na tigelej

¹ O ijo was kalil, Yesus aqa anjam bole e nami palontoqnsim mernçoqnem qaji di bini e olo pulutosiy ninği mernğwai. Anjam di agi ninği osib singila na tigelejunub. ² E qalie, anjam e palontoqnem qaji di ninği torei ojsib nunço areqaloq di singilateb. Deqa Qotei na ninği elenjej. Ninği lanja baban na singilateb qamu Qotei a ninği elenqa keresai qamu.

³ Anjam bole e ninği mernçoqnem qaji di e Kristus aqa banq na em. Anjam di tulanj kobaquja. Anjam agiende. Kristus a gago une qa moiyej. Anjam di agi nenğrenj di unu. ⁴ A moinaqa subq ateb. Bati qalub koboonaqa a olo subq na tigelej. Anjam di dego nenğrenj di unu. ⁵ A subq na tigelosiqqa Pita aqaq di brantonaq unej. Osiq aqa anğro 12 nançoq di dego brantonaq uneb. ⁶ Osiq a bunuqna bati qujai qa a Kristen was 500 nançoq di dego brantonaq uneb. Nanği gargekoba bini unub. Ariya nanği qudei morenej. ⁷ Bunuqna a Jems aqaq di dego brantonaq unej. Osiq aqa anjam maro tamo kalil nançoq di dego brantonaq uneb.

⁸ Olo bunuqna a ijoq di dego brantonaq unem. Unja bei a bati grotosim aqa anğro ougetqas dego kere Kristus a ijoq di brantonaq unem. ⁹ E nami Qotei aqa tamo unğasari nanği ugeugeinjroqnem. Deqa ninği e Yesus aqa anjam maro tamo bolesai edegwab di kere. Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanği

na e bunbejunub deqa ijo ñam tulan aguq aiyejunu. ¹⁰ Ariya Qotei a e qa are boleiyey deqa bini e aqa anjam maro tamo unum. A e qa are boleiyey aqa kumbra di lanja ulonjosai. E aqa kumbra di osim singila na waukobaeqnum. Ijo wau di tulan kobaoqnsiq Qotei aqa anjam maro tamo kalil nanjo wau bunyejunu. Ariya e ijo segi singila na wau di yosaieqnum. Qotei a e qa are boleiyey deqa aqa singila na e wau di yeqnum. ¹¹ Qotei aqa anjam maro tamo qudei na kiyo e na kiyo wau di yeqnum di unqum. Yesus a moisiq olo subq na tigelej anjam di iga kalil koba na palonteqnum. Anjam di qujai ninji osib nunjo areqaloq di singilateb.

Tamo ungasari moreño qaji nanji olo subq na tigelqab

¹² Kristus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej anjam di iga gaigai palonteqnsim laqnum. Ariya kiyaaqa ninji qudei mareqnum, “Tamo moreño qaji nanji olo subq na tigelqasai?” ¹³ Tamo moreño qaji nanji olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigelqasai qamu. ¹⁴ Qotei na Kristus subq na tigelqasai qamu anjam iga palonteqnum qaji di bolesai qamu nunjo areqalo Kristus qa singilateqnum qaji di lanja ulonjej qamu. ¹⁵ Qotei na tamo moreño qaji nanji olo subq na tigeltnjqasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigelqasai qamu iga Qotei aqa kumbra qa mare mare laqnum di iga gisan anjam mare mare laqnum qamu. Agi iga endegsi mare mare laqnum, “Qotei a Kristus subq na tigeltej.” ¹⁶ Qotei na tamo moreño qaji nanji olo subq na tigeltnjqasai anjam di bolesai qamu Qotei na Kristus dego subq na tigelqasai qamu. ¹⁷ Qotei na Kristus subq na tigelqasai qamu nunjo areqalo Kristus qa singilateqnum qaji di lanja ulonjej qamu ninji nunjo uneq di unub qamu. ¹⁸ Deqa tamo nanji nami Kristus qa nanjo areqalo singilateqnsib moreñeb qaji nanji torei padaleb qamu. ¹⁹ O ijo was kalil, iga inji bole bole Kristus na mondonj egwas qaji deqa tariñeqnum. Ariya iga subq na olo tigelqasai anjam di bole qamu iga mandam qa inji inji qa segi tariñeqnum qamu iga tulan sougetejunum qamu. Gago so uge dena mandam tamo kalil nanjo so uge tulan bunyejunu qamu.

²⁰ Ariya iga degsi sougetosai. Kristus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej. Kristus a tamo kalil nami moreñeb qaji nanji qa namoosiq subq na tigelej. ²¹ Ninji qalie, tamo qujai Adam a une atej deqa a moiyo qa utru. Dego kere Kristus a subq na tigelqasai qamu. ²² Adam aqa moma kalil nanji moreñeqnum. Dego kere Kristus aqa tamo kalil nanji olo ñabile oqab. ²³ Iga gago segi segi bati dauryosim subq na tigelosim ñabile oqom. Namaqna Kristus a subq na tigelej. Mondonj a olo lanj qureq na bamqa iga aqa segi tamo ungasari unum deqa iga dego subq na tigelqom.

²⁴ Iga subq na tigelamqa diño bati brantqas. Bati deqa mandor nanji ti mondor uge uge ti gate kokba ti nanjo singila ti kalil Kristus na kobotnjqas. Osim a na inji inji kalil elenosim aqa Abu Qotei aqa banq di uratqas. Yim Qotei a Mandor Koba sosim inji inji kalil di taqatqas. ²⁵ Kristus a degyqas. Di kiyaaqa? A Mandor Koba sosim gilsim gilsim diño bati brantimqa Qotei a Kristus aqa jeu tamo kalil nanji joqsim aqa sorgomq di atim a na nanji taqatnjqas. ²⁶ Osim bati deqa a na aqa jeu tamo kalil nanji di kobotnjqasim ariya a moiyo dego kobotqas. ²⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenrenyeb unu, “Qotei na inji inji kalil elenosim Kristus aqa sorgomq di atqas.” O ijo was, Qotei na inji inji kalil di elenosim Kristus aqa sorgomq di atqas deqa iga qalieonum, Qotei a segi Kristus aqa sorgomq di sqasai. ²⁸ Mondonj Qotei na inji inji kalil di Kristus aqa sorgomq di atim soqnim

Qotei aqa Niri a kamba dego Qotei aqa sorgomq di sqas. Deqa Qotei a segi na ingi ingi kalil di tulan bunjirsimqa a nanjo Mandor Koba sosim bati gaigai nanji taqatnjroqnas.

²⁹ Ningi qalie, tamo qudei na tamo morejo qaji nanji aqaryainjroqnsib nanjo sawa osib yanso eqnub. Tamo morejo qaji nanji olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu nanji kiyafa kumbra degyeqnu. ³⁰ Od, tamo morejo qaji nanji olo subq na tigelqab anjam di iga mare mare laqnum. Mare mare laqnam tamo gargekoba nanji iga qa njirjoqnsib bati gaigai iga padaltgwa laqnu. Tamo morejo qaji nanji olo subq na tigelqab anjam di bolesai qamu iga kiyafa anjam di mare mare laqnsim dena gulbe eqnum?

³¹ O ijo was, e bole maronum, e bati gaigai moiqa laqnum. E ningi qa are qaloqnsim deqa moiqa laqnum. Ningi gago Tamo Koba Kristus Yesus beteryejunub deqa e ningi qa tulan arebolebolebeqnu. ³² Jeu tamo nanji wagme juwan bul unub deqa nanji na e moiyoqbqa laqnu. E Efesus qureq di nanji ti qotoqnem. E mandam qaji ingi ingi oqajqa marsim nanji ti qotosaiqnem. Tamo morejo qaji nanji olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu iga endegi mare mare laqnum qamu, "Iga nebe kiyo moiqom deqa unqum, iga alanoqnsim gago segi jejamu qa areboleboleigoqnm ingi ti ya ti uyoqnom." Degsi mare mare laqnum qamu.

³³ O ijo was kalil, tamo qudei na ningi gisanqab deqa ningi geregere nam atoqniy. Anjam bei unu di ningi qalie. Anjam agiende, "Ningi tamo uge uge nanji koba na laqnaib. Laqnaib di nanji na nunjo areqalo niñaqyetngibqa ningi kumbra bole uratosib nanji daurnjrqab." Anjam degsi unu. ³⁴ Deqa ningi areqalo bole ti sosib olo une yoqnaib. Ningi quiy. Nunjo ambleq di tamo qudei nanji Qotei qaliesai bole sai. Ningi jemaingwajqa deqa e ningi degsi mernqom.

Tamo morejo qaji nanjo jejamu kiyero osib olo tigelqab?

³⁵ Ariya ijo was kalil, tamo bei na e endegi nenembqas, "Tamo morejo qaji nanji kiyersib olo subq na tigelqab? Nanjo jejamu kiyero osib olo tigelqab?" ³⁶ O ijo was kalil, tamo di a nanariosim deqa degsi nenembqas. Ningi qalie. Kurgus bunuj breiyibqa mandamq aisim a laja mandamq di sqas. Ariya kurgus moiyo breiyib a olo nambile sosim qoqitosim oqwas.

³⁷ Kurgus kiyo saga kiyo qoqitosiq geitqo qaji di otorosim olo yagwasai. Aqa gei moiyo segi yagim dena oqwas. ³⁸ Tamo bei na kurgus yago kiyo saga yago kiyo yagimqa a olo qoqitosim oqimqa Qotei aqa segi areqalo na nanji tanu segi segi enjrqas. Nanjo tanu di uno segi segi. ³⁹ Tamo ti wagme ti qebari ti qe ti nanji dego nanjo jejamu uno segi segi. ⁴⁰ Lan goge qaji ingi ingi nanjo uno bei. Mandam qaji ingi ingi nanjo uno bei. Lan goge qaji ingi ingi nanjo wala bei. Mandam qaji ingi ingi nanjo wala bei. ⁴¹ Senj ti bai ti bongar ti nanjo rian segi segi. Bongar kalil dego nanjo rian segi segi.

⁴² Tamo subq na tigelqab qaji nanji kere dego. Tamo nanji morejeqnaib nanjo jejamu subq ateqnub di qusaqnu. Nanji subq na tigelabqa nanjo jejamu olo qusaqasai. Nanji nambile gaigai sqab. ⁴³ Tamo nanji morejeqnaib nanjo jejamu subq ateqnub di jejamu uge. Nanji subq na tigelabqa nanjo jejamu tulan boledamu sqas. Tamo nanji morejeqnaib nanjo jejamu subq ateqnub di singila saiqoji. Nanji subq na tigelabqa nanjo jejamu singila ti sqas. ⁴⁴ Tamo nanji morejeqnaib nanjo jejamu subq ateqnub di mandam qaji jejamu. Nanji subq na tigelabqa nanjo jejamu lan qure qaji jejamu sqas.

Mandam qaji jejamu unu. Lan qure qaji jejamu dego sqas. ⁴⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Adam namo qaji a mandamq endena brantej. Deqa a mandam qaji nambile osiq soqnej.” Ariya Adam bunu qaji a Mondor ti soqnej. Deqa a na iga lan qure qaji nambile egwas. ⁴⁶ Lan qure qaji nambile a namoqna brantosai. Mandam qaji nambile a namoqna brantej. Lan qure qaji nambile a bunuqna brantqas. ⁴⁷ Qotei na Adam namo qaji a mandam na gereiyej. Deqa a mandam tamo. Ariya Adam bunu qaji a lan qureq na bej. ⁴⁸ Adam namo qaji a mandam tamo soqnej deqa aqa moma kalil nanqi dego mandam tamo unub. Ariya Adam bunu qaji a lan qure qaji tamo unu deqa aqa tamo kalil nanqi dego lan qure qaji tamo sqab. ⁴⁹ Adam namo qaji a mandam tamo soqnej deqa iga a bulosim mandam tamo unum. Dego kere Adam bunu qaji a lan qure qaji tamo unu deqa mondonj iga a bulosim lan qure qaji tamo sqom.

⁵⁰ O ijo was, e ningi endegsi merngwai. Qotei na mandam tamo nanqi elenqa keresai. A nanjo Mandor Koba sosim nanqi taqatnrqa keresai dego. Gago jejamu moisiq qusaeqnu qaji di nambile gaigai sqa keresai. ⁵¹ Deqa e uli anjam bei ningi endegsi merngwai. Iga kalil moiqasai. Iga kalil jejamu bulyosim jejamu bunuj oqom. ⁵² Qotei na gul bunu geten qaji anjamimqa tamo nami moreneb qaji nanqi subq na tigelqab. Deqa nanjo jejamu olo bunu qusaqasai. Iga tamo moiynosai unum qaji iga dego jejamu bulyosim nanqi ti koba na jejamu bunuj oqom. O ijo was, kumbra di urur brantqajatqas. ⁵³ Gago jejamu ugeqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. ⁵⁴ Bole, gago jejamu ugeqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. Yim bati deqa Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, “Qotei a tulanj singilaosiq deqa a qoto bunyosiq moiyo kobotej. ⁵⁵ O Moiyo, ni gaigai singilaoqnsim tamo nanqi qoto itnjreqnum. Ariya ino singila di qabi unu? A koboej. O Moiyo, ni gaigai tamo nanqi qaja na numeqnum. Ariya ino qaja di qabi unu? A koboej.”

⁵⁶ O ijo was ningi quiy. Moiyo aqa qaja agi gago une. Une aqa singila agi Qotei aqa dal anjam. ⁵⁷ Ariya gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na iga qoto bunyoqnsim tigelejnum. Qotei a segi na iga singilatgeqnu deqa iga a tulanj binjyoqnoqom.

⁵⁸ Deqa ijo was bole, ningi singila na tigelesosib Tamo Koba Yesus qa waukobaoqniy. Ningi wau di uratosib asgingaiq. Ningi qalie, ningi Yesus aqa wau ojeqnu di ningi lanja wauosaieqnu. Wau di ulonja keresai. Deqa ningi gaigai singila na wauoqniy.

16

Korin Kristen nanqi silali koroiyqab

¹ Ariya ijo was, ningi na Jerusalem Kristen nanqi qa silali koroiyiy. Silali koroiyqajqa gam di e nami Galesia Kristen nanqi osornjrnam nanqi dauryeb. E ningi dego gam di osorngit dauryiy. Gam agiende. ² Yori bati gaigai olo nebeoqnmqa ningi segi segi silali soqnim oto oqnsib nungo segi talq di atoqniy. Bunuqna silali kobaamqa e botqa ningi nami silali ateb unu deqa urur koroiyib e na osiy qarinyit Jerusalem aiqas. Deqa bati di ningi olo silali qa namqasai. ³ E botqa ningi na tamo qudei giltnrjib e nengrenj bei

nanği enjrsiy qarinjrit nanği silali di osib Jerusalem aiqab. ⁴ E dego aiqa are soqnm nanği na e daurbosib iga koba na aiqom.

Pol a Korin Kristen nanğoq bqa marej

⁵ Ariya e mati Masedonia sawa ambleq na walwelosiy aisiy dia Kristen nanği unjrsiy bunuqna e nuñgoq bğai. ⁶ E nuñgoq bosiy niñgi koba na sqai kiyo. E qaliesai, e bati olekoba kiyo niñgi koba na soqnit ulili bati koboqas. E niñgi koba na sosiy olo uratngosiy sawa beiq gilqa laqnit niñgi na e silali qa aqaryaibib e gilqai. ⁷ Ijo are endegsi unu. E bati truquyala niñgi koba na sqasai. Tamo Koba a na odbimqa e bati olekoba niñgi koba na sqai. ⁸ Ariya e Efesus qureq endi soqnit Juda nanğo yori bati koba ñam Pentikos di brantqas. ⁹ Qotei na gam waqtetbej deqa e qure endia Yesus aqa wau yoqnsim tamo unğasari gargekoba nanği are bulyetnjreqnum. Yeqnam jeu tamo gargekoba nanği ijo wau di ugeugeiyqajqa laqñub.

¹⁰ Timoti a nuñgoq bamqa niñgi a osib gereiyiy. Yim a ulaqasai. A niñgi koba na are lawo sqas. Niñgi quiy. Timoti a e ombla Tamo Koba aqa wau ojeqnum. ¹¹ Deqa tamo bei na Timoti aqa ñam ugetaiq. Ariya Timoti a olo niñgi uratngosim walwelqa laqñimqa niñgi a silali qa aqaryaiyosib lawo na suweiyib a olo ijoq bğas. A Kristen was qudei nanği koba na ijoq bğab deqa e nanği qa tarinjooñqai.

¹² Gago was Apolos a endi unu. E a qa niñgi saingit quiy. E bati gargekoba singila na Apolos minjoqñem, “Gago Kristen was qudei nanği Korin Kristen nanğoq giloqñib ni nanği daurnjrsim gile.” Onaqa a gilqa uratoqnej. Bunuqna a nuñgoq bğajqa bati kereamqa a nuñgoq bğas.

Pol aqa anjam mutu qudei

¹³ Ariya ijo was, niñgi geregere ñam atoqñiy. Osib singila na tigelooñsib Yesus qa nungo areqalo singilatoqñiy. Niñgi gulbe bei qa ulaaib. Niñgi singila na soqñiy. ¹⁴ Osib niñgi kumbra bei yqa marooñsib qalaqalaiyo kumbra na yoqñiy.

¹⁵ Tamo kalil Akaia sawaq di unub qaji nanği are bulyosaisonabqa Stefanas aqa tal qujai nanği namoqna are bulyeb. Stefanas aqa tal qujai nanği Qotei aqa tamo unğasari nanği qa wauoqñsib unub. O ijo was niñgi di qalie. Deqa e niñgi singila na endegsi mernğwai. ¹⁶ Niñgi tamo deqaji nango sorgomq di geregere soqñiy. Sosib tamo kalil Qotei aqa wau ojeqñub qaji nango sorgomq di dego soqñiy.

¹⁷ Nuñgo ambleq dena Stefanas na Fortunatus na Akaikus na nanği qalub ijoq beb deqa e tulañ areboleboleibej. Niñgi kalil ijoq bqa keresai deqa nanği kamba ijoq beb. ¹⁸ Bosib ijo are latetbeb. Nanği nami nuñgo are dego latetngooqñeb. Deqa niñgi tamo deqaji nanği qa tulañ areboleboleinjooqñeme.

¹⁹ Ariya tamo unğasari Esia sawaq endi Qotei qa loueqñub qaji nanği na niñgi kaiyeingonub. Akwila Prisila wo nanği aiye dego niñgi qa tulañ areboleboleinjreqnu deqa nanği Tamo Koba aqa ñam na niñgi kaiyeingonub. Tamo unğasari kalil nango aiye talq di Qotei qa loueqñub qaji nanği dego niñgi kaiyeingonub. ²⁰ Kristen was kalil qure endia unub qaji nanği na dego niñgi kaiyeingonub. Ariya niñgi na nuñgo Kristen was nanği segi segi kundoqñriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği yeqñub.

²¹ E Pol. E ijo segi ban na kaiye anjam endi nenğrenyosim nuñgoq qarinyonum.

²² E ijo anjam getentqai. Tamo bei a Tamo Koba Yesus qalaqalaiyqasai di Qotei na kamba tamo di qoreiyosim n̄olawotqas. O Tamo Koba Yesus, ni aue.

²³ Tamo Koba Yesus a niŋgi qa are boleyeme. ²⁴ E Kristus Yesus aqa ñam na niŋgi kalil qalaqalaiŋgeqnum. Bole.

2 KORIN

Pol a Yesus Kristus aqa wau tamo

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. Aqo gago was Timoti wo anjam endi nenğrenyonum. Nenğrenyosim niñgi Korin qureq di Qotei qa loueqnub qaji niñgi ti Qotei aqa segi tamo uñğasari kalil Akaia sawaq di unub qaji nañgi qa ti qarınyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nañgi aiyel niñgi qa are boleınjrimqa niñgi lawo na soqniy.

Qotei a gago are latetgeqnu

³ Iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqnqom. A gago Abu unu deqa a iga qa dulqajqa utru. A gago are tulañ latetğwajqa Qotei. ⁴ Deqa a gago gulbe kalil qa iga are latetgeqnu. A kumbra degyeqnu deqa iga na olo kamba Kristen tamo uñğasari gulbe ti unub qaji nañgo are latetnjreqnum. ⁵ Kristus a jaqatın koba qoboıyej deqa iga a ombla jaqatın koba qoboıyeqnum. Dego kere Kristus a are tulañ laesonaqa iga a ombla are tulañ laejunum. ⁶ O ijo was kalil, aqo Timoti wo gulbe eqnum di aqa utru agiende. Gago gulbe dena Qotei na nuñgo are latetıgosim niñgi elenqas. Ariya Qotei na gago are latetgeqnu di aqa utru agiende. Kumbra dena dego Qotei na nuñgo are latetıgoqnqas. Yımqa jaqatın iga qoboıyeqnum qaji di niñgi dego qoboıyoqnsib sıngıla na tigelesqab. ⁷ Iga niñgi qa gago areqalo sıngılatosim endegsi mareqnum, bole, niñgi sıngıla na tigelesqab. Iga qalieonum, niñgi iga ti beterosim jaqatın eqnum deqa Qotei na niñgi iga ti gago are latetgoqnqas.

⁸ O ijo was kalil, iga Esia sawaq di gulbe kobaquja item. Gulbe dena iga ugeugeıgosıqa gago sıngıla tulañ bunyej. Deqa ıga endegsi are qalem, gulbe dena ıga moiyoıgwas. O ijo was, niñgi gago gulbe deqa qalieoiy. ⁹ Bole, ıga are qalem, gulbe dena ıga moiyoıgwas. Anjam pegıyo tamo na tamo bei mıñqas, “Ni une ti unum deqa ni moiıam.” Dego kere ıga are qalem, gulbe dena ıga moiyoıgwas. Qotei na gulbe di ıga egej. Di kıyaqa? Iga gago segi sıngıla qa are qalaim deqa. Iga Qotei aqa sıngıla qa are qaloqnqom. Agı a na qujai moiyo tamo nañgi olo subq na tıgelınjreqnu. ¹⁰ O ijo was, gulbe dena ıga moiyoıgwa laqnaqa Qotei na gulbe di taqal atetgej. Bunuqna dego a na gago gulbe taqal atetgoqnqas. Deqa ıga Qotei qa gago areqalo sıngılatoqnsım mareqnum, bole, a na olo gago gulbe taqal atetgoqnqas. Yım ıga bole sqom. ¹¹ O ijo was niñgi ıga qa Qotei pailyoqniy. Yımqa Qotei a nuñgo pailyo de ti tamo uñğasari gargekoba nañgo pailyo ti quoqnsım ıga aqaryaıgoqnqas. Gam dena niñgi na dego ıga aqaryaıgoqnqab. Yım tamo uñğasari gargekoba nañgi Qotei tulañ bıñıyoqnqab.

Pol a Kristen nañgi gısaınjrosaiıoqnej

¹² O was kalil, ijo are mılıgıq di e qalieonum, e kumbra bole tıñtın segi dauryoqnsım unum. E ijo kumbra deqa tulañ areboleboleıbeqnu. Kumbra bole kalil Qotei na osorbegnu qaji di segi e dauryoqnsım unum. E mandam tamo nañgo powo na kumbra di yosaıeqnum. Qotei a e qa are boleıyoqnsıq kumbra osorbegnu qaji di segi e yeqnum. Deqa e na tamo uñğasari kalil nañgi kumbra bole gaıgai enjreqnum. Agı e na niñgi dego kumbra tulañ boledamu engoqnem. ¹³⁻¹⁴ Ijo anjam endi niñgi sısiyosıb poıngwajqa deqa e

nengrenyonum. Bole, ijo anjam qudei qa ningi geregere poingosai unu. Ariya ijo are endegsi unu. Ningi ijo anjam kalil qa poingekritim gilsib diño bati itqab. Yim gago Tamo Koba Yesus a olo bqajqa batiamqa ningi e qa tulan areboleboleingim e kamba dego ningi qa tulan areboleboleibqas.

15-16 Ijo are miligiq di e nami qalieem, ningi ijo kumbra kalil qa tulan areboleboleingim sqab. Utru deqa e na ningi merngej, “E mati nungoq bosiy ningi uratngosiy Masedonia sawaq gilsiy dena puluosiy nungoq olo bqai.” Od, e bati aiyel nungoq bqajqa are qalem. Di kiyaaqa? Qotei na ningi gereing o aiyeltngwajqa deqa. E nungoq olo bosiy dena Judia sawaq aiqa laqnitqa ningi silali qa aqaryaibibqa e gamq di ingi bei qa truquaim deqa ti are qalem. 17 Ningi endegsib are qaleqnub kiyo, “Pol aqa anjam di a dauryosai. A na iga gisanjej. A mandam tamo nango kumbra dauryoqnsiq deqa a anjam bei maroqnsiq olo urateqnu. A laña odoqnsiq olo saideqnu.” O ijo was ningi e qa degsib are qalaib. 18 Qotei a tamo bole unu deqa a aqa segi anjam kalil dauryeqnu. Deqa e dego anjam bole segi ningi merngeqnum. E laña odoqnsim olo saidosaieqnum. 19 Nami aqo Timoti wo Sailas ombila na wauoqnsim Qotei aqa Niri Yesus Kristus aqa anjam palontoqnsim ningi merngeqnem. Ningi qalie, Yesus a dego laña odoqnsiq olo saidosaieqnu. A gaigai Qotei aqa ñam na odeqnu. 20 Qotei a nami ingi bole bole iga egwajqa marej. Kristus a odeqnu deqa Qotei na ingi di iga egwas. Deqa iga Kristus aqa ñam na mareqnum, “Bole.” Osim iga Qotei aqa ñam soqteqnum. 21 Qotei a segi na ningi iga ti singilatgeqnu. Singilatgeqnaqa ningi iga ti Kristus beteryejunum. A na qujai iga aqa segi qa marsiq giltgej. 22 Osiqa aqa toqor eqsiqa gago are miligiq di atej unu. Aqa toqor di aqa Mondor Bole. Mondor di Qotei na iga namo egej deqa iga qalieonum, bunuqna ingi bole bole a na iga egwa marej qaji di dego egwas.

Pol a Korin Kristen nanji gulbe enjrqa uratosiq deqa a nanjoq olo bosai

23 O ijo was, e Qotei aqa ñam na ningi endegsi merngwai. E ningi gulbe engwa uratosim deqa e olo Korin qureq bosai. 24 Nunjo areqalo Yesus qa singilateqnub qaji di iga na laña taqatosaiqnum. Iga ningi ti koba na Yesus aqa wau ojeqnum. Di kiyaaqa? Ningi tulan areboleboleingwajqa deqa. Iga qalieonum, ningi nunjo areqalo Yesus qa geregere singilatosis tigelejunub.

2

1 Ariya e olo Korin qureq bosai. E marem, e olo are gulbe na nunjoq bqasai. 2 E ningi are gulbetetngwai di tamo yai na olo ijo are boletetbqas? Ningi segi na ijo are boletetbqa kere. 3 Deqa e nunjoq olo bosiy are gulbe oqa uratonum. E nunjoq bosiy areboleboleibqas di kere. Utru deqa e anjam bei nami nengrenyosim nunjoq qarinyem. E qalieem, e areboleboleibqas di ningi kalil dego ijo arebolebole di unsib e koba na areboleboleigwas. 4 Bole, e are gulbe ti akam ti sosim anjam di nengrenyem. E ningi are gulbetetngwa osim anjam di nengrenyosai. E ningi tulan qalaqalaingeqnum di ningi qalieqajqa deqa e anjam di nengrenyem.

Ningi na tamo une atej qaji aqa une kobotetiy

5 Tamo qujai nami une atej qaji di aqa une qa e anjam koba merngwasai. Tamo dena e are gulbetetbosai. A ningi kalil are gulbetetgej. 6 Aqa une aqa awai uge ningi gargekoba na a yeb di kereqo. 7 Deqa bini ningi olo aqa une kobotetosib aqa are latetiy. Yim a are boleqas. Ningi degyqasai di a olo are tulan gulbe ti so uge. 8 Deqa ningi a olo qalaqalaiyo kumbra osoryoqniy.

Yim a qalieqas, ningi a torei qoreiyosai. ⁹ E nungo kumbra tenemtosiy ningi ijo anjam kalil dauryeqnub kiyo sai kiyo di qalieqajqa deqa e nami anjam nengrenyosim nungoq qarinyem. ¹⁰ Ningi tamo bei aqa une kobotetqab di e kamba dego aqa une kobotetqai. E tamo bei aqa une kobotetqai di e ningi qa osiy Kristus aqa nangalaq di kobotetqai. ¹¹ Tamo uge Satan na iga gisanjosim ugeugeigaim deqa e degyqai. Satan aqa areqalo uge ti aqa uli kumbra ti di iga bole qalieonum.

Pol a Taitus unqa marej

¹² O ijo was kalil, e Kristus aqa anjam bole palontqa osim walwelosim Troas qureq di brantem. Brantonam Tamo Koba a na gam waqtetbonaqa e dia aqa wau ojoqnem. ¹³ Bati di e ijo was Taitus itosai deqa e a qa are koba qaloqnem. Deqa e Troas Kristen nanji olo uratnjrsim Masedonia sawaq gilem.

Yesus aqa wau tamo nanji qoto bunyeqnum

¹⁴ Qotei a gaigai iga aqaryaieqnaqa iga Kristus aqa singila na qoto bunyeqnum. Deqa e Qotei tulan binjiyeqnum. Iga Qotei aqa wau ojeqnum deqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji Qotei qa bole poinjreqnu. Nanjo powo di saban quleq ti bolequja bul. ¹⁵ Od, gago wau di qurem quleq ti bul Kristus na Qotei atraiyeqnu qaji. Quleq di tamo ungasari Qotei na elenqnu qaji nanji ti tamo ungasari padalqa gamq di unub qaji nanji ti nanjoq aiyeqnu. ¹⁶ Quleq dena tamo ungasari padalqa gamq di unub qaji nanji moiyojnreqnu. Osiqa tamo ungasari Qotei na elenqnu qaji nanji hambile enjreqnu. Tamo yai nanji Qotei aqa wau di yqa kere? Tamo dego bei sosai. ¹⁷ Ningi qalie, Qotei aqa anjam maro tamo gargekoba nanji silali oqajqa deqa osib Qotei aqa anjam mare mare laqnum. Ariya iga nanji bul sai. Qotei na iga wau egej deqa iga gisan na wauosaieqnum. Iga Kristus koba na are qujaitosim Qotei aqa nangalaq di aqa anjam mare mare laqnum.

3

Yesus aqa wau tamo nanji anjam bunuj mare mare laqnum

¹ Iga gago segi nam soqtqajqa are unu e? Sai. Tamo qudei na kiyo ningi na kiyo iga qa anjam bolequja nengrenyqab di unqum. Ningi na kiyo tamo qudei na kiyo anjam bolequja di sisiyosib gago nam soqtetgwab di dego unqum. Iga deqa are qalosaieqnum. ² Ningi segi nengren bulosib gago kumbra qa saooqsib laqnum. Ningi nengren bul unub deqa tamo kalil nanji nengren di sisiyoqnsib iga qa poinjreqnu. Nengren di gago are miligiq di unu. ³ Kristus a segi na anjam di nengrenyobulej. Nengren di Kristus aqaq na bosiq boleq di unu. Nengren di ningi segi. Agi iga ningi wauetngeqnum. Kristus a mandam tamo bei aqa singila na anjam di nengrenyosai. A Qotei hambile gaigai unu qaji aqa Mondor aqa singila na anjam di nengrenyej. A meninq di nengrenyosai. A tamo ungasari nanjo are miligiq di nengrenyej.

⁴ Anjam di aqa utru agiende. Qotei a Kristus aqa nam na iga wau egej deqa iga aqa wau ojeqnum. Iga qalieonum, Qotei na aqa wau di geregere boletqas. ⁵ Bole, iga segi na wau di yqa keresai. Deqa iga gago segi singila na Qotei aqa wau yeqnum degsi marqa keresai. Qotei a segi na iga singila egeqnaqa iga aqa wau yeqnum. ⁶ Gago wau agiende. Iga Kristus aqa anjam bunuj palontqnsim laqnum. Anjam bunuj di tamo qudei na dal anjamq di nengrenyosai. Qotei aqa Mondor a segi na babtej. Dal anjam na tamo

unġasari nanġi moyotnjreqnu. Ariya Qotei aqa Mondor na tamo unġasari nanġi nġabile enjreqnu.

⁷ Od, dal anjam na tamo unġasari nanġi moyotnjreqnu. Dal anjam aqa wau agide. Dal anjam di Qotei a nami meniġq di nenġrenjonaqa a rianġ ti brantej. Deqa Moses aqa ulatamu rianġonaqa Israel tamo unġasari nanġi aqa ulatamu koqyqa keresai. Nam qamotnjrej. Bunuqa rianġ di olo koboej. ⁸ Ariya Mondor aqa wau bunuj unu. Aqa wau dena dal anjam aqa wau tulaġ bunyejunu. Mondor aqa wau di olo torei rianġosiq goqe oqej. ⁹ Dal anjam aqa wau agiende. A na gago une qa iga mergoqnsiq padaltgeqnu. Bole, dal anjam aqa wau di nami rianġ ti bej. Ariya Qotei na iga tamo bole une saiqoġi sqajqa gam bajtej. Wau di olo tulaġ rianġ koba ti bej. Rianġ dena dal anjam aqa rianġ tulaġ bunyejunu. ¹⁰ Wau bunuj di rianġ koba ti unu. Rianġ dena wau namij aqa rianġ tulaġ bunyejunu. Deqa iga wau namij aqa rianġ uneqnum di a torei koboej. ¹¹ Wau namij di gaigai sqa keresai. A koboqas. Bole, a rianġ ti bej. Ariya wau bunuj gaigai sqas qaji a olo tulaġ rianġ koba ti unu. Rianġ dena wau namij aqa rianġ tulaġ bunyejunu.

¹² Rianġ koba di mondoġ bosim gaigai gagoq di sqajqa deqa iga tariġoqnsim unum. Deqa iga ulaosaieqnum. Iga rianġ deqa mare mare laqnum. ¹³ Iga Moses soqnej dego sai. Moses aqa ulatamu rianġ ti soqnej deqa a gara mutu oqnsiq dena aqa ulatamu kabutoqnej. Di kijaqa? Israel nanġi unaib deqa. Ariya wau namij aqa rianġ di koboej. ¹⁴ Israel nanġo areqalo getenġresoeqnej deqa nanġi anjam namij sisiyoqneb di nanġo areqalo gara mutu na kabutobulesoeqnej. Nanġi nami degsib soqneb agi bini unub. Tamo bei na gara di taqal atqa keresai. Kristus a segi na gara di olo taqal ateqnu. ¹⁵ Od, bati gaigai Israel nanġi Moses aqa dal anjam sisiyeqnum di nanġo areqalo gara mutu na kabutobulejunu. Nanġi nami degsib soqneb agi bini unub. ¹⁶ Ariya tamo nanġi are bulyosib Tamo Koba aqa areq bqab di Qotei na gara di olo taqal atetnjrqas. ¹⁷ Tamo Koba a segi Mondor. Niġi Tamo Koba aqa Mondor ti sqab di nunġo une na niġi olo taqatġgwa keresai. Niġi bole sqab. ¹⁸ Deqa gago ulatamu olo kabuesqasai. Iga kalil Tamo Koba aqa rianġ ya jeqiloq di unobuloqnmom. Unoqnm rianġ di gagoq di tulaġ kobaoqnmqa dena iga Tamo Koba a segi buloqnsim sqom. Tamo Koba a na kumbra di iga egeqnu. Tamo Koba a segi Mondor Bole.

4

Qotei aqa wau tamo nanġi web bul unub

¹ Qotei a iga qa dulosiqa wau egej deqa iga aqa wau di ojġajqa asgigo-saieqnu. ² Kumbra uge uge kalil tamo nanġi na ulitoqnsib yeqnub qaji di iga olo qoreiyeqnum. Iga gisaġ kumbra na walwelo-saieqnum. Iga Qotei aqa anjam bubulyosaieqnum. Iga boleq di anjam bole segi mareqnum. Deqa tamo kalil nanġi gago kumbra di unoqnsib nanġo are miligiq di qalieqnum, iga Qotei aqa nġamgalaq di wau bole yeqnum. ³ Ariya tamo unġasari padalqa gamq di unub qaji nanġi Yesus aqa anjam bole iga palonteqnum qaji di aqa utru poinjro-saieqnu. ⁴ Mandam endeqa gisaġ qotei Satan a na tamo unġasari Kristus qa nanġo areqalo singilatosaieqnum qaji nanġo areqalo getentetnjre-junu. Deqa Kristus aqa anjam bole nanġo are miligiq aiaqa keresai. Nanġi Kristus aqa suwanġ unqa keresai dego. Kristus a segi Qotei. A segi rianġ ti unu. ⁵ Niġi quiy. Iga gago segi kumbra qa saosaieqnum. Iga anjam endegsi palonteqnum, “Kristus Yesus a gago Tamo Koba unu deqa iga aqa nġam na niġi wauetġgeqnum.” Iga anjam degsi palonteqnum. ⁶ Tulaġ nami

Qotei a inŋi inŋi kalil gereiyqa osiqa endegsi marej, “Ambru aqaq na suwaŋ brantqas.” Ariya bunuqna Qotei aqa suwaŋ di gagoq bosiq a gago are miligi suwantetgej. Deqa iga Kristus aqa ulatamu geregere uneqnum. Kumbra dena iga suwaŋ bole unoqnsim Qotei aqa rian poiqe qnu.

⁷ O ijo was, inŋi tulaŋ boledamu iga deqa mare mare laqnum qaji di gagoq di unu. Bole, iga singila saiqoji unum. Iga web jagi na gereiy qaji di bul unum. Deqa tamo kalil naŋgi iga nugoqnsib endegsib qalieeqnub, “Pol a aqa segi singila na wau di yosaieqnu. A Qotei aqa singila kobaquja na wau di yeqnu. Singila dena mandam qaji singila tulaŋ bunyejunu.” Tamo kalil naŋgi degsib qalieeqnub. ⁸ Gulbe segi segi gargekoba gagoq beqnu. Ariya gulbe dena iga padaltgosaieqnu. Inŋi inŋi gargekoba na gago areqalo niŋaqyetgeqnu. Ariya inŋi inŋi dena gago areqalo torei ugetgosaieqnu. ⁹ Jeu tamo naŋgi na iga jaqatin egeqnu. Ariya Qotei a deqa iga uratgosaieqnu. Jeu tamo naŋgi dena iga lugoqnsib ŋeiotgeqnu. Ariya naŋgi na iga torei ugeugeigosaieqnu. ¹⁰ Gago jejamuq di tamo unŋasari naŋgi gaigai Yesus aqa moiyo unobuleqnu. Deqa Yesus aqa ŋambile dego gago jejamuq di branteqnaq naŋgi uneqnu. ¹¹ Iga Yesus aqa wau ojeqnum deqa jeu tamo naŋgi na bati gaigai iga moiyo tawa laqnu. Naŋgo kumbra dena Yesus aqa ŋambile dego gago jejamuq di branteqnaq tamo unŋasari naŋgi uneqnu. ¹² Deqa moiyo a gagoq di waueqnu. Ariya ŋambile a nuŋgoq di waueqnu.

¹³ Iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei aqa anjam bei nenŋrenq di unu qaji a gagoq di branteqnu. Anjam agiende, “E Qotei qa ijo areqalo singilateqnum deqa e aqa anjam mare mare laqnum.” O ijo was, iga dego Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga aqa anjam mare mare laqnum. ¹⁴ Iga qalieonum, Qotei na Tamo Koba Yesus subq na tigeltj deqa mondoŋ a na iga dego subq na tigeltgwas. Osim iga niŋgi ti joqsim Yesus aqa areq osi oqwas. ¹⁵ E anjam di niŋgi mernŋonum. Di kiyaya? E qalieonum, kumbra kalil gagoq di branteqnu qaji dena niŋgi aqaryaingeqnu. Gam dena Qotei a tamo unŋasari tulaŋ gargekoba naŋgi qa are boleiyeqnu. Deqa naŋgi Qotei binjiyoqnsib aqa ŋam soqteqnu.

Iga laŋ qure qaji inŋi inŋi qa are qaleqnum

¹⁶ Deqa iga Qotei aqa wau ojqajqa asgigosaieqnu. Bole, gago jejamu a uge qa laqnu. Ariya gago are miligi a bati gaigai olo boleoqnsiq singilaeqnu. ¹⁷ Iga qalieonum, gulbe ti jaqatin ti iga bini qoboieqnum qaji di tulaŋ kokba sai. Naŋgi sokiŋalayosib koboqab. Iga gulbe di eqnum deqa iga qalieonum, mondoŋ iga laŋ qureq di so bole gaigai sqom. Inŋi bole bole iga mondoŋ oqom qaji di tulaŋ boledamu. Inŋi bole bole dena mandam qa inŋi inŋi tulaŋ bunŋrejunu. ¹⁸ Inŋi inŋi iga gago ŋamdamu na uneqnum qaji di sokiŋalayosim koboqas. Deqa iga inŋi inŋi di koqyosaieqnum. Inŋi bole bole iga gago ŋamdamu na unqa keresai qaji di bati gaigai sqas. Deqa iga inŋi bole bole di koqyoqnsim unum.

5

¹ Iga qalie, gago mandam qaji jejamu endi torei ugeqas. Gago jejamu endi gago tal bul. Mondoŋ Qotei na olo tal bei iga egwas. Tal di tamo bei na gereiyosai. Tal di laŋ qureq di bati gaigai sqas. ² Iga bini mandam qaji talq endi unum deqa iga akamoqnsim unum. Iga gago laŋ qure qaji tal osim gara bul jugwajqa deqa are koba unu. ³ Iga tal di jugwom di iga olo laŋa sqasai. Iga jejamu bunuj oqom. ⁴ Iga mandam qaji talq endi unum deqa

iga are gulbeigeqnaqa akamoqnsim unum. Iga jejamu bunuj osim gara bul jugwajqa are qaleqnum. Od, iga gago jejamu moiqa qaji endi uratosim olo jejamu nambile sqas qaji di oqajqa are qaleqnum. Iga jejamu saiqoji sqajqa asgigeqnu. ⁵ Nambile sqajqa gam di Qotei a segi na gereiyetgosiqa aqa Mondor iga egej. Mondor di Qotei na iga namo egej deqa iga qalieonum, bunuqna inji bole bole a na iga egwa marej qaji di dego egwas.

⁶ Deqa iga gaigai are singlaroqnsim unum. Iga qalie, iga mandam qaji jejamu ti unum deqa iga lan qureq di Tamo Koba a ombla sosaiunum.

⁷ Bini iga Yesus unosaieqnum. Ariya iga a qa gago areqalo singlaroqnsim walweleqnum. ⁸ Od, iga gago jejamu endi uratosim oqsim Tamo Koba a ombla sqajqa are qaleqnum. Lan qure a gago qure utru sqas. ⁹ Deqa iga bini mandamq endi sqom kiyo lan qureq oqsim dia sqom kiyo di unqum. Iga kumbra Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di dauryqajqa are qaleqnum.

¹⁰ Iga qalieonum, mondon iga kalil Kristus aqa ulatamuq di tigelamqa a na gago kumbra qa iga pegigwas. Iga mandamq endi sosimqa iga kumbra bole yoqnem kiyo kumbra uge yoqnem kiyo di a unsim awai segi segi egwas.

Iga tamo unqasari nanjo are bulyetnrqajqa deqa waueqnum

¹¹ Iga Tamo Koba a qa ulaoqnsim aqa sorgomq di unum deqa iga tamo unqasari nanjo are bulyetnrqajqa. Iga wau di ugetosaieqnum. Qotei a iga qa qalie bole. Nunjo are miligiq di ninji dego iga qa qalie bole. E degsi are qalonum. ¹² O ijo was, iga gago segi nam soqtqa marsim anjam endi nengrenyosai. Ninji gago kumbra qa areboleboleingwajqa deqa are qalsim anjam endi nengrenyonum. Tamo qudei nanji lan baban na kumbra bole yqajqa arearetnreqnu. Nanji are miligiq na kumbra bole yqajqa arearetnrosiae qnu. Deqa ijo was, ninji na tamo nanji di tingitnrqajqa dalnrqajqa.

¹³ Tamo nanji di endegsis mareqnu, "Pol a nanari tamo." Nanjo anjam di bole. Iga Qotei qa are qalsim nanari tamo unum. Ariya iga ninji qa are qalsim areqalo bole ti unum. ¹⁴ Kristus na iga tulan qalaqalaigej aqa kumbra dena gago areqalo tigeltetgeqnaqa iga aqa wau ojeqnum. Iga qalieonum, Yesus a iga kalil qa moiyej deqa iga kalil dego morenobulem.

¹⁵ Od, a iga kalil qa moiyej. Iga nambile unum deqa iga gago segi jejamu qa are qalsim walwelqasai. Yesus a iga qa moisiq olo subq na tigelej deqa iga a qa are qaloqnsim walweloqnoqum.

¹⁶ Deqa bini iga gago areqalo namij na tamo unqasari nanji peginjrosiae qnu. Bole, nami iga gago areqalo namij na Kristus pegiyoqnem. Ariya bini iga degyosae qnu. ¹⁷ Deqa tamo bei a Kristus beteryesqas di Qotei na aqa are bulyetimqa a tamo bunuj brantqas. Ninji quiy. Aqa kumbra namij torei koboej. Kumbra bunuj olo brantej.

¹⁸ Kumbra bunuj di Qotei aqaq na bej. Nami iga Qotei ti jeu sonamqa Qotei a olo Kristus aqa singlar na jeu kobotej. Deqa bini iga a ombla are qujaitosim unum. Jeu kobotqajqa wau di Qotei na iga egej deqa iga aqa anjam mare mare laqnum. ¹⁹ Anjam agiende. Tamo unqasari mandamq endi unub qaji nanji nami Qotei ti jeu sonabqa Qotei na nanji a ombla are qujaitosib sqajqa marsiq Kristus aqa singlar na jeu kobotej. Deqa a nanjo une qa olo are qalosaieqnu. Iga Kristus aqa anjam di mare mare laqajqa deqa Qotei na wau egej. ²⁰ Kristus na iga qarinqej deqa Qotei a gago medabu na tamo kalil nanji metnjreqnu. Iga Kristus aqa anjam palontognsim tamo kalil nanji endegsi metnjreqnum, "Ninji jeu kumbra uratosib bosib Qotei ombla are qujaitosib soqniy." ²¹ O ijo was, Qotei na iga aqaryaigwa marsiq deqa a gago une kalil osiq Kristus aqa qawarq di atnaqa a une tamo bulej. Kristus a segi une

yosaieqnu. Deqa iga Yesus beteryosim dena iga Qotei aqa segi tamo bole une saiqoji sqom.

6

Qotei aqa wau tamo nanqi gulbe iteqnub

¹ Iga Qotei ombla waueqnum deqa iga ninqi singila na endegsi merngwom, “Qotei a ninqi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ninqi lanja urataib.” ² Agi Qotei a nami marej, “E ni padalo sawaq dena oqajqa bati atem. Bati di brantonaqa e ino pailyo qusim ni aqaryaimem.” O was ninqi quiy. Qotei na iga aqaryaigwajqa bati brantqo. A na iga padalo sawaq dena elenqajqa bati bini qujai.

³ Tamo ungasari nanqi gago wau endi uge qa marsib ulonosisib uneq aiyaiyb deqa iga na nanqi kumbra uge bei osornjrosiae qnum. ⁴ Iga Qotei aqa wau tamo unum deqa iga gaigai tamo ungasari kalil nanqi kumbra bole osornjre qnum. Iga singila na tigelooqnsim gulbe qoboieyqnum. Gago gulbe agiende. Tamo qudei na iga ugeugeiqnub. Une bei bei na iga niñaqgwa laqnu. Iga are jaqatingeqnu. ⁵ Jeu tamo nanqi toqon na iga lugoqnsib tonto talq di breiqnub. Osib murqumyoqnsib iga qa anjam uge uge mareleqeqnub. Iga gaigai nes na ti jaqatin na ti waukobaeqnum. Iga geregere neiosiae qnum. Iga bati gaigai mam ti laqnum. ⁶ Iga gulbe kalil di oqnsim kumbra bole jiga saiqoji dauryeqnum. Iga qalie bole ti unum. Iga urur minjin oqosaieqnu. Iga na tamo ungasari nanqi kumbra bole bole enjreqnum. Iga Qotei aqa Mondor Bole aqa singila oqnsim unum. Iga na tamo kalil nanqi qalaqalainjreqnum. Iga lanja medabu na nanqi qalaqalainjrosiae qnum. ⁷ Iga Qotei aqa anjam bole gaigai mareqnum. Iga Qotei aqa singila oqnsim waueqnum. Iga gago ban wo na ti ban qonan na ti qoto qa inji inji ojqnsim dena kumbra bole tintin dauryoqnsim waueqnum.

⁸ Tamo qudei nanqi gago nam soqteqnu. Ariya tamo qudei nanqi gago nam olo ugeteqnub. Tamo qudei nanqi iga yomuieqnu. Ariya tamo qudei nanqi olo gago kumbra bole babteqnu. Tamo qudei nanqi are qaleqnu, iga gisan tamo. Sai. Iga anjam bole segi mareqnum. ⁹ Tamo qudei nanqi iga qa qaliesai. Ariya tamo gargekoba nanqi iga qa bole qalieqnu. Iga moiyo tamo bulonum. Ariya iga olo nambile unum. Qotei na iga tingitgwa maroqnsiq deqa iga gulbe egeqnu. Ariya gulbe dena iga moiyoqosaieqnu. ¹⁰ Iga are gulbeiqnu. Di unqum. Iga gaigai areboleboleiqnu. Iga nro saiqoji unum. Di unqum. Iga na tamo ungasari nanqi aqaryainjreqnam nanqi lan qure qaji nro koba elenqeqnu. Iga inji inji saiqoji unum. Di unqum. Iga inji bole bole kalil olo ejunum.

¹¹ O Korin tamo ungasari, iga anjam kalil endi boleq atsim ninqi merngonum. Iga gago are miligi waqtosim ninqi engekritonum. ¹² Iga gago are miligi getentosai. Iga ninqi tulan qalaqalainjreqnum. Ariya ninqi nungo are miligi getentejunub. Ninqi iga koba na are qujaitosaieqnu. ¹³ Ninqi ijo anqro bul unub deqa e ninqi endegsi merngwai. Iga gago are miligi waqtosim ninqi qalaqalainjreqnum dego kere ninqi kamba nungo are miligi waqtosib iga qalaqalaigoqniy.

Iga Qotei aqa atra tal bul unum

¹⁴ Tamo ungasari Kristus qa nanqo areqalo singilatosaieqnu qaji nanqo kumbra nungo kumbra ti ombla kerekere sai. Deqa ninqi nanqi ti beterosib koba na laqnaib. Ninqi kumbra bole dauryo qaji tamo unub. Ariya nanqi Qotei aqa

dal anjam gotranjo qaji tamo unub. Deqa ningi nangi ti beteqa kere e? Sai. Ningi suwanjoq di unub. Ariya nangi ambruq di laqnu. Deqa ningi nangi ti beteqa kere e? Sai. ¹⁵ Kristus Satan wo nangi aiyel are qujaitosib ombla sqa kere e? Keresai. Ningi Kristus qa nunjo areqalo singilateqnu. Tamo ungasari qudei nangi Kristus qa nanjo areqalo singilatoqnu. Deqa ningi nangi ti areqalo qujaitosib ombla sqa kere e? Di dego keresai. ¹⁶ Qotei aqa atra tal ti gisan qotei nanjo atra tal ti beterosib ombla sqa kere e? Di dego keresai. Qotei nambile gaigai unu qaji aqa atra tal agi iga segi. Deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “E nanjo ambleq di sosiy walweloqnai. E nanjo Qotei sqai. Nangi ijo segi tamo ungasari sqab.” ¹⁷ Tamo Koba a nami degsi marsiya olo anjam bei dego endegsi marej, “ ‘Ningi na tamo ungasari e qa qaliesai qaji nangi uratnjrsib sasaloiy. Ningi nanjo kumbra jigat bei ojaib. Ojqasai di e ningi elenjosiy boletngwai. ¹⁸ Osiy e nunjo Abu soqnit ningi ijo segi angro tintij sqab.’ Tamo Koba singila ti unu qaji a nami degsi marej.”

7

¹ O ijo was bole, ingi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di a na egwas. Deqa kumbra jigat kalil gago jejamu ti gago are miligi ti di unub qaji di iga torei uratekritqom. Osim dena iga Qotei aqa njanjalaq di une saiqoji sosim a qa ulaoqnoqom. Ulaqnsim gago jejamu ti gago are miligi ti torei Qotei yekritosim aqa segi kumbra boleq di sosim dauryoqnoqom.

Pol a Korin Kristen nangi qa tulan areboleboleiyej

² Deqa ningi nunjo are miligi waqtosib iga qalaqalaigoqniy. Iga nami tamo qudei kumbra uge bei enjrosaiqnem. Iga tamo qudei ugeugeinjrosaiqnem. Iga tamo qudei nanjo ingi ingi gisan na yainjrosaiqnem. ³ E nunjo jejamuq di une qametngwa osim anjam endi merngosai. Agi e maronum, iga ningi tulan qalaqalaingeqnum. Deqa iga moiqom kiyo iga nambile sqom kiyo di unum. Iga gago are miligi waqtosim ningi qalaqalaingeqnsim sqom. ⁴ E qalieonum, nunjo kumbra bolequja. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu. Ijo are miligi ningi qa tulan laejunu. Iga gulbe koba eqnum di unum. E ningi qa are qaloqnsim dena e tulan areboleboleibeqnu.

⁵ Ariya iga Masedonia sawaq di brantosim bati deqa iga aqaratqa keresai. Sawa dia iga gulbe gargekoba itoqnem. Tamo qudei nangi iga ti anjam na gotoqnem. Iga ulaoqnsim are tonjngooqnej. ⁶ Ningi qalie, tamo ungasari are gulbeinjreqnu qaji nangi Qotei na olo are latetnjreqnu. Deqa Qotei na Taitus qarinyonaqa a gagoq bonaqa iga unsimqa gam dena gago are olo laej. ⁷ Od, gam dena Qotei na gago are latetgej. Gam dena segi sai. Taitus a nami nunjo ambleq di sonaqa ningi na aqa are lateteb a degsi mergonaq qunamqa gam dena dego Qotei na gago are latetgej. Taitus a ningi qa iga endegsi saigej. Ningi e olo nubqajqa are koba qaloqnsib nunjo une qa are ugeingeqnu. Osib ningi e ombla are qujaitosib sqajqa singilaeqnu. Taitus a ningi qa iga degsi saigej deqa e tulan areboleboleibeqnu.

⁸ E qalieonum, anjam e nami nenngrenyem qaji di ningi sisiyosib are gulbeingej. Ariya e deqa are ugeibosai. Bole, nami e are ugeibej. Ariya bini sai. Anjam e nenngrenyem qaji dena ningi are gulbeingej. Sokiñalayonaq nunjo are gulbe di olo koboej. ⁹ Deqa e bini areboleboleibeqnu. Ningi are gulbeingej e deqa areboleboleibosai. Ningi are gulbeingej ariya bunuqna ningi olo are bulyeb deqa e areboleboleibeqnu. Qotei a segi na are gulbe di ningi engej. Deqa gago anjam nenngrenyem qaji dena ningi yala ugeugeingosai.

¹⁰ Are gulbe Qotei na tamo ungasari nanği enjreqnu qaji dena nanço are olo bulyetnjreqnu. Deqa Qotei na nanği elejeqnu. Nunço are gulbe di inği uge sai. Di inği bole. Iga deqa are ugeigwasai. Ariya mandam tamo nanği are gulbe eqnub di inği uge. Dena nanği moiyo gam tureqnu. Di kiyaaqa? Nanği are bulyosai deqa. ¹¹ Ningi geregere are qaliy. Are gulbe Qotei na nanği enjeğ qaji dena nanği olo singilatnğej. Agi bini nanği kumbra bole bole yeqnu. Are gulbe dena Qotei na nunço are tigeltetnğonaqa nanği tamo qujai nami une atej qaji di a nriñteb. Osib nanği Qotei ulaiyosib aqa sorgomq di geregere soqneb. Qotei na nunço are tigeltetnğej deqa nanği iga qa are koba qalsib tamo une atej qaji di aqa une gereiyetqa waukobaeb. Ningi kumbra kalil di yeb deqa iga qalieonum, nanği tamo bole une saiqoji unub.

¹² O ijo was, e nami anjam nengrenyosim nunçoq qariñyem. Ningi na tamo une atej qaji aqa une gereiyetqajqa e deqa osim anjam di nengrenyosai. Tamo agi tamo dena une yej qaji a qa dego e are qalsim anjam di nengrenyosai. Ningi na iga tulan qalaqalaigeqnu nunço kumbra di Qotei aqa nğamgalaq di boleq dqajqa deqa e anjam di nengrenyem. Yim nanği qalieqajqa, nunço kumbra di bolequja. ¹³ Nunço kumbra bole degsi unu deqa gago are tulan laejunu.

Gago are laejunu deqa iga areboleboleigeqnu. Ariya iga olo tulan areboleboleigeqnu. Di kiyaaqa? Ningi na Taitus aqa are gulbe kobotetosib are boleteteb deqa. ¹⁴ Anjam kalil e nanği qa Taitus saiyeem qaji di bole. Deqa e ijo anjam deqa jemaibosai. E nunço kumbra bole kalil qa Taitus saiyoosim nunço nğam soqtem. Taitus a qalie, anjam iga nanği qa a saiyeem qaji di bole. ¹⁵ Bati Taitus a nunçoq bonaqa nanği a ulaiyosib a osib aqa anjam dauryoqneb. Nunço kumbra bole di Taitus aqa areqaloq di unu deqa a na nanği tulan qalaqalaingeqnu. ¹⁶ E nanği qa are singilatosisim qalieonum, nanği kumbra bole kalil yoqnsib sqab. Deqa e nanği qa tulan areboleboleibeqnu.

8

Kristen nanği silali koroiyeb

¹ O ijo was nanği quiy. Qotei a Kristen tamo ungasari Masedonia sawaq di unub qaji nanği qa are boleiyey. Iga deqa nanği sainğonam quiy. ² Masedonia Kristen nanği inği inği tulan saiqoji sosib gulbe qoboieyqna bati deqa Qotei na nanği singilatnğonaqa nanği areboleboleinğonaqa Judia Kristen nanği aqaryainğonaq marsib silali koba koroiyeb. ³ E deqa nanği mernğwai. Masedonia Kristen nanği nanço segi areqalo na silali di koroiyeb. Nanço silali kiñala soqnej di nanği koroiyeb. Osib nanği na nanço kumbra di bunyosib olo silali tulan koba koroiyeb. ⁴ Nanği na iga wainğosib endegsib mergoqneb, “Ningi iga odgibqa iga nanği beternğosim Qotei aqa tamo ungasari nanği silali qa aqaryainğom.” ⁵ O ijo was, iga nami are qalem, Masedonia Kristen nanği silali koroiyqab. Ariya nanği kumbra di olo bunyosib Qotei aqa areqalo dauryosib nanço segi jejamu Tamo Koba Yesus yeb. Osib iga dego egeb.

⁶ Qotei a nami nanği qa dego are boleiyey deqa Taitus a silali koroiyqajqa wau di nunço ambleq di tigeltej. Deqa iga Taitus singila na minjem, “Ni olo Korin Kristen nançoq aisim wau di kobotime.” ⁷ O ijo was, bati gaigai nanği kumbra tulan boledamu yeqnu. Agi nanği Qotei qa nunço areqalo singilatosisim aqa anjam palontqajqa waukobaqnu. Ningi Qotei qa bole qalieeqnu deqa nanği aqa wau ojqajqa tulan singilaqnu. Osib nanği na iga tulan qalaqalaigeqnu. Ariya Qotei a nanği qa are boleiyey deqa nanği silali koroiyqajqa wau di dego yosib silali koba atib soqnem.

⁸ E ningi wau di yqajqa wainḡwasai. Kristen tamo unḡasari qudei nanḡi wau di yqajqa tulaḡ siḡilaeqnuḡ. Nanḡo kumbra deqa aḡi e na ningi saiḡonum. Deqa ningi deḡo qalaqalayo kumbra qa tulaḡ siḡilaoḡisib silali koroiyqajqa wau di yiy. Yibqa e unsiy marqai, “Bole, ningi qalaqalayo kumbra yeḡnuḡ.”
⁹ O ijo was ningi qalie, gago Tamo Koba Yesus Kristus a ningi qa are boleiyey. A nami laḡ qure qaji ḡoro koba ti soqnej. Sosiqa a ningi qa osiqa ḡoro di olo uratosiqa iḡi tulaḡ saiḡoji soqnej. Di kiyaaqa? Ningi kamba laḡ qure qaji ḡoro koba oqajqa deqa.

¹⁰ Silali koroiyqajqa wau deqa e olo ijo areqalo bei ubtosiy mernḡwai. Wausau bei nami ningi namoqna silali koroiyqajqa wau di tigelteḡ bati deqa ningi wau di yqajqa tulaḡ arearetḡej. ¹¹ Deqa bini ningi wau di olo kobotqa siḡilaoiy. Ningi deḡyqab di bolequja. Nami ningi wau di yqajqa are tulaḡ prunḡoqnej. Deqa bini ningi silali soqnim siḡilaoḡisib wau di kobotiy. ¹² Ningi silali koroiyqa are soqnim ningi koroiyiy. Yim Qotei a ningi qa tulaḡ areboleboleiyqas. Ningi silali saiamqa di unḡum. Koroiyaib. Qotei a deqa ḡirinḡasai. Ningi silali soqnim di koroiyiy.

¹³ Ningi gulbe koba qoboiyesoqniḡ tamo qudei nanḡi olo gulbe saiḡoji sqab e deqa ningi mernḡosai. Iga kalil kerekere unum. ¹⁴ Deqa bini ningi iḡi koba eḡunub qaji ningi na tamo qudei iḡi qa truqueḡnuḡ qaji nanḡi aqaryainḡroqniy. Bunuqna ningi iḡi qa truquabqa nanḡi na kamba olo ningi aqaryainḡwab. Ningi kumbra deḡyqab di ningi kalil kere na sqab. ¹⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenḡrenḡyeb unu, “Tamo nanḡi iḡi koba koroiyeb qaji nanḡi iḡi uynab menetḡrḡnaqa iḡi oto bei uratosai. Tamo nanḡi iḡi kiḡala koroiyeb qaji nanḡi deḡo iḡi uynab menetḡrḡnaqa iḡi bei qa truquosai.”

Pol a tamo qudei nanḡi qarḡḡnrḡnaqa Korin Kristen nanḡoq aiyeḡ

¹⁶ E Qotei tulaḡ binḡyeyqnum. Di kiyaaqa? A na Taitus are prutetonaqa a iḡa ti are quḡaitosiqa ningi qa are koba soqnej. ¹⁷ Iga Taitus minḡem, “Ni olo Korin Kristen nanḡoq aiye.” Onaqa Taitus a aqa segi areqalo na odosiḡ silali koroiyqajqa wau deqa tulaḡ siḡilaoḡisib unḡoq aiyeḡ. ¹⁸ Iga Kristen was bei osim Taitus ombla qarḡḡnrḡnam unḡoq aiyeḡ. Was bei di a ḡam ti unu. A Yesus aqa anjam bole maro qaji tamo. Kristen tamo unḡasari qure qure kalilq di unub qaji nanḡi a qa qalie bole. ¹⁹ Di segi sai. Kristen nanḡi na a gilteḡ deqa a iḡa ti koba na walweloḡnsimqa silali koroiyqajqa wau di taqateḡqnum. Wau di aqa utru aḡiende. Qotei a Kristen nanḡi sougeteḡjunub qaji nanḡi qa are boleiyeyqnu. Iga wau di taqateḡqnum deqa Tamo Koba aqa ḡam tulaḡ goḡe oḡeḡnaqa tamo kalil nanḡi unoḡnsib iḡa qa mareḡnuḡ, “Bole, nanḡi wau di yqajqa tulaḡ siḡilaeqnuḡ.” ²⁰ O ijo was kalil, silali koroiyqajqa wau di tamo qudei na yomuiyaib deqa iḡa was bei di osim koba na silali di taqateḡqnum. ²¹ Gago are endegsi unu. Iga kumbra bole segi ḡaigai yoḡnḡom. Tamo unḡasari kalil Tamo Koba a ombla nanḡo ḡamḡalaq di iḡa kumbra di yoḡnḡom.

²² Ariya iḡa gago Kristen was bei deḡo qarḡḡnyonam a Taitus was de wo nanḡi aiyeḡ daurnḡrsiq koba na unḡoq aiyeḡ. Was bei di aḡi iḡa nami bati gargekoba aqa kumbra tenemtoḡnem. A Qotei aqa wau oḡqajqa siḡilaoḡnej iḡa deḡsi unoḡnem. Bini a silali koroiyqajqa wau di oḡqajqa tulaḡ siḡilaeqnu. A qalie, ningi kumbra bole yo qaji tamo unub. A deḡsi qalieosiḡ deqa a silali koroiyqajqa wau di oḡqajqa tulaḡ siḡilaeqnu.

²³ Ningi Taitus qalie. A e ombla ningi qa are qaloqnsim waukobaeqnum. Ningi gago Kristen was aiyel nanqi di dego qalie. Nanqi Qotei aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanqi qa wau bole yeqnum. Nango wau dena nanqi Kristus aqa nam tulan soqteqnum. ²⁴ Deqa ningi na was aiyel nanqi di kumbra bole enjroqniy. Yim Kristen kalil nanqi nungo kumbra di unsib marqab, “Bole, nanqi qalaqalaiyo kumbra dauryeqnum.” Osib qalieqab, “Pol a Korin Kristen nanqi kumbra bole qa iga saieqnu di a gisanosaiqnu. A anjam bole saieqnu.”

9

Silali koroiyqajqa wau

¹ Iga silali koroiyeqnum di Qotei aqa tamo ungasari nanqi aqaryainjrqaqqa deqa. Ningi wau di qalieonub deqa e olo anjam olekoba tortoryosiy nenjrenyqasai. ² E qalieonum, ningi wau di yqajqa are tulan prugnqeqnu. Deqa e gaigai Masedonia Kristen nanqi namgalaq di nungo nam soqteqnum. Osim endegi minjreqnum, “Wausau bei nami Akaia sawaq di Korin Kristen nanqi silali koroiyqajqa wau di tigeltqa mareb.” Od, ningi wau di yqajqa tulan singilaeqnum. E na Masedonia Kristen nanqi nungo kumbra deqa sainjreqnam quoqnsib nanqi gargekoba dego wau di yqajqa are prugnreqnu. ³ E nanqi endegi minjrem, “Korin Kristen nanqi silali koroiyqajqa tulan singilaeqnum.” Ariya e nungo nam lanja soqto uge deqa ningi silali di koroiyiy. Utru deqa e was qalub nanqi di qarinnjrnem nungoq aiyeb. ⁴ E qalieonum, ningi silali di koroiyosib atib sqas. Soqnim Masedonia Kristen qudei nanqi e ombla na nungoq bosim ningi nami silali di ateb unu degsi unqom. Iga bosim degsi unqasai di iga ningi ti jemaigo uge. ⁵ E are qalem, e was qalub nanqi di minjritqa nanqi namoqna aisib nungo silali ningi nami koroiyqa mareb qaji di ningi koba na gereiyqab. Gereiybqa e bunuqna bosiy oqai. Yim tamo ungasari kalil nanqi silali di unsib qalieqab, bole, ningi nungo segi areqalo na silali di ateb unu. E ningi silali di koroiyqajqa waingosaiqnem nanqi degsib qalieqab.

⁶ Ningi geregere are qaliy. Tamo a ingi kiñala yagwas di a ingi kiñala olo oqas. Tamo a ingi koba yagwas di a ingi koba olo oqas. ⁷ Deqa ningi segi segi kalil silali atqajqa are soqnim silali atoqniy. Ningi are gulbe na silali ataib. Ningi tamo bei na wainjim deqa silali ataib. Ningi nungo segi areqalo dauryosib are bole na silali atoqniy. Yim Qotei na ningi tulan qalaqalaingoqnqas. ⁸ Qotei a ningi qa are boleiyosim ingi bole bole gaigai engoqnqa kere. Deqa ningi tulan kere na sosibqa dena wau bole bole yoqniy. ⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu, “Tamo qudei nanqi saga yago breiyo bul nango ingi ingi jeiyocnsib tamo ingi saiqoji nanqi enjreqnum.

Deqa nango kumbra bole bati gaigai sqas.”

¹⁰ O ijo was ningi qalie, Qotei a na qujai tamo nanqi saga yago enjreqnaqa nanqi breiyeqnum. Osiqa tamo nanqi bem enjreqnaqa nanqi uyeqnum. Dego kere Qotei na ingi ingi engoqnmqa ningi tulan kere na sqab. Deqa ningi Qotei aqa tamo ungasari nanqi aqaryainjroqniy. Tamo nanqi saga yago breiyeqnum ingi koba oqeleneqnu dego kere nungo silali koroiyqa wau di tulan boleqnqas. ¹¹ Qotei na ingi ingi koba engoqnmqa ningi na kamba Kristen nanqi silali qa aqaryainjrqaqqa tulan kere na sqab. Deqa ningi silali di koroiyosib gago banq di atib iga na osi aisim Kristen nanqi enjrimqa nanqi

deqa Qotei binjyoqnsib sqab. ¹² Nungo wau dena Qotei aqa tamo ungasari nanngi aqaryainjrimqa nanngi kere na sqab. Nanngi inngi bei qa truquqasai. Di segi sai. Nungo wau deqa nanngi Qotei tulan binjyoqnsib. ¹³ Ninngi wau di yqab di Qotei aqa tamo ungasari nanngi unsib qalieqab, bole, ninngi Kristus aqa anjam bole singila na ojoqnsib aqa medabu dauryeqnub. Od, ninngi na Kristen nanngi silali kobaquja na aqaryainjroqnsib di nanngi nungo kumbra di unoqnsib Qotei aqa nam soqtoqnsib. ¹⁴ Osib qalieqab, “Bole, Qotei a Korin Kristen nanngi qa are tulan boleiyeqnu.” Nanngi degsib qalieosib ninngi tulan qalaqalaingosib ninngi qa Qotei pailyoqnsib. ¹⁵ O ijo was ninngi quiy. Qotei a inngi tulan kobaquja iga egej. Inngi di agi Kristus. Inngi di aqa utru iga geregere ubtosim marqa keresai. Qotei na inngi di iga egej deqa iga a tulan binjyoqnsib.

10

Tamo qudei nanngi Pol qa yomuoqne

¹ Ninngi qudei e qa yomuoqnsib endegsib mareqnsib, “Pol a nami iga koba na sosisqa aqa segi nam aguq atoqnsisqa laesoqnej. Ariya a sawa isaq di sosisqa iga qa njirinjoqnsisqa anjam singila na mergeqnu.” O ijo was ninngi mati Kristus aqa kumbra qa are qaliy. A aqa segi nam aguq atoqnsisqa laesoqnej. ² Deqa e nungoq bosiy Kristus aqa kumbra di dauryosiy laesqai. E ninngi qa njirinqasai. Ariya tamo qudei nanngi are qaleqnsib, iga mandam tamo nanngo kumbra dauryoqnsim laqnum. Tamo nanngi di e na njirinjnrsiy anjam singila na minjrqai. E laesqasai. ³ Bole, iga mandamq endi laqnum. Ariya iga mandam tamo nanngo kumbra na qotosaieqnum. ⁴ Qotei na qoto qa inngi inngi iga egej. Inngi inngi di Qotei aqa singila ti unu. Di mandam qaji inngi inngi sai. Iga dena qotoqnsim gago jeu tamo nanngo singila gotranjyeqnum. ⁵ Areqalo uge ti gisan anjam ti di iga na gotranjyeqnum. Kumbra uge kalil ninngi Qotei qalieqajqa gam getentetnjeqnu qaji di dego iga na gotranjyeqnum. Gago wau agiende. Iga na tamo ungasari nanngo are tigeltetnjreqnam nanngi nanngo areqalo kalil Kristus yekriteqnsib. ⁶ Deqa ijo was, iga ninngi qa tarijeqnum. Ninngi gago anjam kalil dauryekritibqa iga na tamo kalil Qotei aqa anjam gotranjyeqnsib qaji nanngi njolawotnjrqom.

⁷ Ninngi lanja baban na tamo nanngo kumbra tenemtoqnaib. Ninngi geregere tenemtoqniy. Tamo bei a endegsi marqas, “E Kristus aqa tamo.” Ariya tamo di a olo endegsi poiyem, a Kristus aqa tamo qa marqo deqa iga dego Kristus aqa tamo unum. A degsi poiyem. ⁸ Tamo Koba a na iga singila egej deqa iga aqa wau ojeqnum. Iga ninngi singilatngwajqa deqa wau ojeqnum. Iga ninngi ugeugeingwajqa deqa wau ojosaieqnum. E gago wau deqa gago nam kiñala soqtqai. E degyqai di e jemaibqasai. ⁹ Ariya ninngi endegsib are qalaib, “Pol a iga ula egwajqa deqa anjam singila na nenngrenjyoqnsiq gagoq qarinyeqnu.” Ninngi degsib are qalaib. ¹⁰ Bole, tamo qudei nanngi e qa endegsib yomueqnsib, “Pol a anjam singila na nenngrenjyoqnsiq gagoq qarinyeqnu. Ariya a gago ambleq endi sosisq anjam mergoqnej di a singila saiqoiji soqnej. Anjam palontqa wau dego a qaliesai bole sai.” ¹¹ Tamo qudei nanngi e qa degsib yomueqnsib. Deqa tamo deqaji nanngi endegsi poinjrem. Anjam iga sawa isaq endi sosim nenngrenjyeqnum qaji di iga nungo ambleq di sosim dauryeqnum.

¹² Tamo qudei nanngi diqoqnsib nanngo segi nam soqteqnsib. Iga nanngi unub dego sai. Gago kumbra ti nanngo kumbra ti ombla kerekere sai. Tamo nanngi di mareqnsib, “Gago kumbra bole. Tamo kalil nanngo kumbra bolesai.”

Nanġi deġsib mareqnu. Di kiyaaqa? Nanġi powo tulaġ saiġoġi unub deqa. ¹³ Iga nanġi unub dego sai. Iga gago segi ñam soqtoqnqasai. Wau Qotei na egej qaji deqa segi gago ñam soqtoqnqom. Wau bei Qotei na egej qaji agiende. Iga na ninġi Korin Kristen wauetnġeqnum. ¹⁴ Iga Qotei aqa wau tamo kalil qa namoosim nunġoq di wau utru atsim Kristus aqa anjam bole ninġi mernġoqnem. Iga tamo qudei nanġo wau bajnosaioqnem. ¹⁵ Wau Qotei na egej qaji di segi iga ojġajqa sinġilaoqnsim gago ñam soqteqnum. Iga tamo qudei nanġo wau Qotei na egosai qaji deqa gago ñam soqtosaieqnum. Gago are endegsi unu. Nunġo areqalo Yesus qa sinġilateb qaji di tulaġ boleqnmqqa gago wau dego nunġoq di tulaġ kobaoqnqas. ¹⁶ Kobaoqnmqqa iga nunġo sawaq dena tigelosim sawa sawa isaq giloqnsim dia Yesus aqa anjam mare mare laqnqom. Tamo qudei nanġi nami wauoqneb qaji sawa iga deq gilqasai. Iga nanġo wau qa gago ñam soqtqasai.

¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenġrenġyeb unu, “Tamo bei a ñam bei soqtqa marsimqqa a Tamo Koba aqa ñam segi soqteme.” ¹⁸ Iga qalie, tamo bei a aqa segi ñam soqtqas di a Tamo Koba aqa nġamgalaq di ñam saiġoġi sqas. Ariya Tamo Koba a na tamo bei aqa ñam soqtetqas di a ñam bole oqas.

11

Tamo qudei nanġi gisaġoqnsib Qotei aqa wau tamo buleqnu

¹ Ninġi e odbibqa e olo nanari anjam kiñala mernġwai. Ninġi e odbqa kereamqqa e odbiy. ² Aqo Qotei wo gago are koba endegsi unu. Ninġi Kristus a segi qujai areiyosib aqa sorgomq di soqniy. Tamo bei na aqa dunġe nami sambalaosai qaji di osim tamo qujai yim a na oqas dego kere e ninġi Kristus aqa banq di atem. ³ E amal uge Satan qa are qalsim deqa e ninġi qa ulaeqnum. A nami Iv gisaġyonaqa a une atej. Une dena nunġo areqalo ugetetnġimqqa ninġi Kristus a segi qalaqalaiyqa urataib deqa e ulaeqnum. ⁴ E qalieonum, tamo qudei nanġi nunġoq boqnsib gisaġoqnsib Yesus bei qa anjam palontoqnsib mernġeqnu. Yesus bei deqa iga nami anjam palontosaiqnem. Tamo nanġi di mondor bei qa dego ninġi mernġeqnu. Di gisaġ mondor. Mondor bei deqa iga nami ninġi mernġosaioqnem. Yesus aqa anjam bole iga nami ninġi mernġoqnem qaji di dego tamo qudei nanġi bubulyoqnsib olo anjam bei ninġi mernġeqnu. O ijo was ninġi kiyaaqa gisaġ anjam di quoqnsib bole edeqqnu?

⁵ Ninġi qudei endegsib are qaleqnu, “Tamo nanġi di Qotei na bole qarinnjrnaq gagoq beb.” Di sai. Qotei na nanġi qarinnjrosai. Ninġi quiy. Tamo nanġi di ñam ti unub ariya e dego ñam ti unum. Deqa tamo nanġi dena e bunbosai. ⁶ Bole, e anjam marqajqa medabu gulbeibeqnu. Di unġum. E powo qa truquosaieqnum. Kumbra kalil e nunġo ambleq di yoqnem qaji dena e ijo powo habteqnam ninġi unoqneb.

⁷ Ninġi qalie, e Qotei aqa anjam bole ninġi mernġoqnem bati deqa e nunġo silali inġi inġi yainġosaioqnem. Ijo kumbra dena e ijo segi ñam aguq atoqnem. Di kiyaaqa? Nunġo ñam olo goge oqwjajqa deqa. E kumbra di yoqnem di e une atoqnem e? Sai. ⁸ E Kristen tamo unġasari qure qureq di unub qaji nanġoq dena silali oqnsim olo nunġo ambleq di Qotei aqa wau laġa ojoqnem. E nunġo silali yainġosaioqnem. Ijo kumbra dena e qure qureq di Kristen nanġo silali bajnjobuloqnem. ⁹ Bati e nunġo ambleq di inġi inġi qa truquqnsimqqa e na tamo bei gulbe yosaiqnem. E ninġi gulbe enġwajqa tulaġ uratoqnem agi bini e deġsi unum. Bati bei Kristen was qudei nanġi Masedonia sawaq

dena Korin qureq bosib ingi ingi qa e aqaryaiboqneb. Gam dena e ningi gulbe engwajqa uratoqnem. ¹⁰ Kristus aqa anjam bole ijoq di unu deqa e ningi endegsi merngwai. E nungo silali yaingwa urateqnum. Ijo kumbra deqa e ijo segi ñam soqteqnum. E degoqnsiy sqai. Akaiia sawaq di tamo qudei na e getentbqasai. ¹¹ E ningi qalaqalaingosaieqnum deqa e kumbra di yeqnum kiyo? Sai bole sai. Qotei a qalie, e ningi tulan qalaqalaingeqnum.

¹² E nungo silali yaingwa urateqnum. E degoqnsiy sqai. Tamo qudei nangi nungo ñamgalaq di iga bul sqa marsibqa nango segi ñam soqteqnum. Deqa e nangi gam getentetnjroqngai. ¹³ Tamo nangi di Qotei na qarinnjrosai. Nangi Yesus aqa wau tamo bolesai. Nangi gisañoqnsib nango segi kumbra uge bulyoqnsib tamo bole buleqnum. Yeqnab tamo ungasari nangi na unjroqnsib mareqnum, “Nangi Kristus aqa wau tamo bole.” ¹⁴ O ijo was ningi nango kumbra di unsib deqa tulan prugaib. Iga qalie, Satan a dego gisañoqnsiya aqa segi kumbra uge bulyoqnsiya Qotei aqa lan angro bole suwanjoq di unub qaji nangi buleqnu. ¹⁵ Satan a kumbra degyeqnu deqa aqa wau tamo nangi dego nango kumbra uge bulyoqnsib Qotei aqa wau tamo bole buleqnum. Deqa iga nango kumbra di unsim tulan prugwasai. Mondonj Qotei na tamo nangi di nango une deqa kambatnjrsim awai ugedamu enjraqs.

Pol a Qotei aqa wau ojoqnej deqa a gulbe gargekoba itoqnej

¹⁶ E olo merngwai. Ningi e nanari tamo edegaib. Unqum, ningi e nanari tamo edegwab di kere. Deqa ningi e odbibqa e olo ijo ñam kiñala soqtqai. ¹⁷ E Tamo Koba aqa areqalo dauryosim anjam endi marosaieqnum. E nanari tamo bulosim deqa e anjam endi maroqnsim ijo segi ñam soqteqnum. ¹⁸ Tamo gargekoba nangi mandam tamo nango kumbra dauryoqnsib nango segi ñam soqteqnum. Deqa e dego kumbra di dauryosiy olo ijo ñam kiñala soqtqai.

¹⁹ Ningi segi qa mareqnum, “Iga powo koba ti unum.” Ariya ningi kiyaaq olo nanari tamo nangi odnjreqnabqa nangi nanari anjam ningi merngeqnum? ²⁰ Nungo kumbra agiende. Tamo bei na ningi a lanja kangalyqajqa mernjimqa kiyo, nungo ingi ingi saitimqa kiyo, nungo ingi ingi gisan na yainjimqa kiyo, aqa segi ñam soqtimqa kiyo, nungo ula pongimqa kiyo ningi a odyqab. ²¹ O ijo was, iga tamo nangi di bul sai. Iga singila saiqoji unum deqa iga na gulbe deqaji ningi engwa keresai. E deqa jemaibqas e? Sai.

Tamo nangi di nango segi ñam soqtqajqa ulaosaieqnum. Deqa e kamba dego ijo segi ñam soqtqai. O ijo was, e nanari tamo bulosiy deqa anjam endegsi merngwai. ²² Tamo nangi di mareqnum, “Iga Hibru tamo.” Ariya e dego Hibru tamo. Nangi mareqnum, “Iga Israel tamo.” E dego Israel tamo. Nangi mareqnum, “Iga Abraham aqa moma tintinj.” E dego Abraham aqa moma tintinj. ²³ Nangi mareqnum, “Iga Kristus aqa wau tamo.” O ijo was, e nanari tamo bulosiy endegsi marqai, e dego Kristus aqa wau tamo. Agi e na tamo nangi di tulan bunjnrsimqa ñes na ti jaqatin na ti Kristus aqa wau ojeqnum. Bati gargekoba jeu tamo nangi na e tonto talq di waiboqneb. Osib e lubogargekobatoqneb. Bati gargekoba e moiqa jojomognum. ²⁴ Bati 5 Juda nangi na e kumbainbo gargekobatoqneb. Sisiyeb 39. ²⁵ Bati qalub nangi bu toqon na e luboqneb. Bati qujai nangi na e moiyoqbqa marsib meninj na luboqneb. Bati qalub e qobun na gileqnam qobun a padalej. Qobun a padalonaq qolo ti qanam ti e yuwalq di otosi laqnem. ²⁶ Bati gargekoba e sawa isaq sinja na walweloqnem. Yeqnam ya koba doqnsiya ya na e padaltbqa jojomognej. E gamq di walweleqnamqa bajinj tamo nangi gam getentoqnsibqa e lubqa laqneb. Juda nangi ti sawa bei bei qaji nangi ti

dego e lubqa laqneb. Qure qureq di, wadau sawaq di, yuwalq di dego e padalqa jojomoqnem. Gisañ Kristen nanği na dego e ugeugeibqa laqneb. ²⁷ E ñes na ti jaqatinj na ti waukobaoqnem. Qolo gargekoba e waukobaoqnsim ñeiosaiqnem. E mam ti laqnem. E ya qarboqnej. Bati gargekoba e inği saiqoji soqnem. Bati gargekoba e yorbeqnaqa e ijo jejamu kabutqajqa gara saiqoji soqnem. ²⁸ Ariya bini gulbe qudei dego ijoq di branteqñub. Gulbe kobaquja bei agiende. E bati gaigai Kristen tamo unğasari qure qure kalilq di unub qaji nanği qa are koba qaleqnum. Nanği bole unub kiyo sai kiyo deqa e nanği qa tulanj are koba qaleqnum. ²⁹ Deqa Kristen was bei aqa singila saiamqa e was deqa are koba qalsiy e dego singila saibqas. Inği bei na Kristen was bei a uneq waiyimqa e was deqa are koba qalsiy are ugeibqas.

³⁰ O ijo was, gam bei saibqo deqa e ijo segi ñam soqtqai. Gulbe bei bei ijoq beqnu deqa ninği poinğeqnu, e singila saiqoji unum. E deqa qujai ijo ñam soqtqai. E ijo kumbra bei qa ijo ñam soqtqasai. ³¹ Tamo Koba Yesus aqa Abu Qotei a qalie, e anjam bole mareqnum. E gisanjosaiqnum. Deqa iga bati gaigai Qotei binjyoqñom. ³² Damaskus qureq di Mandor Aretas a na qure taqato qaji tamo minjnaqa a qoto tamo qudei nanği qarinqnjaqa nanği qure aqa siranme kalil taqatoqneb. Di kiyaaqa? E ulanqa laqnitqa nanği na e ojsib tonto talq di waibqajqa deqa. ³³ Ariya Kristen was qudei nanği na e aqaryaibosib gumbaqa di jigsib qure aqa jeñ gogetosib sil na gumba tontosib jeñ aqa siranme kiñalaq dena e ura uratbonab jeñ oqeq aiyem. Aisim qure taqato qaji tamo aqa banq dena ulanem.

12

Qotei na ñeibilqei Pol osoryej

¹ E gam bei saibqo deqa e olo ijo ñam soqtqai. Bole, e ijo ñam soqtqai kumbra dena e aqaryaibqqa keresai. Di unğum. Tamo Koba a na ñeibilqei bei e nami osorbej deqa ninği saingit quiy. ² Ñeibilqei agiende. Wausau 14 koboej endi Qotei na Kristus aqa tamo bei osi oqsıqa torei lanj qureq oqej. Lanj qure di tulanj goge koba. Tamo oqej qaji di e qalie. Tamo di agi e segi. A jejamu qorbi oqej kiyo aqa jejamu uratosiq oqej kiyo di e qaliesai. Qotei a segi qalie. ³⁻⁴ E qalieonum, Qotei na tamo di osi oqsıqa lanj qureq oqej. A jejamu qorbi oqej kiyo aqa jejamu uratosiq oqej kiyo di e qaliesai. Qotei a segi qalie. A lanj qureq oqsıq dia anjam bei quej. Anjam di aqa damu tamo bei na ubtosim marqa keresai. Anjam di marqajqa getento koba. ⁵ E tamo di aqa ñam soqtqai. E ijo segi ñam soqtqasai. E singila saiqoji unum deqa qujai e ijo ñam soqtqai. E ijo kumbra bei qa ijo ñam soqtqasai.

⁶ E ijo segi ñam soqtqai di e nanari tamo sqasai. Di kiyaaqa? E anjam bole marqai. E gisanqasai. Ariya e ijo segi ñam soqtqqa uratonum. Tamo qudei nanği ijo kumbra qa ti ijo anjam qa ti are qalsib ijo ñam soqtetbqab di kere. Nanği ijo ñam lanja soqtetbaib.

Qotei a gulbe qarinyonaq Pol aqa jejamuq aiyej

⁷ Qotei a ñeibilqei tulanj boledamu e osorbonaq unem. Ariya e di unsiy olo diqaim deqa Qotei na gulbe uge sil luwit bul qarinyonaq ijo jejamuq aiyej. Gulbe di Satan na ojsıqa dena e ugeugeibeqnu. ⁸ Deqa e singila na Qotei pailyoqalubtem, “O Abu, ni na gulbe di olo taqal atetbime.” ⁹ Onaqa Qotei a sidosiq endegsi merbej, “Ni singila saiqoji unum deqa e ni olo singilatmoqñai. Osiy ni qa are boleiboqñas. Dena ni keretmqas.” Qotei na e degsi merbej deqa e singila saiqoji unum di unğum. E olo areboleboleiboqñas. Yim Kristus aqa singila ijoq di sqas. ¹⁰ E Kristus aqa ñam qa singila

saiqoji sqai kiyo, tamo qudei na e misilinboqnqab kiyo, e gulbe oqnqai kiyo, jeu tamo nanqi na e ugeugeiboqnqab kiyo, e waukobaoqnqai kiyo di unqum. E deqa areboleboleiboqnqas. Di kiyaqa? E singila saiqoji sqai bati di e Kristus aqa singila ti sqai.

Korin Kristen nanqo areqalo Yesus qa singilateb qaji di

Pol na olo singilatetnjrej

¹¹ Anjam e mareqnum qaji endi nanari anjam. Ningi segi na ijo are tigeltetbeqnum deqa e nanari anjam endi mareqnum. Ningi ijo kumbra bole ubtosaeqnum deqa e segi kamba ijo kumbra bole ubteqnum. Bole, e ñam saiqoji. Ariya kiyaqa ningi na olo tamo qudei nanqo ñam soqtoqnsib mareqnum, “Tamo nanqi di Qotei aqa anjam maro tamo bolequja”? O ijo was ningi quiy. Tamo nanqi dena e bunbosai. ¹² Agi e nunqo ambleq di sosim manwa gargekoba babtoqnum dena ningi endegsib qalieeb, Qotei na e qarinjbej. E singila na tigelqnsim gulbe qoboioqnsim manwa ti wau singila ti gargekoba nunqo ambleq di babtoqnum. Kumbra dena ningi osornqonej, e Qotei aqa wau tamo bole. ¹³ Kumbra kalil e qure qureq di Kristen nanqo ambleq di yeqnum qaji di e nunqo ambleq di dego yoqnum. Ariya kumbra qujai e nunqo ambleq di yosai. E ningi gulbe engwa uratosim deqa e nunqo silali ingi ingi yainqosaiqnum. Di e une yoqnum e? Sai. Ningi e une yoqnum edegosib ijo une di olo kobotetbiy.

¹⁴ E nami nunqoq boaiyeltem. Ariya bini e olo nunqoq bqajqa are qaleqnum. E nunqoq bqai di e ningi gulbe engwasai. E nunqo silali ingi ingi yaingwajqa are qalosaieqnum. E ningi segi elenqajqa are qaleqnum. Ningi qalie, anqro kiñilala nanqi na nanqo ai abu nanqi silali qa aqaryainjro-saeqnum. Ai abu nanqi na nanqo anqro nanqi silali qa aqaryainjrebnub. ¹⁵ E ningi tulan qalaqalaingeqnum deqa e ijo ingi ingi ti ijo jejamu ti ningi torei engwajqa areboleboleibeqnu. Ariya kiyaqa ningi kamba olo e kiñala segi qalaqalaibeqnum?

¹⁶ Ningi qudei e qa endegsib mareqnum, “Bole, Pol a gago silali ingi ingi boleq di yaigosaiqonej. Ariya a na iga walawalaigoqnsiq gago silali ingi ingi gisan na yaigoqnej.” ¹⁷ O ijo was, e nami Kristen was qudei nanqi qarinjnjram nunqoq aiyeb. Aisib ningi gisanqeb e? Osib nunqo silali ingi ingi lanja yainqosib olo bosib e ebeb e? Sai. ¹⁸ E na Taitus minjnam a nunqoq aiyej. E Kristen was bei dego qarinyonam a Taitus dauryosiq omba na aiyeb. Aisib Taitus a ningi gisanqosiq nunqo silali ingi ingi qudei bajinej e? Sai. Aqo Taitus wo areqalo qujai ti sosim gam qujai dauryosim kumbra bole segi yoqnum.

¹⁹ Ningi ijo anjam kalil endi sisiosib endegsib are qalaib, “Pol a segi une saiqoji degsi iga mergwa osiqa anjam nengrenyej.” Di sai. O ijo was bole, anjam kalil e nengrenyonum qaji endi ningi singilatngwajqa deqa nengrenyonum. E Kristus aqa tamo unum deqa e Qotei aqa ñamgalaq di anjam endi nengrenyonum. ²⁰ E ningi qa ulaeqnum. E nunqoq bosiy nunqo kumbra unsiy e areboleboleibqas kiyo sai kiyo? Ningi dego ijo kumbra unsib areboleboleingwas kiyo sai kiyo? E deqa ulaeqnum. E nunqoq bosiy nunqo kumbra endi unqai kiyo? Ningi anjam na qoteqnum. Ningi nunqo Kristen was nanqi qa are ugeingeqnu. Ningi minjin oqeqnu. Ningi pupoeleqnum. Ningi nunqo Kristen was qudei nanqi misilinjrebnub. Ningi yomueqnum. Ningi diqeqnum. Ningi Qotei aqa wau ugeugeiyeqnum. E nunqoq bosiy nunqo kumbra di unqai kiyo? ²¹ E bosiy nunqo ambleq di tamo gargekoba nami une yoqneb qaji nanqi are bulyosai degsi unqai kiyo? Degsi unqai di ijo Qotei

na nuŋgo ŋamgalaq di e olo jemaibqas. Tamo nanŋi di nami une endeŋqaji yoqneŋ. Nanŋi kumbra uge jigat yoqneŋ. Nanŋi sambala kumbra yoqneŋ. Nanŋi kumbra uge yqajqqa are prugnjoqneŋ. E nuŋgoq bosiy tamo nanŋi di nanŋo une qoreiyosai deŋsi unqai di e nanŋi qa are gulbeibqas. E deŋa ulaeqnum.

13

Pol a Korin Kristen nanŋoq olo bqajqqa are qaleqnu

¹ E nami nuŋgoq boaiyeltem. Ariya bini e olo nuŋgoq bqajqqa are qaleqnum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyeŋ unu, “Tamo bei a une atimqqa tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nanŋi aqa une unsib babtibqqa iga qusim marqom, ‘Bole, tamo di a une yqo.’” ² E nami nuŋgoq bosim niŋgi uratŋgosim bati bei e olo nuŋgoq bosim niŋgi endegsi merŋgem, “E bunuqna nuŋgoq olo bosiy tamo une ateqnub qaji nanŋi ŋolawotnjqai.” Ariya bini e sawa isaq endi sosim anjam di niŋgi ti tamo nami une ateqneŋ qaji nanŋi ti olo merŋgeqnum. ³ Niŋgi qalieqajqqa, Kristus a ijo medabu na anjam mareqnu kiyo sai kiyo. E nuŋgoq bosiy tamo nanŋi une ateqnub qaji nanŋi di ŋolawotnjqrit niŋgi unsib qalieqab, bole, Kristus a ijo medabu na anjam mareqnu. Niŋgi quiy. Kristus a siŋgila saiqoji sosim niŋgi tingitŋwasai. A na aqa siŋgila kobaquja niŋgi osorŋwas. ⁴ Bole, Kristus a ŋamburbasq di gainesoqneŋ bati deŋa a siŋgila saiqoji soqneŋ. Ariya a olo Qotei aqa siŋgila osiq deŋa bini a ŋambile unu. Iga Kristus beteryejunum deŋa iga dego siŋgila saiqoji unum. Ariya iga Qotei aqa siŋgila osim Kristus ombla ŋambile sqom. Iga nuŋgoq bosim siŋgila di niŋgi osorŋgwom.

⁵ Niŋgi nuŋgo segi segi so tenemtoqniy. Niŋgi degyqab di niŋgi Kristus qa nuŋgo areqalo siŋgilateqnuŋ kiyo sai kiyo di qalieqab. Yesus Kristus a nuŋgo are miligiq di unu di niŋgi poiŋgosai kiyo? A nuŋgo are miligiq di sqasai di niŋgi endegsib qalieqab, niŋgi aqa tamo bolesai. ⁶ Ariya niŋgi iga qa endegsi poiŋgem, iga Kristus aqa wau tamo bole unum. ⁷ Iga niŋgi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni na Korin Kristen nanŋi aqaryainjrimqa nanŋi kumbra uge kalil uratoqnsib kumbra bole bole yoqnqab.” O ijo was, iga wau bole yeqnum niŋgi di qalieqajqqa deŋa iga pailyosaieqnum. Niŋgi iga wau tamo bolesai edegwab di unŋum. ⁸ Niŋgi qalie, iga Qotei aqa anjam ugetqa keresai. Iga Qotei aqa anjam siŋgilatqajqqa wau eqnum. ⁹ Deŋa iga siŋgila saiqoji soqnim niŋgi siŋgila ti sqab di iga areboleboleigwas. Iga gaigai niŋgi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni na Korin Kristen nanŋi aqaryainjrimqa nanŋi torei kere na sqab.” ¹⁰ Tamo Koba a na e giltbej deŋa e aqa wau taqateqnum. E nuŋgoq bosiy ŋirin anjam na nuŋgo kumbra tingitetŋwa uratonum. Deŋa e isaq endi sosim anjam endi nenŋrenyonum. E niŋgi siŋgilatŋwajqqa deŋa Tamo Koba a na e wau ebej. E niŋgi ugetŋwajqqa sai.

Pol a anjam getentosiq Kristen nanŋi kaiyeinjrej

¹¹ Ariya ijo was, e ijo anjam getentqai. Niŋgi areboleboleiŋgoqnem. Niŋgi kumbra bole kalil qa kere na sqajqqa siŋgilaqniy. Niŋgi ijo anjam quoqnsib dauryoqniy. Niŋgi kalil areqalo qujaitosib soqniy. Yim Qotei a niŋgi ti sqas. Agi a na niŋgi tulan qalaqalaŋgeqnu. A are lawo qa utru.

¹² Niŋgi na nuŋgo Kristen was kalil naŋgi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo uŋgasari kalil naŋgi yeqnuv. Qotei aqa tamo uŋgasari kalil qure endia unub qaji naŋgi na niŋgi kaiyeiŋgonub.

¹³ Tamo Koba Yesus Kristus a niŋgi qa are boleyeme. Qotei na niŋgi qalaqalaŋgeme. Mondor Bole na niŋgi kalil aqaryaiŋgimqa niŋgi a beteryosib koba na are qujaitosib soqniy. Bole.

GALESIA

¹ E Pol. Yesus Kristus na e qarinjbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Mandam tamo bei na e qarinjbosai. Tamo bei na e giltbosai dego. Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanji segi aiyel na e giltbeb. Yesus agi Qotei na subq na tigeltej. ² Kristen was kalil e koba na endi unum qaji nanji e ti anjam endi nungoq qarinyonum. Ningi Galesia sawaq di loueqnub qaji.

³ Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanji aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy. ⁴ Yesus a gago Abu Qotei aqa areqalo dauryosiq deqa a gago une kobotqa marsiqa aqa segi nambile uratosiq moiyej. A na iga elenjamqa iga mandam qa kumbra uge uge kalil uratqa marsiq iga qa moiyej. ⁵ Deqa iga Qotei aqa nam bati gaigai soqtoqnqom. Bole.

Yesus aqa anjam bole qujai segi unu

⁶ Kristus a ningi qa are boleiyej deqa Qotei na ningi aqa segi tamo ungasari sqajqa osiq metnjej. Ariya kiyaqa ningi olo urur Qotei qoreiyosib Yesus aqa anjam bole dauryqa uratosib anjam bei dauryeqnub? E nungo kumbra deqa qusim tulan pruguetem. ⁷ Ningi qalie, Yesus aqa anjam bole bei saiqoji. Ariya tamo qudei nanji nungo areqalo niñaqyetngwajqa wauoqnsib Kristus aqa anjam bole olo bubulyeqnub. ⁸ Deqa ningi quiy. Iga na kiyo lan angro bei na kiyo Yesus aqa anjam bole iga nami ningi merngoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei merngwom di Qotei na iga ojsim namyuwoq di breigeme. ⁹ Od, tamo bei na Yesus aqa anjam bole iga nami ningi merngoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei merngwas di Qotei na a ojsim namyuwoq waiyeme.

¹⁰ Ningi kiyersib are qalonub? Mandam tamo nanji e qa arearetnjrqajqa kiyo Qotei a e qa arearetqajqa kiyo deqa e waueqnum? Ningi quiy. Mandam tamo nanji e qa arearetnjrqajqa deqa e waueqnum qamu e Kristus aqa wau tamo bolesai qamu.

Qotei a segi na Pol giltej

¹¹ O ijo was kalil, e bole merngonum. Yesus aqa anjam bole e nami ningi merngoqnem qaji di tamo bei na babtosai. ¹² Anjam bole di e tamo bei aqa medabuq na osai. Tamo bei na e osorbosai dego. Yesus Kristus a segi na anjam bole di babtosiq osorbej.

¹³ Ningi qalie, e nami Juda nanjo kumbra singila na dauryoqnsimqa Qotei aqa tamo ungasari nanji ugeugeinjroqnm. Osim e nanji torei padaltnjrqa-jqa singila na wauoqnm. ¹⁴ E ijo moma nanjo kumbra kalil dauryqajqa tulan singilaoqnm. Ijo kumbra dena e na Juda tamo gargekoba e ombila louoqnm qaji nanji bunjnjoqnm.

¹⁵ Ariya e nambabosaisonamqa Qotei a e giltbosiqa e qa are boleiyosiq metbej. ¹⁶ Osiqa bati a segi atej qaji di brantonaqa a na aqa Niri Yesus e osorbosiq merbej, “Ni na Yesus aqa anjam bole osi giloqnsim tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanji minjre minjre laqne.” Ariya bati di e na tamo qudei nanji Yesus qa anjam bei nenemnjrosaiqnm. ¹⁷ E Yesus aqa anjam maro tamo nanji unjrqaqqa Jerusalem aiyosai dego. Tamo nanji di namoqna Yesus aqa wau ojoqneb. E bunuqna aqa wau ojem. Ariya e nanji unjrosai. E Arebia sawaq aisim di soqnm. Sosim bunuqna e olo puluosim Damaskus qureq gilem. ¹⁸ Wausau qalub koboonaqa e Pita segi unqajqa Jerusalem

aiyem. Aisim bati 15 Pita ombla soqnem. ¹⁹ E Jerusalem di soqnem bati di e Yesus aqa anjam maro tamo bei unosai. E Tamo Koba Yesus aqa was Jems a segi unem. ²⁰ Ijo anjam e nenngrenjyonum qaji endi anjam bole. E Qotei aqa nãngalaq di anjam bole segi nenngrenjyonum. E gisanjosai.

²¹ Ariya bunuqna e Jerusalem olo uratosim Siria sawa ti Silisia sawa ti deq gilsim di laqnem. ²² Bati deqa Kristus aqa tamo ungasari Judia sawaq di soqneb qaji nanqi ijo ulatamu poinjrosaisoqnej. ²³ Nanqi e qa lanja endegsib quoqneb, “Pol a nami iga padaltgwa laqnej. Ariya bini a olo Yesus aqa anjam bole a nami ugeugeiyqa wauoqnej qaji di palontoqnsiq laqnu.” ²⁴ Nanqi e qa degsib quoqnsib tulan areboleboleinjrnãqa Qotei aqa nãam soqtoqneb.

2

Kristen gate nanqi Pol ombla areqalo qujai

¹ Wausau 14 kobooãqa e olo Jerusalem aiyem. E Barnabas ombla aiyogñsim Taitus dego osi aiyem. ² Qotei a segi na merbej deqa e Jerusalem aiyem. E Jerusalem aisim di sosimqa e tamo lanaj nanqi koba na qairosaiogñnem. E Kristen gate nanqi segi koba na qairoqñnem. Yesus aqa anjam bole e sawa bei beiq di palontoqñnem qaji di e na ubtosim minjroqñnem. E tamo lanaj bei minjosai. Di kiyãqa? Yesus aqa wau e nami yoqñsim agi bini yeqñum qaji di ulonjo uge. ³ Taitus a Grik tamo. Ariya a e ombla Jerusalem di sonamqa Kristen gate nanqi e endegsib merbosai, “Ni na Taitus osim muluñ waiy.” Degsib merbosai. ⁴ Bole, Kristen tamo qudeji nanqi uli na gago koro miligiq aiyeb. Nanqi Kristen tamo bolesai. Nanqi gisanj tamo. Iga nami kanjal tamo bulosim dal anjam aqa sorgomq di sonamqa Kristus Yesus na iga elenej deqa bini dal anjam na iga olo taqatgosai. Ariya gisanj tamo nanqi dena gago kumbra di lumu na tenemtqa marsibqa gago koro miligiq aiyeb. Nanjo are koba endegi soqnej. Nanqi na iga olo dal anjam aqa sorgomq di atibqa dal anjam na iga taqatgim iga kanjal tamo bulqom. Nanjo are koba degsi soqnej deqa nanqi gago koro miligiq aiyeb. ⁵ Aisib mergeb, “Ninji Taitus muluñ waiyiy.” Onãqa iga nanjo anjam di quetnjrosai. Nanqi Yesus aqa anjam bole olo bubulyaib deqa iga na nanqi saidnjrem. Di kiyãqa? Yesus aqa anjam bole di nunjoq di gaigãi sqajqa deqa.

⁶ Ijo areqalo agiende. Kristen gate nanqi nãam ti unub di lanja. Qotei a tamo nãngo nãam qa are qalosaieqñnu. E na Kristen gate nanqi ijo wau qa sainjrnãmqa nanqi qusis mareb, “Di kere.” Nanqi olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁷ Pita aqa wau agiende. A na muluñ uno qaji nanqi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Qotei a wau di Pita yej. E dego wau ti. Ijo wau agi e na muluñ unosai qaji nanqi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqñnum. Qotei a wau di e ebej. Kristen gate nanqi degsib qalieeb deqa nanqi olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁸ Od, Qotei na Pita singila yej deqa a muluñ uno qaji nanqi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Dego kere Qotei na e singila ebej deqa e sawa bei bei qaji nanqi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqñnum. ⁹ Tamo ungasari kalil nanqi mareqñub, “Jems na Pita na Jon na nanqi qalub Kristen gate unub.” Ariya nanqi qalub qalie, Qotei a e qa dego are boleiyosiq Yesus aqa wau ebej. Degsib qalieosib deqa nanqi na aqo Barnabas wo gago banj ojsib mergeb, “Ninji gago Kristen was bole.” Osib nanqi aqo aiyel ti are qujaitosib anjam endegsib keretosib mergeb, “Ninji Barnabas wo sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqñiy. Iga muluñ uno qaji nanjo ambleq di wauoqñqom.” ¹⁰ Osib nanqi anjam qujai

segi aqo aiyel endegsib mergeb, “Gago ambleq endi Kristen qudei nanği inği inği tulanj saiqoji unub. Deqa ninği nanği qa are walnğaiq. Ninği nanği aqaryainjroqniy.” Onaqa iga nanği odnjrem. Nami iga tamo inği inği saiqoji nanği aqaryainjrğajqa are koba soqnej agi bini degsim unum.

Pol a Pita aqa kumbra uge babetj

¹¹ Ariya bunuqna Pita a Antiok qureq bonaqa e aqa ulatamuq di a nrijntem. Di kiyaaqa? A kumbra uge yej deqa.

¹² Aqa kumbra uge agiende. Nami a sawa bei bei qaji nanği koba na inği uyoqneb. Onaqa bati bei Jems a na Juda Kristen qudei muluñ unqajqa tulanj sinğilaoqneb qaji nanği qarinjrnnaqa Antiok bonabqa Pita a nanği qa ulaosiq olo sawa bei bei qaji nanği di tututnjrej. Aqa kumbra uge agide. ¹³ Juda Kristen qudei nanği dego Pita beteryosib gisañ kumbra di yeb. Yonabqa bunuqna Barnabas a dego nanği daurnjrsiqa nanço gisañ kumbra di yej. ¹⁴ Nanği Yesus aqa anjam bole degsib ugetonabqa e unsimqa nanço ñamgalaq di Pita endegsi minjem, “Ni Juda tamo. Ariya ni Juda nanço kumbra dauryqa uratosim sawa bei bei qaji nanği bulosim nanço kumbra dauryeqnum. Di ni kere degyeqnum. Ariya kiyaaqa ni olo sawa bei bei qaji nanği minjreqnum, ‘Ninği Juda nanço kumbra dauryiy?’”

Iga Yesus qa gago areqalo sinğilatqom gam dena qujai iga tamo bole une saiqoji sqom

¹⁵ Bole, iga Juda. Di gago leñ tintin. Iga sawa bei bei qaji sai. Agi sawa bei bei qaji nanği uneq di laqñub. Iga tamo deqaji sai. ¹⁶ Ariya iga qalieonum, tamo nanği Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena nanği Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Tamo nanği Kristus Yesus qa nanço areqalo sinğilatqab gam dena qujai Qotei na nanği tamo bole une saiqoji qa minjrğas. Iga dego Kristus Yesus qa gago areqalo sinğilatem deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga dal anjam dauryem gam dena sai. Tamo a dal anjam dauryqas gam dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. ¹⁷ Od, iga Kristus qa gago areqalo sinğilatem gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga degyem bati di iga sawa bei bei qaji nanği bulosim iga dego une tamo brantobulem. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Kristus na iga uneq breigej”? O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. ¹⁸ E dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosiy ariya bunuqna e puluosiy dal anjam aqa sorgomq di olo sqai di ijo kumbra dena e une tamo brantqai. ¹⁹ Dal anjam na e moiyo gamq di waibosiq moiyothej deqa bini e olo Qotei ombla ñambile unum. E Kristus ombla ñamburbasq di gainobulem. ²⁰ Osim e olo ñambile bunuj em. Ñambile di ijo segi ñambile sai. Kristus a segi ijo are miligiq di ñambile unu. Deqa bini kumbra kalil e mandamq endi yeqnum qaji di e Qotei aqa Niri qa ijo areqalo sinğilatoqnsim yeqnum. Agi Qotei aqa Niri na e tulanj qalaqalaibosiq aqa segi ñambile uratosiq e qa moiyej. ²¹ Qotei a iga qa are boleiyej aqa kumbra di e na ugeugeiyqasai. Iga Moses aqa dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji so qamu Kristus a lanja moiyej qamu.

3

Iga Yesus qa gago areqalo sinğilatqajqa anjam

¹ O Galesia tamo unğasari, ninği tulanj nanari. Iga nami ninği Yesus Kristus osorñgonam ninği a ñamburbasq di gainesonaq unobuleb. Ariya tamo yai na nunço areqalo olo niñaqyetñgej deqa ninği Yesus aqa anjam olo urateqñub?

² Ijo nenem qujai agiende. Ningi gam kiye na Qotei aqa Mondor eb? Ningi dal anjam dauryeb gam dena ningi Mondor eb kiyo ningi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nungo areqalo singilateb gam dena ningi Mondor eb kiyo? ³ Ningi nanarionub e? Ningi nami are bulyosib bati deqa ningi Yesus dauryqa utru atsib Mondor aqa singila na walweloqneb. Ariya bini kiyaaqa ningi olo nungo segi singila na Yesus dauryqa marsib walweloqneb? ⁴ Gulbe ningi nami qoboiyoqneb qaji di ningi laña qoboiyoqneb e? E are qalonum, ningi laña qoboiyosai. ⁵ Qotei na aqa Mondor ningi engoqnsiq nungo ambleq di manwa kokba babteleneqnu. A kiyaaqa degyeqnu? Ningi dal anjam dauryeqnub a deqa osiq degyeqnu e? Sai. Ningi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nungo areqalo singilateb a deqa osiq degyeqnu.

⁶ Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej.” ⁷ Deqa ijo was, ningi endegsi poingem, tamo nangi Yesus qa nango areqalo singilateqneb qaji nangi segi Abraham aqa angoro tinjin unub. ⁸ Nami Qotei a endegsi qalieej, “Bunuqna sawa bei bei qaji nangi Yesus aqa anjam bole qusib nango areqaloq di singilatib gam dena e na nangi tamo bole une saiqoji qa minjrqi.” Qotei a nami degsi qalieosiq deqa a Yesus aqa anjam bole di ubtosiq Abraham minjej. A endegsi minjej, “O Abraham, ino moma nanngoq dena tamo bei brantim aqa wau na e sawa bei bei qaji nangi boletnjrqi.” O ijo was, anjam di agi nenngrenq di unu. ⁹ Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na tamo ungasari kalil Yesus qa nango areqalo singilateqneb qaji nangi Abraham a ti boletnjrqas. ¹⁰ Tamo qudei nangi endegsib are qaleqneb, “Iga dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa njanngalaq di tamo bole une saiqoji sqom.” O ijo was, tamo nangi di Qotei na minjrqas, “Ningi tamo uge.” Osim nangi padaltnjrqas. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo nangi Qotei aqa dal anjam mutu kalil torei dauryekritqasai di a na minjrqas, ‘Ningi tamo uge.’ Osim nangi padaltnjrqas.” ¹¹ Qotei aqa anjam bei dego endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo nangi Qotei qa nango areqalo singilatqab di a na nangi tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Yim nangi nambile gaigai sqab.” Deqa iga qalieonum, tamo nangi dal anjam dauryqab gam dena Qotei na nangi tamo bole une saiqoji qa minjrqasai. ¹² Dal anjam dauryqajqa ti Qotei qa gago areqalo singilatqajqa ti di ombla kerekere sai. Nangi utru segi segi. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo a dal anjam mutu kalil torei dauryekritqas di a nambile sqas.”

¹³ Dal anjam a marqo, iga dal anjam mutu kalil torei dauryekritqasai di Qotei na iga tamo uge qa mergsim padaltgwas. Kristus a deqa are qalsiqa iga aqaryaigwa marsiqa gago padalo sawa osiqa a segi Qotei aqa njanngalaq di tamo uge bulosiqa iga qa padalej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo kalil namanjan goge di gainejunub qaji nangi Qotei na tamo uge qa minjroqnsiq padaltnjregnu.” ¹⁴ Kristus Yesus na iga degsi aqaryaigej deqa aqa wau na Qotei a sawa bei bei qaji nangi Abraham a ti boletnjrqas. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena iga Qotei aqa Mondor oqom. Mondor di Qotei a nami iga egwa marej.

Qotei aqa anjam nami marej qaji di dal anjam na taqal waiyqa keresai

¹⁵ O ijo was kalil, e na mandam tamo nango kumbra qa ningi endegsi merngwai. Tamo bei a moiyoaisosimqa a na aqa ñoro kalil aqa angoro nanngo banq di uratqa marsim a anjam bei nenngrenyosim singilatqas. Deqa bunuqna

a moiyim aqa anġro nanġi aqa ñoro di oqab. Aqa anjam nenġrenyej qaji di tamo bei na olo taqal atqa keresai. Osim olo anjam bei dego totoryosim nenġrenyqa keresai. ¹⁶ Dego kere inġi bole bole Qotei na mondoŋ iġa egwas qaji di a ubtosiqā Abraham aqa moma bei wo minjrej. A Abraham aqa moma gargekoba nanġi minjrosai. A aqa moma qujai segi minjej. Anjam di nenġrenq di unu. Aqa moma qujai di aġi Kristus. ¹⁷ O ijo was, e ninġi degsi mernġonum di aqa utru aġiende. Qotei a nami Abraham ombla anjam qoseb. Onaqa wausau 430 koboonaqa dal anjam brantej. Dal anjam dena Qotei aqa anjam Abraham ombla qoseb qaji di taqal waiyqa keresai. Qotei na inġi bole bole iġa laŋa egwa marej awai saiqoġi. Osiqu anjam di sinġilatej. Anjam di dal anjam na gentqa keresai. ¹⁸ Iġa dal anjam dauryqom gam dena iġa inġi bole bole di onum qamu Qotei na inġi di iġa laŋa egwa keresai qamu. Iġa qalieonum, Qotei a inġi bole bole di iġa laŋa egwaijqa are qalsiq Abraham ombla anjam qoseb. ¹⁹ Deqa bunuqna Qotei a kiyāqa olo dal anjam atej? E ubtosiy marqai. A gago une boleq atqa osiqā dal anjam atej. A endegsi are qalej. Dal anjam a soqnim bunuqna Abraham aqa moma qujai di a bqa. Moses a Israel nanġi Qotei ti nanġo ambleq di tigelesosiqā yeba waiyonaqa laŋ anġro nanġi na dal anjam di Moses yonabqa a na kamba Israel nanġi enjrej. ²⁰ Amble qaji tamo a na tamo qujai segi aqa anjam gereiyetqa keresai. A tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nanġo ambleq di tigelesosim yeba waiyosim nanġo anjam gereiyetnjqas. Ariya Qotei a segi qujai unu. Deqa a anjam bei sinġilatimqa tamo qudei na olo aqa anjam di gentqa keresai.

Dal anjam a gago abu bul sosiqa iġa Kristus aqa areq joqsiqu gilej

²¹ E endegsi marqai kiyo? Dal anjam ti inġi bole bole Qotei a nami iġa egwa marej qaji de ti ombla jeu atoqnsib unub. E degsi marqasai bole sai. Dal anjam mutu bei na iġa nambile egwa kere qamu iġa dal anjam dauryqom gam dena iġa tamo bole une saiqoġi so qamu. ²² Ariya degsi sosai. Aġi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenġrenyeb unu, “Tamo unġasari kalil nanġo une na nanġi tonto talq di breinjrobuleqnu.” O ijo was, anjam degsib nenġrenyeb deqa iġa Yesus Kristus qa gago areqalo sinġilatem gam dena iġa inġi bole bole Qotei a nami iġa egwa marej qaji di oqom.

²³ Nami iġa Yesus qa gago areqalo sinġilatqa bati brantosaisonaqa dal anjam na iġa taqatgesoqnej. Sonaq sonaq ariya bunuqna iġa Yesus qa gago areqalo sinġilatqa bati aġi brantej. ²⁴ Dal anjam a gago abu bul sosiqa iġa Kristus aqa areq joqsiqu gilej. Gilnaqa iġa Kristus qa gago areqalo sinġilatem. Deqa bini iġa Qotei aqa nġamgalaq di tamo bole une saiqoġi unum. ²⁵ Iġa Kristus qa gago areqalo sinġilatqa bati brantej deqa iġa olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai. Dal anjam a olo gago abu bul sqasai dego.

Tamo a Yesus qa aqa areqalo sinġilatqas gam dena a Qotei aqa anġro tinġin sqas

²⁶ Ninġi kalil Kristus Yesus qa nunġo areqalo sinġilateb deqa ninġi Qotei aqa anġro tinġin unub. ²⁷ Ninġi kalil yanso osib Kristus beteryejunub deqa ninġi Kristus a gara bul jigsib unub. ²⁸ Deqa ninġi endegsib maraib, “E Juda qaji” o “E Griġ tamo” o “E kanġal tamo” o “E kanġal tamo sai” o “E tamo” o “E unġa.” Ninġi degsib maraib. Ninġi Kristus Yesus beteryejunub deqa ninġi kalil tamo qujaiosib unub. ²⁹ Ninġi Kristus aqa segi tamo unġasari unub deqa ninġi Abraham aqa anġro tinġin dego unub. Aġi inġi bole bole Qotei a nami Abraham yqajqa minjej qaji di ninġi oqab.

4

Iga Qotei aqa angro tintin unum

¹ Ijo anjam agiende. Angro matu a na bunuqna aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. A angro kiñala sosim a aqa abu aqa kanjal tamo lanaj bul sqas. ² Deqa tamo qudei nanqi a taqatoqñab. Taqatesoqñib bati aqa abu nami atej qaji di brantimqa nanqi a olo taqatqasai. ³ Dego kere iga nami angro kiñilala bulosim mondor uge uge lanj ti mandam ti taqatejunub qaji nanjo kanjal tamo bul soqñem. ⁴ Ariya bati Qotei a nami atej qaji di brantonaqa a na aqa Niri Yesus qarinyonaq mandamq aiyej. Aisiq aqa ai na nambabtonaqa a dal anjam aqa sorgomq di soqñej. ⁵ A degyej. Di kiyaaqa? A na tamo ungasari dal anjam aqa sorgomq di soqñeb qaji nanqi olo elenjosim nanjo uneq na awainjrqaqja deqa. Yim iga Qotei aqa angro tintin sqajqa deqa.

⁶ Deqa ijo was, bini ninqi Qotei aqa angro tintin unub. Qotei na aqa Niri aqa Mondor qarinyonaqa a gago are miligiq aiyej. Aiyej deqa iga Qotei endegsi meteqnum, “O ni gago Abu.” ⁷ Deqa ninqi olo kanjal tamo bul sosai. Ninqi Qotei aqa angro tintin unub. Ninqi aqa ingi ingi kalil oqab.

Pol a Galesia Kristen nanqi qa are koba qaloqnej

⁸ Nami ninqi Qotei qalieosaisosib bati deqa ninqi gisan qotei nanjo kanjal tamo bul soqñeb. ⁹ Ariya bini ninqi Qotei qalieonub. A ninqi qa dego qalieqo. Deqa kiyaaqa ninqi olo puluosib mondor uge uge nanjo kanjal tamo bul sqajqa are qaleqñub? Ninqi qalie, mondor uge uge nanqi di singila saiqoji unub deqa nanqi na ninqi aqaryaingwa keresai. ¹⁰ Ninqi gaigai yori bati kokba ti bai qala bunuj ti wausau bunuj ti di unqajqa are qaleqñub. ¹¹ Deqa e ninqi qa ulaeqnum. Wau kalil e nunjo ambleq di yoqñem qaji di lanja ulonjam deqa e ulaeqnum.

¹² Nami e dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosim ninqi bul soqñem. Bati deqa ninqi na e une bei ebosaiqñeb. Deqa ijo was, e ninqi endegsi merngwei. Ninqi kamba e bul soqñiy. ¹³ Ninqi are qaliy. E maibej bati deqa e nunjoq bosim Yesus aqa anjam bole utruq na merngoqñem. ¹⁴ Ijo jejamu singila saiqoji soqñej deqa e ninqi gulbe koba engoqñem. Ariya ninqi deqa e qoreibosai. Ninqi e gereibqa asgingosai. Qotei aqa lanj angro bei kiyu Kristus Yesus a segi kiyu nunjoq bqas di ninqi a osib gereiyqab dego kere ninqi e osib gereibeb. ¹⁵ Bati deqa ninqi e qa tulan areboleboleingqoqnej. Deqa e qalieonum, e na ninqi merngem qamu ninqi nunjo njamdamu dego otorosib ebeb qamu. O ijo was, kiyaaqa bini ninqi e qa areboleboleingosaieqnu? ¹⁶ E ninqi anjam bole merngeqnum dena e ninqi jeu ateqnum e? Di sai.

¹⁷ Ninqi quiy. Gisan anjam maro tamo nanqi na ninqi walawalaingqñub. Nanqi ninqi aqaryaingwajqa deqa are qalosaieqñub. Nanqi na ninqi tintigibqa ninqi e qoreibosib olo nanqi daurnjrqaqja deqa are qaleqñub. ¹⁸ Iga gago Kristen was nanqi kumbra bole bole enjrqaqja singilaoqñom di bolequja. Deqa ninqi gaigai kumbra di yoqñiy. E ninqi koba na soqñim bati deqa segi sai. Ninqi gaigai yoqñiy. ¹⁹ O ijo angro, ninqi quiy. Unja anqrotqa osiq jaqatinjeqnu dego kere e ninqi qa are jaqatinjeqnu. Ijo are koba endegsi unu. Kristus a nunjo are miligiq di soqñimqa ninqi a bulosib aqa kumbra gegerere dauryoqñiy. ²⁰ Bini e ninqi koba na sosai. E ninqi koba na so qamu e ninqi lawo anjam merngo qamu. O ijo was kalil, e ninqi qa are koba qaleqñum. E kiyersiy ninqi aqaryaingwai di e yala poibosai.

Pol a Hagar qa ti Sara qa ti yawo anjam marej

21 Ningi dal anjam aqa sorgomq di sqajqa are qaleqnuq deqa e ningi nenngwai. Kiyaaq ningi dal anjam geregere poingosaieqnu? 22 Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu. Abraham a angro mel aiyeltej. Angro bei Hagar na nambabtej. Hagar a kanjal unja. Angro bei Sara na nambabtej. Sara a kanjal unja sai. A Abraham aqa njanj tintin. 23 Abraham a mandam tamo nanjo kumbra dauryosiq deqa a Hagar wo nerenjosib angro qujai Ismael nambabtej. Ariya Sara aqa angro a gam bei na nambabtej. Gam agiende. Qotei a anjam marnaqa aqa anjam di aqa damu brantonaqa Sara a aqaratonaq aqa angro qujai Aisak nambabtej. 24 Sara Hagar wo nanjo anjam di yawo anjam bul. Nangi aiyel anjam namij ti anjam bunuj ti sigitejunub. Hagar a anjam namij sigitejunu. Anjam di Sainai manaq di brantej. Hagar aqa moma nanji kanjal tamo unub. 25 Hagar a Sainai mana sigitejunu. Sainai mana di Arabia sawaq di unu. Hagar a mandam qaji Jerusalem dego sigitejunu. Deqa aqa moma kalil nangi a ombla kanjal tamo unub. 26 Ariya Jerusalem bunuj a lanj goge di unu. A kanjal unja sai. A gago ai. 27 Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “O unja, ino miligi ugeej deqa ni angtotqa keresai. Di unqum, ni areboleboleimeme. Ni angro oqajqa jaqatinmosaieqnu. Di unqum, ni are boleimim soqne. Sosim ni louoqnsim areboleboleimim kikioqne. Di kiyaaq? Qotei a ino miligi gereiyetmimqa ni na unja kalil gumbuluj ti unub qaji nangi bunjnrsimqa angro tulanj gargekoba oqam.” 28 O ijo was, unja di agi Sara. Ningi Sara aqa angro Aisak a bulosib unub. Qotei a nami anjam marnaqa Aisak a nambabtej. Dego kere Qotei a anjam marnaqa ningi Qotei aqa angro tintin branteb unub. 29 Abraham a mandam tamo nanjo kumbra dauryosiq Hagar wo nerenjosib angro qujai Ismael nambabtej. Deqa Ismael a na Sara aqa angro Aisak jeutoqnsiqqa ugeugeiyognej. Aisak agi Qotei aqa Mondor aqa singila na nambabtej. Dego kere bini iga Mondor ti unum qaji tamo qudei na jeutgoqnsibqa ugeugeiqe qnuq. 30 Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “O Abraham, ni na kanjal unja di aqa angro Ismael wo nanji winjrim jaraiyeb. Ni que. Aisak a kanjal unja aqa angro sai. A ino njanj tintin aqa angro. Deqa ino inji inji kalil a na oqas. Ismael a na ino inji inji oqasai.” 31 O ijo was, iga kanjal unja aqa angro sai. Iga Abraham aqa njanj tintin aqa angro unum.

5

Iga kanjal tamo bul sqasai

1 Kristus na iga elenej deqa iga olo kanjal tamo bul sqasai. Dal anjam na iga olo bunu taqatgwasai dego. Deqa ijo was, ningi singila na tigelesosib tamo qudei na olo ningi dal anjam aqa sorgomq di sqa merngoqnuq saidnjoqnuq.

2 E Pol. E na ningi endegsi merngit quiy. Ningi muluj aiqab di Kristus na ningi aqaryaingwa keresai. 3 Ningi qudei muluj aiqa mareqnuq deqa e na endegsi mernngwai. Ningi muluj aiqab di Qotei na mernngwas, “Ningi dal anjam mutu kalil dego torei dauryekritiy. Qujai bei grotai.” 4 Ningi qudei mareqnuq, “Iga dal anjam dauryqom gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas.” Ningi degsib mareqnuq di ningi Kristus urateqnuq. Qotei a ningi qa are boleiyey aqa kumbra di dego ningi qoreiyeqnuq. 5 O was ningi degaib. Iga Mondor ejunum deqa iga aqa wau na Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim mondonj a na iga tamo bole une saiqoji qa mergwajqa deqa tarinjoqnsim unum. 6 Tamo a Kristus Yesus beteryesqas di a endegsi poiyyas, “Iga muluj aiqom di lanja. Iga muluj aiqasai di dego lanja. Ariya iga Yesus

qa gago areqalo singilatosisim qalaqalaiyo kumbra dauryqom di kumbra bole utru ti.” A degsi poiyyas.

⁷ Nami ningi Yesus aqa gam geregere dauryosib walweloqneb. Ariya tamo yai na gam getentetngej deqa ningi olo anjam bole dauryqa urateqneb?⁸ Nunjo areqalo ningi bini ojejunub qaji di bolesai. Qotei agi ningi metngej qaji a na areqalo di ningi engosai. ⁹ Nunjo areqalo uge di sum bul. Ningi qalie, tamo nanji sum kiñala oqnsib bem ti bulyeqnab bem tiyekritoqnsiq tulan kobaqujaeqnu. Dego kere nunjo areqalo uge di tulan kobaqujaqas. Deqa ningi areqalo di uratiy. ¹⁰ O ijo was, e qalieonum, ningi areqalo uge di uratqab. Osib ijo areqalo olo dauryqab. Tamo Koba a na aqaryainjimqa ningi degyqab. Di e qalieonum. Tamo yai nanji nunjo areqalo niñaqyetngwajqa waueqneb di e qaliesai. Tamo nanji di awai ugedamu oqab.

¹¹ Ariya “Ningi mulun aiyiy” e anjam di tamo nanji minjreqnum qamu kiyaaq jeu tamo nanji na e ugeugeibeqneb? O ijo was, e anjam di tamo nanji minjreqnum qamu Yesus a namburbasq di moiyej anjam dena jeu tamo nanjo areqalo ugetetnjrosai qamu. ¹² Jeu tamo nanji dena nunjo areqalo niñaqyetngeqneb. Nanji mulun aiqajqa tulan singilaeqneb deqa unqum, nanji nango segi welum gei dego potosis tore i taqal waiyebe.

¹³ Od, ijo was, Yesus a ningi elenjej deqa dal anjam na olo bunu ningi taqatngwasai. Qotei a deqa are qalsiq ningi metngej. Ariya ningi endegsib are qalaib, “Iga dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa unqum, iga gago areqalo namij dauryosim kumbra uge uge yoqnoqom.” Ningi degsib are qalaib. Ningi kumbra endegyiy. Ningi nunjo Kristen was nanji aqaryainjroqnsib qalaqalainjroqniy. ¹⁴ Anjam bei dego unu, “Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ni ino was nanji degsim geregerinjroqne.” O ijo was, anjam dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁵ Deqa ningi segi segi njirinoqnsib qotoqnaib. Qotoqnoqab di ningi segi segi qa kumbra uge yoqnsib uneq aisib padalqab.

Areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub

¹⁶ Ijo anjam bei agiende. Ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walweloqniy. Degsib walwelqab di ningi nunjo segi jejamu qa areqalo namij dauryqasai. ¹⁷ Iga qalie, gago areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub. Deqa kumbra bole ningi yqajqa arearetngeqnu qaji di ningi yosaieqneb. ¹⁸ Ariya ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqab di ningi olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai.

¹⁹ Areqalo namij aqa kumbra di ningi qalie. Sambala kumbra ti, kumbra jiga ti, kumbra uge uge yqajqa are prugnoqa, ²⁰ gisan qotei qa louoqa, gumaninjoqa, was bei jeutoqa, njirinoqa, was bei aqa ingi ingi qa maulngoqa, minjin oqoqa, are ugeoqa, nunjo segi jejamu qa are qalsib anjam na qotoqa, Kristen was nanji pupoaiyeltjroqa, ²¹ tamo ñoro ti nanji qa are ugeinggoqa, ya uysib nanarioqa, alañkobaqa. O ijo was, areqalo namij aqa kumbra kalil agide. Tamo ungasari kumbra deqaji yeqneb qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nango Mandor Koba sqasai. E nami ningi degsi merngem agi olo merngonum.

²² Ariya Qotei aqa Mondor na iga kumbra bole endeqaji yqajqa are tigeltetgeqnu. Qalaqalaiyo kumbra dauryoqa, areboleboleigoqa, lawo kumbra yoqa, urur minjin oqosaioga, gago was nanji aqaryainjroqnsim kumbra bole bole enjroqa, kumbra bole tinjin dauryoqa, ²³ lawo na soqa, gago segi jejamu taqatosim areqalo namij dauryqa uratoqa. O ijo was, iga kumbra bole deqaji yoqnoqom di dal anjam na iga getentgwa keresai. ²⁴ Tamo

unġasari Kristus Yesus beteryejunub qaji nanġi na nanġo areqalo namij ti are prugnjqajqa kumbra ti kalil nġamburbasq di qamnab moiyej.

²⁵ Qotei aqa Mondor na iga nġambile egej deqa iga aqa kumbra na wal-weloqnqom. ²⁶ Iga gago segi nġam soqtqasai. Iga Kristen qudei nanġo are ugetetnjqroqnsim qotoqnqasai. Iga gago was nanġo nġoro qa maulgoqnqasai dego.

6

Ni inġi bei yagwam di ni olo inġi di otorosim oqam

¹ O ijo was, Kristen tamo bei a une atimqa ninġi Qotei aqa Mondor dauryeqnub qaji ninġi na tamo di unsibqa lawo na osib aqa kumbra gereiyeti. Satan na ninġi dego uneq breinġim uloqnaib deqa ninġi geregere nġam atoqniy. ² Osib ninġi na nunġo Kristen was nanġi aqaryainjqroqnsib nanġo gulbe qoboiyetnjqroqniy. Degsib qoboiyqab di ninġi Kristus aqa dal anjam keretosib dauryqab. ³ Nunġo ambleq di tamo bei a marqas, “E nġam koba ti unum.” Ariya a nġam ti sosai. A nġam saiqoġi unu deqa a na aqa segi jejamu gisanjqo. ⁴ Deqa ninġi nunġo segi segi wau geregere peleiyiy. Osib nunġo wau di bole kiyo sai kiyo di ninġi qalieqab. Tamo a degyqas di a aqa segi wau qa areboleboleiyqas. Ni ino segi wau ti tamo bei aqa wau ti turtosim peleiyaim. ⁵ Tamo kalil nanġi nanġo segi segi wau taqatoqnebe.

⁶ Kristen gate nanġi Qotei aqa anjam plaltoqnsib ninġi mernġeqnub deqa ninġi na kamba nanġi inġi inġi qa aqaryainjqroqniy.

⁷ Ninġi nunġo segi jejamu gisanjqosib endegsib are qalaib, “Iga Qotei maquiyimqa a gago une unqasai.” O ijo was, ninġi Qotei maquiyqa keresai. Ni inġi bei yagwam di ni olo inġi di otorosim oqam. ⁸ Tamo bei a inġi uge yagobulosim aqa areqalo namij dauryqas di aqa areqalo namij dena kumbra uge uge babtoqnm a padalqas. Ariya tamo bei a inġi bole yagobulosim Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqas di Mondor dena a nġambile yimqa a so bole gaigai sqas. ⁹ Deqa iga kumbra bole yoqnqom. Iga kumbra bole yqajqa asgigwasai di bunuqna iga awai bole oqom. ¹⁰ Deqa bati soqnm iga na tamo unġasari kalil nanġi kumbra bole enjqroqnqom. Osim tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo sinġilateqnub qaji nanġi kumbra bole enjqajqa tulanġ sinġilaqom.

Kristus a nġamburbasq di moiyej anjam deqa segi Pol a areboleboleiyqneġ

¹¹ Anjam mutu endi e segi na nenġrenjqonum. E nenġrenġ kokba ijo segi ban na atenjqonum di uniy. ¹² Ninġi quiy. Tamo nanġi ninġi muluġ breinġwa sinġilaeqnub qaji nanġi nunġo jejamuq dena nġam koba oqajqa deqa areboleboleinjqreġnu. Kristus a nġamburbasq di moiyej anjam deqa nanġi nanġo areqalo sinġilatqa ulaeqnub. Osib mareqnub, “Jeu tamo nanġi na iga ugeugeigo uge.” Utru deqa nanġi na ninġi muluġ breinġwa sinġilaeqnub. ¹³ Nanġi segi nami muluġ aiyeb. Ariya nanġi Qotei aqa dal anjam dauryosaieqnub. Nanġi na ninġi muluġ breinġosib nunġo jejamuq dena nġam koba oqajqa deqa areboleboleinjqreġnu. ¹⁴ Ariya e ijo segi nġam soqtqa keresai. E tamo bei aqa nġam soqtqa keresai dego. E gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa nġam segi soqtqai. A nġamburbasq di moiyej anjam deqa segi e areboleboleiboqnqas. Mandam qa kumbra kalil nami ijo areqaloq di soqnej qaji di Kristus ombla morenġeb. E segi dego nġamburbasq di moiyoqblem. Deqa e olo mandam qa kumbra kalil dauryqqa uratem. ¹⁵ Iga muluġ aiqom di lanġa. Iga muluġ aiqasai di dego lanġa. Qotei na gago are bulyetgonaqqa iga tamo unġasari

bunuj brantem di kumbra bole utru ti. ¹⁶ Tamo ungasari kumbra di ojsib dauryeqnub qaji nanqi qa Qotei a duloqnsiq are latetnjqnu. Tamo ungasari nanqi di Israel nanqo moma bole. Nanqi Qotei aqa tamo ungasari tintin.

¹⁷ Tamo bei na e gulbe ebaiq. Nami jeu tamo nanqi na e luboqneb. E luboqneb qaji pirigi agi ijo jejamuq di unu. Niŋgi di unsib endegsi poingwas, “Bole, Pol a Yesus aqa wau tamo bole.”

¹⁸ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus a niŋgi qa are boleiyosim nunqo qunun taqatoqneme. Bole.

EFESUS

Yesus na Pol qarinyej

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. Ningi Qotei aqa segi tamo unğasari Efesus qureq di unub qaji. Ningi Kristus Yesus geregere dauryeqnub. E anjam endi nenğrenjosim nunğoq qarinyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanği aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Kristus na lanğ qaji inği bole bole iga egej

³ Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom. A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei. A Kristus aqa singila na lanğ qaji inği bole bole iga egej. A gago qununğ qa are qalsiq deqa inği di iga egej. ⁴ Qotei a mandam atosaisosiqqa bati deqa a na iga giltgej. Di kiyayaqa? Iga Kristus beteryosim Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim aqa ñamgalaq di une saiqoji sqajqa deqa. ⁵ Tulañ nami Qotei na iga qalaqalaigosiqqa iga aqa segi anğro sqa marsiqqa Yesus Kristus aqa wau na iga elenğej. Qotei aqa segi areqalo na a degyej. ⁶ Aqa kumbra dena a iga qa are boleiyej. Aqa Niri Yesus a tulañ qalaqalaiyeqnu qaji aqa singila na a degyej. Deqa aqa ñam tulañ goge oqoqnqas.

⁷ Qotei a iga qa are tulañ boledamuiyej. Aqa kumbra di aqa utru agiende. A na Kristus qarinyonaqa a gago uneq na iga awaigwa marsiq moiyej. Moisiq aqa lenğ aiyej dena Qotei na gago une kalil kobotetgej. ⁸ A iga qa are tulañ boleiyosiq qalie ti powo ti kalil iga egej. ⁹ Nami Qotei a are qalej, “Kristus a wau di yqas.” Osıqa aqa areqalo di ulitesoqnej. Ariya bini a na olo aqa areqalo di boleq atsiq iga osorgeqnu. ¹⁰ Deqa iga qalieonum, Qotei na inği inği kalil mandam ti lanğ qure ti di unub qaji nanği taqatnjroqnqas. Osim gilsim gilsim bati a nami atej qaji di brantımqa a inği inği kalil di olo osim Kristus aqa banğ di atim Kristus a nanğo gate sqas.

¹¹ Qotei a mareqnaqa inği inği kalil babelenğeqnu. Tulañ nami a aqa segi areqalo dauryosiq iga na Kristus beteryosim iga aqa segi tamo unğasari sqajqa marsiq giltgej. ¹² Iga Juda unum deqa iga namoqna Kristus qa gago areqalo singilatem. Gago kumbra dena Qotei aqa ñam tulañ goge oqoqnqas.

¹³ Ningi sawa bei bei qaji ningi dego Qotei aqa anjam bole queb. Anjam bole agiende. Qotei a Yesus aqa wau na ningi elenğej. Ningi Yesus qa nunğo areqalo singilatosis a beteryesonab Qotei na aqa anjam nami marej qaji di dauryosiq aqa toqor ningi enğej. Deqa ningi aqa segi tamo unğasari unub. Toqor di aqa Mondor Bole. ¹⁴ Iga Mondor ejunum deqa iga qalieonum, bunuqna iga inği bole bole Qotei a nami aqa segi tamo unğasari nanği enjrqqa marej qaji di oqom. Qotei a gago uneq na iga awaigej deqa iga inği bole bole di oqom. Iga deqa bini tarınjoqnsim unum. Gago kumbra dena Qotei aqa ñam tulañ goge oqoqnqas.

Pol a Efesus Kristen nanği qa pailyej

¹⁵ E endegsi quem. Ningi Tamo Koba Yesus qa nunğo areqalo singilatoqnsib Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği qalaqalainğreqnub. ¹⁶ Deqa e gaigai Qotei binjoqnsim ningi qa pailyeqnum. ¹⁷ A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Qotei. A gago Abu rianğ koba ti unu qaji. Deqa e ningi qa endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Efesus Kristen nanği areqalo bole enjrimqa nanği

ino anjam aqa utru geregere poinjrim ni qa bole qalieoqnqab.”¹⁸ O ijo was, ijo are koba endegsi unu. Qotei na nunjo areqalo suwantetnjimqa ingi tulan bole bole a nami ningi engwa osiq metnjej qaji di ningi qalieqab. Agi ningi ingi di oqajqa tarinjoqnsib unub. Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa a na ingi di iga egwa marsiq gereiyetgej unu.¹⁹ Qotei a singila koba ti unu. Singila dena a na gaigai iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum qaji iga aqaryalgeqnu. Qotei aqa singila di tulan kobaquja. Deqa iga na ubtosim marqa keresai. Aqa singila kobaquja di gagoq di waueqnu. Ningi singila di qalieqajqa deqa e ningi qa Qotei pailyeqnum.²⁰ Singila di nami Kristus aqaq di wauoqnej. Agi Kristus a moinaqa Qotei aqa singila kobaquja dena a na Kristus olo subq na tigeltosiq lan qureq osi oqsiiq aqa ban woq di awotej.²¹ Deqa Kristus na mondor singila nanqi ti gate kokba ti mandor nanqi ti tamo kokba ti kalil nanqi tulan bunjnrsiqa goge kobaq di unu. A na tamo kalil bini bati endeqa nam koba ejunub qaji nanqi ti tamo kalil bunuqna nam koba oqab qaji nanqi ti tulan bunjnrsiqa goge kobaq di unu.²² Qotei na ingi ingi kalil osiqa Kristus aqa sorgomq di atej unub. Deqa Kristus a ingi ingi kalil di nanjo gate koba sosiqa Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanqi taqatnjreqnu.²³ Tamo ungasari nanqi di agi Kristus aqa jejamu qujai unub. Kristus a nanqi ti ingi ingi kalil ti ekritisoiq tulan keretnjrejunu.

2

Iga morenesobulonam Qotei a iga qa are boleiyosiq qalaqalaigej

¹ Nami ningi une yoqnsib laqneb deqa ningi morenesobuleb. ² Bati deqa ningi mandam qa kumbra uge uge na walweloqneb. Ningi mondor uge uge lan goge di unub qaji nanjo gate koba Satan aqa kumbra dauryoqneb. Satan a segi mondor singila koba. Deqa a tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranyeqnu qaji nanjo are miligiq di singila na waueqnu. ³ Nami iga kalil dego nanqi koba na laqnsimqa gago jejamu qa areqalo uge uge namij dauryoqnem. Deqa Qotei a iga ti nanqi qa ti minjin ani oqetej.

⁴⁻⁵ Bole, iga une yoqnsim laqnem deqa iga morenesobulem. Ariya bati deqa Qotei a iga qa tulan dulosiq qalaqalaigej deqa a na iga Kristus ombla nambile egej. A iga qa are boleiyej aqa kumbra dena a na iga elenjej. ⁶ Osiiqa iga Kristus Yesus ombla olo subq na tigeltgobulosiqa iga lan qureq joqsi oqsiiqa Kristus aqa awo jaram kobaq di awotgej. ⁷ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a iga qa are tulan boledamuiyosiq iga boletgej. Aqa kumbra di a na tamo ungasari kalil bunuqna brantoqnqab qaji nanqi osornjroqnqas. ⁸ Ningi Yesus qa nunjo areqalo singilatonabqa Qotei a ningi qa are boleiyej. Aqa kumbra dena a na ningi elenjej. Ningi wau bole yonab dena Qotei na ningi elenjosai. Qotei a ningi lanja elenjej awai saiqoji. ⁹ Od, ningi wau bole yonab dena Qotei na ningi elenjosai. Deqa ningi nunjo segi nam soqtqa keresai. ¹⁰ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a gago are bulyetgonaga iga tamo ungasari bunuj brantem. Deqa kumbra bole bole kalil Qotei a nami iga dauryqajqa gereiyetgej qaji di iga dauryoqnsim walweloqnqom.

Kristus a moiyej dena a jeu kobotej

¹¹ Ningi qalie, Juda nanqi mulun aiyeqnu. Di nanjo kumbra. Deqa nanqi na ningi misilingoqnsib endegsib mernjeqnu, “Ningi mulun aiyosai qaji tamo.” Nanqi nanjo segi ban na tamo nanqi mulun breinjreqnu. Ariya ningi geregere are qaliy. Ningi Juda sai. Ningi sawa bei bei qaji. ¹² Deqa ningi nami Kristus aqaq di sosai. Ningi isaq di soqneb. Ningi nami Israel

nanği ti sosai dego. Qotei a marej, “E na Israel nanği ingi bole bole enjrqai.” Osiqa aqa anjam di singilatosiq soqnej. Ariya a na ingi bole bole di nınđi enđwa marosaiognej. Deqa nınđi ingi bole bole deqa tariņosaioqneb. Nınđi mandamq endi lanđa Qotei qaliesai soqneb. ¹³ Ariya bini nınđi Kristus Yesus beteryesosibqa Qotei aqa jojomq di unub. Nami nınđi isađ di sonabqa bati deqa Kristus a nınđi qa moisiq aqa leņ aiyej. Aqa kumbra dena a na nınđi joqsıqa Qotei aqa areq bej. ¹⁴ Kristus a segi na jeu kobotej deqa bini iga kalil koba na so bole unum. Nami Juda nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti jeu atoqnsib soqneb. Deqa jeņ a nanđo ambleq di sosıqa nanği potnjrej. Ariya Kristus a moisiq dena jeņ di waqtosıqa jeu kobotosıqa Juda nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti turtnjrısqı sawa qujaiđ di atej. ¹⁵ A moıyej gam dena a na Moses aqa dal anjam tutu kalil tađal atekritej. A na Juda nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti turtnjrej deqa nanği tamo bunuj brantosib tamo qujaiosib unub. Kumbra dena Kristus na jeu kobotosıqa iga kalil lawo kumbraq di atej unum. ¹⁶ A na Juda nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti turtnjrim nanği koba na tamo qujaiosib sqajıqa deqa marsıq namburbasq di moıyej. Moisiq dena a jeu kobotej. ¹⁷ A bosıqa anjam bole endegsi palontognej, “Bini nınđi jeu turyqajıqa kumbraq di unub.” A na anjam bole di nınđi sawa isađ di unub qaji ti tamo unđasari jojom di unub qaji nanği ti palontosıq mernogojnej. ¹⁸ Kristus aqa wau dena iga koba na Mondor qujai ejunum. Deqa iga kalil are qujaitosim unum. Mondor dena gam waqtetgej deqa iga gaigai gago Abu Qotei aqa ulatamuq di brantognoqom.

Kristen nanği Qotei aqa tal bul unub

¹⁹ Deqa bini nınđi olo yaun tamo sosai. Nınđi Qotei aqa anđro tıntıj unub. Nınđi ti Qotei aqa segi tamo unđasari kalil nanği ti koba na was bole unub. ²⁰ Nınđi Qotei aqa tal bul unub. Qotei a segi na tal di gereıyej. Qotei aqa anjam maro tamo nanği ti aqa medabu o qaji tamo nanği ti tal ai bul tigelejunub. Qotei a segi na tal di tigeltej. Kristus Yesus a segi tal ai tuma qaji. A segi na tal di singilatejumu. ²¹ Tal di aqa tanu kalil nanği Kristus beteryejunub deqa nanği kalil koba na singila na tigelejunub. Qotei na tal di gereıyoqnsıq unu. Deqa tal di kobaqujaoqnsıqa Tamo Koba aqa segi tal bul tigelejumu. ²² Nınđi dego Kristus beteryejunub deqa Qotei na nınđi ti aqa segi tamo unđasari kalil nanği ti koroıņej unub. Deqa nınđi aqa segi so tal bul unub. Qotei aqa Mondor wo nanği aiyeł na tal di gereıyosib miligıq di unub.

3

Pol na sawa bei bei qaji nanği Kristus aqa anjam bole minjre minjre laqnu

¹ O ijo was, Qotei a nınđi kumbra tulan boledamu engej. E kumbra deqa saoqnsim lađnam tamo quđei na e ojsib tonto talq endi waıbeł unum. E Pol. E na nınđi sawa bei bei qaji aqaryainđwa osim deqa Kristus Yesus aqa wau ojeqnum. Utru deqa e tonto talq endi unum. ² Nınđi queb, Qotei a e qa are boleıyosıq wau ebej. O ijo was kalil, Qotei a nınđi qa dego are boleıyqajıqa deqa e wau yeqnum. ³ Qotei na jeu kobotej anjam di nami ulitesognej ariya a na olo boleđ atsiqa e osorbej. E deqa anjam truquyala endi nenđrenjonum. ⁴ Nınđi ijo anjam endi sisıyosib qalıeosib mariy, “Bole, Kristus aqa anjam nami uliesognej qaji di aqa utru Pol a geregere poıyeqnu.” ⁵ O ijo was, Qotei na uli anjam di tamo unđasari nami soqneb qaji nanği minjrosaiognej. Ariya bini a na aqa Mondor aqa singila na uli anjam di babtosıq aqa anjam maro tamo nanği ti aqa medabu o qaji tamo nanği ti minjreqnu. ⁶ Uli anjam di aqa

utru agiende. Qotei na sawa bei bei qaji nanği ti Juda nanği ti turtnjrnsiq̄a sawa qujaiq̄ di atej. Nanği Yesus aqa anjam bole ojejunub deqa nanği kalil tamo qujaiosib inği bole bole Qotei a nami Kristus Yesus aqa wau na nanği enjrqa marej qaji di oqab. ⁷ E Yesus aqa anjam bole di mare mare laqajqa deqa Qotei a e qa are boleiyosiq̄a e wau tamo atej. Osiq̄a aqa segi singila kobaquja e ebej. ⁸ E tamo bolesai. Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği na e tulan bunbejunub. Di unğum. Qotei a e qa are boleiyej deqa e sawa bei beiq̄ di Kristus aqa anjam mare mare laqnum. Kristus aqa anjam agiende. A na inği tulan bole bole iga egwas. Inği bole bole di aqa utru iga na ubtosim marqa keresai. ⁹ Ninği qalie, Qotei a mandam ti inği inği kalil ti atelenej unub. Ariya kumbra a yqajqa nami aqa areqaloq̄ di soqnej qaji di a na ulitej. Bini a na aqa areqalo di olo boleq̄ atqa marsiq̄ e wau ebej. ¹⁰ Od, a na aqa segi qalie ti powo ti boleq̄ atqa marsiq̄ e wau ebej. Deqa lanğro singila kokba ti mondor lanğoḡe di unub qaji nanği ti bini Qotei aqa areqalo di unoqnsib geregere poinjreqnu. Qotei aqa areqalo agiende. A na Juda nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti turtnjrsim sawa qujaiq̄ di atqas. ¹¹ Tulanğ nami Qotei a kumbra di yqajqa are qalej. Ariya bini a gago Tamo Koba Kristus Yesus aqa wau na kumbra di yeqnu. ¹² Iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga ulaosaieqnum. Iga bole qalieonum, iga Qotei aqa ulatamuq̄ di brantqajqa gam agi Yesus a segi qujai. ¹³ Deqa ninği quiy. E ninği qa osim Yesus aqa wau ojeqnum. E wau di ojeqnum deqa e gulbe koba qoboieqnum. Ninği deqa are koba qalaib. Ninği are koba qalqab di ninği ulonqab. Deqa ninği ijo gulbe deqa areboleboleingem. Ijo gulbe dena ninği aqaryainğimqa ninği Qotei ombla so bole gaigai sqab.

Pol a Efesus Kristen nanği qa pailyeqnu

¹⁴ Deqa ijo was, e singa pulutoqnsim Abu Qotei binıyeqnum. ¹⁵ A tamo unğasari kalil lanğ ti mandam ti di unub qaji nanğo Abu. Deqa a na nanğo ñam segi segi breiyetnjreqnu. ¹⁶ E ninği qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni nami inği tulanğ bole bole Efesus Kristen nanği gereiyetnjrem. Deqa ni nanğo are miligiq̄ di ino Mondor atim soqnim dena nanği tulanğ singilaqab. ¹⁷ Amqa nanği Kristus qa nanğo areqalo singilatesoq̄nib kumbra dena Kristus a nanğo are miligiq̄ di sqas. O Abu, ni na Efesus Kristen nanği singilatnjrimqa qalaqalaiyo kumbra nanğo are miligiq̄ di tulanğ singilatib soqneme. Mandam na ñam jirim ojesonaqa ñam a singila na tigelejunu dego kere.” O ijo was, e ninği qa degsim Qotei pailyeqnum. ¹⁸⁻¹⁹ Deqa ninği ti Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği ti singila osib Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra qa geregere qalieosib soqniy. Aqa qalaqalaiyo kumbra di tulanğ kobaquja. A tulanğ olekoba. A tulanğ goge koba. A tulanğ guma koba. Od, Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra dena powo ti qalie ti kalil tulanğ bunyejunu. Deqa ninği aqa qalaqalaiyo kumbra qa geregere qalieosib soqniy. Soq̄nib inği bole bole kalil Qotei na ekritisq̄ keretejunu qaji di dego nunğoq̄ di maqesqas.

²⁰ Qotei aqa singila a gago are miligiq̄ di waueqnu. Aqa singila dena gago areqalo ti pailyo ti kalil tulanğ bunyejunu. ²¹ Deqa Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği Kristus Yesus aqa ñam na bati gaigai Qotei aqa ñam soqtoqnsib gilsib gilsib diño bati itqab. Bole.

¹ E Pol. E Tamo Koba aqa wau ojeqnum deqa e tonto talq endi unum. Qotei na ninḡi a dauryqa osiq metnḡej. Deqa e nunḡo are tigeltetnḡitqa ninḡi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqniy. ² Osib ninḡi nunḡo segi ñam aguq atoqnsibqa ninḡi segi segi qa lawo kumbra yoqniy. Kristen tamo qudei na ninḡi une bei enḡibqa ninḡi kamba olo nanḡi qa urur minḡin oqaiq. Ninḡi nanḡi qalaqalainḡroqnsib gulbe nanḡi na ninḡi enḡeqnub qaji di qoboiyetnḡroqniy. ³ Osib ninḡi nunḡo Kristen was kalil nanḡi koba na are qujaitosib lawo na sqajqa singilaoqniy. Kumbra di agi Qotei aqa Mondor na iga osorgeqnu. ⁴ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. Iga kalil Mondor qujai ejunum. Qotei na ninḡi inḡi qujai qa tarinḡa osiq metnḡej. Inḡi qujai di agi lanḡ qureq di unu. ⁵ Tamo Koba qujai dego unu agi Kristus. Iga a qa qujai gago areqalo singilateqnum. Iga kalil yanso qujai em. ⁶ Qotei qujai unu. A gago kalil qa Abu. A na qujai tamo unḡasari kalil nanḡi taqatnḡreqnu. A nanḡo are miligiq di waueqnu. A nanḡo ambleq di unu.

⁷ Kristus a iga kalil qa are boleiyosiq segi segi singila egej. ⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenḡrenḡyeb unu,

“Qotei a tonto tamo gargekoba nanḡi elenḡosiq joqsiq lanḡ goge oqej.

Oqsiq dia nanḡi singila enḡrej.”

⁹ O ijo was, Kristus a lanḡ goge oqej anjam di aqa utru agiende. A mati oqosai. A mati moiyo qureq aiyej. ¹⁰ Aisiq dena olo tulanḡ goge oqsiq lanḡ qure kalil bunḡyekritosiq torei oqej. A deḡeyej. Di kiyaaqa? A na inḡi inḡi kalil ekritosim keretqajqa deqa. ¹¹ Deqa a segi qujai na tamo nanḡi singila enḡreqnu. Tamo qudei nanḡi a na singila enḡreqnaqa nanḡi aqa anjam mare mare laqñub. Tamo qudei nanḡi a na singila enḡreqnaqa nanḡi aqa medabu oqnsib aqa anjam babteqñub. Tamo qudei nanḡi a na singila enḡreqnaqa nanḡi aqa anjam bole palontoqnsib tamo unḡasari nanḡi are bulyetnḡreqñub. Tamo qudei nanḡi a na singila enḡreqnaqa nanḡi Qotei aqa anjam plaltoqnsib Kristen tamo unḡasari nanḡi taqatnḡreqñub. ¹² Kristus na tamo nanḡi di singila enḡreqnu. Di kiyaaqa? Nanḡi na kamba iga Qotei aqa segi tamo unḡasari singilatgimqa iga Kristus aqa wau geregere oqajqa deqa. Gago wau dena Kristus aqa jejamu a so bole sqas. Kristus aqa jejamu agi iga segi. ¹³ Wau di gilsim gilsim mondonḡ iga kalil gago areqalo torei Kristus qa singilaboletosim koba na are qujaitosim sqom. Sosim bati deqa iga kalil Qotei aqa Niri qa bole qalieqom. Kumbra dena iga tulanḡ boleoqnsim singila ti sosim Kristus aqa segi kumbra bole kalil ekritosim keretqom. ¹⁴ Gisanḡ tamo nanḡi maqu kumbra yoqnsib anjam koba lanḡa lanḡa maroqnsib laqñub. Jagwa na yuwal tigelteqnaqa oqe aiyeqnu dego kere anjam dena tamo unḡasari qudei nanḡo areqalo niñaqyetnḡreqnu. Ariya iga anḡro kiñilala bul sqasai deqa anjam dena gago areqalo niñaqyetgwasai. ¹⁵ Iga gisanḡ anjam di qusim dauryqasai. Iga qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim anjam bole segi maroqñom. Osim dena iga kalil boleoqnsim singilaoqnsim gago Gate Koba Kristus beteryesqom. ¹⁶ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum deqa iga qudei aqa banḡ bul. Iga qudei aqa sinḡa bul. Iga qudei aqa ñamdamu bul. A na aqa banḡ ti sinḡa ti ñamdamu ti di turtoqnsiq qujaitejunu. Deqa iga segi segi kalil Kristus beteryoqnsim aqa wau geregere ojoqnsim aqa qalaqalaiyo kumbra dauryoqñom. Kumbra dena iga tulanḡ boleoqnsim singilaoqñom.

Ninḡi so bunuj ti areqalo bunuj ti soqniy

¹⁷ Deqa e Tamo Koba aqa ñam na ninḡi singila na endegsi mernḡwai. Sawa bei bei qaji nanḡo areqalo tulanḡ niñaqejunu deqa ninḡi na nanḡo kumbra uge

uge olo dauryosib walwelaib. ¹⁸ Nanngo qalie ti powo ti tulan ambruejunu. Nanngi tulan nanarioqnsib laqnub. Nanngo are miligi getenjejunu. Deqa Qotei aqa nambile nanngoq di sosai. ¹⁹ Nanngi kumbra uge uge yoqnsib ariya nanngi deqa jemainjrosaeqnu. Nanngi torei kumbra ugeq aiyejunub. Nanngi kumbra uge jigat yqajqa are tulan prugnjqnu.

²⁰⁻²¹ E qalie, ninggi Kristus aqa anjam ojejunub deqa ninggi sawa bei bei qaji nanngo kumbra uge di dauryosaieqnu. Nami anjam plalto tamo nanngi na Kristus aqa anjam merngeqnaab ninggi quoqneab. Anjam di gisan sai. Di Yesus aqa anjam bole. ²² Ninggi so namijq di sosib walweloqneab bati deqa so namij dena ninggi gisanqnaa ninggi kumbra uge uge yqajqa are prugnqonej. Nunngo kumbra dena ninggi padalqa gamq di breingqonej. Deqa bini ninggi so namij di torei uratij. ²³ Uratosib areqalo bunujq di soqniy. ²⁴ Ninggi so bunuj osib gara bul jigsib soqniy. Qotei na ninggi a bul sqa marsiqa nunngo so bunuj di gereiyetnjej. Ninggi qalie, tamo nanngi so bunujq di unub qaji nanngo kumbra tulan bole tintin branteqnu. Deqa nanngi Qotei aqa segi kumbra boleq di unub.

²⁵ Deqa ninggi gisan kumbra kalil uratekritisib anjam bole segi Kristen tamo ungasari nanngi minjroqniy. Ninggi kalil Kristus aqa jejamu qujai unub deqa ninggi kumbra degyoqniy. ²⁶ Ninggi minjin oqimqa ariya ninggi urur minjin kobotij. Ninggi minjin ti soqniq qoloaiq. Qoloqas di ninggi olo une bei ato uge. ²⁷ Ninggi urur minjin kobotqasai di ninggi Satan gam waqtetibqa a na ninggi olo uneq breingwas. ²⁸ Ariya bajin tamo nanngi olo bajinaib. Nanngi nanngo segi ban na wauoqnsib dena ingi ingi oqnsib tamo ungasari ingi qa truqueqnu qaji nanngi aqaryainjroqnebe. ²⁹ Ninggi nunngo medabu waqtoqnsib anjam uge maroqnaib. Ninggi anjam bole segi maroqnsib dena tamo ungasari gulbe ti unub qaji nanngi singilatnjroqniy. Yimqa nanngi nunngo anjam quoqniq dena Qotei a nanngi qa are boleiyosim kumbra bole enjroqnaqas. ³⁰ Qotei na aqa toqor ninggi engej deqa ninggi aqa segi tamo ungasari unub. Toqor di agi aqa Mondor Bole. Dinjo batiamqa a nunngo uneq na ninggi torei awainjwas. Deqa ninggi na Mondor di are gulbe yaib. ³¹ Ninggi are uge ti minjin ti njirin ti qoto ti misilin anjam ti kumbra uge uge ti kalil torei uratij. ³² Osib ninggi na nunngo Kristen was nanngi kumbra bole bole enjroqnsib nanngi qalaqalainjroqnsib nanngo une kobotetnjroqniy. Qotei a Kristus aqa nam na nunngo une kalil kobotetnjej deqa ninggi na kamba olo nunngo Kristen was nanngo une dego kobotetnjroqniy.

5

Ninggi suwan qaji tamo ungasari sosib suwanjoq di laqniy

¹ Qotei na ninggi tulan qalaqalainjeqnu. Ninggi aqa segi angro tintin unub deqa kumbra a segi yeqnu qaji di ninggi dego dauryosib yoqniy. ² Kristus na iga tulan qalaqalaigosiq aqa segi nambile uratosiq iga qa moiyej. Dego kere ninggi qalaqalaiyo kumbra dauryosib walweloqniy. Atra tamo nanngi atraiyo ingi ingi saban quleq ti bolequja di oqnsib Qotei atraiyeqnu dego kere Kristus na aqa segi nambile Qotei atraiyosiq moinaqa Qotei a deqa tulan areboleboleiyej.

³ Ninggi sambala kumbra yaib. Ninggi kumbra jigat dego yaib. Ninggi tamo qudei nanngo ingi ingi qa mamaulngaiq. Nunngo ambleq di kumbra uge deqaji sai. Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa iga kumbra kalil deqaji dauryqasai. ⁴ Anjam jiga ti nanari anjam ti alanj anjam ti di dego ninggi

maroqnaib. Iga anjam deqaji marqom di kumbra bolesai. Deqa ningi anjam bei marqa oqnsib anjam bole segi maroqnsib Qotei binjiyoqniy. ⁵ Ningi endegsib qalieoiy. Tamo bei a sambala kumbra ti kumbra jiga ti mamaul kumbra ti dauryqas di Kristus aqa Abu Qotei wo nanqi aiyel na a taqatqasai. Osib aqa Mandor Kokba sqasai dego. Mamaul kumbra di gisan qotei qa louo bul.

⁶ O ijo was, tamo qudei na ningi kumbra uge deqaji yqajqa titngooqnsib anjam laña laña merngoqnbqa ningi nanngo anjam di qusib dauryaib. Tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranyeqnu b qaji nanqi kumbra uge deqaji yeqnu deqa Qotei a nanqi qa tulan minjin oqeteqnu. ⁷ Deqa ningi tamo ungasari deqaji nanqi ti beteroqnaib. ⁸ Ningi nami ambruq di soqneb. Ariya bini Tamo Koba a na ningi elenosiq aqa suwanjoq di atej unub. Deqa ningi suwan qaji tamo ungasari sosib suwanjoq di laqniy. ⁹ Suwan a na kumbra endeqaji babteqnu. Tamo ungasari suwanjoq di unub qaji nanqi kumbra bole bole yeqnu. Nanqi kumbra tintinj dauryeqnu. Nanqi anjam bole mareqnu. ¹⁰ O ijo was, kumbra kalil Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di ningi geregere qalieqa osib dauryoqniy. ¹¹ Osib tamo ungasari ambruq di sosib kumbra uge uge yeqnu b qaji nanqi ti beteroqnaib. Nanqi kumbra deqaji yeqnu deqa nanqi kumbra bole bei babtosaieqnu. Deqa ningi na tamo ungasari nanqi di endegsib minjroqniy, “Nunngo kumbra di uge.” ¹² Tamo ungasari ambruq di unub qaji nanqi ulioqnsib kumbra yeqnu. Di kiyaaqa? Nanngo kumbra di tulan ugedamu. Deqa iga nanngo kumbra uge qa yala marqasai bole sai. Marqom di iga jemaigwas. ¹³ Ariya suwan a na kumbra kalil boleq ateqnu. ¹⁴ Suwan a kumbra bei boleq atqas di a suwanjbulqas. Agi anjam bei endegsi unu, “O tamo neiejunum qaji ni olo subq na tigel.

Yim Kristus na ni suwan emqas.”

¹⁵ Deqa ijo was, ningi nunngo segi segi walwel geregere taqatosib soqniy. Ningi nanari tamo bulosib walwelaib. Ningi powo ti sosib walweloqniy. ¹⁶ Bini bati uge. Deqa ningi bati laña ñanguiyaib. Bati soqnim ningi Qotei aqa kumbra yoqniy. ¹⁷ Ningi nanari kumbra yoqnaib. Ningi Tamo Koba aqa areqalo geregere qalieosib dauryoqniy.

¹⁸ Ningi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Kumbra dena ningi ugeugeingwas. Deqa ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryoqnbqa a na ningi taqatngesqas. ¹⁹ Ningi nunngo Kristen was nanqi ti koba na anjam maroqnsibqa bati deqa ningi Qotei qa louoqniy. Lou qudei nengrenq di unu qaji dena ti lou qudei Qotei aqa Mondor na nunngo are miligiq di tigelteqnu qaji dena ti ningi Qotei qa louoqniy. Osib nunngo medabu na ti nunngo are miligi na ti Tamo Koba a qa louoqniy. ²⁰ Kumbra kiye nunngoq di brantoqnim, unqum, ningi bati gaigai gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na Qotei binjiyoqniy.

Pol a tamo unja wo nanqi anjam minjrej

²¹ Kristus a nunngo Tamo Koba unu deqa ningi a qa ulaoqnsibqa Qotei aqa tamo ungasari kalil nanngo sorgomq di soqniy.

²² O ungasari, ningi Tamo Koba aqa sorgomq di unub deqa ningi nunngo gumbulun nanngo sorgomq di dego soqniy. ²³ Kristus a gago gate koba unu dego kere nunngo gumbulun nanqi nunngo gate unub. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. A na iga elenjej. ²⁴ O ungasari, Qotei aqa tamo ungasari nanqi Kristus aqa sorgomq di unub dego kere ningi bati gaigai nunngo gumbulun nanngo sorgomq di soqniy.

²⁵ O tamo, niŋgi na nuŋgo ŋauŋ naŋgi tulaŋ qalaqalainjroqniy. Agi Kristus na aqa segi tamo uŋgasari naŋgi tulaŋ qalaqalainjrsiq aqa segi ŋambile uratosiq naŋgi qa moiyej dego kere. ²⁶ Kristus a ya na ti aqa segi anjam na ti naŋgi yansnjrej deqa naŋgi Qotei aqa kumbra boleq di unub. ²⁷ Kristus a naŋgi qa moiyej. Di kiyaqa? A na naŋgi aqa segi qa marsim naŋgi Qotei aqa kumbra boleq di atim naŋgi tulaŋ boledamu ne saiqoji sqajqa deqa. ²⁸ Deqa tamo, niŋgi nuŋgo ŋauŋ naŋgi dego tulaŋ qalaqalainjroqniy. Agi niŋgi nuŋgo segi jejamu qalaqalaiyeqnuub dego kere. Tamo naŋgi naŋgo ŋauŋ naŋgi qalaqalainjrqab di naŋgi naŋgo segi jejamu dego qalaqalaiyqab. ²⁹ Iga qalie, tamo naŋgi naŋgo segi jejamu jeutosaiyeqnuub. Naŋgi naŋgo jejamu gegerereiyoqnsib iŋgi bole bole anaiyeqnuub. Kristus na aqa segi tamo uŋgasari naŋgi gegerereinjreqnu dego kere. ³⁰ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. Iga segi segi aqa sinqa ti baŋ ti unum. ³¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyebe unu, “Tamo bei na aqa ai abu naŋgi uratnjrsimqa aqa segi ŋauŋ wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.” ³² Qotei aqa uli anjam di tulaŋ kobaquja. E na Kristus a ti aqa segi tamo uŋgasari naŋgi ti sigitnjrsim agi niŋgi mernŋgonum. ³³ O tamo, Qotei a niŋgi qa osiq anjam di marej. Deqa niŋgi na nuŋgo ŋauŋ naŋgi qalaqalainjroqniy. Niŋgi nuŋgo segi jejamu qalaqalaiyeqnuub dego kere. Ariya uŋgasari, niŋgi kamba dego nuŋgo gumbuluŋ naŋgo sorgomq di sosibqa naŋgi kumbra bole enjroqniy.

6

Pol a aŋgro naŋgi ti naŋgo ai abu naŋgi ti anjam minjrej

¹ O aŋgro, niŋgi na Tamo Koba a beteryejunub deqa niŋgi nuŋgo ai abu naŋgo anjam dauryoqniy. Niŋgi kumbra degyqab di bolequja. ²⁻³ Agi Qotei a dal anjam endegsi marej, “Ni ino ai abu naŋgo sorgomq di sosim naŋgo anjam dauryoqne.” Osiqa olo anjam endegsi totoryej, “Ni degyqam di ni bole sosim mandamq endi so kobaiyqam.” Qotei a anjam degsi totoryej. A nami dal anjam bei marqa osiqa anjam degsi totoryosaiyoqnej.

⁴ O abu, niŋgi na nuŋgo aŋgro naŋgo areqalo ugetetnjraib. Naŋgi minjin oqetnjro uge. Niŋgi Tamo Koba aqa ŋamgalaq di naŋgi dalnjroqnsib tingitnjroqniy.

Pol a kaŋgal tamo naŋgo wau qa gate naŋgi ti anjam minjrej

⁵⁻⁶ O kaŋgal tamo niŋgi quiy. Niŋgi nuŋgo wau qa gate naŋgo sorgomq di sosibqa naŋgi qa ulaoqniy. Niŋgi Kristus qa wau bole yeqnuub dego kere niŋgi gaigai nuŋgo wau qa gate naŋgi qa wau bole yoqniy. Niŋgi gisan na naŋgo ŋamgalaq di laŋa wau bole yobulaib. Niŋgi Kristus aqa kaŋgal tamo dego unub. Deqa niŋgi nuŋgo are miligiq na Qotei aqa areqalo dauryosib nuŋgo wau qa gate naŋgi qa wau bole yoqniy. ⁷ Niŋgi mandam tamo naŋgi segi wauetnjrosaiyeqnuub. Niŋgi Tamo Koba a dego waueteqnuub. Niŋgi deqa are qaloqnsib are bole na nuŋgo wau qa gate naŋgi wauetnjroqniy. ⁸ Niŋgi are qaliy. Niŋgi wau bole yqab di Tamo Koba a na kamba awai boledamu eŋgwas. Niŋgi kaŋgal tamo unub kiyo niŋgi kaŋgal tamo sai kiyo di uŋgum. Niŋgi wau bole yoqniy.

⁹ Ariya wau qa gate, niŋgi dego nuŋgo kaŋgal tamo naŋgi kumbra bole enjroqniy. Niŋgi naŋgi ula enjroqnaib. Tamo Koba a laŋ goge di unu. A nuŋgo Tamo Koba unu. A kaŋgal tamo naŋgo Tamo Koba dego unu. Aqa ŋamgalaq di tamo uŋgasari kalil naŋgi kerekere unub deqa a kumbra qujai

na nan̄gi peginjreḡnu. Nin̄gi deḡa are ḡaloḡnsib nuḡḡo kaḡgal tamo nan̄gi kumbra bole en̄jroḡniy.

Nin̄gi ḡoto tamo bulosib ḡoto qa in̄gi in̄gi jigeleḡniy

¹⁰ Ariya e ijo anjam getentḡai. Nin̄gi Tamo Koba a beteryejunub deḡa nin̄gi aḡa siḡgila kobaḡuja osib siḡgila na tigelesoḡniy. ¹¹ Osib ḡoto qa in̄gi in̄gi ḡotei na nin̄gi en̄ḡeḡnu ḡaji di jigeleḡnosib siḡgila na tigelosib Satan aḡa gisaḡ anjam ti aḡa uli kumbra ti gotraḡyoḡnsib ḡotoḡniy. ¹² Nin̄gi geregere are ḡaliy. Iga mandam tamo un̄ḡasari nan̄gi ti ḡotosaieḡnum. Iga laḡ ḡoge ḡaji siḡgila ti Satan aḡa mondor uge uge nan̄gi ti aḡa gate kokba nan̄gi ti ḡoteḡnum. Nan̄gi kalil ambru ḡa bati endeḡa mandam taḡatoḡnsib unub. ¹³ Deḡa bati uge endi nin̄gi ḡoto qa in̄gi in̄gi ḡotei na en̄ḡeḡnu ḡaji di elen̄josib siḡgila na tigelosib ḡotoḡniy. Yim bunuḡna ḡoto koboamḡa nin̄gi siḡgila na tigelesḡab.

¹⁴ Deḡa nin̄gi siḡgila na tigelesḡa marsibḡa anjam bole alalag bul di tigsib tigeḡoiy. Osib kumbra bole tintin̄j gara jugo bul jigsib dena nuḡḡo are targa kabutiy. ¹⁵ ḡotei na jeu kobotej deḡa iga a ti are ḡujaitosim unum. Anjam bole di nin̄gi siḡga tatal bul jigsib mare mare laḡniy. ¹⁶ Nin̄gi ḡoto qa in̄gi in̄gi kalil di jigeḡkritisosib ariya Yesus ḡa deḡo nuḡḡo areḡalo siḡḡilatosisoḡniy. Nuḡḡo areḡalo di dumu bul osib tigeḡoiy. Yimḡa tamo uge Satan na ḡaja ti ḡamyuwo ti nin̄gi ḡa waiyoḡnimḡa nuḡḡo dumu dena nin̄gi na ḡaja ti ḡamyuwo ti di gotraḡyoḡnḡab. ¹⁷ ḡotei na nin̄gi elen̄ej aḡa kumbra di nin̄gi gate tatal bul jigsib soḡniy. Sosib Mondor aḡa sebru deḡo ojsib dena ḡotoḡniy. Sebru di ḡotei aḡa anjam. ¹⁸ Nin̄gi Mondor aḡa siḡgila na gaigai ḡotei pailyoḡniy. Nin̄gi aḡarataib. Nin̄gi ḡotei na aḡaryaḡḡwa maroḡnsib pailyoḡniy. Nin̄gi pailyoḡaiḡa urato uge deḡa nin̄gi geregere ḡam atoḡnsib soḡniy. Sosib ḡotei aḡa seḡi tamo un̄ḡasari kalil nan̄gi ḡa pailyoḡniy. ¹⁹ Osib e ḡa deḡo endegsib pailyoḡniy, “O Abu, ni na Pol aḡa medabu siḡḡilatetimḡa a ulaḡasai. A ino anjam bole nami uliesoḡnej ḡaji di ubtoḡnsim tamo un̄ḡasari nan̄gi min̄jroḡnḡas.” ²⁰ O ijo was kalil, ḡotei na e ḡarin̄bonaḡa e aḡa anjam bole di mare mare laḡnem deḡa jeu tamo nan̄gi na e tonto talḡ endi waiḡeb unum. E anjam bole di marḡaiḡa wau ti. Deḡa nin̄gi e ḡa ḡotei pailyoḡnibḡa a na e siḡḡilatboḡnim e ulaḡasai. E aḡa anjam di siḡgila na tamo un̄ḡasari nan̄gi min̄jroḡnḡai.

Anjam getento

²¹ Ariya Tikikus a nuḡḡoḡ bḡo deḡa a na ijo wau kalil ḡa nin̄gi saḡḡwas. Tikikus a ḡago Kristen was bole. A Tamo Koba aḡa wau tamo bole. ²² E na a ḡarin̄yonum nuḡḡoḡ bḡo. Iga kiyersim unum di a na nin̄gi merḡḡwas. Osim nuḡḡo are siḡḡilatetḡwas.

²³ O Kristen was kalil, Tamo Koba Yesus Kristus aḡa Abu ḡotei wo nan̄gi aiyel na nuḡḡo are latetḡebe. Osib nin̄gi aḡaryaḡḡibḡa nin̄gi nan̄gi aiyel ḡa nuḡḡo areḡalo siḡḡilatoḡnsib ḡalaḡalaiyo kumbra dauryoḡniy. ²⁴ Tamo un̄ḡasari kalil ḡago Tamo Koba Yesus Kristus ḡalaḡalaiyoḡaiḡa uratosaiḡnub ḡaji nan̄gi ḡa ḡotei a are boleiyeme. Bole.

FILIPAI

¹ E Pol. Aqo Timoti wo Kristus Yesus aqa wau tamo unum. Aqo aiyel na anjam endi nenngrenyonum. Nenngrenyosim ningi Kristus Yesus aqa segi tamo ungasari Filipai qureq di unub qaji nunngoq qarinyonum. Nunngo Kristen gate nangi ti nunngo wau tamo nangi qa ti dego anjam endi qarinyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nangi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Pol a Filipai Kristen nangi qa Qotei pailyeqnu

³ E bati gaigai ningi qa are qaloqnsim deqa e ijo Qotei binিয়েqnum. ⁴ Osim gaigai arebolebole na ningi kalil qa pailyeqnum. ⁵ Ningi nami iga betergosib Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb. Agi bini ningi degyeqnub. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu. ⁶ E endegsi qalieonum, Qotei a nunngo are miligiq di wau boledamu yeqnu. A nami wau di utru atej. Ariya bini a wau di yeqnu dena gilsim gilsim mondon Kristus Yesus olo bqajqa batiamqa a na wau di kobotqas. ⁷ Ningi ijo are miligiq di unub deqa e kere ningi qa are qaleqnum. E tonto talq endi sqai kiyo e walwelosiy Yesus aqa anjam bole singilatqnsiy mare mare laqnai kiyo di unqum. Qotei a e qa are boleyosiq wau ebej deqa ningi kalil e beterbosib e ti koba na Qotei aqa wau ojeqnum. ⁸ Kristus Yesus a na iga tulan qalaqalaieqnu. Aqa kumbra dena ijo are tigeltetbej deqa e ningi kalil olo nungwajqa are koba unu. Di Qotei a segi qalie.

⁹ E bati gaigai ningi qa endegsi Qotei pailyeqnum, “O Abu, ni na Filipai Kristen nangi aqaryainjrimqa nangi qalaqalaiyo kumbra nango are miligiq di tulan singilatqnsiy dauryqab. Osib powo koba ti areqalo bole ti sqab.” ¹⁰ O ijo was, ningi kumbra kalil geregere tenemtosib kumbra bole segi yoqniy. Ningi degyqab di mondon Kristus a olo bosim tamo ungasari nangi peginjrqqa batiamqa ningi une saiqoji sqab. ¹¹ Kumbra bole kalil Yesus Kristus a segi na babteqnu qaji di nunngoq di tulan kobaoqnmqa Qotei aqa nam goge oqoqnqas. Utru deqa e ningi qa Qotei pailyeqnum.

Pol a tonto talq di unu

¹² O ijo was, ningi endegsib qalieoiy, jeu tamo nangi na e tonto talq endi waibeb unum. Ariya nangi Yesus aqa anjam bole getentosai. Anjam bole di olo tulan singilaeqnu. ¹³ Tamo kalil nangi qalie, e Kristus Yesus aqa wau ojoqnem deqa jeu tamo nangi na e tonto talq endi waibeb unum. Tonto tal taqato tamo nangi dego qalie. ¹⁴ E tonto talq endi unum deqa Kristen was gargekoba nangi Tamo Koba a qa nango areqalo singilatqnsib aqa anjam palontqajqa ulaosaieqnum.

¹⁵⁻¹⁷ Bole, tamo qudei na ijo nam tentib aguq aiqajqa deqa are qaloqnsib nango are uge na Kristus aqa anjam mare mare laqnum. Nangi nanngo segi nam soqtqajqa are qaloqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqnum. Nangi tamo aqaryainjrqajqa deqa are qalosaieqnum. E tonto talq endi soqnit nangi ijo are ugetetbqajqa deqa are qaloqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqnum. Ariya tamo qudei nangi are bole na Kristus aqa anjam mare mare laqnum. Tamo di nangi qalie, e Yesus aqa anjam bole singilatqajqa waueqnamqa jeu tamo nangi na e tonto talq endi waibeb unum. Deqa nangi e tulan qalaqalaiboqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqnum. ¹⁸ Deqa unqum. Tamo nangi are bole na Kristus aqa anjam mare mare laqnum kiyo

tamo nan̄gi are uge na Kristus aqa anjam mare mare laq̄nub kiyo di kere. Nan̄gi kalil koba na Kristus aqa anjam mare mare laq̄nub deqa e tulan̄ areboleboleibeq̄nu.

Pol a are qalej, “E mandamq̄ endi sosiy Filipai Kristen nan̄gi aqaryainjroq̄nai”

¹⁹ Deqa ijo was, e tulan̄ areboleboleibim sqai. Di kiyaaqa? E qalieonum, Qotei a nun̄go pailyo na ti Yesus Kristus aqa Mondor na ti e aqaryaiosim tonto talq̄ endena ogeḡ atim e bole sqai. ²⁰ Deqa ijo are koba endegi unu. Wau kalil Qotei na ebej qaji di e geregere ojoq̄nqai. Yim deqa e jemaibq̄asai. Bini bati endeqa ti bunuq̄ qa ti e siŋgila na tigeloḡnsiy ijo jejamu Kristus torei yekritisoy aqa ñam soqtoq̄nqai. Agi e kumbra degyeq̄num. Deqa e moiqai kiyo e sqai kiyo di un̄gum. E ijo kumbra kalil qa Kristus aqa ñam soqtoq̄nqai. ²¹ Ijo are koba endegi unu. E sqai di e Kristus ombla sqai. Ariya e moiqai di e olo iŋgi tulan̄ boledamu oqai. ²² E mandamq̄ endi sosiyqa e tamo un̄gasari gargekoba nan̄gi aqaryainjroq̄nai. E gam kiye dauryq̄ai di e qaliesai. ²³ E areqalo aiyeltejunum. Ijo areqalo bei agiende. E lan̄ qureq̄ oqsiy Kristus ombla sqai. E degyq̄ai di tulan̄ bolequja. ²⁴ Ariya e mandamq̄ endi sosiy niŋgi aqaryainjroq̄nai di dego bolequja. ²⁵ Deqa e are qalonum, e mandamq̄ endi sqai. E qalieonum, e urur moiq̄asai. E mati sosiy niŋgi koba na Yesus aqa wau ojoq̄nqai. Yim wau dena niŋgi Yesus qa nun̄go areqalo geregere siŋgilatoq̄nsib areboleboleiŋgim sqab. ²⁶ Deqa ijo was niŋgi quiy. E olo nun̄goq̄ bosiy niŋgitqa bati deqa niŋgi e qa tulan̄ areboleboleiŋgim Kristus Yesus aqa ñam soqtoq̄nsib sqab.

Niŋgi Kristus aqa ñam qa jaqatin̄ oq̄nqab

²⁷ Ijo anjam kobaquja bei agiende. Niŋgi Kristus aqa anjam bole geregere dauryoq̄niy. Niŋgi degyq̄ab di e anjam endegi quq̄wai, “Bole, Filipai Kristen nan̄gi are qujaitoq̄nsib waukobaq̄nub. Di kiyaaqa? Tamo un̄gasari nan̄gi Yesus aqa anjam bole nan̄go areqaloq̄ di siŋgilatq̄ajqa deqa.” O ijo was, e olo nun̄goq̄ bosiy nun̄gwai kiyo e tonto talq̄ endi sqai kiyo di un̄gum. ²⁸ E qalieq̄ai, niŋgi nun̄go jeu tamo nan̄gi qa ulaosaieq̄nub. Nun̄go kumbra dena jeu tamo nan̄go are qametn̄jreq̄naqa niŋgi endegi poin̄jreq̄nu, “Bole, iga padalq̄om.” Ariya ijo was, niŋgi padalq̄asai. Qotei na niŋgi elen̄am niŋgi so bole gaigai sqab. ²⁹ Niŋgi quiy. Qotei na niŋgi gilt̄n̄gej. Di kiyaaqa? Niŋgi Kristus qa nun̄go areqalo siŋgilatq̄ajqa deqa. Deqa segi sai. Niŋgi aqa ñam qa jaqatin̄ oq̄ajqa deqa ti niŋgi gilt̄n̄gej. ³⁰ Nami e jeu tamo nan̄gi ti Qotei aqa anjam na qoteq̄nam niŋgi e nuboq̄neb. Agi bini e jeu tamo nan̄gi ti qoteq̄nam niŋgi deqa qeac̄nub. Niŋgi dego e beterbosib jeu tamo nan̄gi ti qoteq̄num. Dena niŋgi jaqatin̄ eq̄nub.

2

Niŋgi kalil are qujaitosib qalaqalaiyo kumbra dauryiy

¹ O ijo was, Kristus a gaigai nun̄go are siŋgilatet̄n̄goq̄nsiya niŋgi qalaqalain̄goq̄nsiya nun̄go are latet̄n̄geq̄nu. Qotei aqa Mondor a nun̄goq̄ di beterejunu. Niŋgi nun̄go Kristen was nan̄gi qa are boleiŋgeq̄naqa niŋgi qa duleq̄nub. ² E deqa niŋgi qa areboleboleibeq̄nu. Ariya niŋgi olo kumbra qudei dego yoq̄nibqa dena e tulan̄ areboleboleiboq̄nqas. Kumbra agiende. Niŋgi kalil are qujaitosib qalaqalaiyo kumbra dauryosib soq̄niy. Sosib niŋgi areqalo qujai na Qotei aqa wau yoq̄niy. ³ Niŋgi nun̄go segi jejamu qa

are qalaib. Ningsi nunngo segi ñam soqtoqnaib. Ningsi nunngo segi ñam aguq atoqnsib olo nunngo Kristen was nanngo ñam soqtetnjroqniy. ⁴ Ningsi nunngo segi ingi ingi qa are qaloqnsib gereiyonaib. Ningsi nunngo Kristen was nanngi qa are qaloqnsib nanngo ingi ingi dego gereiyetnjroqniy.

Yesus a aqa segi ñam aguq atej deqa

Qotei na a olo ñam kobaquja yej

⁵ Ningsi Kristus Yesus aqa areqalo ojsib dauryoqniy. ⁶ Yesus a segi Qotei sosisqa ariya a deqa are qalosaioqnej. ⁷ A aqa ñam kobaquja di ojqa uratosiqa a tamo bulyosiqa a kangal tamo lanaj bul soqnej. ⁸ Deqa tamo kalil nangi a unoqneb di a mandam tamo soqnej. Sosisqa aqa segi ñam aguq atsiqa Qotei aqa anjam dauryosiq moiyej. Od, a ñamburbasq di moiyej. ⁹ Onaqa Qotei na a lan qureq osi oqsiga ñam kobaquja yej. Deqa bini aqa ñam dena ñam kalil tulan bunjrejunu. ¹⁰ Qotei na ñam di Yesus yej deqa mondon lan angro kalil nangi ti tamo kalil nangi ti Yesus aqa areq di singa pulutqab. Od, ingi ingi kalil lan ti mandam ti mandam sorgom ti dia unub qaji nanngi Yesus aqa areq di singa pulutqab. ¹¹ Osib nanngo medabu qujaitoqnsib maroqnaqab, “Yesus Kristus a segi Tamo Koba.” Yim kumbra dena Abu Qotei aqa ñam tulan goge oqoqnaqas.

Ningsi suwan qa kumbra tamo ungasari nanngi osornjroqniy

¹² O ijo was bole, e qalieonum, ningsi gaigai ijo anjam dauryeqnub. Ariya ningsi olo singila na dauryoqniy. E ningsi koba na sqai bati deqa segi sai. Bini e isaq endi soqnit ningsi ijo anjam dauryqa urataib. Ningsi ijo anjam olo singila na dauryoqniy. Qotei a ningsi padalo sawaq na elenje deqa ningsi ulaqnsib lan qureq oqwayqa singilaqniy. ¹³ E qalieonum, Qotei a nunngo are miligiq di waueqnu deqa ningsi kumbra a tulan areareteqnu qaji di yeqnub. Ningsi kumbra di yqajqa are koba sonaqa agi yeqnub.

¹⁴ Ariya ningsi njirinjoqnsib anjam na qotoqnaib. Kumbra kalil ningsi yeqnub qaji di ningsi lawo na yoqniy. ¹⁵⁻¹⁶ Ningsi degyqab di ningsi Qotei aqa angro tintinj une saiqoji sqab. Sosib ningsi ñambile gaigai sqajqa anjam ojoqnsib mandam qaji tamo ungasari nanngo ambleq di laqnsib suwan qa kumbra nanngi osornjroqnaqab. Tamo ungasari nanngi di kumbra bole dauryqa uratoqnsib kumbra uge uge yeqnub. Deqa mondon Kristus a olo bosim nanngo une deqa nanngi peginjrqas. Yim bati deqa e nunngo kumbra bole kalil qa tulan areboleboleibqas. Areboleboleibim qalieqai, wau kalil e nunngo ambleq di yoqnem qaji di e lanja yosaioqnem.

¹⁷ O ijo was, nunngo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di Qotei atraiyo ingi bul. Jeu tamo nanngi na e lubib moiqai kiyo? Moisiy nunngo areqalo de ti ijo leñ wain bul aiqas qaji de ti turtosiy Qotei atraiyobulqai. E moiqai di unqum. Bini e ningsi ti koba na areboleboleigwas. ¹⁸ Ningsi dego e ti koba na areboleboleigwas.

Pol na Timoti qarinyim a Filipai Kristen nanngoq gilqa marej

¹⁹ Tamo Koba Yesus na e odbimqa sokiñala e Timoti qarinyit a nunngoq gilqas. Gilsim olo puluosim ijoq bosim nunngo kumbra kalil qa e saibqas. Yim e qusiy are singilatqai. ²⁰ Timoti a gaigai ningsi qa are qaloqnsiq deqa a na ningsi aqaryaingwajqa gam ñameqnu. Tamo deqaji bei endi sosai. Aqo Timoti wo segi ningsi qa are qaleqnum. ²¹ Tamo kalil nangi nanngo segi jejamu qa are koba qaleqnu. Nanngi Yesus Kristus aqa wau qa are qalosaieqnu. ²² Timoti aqa kumbra tulan boledamu di ningsi qalie. A na e wauetboqnsiqa

Yesus aqa anjam bole mare mare laqnu. Anqro nanqi na nanqo abu nanqi wauetnjreqnub dego kere Timoti na e wauetbeqnu. ²³ Deqa e kiñala tarinjosiyo kumbra kiye jeu tamo nanqi na e ebqab di qalieosiy Timoti qarinyit a nunqoq boqujatosim sainqwas. ²⁴ E endegsi qalieonum, Tamo Koba a na e gam waqtetbinqa sokiñala e segi dego nunqoq bosiy nunqwai.

Pol a Epafroditus qarinyqa marej

²⁵ E endegsi are qalonum, e Epafroditus dego qarinyit a nunqoq gilqas. A gago Kristen was bole. A e ombla wau qujai. Aqo ombla qatqarosim jeu tamo nanqi ti qoteqnum. Ninqi nami a qarinyonab ijoq bosiqqa aqaryaiboqnej. ²⁶ Bini a ninqi nunqwjajqa are koba unu. A qalie, a qure endia maiyonaqa ninqi deqa qusibqa a qa are gulbeinqej. ²⁷ A makobaiyonaq moiqa jojomonaqa Qotei na a boletosiqa a qa dulej. A qa segi dulosai. Qotei a e qa dego dulej. Di kiyaja? E are tulanj gulbekobaibaim deqa. ²⁸ Deqa ijo was, e arebolebole na Epafroditus olo qarinyonum nunqoq gilqo. Di kiyaja? Ninqi a sindiq tulanj areboleboleinqwjajqa deqa. Yim e olo ninqi qa are koba qalqasai. ²⁹ Deqa Epafroditus a nunqoq bamqa ninqi a qa tulanj areboleboleinqjim Tamo Koba aqa ñam na gereiyocniy. Ninqi na tamo bole deqaji kalil nanqo ñam gaigai soqtetnjroqniy. ³⁰ Epafroditus a aqa segi jejamu bole sqajqa deqa are qalosaieqnu. A Kristus aqa wau ojoqnsiq deqa a moiqa jojomej. Bati deqa ninqi na e aqaryaibqa keresai deqa ninqi Epafroditus qarinyonab ijoq bosiqqa a kamba e aqaryaiboqnej.

3

Tamo a Kristus qa aqa areqalo sinqilatqas di a tamo bole sqas

¹ Ariya ijo was kalil, e ijo anjam getentqai. E anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ninqi Tamo Koba a qa tulanj areboleboleinqjim soqniy. E anjam di olo nenqrenyqa asgibosaieqnu. E are qalonum, anjam dena ninqi aqaryainqwas.

² Ninqi geregere ñam atoqniy. Tamo qudei nanqi bauñ juwan bul sosib kumbra uge uge yeqnub. Tamo deqaji nanqi muluñ aiqajqa tulanj sinqilaeqnu. Nanqo muluñ di bolesai. Di gisanj muluñ. ³ Ariya iqa tamo deqaji sai. Iga muluñ bole aiyo qaji. Iga Qotei aqa Mondor aqa sinqila na Qotei qa louoqnsimqa Kristus Yesus aqa ñam soqtetqnum. Iga qalie, jejamu qa kumbra na iqa aqaryaigwa keresai bole sai. ⁴ E nami jejamu qa kumbra dauryqajqa tulanj sinqilaoqnem. Tamo qudei nanqi mareqnu, “Gago jejamu qa kumbra na iqa aqaryaigwa kere.” O ijo was, e tamo nanqi di tulanj bunqrejunum. ⁵ Ijo jejamu qa kumbra agiende. E ñambabonamqa bati 8 onaqa ijo ai abu nanqi na e osib muluñ waibeb. E Israel tamo. Ijo moma utru Benjamin. E Hibu anjam qalie bole. E dal anjam sinqila na dauryoqnem. Od, e Farisi nanqo kumbra na dal anjam dauryoqnem. ⁶ E Qotei aqa wau ojajqa tulanj sinqilaoqnem deqa e na Kristen nanqi ugeugeinroqnem. E dal anjam kalil dauryekritem deqa tamo kalil nanqi na e nubocnsib ijo une bei bantosaoqneb. ⁷ Deqa e are qaloqnem, “Ijo jejamu qa kumbra dena tamo kalil nanqo kumbra tulanj bunyeqnu.” E degsi are qalsimqa ariya bunuqna e are bulyosim ijo jejamu qa kumbra kalil unem di kumbra bolesai. Degsi unsimqa e kumbra di uratosim olo Kristus aqa gam dauryoqnem. ⁸ Di segi sai. E mandam qa kumbra kalil dego uratekritekrite. Di kiyaja? E Kristus segi ojajqa deqa. E ijo Tamo Koba Kristus Yesus qa bole qalieem. Kristus qa qalieqajqa kumbra di tulanj bolequja e degsi unem. E poiwej, mandam qa kumbra kalil di qalam jiri bul. Deqa bini e Kristus segi ojajqa are koba

unu. ⁹ E a segi beteryejunum. E dal anjam dauryqai gam dena e Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole sqa keresai. Deqa e gam bei na tamo bole une saiqoji unum. Gam agiende. E Kristus qa ijo areqalo singilateqnum. Od, iga Kristus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai Qotei na iga mergwas, “Ningi ijo n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji unub.” ¹⁰ Deqa e Kristus qa qalieqajqa are koba unu. A subq na tigelosiq singila kobaquja ej. E singila deqa qalieqajqa are koba unu. A jaqatinj osiq moiyej. Deqa e a beteryosiy a ombla jaqatinj osiy moiyoqbulqajqa are koba unu. ¹¹ E qalieonum, mondonj e olo subq na tigelqai.

Pol a Yesus aqa kumbra dauryqajqa singila na waueqnu

¹² E Kristus Yesus aqa kumbra di torei dauryekritosai unum. E gaigai kumbra di oqajqa singila na waueqnum. Nami Yesus na e ojsiqa aqa segiq di atej deqa bini e kamba aqa kumbra oqajqa singila na waueqnum. ¹³ O ijo was kalil, e Yesus aqa kumbra di torei ojekritosai unum. Ijo areqalo qujai agi mern̄gwai. Jejamu qa kumbra kalil e nami dauryoqnem qaji di e uratekritisoy awai bole Qotei na mondonj ebqas qaji di oqajqa singila na waueqnum. ¹⁴ Tamo nanqi gurguroqnsib buburjeqnum di nanqi awai oqajqa. Dego kere e awai oqa maroqnsim singila na urureqnum. Awai agiende. Kristus Yesus aqa wau na Qotei na e metbimqa e lanj qureq oqsiy dia a ombla so bole gaigai sqai.

¹⁵ E areqalo bole ti sosim anjam endi nen̄grenyonum. Ningi qudei Qotei aqa kumbra dauryqajqa singila ti unub deqa ningi dego areqalo bole ti soqniy. Ariya ningi qudei areqalo bei ejunub kiyo? Degam Qotei na nungo areqalo di olo gereiyet̄ngwas. ¹⁶ Kumbra bole bole iga ojeqnum qaji di iga singila na ojesqom. Iga uratqasai.

¹⁷ O ijo was, ningi kalil gaigai ijo kumbra dauryoqniy. Osib tamo un̄gasari ijo kumbra dauryeqnub qaji nanqi un̄jroqnsib nan̄go kumbra dego dauryoqniy. ¹⁸ Kristus a n̄amburbasq di moiyej anjam di tamo gargekoba nanqi na jeuteqnum. E nanqi qa bati gargekoba ningi sain̄goqnem. Deqa bini e akam ti olo ningi sain̄geqnum. ¹⁹ Tamo nanqi di nan̄go segi jejamu qa kumbra qa are qaloqnsib dauryeqnub. Nan̄go kumbra di nanqi na gisanj qotei bul ateqnub. Nanqi bati gaigai mandam qa ingi ingi oqajqa are tulanj prugn̄jeqnu. Osib jema i kumbra yqajqa areboleboleinj̄reqnu. Deqa mondonj nanqi n̄amyuwoq di torei padalqab. ²⁰ Ariya iga lanj qure qaji tamo un̄gasari unum deqa mondonj Tamo Koba Yesus Kristus a lanj qureq na mandamq aisim iga elen̄qas. Deqa bini iga a qa tarin̄oqnsim unum. ²¹ Yesus a singila koba ti unu deqa a na ingi ingi kalil elen̄osim aqa segi sorgomq di atim sqas. Aqa singila dena a na gago jejamu bulyet̄gimqa gago jejamu di Yesus aqa jejamu bulosim so bole gaigai sqas. Gago jejamu di agi bini gulbe ti jaqatinj ti unu.

4

Ningi Tamo Koba Yesus qa areboleboleinj̄oqnem

¹ Deqa ijo was bole, ningi Tamo Koba a beteryosib singila na tigelesoqniy. Agi e nami ningi degsi mern̄gem. E ningi tulanj qalaqalainḡeqnum deqa e ningi qa are koba qaleqnum. Osim ningi qa tulanj areboleboleibeqnu. Ningi segi ijo awai bole bul. E awai di oqajqa waukobaqnum.

² Ariya Yuodia Sintike wo, ningi aiyel Tamo Koba a beteryejunub deqa ningi aiyel ombla are qujaitosib geregere soqniy. ³ Tamo bei e ombla wauo qaji a dego Filipai di unu. E tamo di minjqai, “O was, ni na un̄a aiyel nanqi

di aqaryainjrim. Nanġi aiyel uña bole. Nanġi aiyel e ombla na Yesus aqa anjam mare mare laqnem. Tamo qudei nanġi Klemen a ti dego e koba na wauoqnem. Nanġo ñam Qotei a ñambile qa buk miligiq di nenġrenjeje unub.”

⁴ O ijo was, ninġi bati gaigai Tamo Koba a qa areboleboleinġoqnome. E olo mernġwai. Ninġi tulañ areboleboleinġoqnome.

⁵ Ninġi lawo kumbra dauryoqñibqa tamo kalil nanġi nunġo kumbra di unoqñab. Sokiñala Tamo Koba a olo bças. ⁶ Deqa ninġi inġi bei qa areqalo kobaiyaib. Ninġi gaigai nunġo gulbe kalil qa Qotei pailyoqnsib a binġyoqnsib endegsib minjoqniy, “O Abu, ni na iga aqaryaigoqne.” ⁷ Ninġi degyoqñibqa Qotei na ninġi are latetġwas. Osim a na nunġo are miligi ti nunġo areqalo ti taqatetġwas. Yimqa ninġi Kristus Yesus beteryosib are lawo sqab. Qotei aqa are lawo di tulañ bolequja. Are lawo di aqa utru iga geregere poigwa keresai.

⁸ Ariya ijo was, e anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ninġi kumbra bole ti kumbra tinġin ti kumbra jiga saiġoji deqa ti kumbra Qotei a tulañ areareteqnu qaji deqa ti are qaloqnsib soqniy. Kumbra kalil tamo nanġi yeqñab iga unoqnsim binġieqnum qaji deqa ti are qaloqnsib soqniy. ⁹ Od, Qotei aqa anjam kalil e nami ninġi mernġeqnam quoqneb qaji di ninġi dauryosib soqniy. Ijo kumbra kalil e nami nunġo ambleq di yeqñam ninġi unoqneb qaji di dego ninġi dauryosib soqniy. Yimqa Qotei a ninġi ti sqas. Agi Qotei a are lawo qa utru.

Filipai Kristen nanġi na Pol aqaryaiyeb deqa a nanġi qa tulañ areboleboleiyeje

¹⁰ O ijo was, ninġi bini e olo aqaryaibqajqa are qaleqñub deqa e Tamo Koba a qa tulañ areboleboleibeqnu. Bole, nami ninġi e qa are qaloqneb ariya bati di ninġi e aqaryaibqa gam saiġoji. ¹¹ E inġi inġi qa truqueqnum e deqa are qalosaieqnum. Ninġi na e aqaryaibqajqa e deqa are qalsim anjam endi mernġosai. E are lawo sqajqa kumbra qalieonum deqa gulbe kiye ijoq di brantqas di unġum, e ulaqasai. ¹² E inġi saiġoji sqai kiyo e inġi koba ti sqai kiyo di unġum, e are lawo sqai. E are lawo sqajqa kumbra qalieonum deqa e inġi kere sqas kiyo e mambqas kiyo e inġi koba ti sqai kiyo e inġi qa truquoqñai kiyo di unġum, e are lawo sqai. Gulbe kiye ijoq di brantqas di unġum, e are lawo sqai. ¹³ Kristus a segi na e siñġilatbeqnu deqa e kumbra kalil yqa kere.

¹⁴ E gulbe ti sonamqa ninġi e heterbosib silali qa aqaryaiboqneb di ninġi keretoqneb. ¹⁵ O Filipai tamo unġasari, ninġi qalie, e nami Yesus aqa anjam bole palontqajqa wau utru atsim Masedonia sawa uratosim walweleqnamqa ninġi segi e qa are qaloqnsib silali qa aqaryaiboqneb. Kristen qudei nanġi e silali qa aqaryaibosaiqneb. ¹⁶ Agi e Tesalonaika qureq di sonamqa ninġi e silali qa aqaryaiboqneb. ¹⁷ Ninġi olo e silali ebqajqa e deqa are qalosaieqnum. Ninġi kumbra bole dauryibqa Qotei na kamba ninġi awai bole engwajqa e deqa are qaleqnum. ¹⁸ E silali inġi inġi kere unu. E inġi bei qa truquosai. Di kiyaaq? Ninġi na silali Epafroditus yeb a na osi bosiq ebej. Ninġi silali qa e aqaryaibeb deqa ninġi Qotei atraiyobuleb. Atraiyo inġi di quleq bole ti. Qotei a atraiyo inġi deqa tulañ areboleboleiyeqnu. ¹⁹ Qotei a Kristus Yesus aqa ñam na inġi tulañ bole bole iga egoqñqas. Deqa ninġi inġi bei qa truquoqñibqa a na enġoqñimqa ninġi tulañ kere na sqab. ²⁰ Qotei a gago Abu. A segi Qotei bole. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqñqom. Bole.

Pol a Filipai Kristen nanġi kaiyeinjrej

²¹ Niŋgi Kristus Yesus aqa tamo uŋgasari unub. E na niŋgi kalil kaiyeiŋgonum. Kristen was e koba na endi unum qaji naŋgi na dego niŋgi kaiyeiŋgonub. ²² Qotei aqa tamo uŋgasari kalil naŋgi na niŋgi kaiyeiŋgonub. Kristen tamo uŋgasari Mandor Sisar aqa talq di waueqnuq qaji naŋgi dego niŋgi kaiyeiŋgonub.

²³ Tamo Koba Yesus Kristus a niŋgi qa are boleiyosim nuŋgo qunuŋ geregere taqateme. Bole.

KOLOSI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. ² Aqo gago was Timoti wo anjam endi nenngrenyosim nunngoq qarinyonum. Ningi gago Kristen was bole. Ningi Qotei aqa segi tamo unğasari Kolosi qureq di unub qaji. Ningi Kristus qa nungo areqalo sinğilateqnum. Gago Abu Qotei a ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy.

Kolosi Kristen nanği Yesus qa nanğo areqalo sinğilateb

³ Aqo Timoti wo gaigai ningi qa pailyoqnsimqa gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei binıyeqnum. ⁴ Aqo aiyel ningi qa anjam bei endegsi quem. Ningi Kristus Yesus qa nungo areqalo sinğilatoqnsib Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanği qalaqalainjreqnum. ⁵⁻⁶ Nami Yesus aqa anjam bole nungoq bonaqa ningi queb. Qusibqa bini ingi bole bole Qotei na lan goge dia gereiyetnğej qaji di ningi oqajqa tariñeqnum. Yesus aqa anjam bole di sawa sawa kalilq gileqnaqa tamo unğasari gargəkoba nanği quoqnsib nanğo areqaloq di sinğilatoqnsib kumbra bole bole yeqnum. Ningi dego kumbra bole bole yeqnum. Qotei a iga qa are boleiyej anjam bole di ningi qusib poingonaqa bati deqa ningi kumbra bole yqajqa utru ateb. ⁷ Anjam di Epafras a ningi mernğonaq qusib poingej. Epafras a iga ti Kristus aqa wau tamo bole unum. Iga Epafras tulan qalaqalaiyeqnum. A sinğila na ningi aqaryainğoqnsıqa Kristus aqa wau ojeqnu. ⁸ A ningi qa endegsi iga saıgej, “Qotei aqa Mondor na Kolosi Kristen nanği sinğilatınjreqnaqa nanği qalaqalaiyo kumbra dauryeqnum.”

Pol a gaigai Kolosi Kristen nanği qa Qotei pailyeqnu

⁹ Iga nami quem, ningi kumbra bole di yeqnum. Bati deqa iga ningi qa pailıyqa utru atem. Bini iga gaigai ningi qa pailyoqnsim unum. Iga endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Kolosi Kristen nanği aqaryainjrimqa nanği ino areqalo geregere poinjrqas. Amqa ino Mondor na nanği powo koba enjroqnmıqa nanği ino anjam kalil bole qalioeqnqab. ¹⁰ Osib nanği kumbra kalil Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqnqab. O Qotei, ni na nanği aqaryainjroqnmıqa nanği wau bole bole yoqnsib ni qa geregere qalioeqnıb nanğo qalie di tulan kobaoqnqas. ¹¹ Ni ino segi sinğila kobaquja na nanği sinğilatınjroqnmı nanği gulbe kalil qoboıyoqnqab. Osib lawo na sosib tulan areboleboleınjroqnqas.” ¹² O ijo was, iga degsim ningi qa Abu pailyeqnum. Deqa ningi a binıyoqnsib soqniy. A na ningi keretnğej deqa ingi bole bole a nami lan goge dia gereiyetnğej qaji di ningi mondon qnsib oqab. Agi ningi ti Qotei aqa segi tamo unğasari kalil suwanjoq di unub qaji nanği ti ingi di oqab. ¹³ Nami iga ambruq di soqnem. Ambru aqa sinğila dena iga taqatgesoqnej. Onaqa bunuqna Qotei na iga ambruq dena elenşisiqa aqa segi Niri qujai tulan qalaqalaiyeqnu qaji aqa sorgomq di iga atej unum. Deqa bini Yesus a gago Mandor Koba sosıq iga taqatgeqnu. ¹⁴ A na iga awaigosıqa gago une kobotetgej.

Pol a Yesus aqa kumbra ti wau ti deqa anjam saej

¹⁵ Yesus a segi Qotei. Gago nıamdamu na iga Qotei unqa keresai. İnği ingi kalil Qotei na gereınjrej qaji di Yesus a segi utru. ¹⁶ Yesus aqa wau na Qotei

na ingi ingi kalil lan ti mandam ti di unub qaji di gereinjrej. Ingi ingi kalil gago namdamu na uneqnum qaji ti gago namdamu na unqa keresai qaji ti di Yesus aqa wau na Qotei na gereinjrej. Lan goge qaji singila ti lan angro nanngi ti mandor kokba ti mondor nanngi ti kalil di Yesus aqa wau na Qotei na gereinjrej unub. Ingi ingi kalil di Yesus a segi utru. Di aqa segi ingi ingi. ¹⁷ Tulan nami ingi ingi kalil di brantosaisonaqa Yesus a soqnej. A na ingi ingi kalil di geregere taqateqnu deqa ingi ingi kalil degsi bole unub. ¹⁸ Yesus a Kristen tamo ungasari nanngo gate. Nanngi aqa jejamu bul. A nanngo nambile qa utru. A tamo kalil nanngi qa namoosiq subq na tigelej deqa a segi qujai ingi ingi kalil nanngo gate. ¹⁹ Qotei aqa are koba endegsi unu. Aqa segi nambile ti kumbra ti kalil aqa Niri Yesus aqaq di soqnim Qotei a segi Yesus aqaq di keretosim maqesqas. ²⁰ Osim a Yesus aqa wau na ingi ingi kalil mandam ti lan ti di unub qaji nanngi tingitnjrimqa nanngi a ombla geregere lawo na sqab. Aqa are koba degsi unu deqa a na Yesus qarinyonaqa a namburbasq di moinaqa aqa len aiyej qaji dena a jeu kobotosiqa iga olo elenjej.

²¹ Nami ninngi Yesus qa isaq di soqneb. Ningi nunngo segi areqalo na laqnsibqa Qotei ti jeu atoqnsib kumbra uge uge yoqneb. ²² Ariya bunuqna Yesus a namburbasq di moiyej aqa kumbra dena Qotei na jeu kobotosiqa ninngi olo elenjej. A degyej. Di kiyaya? A na ninngi metngim ninngi aqa areq bosib aqa segi kumbra boleq di sosib aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa deqa. ²³ Deqa ijo was kalil, une bei na ninngi titngwa laqnimqa Yesus aqa anjam bole ninngi queb qaji di nunngo areqaloq di olo singilatoqniy. Di urataib. Ninngi ingi bole bole Qotei a nami ninngi engwa marej qaji di oqajqa tarinjoqniy. Osib singila na tigelesoqniy. E Pol. E Qotei aqa wau tamo. E na Yesus aqa anjam bole di tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanngi minjre minjre laqnum.

Pol a Kolosi Kristen nanngi aqaryainjrqa marsiq jaqatinj koba eqnu

²⁴ Kristus aqa tamo ungasari nanngi aqa segi jejamu bul. A na nanngi aqaryainjrqa marsiq jaqatinj koba ej. Aqa jaqatinj di koboosaiunu deqa e dego nanngi qa ti ninngi qa ti osimqa ijo segi jejamuq di jaqatinj koba eqnum. Ijo kumbra dena e na Kristus aqa jaqatinj kereteqnum. E ijo jaqatinj deqa tulan arebolebolebeqnu. ²⁵ Qotei a segi na e gilthej deqa e Kristus aqa tamo ungasari nanngi qa waueqnum. Ijo wau agiende. E Qotei aqa anjam kalil mare mare laqnum. Di ninngi aqaryaingwajqa deqa. ²⁶ Tulan nami Qotei aqa anjam di uliesoqnej. Deqa tamo ungasari kalil nanngi aqa anjam di qalieosaisoqneb. Uliesosiq bosiq bosiq ariya bini Qotei na aqa anjam di olo boleq ateqnaqa aqa segi tamo ungasari nanngi quoqnsib poinjreqnu. ²⁷ Qotei aqa segi areqalo na uli anjam di boleq atoqnsiqa iga osorgeqnu. Deqa iga endegsi pojgeqnu, bole, Qotei na sawa bei bei qaji nanngi aqaryainjreqnu. Uli anjam di tulan bolequja. Aqa damu agiende. Kristus a nunngo ambleq di unu. Mondonj a na ninngi elenosim lan qureq joqsi oqimqa dia ninngi ingi tulan bole bole oqab. Ninngi ingi di oqajqa tarinjoqnsib unub. ²⁸ Iga na tamo ungasari kalil nanngi Kristus aqa anjam minjreqnum. Iga powo bole ti sosim anjam di singila na minjreqnum. Iga degyeqnum. Di kiyaya? Nanngi gago anjam di qusib Kristus aqa kumbra torei dauryekritisib soqniyb iga na nanngi joqsim Qotei aqa areq di atqajqa deqa. ²⁹ E deqa wau koba yeqnum. Kristus aqa singila kobaquja Qotei na ebej qaji dena e wau koba yoqnsim laqnum.

2

Ningi gisan anjam dauryaib

¹ O ijo was, ningi endegsib qalieoy. E ningi qa ti Kristen tamo ungasari Laodisia qureq di unub qaji nanqi qa ti tamo ungasari kalil ijo ulatamu uno-saieqnuq qaji nanqi qa ti wau koba yeqnum. ² E ningi kalil are singilatetngitqa ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib are qujaitosib sqajqa deqa osim wau koba yeqnum. Ijo are koba endegsi unu. Ningi powo bole osib Kristus qa nungo areqalo torei singilaboletosib dena ningi Qotei aqa uli anjam geregere qalieqab. Kristus a segi uli anjam di aqa utru. ³ Qalie ti powo ti kalil aqaq di uliejunu.

⁴ E ningi anjam degsi merngonum. Di kiyaaqa? Tamo bei na bosim ningi gisanqosim walawala anjam bei mernqimqa ningi qusib dauryaib deqa. ⁵ E bini ningi koba na sosai. E isaq endi unum. Ariya ningi ijo are miligiq di unub deqa e ningi ti sobulejunum. E qalieonum, ningi wau bole yoqnsib nungo areqalo Kristus qa geregere singilatoqnsib unub. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu.

Iga Kristus taqyosim nambile bole oqom

⁶ Ningi nami Tamo Koba Kristus Yesus osib nungo areq di ateb deqa ningi aqa kumbra na walweloqniy. ⁷ Mandam na njam jirim ojesonaqa njam a singila na tigelejunu dego kere ningi Yesus osib nungo are miligiq di singilatosib aqa kumbra dauryoqniy. Yesus aqa anjam bole iga na merngoqnem qaji di ningi bati gaigai nungo areqaloq di singilatosib soqniy. Osib ningi gaigai Qotei binjyoqniy.

⁸ O was ningi geregere njam atoqniy. Tamo qudei na bosib ningi nanjo anjam dauryaqajqa walawalaingwab. Nanqi nanjo segi powo na ti gisan anjam na ti ningi walawalaingwab. Deqa ningi nanjo anjam di dauryaib. Tamo nanqi di nanjo moma nanjo anjam dauryeqnuq. Osib mondor uge uge lan ti mandam ti taqatejunub qaji nanjo anjam dego dauryeqnuq. Nanqi Kristus aqa anjam dauryosaieqnuq.

⁹ Ningi qalie, Kristus a tamo bulyosiq gago ambleq di soqnej. Qotei aqa segi nambile ti kumbra ti kalil Kristus aqaq di keretosiq maqejunu. ¹⁰ Inqi ningi kalil singila ti unub qaji nanjo gate koba agi Kristus. Ningi Kristus aqa segi tamo ungasari unub deqa Qotei na ningi nambile engej. Nambile di nungoq di tulan keretosiq maqejunu. ¹¹ Ningi Kristus taqyejunub deqa ningi mulun bole aiyejunub. Di jejamu qaji mulun sai. Ningi Kristus aqa kumbra na nungo areqalo namij kalil urateb. Kumbra di mulun bole aqa utru. ¹² Ningi yanso eb bati deqa ningi Kristus beteryosib a ti moiyoqne. Onaqa Qotei na ningi Kristus ombla subq atobulej. Qotei na Kristus olo subq na tigeltngobulej. Di kiyaaqa? Ningi Kristus qa nungo areqalo singilateb deqa. ¹³ Nami ningi une yoqnsib laqnsib nungo areqalo namij dauryoqne. Dena ningi morenesobuleb. Onaqa Qotei na ningi olo Kristus koba na nambile engsiqa nungo une kalil kobotetngej. ¹⁴ Nami dal anjam a gago une kalil boleq atsiq iga jeutgej deqa iga dal anjam aqa sorgomq di soqnem. Sonamqa Qotei na olo dal anjam mutu kalil di taqal waiyosiq dal anjam aqa singila kobotosiqa Kristus aqa namburbaq di gamej. ¹⁵ Kumbra dena Qotei na mondor uge uge nanqi ti nanjo gate kokba ti kalil nanjo singila kobotetnrej. Osiqa qoto singilaosiq nanqi kalil tulan

bunñrej. Kristus a ñamburbasq di moiyej wau dena Qotei a qoto singilaonaq tamo unğasari kalil nanği unekriteb.

Ninği Kristus koba na moreñobuleb deqa ninği dal anjam aqa sorgomq di sosai

¹⁶ Deqa tamo bei na nunğo jejamuq di anjam qametngosim endegsi mernğaiq, “Ninği inği uyo ti ya uyo ti yori bati ti bai qala bunuj ti getentoqniy.” ¹⁷ O ijo was, kumbra deqaji señ qunun bul damu saiqoji. Kumbra dena inği bole bole mondon brantqas qaji di iga laña suwi osorgeqnu. Ariya Kristus a segi inği bole bole deqa utru. ¹⁸ Tamo qudei na ninği endegsib mernğwab, “Ninği nunğo segi ñam aguq atoqnsib olo lañ anğro nanği qa louoqniy. Iga ñeiobilqei na kumbra di unem deqa ninği degyiy.” O ijo was, ninği tamo di nanğo anjam quetñraib. Tamo deqaji nanği nanğo segi areqalo namij dauryeqnub. Osib mareqñub, “Iga powo bole ti unum.” ¹⁹ Tamo deqaji nanği Kristus beteryosieqñub. Kristus a gago gate. Iga aqa jejamu qujai. Iga aqa singa ti ban ti bul. A na iga singilatgeqnu deqa iga kalil jejamu qujaiq di turtobuloqñsim Qotei aqa wau na boleqñsim singilaeqñum.

²⁰ Ninği Kristus koba na moreñobuleb deqa ninği mondor uge uge lañ ti mandam ti taqatejunub qaji nanğo sorgomq di sosai. Deqa kiyacaq ninği olo mandam tamo nanğo kumbra dauryeqnub? Kiyacaq ninği nanğo dal anjam dego dauryeqnub? ²¹ Nanğo dal anjam agiende, “Ni inği di ojaim. Ni inği di uyaim. Inği di ino jejamuq di betermayiq.” O ijo was, ninği kiyacaq dal anjam di dauryeqnub? ²² Dal anjam di jejamu qa inği inği qa anjam. Iga jejamu qa inği inği qa are qaloqñqom di iga padalqom. Inği inği di urur koboqab. Dal anjam deqaji mandam tamo nanği na babteqñub. ²³ Bole, iga endegsi unobuleqñnum. Dal anjam dena tamo qudei nanğo are tigeltetñreqnaqa nanği louoqñsib nanğo segi ñam aguq atoqnsib nanğo jejamu qaloqñsib singilateqñub. Deqa nanği are qaleqñub, dal anjam dena powo bole babteqñu. Di sai. Ninği quiy. Dal anjam dena iga aqaryagwa keresai. Iga dal anjam di dauryqom dena iga gago segi areqalo namij uratqa keresai bole sai.

3

Kristus a gago ñambile qa utru

¹⁻² O ijo was, Qotei a ninği Kristus ombla subq na tigeltñgobulej deqa ninği lañ goge qaji inği inği oqajqa wauoqniy. Kristus a lañ goge oqsiq Qotei aqa ban woq di awejunu deqa ninği gaigai lañ goge qaji inği inği oqajqa are qaloqñiy. Ninği mandam qaji inği inği qa are koba qaloqñuib. ³ Ninği moreñobulosib olo ñambile eb. Nunğo ñambile di agi Kristus aqaaq di uliesonaqa ninği Qotei beteryejunub. ⁴ Kristus a nunğo ñambile qa utru. Mondon a boleq dimqa ninği dego a koba na Qotei aqa rian ti wala ti boleq dqab.

Ninği kumbra uge kalil uratekritiy

⁵ Deqa ninği mandam qaji kumbra kalil nunğo are miligiq di unu qaji di moiyyoty. Mandam qaji kumbra agi ubtosiy mernğwai. Sambala kumbra ti, kumbra jiga ti, kumbra uge uge yqajqa are prunğgoqa, mandam qa inği inği qa maulñgoqa di kalil moiyyoty. Mamaul kumbra di gisan qotei qa louo bul. ⁶ Tamo nanği kumbra deqaji yeqñub qaji nanği mondon Qotei na awai uge enjrsim nanği qa minñin oqetqas. Tamo nanği di Qotei aqa anjam gotranño qaji tamo. ⁷ O ijo was, nami ninği dego tamo deqaji nanği koba na laqñsibqa kumbra di yoqñeb.

⁸ Ariya bini nĩngi kumbra kalil di uratekritiy. Nĩrin ti minjin ti are uge ti yomu anjam ti anjam jiga ti di kalil uratekritiy. ⁹ Nĩngi nungo areqalo namij aqa kumbra uge kalil qoreiyeb deqa nĩngi olo nungo Kristen was nanji gisan anjam minjroqnaib. ¹⁰ Nĩngi so bunujq di unub. Qotei a segi na nungo so bunuj di gereiyetnĩgej. Osiqa a na gaigai nĩngi powo bole engeqnu. A na nĩngi a bul sqa marsiqa nungo so bunuj di gereiyetnĩgej. ¹¹ Iga so bunujq di unum deqa iga kalil kerekere unum. Deqa iga endegi marqasai, “E Grik qaji” o “E Juda qaji” o “E mulun aiyu qaji” o “E mulun aiyosai qaji” o “E yaun tamo” o “E yamban tamo” o “E kanjal tamo” o “E kanjal tamo sai.” Iga degsi marqasai. Di kiyaaqa? Kristus a gago kalil qa Tamo Koba. A segi qujai na iga keretgejunu.

Nĩngi nungo Kristen was nanji qa duloqniy

¹² Qotei a nĩngi aqa segi qa marsiq giltĩgej deqa a na nĩngi tulan qalaqalainĩgeqnu. Deqa nĩngi kumbra endegyoqniy. Nĩngi nungo Kristen was nanji qa duloqnsib kumbra bole bole enjroqniy. Osib nĩngi nungo segi ñam aguq atoqnsib tamo nanji lawo na gereinjroqniy. Tamo qudei na nĩngi une bei enjibqa nĩngi kamba olo nanji qa urur minjin oqaiq. ¹³ Kristen tamo bei na nĩngi gulbe enjĩmqa unũum gulbe di qoboyosib aqa une kobotetiy. Nĩngi degyiy. Di kiyaaqa? Tamo Koba a na nungo une kobotetĩgej deqa. ¹⁴ Nĩngi qalaqalaiyo kumbra yoqniy. Qalaqalaiyo kumbra na kumbra kalil tulan bunjreqnu. Deqa nĩngi kalil koba na areqalo qujaitosib nungo Kristen was nanji qalaqalainjroqniy. ¹⁵ Kristus a na iga lawo kumbra egeqnu deqa kumbra dena nungo are miligi taqatesoqneme. Qotei na nĩngi metĩgej deqa nĩngi jejamu qujai bul sosib Qotei binjyoqniy. ¹⁶ Osib nĩngi Kristus aqa anjam nungo are miligiq di sinjilatib soqnem. Soqnim nĩngi na nungo Kristen was nanji areqalo bole ti powo ti osornjroqniy. Nĩngi nungo are miligiq di Qotei binjyoqnsib a qa louoqniy. Lou qudei nengrenq di unu qaji dena ti lou qudei Qotei aqa Mondor na nungo are miligiq di tigelteqnu qaji dena ti nĩngi Qotei qa louoqniy. ¹⁷ Nungo anjam maro na ti nungo wau na ti nungo kumbra kalil na ti nĩngi Tamo Koba Yesus aqa ñam soqtoqniy. Osib nĩngi aqa ñam na Abu Qotei binjyoqniy.

Pol a tamo ti unja ti angro ti nanji anjam minjrej

¹⁸ O ungasari, nĩngi nungo tamo nanjo sorgomq di soqniy. Nĩngi degyqab di Tamo Koba a nĩngi qa tulan areboleboleiyqas. ¹⁹ O tamo, nĩngi nungo ñaun nanji tulan qalaqalainjroqniy. Nĩngi nanjo are ugetetnjraib.

²⁰ O angro, nĩngi gaigai nungo ai abu nanjo anjam dauryoqniy. Nĩngi degyqab di Tamo Koba a nĩngi qa tulan areboleboleiyqas. ²¹ O abu, nĩngi na nungo angro nanjo are ugetetnjraib. Nĩngi nanjo are ugetetnjraqab di nanji are gulbeinjraqas. Osim nanji wau bole yqajqa asginjraqas.

Pol a kanjal tamo nanjo wau qa gate nanji ti anjam minjrej

²² O kanjal tamo, nĩngi gaigai nungo wau qa gate nanjo anjam dauryoqniy. Nĩngi gisan na nanjo ñamdamuq di lanja wau bole yobulaiib. Nĩngi Tamo Koba a qa ulaosib gaigai are bole na nungo wau qa gate nanji qa wau bole yoqniy. ²³ Wau kalil nĩngi nanji qa yeqnub qaji di nĩngi sinjala na yoqniy. Nĩngi mandam tamo nanji qa wauosieqnu. Nĩngi Tamo Koba a qa waueqnu. ²⁴ Nĩngi qalie, mondonj Tamo Koba a na nĩngi awai boledamu engwas. Awai di a nami aqa segi tamo ungasari nanji enjraqa marej. Nĩngi are qaliy. Nĩngi Tamo Koba Kristus aqa kanjal tamo unub. A segi nungo Wau qa Gate.

²⁵ Tamo unġasari une ateqnub qaji nanġi Qotei na kamba awai uge enjrqas. Aqa nġamgalaq di tamo unġasari kalil nanġi kerekere unub deqa a kumbra qujai na nanġi peginjrqas.

4

¹ O wau qa gate, niġi nuġgo kanġal tamo nanġi kumbra bole enjroqniy. Niġi qalie, nuġgo Gate dego unu. Aġi a lanġ qureq di unu.

Niġi gaigai singila na Qotei pailyoqniy

² Ariya ijo was, niġi gaigai singila na Qotei pailyoqniy. Niġi aqarataib. Niġi pailyoqnsib areqalo bole ti sosib Qotei binjyoqniy. ³ Niġi iga qa dego Qotei pailyoqniy. Niġi endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na Pol aqa wau qujai nanġi ti gam waqtetnjroqnmqa nanġi medabu waqtoqnsib Kristus aqa anjam nami uliesoqnej qaji di mare mare laqngab.” O ijo was niġi quiy. Jeu tamo nanġi Kristus aqa anjam di dauryqa asginjreqnu deqa nanġi e ojsib tonto talq endi waibeb unum. ⁴ Deqa niġi e qa endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na Pol aqa medabu singilatetimqa a ino areqalo dauryoqnsim Kristus aqa anjam gegerere palontoqngas.”

⁵ O ijo was, niġi areqalo bole dauryoqnsib tamo unġasari Yesus qaliesai qaji nanġo ambleq di kumbra bole bole yoqniy. Bati soqnm niġi Kristus aqa kumbra nanġi osornjroqniy. ⁶ Niġi tamo unġasari nanġo are boletetnjrqa oqnsib anjam bole segi gaigai minjroqniy. Tamo qudei na niġi anjam bei nenemngibqa niġi kamba anjam kiyersib minjrqqa oqnsib gegerere are qaloqnsib minjroqniy.

Pol a Tikikus Onesimus wo qarinjrnaj nanġi Kolosi Kristen nanġoq gileb

⁷ E na Tikikus qarinyonum nuġgoq bqo. A ijo wau kalil qa niġi saingwas. Tikikus a gago wau qujai. A gago Kristen was bole. A Tamo Koba aqa wau tamo bolequja. ⁸ E na a qarinyonum nuġgoq bqo. Iga kiyersim unum di a na niġi saingim qusib dena nuġgo are singilatqab. ⁹ E na Onesimus dego qarinyonum a Tikikus ombla nuġgoq bonub. A dego gago Kristen was bole. A nuġgo lenġ qujai. Nanġi aiyel nuġgoq bosib gago kumbra kalil qa niġi saingwab.

Pol na Kolosi Kristen nanġi kaiyeinjrej

¹⁰ Aqo Aristarkus wo ombla tonto talq endi waigeb unum. Aristarkus a na niġi kaiyeingwo. Mak a Barnabas aqa gagai. A dego niġi kaiyeingwo. Mak a nuġgoq bo degamqa niġi a osib gegerereiyiy. Aġi e nami a qa anjam nenġrenyosim nuġgoq qarinyem. ¹¹ Jastus a dego niġi kaiyeingwo. Aqa nġam bei Yesus. A Tamo Koba Yesus aqa wa. Nanġi qalub Juda tamo. Juda tamo qudei nanġi e ombla Qotei aqa wau ojsaieqnu. Nanġi segi qalub e ombla Qotei aqa wau ojeqnum. Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas anjam di nanġi segi qalub e aqaryaiboqnsib mare mare laqnu. Juda tamo bei na degyosaieqnu.

¹² Epafra a dego niġi kaiyeingwo. A nuġgo lenġ qujai. A Kristus Yesus aqa wau tamo. A gaigai singila na niġi qa endegsi pailyeqnu, “O Qotei, ni na Kolosi Kristen nanġi aqaryainjrimqa nanġi singila na tigelqnsib ino kumbra bole kalil keretoqnsib ino areqalo gegerere qalieqab.” Epafra a niġi qa degsi pailyeqnu. ¹³ O ijo was, e niġi endegsi merngwai. Epafra a gaigai niġi qa are qaloqnsiq deqa a wau koba yeqnu. A niġi qa ti Laodisia Kristen nanġi qa ti Hierapolis Kristen nanġi qa ti are qaloqnsiq deqa wau

koba yeqnu. ¹⁴ Ariya Luk a dego ningi kaiyeingwo. A yu qangra tamo. Iga a tulan qalaqalaiyeqnum. Demas a dego ningi kaiyeingwo.

¹⁵ O was ningi ijo kaiye anjam endi osib Laodisia Kristen nanji dego minjriy. Osib Kristen tamo ungasari Nimfa aqa talq di koroqnsib loueqnub qaji nanji a ti ijo kaiye anjam endi osib nanji minjriy. ¹⁶ Ningi ijo anjam kalil e nengrenyonum qaji endi sisiyosib koboamqa qarinyib Laodisia Kristen nanjoq gilimqa nanji dego sisiyqab. E anjam bei dego nami nengrenyosim Laodisia Kristen nanjoq qarinyem. Ijo anjam di nanji na kamba olo nunjoq qarinyib ningi sisiyoiy. ¹⁷ Ariya ningi na Arkipus endegsib minjiy, “Qotei a ni wau emej deqa wau di ni na geregere taqatosim wauoqne.”

¹⁸ E Pol. Ijo anjam bosiq endi koboqo. Deqa e ijo segi ban na kaiye anjam endi nengrenyosim nunjoq qarinyonum. E tonto talq endi unum deqa ningi e uratbaib. Ningi e qa are qaloqnsib soqniy. O ijo was, Qotei a ningi qa are boleiyeme. Bole.

1 TESALONAIKA

¹ Iga Pol na Sailas na Timoti na iga qalub anjam endi nenngrenyosim ningi Tesalonaika qureq di loueqnub qaji nunngoq qarinyonum. Ningi Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanngi aiyel beternjrejunub.

Qotei a ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy.

Tesalonaika Kristen nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateb

² Iga gaigai ningi kalil qa pailyoqnsim Qotei binjiyeqnum. ³ Ningi Yesus qa nunngo areqalo singilateqnuub deqa ningi kumbra bole bole yeqnuub. Osib ningi qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsib wau bole ojeqnuub. Mondonj gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo bqas. Ningi a qa tarinoqnsib singila na tigelejunub. Iga nunngo kumbra deqa are qaloqnsim gago Abu Qotei binjiyeqnum. ⁴ O ijo was kalil, Qotei a ningi aqa segi qa marsiq giltngej deqa a na ningi tulan qalaqalaingeqnu. Di iga qalieonum.

⁵ Iga nami Yesus aqa anjam bole nunngoq osi bem. Iga lanja anjam maro na osi bosai. Iga singila ti Mondor Bole ti areqalo bole ti dena osi bem. Ningi qalie, iga nunngo ambleq di sosim kumbra boledamu yoqnsim ningi aqaryaingoqnem.

⁶ Ningi Qotei aqa anjam ojesoqneq deqa gulbe gargekoba nunngoq di brantoqnej. Bati deqa ningi gago kumbra ti Tamo Koba aqa kumbra ti dauryoqneq. Ningi uratosaiqneq. Mondor Bole na nunngo areqalo tigeltetngoeqnej deqa ningi tulan areboleboleingoeqnej. ⁷⁻⁸ Ningi Tamo Koba aqa anjam palonteqnab anjam di giloqnsiq Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia brantoqnej. Deqa sawa dia tamo ungasari nanngi kalil Yesus qa nanngo areqalo singilateqnuub qaji nanngi nunngo kumbra qa quoqnsib dauryeqnuub. Sawa dia segi sai. Sawa sawa kalilq di dego ningi Qotei qa nunngo areqalo singilateb deqa saoqnsib laq nab tamo ungasari nanngi quekriteqnuub. Deqa unngum, iga aitentosisim nunngo kumbra deqa olo mare mare laqasai. ⁹ Iga nami nunngo ambleq di sonamqa bati deqa ningi gago anjam dauryoqneq. Nunngo kumbra deqa sawa sawa kalilq di tamo ungasari nanngi saoqnsib laqnuub. Ningi are bulyosib gisanj qotei nanngi torei uratnjrsib Qotei bole agi nambile gaigai unu qaji a areiyosib waueteqnuub. ¹⁰ Osib ningi Qotei aqa Njiri a lanj qureq na bqajqa deqa tarinoqnsib unub. Nunngo kumbra deqa dego sawa sawa kalilq di nanngi saoqnsib laqnuub. Qotei aqa Njiri di agi Yesus. A moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej. A na iga padalo sawaq na elenjeq deqa mondonj Qotei aqa minjinj oqwa bati boqnimqa iga aqa minjinj di turqasai. Iga so bole gaigai sqom.

2

Pol a Tesalonaika Kristen nanngi ambleq di wau bole yoqnej

¹ O ijo was ningi segi qalie, iga nami nunngoq bosim nunngo ambleq di wauoqnem gago wau di lanja ulonjosai. ² Ningi qalie, iga nunngoq bosaisosimqa iga Filipai qureq di Qotei aqa wau ojeqnam jeu tamo nanngi na iga jaqatinj egoqnsib ugeugeigoqneq. Bunuqna iga nunngo qureq bonamqa dia dego jeu tamo nanngi na iga ugeugeigoqneq. Gago Qotei na gago are singilatetgej deqa iga jeu tamo nanngi qa ulaosai. Iga singila na tigeloeqnsim Qotei aqa anjam bole ningi merngoqnem. ³ Bati deqa iga ningi endegsi merngoqnem, "Ningi

Yesus qa nungo areqalo singilatiy.” Iga anjam uge bei ningi merngosaiognem. Iga nungo ambleq di sosim kumbra jiga ti gisan kumbra ti yosaiognem. ⁴ Qotei a segi gago kumbra tenemtoqnsiq une bei unosaiognej deqa a na iga wau egsiqa mergej, “Ningi ijo anjam bole mare mare laqniy.” O ijo was, mandam tamo nanji gago wau qa arearetjnroqnaqja iga deqa are qalosaioqnm. Iga endegsi are qaloqnm, “Qotei a segi gago are miligi peleiyogmsim gago wau qa arearetoqnaqas.” ⁵ Ningi qalie, iga walawala anjam bei ningi merngosaiognem. Osim nungo inji inji qa maulgonaq lanja gisan na anjam palontosaiognem. Qotei a segi gago kumbra qa qalie. ⁶ Iga wauoqnm di ningi na kiyo tamo qudei na kiyo gago ñam soqtetgwajqa deqa wauoqnm e? Sai. Iga deqa wauosaiognem. ⁷ Bole, iga Kristus aqa wau tamo bole unum deqa iga ningi endegsi merngwa kere, “Ningi silali inji inji qa aqaryaigoqniy.” Ariya iga degyosai. Iga nungo ambleq di anjro kifilala bul lawo na soqnm. Ai nanji na nanjo anjro mom nanji munqum anainjreqnub dego kere iga nungo ai bul sosim ningi gereingognm. ⁸ Osim iga ningi tulan qalaqalainqognm. Deqa iga nungo silali inji inji yaingwajqa are qalosaioqnm. Iga Qotei aqa anjam bole ningi merngwajqa deqa are qaloqnm. Di segi sai. Iga gago segi njambile dego uratosim ningi aqaryaingwajqa are qaloqnm. Di kiyaaq? Ningi gago Kristen was bole unub deqa.

⁹ O was ningi qalie, iga ningi koba na sosimqa Qotei aqa anjam bole merngoqnm bati deqa iga waukobaoqnm. Iga ningi gulbe enjwa uratosim deqa gago segi ban na qanam ti qolo ti tulan singila na wauoqnm. Osim dena gago segi inji inji awaiyoqmsim uyoqnm. Ningi iga silali qa aqaryaigwajqa deqa merngosaiognem.

¹⁰ Ningi Yesus qa nungo areqalo singilateqnm qaji iga na kumbra bole bole osornqognm. Iga kumbra uge bei osorngosaiognem. Iga Qotei aqa njamgalaq di kumbra bole tintin nungo ambleq di yoqnm. Di ningi qalie. Qotei a dego qalie. ¹¹ Abu nanji na nanjo anjro nanji tingitjnroqnsib dalnjreqnub dego kere iga ningi tingitjnqogmsim dalnqognm. ¹² Iga ningi degnqognm. Di kiyaaq? Ningi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqnaqja deqa. Qotei agi a na ningi endegsi metnjej, “Ningi ijoq babqa e nunjo Mandor Koba sosiy ningi taqatnjitqa ningi lan qureq di so bole gaigai sqab.”

Tesalonaika Kristen nanji gulbe qoboioqneb

¹³ Iga Qotei aqa anjam ningi merngeqnam ningi quoqnsib endegsib are qalosaioqneb, “Anjam di mandam tamo nanjo anjam.” Sai. Ningi are qaloqneb, “Bole, anjam di Qotei aqa anjam tintin.” Deqa bini Qotei aqa anjam di nungo are miligiq di singila na waueqnu. Di kiyaaq? Ningi Yesus qa nungo areqalo singilateq deqa. Utru deqa iga gaigai Qotei binjyeqnm. ¹⁴ O ijo was, tamo ungasari Judia sawaq di Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo qa loueqnub qaji nanjo kumbra agi ningi dauryeqnub. Tamo ungasari nanji di Juda nanji na gulbe koba enjroqneb dego kere nungo segi len qujai nanji na ningi gulbe koba engeqnm. ¹⁵ Juda nanji na Tamo Koba Yesus qalsib moiyoqteb. Nanji nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji dego ñumoqnsib moiyoqteb. Osib iga dego wigonab iga nungo qure uratosim jaraiyem. Juda nanji di kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di gotransyoqnsib tamo ungasari kalil nanji jeutnjreqnub. ¹⁶ Osib iga na sawa bei bei qaji nanji Qotei aqa anjam minjra yeqnam gam getentetgeqnm. Qotei na sawa bei bei qaji nanji elenaim deqa Juda nanji na gam getentetgeqnm. Deqa nanji bati

gaigai nanjo segi une tumbol ateqnub. Nanji kumbra degyeqnub deqa Qotei aqa minjin bosiq nanjoq di unu.

Pol a Tesalonaika Kristen nanji olo unjrqaqqa are koba qaleqnu

¹⁷ O ijo was, Juda nanji na iga wigebe deqa iga ningi uratngosim bati truquyala sawa beiq di soqnem. Deqa iga nunjo ulatamu unosaieqnum. Ningi gago are miligiq di unub deqa iga ningi ti sobulejunum. Deqa iga nunjoq olo bosim nungwajqa gam njaeqnum. Iga ningi olo nungwajqa are koba qaleqnum. ¹⁸ Od, iga nunjoq olo bqajqa are unu. E Pol e segi bati gargekoba nunjoq olo bqajqa yeqnam Satan na iga gam getentetgoqnej. ¹⁹ Mondon gago Tamo Koba Yesus a lan qureq na bamqa bati deqa iga ningi qa are singilatosisim Yesus aqa njamgalaq di tulan areboleboleigwas. Yim Yesus na mergwas, “Ningi ijo wau tamo bole.” O ijo was, bati deqa iga ningi qa tulan areboleboleigwas. ²⁰ Od, bini dego iga ningi qa tulan areboleboleigqnu. Ningi na gago are tulan boletetgeqnu.

3

Pol a Timoti qarinyonaq Tesalonaika Kristen nanjoq gilej

¹ Iga ningi qa are kobaigoqnej. Deqa iga are qalem, “Ungum, iga olo tarinqa keresai. Aqo Sailas wo Atens qureq endi sqom.” ² Iga degsi are qalsimqa Timoti qarinyonam nunjoq gilej. Timoti a gago Kristen was bole. A Qotei aqa wau tamo. A Kristus aqa anjam bole maro qaji tamo. A ningi aqaryaingosim nunjo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di olo singilatetngwajqa deqa osim qarinyonam nunjoq gilej. ³ Gulbe ti jaqatin ti ningi eqnub qaji dena nunjo areqalo ugetetngaim deqa marsim Timoti qarinyonam nunjoq gilej. Ningi qalie, Qotei a nami ningi ti iga ti gulbe oqajqa marsiq giltgej. ⁴ Agi iga ningi koba na sosimqa endegsi mernjoqnem, “Gulbe gargekoba gagoq boqnqas.” Mernjeqnam gulbe agi gagoq di brantognej. Di ningi qalie. ⁵ Utru deqa e tarinqa keresai. Ningi nunjo areqalo Yesus qa bole singilateqnu kiyo sai kiyo di e qalieqajqa deqa Timoti qarinyonam nunjoq gilej. E endegsi are qalem, walawalaiyo tamo Satan na ningi uneq waingonaga ningi gago wau lanja ulontosib nunjo areqalo Yesus qa singilato qaji di urateb kiyo? Degsi are qalsim are kobaiboqnej.

Timoti a olo bosiqqa Pol minjej, “Tesalonaika Kristen nanjo so bolequja”

⁶ Ariya Timoti a nunjoq gilsiqqa olo uratngisqa aqo Sailas wo gagoq di brantosiqa anjam bolequja endegsi mergej, “Tesalonaika Kristen nanji Yesus qa nango areqalo singilatoqnsib segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeqnu. Osib gaigai ningi qa are boleinjreqnu. Ningi nanji unjrqaqqa are koba unu dego kere nanji kamba ningi nungwajqa are koba unu.” ⁷ O ijo was, ningi Yesus qa degsi nunjo areqalo singilateqnu anjam di Timoti a bosiqqa aqo Sailas wo saigonaqa anjam dena gago gulbe kalil qa olo are singilatetgej. ⁸ Deqa iga qalieonum, ningi singila na Tamo Koba aqa nam ojejunub. Iga di qalieosim deqa bini iga so bole unum. ⁹ Iga ningi qa are qaloqnsim deqa iga gago Qotei aqa njamgalaq di tulan areboleboleigqnu. Gago arebolebole di tulan kobaquja. Qotei na arebolebole di iga egej deqa iga a binijeqnum. ¹⁰ Iga qanam ti qolo ti endegsim Qotei pailyeqnum, “O Abu, ni na odgimqa iga Tesalonaika Kristen nanjoq gilsim unjrjom. Unjrjim nanjo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di truquinrimqa iga na olo singilatetnrjom.” Iga degsim Qotei pailyeqnum.

Pol a olo Tesalonaika Kristen nanjoq gilqajqa are qaleqnu

¹¹ Gago are koba endegsi unu. Gago Abu Qotei wo gago Tamo Koba Yesus wo nanji aiyel na gam waqtetgibqa iga nunjoq olo gilqom. ¹² Gago areqalo bei dego agiende. Tamo Koba a na ninji aqaryainjimqa qalaqalaiyo kumbra nunjoq di tulanj kobaeme. Amqa ninji segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsibqa tamo ungasari kalil nanji dego tulanj qalaqalainjroqniy. Agi iga na ninji tulanj qalaqalainjeqnum dego kere. ¹³ Kumbra dena Qotei a nunjo are miligi singilatetngimqa ninji aqa segi kumbra bole dauryoqnsib tamo ungasari tulanj bolequja brantosib gago Abu Qotei aqa namgalaq di une saiqoji soqniy. Soqniq mondonj gago Tamo Koba Yesus na Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanji lanj qureq dena joqsim bqas. Bole.

4

Ninji sambala kumbra kalil torei uratij

¹ O ijo was, kumbra bole kalil Qotei a tulanj areareteqnu qaji di iga na nami ninji osornjoqnem. Kumbra di agi ninji dauryeqnub. Ariya bini iga nunjo are miligi singilatetngosim Tamo Koba Yesus aqa nam na endegsi mernjgwom, “Ninji kumbra bole di olo torei singilatosis yoqniy.”

² Anjam kalil iga nami Tamo Koba Yesus aqa nam na ninji mernjoqnem qaji di ninji segi qalie. ³ Anjam agiende. Qotei aqa areqalo agi ubtosiy marqai. Ninji aqa segi kumbra boleq di sosib sambala kumbra kalil torei uratij. ⁴ Osib ninji nunjo segi so geregere taqatij. Ninji degyqab di ninji Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib nam bole oqab. ⁵ Yimqa nunjo areqalo uge uge na ninji titngosim sambala kumbraq di breingwasai. Ninji qalie, tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanji sambala kumbra dauryoqnsib unub. ⁶ Ariya ninji kumbra di uratij. Ninji na nunjo Kristen was nanji kumbra uge bei osornjraib. Osib nanji gisanjrsib nanjo njanj ugetnjraib. Tamo Koba a na tamo ungasari kumbra uge deqaji yeqnub qaji nanji awai uge enjrqas. Iga nami ninji singila na degsi mernjoqnem. ⁷ Qotei na iga kumbra jigat yqajqa metgosai. Iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa metgej. ⁸ Deqa tamo bei a gago anjam endi gotranjqas di a kumbra tulanj ugedamu yqo. A tamo nanjo anjam gotranjosai. A Qotei aqa anjam gotranjqo. Qotei agi a na aqa Mondor Bole ninji enjeqnu.

Ninji qalaqalaiyo kumbra torei singilatosis yoqniy

⁹ Ninji nunjo Kristen was nanji qalaqalainjreqnub deqa e olo anjam bei totoryosiy nenjrenjqasai. Qalaqalaiyo kumbra di Qotei na osornjkekritej. ¹⁰ Agi ninji na Masedonia Kristen kalil nanji tulanj qalaqalainjreqnub. Ariya ijo was, iga nunjo are singilatetngimqa ninji qalaqalaiyo kumbra di olo torei singilatosis yoqniy. ¹¹ Osib lawo na sosib nunjo segi ingi ingi taqatosib nunjo segi banj na wauoqniy. Anjam di iga nami ninji mernjoqnem. ¹² Ninji degsib wauoqnbqa ninji ingi bei qa truqingwasai. Deqa tamo ungasari Yesus qaliesai qaji nanji nunjo kumbra di unsib tulanj areboleboleinjrqas.

Yesus a olo bosim tamo ungasari morenjo qaji ti njambile unub qaji ti nanji koba na sqab

¹³ Ariya ijo was, tamo ungasari nami morenjo qaji nanji mondonj kumbra kiye turqab di ninji qalieqajqa deqa mernjgwom. Yim ninji nanji qa are gulbeingwasai. Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanji subq na tigelobati qa tarinjoaieqnu. Deqa nanjo was bei a moiqas di nanji tulanj are gulbeinjrqas.

Ariya ningi degsib are gulbeingwasai. ¹⁴ Yesus a moisiqa olo subq na tigelej anjam di ningi iga ti gago areqaloq di singilatejunum. Deqa iga qalieonum, mondonj Qotei a tamo ungasari kalil Yesus ombla sosib moreneb qaji nanngi subq na tigeltjrimqa nanngi Yesus beteryosib koba na lanj qureq na mandamq aiqab.

¹⁵ Iga Tamo Koba aqa anjam ningi endegsi merngwom. Mondonj Tamo Koba a mandamq aiyognimqa iga nambile unum qaji iga na tamo ungasari nami moreneb qaji nanngi bunjrsim namo oqsim Yesus itqasai. ¹⁶ Qotei a anjam singila na marimqa lanj angro matu a lelenoqnimqa Qotei a gul anjamqas. Yimqa Tamo Koba Kristus a lanj qure uratosim mandamq aiyognimqa tamo ungasari nami Kristus qa nanngo areqalo singilatosis moreneb qaji nanngi namo subq na tigelqab. ¹⁷ Tigelabqa bati deqa iga nambile unum qaji iga ti nanngi ti turosib koba na lanbiq na oqsim Tamo Koba a itqom. Osim a ti gaigai sqom. ¹⁸ Deqa ningi anjam di Qotei aqa tamo ungasari nanngi minjroqnsibqa dena nanngo are singilatetjroqniy.

5

Yesus a bqajqa bati tamo bei a qaliesai

¹⁻² O ijo was, Tamo Koba Yesus a bati gembu bqas di tamo bei a qaliesai. A bqajqa bati di bajinj tamo bul brantqas. Bajinj tamo nanngi qolo beqnuv dego kere Yesus bqajqa bati di lumu brantosim tamo ungasari nanngi prugtjnrqas. Ningi di qalie deqa iga olo anjam bei totoryosim nengrenyqasai. ³ Yesus a bosaisoqnimqa tamo ungasari gargekoba nanngi endegsib maroqnqab, "Iga so bole unum. Iga inji bei qa ulaqasai." Degsib maroqnibqa gulbe kobaquja nanngoq di brantoqujatqas. Unja angtrotqa osiq jaqatin eqnu dego kere. Gulbe di nanngi britosib jaraiqa keresai. ⁴ Ariya ijo was, ningi ambruq di sosai deqa Yesus bqajqa bati di bajinj tamo bul bqas dena ningi prugtngwasai. ⁵ Ningi kalil pulonj aqa angro. Ningi suwanj aqa angro. Iga qolo qaji tamo sai. Iga ambruq qaji tamo sai. ⁶ Deqa iga nerenjo ani tamo nanngi bul sqasai. Iga nam atoqnsim areqalo bole ti sqom. ⁷ Iga qalie, tamo nanngi nerenjeqnuv qaji nanngi qolo nerenjeqnuv. Tamo nanngi ya uge uyoqnsib nanarieqnuv qaji nanngi qolo ya uyeqnuv. ⁸ Ariya iga suwanj qaji tamo unum deqa iga areqalo bole ti sosim Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim qalaqalayo kumbra yoqngom. Gago kumbra di iga qoto qa gara jugo bul jigsim tigelesqom. Osim Qotei na iga padalo sawaq na elenqajqa deqa tarinoqngom. Gago kumbra di iga qoto qa gate tatal bul atsim tigelesosim nam atoqngom. ⁹ Qotei na iga aqa minjinj turqajqa giltgosai. Gago Tamo Koba Yesus Kristus na iga elenqajqa deqa giltgej. ¹⁰ Yesus a iga qa moiyej deqa iga mandamq endi sqom kiyo iga moiqom kiyo di unqum. Iga Yesus a koba na nambile gaigai sqom. ¹¹ Deqa ningi segi segi na Qotei aqa tamo ungasari nanngi anjam bole minjroqnsib dena nanngi singilatetjroqniy. Agi bini ningi degyeqnuv.

Ningi kumbra bole bole yoqniy

¹² Ariya ijo was, iga na ningi endegsi merngwom. Ningi nungo Kristen gate nanngo sorgomq di soqniy. Tamo Koba a na nanngi gate atelenej deqa nanngi ningi aqaryaingwajqa waeqnuv. Wauoqnsib Qotei aqa anjam ningi merngoqnsib nungo kumbra tingitetjgeqnuv. ¹³ Nanngi wau di yeqnuv deqa ningi nanngi qa are boleingqonim nanngi qalaqalainjroqniy. Osib ningi nungo Kristen was kalil nanngi koba na are qujaitosib soqniy.

¹⁴ O ijo was, iga nungo are tigeltetngimqa ningi kumbra endegyiy. Ningi na tamo ungasari wauqajqa asginjreanu qaji nanqi tingitnjroqniy. Osib tamo ungasari are gulbeinjreanu qaji nanqi singilatnjroqniy. Tamo singila saiyoji unub qaji nanqi dego aqaryainjroqniy. Osib tamo kalil nanqi lawo na gereinjroqniy.

¹⁵ Tamo qudei nanqi ningi kumbra uge engibqa ningi na kamba olo kumbra uge enjraib. Ningi na gaigai nungo Kristen was nanqi ti tamo ungasari kalil nanqi ti kumbra bole osornjroqniy.

¹⁶ Osib ningi gaigai areboleboleingim soqniy. ¹⁷ Sosib gaigai pailyoqniy. ¹⁸ Kumbra kiye nungoq di brantoqnim, di unqum, ningi olo Qotei binjyoqnsib minjoqniy, “Ni keretonum.” Qotei aqa areqalo agiende. Ningi Kristus Yesus beteryesosib degyoqniy.

¹⁹ Qotei aqa Mondor na ningi wau bei yqajqa are tigeltetngimqa ningi olo getentaib. Ningi wau di yiy. ²⁰ Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqi na anjam merngoqniybqa ningi nanqi qa olo are ugeingaiq. ²¹ Anjam kalil ningi queqnu qaji di ningi geregere tenemtoqnsib pegiyoyqniy. Osib kumbra kalil dego pegiyoyqnsib kumbra bole segi dauryoqniy. ²² Osib kumbra uge kalil uratoqniy.

²³ Qotei a are lawo qa utru. A na ningi torei aqa segi kumbra boleq di atqas. A nungo mondor ti nungo qunur ti nungo jejamu ti kalil taqatesoqnimqa ningi so bole gaigai sqab. Deqa mondon gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo lan qureq na bamqa ningi aqa namgalaq di une saiyoji sqab. ²⁴ Qotei agi ningi metngej qaji a na ningi aqaryainjngimqa ingi bole kalil di nungoq di brantqas. Qotei a gisan tamo sai. Anjam kalil a mareqnu qaji di a bole dauryeqnu.

²⁵ O ijo was, ningi iga qa Qotei pailyoqniy.

²⁶ Ningi na nungo Kristen was kalil nanqi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa tamo ungasari nanqi yeqnub.

²⁷ E Tamo Koba aqa nam na ningi endegsi merngwai. Ningi na Qotei aqa tamo ungasari kalil nanqi koroinjrsib ijo anjam nengrenyonum qaji endi sisiyabqa nanqi quqwab.

²⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ningi qa are boleiyeme. Bole.

2 TESALONAIKA

¹ Iga Pol na Sailas na Timoti na iga qalub anjam endi nenngrenyosim ninngi Tesalonaika qureq di loueqnub qaji nunngoq qarinyonum. Ninngi na gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanngi aiyel beternjrejrunub.

² Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanngi aiyel ninngi qa are boleinjrimqa ninngi lawo na soqniy.

Gulbe oqa bati qa Tesalonaika Kristen nanngi singila na tigelejunub

³ O ijo was, iga gaigai ninngi qa are qaloqnsim Qotei binjiyeqnum. Iga kere degyeqnum. Di kiyaaqa? Nunngo areqalo Yesus qa singilateqnum qaji di tulan kobaqujaeqnu deqa. Ninngi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeqnub. Nunngo kumbra di dego tulan kobaqujaeqnu. ⁴ Iga qure qure kalilq di Qotei aqa tamo unngasari nanngi nunngo kumbra deqa sainjroqnsim nunngo niam soqteqnum. Kumbra uge kalil jeu tamo nanngi na ninngi engeqnum qaji deqa ti gulbe kalil nunngoq di branteqnu qaji deqa ti iga na Qotei aqa tamo unngasari nanngi sainjreqnum. Osim endegsi minjreqnum, “Tesalonaika Kristen nanngi gulbe kalil qoboioyqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilateqnum.”

Qotei a kumbra bole tinjtin na tamo unngasari nanngi peginjreqnu

⁵ Gulbe kalil di nunngoq di branteqnu deqa iga endegsi poigwo, Qotei a kumbra bole tinjtin na iga pegigeqnu. Ninngi jaqatin eqnub di aqa utru agiende. Qotei a nunngo jaqatin di unoqnsiq merngeqnu, “Bole, ninngi jaqatin di eqnub deqa e nunngo Mandor Koba sosiy ninngi taqatngwa kere.” ⁶ Mondonj Qotei a kumbra bole tinjtin endeqaji yqas. Jeu tamo agi ninngi gulbe engeqnum qaji nanngi a na kamba gulbe enjrqas. ⁷ Tamo Koba Yesus aqa lan angro nanngi ti niamyuwo ti lan qureq na mandamq aisib tamo unngasari kalil nanngo njamgalaq di brantqab. Brantib bati deqa Qotei na iga ti ninngi ti aqaryaigosim gago gulbe kalil iga bini qoboieqnum qaji di kobotim iga aqaratqom. ⁸ Yesus a mandamq aisim tamo unngasari Qotei qaliesai qaji nanngi ti tamo unngasari gago Tamo Koba Yesus aqa anjam bole dauryqa urateqnum qaji nanngi ti njolawotnjrqas. ⁹ Osim nanngi awai ugedamu enjrqas. Nanngo awai uge agiende. Nanngi Tamo Koba a ombla sqasai. Nanngi aqa singila koba ti rianj ti unqasai dego. Nanngi tulan isaq di sosibqa bati gaigai padalosib sqab. ¹⁰ Bati Qotei na nami atej qaji di brantimqa Yesus a bosim nanngi degsim njolawotnjrqas. Ariya Qotei aqa segi tamo unngasari Yesus qa nanngo areqalo singilateqnum qaji nanngi kalil a mandamq aiyoqnm unsibqa aqa niam soqtosib a qa tulan areboleboleinjrim sqab. Ninngi dego nanngi koba na areboleboleinjrim sqab. Di kiyaaqa? Qotei aqa anjam iga nami merngoqnm qaji di ninngi qusib nunngo areqaloq di singilateb deqa.

Pol a Tesalonaika Kristen nanngi qa pailyeqnu

¹¹ Deqa ijo was, iga bati gaigai ninngi qa are qaloqnsim gago Qotei endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Tesalonaika Kristen nanngi aqaryainjroqnum. Yimqa kumbra kalil ni nami nanngi dauryqa metnjrem qaji di nanngi dauryoqnbqa ni unoqnsim tulan arearetmoqngas. O Abu, ni na nanngi singilatnjroqnmqa nanngi kumbra bole kalil dauryqajqa are koba soqnm dauryoqngab. Osib Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnsib aqa wau geregere ojoqngab.” O ijo was, iga degsim ninngi qa Qotei pailyeqnum. ¹² Gago Qotei

wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanġi aiyel ninġi qa are boleinjreqnu. Deqa ninġi gago Tamo Koba Yesus aqa ñam soqtoqniy. Yimqa a na kamba dego nuñġo ñam soqtetġoqnaqas.

2

Yesus a bosaisoqnimqa Qotei aqa dal anjam gotranġo qaji tamo kobaquja a namoqna brantqas

¹ O ijo was kalil, mondoñ gago Tamo Koba Yesus Kristus a lanġ qureq na boqnimqa ninġi iga ti aqa sinġaq di koroqom. Iga deqa ninġi anjam kiñala mernġim quiy. ² Tamo qudei nanġi mareqnu, “Tamo Koba a bqajqa bati brantġo koboqo.” Osib olo qudei mareqnu, “Anjam di Qotei aqa Mondor na babtosiq iga mergwo.” Olo qudei mareqnu, “Anjam di Qotei aqa anjam bole.” Olo tamo qudei nanġi mareqnu, “Anjam di Pol aqa wau qujai nanġi ti nengrenyonab iga sisiyem.” O was, ninġi nanġo anjam di qusib prugaib.

³ Nanġo anjam di gisañ. Nanġi gisañ kumbra dego yeqnu. Deqa ninġi nanġi daurnjraib. Ninġi quiy. Yesus bqajqa bati di lanġa brantqasai. Bati di brantqa laqnimqa kumbra qudei namoqna endegsi bqas. Tamo gargekoba nanġi Qotei qoreiyognsib sqab. Qotei aqa dal anjam gotranġo qaji tamo kobaquja a dego boleq dqas. Boleq dosim mondoñ a ñamyuwoq aisim padalougetqas.

⁴ Tamo kobaquja di a diqoqnsim aqa segi ñam soqtoqnsim gisañ qotei kalil nanġi tulañ bunġjroqnaqas. Osim a Qotei aqa atra tal koba miligiq gilsim di awoosim marqas, “E segi Qotei.” O ijo was, kumbra kalil di namoqna brantim Kristus a bunuqna bqas.

⁵ E nuñġo qureq di sosimqa tamo kobaquja deqa ninġi sainġoqnem. Ninġi ijo anjam di olo are walġwo kiyo? ⁶ Tamo kobaquja di a bosaiunu. A bqajqa bati agi Qotei a nami atej unu. A namoqna baim deqa tamo bei na a bqajqa gam getentejunu. Gam getentetejunu qaji tamo di ninġi qalie. Tamo kobaquja a bqajqa batiamqa Qotei na marim a brantqas. ⁷ Ninġi qalie, tamo kobaquja di a Qotei aqa dal anjam gotranġo qaji tamo unu. A bini ulioqnsiq waueqnu. A uliesoqnimqa Qotei na gam getentejunu qaji tamo di taqal waiyim tamo kobaquja a boleq dqas. ⁸ A boleq dimqa bati deqa Tamo Koba Yesus a rianġ koba ti bosim aqa me mondor medabuq na puyqas. Puyimqa jagwa koba dosim dal anjam gotranġo qaji tamo kobaquja di qalsim moiyoqas. O ijo was, Yesus aqa rianġ dena tamo kobaquja di tulañ padaltougetqas. ⁹ Dal anjam gotranġo qaji tamo kobaquja di a Satan aqa sinġila ti bosim aqa gisañ kumbra na manġa gargekoba tamo unġasari nanġi osornjroqnaqas. ¹⁰ Osim aqa kumbra uge dena a na tamo unġasari padalo gam dauryeqnu qaji nanġi gisa gisañjroqnaqas. Tamo unġasari nanġi di Qotei na elenqa oqnsiq aqa anjam bole minjreqnaqa nanġi deqa arearetnjrosiaieqnu. ¹¹ Deqa Qotei na nanġo areqalo niñaqyjetnjrimqa nanġi aqa anjam bole dauryqa torei uratosib Satan aqa gisañ anjam dauryoqnaqab. ¹² Deqa iga qalieonum, tamo unġasari kalil Qotei aqa anjam bole nanġo areqaloq di sinġilatosaieqnu qaji nanġi di Qotei na ñolawotnjrsim awai ugedamu enjrqas. Di kiyaaqa? Nanġi kumbra uge uge dauryqajqa areboleboleinjreqnu deqa.

Qotei na ninġi elenqajqa marsiq giltġej

¹³ Ariya ijo was kalil, Tamo Koba a na ninġi tulañ qalaqalainġeqnu. Deqa iga bati gaigai ninġi qa are qaloqnsim Qotei binjyeqnum. Tulañ nami Qotei na ninġi elenqajqa marsiq giltġej. A ninġi giltġgwa osiqa endegsi are qalej, “Ijo Mondor Bole na Tesalonaika Kristen nanġi sinġilatnjrimqa nanġi ijo segi

tamo ungasari bolequja sqab. Sosib ijo anjam bole nanjo areqaloq di singilatib kumbra dena e na nanji elenqai.” O ijo was, utru deqa Qotei na ninji giltņgej. ¹⁴ Aqa are endegsi unu. Ninji gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa rian koba ti aqa singila ti unqab. Aqa are degsi sonaqa a na ninji metņgej. A Yesus aqa anjam bole iga mare mare laqnum qaji deqa are qalsiqa ninji metņgej. ¹⁵ Deqa ijo was, ninji singila na tigelocnsib Qotei aqa anjam kalil iga nami ninji merngoqnem qaji di dauryoqniy. Anjam kalil iga nenngrenjoqnem qaji di dego ninji dauryoqniy.

¹⁶ Gago Tamo Koba Yesus Kristus wo gago Abu Qotei wo nanji aiyel na iga tulan qalaqalaieqnu. Qotei a gaigai iga singilatgoqnsiqa iga qa are boleyeqnu. Mondon a na iga torei boletgwas. Deqa bini iga a qa tariņoqnsim unum. ¹⁷ O ijo was, Qotei a nunjo are singilatetņgosim aqaryaingimqa ninji kumbra bole kalil geregere dauryosib wau bole bole yoqniy.

3

Pol a Tesalonaika Kristen nanji minjrej, “Ninji iga qa Qotei pailyoqniy”

¹ Ariya ijo was, gago anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ninji iga qa Qotei pailyoqniy. Yimqa a na iga aqaryaingimqa iga Tamo Koba aqa anjam geregere mare mare laqnoq. Laqnimqa aqa anjam di tulan kobaosim sawa sawa kalil keretocninqa tamo ungasari gargekoba nanji quoqnsib aqa ñam soqtoqncab. Nami aqa anjam di nunjo ambleq di dego tulan kobaej. ² Deqa ninji iga qa Qotei pailyoqniqbqa a na iga aqaryaigosim tamo kumbra uge uge yeqnu qaji nanjo banq dena iga elenqas. Ninji qalie, tamo gargekoba nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatosaieqnu.

³ Ariya ninji quiy. Tamo Koba a gisan tamo sai. Anjam kalil a mareqnu qaji di a bole dauryeqnu. Deqa a ninji singilatņgosim taqatņgimqa Satan na ninji ugeugeingwa keresai. ⁴ Iga Tamo Koba aqa ñam na qalieonum, anjam kalil iga nami ninji merngoqnem qaji di ninji dauryeqnu. Bunuqna dego ninji dauryoqnsib sqab.

⁵ Gago are koba endegsi unu. Tamo Koba a na nunjo are prugtetņgimqa ninji Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra geregere qalieosib dauryoqniy. Osib singila na tigelocnsib gulbe qoboiyoqniy. Agi Kristus a nami singila na tigelocnsiq gulbe qoboiyoqnej dego kere.

Ninji kalil wauoqniy

⁶ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na iga anjam bei ninji endegsi merngwom. Kristen was qudei nanji gago anjam iga nami ninji merngoqnem qaji di dauryqa uratosib deqa nanji wauqajqa asginjreqnu. Deqa ninji na was nanji di qoreinjsib sasaloiy. Ninji nanji koba na saib.

⁷ Ninji gago kumbra dauryoqnsib soqniy. Gago kumbra di ninji qalie. Iga nami ninji koba na sosimqa iga wauqajqa asgigosaiocnej. ⁸ Iga nunjo inġi uyo laņa yaingosaiocnem. Iga gago segi inġi awaiyoqnsim uyoqnem. Iga ninji gulbe enġwa uratosim deqa iga qanam ti qolo ti waukobaoqnem. ⁹ Bole, iga Qotei aqa anjam maro tamo unum deqa iga nunjo silali inġi inġi laņa yaingwa kere. Di iga uratoqnem. Iga endegsi are qaloqnem. Iga wauoqnsim gago segi inġi awaiyoqnsim uyoqniqbqa gago kumbra di ninji unoqnsib bole qa maroqnsib dauryoqncab.

¹⁰ Ninji qalie, iga ninji koba na sosimqa endegsi merngoqnem, “Tamo a wauqasai di a inġi uyqasai dego.” ¹¹ Ariya iga anjam endegsi quem, “Nunjo ambleq di tamo qudei nanji wauqajqa asginjreqnu. Nanji laņa sosibqa

yomu anjam koba laña laña mareqñub.” ¹² Deqa iga Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na tamo nanği deqaji endegsi minjrqom, “Ninği lawo na sosib wauoqñsib nuñgo segi inği awaiyoqñsib uyoqñiy.”

¹³ O ijo was, ninği kumbra bole yqajqa asgingaiq. ¹⁴ Kristen was qudei nanği gago anjam iga nenğrenyonum qaji endi uratibqa ninği na nanği taqal breinjrib isaq gileb. Yimqa nanço kumbra uge deqa nanği jemainjrças. ¹⁵ Tamo nanği di nuñgo jeu tamo edegaib. Ninği endegsib are qaloqñiy, “Tamo nanği di gago Kristen was. Deqa iga Qotei aqa anjam minjroqñsim nanği olo tingitnjroqñom.” Ninği deqsib are qaloqñiy.

Pol a kaiye anjam nenğrenyosiq Tesalonaika Kristen nançoq qarinyej

¹⁶ Tamo Koba a are lawo qa utru. Deqa a na nuñgo are latetnğimqa ninği gaigai are lawo soqñiy. Tamo Koba a ninği kalil koba na soqñebe.

¹⁷ E Pol. E ijo segi ban na kaiye anjam endi nenğrenyosim nuñgoq qarinyonum. E ijo anjam kobotqa laqñsimqa e degyeqnum. Di ijo kumbra.

¹⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ninği kalil qa are boleiyeme. Bole.

1 TIMOTI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarinjbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo nanği aiyel na e wau di ebeb. Qotei na iga elenje deqa iga Yesus a olo lanj qureq na bam unqajqa deqa tarinjəqnsim unum.

² O Timoti, e anjam endi nenğrenjəyosim inoq qarinjəyonum. E nami Yesus aqa anjam bole ni mermonam qusimqə ino areqaloq di singilatəm. Deqa ni ijo anğro bole bulonum. Gago Abu Qotei wo gago Tamo Koba Kristus Yesus wo nanği aiyel ni qa dulosisib are boleinjrimqə ni lawo na soqnime.

Iga gisanj anjam kalil gotranjəyoqnaqom

³ E Masedonia sawaq gilqə osimqə ni endegsi mermem, “Ni Efesus qureq di soqne.” Ariya bini e anjam di pulutosiy ni mermqai, “Ni Efesus qureq di olo soqne.” O Timoti, qure dia tamo qudei nanği Qotei aqa anjam marqə oqnsib gisanj anjam bei ti turtoqnsib tamo unğasari nanği minjreqnub. Deqa ni Efesus qureq di sosimqə tamo nanği di singila na endegsi minjroqne, “Ninği gisanj anjam di plaltoqnaib.” ⁴ O Timoti, gisanj tamo nanği di lanja sa anjam ti nanğo moma nanğo ñam qə ti anjam koba lanja lanja marelejeqnu. Deqa ni na tamo nanği di minjrimqə nanğo kumbra di uratqab. Nanğo anjam dena tamo unğasari nanğo areqalo tulanj ugeugeiyetnjreqnu. Deqa tamo unğasari nanği di Qotei qa nanğo areqalo singilatqə yeqnab gisanj tamo nanğo anjam dena nanği getentnjreqnu. Deqa inği bole bole Qotei na iga egeqnu qaji di nanği qalieqə keresai. ⁵ Gago wau agiende. Iga na tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam minjreqnam nanği a qa nanğo areqalo singilatoqnsib endegsi poinjreqnu, “Bole, iga Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji unum.” Degsi poinjreqnaqa nanği are bole ti sosib qalaqalaiyo kumbra dauryeqnub. ⁶ O Timoti, tamo qudei nanği kumbra di urateqnu deqa nanği tulanj nanarioqnsibqə anjam lanja lanja marelejeqnu. ⁷ Bole, nanği Qotei aqa dal anjam plaltqajqə arearetnjreqnaqa mareqnu, “Anjam iga plalteqnum qaji endi anjam bole.” Ariya anjam nanği plalteqnu qaji di aqa utru nanği segi poinjrosaeqnu.

⁸ Iga qalieonum, Qotei aqa dal anjam a bolequja. Ariya iga dal anjam geregere daurqasai di dal anjam dena iga aqaryaiğwa keresai. ⁹ Ni que. Qotei a tamo bole nanği qa osiq dal anjam atosai. A dal anjam gotranjəyo qaji tamo nanği qa osiq dal anjam atej. Nanğo kumbra uge agiende. Nanği diqoqnsib Qotei qoreiyəqnsib une ateqnu. Osib Qotei aqa kumbra dauryqə uratoqnsib olo mandam qaji kumbra uge uge yeqnub. Nanği nanğo ai abu ñumsib moiyoqnsib. Osib tamo qudei nanği dego ñumelejeqnu. ¹⁰ Nanği sambala kumbra yoqnsib laqnu. Nanği unja wo ñereñqə uratoqnsib tamo bei bei wo ñereñqənsib sambala kumbra yeqnu. Nanği tamo qudei bajjəleñqənsib nanği kanğal tamo ateqnu. Nanği gisanj anjam koba maroqnsib olo puluoqnsib nanğə gisanj anjam di singilateqnu. Osib kumbra uge uge gargəkoba yeqnu. Nanğə kumbra de ti Qotei aqa anjam bole ti ombla jeu atoqnsib unub. ¹¹ Qotei na e qarinjbej deqa e aqa anjam bole di mare mare laqnum. Anjam di rianj koba ti unu. Iga areboleboleiğwajqə utru agi Qotei a segi.

Qotei a Pol qa dulej

¹² Gago Tamo Koba Kristus Yesus a na e singila ebsiqa marej, “Pol a ijo wau tamo bole sqas. A ijo wau uratqasai.” Osiqa e giltbosiqa aqa wau ijo banq di atej. Deqa e a tulan binjyeqnum. ¹³ Bole, nami e Yesus aqa nam misilinyoqnsim a jeutoqnsim a qa anjam uge uge maroqnem. E nanari tamo sosim ijo areqalo Yesus qa singilatqa uratoqnem deqa e kumbra uge di yoqnem. Yeqnam bati di Qotei a e qa dulej. ¹⁴ Osiqa a e qa are tulan boleiyosiq ijo are tigeltetbej deqa bini e gago Tamo Koba Kristus Yesus qa ijo areqalo singilatoqnsim qalaqalaiyo kumbra dauryeqnum.

¹⁵ Anjam bei agiende. Kristus Yesus a une tamo nanqi elenqa osiq deqa mandamq aiyej. Tamo kalil nanqi anjam di qusib marqab, “Bole.” O Timoti, e nami une gargekoba yoqnem deqa e une tamo kalil nanqi tulan bunjroqnem. ¹⁶ Yesus Kristus a une tamo nanqi qa tarinsokobaiyeqnu. Aqa kumbra di tamo ungasari kalil nanqi qalieqajqa deqa a mati q e qa dulej. Di kiyaqqa? Nanqi Yesus aqa kumbra di qalieosib a qa nanqo areqalo singilatosib nambile gaigai sqajqa deqa. ¹⁷ Qotei a bati gaigai gago Mandor Koba sqas. A moiqa keresai. Iga a unqa keresai dego. A segi Qotei bole. Deqa iga aqa nam soqtoqnsim a binjyoqnom. Bole.

Pol a Timoti minjej, “Ni qoto tamo bulosim kumbra uge kalil gotranjoqne”

¹⁸ O ijo anqro Timoti, Kristen gate nanqi nami Qotei aqa medabu osib ni qa anjam babtosis wau emeb. E deqa are qalsimqa anjam endi inoq qarinyonum. Deqa ni sisiyosim daurye. Kristen gate nanqo anjam babteb qaji dena ni singilatmoqnmqa ni qoto tamo bulosim kumbra uge kalil gotranjoqne. ¹⁹ Gotranjoqnsimqa ino areqalo Yesus qa bole singilatoqne. Osim qalieqam, ni Qotei aqa nangalaq di une saiqoji unum. O Timoti, tamo qudei nanqi nanqo uneq di tulan sougetejunub deqa nanqi Yesus aqa anjam bole qalieqa keresai. Qotei na nanqo kumbra tingitetnrqa yeqnaq nanqi olo urateqnu. Nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatqa asginjreqlaqa qobun a sargumq di paraeqnu dego kere nanqi areqalo uge uge dauryoqnsib laqnu. Kumbra dena nanqi tulan ugetnrqas. ²⁰ Agi Himeneus Aleksander wo nanqi aiyel kumbra uge deqaji yeqnu. Deqa e na nanqi aiyel Satan aqa banq di atem. Di kiyaqqa? Nanqi aiyel endegsi poinjrqaqqa, “Bole, iga olo Qotei misilinyqasai.”

2

Iga tamo ungasari kalil nanqi qa pailyoqnom

¹ O Timoti, e anjam kobaquja bei endegsi mermit ni qusim daurye. Ni na Kristen nanqi minjroqnmqa nanqi tamo ungasari kalil qa pailyoqnsib Qotei binjyoqnebe. ² Osib mandor kokba ti sawa taqato qaji tamo kalil nanqi qa ti dego Qotei pailyoqnebe. Yim nanqi na iga geregere taqatgesoqniqbqa iga kalil lawo na sosim kumbra Qotei a areareteqnu qaji di dauryoqnom. ³ Pailyo deqaji Qotei aqa nangalaq di tulan boledamu. Qotei agi iga elenjej qaji. ⁴ Qotei aqa are koba endegsi unu. A na tamo ungasari kalil nanqi elenamqa nanqi aqa anjam bole poinjrim ojesqab. ⁵ Iga qalie, Qotei a segi qujai Qotei bole. Kristus Yesus a segi qujai iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqa yeba waiyej unu. ⁶ Yesus a moiqaqqa bati kereonaqa a bosiqqa tamo ungasari kalil nanqi elenqa marsiqa aqa segi nambile uratosiq moiyej. Aqa kumbra dena Qotei na iga endegsi osorgej, a na tamo ungasari kalil nanqi elenqajqa are koba unu. ⁷ Qotei na e giltbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. E aqa anjam palontqajqa wau ti. E bole mermonum. E gisanosai. E aqa anjam plaltoqnitqa sawa bei

bei qaji nanġi poinjrim Yesus qa nanġo areqalo sinġilatqajqa deqa osiq e wau ebej.

⁸ Deqa ni na Kristen tamo qure qure kalilq di unub qaji nanġi minjroqnmq nanġi minjin ti njirin ti uratosib Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib nanġo baġ soqtoqnsib pailyoqnebe.

Unġasari nanġi Qotei aqa anjam dauryosib wau bole bole yoqnaq di nanġo wala bole

⁹ Ni na Kristen unġasari nanġi minjroqnmq nanġi areqalo bole na gara jigoqnebe. Nanġi diqoqnsib nanġo gate banga walatoqnaib. Osib kolilei na ti wala bole na ti nanġo jejamu maqtosib gara wala ti jigoqnaib. ¹⁰ Ni na unġasari nanġi minjroqnmq nanġi Qotei aqa anjam dauryoqnsib wau bole bole yoqnebe. Di nanġo wala bole. ¹¹ Unġasari nanġi nanġo segi ñam aguq atoqnsib medabu getentoqnsib Qotei aqa anjam quoqnebe. ¹² Nanġi Qotei aqa anjam plaltaib. Osib tamo nanġo gate saib. E na nanġi saidnironum. Nanġi medabu getentosib anjam segi quoqnebe. ¹³ Ni que. Qotei a Adam namoqna gereiyosiq bunuqna a Iv gereiyej. ¹⁴ Satan na Adam gisaġ anjam minjosai. A na Iv gisaġ anjam minjnaq qusiq dauryej. Osiq deqa a une atej. ¹⁵ Deqa ni na unġasari nanġi minjroqnmq nanġi anġrotoqnsib anġro qa wauoqnebe. Nanġi wau di yoqnsib gaigai Yesus qa nanġo areqalo sinġilatoqnebe. Osib qalaqalaiyo kumbra dauryosib Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib nanġo segi jejamu taqatoqnebe. Yim deqa Qotei na nanġi elenqas.

3

Tamo bei a Kristen nanġo gate sqa marsimqa a kumbra bole bole dauryoqnm

¹ O Timoti, ijo anjam endi bole. Deqa ni que. Tamo bei a Kristen nanġo gate sqajqa are qalqas di kere. Di wau bolequja. ² Deqa ni unime. Tamo bei a Kristen nanġo gate sqa marsimqa a kumbra bole bole dauryoqnm. Yim tamo unġasari nanġi aqa jejamuq di une bei unqasai. Tamo di a uja aiyeltaiq. A uja qujai segi esoqnm. Osim aqa segi so geregere taqtosim areqalo bole ti soqnm. Tamo lanġaj nanġi aqa meq boqnbqa oqnsim geregereinjroqnm. A Qotei aqa anjam palontqajqa wau geregere poiym anjam palontqnm. ³ A ya uge uyoqnsim nanarioqnaiq. A urur minjin oqim qotoqnaiq. A lawo na soqnm. A silali koba ti sqajqa are qaloqnaiq. ⁴ A na aqa uja ti aqa anġro nanġi ti geregere taqatnjroqnm. Yim aqa anġro nanġi aqa anjam geregere quoqnsib dauryoqnebe. ⁵ A aqa segi uja ti aqa anġro nanġi ti geregere taqatnjrqasai di a Kristen nanġi geregere taqatnjrqasai keresai dego. Deqa a Kristen nanġo gate sqa keresai. ⁶ Ni Kristen tamo bunuj a gate ataim. A gate sqas di a diqosim aqa segi ñam soqtim Qotei na nami Satan njolawotej dego kere a njolawotqas. ⁷ Deqa ni tamo bei a Kristen nanġo gate atqa osimqa ni aqa kumbra endeqaji unsim a gate ate. A tamo unġasari Qotei qaliesai qaji nanġo njamgalaq di ñam bole ti unu. A ñam bole ti sqasai di a gate ataim. Tamo deqaji a gate sqas di tamo qudei nanġi a misilinyibqa Satan na a tulan ugeugeiyim a aliemq di sobulqas.

Kristen nanġo wau tamo nanġi areqalo bole ti sosib wauoqnebe

⁸ Tamo qudei nanġi Kristen nanġo wau tamo sqa marsibqa nanġi dego areqalo bole ti sosib kumbra bole bole yoqnebe. Nanġi medabu aiyeltaib.

Nanġi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Nanġi tamo nanġo silali yainjrġajqa are koba qalaib. ⁹ Nanġi Qotei aqa nġamgalaq di are gulbe saiqoġi sosibqa uli anġam Qotei a nami babteġ qaji di sinġila na oġoqnebe. Uli anġam di iga nami qusim Qotei qa gago areqalo sinġilatam. ¹⁰ O Timoti, ni na Kristen nanġo wau tamo nanġi geregere peleinrime. Nanġi wau bole yibqa ni di unsim nanġi wau tamo ate. ¹¹ Nanġo nġauj nanġi deġo areqalo bole ti sosibqa kumbra bole bole yoqnsib nanġo segi so geregere taqatosib wau kalil Qotei na nanġi enġrej qaji di geregere oġoqnebe. Nanġi yomu anġam maroqnaib. ¹² Kristen nanġo wau tamo nanġi uġa aiyeltaib. Nanġi uġa qujai segi esoqneb. Sosibqa nanġo nġauj nanġi ti nanġo anġro nanġi ti geregere taqatnġroqnebe. ¹³ Kristen nanġo wau tamo nanġi wau bole yoqnqab di nanġi nġam bole ti sosib nanġo areqalo Kristus Yesus qa bole sinġilatoqnaqab. Deqa nanġi Yesus aqa anġam mare mare laqajqa ulaqasai.

Qotei aqa kumbra nami uliesoqnej qaji di tulaġ kobaquja

¹⁴ O Timoti, e inoq urur bosiy numqajqa are koba unu. Ariya e mati anġam endi nġreġnyosim inoq qarinyonum. ¹⁵ E inoq urur bqa keresaiamqa ni iġo anġam endi sisiyame. Osim kumbra bole kalil Qotei na Kristen nanġi dauryqa areareteqnu qaji di ni geregere poimqas. Kristen nanġo utru agiende. Nanġi Qotei nġabile so qaji aqa segi tamo uġgasari unub. Nanġi tal ai bul tigeloqnsib Qotei aqa anġam bole sinġilateqnu. ¹⁶ Iga kalil medabu qujaitoqnsim endegsi mareqnum, “Qotei aqa kumbra nami uliesoqnej qaji di tulaġ kobaquja.” Aqa kumbra agiende, A segi tamo bulyonaqa tamo uġgasari nanġi a unoqneb. Aqa kumbra bole kalil Mondor Bole na babtosiġ iga osorgej. Lanġ anġro nanġi deġo a unoqneb.

Aqa wau tamo nanġi sawa bei beiq giloqnsibqa aqa anġam mare mare laqnu.

Mandamq endi tamo uġgasari nanġi a qa nanġo areqalo sinġilateqnu.

Qotei na a olo osiq lanġ qureq osi oqnaqa a dia nġam kobaquja ej.

4

Gisaġ tamo nanġi mondoġ bqab

¹ Qotei aqa Mondor a anġam endegsi babteġ. Diġo bati jojomoqnmqqa tamo uġgasari gargekoba nanġi Yesus qa nanġo areqalo sinġilatqa uratoqnaqab. Nanġi gisaġ mondor ti mondor uge uge ti nanġo anġam qusib dauryoqnaqab.

² Dauryoqnaqqa gisaġ tamo nanġi na nanġo areqalo tulaġ ni nġaayetnġribqa nanġi nanġo segi une poinrqa keresaiinrġas. ³ Gisaġ tamo nanġi dena anġam uge endegsib tamo uġgasari nanġi minġroqnaqab, “Niġi uġataib. Niġi tamotaib. Niġi damu uyaib. Di getento kalil.” O Timoti, anġam di gisaġ. Qotei na inġi inġi kalil ateleġej deqa iga inġi inġi di oqa maroqnsim Qotei binġyoqnsim oqnoqom. Iga Qotei aqa anġam bole qalieosim gago areqaloq di sinġilatejunum deqa iga inġi inġi di oqnoqom. ⁴ Iga qalie, inġi inġi kalil Qotei na ateġ qaji di bole. Deqa iga inġi bei getentqasai. Iga Qotei binġyoqnsim inġi inġi kalil di oqnoqom. ⁵ Inġi inġi di Qotei aqa segi inġi bole tinġin. Qotei a gago pailo na ti aqa segi anġam na ti inġi inġi di boleteqnu.

Pol na Timoti minġej, “Ni Yesus aqa wau tamo bole soqne”

⁶ O Timoti, ni na iġo anġam kalil endi gago Kristen was nanġi minġroqne. Ni deġyqam di ni Kristus Yesus aqa wau tamo bole sqam. Yimqa anġam bole

ni ino areqaloq di singilateqnum qaji dena ti powo bole ni osim dauryeqnum qaji dena ti ni olo torei singilatmesqas. ⁷ Tamo qudei nanği lanja sa anjam uge uge mareqñub. Anjam dena tamo unğasari nanği nanaritñreqnu. Deqa ni anjam di qoreiyosim Qotei aqa kumbra dauryqajqa singilaoqne. ⁸ Ni qalie, iga gago jejamu qaloqñsim geregere taqatoqñqom di iga singila oqñsim sqom. Kumbra dena iga kiñala aqaryaigwas. Di gago jejamu segi aqaryaigwas. Ariya iga Qotei aqa kumbra dauryqajqa singilaoqñqom di iga mandamqñ endi so bole sosim mondoñ dego iga ñambile gaigai sqom. Kumbra dena iga torei aqaryaigwas. ⁹ O Timoti, anjam di bole. Tamo kalil nanği qusib marqab, “Bole.” ¹⁰ Qotei ñambile unu qaji a na tamo unğasari kalil nanği elenqajqa waueqñu. Od, a na tamo unğasari a qa nanğo areqalo singilateb qaji nanği bole elenğej koboqo. Deqa iga Qotei qa tariñoqñsim unum. Utru deqa iga gaigai singila na aqa wau ojeqñum.

¹¹ Ijo anjam kalil endi ni na plaltoqñsim Kristen nanği minjroqne. ¹² O Timoti, tamo qudei nanği ni qa mareqñub, ni anğro kiñala. Tamo nanği dena ino ñam ugetetmaib. Ino anjam maro ti ino walwel ti di ni geregere taqatosim kumbra bole segi yoqne. Osim qalaqalaiyo kumbra dauryoqñsim Qotei qa ino areqalo singilatoqñsim Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoñi soqne. Soqñim Kristen nanği ino kumbra di unoqñsib ni daurmoqñqab. ¹³ Ariya e inoq urur bqasai di Kristen nanği louqa korooqñibqa ni tigeloqñsim Qotei aqa anjam nenğrenq di unu qaji di sisiyoqñsim anjam aqa damu palontoqne. Osim nanği Qotei aqa gam bole osornjroqne. ¹⁴ Nami Kristen gate nanği ino gateq di nanğo ban atñabqa Qotei na ni singila emej. Bati di tamo bei na Qotei aqa medabu osiq ni qa anjam bei babtej. Deqa ni singila di oqñsim Qotei aqa wau ojqa asğimaiq. ¹⁵ Ni gaigai wau di geregere taqatosim singila na wauoqne. Yimqa Kristen kalil nanği ino kumbra di unoqñsib maroqñqab, “Ni Qotei aqa wau bole yeqñum.” ¹⁶ Ni ino segi kumbra ti ino anjam maro ti geregere taqatosim singila na Qotei aqa wau yoqne. Yimqa Qotei na ni ti tamo unğasari kalil ino anjam queqñub qaji nanği ti elenqas.

5

Kristen kalil nanği gago was, jaja, ai abu bul unub

¹ O Timoti, ni na tamo qeli nanği ñirintñroqñaim. Ni lawo na nanği tingitñjroqne. Ni nanği tingitñjrqa osimqa nanği ino abu bul lawo na tingitñjroqne. Anğro meli nanği ti anğro wala nanği ti dego lawo na tingitñjroqne. Ni nanği tingitñjrqa osimqa nanği ino was bul lawo na tingitñjroqne. ² Uña qeli nanği dego tingitñjrqa osimqa nanği ino ai bul lawo na tingitñjroqne. Uña meli nanği dego tingitñjrqa osimqa nanği ino jaja bul lawo na tingitñjroqne. Ni Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoñi sosimqa uña meli nanği tingitñjroqne.

Uña qobul nanği taqatñjrqañqa anjam

³ Nunğo ambleq di uña qobul nanği unub. Nanği qudei anğro saiqoñi. Deqa ni na uña qobul nanği di kumbra bole osornjroqne. ⁴ Uña qobul qudei nanğo anğro ti moma ti soqñib ni na nanği endegsi minjre, “Nunğo ai ti moma ti nanği qobulonub deqa niñgi na nanği taqatñjroqñsim inği inği enjroqñiy. Nunğo wau bole agide. Niñgi nami anğro kiñilala sonabqa nanği waukobaoqñsib niñgi gereingooqñeb. Bini nanği qobulonub deqa niñgi na kamba nanği taqatñjroqñiy. Niñgi kumbra degyqab di Qotei a niñgi qa tulan areboleboleiyqas.”

⁵ Uña qobul qudei nanġi anġro saiġoġi. Nanġi segi unub. Nanġi Qotei qa nanġo areqalo sinġilatoqnsib a qa tarinjoqnsib qolo ti qanam ti pailyoqnsib unub. ⁶ Ariya nanġi qudei nanġo segi jejamu qa areqalo uge uge dauryeqnub. Deqa nanġi moiyobulejunub. ⁷ Deqa ni na uña qobul nanġi di minjroqnmqqa nanġi Qotei pailyoqnsibqa kumbra bole bole dauryoqnebe. Nanġi kumbra degyqab di nanġi tamo unġasari kalil nanġo njanġalaq di une saiġoġi sqab. ⁸ Ariya ni que. Tamo bei na aqa segi tal qujai nanġi gereinjroqnsib di a kumbra tulañ ugedamu yqo. A Yesus qa aqa areqalo sinġilatqa uratobulqo. Ni une. Tamo nanġi Qotei qaliesai qaji nanġi kumbra uge deqaji yosaieqnub.

⁹ O Timoti, ni uña qobul nanġo ñam nengrenyim Kristen nanġi na inġi inġi qa aqaryainjroqnsib. Ni uña qobul endeqaji nanġo ñam nengrenye. Nanġi uña qeli wausau 60 onub. Nanġi nami tamo qujai segi esoqnebe. ¹⁰ Nanġi wau bole bole yoqnebe deqa nanġi tamo unġasari nanġo njanġalaq di uña bolequja. Nanġi na nanġo anġro nanġi gereinjroqnsib boletnjroqnebe. Tamo lanaj nanġi nanġo meq beqnaqbqa oqnsib gereinjroqnebe. Nanġi na Kristen nanġo sinġa yansetnjroqnebe. Tamo unġasari nanġi gulbe ti sonabqa nanġi na aqaryainjroqnebe. Nanġi wau bole bole yqajqa sinġilaoqnebe. O Timoti, ni uña qobul deqaji nanġo ñam nengrenyim Kristen nanġi na inġi inġi qa aqaryainjroqnsib.

¹¹ Ariya uña qobul meli nanġi sinġila bole unub deqa ni nanġo ñam nengrenyaim. Nanġi qudei olo tamo oqajqa are prugnjqrebnqa Kristus qoreiyeqnub. ¹² Nanġi nami anjam sinġilatosib mareb, “Iga olo tamo oqasai. Iga Kristus aqa wau segi ojqom.” Ariya nanġo anjam di nanġi bunuqna uratosib olo tamo oqajqa are prugnjqrebnu. Deqa nanġi unetonub. ¹³ Nanġo kumbra uge bei agiende. Nanġi lalie kobaeqnub. Di segi sai. Nanġi ta talq giloqnsib anjam lanja lanja maroqnsib yomu anjam quqwjajqa tulañ arearetnjqrebnu. Anjam uge uge iga marqajqa getento qaji di nanġi mare mare laqnub. ¹⁴ Deqa e are qalonum, uña qobul meli deqaji nanġi olo tamo osib anġrotoqnsib nanġo segi tal gereiyoqnsib di kere. Nanġi degyqab di jeu tamo nanġi na Kristen nanġi misilinjrqqa keresai. ¹⁵ Ni qalie, uña qobul meli qudei nanġi Qotei aqa gam bole uratoqnsib olo Satan dauryeqnub. ¹⁶ Ariya Timoti, ni que. Unġasari qudei Yesus qa nanġo areqalo sinġilateqnub qaji nanġo ai nanġi qobulonub. Deqa ni na nanġi minjrimqqa nanġi nanġo ai nanġi taqatnjroqnsib inġi inġi enjroqnsib. Yimqqa Kristen nanġi na gulbe di qoboijqasai. Uña qobul anġro saiġoġi unub qaji nanġi segi Kristen nanġi na taqatnjroqnsib inġi inġi qa aqaryainjroqnsib.

Kristen gate nanġi wau bole yeqnub deqa iga na nanġi gereinjroqnsib

¹⁷ Kristen gate nanġi wau bole yeqnub deqa ni na tamo unġasari nanġi minjrimqqa nanġi Kristen gate nanġo ñam soqtetnjroqnsib inġi inġi qa aqaryainjroqnebe. Kristen gate qudei nanġi Qotei aqa anjam palontqajqa waukobaoqnsib Qotei aqa gam bole tamo unġasari nanġi osornjqrebnub. Deqa ni na tamo unġasari nanġi minjrimqqa nanġi Kristen gate nanġi di tulañ geregereinjroqnebe. ¹⁸ Iga qalie, tamo nanġi wauqab di nanġo awai oqab. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Makau nanġi waukobaoqnsib inġi ñenġi paraparajoqnsib aqa sau taqal ateqnub. Deqa ninġi na makau nanġi damu uyqa saidnjraib.” ¹⁹ Ariya Timoti, tamo qujai na ni mermqas, “Kristen gate bei a une yqo.” Degsi mermqas di ni aqa anjam quetaim. Ariya tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nanġi na degsib mermibqa ni nanġo

anjam di quetnjre. ²⁰ Kristen gate qudei nanji une yoqñibqa ni na nanji joqsim Kristen gate kalil nanjo ulatamuq di tigeltñrsim nanjo une boleq atsim ñirinñnjre. Yimqa Kristen gate kalil nanji ino kumbra di unsib nanji dego une yqajqa ulaqab.

Pol na Timoti minjej, “Ni Qotei aqa wau geregere taqatime”

²¹ O Timoti, Qotei aqa lan angro nanji ti Kristus Yesus ombla nanjo ñamgalaq di e singila na anjam endegsi ni mermqai. Wau kalil e ino banq di atem qaji di ni bole taqatosim wauoqne. Ni que. Ni ino leñ qujai nanji ti tamo ñam ti nanji segi geregereinjoqñaim. Ni tamo kalil nanji turtnñrsim geregereinjoqñime. ²² Ni tamo bei a Kristen nanjo gate atqa osimqa ino ban aqa gateq di urur ataim. Ni grotqam di a bunuqna une yimqa ni a ombla une oqam. Deqa ni ino segi so geregere taqatosim Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji soqne.

²³ Ariya Timoti, ni mene jaqatinñmeqnu deqa ni bunuqna ya segi uyaim. Ni ya ti wain ti turtosim uyoqne. Yim ino mene olo boleqas.

²⁴ Tamo qudei nanjo une boleq di unu. Qotei na tamo nanji di awai uge enjrqas. Tamo qudei nanjo une uliejunu. Bunuqna nanjo une di dego boleq dqas. ²⁵ Dego kere tamo nanjo kumbra bole qudei boleq di unu. Kumbra bole qudei boleq dosaiunu. Kumbra di dego boleq dqas. Kumbra di gaigai uliesqa keresai.

6

Kanjal tamo nanji kumbra bole segi yoqnebe

¹ Ni na Kristen kanjal tamo nanji minjrimqa nanji nanjo wau qa gate nango ñam soqtoqñsib nanjo sorgomq di geregere soqnebe. Yimqa wau qa gate nanji Qotei aqa ñam ti Yesus aqa anjam ti misilinñyqa keresai.

² Kristen kanjal tamo qudei nanjo wau qa gate nanji dego Kristen. Deqa ni na kanjal tamo nanji di minjrimqa nanji endegsib are qalaib, “Gago wau qa gate nanji gago Kristen was. Deqa unqum, iga nanjo anjam gotranñyoqñqom.” Nanji deqsib are qalaib. Ni na nanji minjrimqa nanji endegsib are qalqab, “Gago wau qa gate nanji Yesus qa nanjo areqalo singilateqñub. Deqa iga nanji qalaqalainjoqñqom.” Nanji deqsib are qalqab di nanji nanjo wau qa gate nanji geregere wauetñroqñqab. O Timoti, ni ijo anjam di plaltoqñsim Kristen nanji minjoqne.

Tamo nanji silali koba oqajqa are qalqab di Satan na nanji uneq breinjrqas

³ Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa anjam kalil bole. Di gisan anjam sai. Iga anjam di ojqom gam dena iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosim dauryqom. Ariya tamo qudei nanji degyosaieqñub. Nanji Yesus aqa anjam di uratoqñsib olo anjam bei Yesus aqa anjam ti ombla kerekereosai qaji di palonteqñub. ⁴ Tamo deqaji nanji nanjo segi areqalo dauryqajqa tulan arearetnjreqnaqa diqoqñsib laqñub. Nanji powo saiqoji sosibqa anjam qudei qa lanja lanja ñirinjoqñsib ñam qudei qa anjam na qotoqñsib unub. Anjam dena nanjo are ugetetñjreqnaqa nanji qotoqñsibqa misilinñ anjam koba maroqñsib areqalo uge ti laqñub. ⁵ Osib nanji gaigai ñirinñ anjam koba maroqñsib areqalo uge uge na niñaqoqñsib laqñub. Nanji Qotei aqa anjam bole poinjrosai bole sai. Deqa nanji endegsib are qaleqñub, “Iga Qotei aqa

kumbra dauryqom gam dena iga ñoro koba ti sqom.” O Timoti, nanngo anjam di gisanj.

⁶ Bole, iga Qotei aqa kumbra dauryqom gam dena iga lan goge qaji ñoro koba oqom. Jejamu qa ingi ingi Qotei na egeqnu qaji di iga oqnsim mareqnum, “Ingi di iga qa kere.” Iga degsi mareqnum gam dena dego iga lan goge qaji ñoro bole oqom. ⁷ Iga qalie, iga nami ñambabem di iga ingi ingi ti ñambabosai. Bunuqna iga moiqom di iga ingi ingi ti olo moiqasai dego. ⁸ Deqa iga endegsi marqom, “Iga ingi uyo ti gara ti yala eqnum di kere.” ⁹ Ariya tamo nanngi silali koba oqajqa are qaleqnu qaji nanngi Satan na walawalainjroqnsiq uneq breinjreqnu. Aliem na wagme nanngi ojeleneqnu dego kere. Deqa nanngi kumbra uge uge yqajqa are prugnjqreñaqa kumbra dena nanngi tulanj ugetnjreqnu. Mondoñ nanngi torei padalqab. ¹⁰ Tamo deqaji nanngi silali tulanj qalaqalaiyeqnu. Nanngo kumbra di agi kumbra uge uge kalil qa utru. Kumbra dena tamo qudei nanngi titnjreñaqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatqa uratoqnsib gulbe gargekoba iteqnu.

Tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi ñambile bole oqab

¹¹ O Timoti, ni Qotei aqa tamo bole unum deqa ni kumbra uge kalil torei qoreiyosim taqal ate. Osim ni kumbra bole bole yoqnsim Qotei aqa kumbra dauryoqnsim a qa ino areqalo singilatoqnsim tamo ungasari nanngi qalaqalainjroqne. Osim ni singila na tigelooqnsim gulbe kalil qoboiyoqnsim tamo ungasari nanngi lawo kumbra osornjqre. ¹²⁻¹³ Tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi singila na gurgurobuloqnsib bubunjqnu. Deqa Timoti, ni singila na ururoqne. Osim dena ni ñambile gaigai sqam. Ñambile di Qotei na ni emqajqa are qalsiq metmej. Qotei a na qujai ingi ingi kalil ñambile enjqre. Ni tamo ungasari gargekoba nanngo ñamgalaq di Kristus Yesus aqa ñam ubtoqnem. Deqa Yesus agi nami Pontius Pailat aqa ulatamuq di anjam maroqnej qaji aqa Abu Qotei wo nanngo ñamgalaq di e ñi singila na endegsi mermqai. ¹⁴ Anjam ni qusim ojejunum qaji di ni gegerere dauryoqne. Ni anjam di ugetaim. Ugetqasai di tamo nanngi ni misilinqma keresai. Ni anjam di dauryosim gilsim gilsim gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo lanj qureq na brantim ni unqam. ¹⁵ Yesus bqajqa bati di Qotei a segi na bati atim a bqas. Gago are boletetgwajqa utru agi Qotei a segi. A segi qujai mandam ti ingi ingi kalil ti taqatejunu. A mandor kokba kalil nanngo Mandor Koba. A tamo kokba kalil nanngo Tamo Koba. ¹⁶ A segi qujai moiyoqsaieqnu. A suwanq di unu. Aqa suwanj di kobaquja. Deqa iga aqa areq di brantqa keresai. Tamo bei na nami aqa ulatamu unsoaiqnej. Tamo bei na a unqa keresai. Deqa iga kalil gaigai aqa ñam soqtoqnoqom. A bati gaigai singila koba ti sqas. Bole.

Ñoro tamo nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatoqnebe

¹⁷ O Timoti, ni na Kristen tamo ungasari mandam qa ñoro koba ejunub qaji nanngi endegsim minjre, “Ninngi diqosib nunngo segi ñam soqtaib. Nunngo ñoro urur koboqas deqa ninngi ñoro qa are singilataib. Ninngi Qotei qa nunngo areqalo singilatosib soqniy. Qotei na ingi bole bole kalil iga egeqnaqa iga oqnsim areboleboleiqe. ¹⁸ Deqa ninngi kumbra bole bole yoqnsib tamo ungasari nanngi aqaryainjqniy. Osib gaigai nunngo ingi ingi jeyyoqnsib tamo ungasari ingi ingi qa trunqueqnu qaji nanngi enjqroqniy. Mandam qa ñoro a ingi bole edegaib. Ingi bole agi tamo ungasari aqaryainjqajqa kumbra.” O Timoti, ni na tamo ungasari mandam qa ñoro koba ejunub qaji nanngi degsim minjqre.

¹⁹ Nan̄gi ino anjam di dauryqab di mondoŋ nan̄gi laŋ goge qaji in̄gi in̄gi tulaŋ koba koroiyib in̄gi in̄gi dena nan̄gi tulaŋ aqaryainjr̄qas. Yimqa nan̄gi ŋambile bole gaigai sqab.

Pol na Timoti minjej, “Ni Qotei aqa wau geregere taqatesoqne”

²⁰ O Timoti, Qotei na ni wau emej deqa ni wau di geregere taqatesoqne. Tamo qudei nan̄gi anjam uge laŋa laŋa mareqnub deqa ni nan̄go anjam di qoreiye. Tamo nan̄gi di mareqnub, “Iga powo bole ti unum.” Di gisaŋ. Nan̄gi Qotei jeutoqnsib aqa areqalo dauryqa asginjreqnu. ²¹ Tamo deqaji nan̄gi Yesus qoreiyoqnsib a qa nan̄go areqalo singilatqa urateqnub.

O ijo was, Qotei a niŋgi kalil qa are boleyeme. Bole.

2 TIMOTI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej deqa e na tamo unğasari nanđi endegsi minjreqnum, “Ninđi Kristus Yesus qa nunđo areqalo singilatqab di ninđi nambile oqab.” Nambile di Qotei a nami iga egwa marej.

² O Timoti, ni ijo anđro bole bulonum. E anjam endi nengrenyosim inoq qarınyonum. Tamo Koba Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo nanđi aiyel ni qa dulosib are bolejnrimqa ni lawo na soqnime.

Iga Yesus aqa anjam bole qa jemaıwasai

³ Ijo moma nanđi nami Qotei aqa wau ojoqneb dego kere e bini Qotei aqa wau ojeqnum. Ijo moma nanđo are miligiq di nanđi qalieeb, nanđi Qotei aqa nıamgalaq di une saiıqoıi soqneb. E segi dego ijo are miligiq di degsi qalieonum. Deqa Timoti, e qolo ti qanam ti Qotei pailyoqnsim ni qa are qaloqnsim Qotei bınyıeqnum. ⁴ Nami e ni uratmqa laqnamqa ni e qa are ugeımonaqa akamem. E deqa are qaloqnsim ni olo numqajqa are koba unu. E ni numsiyqa tulaı areboleboleıbqas. ⁵ Nami ino moma Lois wo ino ai Yunis wo nanđi aiyel Yesus qa nanđo areqalo singilatoqneb dego kere bini ni Yesus qa ino areqalo singilateqnum. Utru deqa e ni numqajqa are qaloqnsim unum. ⁶ Nami e ijo baı ino gateq di atnamqa Qotei na ni aqa wau ojıajqa deqa singila emej. Deqa e ino areqalo tigeltetmitqa ni singila deqa olo are qaloqnsim wau di singilatoqne. Tamo a nıam puyim puloıosim kobaqas dego kere ni ino wau di olo singilatim kobaqas. ⁷ Ni qalie, Qotei na iga ulaqajqa deqa aqa Mondor egosai. Iga singila ti qalaqalaiyo kumbra ti areqalo bole ti sqajqa deqa osiq aqa Mondor egej.

⁸ Deqa ni gago Tamo Koba aqa anjam qa jemaimaiq. Ni e qa dego jemaimaiq. E Yesus aqa anjam mare mare laqnem deqa jeı tamo nanđi na e ojsib tonto talq endi waıbeb unum. Deqa ni na e beterbosim Qotei aqa singila ti sosim Yesus aqa anjam bole mare mare laqne. Osim dena ni e ombla gulbe oqnsim sqom. ⁹ Qotei na iga elenısiqa iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa are qalsiq metgej. Iga wau bole bole yoqnem Qotei a deqa osiq iga metgosai. Tulaı nami a inđi inđi kalil atosaisısiqa a aqa segi areqalo na iga metgej. Osiqa iga qa are boleıyosiqa Kristus Yesus qarınıyosiq dena iga elenjeı. ¹⁰ Bati kereonaqa Kristus Yesus ađi iga elenjeı qajı a boleq dosıqa moiyo aqa singila kobotej. Aqa kumbra dena Qotei a iga qa are boleıyej. E Yesus aqa anjam bole mare mare laqnum gam dena tamo unğasari nanđi endegsi poinjreqnu, “Bole, iga moiıqasai. Iga nambile gaıgai sqom.”

¹¹ E Yesus aqa anjam bole palontqajqa ti plaltqajqa ti deqa Qotei na e gıltbej. ¹² Deqa unđum, e gulbe oqnsiy sqai. E deqa jemaıbqasai. E Yesus qa ijo areqalo singilateqnum. E a qa qalie bole. A e wau ebej deqa e qalieonum, a na wau di geregere taqatoqnsim gılsim a olo bqajqa bati brantqas.

¹³ O Timoti, anjam bole kalil e nami ni mermoqnem qajı di ni geregere dauryoqnsim palontoqne. Osim Kristus Yesus qa ino areqalo singilatoqnsim a qalaqalaiyoqne. ¹⁴ Qotei na aqa anjam bole di ino baıq di atej. Anjam di tulaı bolequja. Deqa ni anjam di geregere taqatesoqne. Mondor Bole ađi gago are miligiq di unu qajı a na ni aqaryaimoqnmqa ni Qotei aqa wau geregere ojsim laqne.

¹⁵ Ni qalie, tamo kalil Esia sawaq di unub qaji nanği e uratbosib jaraiyeb. Figelus Hermogenes wo nanği aiyel dego e uratbosib jaraiyeb.

¹⁶ E endegsi pailyeqnum, “O Tamo Koba, ni Onesiforus aqa tal qujai nanği qa dulame.” O Timoti, Onesiforus a bati gargekoba ijo are boletetboqnej. E tonto talq di soqnem bati deqa a e qa jemaiyosai. ¹⁷ A Rom qureq bosiq dia e qa namosiq itbej. ¹⁸ Deqa e a qa endegsi pailyeqnum, “O Tamo Koba, mondoj ni na tamo unğasari nanği peginjrqa batiamqa ni Onesiforus a qa dulame.” O Timoti, nami Efesus qureq di dego Onesiforus a e qa wau gargekoba yoqnsiqaqaryaiboqnej. Di ni qalie.

2

Pol na Timoti minjej, “Ni Yesus aqa qoto tamo bulosim gulbe qoboiesoqne”

¹ O ijo anğro Timoti, Kristus Yesus a iga qa are boleyeqnu aqa kumbra dena ni şingilatmoqneme. ² E tamo gargekoba nanço nğamgalaq di Qotei aqa anjam palontoqnem di ni quoqnem. Anjam di ni na olo tamo qudei Yesus bole dauryeqnub qaji nanği dego minjroqnimqa nanği kamba tamo qudei nanği minjroqñab.

³ Ni e ombla Kristus Yesus aqa qoto tamo bulosim gulbe qoboiesoqne. ⁴ Qoto tamo nanço kumbra di ni qalie. Nanği qotqajqa wau ojoqnsib olo wau bei qa are qalosaieqñub. Nanği qotqajqa wau segi ojeqñub. Deqa nanço gate a nanği qa tulañ areboleboleiyeqnu. ⁵ Tamo bei bei wo gurgurosib bubuñosib bei na bei buñyosim di a awai oqas. A ururqajqa kumbra geregere dauryqasai di a awai oqasai. ⁶ Tamo bei a wauosim ingi yagwas di ingi meliamqa a osim uyqas. Deqa tamo lañaj bei a namoqna bosim ingi uyqasai. ⁷ O Timoti, ijo anjam e ni mermegnum qaji endi ni qusim ino areqaloq di şingilatime. Yimqa Tamo Koba a na powo emimqa ni ijo anjam kalil endi geregere poimqas.

⁸⁻⁹ Ni gaigai Yesus Kristus qa are qaloqne. A moisiq olo subq na tigelej. A Mandor Koba Devit aqa moma. E aqa anjam bole palontoqnsim laqnam jeu tamo nanği na e tamo uge bul nuboqnsib gulbe koba eboqñeb. Deqa nanği na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. Ariya nanği Qotei aqa anjam getentqa keresai. ¹⁰ E tamo unğasari Qotei na giltñjrej qaji nanği qa are qaloqnsim gulbe kalil qoboieyqnum. E degyeqnum. Di kiyayqa? Qotei na nanği elenjamqa nanği Kristus Yesus aqa ñam na nğambile osib a ombla so bole gaigai sqajqa deqa.

¹¹ Qotei aqa anjam bei unu. Anjam di gisañ sai. Anjam di bole. Deqa iga gago areqaloq di şingilatqa kere. Anjam agiende.

“Iga Yesus ombla moyobulem deqa iga a ombla olo nğambile gaigai sqom.

¹² Iga gulbe kalil qoboieyqnsim şingila na tigelesqom di mondoj iga Yesus ombla mandor kokba sqom.

Iga a qoreiyqom di a na kamba iga qoreigwas.

¹³ Iga aqa anjam dauryqa marsimqa olo dauryqa uratqom di Yesus a segi aqa anjam uratqa keresai. A dauryoqnsim sqas.”

Pol na Timoti minjej, “Ni Qotei aqa wau tamo bole soqne”

¹⁴ O Timoti, Kristen nanği ijo anjam deqa are walñjraim deqa ni na gaigai minjroqne. Osim Qotei aqa nğamgalaq di nanği endegsim minjroqne, “Niñgi anjam qudei qa laña laña nğiriñoqnaib. Osib ñam qudei qa anjam na qotoqnaib. Anjam dena niñgi aqaryañgwa keresai. Niñgi anjam di qusib dauryqab di nunço areqalo niñaesqas.”

¹⁵ O Timoti, ni Qotei aqa wau tamo boledamu sosimqa aqa anjam bole geregere palontogqajqa singilaoqne. Yim Qotei a ino wau kalil qa tulan arearetogqas. Deqa ni aqa namgalaq di jemaimqasai. ¹⁶ Tamo qudei nanqi anjam uge laña laña mareleñeqnub deqa ni nanqo anjam di qoreiye. Nanqo anjam di tulan ugedamu. Anjam dena tamo ungasari nanqi are prugtetnjroqnm nanqi Qotei aqa kumbra torei uratoqñqab. ¹⁷ Anjam di yu uge bulosim tulan kobaqujaosim tamo ungasari nanqi ugeugeinjroqñqas. Tamo aiyel anjam uge deqaji mareqñqab agi Himeneus Filetus wo. ¹⁸ Nanqi aiyel anjam bole qa gam uratosib gisañ anjam endegsib mareqñqab, “Tamo ungasari kalil nanqi nami subq na tigeleb koboej. Deqa nanqi olo bunuqna subq na tigelqasai.” O Timoti, gisañ anjam dena tamo ungasari qudei nami Yesus qa nanqo areqalo singilateb qaji nanqo areqalo olo niñaqyetnjreñqnu.

¹⁹ Qotei aqa segi tamo ungasari nanqi tal ai bulosib singila na tigelejunub. Tal aiq di Qotei aqa anjam endegsib nenñrenyeb unu, “Tamo Koba a aqa segi tamo ungasari nanqi qa qalie bole.” Anjam bei dego tal aiq di nenñrenyeb unu, “Tamo kalil Tamo Koba aqa ñam ejunub qaji nanqi kumbra uge uge qoreiyebe.”

²⁰ E yawo anjam bei mermqai. Tal kobaquja bei miligiñ di tabir qudei gol na ti silva na ti gereiyebe. Tabir qudei namtan na gereiyebe. Tabir qudei jagi na gereiyebe. Tabir qudei wau bole qa gereiyosib olo tabir qudei wau kiñilala qa gereiyebe. ²¹ Deqa tamo bei a kumbra uge kalil uratosim Qotei aqa namgalaq di une saiqoji sqas di a tabir wau bole qa gereiyebe qaji di bul sqas. Deqa a ñam bole osim Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim Gate Koba Yesus geregere wauetoqñqas. A wau bole kalil yoqñqajqa tulan kere na sqas.

²² Deqa Timoti, areqalo uge uge angro wala nanqi dauryeqnub qaji di ni na qoreiye. Osim ni kumbra bole yoqñqajqa wauoqñsim Qotei qa ino areqalo singilatoqñsim tamo ungasari nanqi qalaqalainjroqñsim lawo na soqne. Tamo ungasari are bole ti sosib Tamo Koba aqa ñam na pailyeqñqab qaji nanqi ni ombra kumbra kalil di yoqñiy. ²³ Tamo ungasari areqalo bole ti sosai qaji nanqi nanari anjam laña laña mareleñeqnub deqa ni nanqo anjam di quoqñaim. Ni qalie, anjam dena qoto ti njirin ti tigelteqñu. ²⁴ Tamo Koba aqa wau tamo nanqi anjam na qotoqñsib njirinjoqñab. Nanqi na tamo ungasari kalil nanqi kumbra bole bole enjroqñsib Qotei aqa anjam plaltosib minjroqñebe. Tamo qudei na nanqi gulbe enjribqa nanqi deqa njirinaib. Nanqi kamba olo kumbra lawo nanqi osornjroqñebe. ²⁵ Nanqi lawo na Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo nanqo areqalo olo gereiyetnjroqñebe. Yim Qotei na nanqo are bulyetnjrimqa nanqi aqa anjam bole poinjrim dauryqab. ²⁶ Nami Satan a tamo nanqi di singila na ojesonaqa nanqi aqa anjam dauryoqñeb. Deqa Qotei aqa wau tamo nanqi lawo na nanqi tingitnjribqa nanqi Qotei aqa anjam bole qa poinjrim olo areqalo bole osib Satan aqa banq dena jaraiyosib sawa boleq di sqab.

3

Diño bati jojomoqñimqa tamo nanqi kumbra uge uge yoqñqab

¹ O Timoti, ni endegi poimem. Mondon diño bati jojomoqñimqa gulbe gargekaba mandamq endi brantelenqab. ² Tamo nanqi kumbra uge uge endeqaji yoqñqab. Nanqi nanqo segi jejamu qa tulan areboleboleinjroqñqas. Nanqi silali koba oqajqa are prugnjroqñqas. Nanqi nanqo segi ñam soqtoqñsib diqoqñsib njirin anjam koba maroqñsib tamo nanqi misilijnjroqñqab.

Nanġi nanġo ai abu nanġo anjam gotranjoqnaqab. Tamo qudei na nanġi aqaryainjroqnaqab nanġi kamba olo nanġi qa are boleinjroqnaqasai. Nanġi Qotei aqa kumbra bole kalil qoreiyoqnaqab. ³ Nanġi qalaqalaiyo kumbra dauryqa uratoqnaqab. Nanġi nrijoqnsib jeu atoqnsib olo jeu turyoqnaqasai. Nanġi yomu anjam gargekoba maroqnsib nanġo segi jejamu taqatqajqa asginjroqnaqas. Nanġi lanja lanja qotoqnsibqa tamo nanġi numoqnsib kumbra bole jeutoqnaqab. ⁴ Nanġi tamo qudei nanġi ugeugeinjroqnaqab. Nanġi urur kumbra uge uge yoqnaqab. Nanġi kumbra di yqajqa ulaoqnaqasai. Nanġi nanġo segi nam soqtoqnsib mandam qa ingi ingi qa tulan areboleholeinjroqnaqas. Nanġi Qotei qa yala arearetinjroqnaqasai. ⁵ Nanġi lanja baban na Qotei aqa kumbra bole dauryobuloqnsib sqab. Kumbra bole aqa singila nanġi yala poinjrqsai. O Timoti, tamo deqaji brantoqnaqab ni na nanġi beternjraim. Torei uratnrjsim isaq gile.

⁶ Tamo deqaji nanġi kumbra uge endegeyqnaqab. Nanġi uña qudei nanġo tal miligiq giloqnsib nanġi walawalainjroqnsib areqalo titetnjreqnaqab. Uña nanġi di areqalo bole ti sosai. Nanġi une gargekoba yeqnaqab nanġo une dena nanġi singila na ojeqnaqa nanġi kumbra uge uge yqajqa are prugnjqnaqab. ⁷ Uña nanġi di gaigai qalie oqajqa are qaloqnsib ariya nanġi anjam bole aqa utru poinjrqa keresaijnjqnaqab. ⁸ Gisanj tamo nanġi di Qotei qa nanġo areqalo singilatosaieqnaqab. Nanġo areqalo tulan niñaqejunu. Nami Janes Jambres wo nanġi aiyel Moses jeutoqneq dego kere gisanj tamo nanġi na Qotei aqa anjam bole jeuteqnaqab. ⁹ Ariya nanġo kumbra di tulan kobaqnaqasai. Nami Janes Jambres wo nanġi aiyel kumbra deqaji yeqnaqabqa tamo unġasari kalil nanġi unoqnsib maroqneq, “Nanġo kumbra di nanari.” Dego kere gisanj tamo nanġi kumbra uge uge yoqnaqabqa tamo unġasari kalil nanġi unoqnsib maroqnaqab, “Nanġo kumbra di nanari.”

Pol na Timoti minnej, “Ni Qotei aqa anjam singila na ojesoqne”

¹⁰ O Timoti, ni nami e ombla soqnem deqa ijo anjam kalil e na plaltoqnem qaji di ni qalie. Ijo walwel ti ijo kumbra ti di ni qalie bole. E Qotei qa ijo areqalo singilatoqnsim ijo are miligi dego gaigai singilatoqnsim waukobaoqnem. Osim tamo unġasari nanġi qalaqalainjroqnsim singila na tigelatoqnsim gulbe qoboioqnaqab. Di ni qalie bole. ¹¹ Antiok qure ti Aikoniam qure ti Listra qure ti dia jeu tamo nanġi na e kumbra uge uge ebeqnaqab e jaqatin koba oqnem. Qure qureq di kumbra uge kalil e qa brantoqnej qaji di ni qalie. Ariya bati deqa Tamo Koba a na e aqaryaiboqnsiqa gulbe kalilq dena e oqnsiq taqal atoqnej. Deqa bini e bole unum. ¹² Ni qalie, jeu tamo nanġi na tamo unġasari kalil Kristus Yesus beteryesosib Qotei aqa kumbra dauryqa singilaeqnaqab qaji nanġi ugeugeinjroqnaqab. ¹³ Tamo uge uge nanġi ti gisanj tamo nanġi ti tulan ugeoqnaqab. Ugeoqnsib gisanj anjam gargekoba maroqneq Satan na kamba dego nanġi olo gisa gisanjnjqnaqas. Yim nanġo kumbra di tulan ugedamuqas.

¹⁴ Ariya Timoti, anjam iga nami ni mermonam qusim ino areqaloq di singilatem qaji di ni olo singila na ojesoqne. Ni iga qa bole qalieonum deqa ni degyoqne. ¹⁵ Nami ni anġro kiñala sosimqa ni Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di qalieosim bosim agi qalieosim unum. Anjam dena ni powo bole emonaqa ni Kristus Yesus qa ino areqalo singilatonamqa Qotei na ni padalo sawaq dena ej. ¹⁶ Qotei aqa anjam kalil nengrenq di so qaji di Mondor a segi na bajtej. Anjam dena iga aqaryaigoqnsiqa gam bole osorgoqnsiqa gago areqalo tingitetgeqnaqab. Osiqa gago walwel gereiyetgoqnsiqa iga kumbra bole

dauryqajqa singilatgeqnu. ¹⁷ Deqa anjam dena Qotei aqa tamo ungasari nanqi keretnjreqnaqa nanqi kumbra bole kalil yoqnsib wau bole bole ojeqnu.

4

Pol na Timoti minjej, “Ni Yesus aqa anjam palontqajqa tulanj singilaoqne”

¹ Qotei aqa Njiri Kristus Yesus wo nanjo njamgalaq di e ni singila na endegsi mermqai. Mondonj Yesus a lanj qureq na brantosim tamo ungasari kalil njambile so qaji nanqi ti nami morenejeb qaji nanqi ti peginjrqas. Osim a bati gaigai Mandor Koba sqas. ² Deqa ni Yesus aqa anjam palontoqne. Tamo ungasari nanqi ino anjam quqwa arearetnjroqngas kiyo asginjroqngas kiyo di unqum. Ni na nanqi tingitnjroqnsim dalnjroqnsim are tigeltetnjroqne. Ni asgimaiq. ³ O Timoti, ni que. Bunuqna tamo gargekoba nanqi Qotei aqa anjam quqwa asginjroqnmqqa olo anjam utru bei bei quqwajqa are prugnjoqngas. Osib nanjo segi areqalo dauryosib anjam plalto tamo qudei nanqi metnjroqniq bosib gisanj anjam minjroqniq qusib arearetnjroqngas. ⁴ Deqa nanqi anjam bole quqwa uratosib lanja sa anjam quqwajqa dab atoqngab. ⁵ Ariya Timoti, ni kumbra degyaim. Ni gaigai areqalo bole na sosimqqa gulbe ti jaqatinj ti qoboiyoqne. Osim ni na Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nanqi minjre minjre laqne. Ni nanqi aqaryainjrqajqa wau ti unum deqa ni wau di keretosim yoqne.

Pol a moiqa bati jojomej

⁶ Ni qalie, jeu tamo nanqi na e lubsib moiyoqbqa bati jojomqo. Israel nanqi wain bilentoqnsib Qotei atraiyeqnuq dego kere e moisiyqa ijo leq aiqas qaji dena Qotei atraiyobulqai. ⁷ Tamo nanqi gurguroqnsib bubuqnuq dego kere e nami singila na ururosime Yesus dauryoqnem agi bini e degyeqnum. E ijo wau kalil kobotonum. E Qotei qa ijo areqalo singilatoqnem di e uratosaiqnem. Agi bini e ijo areqalo di singila na ojejunum. ⁸ Tamo nanqi gurguroqnsib bubuqnuq di nanqi awai oqajqa. Ijo awai bole agi Qotei a lanj qureq di atej unu. E awai di oqajqa tarinoqnsim unum. Ijo awai agiende. Mondonj Tamo Koba a na e tamo bole une saiqoqi qa merbqas. Di ijo awai bole. Tamo Koba a kumbra bole tintinj na tamo ungasari nanqi peginjrqas. Peginjrqqa bati deqa a awai bole di e ebqas. A e segi awai ebqasai. Tamo kalil Yesus a lanj goge na brantim unqajqa deqa areboleboleinjreqnu qaji nanqi dego awai bole enjrqas.

Pol na Timoti minjej, “Ni ijoq urur au”

⁹ O Timoti, ni ijoq urur au. ¹⁰ Ni que. Demas a mandam endeqa kumbra qa tulanj areareteqnu. Deqa a na e uratbosiqa Tesalonaika qureq gilej. Kresens a Galesia sawaq gilej. Taitus a Dalmesia sawaq gilej. ¹¹ Aqo Luk wo segi unum. Deqa ni Mak osimqqa endeq boiy. Mak a tamo bole. A na e aqaryaiboqnsiqa wau bole yeqnu. ¹² Tikikus agi e na qarinyonam Efesus qureq aiyej.

¹³ Ni ijoq bqa osimqqa ijo gara jugo Troas qureq di uratem qaji di osim osau. Agi Karpus aqa talq di uratem unu. Ijo buk qudei dego osau. Ariya ijo pepa lulumo qudei wagme nanjo jegara na gereiyo qaji di dego osim osbetbe. Ni are walmai.

¹⁴ Bras na inji inji gereiyo tamo aqa njam Aleksander a na e ugeugeiboqnej. Deqa mondonj Tamo Koba a na kamba Aleksander njolawotqas. ¹⁵ Aleksander a nami iga jeutgoqnsiqa gago anjam tulanj ugeugeiyoqnej. Deqa ni a qa geregere njam atoqne.

¹⁶ Jeu tamo nanği nami e ojsib anjam pegiyo talq di tigeltbeb bati deqa tamo bei na e taqbosai. Tamo kalil nanği e uratbosib jaraiyeb. Deqa e Qotei endegsi pailyem, “O Abu, ni nanço une deqa olo kambatnjraime.” E degsi Qotei pailyem. ¹⁷ Ariya Tamo Koba Yesus a segi na e taqbosiqa siŋgila ebej deqa e anjam pegiyo talq di tigelosim Yesus aqa anjam bole mareqnamqa sawa bei bei qaji nanği quoqneb. Qotei na e aqaryaibosiqa baun juwan nanço medabuq na e osiq taqal waibej. ¹⁸ Deqa e endegsi qalieonum. Jeu tamo nanği boqnsib kumbra uge uge ebqa maroqrib Qotei na e aqaryaiboqnsim nanço banq dena e oqnsim taqal waiboqnas. Osim bunuqna a na e lan qureq osi oqsim dia e taqatbosim ijo Mandor Koba sqas. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnoqom. Bole.

¹⁹ O Timoti, ni na ijo kaiye anjam endi osim tamo nanği Onesiforus aqa talq di unub qaji nanği ti Prisila Akwila wo nanği koba na minjrime. ²⁰ Erastus a Korin qureq di unu. Trofimus a Miletus qureq di ma ti sonaq e na uratem unu. ²¹ Ni ijoq urur boqumat. Ni tariñoqnim ulili bati bo uge.

Yubulus na Pudens na Linus na Klodia na nanği qolqe Kristen tamo kalil nanği ti koba na kaiye anjam endi inoq qarinyonub.

²² Tamo Koba a na ino qunun geregere taqateme. Osim ninği kalil qa are boleiyeme. Bole.

TAITUS

¹ E Pol. E Qotei aqa wau tamo. Yesus Kristus na e qarinjbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Tamo ungasari Qotei na giltinrej qaji nanqi aqa anjam minjroqnitqa qusib Yesus qa nanjo areqalo singilatqajqa deqa qarinjbej. E na nanqi aqaryainjritqa nanqi Qotei aqa anjam geregere qaliosib aqa kumbra dauryqajqa deqa ti qarinjbej. Qotei aqa anjam di gisañ sai. Di anjam bole. ² E na nanqi aqaryainjritqa nanqi nambile gaigai sqajqa deqa e waueqnum. Nanqi nambile di oqajqa tariñoqnsib unub. Tulañ nami Qotei a ingi ingi kalil atosaisosiq a na nambile di iga egwajqa marej. A bole marej. A gisañosaieqnu. ³ Bati kereonaqa a na aqa anjam maro tamo nanqi wau enjrej. Kumbra dena a na aqa segi anjam babetj. A na e dego wau ebej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Anjam dena a na iga padalo sawaq na elenjej.

⁴ O Taitus, e anjam endi nenjrenjyosim inoq qarinyonum. Aqo ombla Kristen tamo ungasari kalil nanqi koba na areqalo quajatosim Yesus qa gago areqalo singilateqnum. Deqa ni ijo anjro bole bul. Gago Abu Qotei wo Kristus Yesus agi iga elenjej qaji wo nanqi aiyel ni qa are boleinjrimqa ni lawo na soqnime.

Pol na Taitus minjej, “Ni na Kristen nanjo gate atelej”

⁵ O Taitus, e ni Krit nuiq di uratmem unum. Krit nuiq di Qotei aqa wau koboosai unu. Deqa ni na wau di kobotosim qure segi segiq di Kristen nanjo gate atelej. Agi e nami wau deqa ni mermem. ⁶ Deqa ni unime. Ni tamo bei a Kristen nanjo gate atqa osimqa a peleyosim aqa kumbra kalil unsim di ni a gate ate. Tamo di a tamo ungasari kalil nanjo njanjalaq di une saiqoji soqneme. A unja aiyeltaiq. Aqa anjro nanqi Yesus qa nanjo areqalo singilatosis soqnebe. Nanqi kumbra uge uge yoqnaib. Nanqi diqoqnsib nanjo ai abu nanjo anjam gotranjoqnaib. ⁷ Ni qalie, Kristen nanjo gate nanqi Qotei aqa wau taqateqnu. Deqa ni tamo bei a gate atqa osimqa ni aqa kumbra endeqaji unsim a gate ate. A tamo ungasari kalil nanjo njanjalaq di une saiqoji unu. A aqa segi ñam soqtosaieqnu. A Kristen tamo ungasari nanqi njirin na taqatnjrosaeqnu. A urur minjin oqetosaieqnu. A ya uge uyoqnsiq nanariosaeqnu. A qoto ani tamo sai. A silali koba oqnaqajqa tulañ arearetosaieqnu. ⁸ Tamo lanaj nanqi aqa meq beqnaqqa oqnsiq geregereinjreqnu. A kumbra bole bole dauryqajqa are qaloqnsiq areqalo bole ti unu. A kumbra tinjin ti Qotei aqa segi kumbra bole ti di dauryqajqa tulañ areareteqnu. A aqa segi so geregere taqateqnu. ⁹ A Yesus aqa anjam bole iga plalteqnum qaji di singila na ojeqnu. Deqa a anjam di geregere palontoqnsiq Kristen nanjo are tigeltetnjreqnu. Tamo qudei nanqi anjam di gotranjeqnaib a na nanqi tingitnjroqnsiq dalnjreqnu.

Krit nuiq di tamo gargekoba nanqi gisañeqnu

¹⁰ O Taitus, Krit nuiq di anjam gotranjo qaji tamo gargekoba unub. Tamo nanqi di anjam lanja lanja maroqnsib tamo ungasari nanqi gisa gisañjreqnu. Tamo nanqi di Juda tamo. Deqa nanqi na tamo mulun breinjraqajqa tulañ singilaeqnu. ¹¹ Nanqi na Kristen nanjo silali yainjra are qaloqnsib anjam uge uge iga marqajqa getento qaji di plaltoqnsib minjreqnu. Nanqi degyeqnu deqa nanqi na Kristen qudei nanjo anjro ti nanjo was nanqi ti areqalo ugetetnjreqnaqqa nanqi Qotei aqa gam bole olo urateqnu. Deqa Taitus, ni na tamo uge deqaji nanjo medabu getentosim saidnjre. ¹² Nami Krit

nuiq di qalie tamo bei a anjam endegsi marej, “Krit tamo kalil nanqi gisan ani. Nanqi tamo uge. Nanqi wagme juwan bul. Nanqi qunjan bolet. Nanqi wauqa asgim ani.” ¹³ O Taitus, aqa anjam di bole. Deqa ni singila na tamo uge uge nanqi tingitnjroqne. Yimqa nanqi Yesus qa nanjo areqalo geregere singilatqab. ¹⁴ Osib nanqi Juda nanjo gisan anjam ti tamo nanqi Qotei aqa anjam bole qoreiyeqnub qaji nanjo dal anjam ti quqwa uratqab.

¹⁵ Tamo ungasari Qotei aqa namgalaq di jiga saiqoji unub qaji nanqi qalie, inji uyo kalil jiga saiqoji unu. Deqa nanqi oqnsib uyeqnub. Ariya tamo ungasari kumbra jigat dauryoqnsib Yesus qa nanjo areqalo singilatosaieqnub qaji nanqi torei jiga ti. Deqa nanqi mareqnub, “Inji inji kalil jigat.” Nanjo areqalo ti nanjo are miligi ti tulan jigat. ¹⁶ Nanqi segi mareqnub, “Iga Qotei qa qalie bole.” Di gisan. Nanqi kumbra uge uge yeqnub dena iga poiqe qnu, nanqi Qotei qoreiyeqnub. Deqa Qotei na nanqi torei walinjre qnu. Nanqi Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo unub. Nanqi kumbra bole bei dauryqa keresai bole sai.

2

Tamo qeli nanqi kumbra bole bole yoqnebe

¹ O Taitus, ni Qotei aqa anjam bole plaltoqne. ² Ni na tamo qeli nanqi anjam endegsim minjroqne, “Ningi nunjo so geregere taqatiy. Osib areqalo bole ti sosib kumbra bole bole yoqniy. Ningi Qotei aqa anjam bole geregere qalieosib qalaqalaiyo kumbra yoqnsib gulbe kalil qoboioqnsib singila na tigelesoqniy.” O Taitus, ni na tamo qeli nanqi anjam degsim minjroqne.

³ Ni na uja qeli nanqi anjam endegsim minjroqne, “Kumbra bole kalil Qotei a areareteqnu qaji di ningi dauryosib soqniy. Ningi yomuoaqnaib. Wain uyoqnsib nanarioqnaib. Ningi na Kristen nanqi kumbra bole osornjroqniy. ⁴⁻⁵ Osib uja meli nanqi dalnjribqa nanqi kumbra endegsib yoqnebe. Nanqi nanjo tamo ti nanjo angro ti qalaqalainjroqnebe. Nanqi areqalo bole na walwelosib Qotei aqa namgalaq di une saiqoji soqnebe. Nanqi Kristen nanqi gereinjroqnebe. Nanqi nanjo tal geregere taqatosib nanjo tamo nanjo anjam dauryoqnebe. Nanqi kumbra bole degyoqnuqbqa nanjo tamo nanqi na unjrsibqa Qotei binjosib aqa anjam yomuiyqa uratqab.” O Taitus, ni na uja qeli nanqi anjam degsim minjroqne.

Pol na Taitus minjei, “Ni kumbra bole yoqnim angro meli nanqi unsib dauryqab”

⁶ Ariya ni na angro meli nanqi dego are tigeltetnjroqnimqa nanqi areqalo bole na walweloqnebe. ⁷ O Taitus, ni kumbra bei yqa osimqa kumbra bole segi yoqne. Yimqa angro meli nanqi ino kumbra di unoqnsib dauryoqnuqab. Ariya ni gisan anjam maroqnaim. Ni anjam palontqa osimqa anjam bole segi palontoqne. Alan anjam koba maroqnaim. Digoqnaim. Areqalo bole ti sosim kumbra bole bole yoqne. ⁸ Ni anjam bole segi palontoqnimqa tamo nanqi ino anjam di uge qa marqa keresai. Deqa jeu tamo nanqi na iga yomuigwa keresaiinjrimqa nanqi jemainjrqas.

Kangal tamo nanqi gaigai nanjo wau qa gate nanjo sorgomq di soqnebe

⁹ O Taitus, ni na kangal tamo nanqi anjam endegsim minjroqne, “Ningi gaigai nunjo wau qa gate nanjo sorgomq di sosibqa wau bole bole nanqi arearetnjre qnu qaji di yoqniy. Ningi nanjo medabu ojoqnaib. ¹⁰ Osib nanjo

ingi bei bajinaib. Ningi nanngo anjam geregere dauryosib nanngi kumbra bole bole enjroqniy. Yimqa nanngi nunngo kumbra deqa tulan areboleboleinjrqas. Ningi kumbra bole kalil yoqnbqqa nunngo wau qa gate nanngi unoqnsib Qotei agi iga elenjej qaji aqa anjam tulan binjiyoqnsib maroqngqab, 'Di anjam bole-juja.' ” O Taitus, ni na kanjal tamo nanngi anjam degsim minjroqne.

Iga Yesus bqajqa bati qa tariñoqngom

¹¹ Iga qalie, Qotei a iga qa are boleiyeqnu. Aqa kumbra di a na boleq atsiq iga osorgej. Deqa a na tamo ungasari kalil nanngi padalo sawaq dena elenqa kere. ¹² Qotei a iga qa are boleiyeqnu aqa kumbra dena iga endegsi osorgeqnu, iga Qotei qoreiyqajqa kumbra ti mandam qaji areqalo uge uge ti torei uratekritqom. Osim iga mandam tamo ungasari nanngo ambleq di sosimqa areqalo bole na ti kumbra bole na ti Qotei aqa kumbra na ti walweloqngom. ¹³ Walweloqnsim ingi bole bole iga mondon oqom qaji di oqajqa tariñoqngom. Yesus Kristus a segi Qotei. A singila koba ti unu. A na iga elenjej. Mondon a wala bole ti rian koba ti osim lan qureq na bqas. Iga di unqajqa tariñoqngom. ¹⁴ Yesus a gago uneq na iga awaigosim iga aqa segi tamo ungasari tinjin sqajqa deqa marsiq aqa segi nambile uratosiq iga qa moiyej. Deqa iga gaigai kumbra bole dauryqajqa singilaoqngom.

¹⁵ O Taitus, ni gaigai Kristen tamo ungasari nanngi anjam di minjroqnimqa nanngi quoqnsib dauryoqngqab. Ni na tamo ungasari anjam gotranjyeqnu qaji nanngi tingitnjroqnsim dalnjroqne. Tamo bei na ino anjam di uge qa maraiq.

3

Qotei a iga qa are boleiyosiq kumbra boledamu egej

¹ O Taitus, ni na Kristen tamo ungasari nanngi anjam endegsim minjroqne, “Ningi na mandor nanngi ti sawa taqato qaji tamo kokba ti nanngo sorgomq di sosibqa nanngo anjam dauryoqniy. Osib gaigai wau bole yqajqa are qaloqniy. ² Ningi tamo qudei nanngi misilin anjam minjroqnaib. Osib anjam na qotoqnaib. Gaigai lawo na sosib tamo ungasari kalil nanngi kumbra bole osornjroqniy.” O Taitus, ni na Kristen tamo ungasari nanngi anjam degsim minjroqne.

³ Ni qalie, iga dego nami areqalo uge ti sosimqa Qotei aqa anjam gotranjyeqnu. Bati deqa Satan na iga gisa gisanjeqnaqa iga Qotei aqa gam bole dauryqa uratoqnsim kumbra uge uge dauryqajqa are pruggeqnaqa gago segi jejamu qa tulan areboleboleigoqnej. Kumbra dena iga singila na taqatgesoqnej. Deqa iga minjin ti are uge ti sosim walweloqnem. Tamo qudei na iga jeutgeqnaqqa iga kamba dego nanngi jeutnjroqnem.

⁴ Ariya bati di Qotei agi iga elenjej qaji a na iga tulan qalaqalaigosiq iga qa are boleiyosiq kumbra boledamu egej. Aqa kumbra di a segi na boleq atej. ⁵ Osiqa iga elenjej. Gago segi wau bole bole iga yoqnem qaji a deqa osiq iga elenosai. A iga qa dulosiq iga lanja elenjej awai saiqoji. Osiqa gago are miligi yansetgosiq aqa Mondor Bole egsiq iga angro bunuj bul nambabtgej. ⁶ Yesus Kristus agi iga elenjej qaji aqa wau na Qotei na aqa Mondor Bole qariyonaqa gago are miligiq aiyej. ⁷ Yesus a iga qa are boleiyej deqa iga Qotei aqa nmgalaaq di tamo bole une saiqoji unum. Deqa mondon iga nambile gaigai sqom. Iga nambile di oqajqa tariñoqnsim unum. ⁸ Qotei aqa anjam di tulan boledamu. Deqa iga anjam di gago areqaloq di singilatqom.

O Taitus, ni Qotei aqa anjam di singila na palontoqnimqa tamo ungasari Qotei qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi quoqnsib kumbra bole bole

yoqñqab. Anjam dena tamo unğasari nanğı aqaryainjreqnu. ⁹ Tamo qudei nanğı laña laña niriñoqnsib nanari anjam maroqnsib laqñub. Nanğı Moses aqa dal anjam qa ti nanğı moma nanğı ñam qa ti anjam na qoteqñub. Nanğı anjam di marqajqa tulan arearetnjreqnu. Iga qalie, anjam dena iga aqaryaiğwa keresai. Deqa Taitus, ni tamo deqaji nanğı anjam di quetnjraim. Torei urat.

¹⁰ Tamo bei na Kristen tamo unğasari nanğı areqalo ugetetnjrsim nanğı pupoinjrimqa ni na tamo di minjimqa aqa kumbra di uratem. A ni quetmosaiamqa olo minje. Minjimqa olo quetmosaiamqa ni a uratosim torei qoreiye. ¹¹ Ni qalie, tamo deqaji nanğı Qotei aqa gam torei urateqñub. Nanğı une yo qaji tamo unub. Nanğı une dena nanğı osornjreqnu, nanğı tamo uge.

Pol na Taitus minjej, “Ni urur bosim e itbe”

¹² Ariya Taitus, ni que. E na Artemas kiyo Tikikus kiyo qarinyitqa a inoq gilqas. Gilsim mermimqa ni urur bosim Nikopolis qureq di e itbe. Yuwal ugeo bati qa e dia sqai. Soqñit ni bosim dia e itbe. ¹³ Apolos wo dal anjam qalie tamo Senas wo nanğı aiyel ino qure uratosib walwelqa laqñibqa ni na aqaryainjrimqa nanğı gamq di inğı bei qa truquqasai.

¹⁴ Ni na Kristen nanğı anjam plaltosim minjroqñimqa nanğı wau bole yoqñqajqa geregere qalieosib tamo qudei inğı inğı qa truqueqñub qaji nanğı aqaryainjroqñebe. Nanğı laña sosib wau bole bole yosaio uge.

¹⁵ Kristen kalil e koba na endi unum qaji nanğı na ni kaiyeimonub. Deqa ni na kamba tamo unğasari iga tulan qalaqalaigeqñub qaji nanğı gago kaiye anjam endi minjrime. Tamo unğasari nanğı di iga koba na Yesus qa gago areqalo siñgilateqñum.

O ijo was, Qotei a niñğı kalil qa are boleiyeme. Bole.

FILEMON

¹ O Filemon, e Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. E aqa anjam mare mare laqnem deqa jeu tamo nanqi na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. Aqo gago was Timoti wo anjam endi nenjgrejyosim inoq qarinyonum. Ni gago Kristen was bole. Ni iga koba na wau qujai. ² Aqo ayel anjam endi ni qa ti gago jaja Apia qa ti Arkipus qa ti Kristen tamo ungasari kalil ino talq di loueqnub qaji nanqi qa ti qarinyonum. Arkipus a iga koba na qoto tamo bulosim Qotei aqa wau ojeqnum.

³ Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanqi ayel ninqi qa are boleinjrimqa ninqi lawo na soqniy.

Filemon a kumbra tulan boledamu yoqnej deqa Pol a areboleboleiyoqnej

⁴ E gaigai ijo Qotei binjiyoqnsim ni qa pailyeqnum. ⁵ E ni qa anjam endegsi queqnum, ni na Tamo Koba Yesus tulan qalaqalaiyoqnsim a qa ino areqalo singilateqnum. Osim ni na Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanqi dego qalaqalainreqnum. ⁶ Ni iga ti beterosim koba na Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa e endegsi Qotei pailyeqnum, “O Abu, ni na Filemon iga ti aqaryaigimqa iga powo bole osim ingi bole bole Kristus a iga egeqnu qaji di geregere poigwas.” ⁷ Od, was, e qalieonum, ni na Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanqi qalaqalainjroqnsim nanqo are tulan singilatetnjreqnum. Ino kumbra dena ijo are latetbeqnaqa e areboleboleibeqnu.

Pol na Filemon minjej, “Ni na Onesimus qalaqalaiyime”

⁸ O Filemon, e qalieonum, ino kumbra kalil bole. Deqa e ni kumbra bei yqajqa mermitqa ni ijo anjam daurye. E Kristus aqa nam na ni singila na mermqa kere. ⁹ Ariya e ni tulan singila na mermqasai. Aqo ombla qalaqalaiyo kumbra dauryeqnum deqa e ni lawo na mermqai. E Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. E aqa anjam mare mare laqnem deqa jeu tamo nanqi na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. ¹⁰ E tonto talq endi sonamqa ino kanqal tamo Onesimus a ni uratmosiq ulanjosiq Rom qure endeq bosiq e itbej. E itbonaqa e Yesus aqa anjam minjnamqa a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej. Deqa bini a ijo angro bul unu. Deqa e ni mermqai, ni a kumbra bole osoryime. ¹¹ A nami kanqal tamo bolesai soqnej deqa a ni qa wau bole yosaiqnej. Ariya bini a kanqal tamo bolequja unu deqa a ni qa wau bole yoqnaqa kere. A e qa dego wau bole yoqnaqa kere.

¹² Ariya endego e Onesimus qarinyonum a inoq olo bqo. Deqa e a qa are ugeibqo. Di kiyaaqa? E a tulan qalaqalaiyeqnum deqa. ¹³ E Yesus aqa anjam bole qa waueqnum deqa e tonto talq endi unum. Ariya ijo are koba endegsi unu. E Onesimus olo osiy a e ombla tonto talq endi sosim a na e aqaryaiboqnaqa. A ino kanqal tamo unu deqa a na e aqaryaibqas di ni na dego e aqaryaibqam. ¹⁴ Ariya e Onesimus qarinyonum inoq olo bqo. E endegsi are qalonum. Ni na e aqaryaibqa are soqnim ni ino segi areqalo na e odbosim Onesimus olo ijoq qarinye. E singila na ni mermqasai.

¹⁵ Bole, Onesimus a bati truquyala ni uratmej. E are qalonum, Qotei a segi na gam gereiyonaqa Onesimus a ni uratmej. Di kiyaaqa? Ni na a olo osim ninqi ombla bati gaigai sqajqa deqa. ¹⁶ Onesimus a ino kanqal tamo segi sai. A ino Kristen was bole. A ijo Kristen was dego. Deqa e a tulan qalaqalaiyeqnum. A ino kanqal tamo bolequja. A ni ombla Tamo Koba beteryejunub. Deqa e qalieonum, ni a olo tulan qalaqalaiyoqnaqam.

¹⁷ Ni e ombla Yesus aqa wau tamo unum edegosim Onesimus osim geregereiyogne. Ni e osim geregereibeqnum dego kere. ¹⁸ Onesimus a une bei ni emej kiyo? A ino silali bei nami yaimosiq olo ni emqajqa mermosiqa bunuqna ni emosai kiyo? Degamqa ni na merbimqa e kamba silali di keretosiy ni olo emqai. ¹⁹ E Pol. Anjam endi e ijo segi ban na nenjrenyonum. Ni e merbimqa Onesimus a ino silali bei yaimej qaji di e na kamba olo ni emekritqai. Ariya ni que. Nami e Yesus aqa anjam ni mermonam qusim are bulyem. E ino qunun qa aqaryaimem. Deqa e ni endegsi mermqa kere, ni na kamba olo ino segi nambile e ebekritime. Ariya e degsi ni mermqa uratonum. ²⁰ O ijo was Filemon, ni que. Aqo ombla Tamo Koba Kristus aqa tamo unum deqa ni aqa nam na olo Onesimus ijoq qarinyosim dena ijo are boletetbe.

²¹ E qalieonum, ni ijo anjam endi dauryqam. Osim ijo anjam endi bunyosim olo Onesimus ijoq qarinyqam. Utru deqa e anjam endi nenjrenyonum. ²² Ijo anjam qujai bei agiende. E are qalonum, Qotei a nungo pailyo qusim gam waqtetbimqa e nungoq olo bqai. Deqa Filemon, e ino talq di nejiajqqa warum bei ni na gereiyetbe.

Pol aqa wau qujai nanji na Filemon kaiyeiyeb

²³ Aqo Epafra wo ombla tonto talq endi unum. Epafra a dego Kristus Yesus aqa wau tamo. A Yesus aqa anjam mare mare laqnej deqa jeu tamo nanji na a ojsib tonto talq endi waiyeb unu. A na ni kaiyeimqo. ²⁴ Mak na Aristarkus na Demas na Luk na nanji qolqe dego ni kaiyeimonub. Nanji e koba na wau qujai.

²⁵ Tamo Koba Yesus Kristus a ninji qa are boleiyosim nungo qunun geregere taqatoqname. Bole.

HIBRU

Qotei aqa Njiri a na iga anjam mergeqnu

¹ Nami Qotei na gago moma utru nanġi anjam minjroqnej. A gam endena nanġi anjam minjroqnej. A na aqa medabu o qaji tamo nanġi qarinjneqnaqa nanġi giloqnsib bati gargekoba gago moma utru nanġi anjam minjroqneb. ² Ariya bini Qotei na iga dego anjam mergeqnu. Diġo bati jomqo deqa a na aqa Njiri aqa medabu na iga anjam mergeqnu. Qotei na aqa Njiri giltej deqa a inġi inġi kalil oqas. Aqa ban na Qotei na mandam atej unu. ³ A na Qotei aqa rian koba iga osorgeqnu. Aqa so ti Qotei aqa so ti ombla kerekere. Aqa anjam sinġila ti unu. Anjam dena a na inġi inġi kalil sinġilatejunu. A gago une kobotetgosiq laj qureq oqsiq Qotei sinġila koba ti unu qaji aqa ban woq di awejunu.

Qotei aqa Njiri a laj anġro nanġi tulaġ bunjrejunu

⁴ Qotei na aqa Njiri ñam kobaquja yej. Ñam dena laj anġro nanġo ñam tulaġ bunjejunu. ⁵ Nami Qotei na aqa Njiri endegsi minjej, “Ni ijo segi Anġro.

Bini e ino Abu unum.”

Osiqa olo anjam bei dego aqa Njiri qa endegsi marej, “E aqa Abu sqai. A ijo Anġro sqas.” Ariya Qotei na aqa laj anġro nanġi anjam degsi minjrosaiqnej.

⁶ Nami Qotei na aqa Njiri matu qarinyim mandamq aiqa osiqa a qa olo anjam endegsi marej, “Ijo laj anġro kalil nanġi aqa sorgomq di dosib a qa louoqnaqab.” ⁷ Ariya Qotei a laj anġro nanġi qa anjam degsi marosaiqnej. A nanġi qa endegsi marej,

“E ijo laj anġro nanġi wau enjrem.

Deqa nanġi jagwa ti ñamyuwo ti bulosib ijo wau ojeqnu.”

⁸ Ariya Qotei na aqa segi Njiri endegsi minjej,

“O Qotei, ni bati gaigai Mandor Koba sqam.

Ni tamo bole unum deqa ni na ino segi tamo unġasari nanġi taqatnjroqnaqam.

⁹ Ni kumbra bole yqajqa tulaġ arearetmeqnu.

Ni kumbra uge yqajqa arearetmosaieqnu.

Deqa ino Qotei na ni giltmosiqa ino gateq di goren bilentosiq ñam kobaquja emej.

Deqa ni tulaġ areboleboleimeqnu.

Ino arebolebole dena ino was nanġo arebolebole tulaġ bunjejunu.”

¹⁰ Qotei na aqa Njiri degsi minjsiqa olo anjam bei dego endegsi minjej,

“O Tamo Koba, ni nami mandam atem unu.

Osim laj dego ino segi ban na gereiyem.

¹¹ Laj ti mandam ti kobaqab.

Ariya ni bati gaigai sqam.

Laj ti mandam ti gara jugo bulosib sarisib ugeqab.

¹² Tamo bei na aqa gara lubtoqnsiq taqal ateqnu

dego kere ni na laj ti mandam ti lubtosim taqal atqam.

Tamo bei na aqa gara piqtoqnsiq taqal ateqnu

dego kere ni na laj ti mandam ti piqtosim taqal atqam.

Ariya ni segi bulyqasai.

Ni bati gaigai degsi sqam.

Ino sqajqa bati kobaqasai.”

¹³ Qotei na aqa Njiri degsi minjsiqa olo minjej,

“Ni ijo banj woq endi awesoqnimqa e na ino jeu tamo kalil nanği elenjosiy ino singaq di atelenqai.” Qotei na anjam deqaji aqa lanj angro nanği minjrosai oqnej. ¹⁴ Lanj angro nanği Qotei aqa Njiri bul sai. Nanği Qotei aqa wau ojo qaji mondor. A na nanği qarijnjreqlaqa nanği aqa wau ojeqnu. Nanjo wau agiende. Nanği giloqnsib tamo unğasari a na elenqas qaji nanği aqaryainjreqlub.

2

Qotei na iga elenjej aqa wau di tulanj kobaquja

¹ Deqa ijo was, anjam ninği nami quoqneb qaji di ninği olo singila na ojsib dauryiy. E dego anjam di dauryqai. Iga dauryqasai di iga ulonjosim anjam di torei urato uge. ² Nami Qotei na aqa lanj angro nanjo medabu na gago moma utru nanği anjam minjroqnej. Anjam di singila koba. Deqa tamo unğasari kalil anjam di gotranjyoqneb qaji nanği Qotei na kambatnjroqnsiqa awai uge enjroqnej. ³ Bunuqna Qotei na iga padalo sawaq na elenjej. Aqa wau di tulanj kobaquja. Iga Qotei aqa wau di qoreiyqom di iga awai tulanj ugedamu turqom. Awai di iga britosim jaraıqa keresai.

Namoqna gago Tamo Koba a na iga elenqajqa anjam di mare mare laqnej. Onaqa tamo nanği aqa anjam di quoqneb qaji nanği kamba olo mare mare laqneb. Osib iga endegsib mergoqneb, “Anjam di bole.” ⁴ Yeqlaqa Qotei na nanjo anjam di singilatoqnej. A gam endena nanjo anjam singilatoqnej. A Mondor Bole aqa wau segi segi jeisiq enjreqlaqa nanği manwa ti kumbra singila ti babtoqneb. Qotei aqa segi areqalo na a degyoqnej.

Qotei na iga elenjej aqa wau di Yesus a segi na tigeltej

⁵ Mondorj Qotei na mandam bunuj atqas. Iga qalieonum, Qotei na aqa lanj angro nanği mandam bunuj di taqatqajqa wau enjrosai. ⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenjeyeb unu,

“O Qotei, ni kiyaqqa tamo nanği qa are qaleqnum?”

Osim nanği qa duloqnsim aqaryainjreqlum?

⁷ Ni na tamo nanği lanj angro nanjo sorgomq di atem unub.

Deqa nanği lanj angro nanjo sorgomq di sokiñala soqñib

bunuqna ni na nanjo ñam olo soqtetnjrimqa

nanjo ñam tulanj kobaosim lanj angro nanjo ñam bunjyas.

⁸ Od, ni na inği inği kalil osim tamo nanjo sorgomq di atim sqab.”

O ijo was, Qotei aqa anjam degsi unu deqa iga qalieonum, a na inği inği kalil osim tamo nanjo sorgomq di atim sqab. A inği bei uratqasai. Ariya bini iga uneqnum di inği inği kalil tamo nanjo sorgomq di sosai. ⁹ Ariya iga Yesus uneqnum. Nami a lanj angro nanjo sorgomq di sokiñala soqnej. Bati deqa Qotei a tamo kalil nanği qa are boleiyonaqa kumbra dena Yesus a nanjo padalo sawa osiq moiyej. A jaqatinj koba osiq moiyej deqa Qotei na aqa ñam olo soqtetosiqqa ñam kobaquja yej.

¹⁰ Qotei a inği inği kalil qa utru. A na inği inği kalil gereiyej. A na aqa angro gargekoba nanği joqsim lanj qureq oqwajqa deqa are qalsiq Yesus singilatonaga a jaqatinj koba ej. Siqa aqa jaqatinj dena a Qotei aqa anjam torei dauryekritosiq tamo nanği elenqajqa wau tigeltej. Qotei a degsi Yesus singilatej di kumbra bolequja. ¹¹ Iga qalie, Yesus aqa angro kalil a na aqa segi kumbra boleq di atej qaji nanği a ombla Abu qujai. Deqa a na nanği minjreqlu, “Ninği ijo was tinjinj.” A nanği was qa minjrqajqa jemaiyosaieqnu. ¹² Deqa a na aqa Abu endegsi minjej,

“O Qotei, e na ijo was nan̄gi di ino ñam qa sainjroqñqai.

Nan̄gi louqa korooqñibqa e nan̄go ambleq di tigelqñsiy ino ñam soqtoqñqai.”

¹³ Yesus a degsi aqa Abu minjsiqa olo endegsi marej, “E Qotei qa ijo areqalo singilatosiy a qa tarin̄joqñsiy sqai.” Osiqa marej, “Nin̄gi e nubiy. An̄gro kalil Qotei na ebej qaji nan̄gi di e koba na unum.”

Yesus na iga aqaryaigwa osiqa tamo bulyosiq moiyej

¹⁴ Yesus aqa an̄gro nan̄gi di mandam tamo. Deqa Yesus a dego mandam tamo bulyosiq moiyej. A Satan aqa singila kobotqa marsiq deqa moiyej. Satan a moiyo qa utru. A na tamo un̄gasari nan̄gi moiyo tñjr̄qajqa singila ti unu. ¹⁵ Deqa nan̄gi moiqa ulaeqñab Satan a nan̄gi singila na ojeleñeqnu. Ariya nan̄gi degsib ulaeqñsib sonabqa Yesus a nan̄gi Satan aqa ban̄q dena elen̄qajqa marsiq moiyej.

¹⁶ Yesus a lan̄ an̄gro nan̄gi aqaryain̄jrqa osiq moiyo sai. A Abraham aqa moma nan̄gi aqaryain̄jrqa osiq moiyej. ¹⁷ Utru deqa a aqa was kalil nan̄gi bulosiq tamo yuej. Deqa bini a atra tamo gate sosisiq Qotei aqa wau ojeqnu. A tamo un̄gasari nan̄gi qa dulosim nan̄gi aqaryain̄jr̄qajqa deqa marsiq atra tamo gate brantej. A tamo bole unu deqa a Qotei aqa an̄jam kalil dauryoqñsiqa aqa wau ojeqnu. Aqa wau agiende. A na tamo un̄gasari nan̄go une kobotetñjr̄oqñsiqa Qotei aqa min̄jin̄ taqal waiyeqnu. ¹⁸ Gulbe gargekoba Yesus aqa jejamuq di branteqñnaqa a jaqatñ koba oqnej. Deqa a na tamo un̄gasari gulbe oqñsib uneq aiqa laqñub qaji nan̄gi geregere aqaryain̄jrqa kere.

3

Yesus aqa ñam na Moses aqa ñam tulan̄ bun̄yejunu

¹ O Kristen was kalil, Qotei lan̄ qureq di unu qaji a na nin̄gi metñgej deqa nin̄gi Yesus qa are qaloqñiy. Yesus a Qotei na aqa an̄jam mare mare laqajqa qarinyej. A gago atra tamo gate unu. Deqa iga aqa ñam boleq di maroqñqom. ² Qotei na Yesus min̄jej, “Ni ijo wau oje.” Onaqa Yesus a Qotei aqa wau di uratosai. A wau di geregere ojoqnej. Moses a dego nam̄i Qotei aqa wau geregere ojoqnej. A Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄go ambleq di wauoqnej. Tamo un̄gasari nan̄gi di Qotei aqa tal bul soqñeb. ³ Iga qalie, tamo nan̄gi tal ateqñub qaji nan̄go ñam kobaquja. Tal aqa ñam kiñala. Yesus a tal ato qaji tamo bul soqnej deqa Qotei na a ñam kobaquja yej. Yesus aqa ñam dena Moses aqa ñam tulan̄ bun̄yejunu. ⁴ Tal kalil agi tamo nan̄gi na ateqñub. Ariya Qotei a segi na in̄gi in̄gi kalil ateleñej. ⁵ Moses a kan̄gal tamo bul sosisiq Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄go ambleq di wauoqnej. Deqa Moses aqa ñam kiñala. Tamo un̄gasari nan̄gi di agi Qotei aqa tal bul soqñeb. Moses a nan̄go ambleq di wau geregere yoqnej. A Qotei aqa medabu oqñsiqa kumbra bunuqna brantqas qaji deqa an̄jam maroqnej. ⁶ Ariya Kristus a Qotei aqa Niri. Deqa Qotei na a wau yonaqa a Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄gi taqatñjr̄oqnej. Tamo un̄gasari nan̄gi di agi Qotei aqa tal bul unub. Kristus a wau di geregere yoqnej. A Qotei aqa Niri deqa iga gaigai gago areqalo a qa singilatoqñsim a mondon olo bosim iga boletgwajqa deqa tarin̄joqñsim sqom. Iga degyqom di iga dego Qotei aqa tal bul sqom.

Tamo qudei nan̄gi Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqasai

⁷ Iga Qotei aqa tamo un̄gasari unum deqa iga Mondor Bole aqa an̄jam qusim dauryqom. Aqa an̄jam agiende,

“Bini bati endi ningi Qotei aqa medabu quoqniy.

⁸ Ningi nungo are miligi getentaib.

Ningi nungo moma utru nanngi bul saib.

Agi nami nungo moma utru nanngi ijo medabu quqwa asginjreqlaqa gotranjoqneb.

Nangi wadau sawaq di ijo singila laña tenemtoqneb.

⁹ Nangi ijo singila bati gaigai unoqneb gilsil gilsiq wausau 40 koboej.

Ariya nanngi deqa e qa are qalosaioqneb.

¹⁰ Deqa e nanngi qa minjin oqnaqa marem,

‘Nanngi nanngo are miligiq di e daurbosaieqneb.

Nangi gaigai ijo gam bole urateqneb.’

¹¹ Deqa e nanngi qa minjin oqnaqa endegsi minjrem,

‘Ningi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai. E bole merngonum.’”

¹² O ijo was, ningi geregere nam atoqniy. Ningi nam atqasai di ningi qudei nungo are miligi ugeqas. Amqa ningi Yesus qa nungo areqalo singilatqa uratosib Qotei nambile gaigai unu qaji a qoreiyqab. Degaib deqa ningi nam atoqniy. ¹³ Iga mareqnum, “Bini bati endi.” Deqa ningi bati gaigai nungo Kristen was nanngi singilatnjoqniy. Une aqa kumbra na ningi qudei gisanjosim nungo are miligi getentaim deqa ningi degyoqniy. ¹⁴ Iga nami Qotei qa gago areqalo singilatoqneb. Ariya gago areqalo di iga olo singila na ojesosim gilsim moiqom. Iga degyqom di iga Kristus aqa segi tamo ungasari tinjin sqom.

¹⁵ Iga qalie, anjam endegsi unu,

“Bini bati endi ningi Qotei aqa medabu quoqniy.

Ningi nungo are miligi getentaib.

Ningi nungo moma utru nanngi bul saib.

Agi nami nungo moma utru nanngi ijo medabu quqwa asginjreqlaqa gotranjoqneb.”

¹⁶ O ijo was, yai nanngi Qotei aqa medabu quoqnsib olo quqwa asginjreqlaqa gotranjoqneb? Di Israel tamo ungasari agi Isip sawaq di sonabqa Moses na joqsiq gilej qaji nanngi. ¹⁷ Qotei a yai nanngi qa minjin oqnaqa gilsil gilsiq wausau 40 koboej? Di Israel tamo ungasari agi une yoqnsib wadau sawaq di morenoqneb qaji nanngi. ¹⁸ Qotei na yai nanngi endegsi minjrej, “Ningi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai”? Osiqa minjrej, “E bole merngonum”? Di tamo ungasari aqa medabu gotranjoqneb qaji nanngi. ¹⁹ Deqa iga qalieonum, Israel tamo ungasari nanngi di Qotei qa nango areqalo singilatosaiqneb. Utru deqa nanngi Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqa keresai.

4

Qotei aqa tamo ungasari nanngi aqarato sawa miligiq gilqab

¹ Qotei a nami marej, “Ijo segi tamo ungasari nanngi ijo aqarato sawa miligiq gilqab.” O ijo was, sawa di miligiq gilqajqa bati kobosai unu. Deqa ningi ulaoiy. Ningi qudei sawa di miligiq gilqa uratosib ulono uge. ² Moses aqa bati qa Israel tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam bole quoqneb. Iga dego Qotei aqa anjam bole quoqneb. Ariya Israel nanngi anjam di laña quoqnsib nango areqaloq di singilatosaiqneb. Deqa anjam dena nanngi yala aqaryainjrosaiqneb.

³ Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa a na odgim iga aqa aqarato sawa miligiq gilqom. Agi nami Qotei a Israel nanngi qa endegsi marej, “E nanngi qa minjin oqnaqa minjrem,

‘Ninigi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai. E bole merngonum.’” Kumbra di Moses aqa bati qa brantej. Ariya iga qalie, tulan nami Qotei a mandam atsiqa aqa wau kalil kobotej. ⁴ Agi aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb, “Qotei na aqa wau kobotosiqa bati 7 onaqa a aqaratej.” ⁵ Osib bunuqna anjam endi nenngrenyeb, “Nanigi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai.” ⁶ Deqa iga qalieonum, aqarato sawa di miligiq gilqajqa bati koboosai unu. Tamo ungasari qudei nanigi miligiq gilqa kere. Tamo ungasari nami Qotei aqa anjam bole quoqnsib gotranjoqneq qaji nanigi aqa aqarato sawa miligiq gilosai. ⁷ Deqa wausau gargekoba gilnaqa Qotei a olo aqarato bati bunuj atej. Agi a Devit aqa medabu na endegsi marej, “Bini bati endi ninigi Qotei aqa medabu quoqniy.

Ninigi nungo are miligi getentaib.”

Devit aqa bati qa Qotei a marej, “Bini bati endi.” Anjam dena iga endegsi osorgeqnu, Qotei a tamo ungasari nanigi aqa aqarato sawa miligiq gilqajqa olo bati bunuj atej.

⁸ Josua na aqarato di Israel nanigi enjrosai. Enjrej qamu Qotei a bunuqna olo bati bunuj atqa marosai qamu. ⁹ Deqa iga qalieonum, Qotei aqa segi tamo ungasari nanigo aqarato bini unu. Iga yori bati gaigai aqarateqnum dego kere. ¹⁰ Iga qalie, tamo a Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqas di a aqa wau kobotosim aqaratqas. Agi Qotei a nami aqa wau kobotosiq aqaratej dego kere. ¹¹ Deqa iga aqarato sawa di miligiq gilqajqa tulan singilaqom. Singilaqasai di ninigi qudei Israel nanigo kumbra dauryosib Qotei aqa anjam gotranjosib ulonjo uge.

¹² Qotei aqa anjam a nambile ti unu. Anjam di singila na waueqnu. A serie bul tulan qalat. Deqa anjam dena tamo nanigo are qametnjoqnsiqa nanigo qunun ti tanu ti singa ti miligiq aiyuqnsiqa nanigo areqalo ti nanigo are miligi ti geregere pegiyeqnu. ¹³ Ingi bei a Qotei qa uliqa keresai. Ingi ingi kalil Qotei a atelenej qaji di a na geregere nam atoqnsiq uneqnu. Deqa mondonj a na qujai gago kumbra kalil qa iga pegigwas.

Yesus a gago atra tamo gate unu

¹⁴ Gago atra tamo gate unu. A lanj qureq oqsiq di unu. A Qotei aqa Niri Yesus. Deqa iga aqa nam boleq di maroqnsim ojesqom. ¹⁵ Iga segi singila saiqoji. Deqa iga na gago une aqa singila kobotqa keresai. Ariya gago atra tamo gate unu agi Yesus. Deqa iga endegsi are qalqasai, Yesus a gago une qa iga aqaryaigwa keresai. Iga degsi are qalqasai. Satan na iga walawalaigoqnsiqa uneq waiqwa laqnu. A nami Yesus dego uneq waiyqa maroqnsiq walawalaiyoqnej. Ariya Yesus a segi une saiqoji. ¹⁶ Deqa ijo was, iga Qotei aqa areq gilqajqa ulaqasai. Iga aqa areq giloqnom. A iga qa are boleiyeqnu deqa iga aqa areq giloqnim a iga qa duloqnas. Iga gulbe ti soqnim a iga qa are boleiyuqnsim gago gulbe qa aqaryaigoqnas.

5

Atra tamo gate nanjo wau

¹ Qotei a mandam tamo qudei nanigi giltjnjoqnsiqa nanigi atra tamo gate ateqnu. Atra tamo gate nanjo wau agiende. Nanigi na tamo ungasari nanjo une qa aqaryainjra maroqnsib wagme ingi ingi oqnsib Qotei atraiyeqnu. ² Atra tamo gate nanigi di iga bul mandam tamo. Nanigi dego singila saiqoji unub deqa nanigi une yoqna kere. Deqa nanigi na tamo ungasari powo saiqoji unub qaji nanigi ti tamo ungasari Qotei aqa gam groteqnuq qaji nanigi ti lawo

na aqaryainjreqnub. ³ Nanği dego une ti unub deqa nanği tamo unğasari nanço une qa ti nanço segi une qa ti are qaloqnsib wagme inği inği oqnsib Qotei atraiyeqñub.

⁴ Tamo lanaj bei a aqa segi areqalo na atra tamo gate sqa keresai. Qotei a segi na atra tamo gate nanği metñjroqnsiqa ñam koba enjreqnu. Agi Qotei a nami Aron metosiq atra tamo gate atej.

⁵ Kristus a dego aqa segi ñam soqtosiq atra tamo gate sqa marosai. Qotei na Kristus giltosiqa atra tamo gate atej. Agi Qotei na nami Kristus endegsi minjej,

“Ni ijo segi Angro.

Bini e ino Abu unum.”

⁶ Osiqa olo anjam bei dego Kristus minjej,

“Melkisedek a atra tamo soqnej

dego kere ni bati gaigai atra tamo sqam.”

⁷ O ijo was, Yesus a mandamq endi sosiqa a singa pulutoqnsiqa Qotei pailyoqnej. A qalieej, Qotei na a oqa kere. Yim a moiqasai. Deqa a singila na Qotei pailyoqnej. A lelen ti akam ti pailyoqnej. A aqa segi areqalo uratoqnsiqa Qotei aqa sorgomq di soqnej. Deqa Qotei na aqa pailyo quetoqnej. ⁸ Yesus a Qotei aqa Niri. Ariya a jaqatin koba oqnej dena a powo osiqa Qotei aqa anjam dauryqajqa qalieej. ⁹⁻¹⁰ Qalieosiq deqa a Qotei aqa anjam torei dauryekritej. Deqa Qotei na a giltosiq minjej, “Ni atra tamo gate sqam. Agi Melkisedek a nami atra tamo soqnej dego kere.” Qotei na Yesus degsi minjej deqa Yesus a tamo kalil Qotei aqa anjam dauryeqñub qaji nanği elenqas. Nanği elenqajqa utru agi Yesus qujai. Deqa nanği ñambile gaigai sqab.

Iga angro mom bul sqasai

¹¹ O ijo was kalil, e Yesus aqa wau deqa anjam gargekoba ninği mernğwajqa unu. Ariya nunço areqalo getenejunu deqa ninği anjam di aqa utru geregere poingwa keresai. Deqa e ninği anjam di mernğwajqa bangi koba. ¹² Ningi nami are bulyeb bati olekoba gilqo. Deqa ninği Qotei aqa anjam plaltqa kere. Ariya nunço powo kobaosai unu deqa ninği angro mom munğum uyeqñub dego bul unub. Ninği inği singila uyqa keresai unub. Deqa tamo qudei na olo Qotei aqa anjam utruq na plaltosib ninği mernğwab di kere. ¹³ Iga qalie, angro mom nanği munğum segi uyeqñub. Nanği kumbra bole qa gam geregere poinjrosai unu. ¹⁴ Tamo nanği kokbaonub qaji nanği inği singila uyeqñub. Nanği nami bati gargekoba kumbra bole ti kumbra uge ti pegiyoqñeb. Deqa nanği areqalo bole ti powo bole ti unub.

6

Iga Qotei qa tariñoqñom

¹ Deqa ijo was kalil, iga Kristus aqa anjam nami utruq na quoqñem qaji dena prugosim olo anjam aqa damu dauryoqñom. Yim anjam dena iga sinğilatgoqñas. Anjam iga nami utruq na quoqñem qaji di ninği qalie. Anjam agiende. Iga Qotei qa gago areqalo sinğilatoqa, moiyo qaji kumbra uratosim are bulyoqa, ² yanso oqa, Kristen gate nanço gateq di ban atoqa, subq na tigeloa, Qotei na tamo kalil nanği peginjoqa, tamo qudei nanği ñamyuwoq di gaigai soqa. O ijo was, Kristus aqa anjam di iga nami utruq na quoqñem. Ariya bini iga anjam dena prugosim olo anjam aqa damu dauryoqñom.

³ Qotei na marim iga degyqom.

⁴ O ijo was, ninği qalie. Nunço ambleq di tamo qudei nanği Qotei na areqalo suwantetñrnaqa nanği lan qureq oqwajqa gam bole qalieeb. Nanği Mondor

Bole esoqneḅ. ⁵ Naḅgi Qotei aqa anjam uyo oneiyoqnsib maroqneḅ, “Anjam di bolequja.” Naḅgi Qotei aqa siḅgila mondoḅ brantqas qaji di dego qalieosib ojesoqneḅ. ⁶ Ariya bati bei tamo naḅgi di olo uloḅosib Qotei aqa anjam qoreiyeb. Deqa naḅgi bunuqna puluosib are bulyqajqa gam saiiḅnrej. Naḅgo une dena naḅgi Qotei aqa ḅiri olo ḅamburbasq di qamobulosib tamo uḅgasari kalib naḅgo ḅamgalaq di aqa ḅiam tulaḅ ugeugeiyeb.

⁷ Tamo deqaji naḅgi qa e yawo anjam endegsi mernḅwai. Wau lanja naḅgi iḅgi yageqḅabqa awa boqnsiq mandam aqa miligiq aiyeqnu. Aiyeqnaqa Qotei a mandam di boleteqnu deqa iḅgi bole oqoqnsiq melieqnaqa wau lanja naḅgi boqnsib iḅgi oqnsib uyeqnuḅ. ⁸ Ariya sil luwit oqsim iḅgi kabutḅnrqas di iḅgi bole oqwasai. Mandam di ugeqas. Deqa sokiḅala Qotei na mandam di torei waliyosim ḅamyuwo na koitqas.

⁹ O gago was bole, anjam siḅgila di iga na niḅgi mernḅgonum. Ariya iga qalieonum, niḅgi degsib padalqasai. Qotei na niḅgi elenqas. ¹⁰ Qotei a tamo uge sai. A tamo bole. Deqa a nuḅgo kumbra bole kalil unoqnsiq olo are walyosaieqnu. Nuḅgo kumbra bole agiende. Niḅgi gaigai wau bolequja yoqnsib Qotei tulaḅ qalaqalaiyoqnsib aqa segi tamo uḅgasari naḅgi geregere-iḅnreqnuḅ. Niḅgi nami degyoqneḅ agi bini niḅgi degyeqnuḅ. ¹¹ Gago are koba endegsi unu. Niḅgi kumbra bole di siḅgila na ojoqnsib mondoḅ Qotei na niḅgi boletḅḅwajqa deqa tariḅoqniy. ¹² Niḅgi asḅiḅgaiq. Qotei aqa tamo uḅgasari naḅgo kumbra agiende. Naḅgi Qotei qa naḅgo areqalo siḅgilatoqnsib olo asḅiḅrosaietqnu. Deqa mondoḅ naḅgi iḅgi bole bole Qotei a nami aqa aḅgro naḅgi enjrqqa marej qaji di oqab. O iḅo was, naḅgo kumbra di niḅgi dego degsib dauryoqniy.

Qotei aqa anjam a nami Abraham minjej qaji di a na siḅgilatej

¹³⁻¹⁴ Nami Qotei na Abraham minjej, “E ni boletmosiy ino moma naḅgi tulaḅ kobatḅnrqai.” Osiqa aqa anjam di siḅgilatej. Mandam tamo naḅgi na Qotei bunyqa keresai. Deqa Qotei a mandam tamo bei aqa ḅiam na anjam siḅgilatqa keresai. Deqa a anjam di Abraham minjsiqa aqa segi ḅiam na anjam di siḅgilatosiq minjej, “E bole mermonum.” ¹⁵ Onaqa Abraham a Qotei aqa anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq tariḅosiq soqnej. A tariḅqa asḅiyosai. A tariḅesosiq bunuqna anjam Qotei na minjej qaji di aqa damu brantonraq unej.

¹⁶ Anjam siḅgilatqa kumbra agiende. Tamo bei na anjam siḅgilatqa osimqa a tamo kobaquja bei aqa ḅiam na anjam siḅgilatqas. Yim tamo qudei naḅgi qusib marqab, “Anjam di bole.” Deqa tamo qudei naḅgi anjam di olo uge qa marqa keresai. ¹⁷ Qotei na Abraham minjej, “E ino moma naḅgi kobatḅnrqai.” Osiqa aqa anjam di siḅgilatej. Aqa kumbra dena a na Abraham aqa moma naḅgi osornrej, a na aqa anjam di olo bulyqa keresai. ¹⁸ Deqa Qotei aqa kumbra aiyel unu. A na anjam di Abraham minjej. Osiqa aqa segi ḅiam na anjam di siḅgilatej. Aqa kumbra aiyel di unu deqa a na aqa anjam di olo bulyqa keresai. A gisaḅqa keresai dego. Deqa iga Qotei aqa anjam di gago are miligiq di atsim Qotei aqa jojomq giloqnsim a qa tariḅoqḅom. ¹⁹ Qotei agi iga a qa tariḅeqnum qaji a anka bul siḅgila koba. Deqa iga Qotei qa gago are miligiq siḅgilatoqnsim Warum Tulaḅ Getento Koba gara gainejunu qaji di torei miligiq giloqḅom. ²⁰ Yesus a getento warum di iga qa waqtosiq a segi namoosiq miligiq gilej. Deqa bini a getento warum dia unu. A di sosimqa bati gaigai a gago atra tamo gate sqas. Agi Melkisedek a nami atra tamo soqnej dego kere.

7

Melkisedek a ñam koba ti soqnej

¹ Melkisedek a Salem qure nanjo mandor soqnej. A Qotei Goge Koba aqa atra tamo dego soqnej. Bati deqa Abraham a mandor qudei nanji ti qotsiqa nanji ñumej. Numsiqa olo aqa qureq beqnaqa Melkisedek a gamq di Abraham turosiqa aqa gateq di ban atetosiq a qa pailiej. ² Onaqa inji inji kalil Abraham a mandor nanjoq dena elenjej qaji di a na potu 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraijej. Melkisedek aqa ñam aqa damu agiende, Kumbra Bole Yeqnu Qaji Mandor. Qure ñam Salem aqa damu agiende, Are Lawo. Melkisedek a Salem qure nanjo mandor soqnej deqa aqa ñam aqa damu bei agiende, Are Lawo Qaji Mandor. ³ Melkisedek a abu saiqoji. A ai saiqoji. A moma bei dego saiqoji. Aqa ñambabo bati di iga qaliesai. Aqa moiqaqqa bati di dego iga qaliesai. Deqa a Qotei aqa Niri bulosiq a bati gaigai atra tamo unu.

⁴ Melkisedek aqa ñam tulan kobaquja. E deqa ninji saingwai. Gago moma utru Abraham a mandor nanjoq dena inji inji boledamu elenjiqa potu 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraijej. ⁵ Bunuqna Qotei na Livai aqa moma nanji minjrej, “Ninji atra tamo sqab.” Agi dal anjam endegsi unu, “Israel nanji na inji inji potu 10 yoqnsib oto qujai Livai aqa moma nanji atrainjroqñab.” Israel nanji Abraham aqa leñ na ñambabeb. Nanji Livai aqa moma nanjo was. ⁶ Melkisedek a Livai aqa leñ sai. Ariya Abraham a inji inji potu 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraijej. Atraiyonaqa Melkisedek a Abraham aqa gateq di ban atetosiq a qa pailiej. Abraham agi nami Qotei na minjrej, “E ino moma nanji kobatnjrqai.” ⁷ Iga qalie, tamo ñam ti nanji na tamo ñam saiqoji nanjo gateq di ban atetnjroqnsib nanji qa pailieqñub.

⁸ Israel nanji na Livai aqa moma nanji inji inji atrainjreñub. Livai aqa moma nanji moreñeñub. Ariya Melkisedek agi Abraham na inji inji atraijej qaji aqa moiqaqqa bati nanji nami nenñrenyosaiqñeb. Deqa a bati gaigai sobulejunu. ⁹ Livai aqa moma utru qujai di agi Abraham. Deqa iga endegsi marqom, Livai na inji inji di osiq Melkisedek atraiyobulej. ¹⁰ Melkisedek a Abraham gamq di turej bati di Livai a ñambabosaisoqnej. Abraham a inji inji di Melkisedek atraijej bati deqa Livai a Abraham aqa jejamu miligiq di soqnej. Bunuqna Livai a Abraham aqa leñ na ñambabeb. Deqa iga endegsi marqom, Livai a dego inji inji di Melkisedek atraiyobulej.

Yesus a atra tamo gate bunuj unu

¹¹ Livai aqa moma nanji atra tamo sosib wauoqñeb nanjo wau dena tamo ungasari nanji boletnjrosaiqñej. Nanji boletnjrej qamu atra tamo bei a olo brantosai qamu. Bole, dal anjam a marej, Livai aqa moma nanji atra tamo sqab. Dal anjam di Israel nanji nami esoqñeb. Ariya Qotei a olo marnaqa Yesus a gago atra tamo brantej. A Aron bulosiq atra tamo brantosai. A Melkisedek bulosiq atra tamo brantej. ¹² O ijo was, dal anjam a marej, Livai aqa moma nanji atra tamo sqab. Ariya bunuqna Qotei a nanji kobotnjrsiqa olo atra tamo bei agi Yesus atej. Qotei aqa kumbra dena a na dal anjam bulyosiq olo dal anjam bei atej. ¹³ Yesus a Livai aqa leñ na ñambabosai. A leñ bei nanjoq na ñambabeb. Leñ nanji di atraiyqajqa wau nami ojosaiqñeb. ¹⁴ Iga qalie, gago Tamo Koba a Juda aqa leñ na ñambabeb. Leñ dena atra tamo nanji brantqajqa Moses a deqa marosaiqñej.

¹⁵ Yesus a atra tamo bunuj brantosiq Melkisedek bulonaq iga unem. Deqa iga poigeqnu, atra tamo bunuj dena atra tamo kalil nami soqñeb qaji nanji tulan bunñjrejunu. ¹⁶ Dal anjam a marej, atra tamo nanji Livai aqa leñ na

brantqab. Ariya Yesus a gam bei na atra tamo brantej. A n̄ambile ti singila ti unu. A gaigai degsim sqas. Gam dena a atra tamo brantej. ¹⁷ Agi Qotei na nami Kristus endegsi minjej, “Melkisedek a atra tamo soqnej dego kere ni bati gaigai atra tamo sqam.”

¹⁸ O ijo was, anjam dena iga poigeqnu, dal anjam nami soqnej qaji di singila saiqoji. Dal anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Deqa Qotei na dal anjam di taqal waiyej. ¹⁹ Dal anjam dena iga boletgosaiqnej deqa Qotei na dal anjam di taqal waiyosiq a olo gam bunuj waqtetgej. Gam bunuj di tulan bolequja. Gam dena dal anjam namij di tulan bunyejunu. Deqa iga gam bunuj di dauryosim Qotei aqa areq giloqnsim a qa tarinoqnoqom.

²⁰⁻²¹ Qotei na Yesus giltosiq minjej, “Ni atra tamo sqam.” Degsi minjsiq aqa anjam di singilatej. Atra tamo nami soqneb qaji nanji dego Qotei na giltjroqnsiq minjroqnej, “Niŋgi atra tamo sqab.” Ariya a aqa anjam di singilatosaioqnej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenŋrenyeb unu, “Tamo Koba a na Kristus endegsi minjej, “Ni bati gaigai atra tamo sqam.”

Osiqa aqa anjam di singilatej. Deqa aqa anjam di a olo uratqa keresai.”

²² Deqa iga qalieonum, Qotei aqa anjam bunuj di tulan bolequja. Di kiyaaqa? Yesus a segi na anjam di gereiyej deqa. Anjam dena dal anjam namij tulan bunyejunu.

²³ Nami tamo gargekoba nanji atra tamo soqneb. Nanji morenoqneb deqa nanji gaigai atra tamo sqa keresai. ²⁴ Ariya Yesus a gaigai sqas deqa a gaigai atra tamo sosim wauoqngas. Tamo bei na aqa sawa oqa keresai. ²⁵ Deqa tamo ungasari Yesus aqa ñam na Qotei aqa areq gileqnu qaji nanji Yesus na torei elenqa kere. Di kiyaaqa? A gaigai n̄ambile sosiq nanji qa Qotei pailyeqnu.

²⁶ Yesus a atra tamo gate deqaji unu deqa a na iga tulan aqaryaigwa kere. A gaigai Qotei aqa segi kumbra boleq di sosiq dauryeqnu. A une bei saiqoji. A Qotei aqa n̄amgalaq di tamo tulan bolequja. Qotei na a osi oqsiiq lan qureq di awotej unu. Deqa a une tamo nanjo ambleq di sosai. A isaq di unu.

²⁷ Atra tamo gate nami qaji nanji bati gaigai wagme inŋi inŋi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Mati nanji nanjo segi une qa wagme inŋi inŋi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Osib olo tamo ungasari nanjo une qa dego Qotei atraiyeqnu. Ariya Yesus a wau degyosaieqnu. A bati qujai qa aqa segi jejamu n̄ambile sonaq osiqa Qotei atraiyej. ²⁸ Dal anjam a nami marej, mandam tamo nanji atra tamo gate sqab. Tamo nanji di singila saiqoji. Ariya bunuqna Qotei na olo anjam bei marsiq anjam di singilatej. Anjam di aqa damu agiende. A na aqa segi Niri torei keretosiqa a atra tamo gate atej. Deqa a bati gaigai atra tamo gate sqas.

8

Yesus a lan qureq oqsiiq dia atra tamo gate unu

¹ Ijo anjam di aqa utru agiende. Atra tamo gate deqaji unu. Di Yesus qujai. A lan qureq oqsiiq Mandor Koba aqa ban woq di awejunu. ² A lan qure qaji atra talq di atraiyo wau ojeqnu. Atra tal di Qotei aqa segi tal bole. Tamo bei na tal di atosai. Tamo Koba a segi na tal di atej.

³ Atra tamo gate nanjo wau di niŋgi qalie. Nanji wagme inŋi inŋi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Deqa Yesus a dego atra tamo gate sosiq aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. ⁴ Yesus a mandamq endi so qamu a atra tamo sosai qamu. Di kiyaaqa? Livai aqa moma nanji segi mandamq endi atra tamo sosib

wagme ingi ingi Qotei atraiyeqñub. Dal anjam a degsi unu. ⁵ Livai aqa moma nanği gaigai mandam qaji atra tal miligiq di waueqñub. Atra tal dena lan qure qaji atra tal iga lanja suwi osorgeqñu. Moses a nami atra tal di atqa laqnaqa Qotei na tal sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi atej. Agi Qotei na Moses endegsi minjej, “E mana goge dia atra tal sigitosim ni osormem. Deqa ni atra tal ti aqa ingi ingi kalil ti degsim gereiyime.” Qotei na nami Moses degsi minjej. ⁶ Ariya bini Yesus a atraiyo wau ojeqñu di wau tulanj bolequja. Aqa wau dena atra tamo nami qaji nanžo wau tulanj bunyejunu. Yesus a Qotei aqa anjam bunuj sinğilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqa yeba waiyej unu. Deqa anjam bunuj dena anjam namij di tulanj bunyejunu. Ingi bole bole bunuj Yesus na iga egwa marej qaji dena ingi bole bole namij dego tulanj bunyejunu.

Anjam bunuj a na anjam namij tulanj bunyejunu

⁷ O ijo was ningi are qaliy. Anjam namij dena iga aqaryaigwa kere qamu Qotei a olo anjam bunuj marosai qamu. ⁸ Ariya Tamo Koba a na tamo unğasari nanžo une babetñjrısıqa endegsi marej, “Ningi quiy. E bati atonum unu. Bati di brantimqa e anjam bunuj qosisiy Israel nanği ti Juda nanği ti minjrit nanği qusib dauryqab. ⁹ Ijo anjam bunuj di anjam namij dego sai. E nanžo moma nanği Isip sawaq dena joqsım gilsım mana goge dia ijo anjam namij nanği enjrem. Bati deqa nanği ijo anjam di dauryqa uratosib gotranjoqñeb deqa e na kamba nanği qoreinjrem. ¹⁰ Ijo anjam bunuj agiende. Bati bei brantimqa e na ijo dal anjam kalil osiy Israel nanžo areqaloq di atqai. Osiy nanžo are miligiq di dego nengrenyqai. Deqa e nanžo Qotei soqñit nanği ijo segi tamo unğasari sqab. ¹¹ Sosib bati deqa nanği kalil e qa geregere qalieqab. Deqa nanği olo bunuqna nanžo was nanği endegsi minjrğasai, ‘Ningi Tamo Koba a qa qalieoiy.’ Degsi minjrğasai. Nanği kalil e qa qalieqab. Tamo ñam ti tamo ñam saiqoiji nanği ti kalil e qa qalieqab. ¹² Di kiyaga? E nanği qa dulosiy nanžo une kobotetñjrğai. Deqa bunuqna e nanžo une qa olo are qalğasai.” Tamo Koba a nami degsi marej.

¹³ Agi Qotei a marej, “E anjam bunuj qosqai.” A degsi marej deqa iga qalieonum, anjam a nami qosej qaji di olo namijej. Deqa anjam di sokiñalayosim toreı koboqas.

9

Atra tamo gate nami qaji nanği wagme aqa leñ atraiyeqñub

¹ Israel nanği anjam namij dauryoqñeb bati deqa nanği mandam qaji atra talq di Qotei qa louoqñeb. ² Atra tal di jagwa oqajqa tal bul. Tal miligiq di warum bei soqñej. Warum di aqa ñam “Getento Warum.” Warum miligiq di nanği lam ti atra bijal ti atraiyqa bem ti atñab soqñej. ³ Getento warum qoreq di nanği gara kobaquja bei gainteb. Gara aqa qoreq di warum bei soqñej. Warum di aqa ñam “Warum Tulanj Getento Koba.” ⁴ Qa sum koitib qurem quleqñajqa deqa marsib atra bijal gol na gereiyosib warum dia atñab soqñej. Qotei aqa dal anjam so qaji ñam moñğum dego warum dia soqñej. Ñam moñğum aqa qalaq di gol na walateb. Ñam moñğum miligiq di lan qure qa ingi uyo Qotei na nami Israel nanği anainjrej qaji di tabirq di atñab soqñej. Tabir di dego gol na gereiyeb. Ñam moñğum miligiq di Aron aqa walwelqa toqoñ nami qenjillitej qaji di atñab soqñej. Meniñ aiyel Qotei a nami nanžo quraq di aqa dal anjam nengrenyej qaji di dego ñam moñğum miligiq di atñab soqñej. ⁵ Ñam moñğum aqa quraq di lan anğro aiyel

nanngo sigito qunun atnab soqnej. Lan angro aiyel nanngi di Qotei aqa singila sigitoqnsib unub. Nanngo bari na nam monngum di kabutesoqnej. Nam monngum aqa qura di tamo ungasari nanngo une kobotetnrqajqa sawa. Bini e ingi ingi kalil deqa anjam koba marqasai.

⁶ Ingi ingi kalil deqaji atra tal miligiq di atnab sonabqa atra tamo nanngi bati gaigai atra tal miligiq giloqnsibqa warum dia Qotei louqajqa wau yeqnub. ⁷ Ariya atra tamo gate a segi bati qujai qa wausau gaigai Warum Tulan Getento Koba di miligiq giloqnsiq aqa segi une qa ti tamo ungasari nanngo une qa ti len oqnsiq Qotei atraiyeqnu. Tamo ungasari nanngi di powo bole ti sosai deqa nanngi une yeqnub. ⁸ O ijo was kalil, Mondor Bole na iga endegsi osorgeqnu, atra tal namij sonaqa iga Warum Tulan Getento Koba di miligiq gilqajqa gam getenjejunu. ⁹ Atra tal dena kumbra bunuj bini branteqnu qaji di iga lanja suwi osorgeqnu. Tal dia atra tamo nanngi wagme ingi ingi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Ariya wagme ingi ingi dena tamo ungasari Qotei qa loueqnub qaji nanngo are miligi gereiyetnrqa keresai. Deqa nanngi endegsi qalieqa keresai, “Bole, Qotei na gago une kobotetgekritqo.” Degyqa keresai. ¹⁰ O ijo was, anjam namij di a ingi uyo qa ti ya uyo qa ti yanso oqajqa ti jejamu ingi ingi qa ti segi mareqnu. Qotei na Israel nanngi anjam namij di enjrej. Di kiyaaq? Nanngi anjam di dauryosib soqrib bunuqna a na olo gam bunuj gereiyqas.

Kristus na aqa segi len osiqa Qotei atraiyej

¹¹ Ariya Kristus a brantsiqa a gago atra tamo gate sosisqa ingi bole bole Qotei na mondon iga egwas qaji di osiqa lan qure qa atra tal miligiq gilej. Atra tal di tulaj bolequja. Atra tal dena mandam qaji atra tal tulaj bunyejunu. Mandam tamo nanngi na lan qure qaji atra tal di gereiyosai. ¹² Kristus a makau ti kaja du du ti nanngo len osiqa atra tal di miligiq gilosai. A aqa segi len osiqa bati qujai qa atra tal di miligiq gilej. Aqa wau dena a gago uneq na iga olo awaigej deqa iga nambile gaigai sqom. ¹³ Atra tamo nami qaji nanngi makau ti kaja du du ti nanngo len oqnsib Qotei atraiyeqnu. Osib makau nanngo damu koiteqnaq skuleqnaq sum oqnsib tamo ungasari nanngo gateq di bilenteqnu. Nanngi na tamo ungasari une ti unub qaji nanngo jejamu yansetnrqajqa marsib kumbra degyeqnu. ¹⁴ Ariya Kristus aqa len na wagme nanngo len tulaj bunyejunu. Kristus a jiga bei saiqoji. A gago jejamu yansetgosai. A gago are miligi yansetgej. Mondor gaigai sqas qaji a na Kristus singilatonaqa aqa segi nambile osiqa Qotei atraiyej. Osiga aqa len aiyej qaji dena gago are miligi yansetgej. Deqa iga qalieonum, iga Qotei aqa nangalaq di une saiqoji unum. Deqa iga moiyo qaji kumbra kalil uratqom. Osim Qotei nambile gaigai unu qaji a qa are qaloqnsim wauetoqnaqom.

Kristus aqa len na anjam bunuj singilatej

¹⁵ Yesus aqa len aiyej qaji dena iga bole aqaryaije. Deqa iga Qotei aqa nangalaq di tamo bole une saiqoji unum. Yesus a na Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqa yeba waiyej unu. Nami iga anjam namij aqa sorgomq di sosim bati deqa iga une yoqnsim laqnem. Onaqa Yesus a iga qa moisiq dena a iga olo awaigosiq a gago une kobotetgej. Deqa iga ti tamo ungasari kalil Qotei na metnreqnu qaji nanngi ti nambile gaigai sqom. Qotei a nami marej, “E na nambile di ijo segi angro tintin nanngi enjrjai.”

¹⁶ E mandam tamo nanngo kumbra qa merngwai. Tamo bei a qalieqo, a bunuqna moiqas. Deqa a pepa bei osim aqa angro nanngi aqa ingi ingi

kalil oqajqa marsim nanjo ñam nenjrenyim sqas. A moiyoaisoqnmqqa aqa anjro nanji aqa inji inji oqa keresai. A moiymqqa nanji aqa inji inji oqab. ¹⁷ Tamo di a ñambile soqnmqqa aqa anjam nenjrenjeyj qaji di a lanja sqas. Ariya a moiymqqa aqa anjam di singila ti sqas. ¹⁸ Dego kere nami atra tamo nanji anjam namij singilatqa osibqqa nanji na wagme nanji ñumeqnaab nanjo lej aiyocnej. ¹⁹ Agi Moses a dal anjam kalil plaltosiq tamo ungasari nanji minjrsiq koboonaqa a na makau ti kaja du du ti nanjo lej osiqa ya ti sil lent ti ñamtañ aqa dani aqa ñam hisop de ti turtosiq tamo ungasari nanjo gateq di bilentej. Osiqa Qotei aqa lou gara nenjrenj aqa qoreq di dego bilentej. Sil lent di kaja du du nanjo junqum na gereiyo qaji. ²⁰ Moses a lej bilentosiq marej, “Lej endi aisiq Qotei aqa anjam singilatqo. Agi Qotei a nami ninji endegsi merngej, ‘Ninji anjam di dauryiy.’ ” ²¹ Osiqa Moses a olo lej bilentonaqa atra tal ti atraiyqajqa inji inji ti nanjoq dego aiyej. ²² Deqa iga qalieonum, lej na inji inji kalil yansqas. Lej aiqasai di Qotei na tamo ungasari nanjo une kobotqasai. Dal anjam a degsi marqo.

Kristus a gago une kobotqa marsiqa aqa segi jejamu Qotei atraiyej

²³ Atra tal namij aqa inji inji dena lanj qaji inji inji lanja sigitejunu. Atra tamo nanji na wagme nanjo lej oqnsib dena inji inji di yanseqnub. Ariya wagme nanjo lej na lanj qaji inji inji yansqa keresai. Lej tulan boledamu na segi lanj qaji inji inji yansqas. ²⁴ Iga qalie, Kristus a mandam qaji atra tal miligiq gilosai. Mandam qaji atra tal di tamo nanji na ateb. Tal di Qotei aqa atra tal bole lanja sigitejunu. Kristus a lanj qureq oqej deqa bini a Qotei aqa areq di sosisqa iga qa waueqnu.

²⁵ Atra tamo gate nami qaji a wausau gaigai wagme nanjo lej oqnsiqa Warum Tulan Getento Koba di miligiq gileqnu. A aqa segi lej osaieqnu. A wagme nanjo lej oqnsiq miligiq gileqnu. Ariya Yesus a degyosaieqnu. A lanj qureq oqsiq bati qujai qa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. A bati gargekoba degyosaioqnej. ²⁶ A bati gargekoba degyoqnej qamu Qotei na nami mandam atej bati deqa a jaqatinj oqnsiq bosiq bosiq agi bini olo jaqatinj eqnu qamu. Ariya diño bati jojomqo deqa Kristus a bati qujai qa mandamq aisiq gago une kobotqa marsiq aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. ²⁷ Iga qalie, tamo kalil nanji bati qujai qa moiyeqnu. Mondon nanji Qotei aqa ulatamuq di brantib a nanjo une qa nanji peginjrqa. ²⁸ Dego kere Kristus a bati qujai qa tamo gargekoba nanjo une qoboiyetnrqqa marsiqa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. Ariya mondon a lanj qureq na bqas. Bati deqa a na tamo ungasari nanjo une olo qoboiyetnrqasai. A bosim tamo ungasari a qa tarijeqnu qaji nanji torei elenqas.

10

Wagme nanjo lej na gago une kobotqa keresai

¹ Moses aqa dal anjam aqa wau agiende. Dal anjam na inji bole bole Qotei a mondon iga egwas qaji di iga lanja suwi osorgeqnu. Damu osorgosaieqnu. Atra tamo gate nanji wagme inji inji oqnsib wausau gaigai Qotei atraiyeqnu deqa iga qalieonum, dal anjam na tamo ungasari Qotei aqa areq gileqnu qaji nanji torei boletnrqqa keresai. ² Wagme inji inji dena tamo ungasari Qotei qa loueqnub qaji nanjo une yansetnrqqa kere qamu atra tamo gate nanji na olo atraiyosai qamu. Deqa tamo ungasari nanji nanjo une qa olo are gulbeinjrosai qamu. ³ Ariya atra tamo gate nanji wausau gaigai wagme inji inji di oqnsib Qotei atraiyeqnu. Deqa tamo ungasari

nanği nanęo une qa olo are qaloqnsib are gulbe ti unub. ⁴ Kumbra di aqa utru agiende. Makau ti kaja du du ti nanęo leņ na tamo unęasari nanęo une kobotetnręa keresai bole sai.

⁵ Deęa Kristus a mandamę aięa osięa endegsi pailyej, “O Abu, ni atraimęajęa wagme inęi inęi qa arearetmosaieęnu.

Deęa e ijo segi jejamu osiy ni atraimęai. Ijo jejamu di agi ni na e gereiyetbem.

⁶ O Abu, atra tamo nanęi na tamo unęasari nanęo une qa aęaryainjręa maroęnsib wagme inęi inęi oęnsib nęamyuwo na koitoęnsib ni atraimeęnub.

Ni inęi inęi deęa arearetmosaieęnu.

⁷ Deęa e ni endegsi pailmonum,

‘O Qotei, e bonum.

Agi nami anjam degsib e qa nenęrenęyeb.

Bini e ino areęalo dauryęa bonum.’” Kristus a mandamę aięa osięa degsi Qotei pailyej.

⁸ Agi Kristus a namoęna pailyej, “O Abu, ni atraimęajęa wagme inęi inęi qa arearetmosaieęnu. Atra tamo nanęi na tamo unęasari nanęo une qa aęaryainjręa maroęnsib wagme inęi inęi oęnsib nęamyuwo na koitoęnsib ni atraimeęnub. Ni inęi inęi deęa arearetmosaieęnu.” O ijo was, dal anjam a nami atraiyęajęa inęi inęi deęa marej. ⁹ Ariya bunuęna Kristus a olo pailyej, “O Qotei, e ino areęalo dauryęa bonum.” A degsi pailyej deęa iga qalieonum, a kumbra namij di taęal waiyosięa olo kumbra bunuj atej. ¹⁰ Yesus Kristus a Qotei aęa areęalo dauryosię deęa a bati qujai qa aęa segi jejamu osięa Qotei atraiyej. Wau dena Yesus na iga elenęosięa Qotei aęa segi kumbra boleę di atej.

Yesus aęa leņ na gago une kobotetęej

¹¹ Atra tamo kalil nanęi bati gaigai atra tal miligię giloęnsibęa nanęo wau yeęnub. Nanęi bati gargekoba wagme inęi inęi oęnsib Qotei atraiyeęnub. Inęi inęi dena tamo unęasari nanęo une kobotetnręa keresai. ¹² Ariya Kristus a bati qujai qa gago une kobotęa marsięa aęa segi jejamu osięa Qotei atraiyej. Osięa laņ qureę oęsię dia Qotei aęa baņ woę di awoej. Deęa aęa atraiyo wau di gaigai sęas. ¹³ A Qotei aęa baņ woę di awesosięa mondoņ Qotei na aęa jeu tamo kalil nanęi osim aęa singaę di koroinjręajęa deęa tariņęnu. ¹⁴ Yesus a bati qujai qa aęa segi jejamu osięa Qotei atraiyej. Wau dena a na tamo unęasari a nami Qotei aęa segi kumbra boleę di atej qaji nanęi torei boletnjrej. Deęa nanęi bati gaigai une saięoji sęab.

¹⁵ Anjam deęaji Mondor Bole na deęo iga mergeęnu. Agi a endegsi mergeęnu, ¹⁶ “Tamo Koba a marej, ‘Ijo anjam bunuj agiende. Bati bei brantimęa e na ijo dal anjam kalil osiy tamo unęasari nanęo are miligię di atęai. Osiy nanęo areęaloę di deęo nenęrenęyęai.’” ¹⁷ Osięa olo anjam bei deęo totoryosię endegsi marej, “E nanęo une kobotetnręai deęa bunuęna e nanęo une qa olo are qalęasai.” ¹⁸ O ijo was, Qotei na gago une torei kobotej deęa atraiyo inęi bei na gago une olo kobotęa keresai bole sai.

Iga Warum Tulaņ Getento Koba di miligię gilęa kere

¹⁹ O ijo was kalil, Yesus aęa leņ aiyej qaji dena gago une kobotetęej. Deęa iga Warum Tulaņ Getento Koba di miligię giloęnęom. Iga ulaęasai. Warum di agi Qotei aęa atra talę di unu. ²⁰ Yesus a segi na nęabile qa gam bunuj waętetęosięa a segi namoosię warum di miligię gilsię gara gaiņejuunu qaji dena torei miligię gilej. Gara di Yesus aęa segi jejamu. ²¹ Gago atra tamo gate unu agi Yesus. Deęa a na Qotei aęa tamo unęasari kalil nanęi taęatnręęnu.

²² A gago kumbra uge kalil qa are qalsiqa aqa segi leŋ bilentonaqa aisig gago are miligi yansetgej. Deqa iga ya na yanso em. Yesus aqa wau dena iga qalieonum, iga Qotei aqa ŋamgalaq di une saiqoji unum. Deqa kumbra gisan kalil gago are miligiq di unu qaji di iga taqal waiyoqm. Osim Qotei qa gago areqalo torei singilatosisim aqa areq giloqnqom. ²³ Iga qalie, iŋgi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di a na egwas. A uratqasai. Deqa iga Qotei aqa ŋam singila na ojsim boleq di maroqnsim iŋgi bole bole deqa tariŋoqnqom. Iga areqalo aiyeltqasai. ²⁴ Iga gago Kristen was nanjo are tigeltetnjoqnimqa nanji qalaqalaiyo kumbra ti kumbra bole bole ti dauryoqnqab. ²⁵ Osim iga Qotei aqa ŋam qa korooqnqom. Iga kumbra di uratqasai. Kristen was qudei nanji koroqajqa asginjreqnu. Deqa iga nanji singilatnjoqnqom. Niŋgi qalie, Yesus a olo bqaqqa bati jojomqo.

Iga Qotei aqa Niri qoreiyqasai

²⁶ Niŋgi quiy. Iga Yesus aqa anjam bole qalieonum deqa bunuqna iga diqosim gago segi areqalo na une yoqnqasai. Yoqnqom di Qotei na gago une kobotetgwasai. Osim atraiyqajqa iŋgi bei iga egwasai. ²⁷ Iga une yoqnqom di iga pegiwajqa bati qa ulaosim tariŋqom. Pegiwajqa bati deqa Qotei na aqa jeu tamo kalil nanji ojeleŋosim ŋamyuwo kanjan kobaq di breinjrqas. ²⁸ Iga qalie, tamo bei a Moses aqa dal anjam gotraŋyimqa tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo aqa une unsib boleq di maribqa tamo ungasari nanji a qa dulqasai. Nanji a qalib moiqas. ²⁹ Ariya tamo bei a Qotei aqa Niri qoreiyosim aqa ŋam ugeugeiyqas di aqa une deqa a gulbe tulaŋ kobaquja oqas. Aqa gulbe dena dal anjam gotraŋyo qaji tamo aqa gulbe tulaŋ bunyqas. Tamo di a nami Qotei aqa anjam bunuj Yesus aqa leŋ na singilatej qaji di dauryoqnej. Osiqa a Qotei aqa segi kumbra boleq di soqnej. Ariya a olo Yesus aqa leŋ di ugeugeiyosim Qotei aqa Mondor iga qa are boleiyeqnu qaji aqa ŋam ugetqas di a gulbe tulaŋ kobaquja oqas. ³⁰ Iga qalieonum, Qotei a nami endegsi marej, “Tamo nanjo une kalil e segi na kambatosiy awai uge enjrqai. Di ijo segi wau.” Osiqa marej, “Tamo Koba a na aqa tamo ungasari nanjo une qa peginjrqas.” ³¹ O ijo was, Qotei ŋambile unu qaji a na tamo bei ŋolawotqas di a tulaŋ ulaugtqas.

Nunjo areqalo Yesus qa singilateqnu bati di geregere ojesoqniy

³² Niŋgi are qaliy. Nami Qotei a nunjo areqalo suwantetngonaqa bati deqa jeu tamo nanji na gulbe ti jaqatin ti gargekoba niŋgi engoqneb. Engeqneb niŋgi singila na tigeloqnsib gulbe di gotraŋyoqneb. ³³ Jeu tamo nanji dena nunjo Kristen was qudei nanji joqoqnsib tamo ungasari kalil nanjo ŋamdamuq di tigeltetnjoqnsib nanjo ŋam misilijyoqnsib nanji ugeiŋjroqneb. Yeqnab niŋgi na nunjo Kristen was nanji di beternjoqnsib singilatnjoqneb. ³⁴ Jeu tamo nanji dena nunjo Kristen was qudei nanji ojoqnsib tonto talq di breinjreqnab sonabqa niŋgi na tonto tamo nanji deqa are qaloqnsib nanji geregereinjroqneb. Bati di jeu tamo nanji dena niŋgi qudei nunjo iŋgi iŋgi yaingqneb. Ariya niŋgi deqa are ugeiŋgosaioqnej. Niŋgi areboleboleiŋgoqnej. Di kiyaqqa? Niŋgi qalie, iŋgi di laŋa mandam qaji iŋgi. Iŋgi bati gaigai sqas qaji di tulaŋ bolequja. Mondor niŋgi iŋgi di oqab. Di niŋgi qalie.

³⁵ Kumbra bole niŋgi nami yoqneb qaji deqa olo are qaloqnsib yoqniy. Osib nunjo areqalo Yesus qa singilateqnu bati di geregere ojesoqniy. Niŋgi olo urataib. Niŋgi uratqasai di mondor niŋgi awai tulaŋ boledamu oqab.

³⁶ Ningi nungo gulbe kalil qoboioqnsib singila na tigelesoqniy. Ningi degyqab di Qotei na ningi singilatngimqa ningi aqa areqalo dauryekritosib mondon ingi bole bole a nami ningi engwa marej qaji di ningi oqab. ³⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenjyeb unu, “Sokiñala tamo bunuqna bğas qaji di a bğas. Deqa a tariñsokobaiyqasai. A urur boqujatqas. ³⁸ Ijo segi tamo unğasari bole nanği e qa nanço areqalo singilatqab di nanği ñambile sqab. Nanği na e qoreibqab di e nanği qa areboleboleibqasai.”

³⁹ O ijo was, iga Qotei qoreiyosim padalqasai. Tamo qudei nanği degyeqñub. Ariya iga tamo deqaji sai. Iga Qotei qa gago areqalo singilato qaji tamo. Deqa iga ñambile gaigai sqom.

11

Iga Qotei qa gago areqalo singilatqajqa kumbra

¹ Iga Qotei qa gago areqalo singilateqñum di aqa utru agiende. Iga galieonum, ingi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di iga oqajqa tariñesoqñimqa a na egwas. Iga gago ñamdamu na ingi di unqa keresai di unğum. Iga ingi di oqom. ² Qotei aqa tamo unğasari nami soqneb qaji nanği a qa nanço areqalo singilatoqñeb deqa a nanği qa maroqnej, “Nanği tamo bolequja.” ³ O ijo was, iga Qotei qa gago areqalo singilateqñum deqa iga endegsi poigeqñu, bole, Qotei a anjam segi marnaqa lañ ti mandam ti brantej. Inği ingi iga unqa keresai qaji di Qotei na elenosiqa dena a ingi ingi kalil iga uneqñum qaji di gereinjrej. Iga degsi poigeqñu.

Abel na Enok na Noa na nanği qalub

Qotei qa nanço areqalo singilateb

⁴ Abel a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a ingi bei Qotei atraiyonaqa Qotei a ingi deqa tulañ arearetej. Kein a dego ingi bei Qotei atraiyej. Ariya Qotei a Kein aqa atraiyo ingi deqa arearetosai. Kumbra dena iga osorgeqñu, Abel a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiçoji soqnej. Abel a moiyej ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa bini a Qotei aqa anjam iga mergobuleqñu.

⁵ Enok a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa a moiyoşai. A ñambile sonaqa Qotei na a osiq lañ qureq oqej. Oqnaqa tamo unğasari nanği a qa ñamoqñeb a olo unosai. Kumbra dena iga osorgeqñu, Qotei na Enok lañ qureq osi oqosaisosiqa a Enok aqa kumbra qa tulañ arearetoqnej. ⁶ O ijo was, ningi Qotei aqa areq gilqa osibqa ningi mati a qa nungo areqalo singilatosib endegsib mariy, “Bole, Qotei a unu. Deqa iga a qa ñamosim gilsim itonam a na awai boledamu egwas.” O ijo was, ningi degsib marqab di Qotei a ningi qa tulañ arearetqas. Tamo nanği Qotei qa nanço areqalo singilatqasai di a nanği qa arearetqa keresai.

⁷ Noa a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na minjej, “E bunuqna awa qarinyit bosim mandam kalil keretqas. Deqa ni qobun gereiyime.” Noa a awa unosaisosiqa a Qotei aqa anjam di dauryosiqa aqa anğro nanği ti aqa unça a ti padalaib deqa qobun gereiyej. Aqa kumbra dena a na tamo unğasari kalil mandamq di soqneb qaji nanço une babetnjrej. A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a tamo bole une saiçoji qa minjej.

Abraham Sara wo nanği Qotei qa nanço areqalo singilateb

⁸ Abraham a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na Abraham metonaqa a Qotei aqa anjam dauryosiq mandam mutu bei Qotei na a yqajqa minnej qaji deq gilej. A sawa qabiqtas kiyi di a qaliesaisosiq gilej. ⁹A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a gilsiq mandam mutu dia brantosiq yaun tamo soqnej. Mandam mutu di agi Qotei na a yqajqa minnej. A di sonaqa Qotei na minnej, “Mondonj e na ino moma nanji mandam mutu endi enjrqai.” Onaqa Abraham a mandam mutu dia laqnsiq jagwa oqajqa tal gereiyosiq di njeioqnej. A na Aisak Jekop wo nanji joqsqa koba na soqneb. Qotei na nanji aiyel dego minjrej, “Mondonj e na nunjo moma nanji mandam mutu endi enjrqai.” ¹⁰Abraham a lanj qureq oqsim dia sqajqa deqa are qaloqnsiq tarijoqnej. Lanj qure di bati gaigai sqas. Lanj qure agi Qotei a segi na gereiyey unu.

¹¹ Abraham aqa njanj Sara a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa a tulanj qeliosiq marej, “Bole, e anjrotqai. Anjam Qotei na merbej qaji di a uratqasai. A dauryqas.” Sara a degsi marej deqa Qotei na aqa miligi gereiyetonaqa a gumañej. ¹² Abraham a dego qeliosiq a moiqajqa bati jomonaqa Qotei na a singila yonaqa a anjro mel qujai nambabtej. Onaqa bunuqna aqa moma nanji tulanj gargekobaeb. Bongar tulanj gargekoba unub dego kere Abraham aqa moma nanji ulul bul tulanj gargekobaeb. Deqa sisiyqa keresai.

¹³ O ijo was, Abel na Enok na Noa na Abraham na Sara na nanji kalil Qotei qa nanjo areqalo singilatesosib moreñeb. Nanji mandamq endi sosibqa ingi bole bole Qotei a nami nanji enjrqa minjrej qaji di nanji osai. Nanji ingi di oqajqa tariñesosibqa isaq na ingi di unsib deqa areboleboleinjrej. Deqa nanji maroqneb, “Iga mandamq endi so boleiyqasai. Iga mandamq endi yaun tamo bulosim sokiñala sosim bunuqna iga mandam endi uratqom.” ¹⁴ O ijo was, iga qalieonum, tamo ungasari anjam degsib mareqñub qaji nanji nanjo segi sqajqa sawa boleq oqwjajqa are qaleqñub. ¹⁵ Nanji nanjo qure utruq olo aiqajqa deqa are qaleb qamu nanji puluosib aiyeb qamu. ¹⁶ Ariya nanji nanjo qure utruq olo aiqajqa are qalosaieqñub. Nanji sawa tulanj boledamu agi lanj qureq di unu qaji deq oqwjajqa are qaleqñub. Tamo ungasari nanji dena Qotei endegsib minjeqñub, “Ni gago Qotei.” Yeqnaqa Qotei a nanjo Qotei sqajqa jemaiyosaieqñu. Nanji a qa nanjo areqalo singilateqñub deqa a nanjo qure agi lanj goge dia gereiyetnjrej unu.

¹⁷ Abraham a Qotei qa aqa areqalo bole singilatej kiyi sai kiyi di Qotei a tenemtqa osiq endegsi minnej, “Ni ino segi anjro qujai Aisak qalsim e atraibe.” Onaqa Abraham a Qotei aqa anjam di uratosai. Bole, Qotei na nami minnej, “E na ino moma nanji mandam mutu endi enjrqai.” Ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a Aisak osiq Qotei atraiyqa gilej. ¹⁸ Agi Qotei a nami Abraham minnej, “Aisak aqa lej na ino moma nanji bumbranjqab.” ¹⁹ Abraham a Aisak qalqa osiq endegsi are qalej, “E Aisak qalitqa, unqum, Qotei na a olo subq na tigeltqa kere.” Abraham a degsi are qalsiq sonaqa Qotei na saidyey, “Ni Aisak qalaim.” Deqa iga yawo anjam endegsi marqom, Qotei na Aisak subq na tigeltobulosiq olo Abraham yey.

Aisak na Jekop na Josep na nanji qalub Qotei qa nanjo areqalo singilateb

²⁰ Aisak a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosiq Jekop Iso wo nanjo gateq di aqa banj atetnjrsiq nanji qa pailyosiq kumbra bunuqna nanjoq di brantqas qaji deqa nanji minjrej.

²¹ Jekop a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosiqa Josep aqa angro ayel nanngo gateq di aqa ban atetnjrsiqa nanngi qa pailyej. A tulan qeliosiq moiqa jomomosiq deqa a na aqa walwelqa toqon ojsiq singa pulutosiq Qotei qa louej.

²² Josep a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a tulan qeliosiq moiqa jomomosiq a na aqa was nanngi endegsi minjrej, “Ninngi na nunngo moma agi Israel nanngi minjribqa bunuqna nanngi Isip sawa uratoqnsibqa bati deqa nanngi ijo tanu osi gilqab.”

Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatej

²³ Ariya Moses aqa ai abu nanngi dego Qotei qa nanngo areqalo singilateb. Deqa Moses a nambabonaqa nanngi a osib bai qalub a ulitonab soqnej. Nanngi qalieeb, Moses a angro tulan bolequja. Nanngi Isip nanngo mandor koba ulaiyosai deqa nanngi aqa anjam gotranjosib Moses ulitonab soqnej.

²⁴ Sosiqa tamo kobaqujaonaqa Isip tamo ungasari nanngi na minjoqneb, “Ni Isip nanngo mandor koba aqa asi aqa angro.” Onaqa Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a aqa segi nam aguq atsiqa nanngo anjam di quqwa uratoqnej. ²⁵ A endegsi are qalej, “Qotei aqa tamo ungasari agi Israel nanngi gulbe ti unub. Deqa unqum, e nanngi koba na sosiy gulbe oqnqai. Une qa arebolebole a sokiñalayosim koboqas. Di e uratqai.” ²⁶ Osiqa olo endegsi are qalej, “E Kristus aqa nam qa jemai oqai di kere. Mondon e awai tulan boledamu oqai. Awai dena silali ti ñoro ti kalil Isip sawaq endi unu qaji di tulan bunyejunu.” Moses a awai boledamu di oqa marsiq deqa a degsi are qalej. Osiqa Qotei qa aqa areqalo singilatej.

²⁷ Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a tigelosiq Isip sawa uratosiq gilej. Isip nanngo mandor koba a Moses qa minjin oqetej ariya Moses a deqa ulaosai. Qotei agi iga unosaieqnum qaji di Moses na unobulosiq deqa a singila na tigelosiq Isip sawa uratosiq gilej. ²⁸ Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a na Israel tamo ungasari nanngi minjrnaqa nanngi kaja du du ñumsib nanngo damu uyeb. Uysib kaja du du nanngo leñ ainaqa di osib Qotei na aqa lan angro bei qarinyim bosim Israel nanngo angro matu nanngi ñumaim deqa leñ di nanngo siranmeq di liyeb.

Tamo ungasari tulan gargekoba nanngi

Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneb

²⁹ Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosib deqa nanngi Yuwal Lentq di gentosib mandam boleq aisib walwelosib gileb. Gileqnaq Isip nanngi na nanngi daurnjrsib yuwal ambleq aisib ya uysib morenej.

³⁰ Bunuqna Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosib deqa nanngi Jeriko qure agutosib kalilyo bati 7 yonabqa qure aqa dadan kalil ululonqeb.

³¹ Sambala unja Rahap a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Israel tamo ayel nanngi lumu na Jeriko qure unqa bonabqa a na nanngi ayel osiqa lawo na gereinjrsiqa ulitnjrej. Qure deqaji tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam gotranjoqneb deqa Qotei na nanngi kalil padaltnjrej. Rahap a segi Qotei na uratonaq bole soqnej.

³² Gideon na Barak na Samson na Jepta na Devit na Samuel na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi dego Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneb. E nanngi qa olo ninngi saingwajqa bati keresaiibqo. ³³ Nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneb deqa nanngi na mandor kokba nanngi qoto itnjroqnsib qoto bunyoqneb. Osib kumbra bole tintin yoqneb. Ingi bole bole Qotei na nami nanngi enjrqa minjrej qaji di nanngi elenjoqneb. Laion nanngi boqnsib

nangi uyqa laq nab nangi na nango medabu getentetnjroqneb. ³⁴ Namyuwo na nangi koitnrqa laqnaq nangi olo namyuwo mosotoqneb. Jeu tamo nangi boqnsib serie na nangi nūmqa laq nab nangi jaraiyoqneb. Nangi segi singila saiqoqi sonab Qotei na olo nangi singilatnjroqnej. Nangi singilaoqnsib qotoqnsib sawa bei bei qaji nangi teteinjroqneb. ³⁵ Unqasari qudei nango anqro nangi moreneq nab Qotei na olo subq na tigeltnjroqnej. Jeu tamo nangi na Qotei aqa tamo qudei nangi tonto talq di breinjroqnsib jaqatin koba enjroqneb. Osib minjroqneb, “Ningi Qotei qoreiyib iga ningi uratngim ningi tonto talq dena oqedqab.” Onaqa nangi na saidosib minjroqneb, “Sai. Mondon iga olo subq na tigelosim nambile tulan boledamu oqom. Deqa unqum, bini iga jaqatin oqnsim unum di kere.”

³⁶ Jeu tamo nangi na Qotei aqa tamo unqasari qudei nangi misilinjroqnsib kumbainjroqneb. Osib nangi tonto talq di breinjroqnsib sil singila kokba na nangi tontnjroqneb. ³⁷ Osib Qotei aqa tamo unqasari qudei nangi meninj na nūmoqnsib moiyo tnjroqneb. Osib olo qudei nangi serie na gingetnjre q nab morenoqneb. Osib olo qudei nango jejamu qaja na qametnjroqneb. Nangi qudei gara bolesai deqa nangi kaja nango junqum na gara gereiyoqnsib jugoqneb. Nangi ingi ingi tulan saijnrej deqa nangi lanja soqneb. Jeu tamo nangi na nangi gulbe enjroqnsib tulan ugeugeinjroqneb. ³⁸ Tamo unqasari nangi di tulan ugeosib soqneb deqa nangi wadau sawaq di, manaq di, meninj kokba miligiq di, sub miligiq di laqneb. Nangi Qotei qa nango areqalo singilatoqneb deqa nangi kumbra bole yoqneb. Nangi tamo unqasari kalil mandamq di soqneb qaji nangi bul sai. Nango kumbra tulan bolequja.

³⁹ Nangi kalil Qotei qa nango areqalo singilatoqneb deqa nangi aqa nqamgalaq di tamo unqasari tulan bolequja soqneb. Ariya ingi bole bole Qotei na nangi enjra minjrej qaji di nangi osaiyoqneb. ⁴⁰ Di kiyaaq? Qotei na olo ingi tulan boledamu bei iga egwajqa marsiqa gereiyej unu. Mondon a na iga ti nangi ti turtgosim iga kalil koba na ingi boledamu di egwas. Osim dena a na iga kalil torei boletgwas.

12

Iga Yesus koqyesosim a qa gago areqalo singilatqom

¹ Tamo unqasari nami soqneb qaji nangi di Qotei qa nango areqalo singilatoqneb deqa bini nangi lanbi bul iga agutgesonab iga nangi unjre qnum. Unjre qnum deqa iga singila na gurgurobuloqnsim bubunjoqnmom. Qotei na iga giltgej deqa iga gurguroqnmq gulbe qudei na iga getentgwa laqnmq iga gulbe di olo gotranjoqnmom. Une qudei gagoq di beterqajqa laqnu qaji di dego iga gotranjoqnmom. ² Osim iga Yesus koqyoqnsim gurgurqom. Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum di Yesus a segi utru. Bunuqna a na gago areqalo di torei keretqas. Yesus a nami qalieej, a namburbasq di moism bunuqna a olo tulan areboleboleiyqas. Jeu tamo nangi a qa maroqneb, “A tamo uge deqa a moiqas.” Ariya Yesus a deqa jemaiyosai. A aqa are singilatosiq namburbasq di moiyej. Bini a olo lan qureq di Qotei aqa awo jaram ban woq di awejunu.

Qotei na iga tingitgwa marsiqa gulbe egeqnu

³ Ningi geregere are qaliy. Une tamo nangi Yesus qa tulan ugeoqnsib a jeuteq nab a singila na tigelesoqnej. Ningi dego singila na tigelesoqniy. Ningi ulaaib. Osib asingaiq. ⁴ Bole, ningi une gotranjoqajqa singilakobaeqnu. Ariya

jeu tamo nan̄gi na kamba nin̄gi moiyoṭn̄gosaieqñub. ⁵⁻⁶ O ijo was, Qotei a nami anjam bei nin̄gi mern̄gej. Nin̄gi anjam deqa are wal̄ngwo kiyo? A nin̄gi dal̄ngwa osiqa endegsi mern̄gej, “O ijo an̄gro, e nun̄go Tamo Koba. Deqa e nin̄gi tingit̄ngwa marsiyqa gulbe en̄goqn̄it nin̄gi gulbe di qoboiyqa asgingaiq. Osib are gulbeingaiq. Nin̄gi quiy. Tamo un̄gasari e qalaqalain̄jreqñum qaji nan̄gi di e na olo tingit̄n̄jreqñum. Tamo un̄gasari e ijo segi an̄gro qa mareqñum qaji nan̄gi di e na olo gulbe en̄jreqñum.” Qotei a nin̄gi aqa segi an̄gro sqa marsiq deqa anjam degsi mern̄gej. Nin̄gi anjam deqa olo are wal̄ngwo kiyo?

⁷ O ijo was, Qotei na nin̄gi tingit̄n̄goqñsim gulbe en̄goqñimqa nin̄gi singila na tigelon̄sib gulbe di qoboiyoqñiy. Abu nan̄gi na nan̄go an̄gro nan̄gi gaigai tingit̄n̄jreqñub dego kere Qotei na nin̄gi tingit̄n̄geqñu. ⁸ Qotei na aqa an̄gro kalil nan̄gi gaigai tingit̄n̄jreqñu. A na nin̄gi tingit̄n̄gwasai di nin̄gi aqa an̄gro sqa keresai. Nin̄gi gam qaji un̄ja aqa an̄gro bul sqab. ⁹ Nin̄gi are qaliy. Gago mandam qaji abu nan̄gi na iga tingit̄goqñeb. Deqa iga nan̄go ñam soqtoqñem. Ariya gago lan̄ qaji Abu a gago qun̄un̄ taqateqñu. Deqa iga aqa sorgomq di geregere sosimqa aqa ñam tulan̄ soqtoqñom. Osim dena iga ñambile sqom. ¹⁰ Gago mandam qaji abu nan̄gi sokiñala sosib nan̄go segi areqalo dauryosib iga tingit̄goqñeb. Ariya Qotei na iga geregere aqaryaigwajqa osiq iga tingit̄geqñu. Di kiyaaq? Iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa. ¹¹ Bole, Qotei na iga tingit̄gwa maroqñsiq gulbe egeqnaqa iga areboleboleigosaieqñu. Iga are gulbeigeqñu. Ariya bunuqna gulbe dena iga singilat̄gimqa iga kumbra bole tin̄tin̄ dauryqajqa geregere qalieqom. Osim dena iga lawo na sqom.

Nin̄gi Qotei aqa segi kumbra bole dauryiy

¹² Deqa nun̄go ban̄ a laesqas di nin̄gi na olo singilat̄osib wauoqñiy. Nun̄go singa tombol dego laesqas di nin̄gi olo singila na tigelesoqñiy. ¹³ Tigelesosib gam bole dauryosib walweloqñiy. Nin̄gi degyqab di nun̄go singa ugeqasai. Nun̄go singa olo boleqas.

¹⁴ Nin̄gi tamo kalil nan̄gi ti koba na geregere lawo na sqajqa singilaoqñiy. Osib nin̄gi Qotei aqa segi kumbra bole dego dauryqajqa singilaoqñiy. Tamo a Qotei aqa segi kumbra bole dauryqasai di a Tamo Koba un̄qa keresai. ¹⁵ Nin̄gi geregere ñam atoqñsib soqñiy. Qotei a nin̄gi qa are boleyeqñu aqa kumbra di nin̄gi qudei olo uratosib ulon̄jo uge. Ñamtañ oqsiq gei uge uge atelen̄eqñu dego kere nun̄go ambleq di tamo bei a are uge ti sosim kumbra uge uge babtoqñimqa nin̄gi na saidiyi. Tamo dena nin̄gi niñaqñgimqa nin̄gi Qotei aqa ñamgalaq di jiga ti so uge. ¹⁶ Nin̄gi na Kristen tamo un̄gasari nan̄gi saidn̄jribqa nan̄gi sambala kumbra yaib. Osib Qotei qoreiyai. Agi Aisak aqa ñiri Iso a Qotei qoreiyey. Osiqa a an̄gro matu soqnej deqa are qalosaiosiq ingi bole bole aqa abu na nami a yqajqa min̄nej qaji di qarinyosiq dena ingi uyo bei awaiyosiq uyej. ¹⁷ Nin̄gi qalie, bunuqna Iso a aqa abu aqa ingi bole bole di olo oqajqa marnaqa Qotei na saidiyey. Deqa a akamugetej. Aqa kumbra uge yey qaji di a olo uratosim are bulyqajqa gam saiyyey.

Nin̄gi Jerusalem bunuj lan̄ goge di unu qaji deq beleneb

¹⁸ Nami Israel nan̄gi Sainai mana utru jojomyosib dia ñamyuwo ti ambru ti jagwa ti unoqñeb. Nan̄go ban̄ na mana di ojoqñeb. Ariya ijo was, nin̄gi ingi ingi deq bosai. ¹⁹ Israel nan̄gi Sainai manaq di gul anjam quoqñsib Qotei aqa kakro dego quoqñeb. Osib ulaugeteb. Deqa nan̄gi Moses min̄jeb, “Qotei a olo anjam bei mergaiq.” ²⁰ Nan̄gi Qotei aqa anjam di qusib ulaugeteb.

Agi Qotei na nan̄gi endegsi minjrej, “Tamo bei kiyo wagme bei kiyo mana endeq oqimqa nin̄gi a meniñ na qalib moiym.” Qotei na nan̄gi degsi minjrej. ²¹ Manaq di nan̄gi in̄gi in̄gi di unoqnsib deqa nan̄gi tulañ ulaugeteḅ. Moses a dego mana deqa ulaosiq marej, “E ulaugetosim tulañ ginda gindaneqnum.”

²² Ariya nin̄gi in̄gi in̄gi deq bosai. Nin̄gi Saion manaq beleñeb. Osib Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa segi qureq dego beleñeb. Qure di agi Jerusalem bunuj lañ goge di unu qaji. Nin̄gi lañ an̄gro tulañ gargekoba sisiyqa keresai nan̄goq dego beleñeb. ²³ Tamo un̄gasari Qotei qa korooqnsib loueqnub qaji nan̄goq dego nin̄gi beleñeb. Tamo un̄gasari nan̄gi di Qotei aqa segi an̄gro matu tintin. Nan̄go ñam Qotei a lañ qureq di nen̄grenyej unu. Nin̄gi Qotei qa ti tamo un̄gasari kumbra bole dauryeqnub qaji nan̄go qunun qa ti beleñeb. Tamo un̄gasari nan̄gi di Qotei na torei boletnjrej. Qotei agi mondon̄ iga kalil pegigwas. ²⁴ Ariya nin̄gi Yesus qa dego beleñeb. Yesus agi Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqa yeba waiyej unu. Yesus aqa leñ bilenej qaji a qa dego nin̄gi beleñeb. Deqa leñ dena Qotei aqa anjam nin̄gi mern̄gobuleqnu. Yesus aqa leñ di tulañ bolequja. Leñ dena Abel aqa leñ tulañ bunyejunu. Abel aqa leñ na dego nin̄gi anjam mern̄gobuleqnu.

Nin̄gi Qotei aqa anjam quqwa urataib

²⁵ O ijo was, nin̄gi geregere ñam atoqniy. Qotei na nin̄gi anjam mern̄goqnimqa nin̄gi aqa anjam dauryqa urataib. Qotei a nami mandamq endi sosisqa Israel nan̄gi anjam singila na minjroqnej. Minjreqlaqa nan̄gi aqa anjam di dauryqa uratoqneb. Deqa Qotei na nan̄gi awai uge enjrej. Awai uge di nan̄gi britosib jaraíqa keresai. Ariya bini Qotei a lañ goge di sosisqa iga dego anjam singila na mergeqnu. Deqa iga a qoreiyqom di a na iga awai tulañ ugedamu egwas. Awai uge di iga britosim jaraíqa keresai bole sai. ²⁶ Nami Qotei na Israel nan̄gi anjam singila na minjreqlaqa aqa kakro dena mandam ren̄gin̄yoqnej. Ariya bini a olo anjam endegsi iga mergeqnu, “Bunuqna bati qujai qa e olo mandam ren̄gin̄yqai. E mandam segi ren̄gin̄yqasai. E mandam ti lañ ti ren̄gin̄nrqai.” ²⁷ A marej, “Bati qujai qa.” Deqa iga qalieonum, Qotei na in̄gi in̄gi a nami atej qaji di taqal breinjrim nan̄gi torei koboqab. In̄gi in̄gi di agi Qotei na ren̄gin̄nrqas. Yimqa in̄gi in̄gi a na ren̄gin̄nrqasai qaji di gaigai sqab.

²⁸ Qotei a gago Mandor Koba sosisqa taqatgeqnu. Aqa kumbra di ren̄gin̄qa keresai. Deqa iga Qotei bin̄jyoqnsim kumbra a tulañ areareteqnu qaji dena a qa louoqnsim aqa ñam soqtoqnsim ulaoqnsim aqa sorgomq di sqom. ²⁹ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Gago Qotei a ñamyuwo bul in̄gi in̄gi kalil koiteleneqnu qaji.

13

Nin̄gi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy

¹ O ijo Kristen was, bati gaigai nin̄gi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. ² Qure bei qaji tamo nan̄gi nun̄go meq boqniñ nin̄gi na oqnsib geregereinjroqniy. Kumbra di nin̄gi urataib. Nin̄gi qalie, qure bei qaji tamo nan̄gi nami nun̄go moma qudei nan̄go meq beqnaḅ tamo bole edegoqnsib geregereinjroqneb. Ariya nan̄gi tamo sai. Nan̄gi lañ an̄gro.

³ Qotei aqa tamo un̄gasari qudei nan̄gi tonto talq di unub deqa nin̄gi nan̄gi uratnjraib. Nin̄gi nan̄gi qa are qaloqnsib koba na tonto talq di sobulosib

nanği gereinjroqniy. Kristen tamo qudei nanği jeu tamo nanği na jaqatın enjreçnub deqa niñgi nanği qa dego are qaloqnsib koba na jaqatın obuloqnsib nanği gereinjroqniy. Niñgi qalie, jeu tamo nanği na nuñgo jejamu dego ugeugeiyqa kere.

⁴ Tamo a unjatqas di kumbra bole. Uña a tamotqas di dego kumbra bole. Deqa niñgi kumbra di ugetaib. Niñgi kumbra di geregere taqatosib Qotei aqa ñamgalaq di jiga saiçoji soqniy. Niñgi qalie, tamo unğasari sambala kumbra yeçnub qaji nanği Qotei na awai uge enjrças.

⁵ Niñgi silali qa mamaulñgaiq. Niñgi endegsib maroqniy, “Iga silali ti inği ti kiñala eqnum di kere.” Agi Qotei a marej, “E ni uratmçasai. E ni qoreimçasai dego.” ⁶ Deqa iga gago are siñgilatqnsim endegsi maroqnqom, “Tamo Koba a na e aqaryaibeçnu. Deqa e ulaçasai. Tamo bei na e ugetbqa keresai.”

Iga Yesus dauryaqajqa jemaigwasai

⁷ O ijo was niñgi quiy. Kristen gate nanği Qotei aqa anjam palontoqnsib niñgi mernçeçnub. Osib Qotei qa nanço areqalo siñgilatqnsib kumbra bole bole yeçnub. Nanço kumbra deqa niñgi are qaloqnsib dauryoqniy.

⁸ Yesus Kristus aqa kumbra bulyçasai. A nami degsi soqnej. A bini degsi unu. A bati gaigai degsi sqas. ⁹ Deqa tamo qudei nanği bosib anjam utru segi segi na nuñgo are tigeltetñgibqa niñgi nanço anjam di dauryaib. Osib Qotei aqa gam urataib. Qotei a niñgi qa are boleieyeçnu aqa kumbra dena nuñgo are siñgilatetñgoqneme. Ariya tamo qudei nanği mareçnub, “Iga inği uyo na gago are siñgilatqnsim.” Di gisañ. Kumbra di laña jejamu qa kumbra. Inği uyo dena tamo nanği yala aqaryainjrosaeçnu.

¹⁰ Gago atra bijal bunuj unu. Atra tamo nanği atra tal namij miligiq di waueçnub. Deqa nanği atra bijal bunuj dena inği uyqa keresai. ¹¹ Atra tamo gate nami qaji a tamo unğasari nanço une kobotetnrça maroqnsiq wagme nanço leñ oqnsiq Warum Tulañ Getento Koba di miligiq gileçnu. Atra tamo nanği olo wagme nanço damu osi aiyqnsib qure qalaq di atoqnsib koitelençnub. ¹² Dego kere Yesus a Jerusalem qure qalaq aisiq dia jaqatın osiq aqa segi leñ bilentosiq tamo unğasari nanği qa moiyej. Aqa leñ dena a na tamo unğasari nanği Qotei aqa segi kumbra boleq di atqajqa deqa marsiq nanği qa moiyej. ¹³ Deqa iga dego qure qalaq aiyqnsim Yesus aqa areq di brantoqnsim a ñam uge osiq jemaiyej dego kere iga ñam uge oqnqom. ¹⁴ Iga qalie, mandamq endi qure kalil koboqab. Deqa iga yaun tamo bulosim qure utru saiçoji laña unum. Mondon iga lañ qureq oqsım dia gaigai sqom. Iga qure deq oqwjajqa tariñeqnum. ¹⁵ Deqa iga Yesus aqa ñam na Qotei biñyoqnsim atraiyobuloqnqom. Osim iga gago medabu na aqa ñam soqtoqnqom. ¹⁶ O ijo was, niñgi na tamo unğasari nanği kumbra bole bole enjroqniy. Nanği inği qudei qa truquoqnsibqa niñgi na aqaryainjroqniy. Niñgi kumbra di urataib. Niñgi kumbra degyqab di niñgi Qotei atraiyobuloqnqab. Yim Qotei a nuñgo kumbra deqa tulañ arearetoqnqas.

Yesus Kristus a gago are miligiq di waueçnu

¹⁷ Nuñgo Kristen gate nanği na nuñgo qunuj taqateçnub. Mondon nanği nanço wau deqa Qotei minjqab. Deqa niñgi nanço medabu geregere dauryoqnsib nanço sorgomq di soqniy. Niñgi degyqab di nanği are gulbe na niñgi taqatñgwasai. Nanği arebolebole na niñgi taqatñgwab. Osib nanği are gulbe saiçoji sosib niñgi geregere aqaryainjoqnqab.

¹⁸ Ningi iga qa Qotei pailyoqniy. Iga qalieonum, iga Qotei aqa n̄amgalaq di une saiqoji unum. Iga gaigai kumbra bole dauryqajqa are qaleqnum. ¹⁹ Deqa ijo areqalo agiende. Ningi e qa Qotei pailyibqa a na gam waqtet-bimqa e nunqoq urur boqujatqai.

²⁰ Gago Tamo Koba Yesus a kaja nan̄go Mandor siŋgila ti unu qaji. Aqa kaja nan̄gi agi iga. Aqa leŋ aiyej dena a na Qotei aqa anjam bunuj gaigai sqas qaji di siŋgilatej. Qotei a are lawo qa utru. A na Yesus olo subq na tigeltej. ²¹ Qotei qujai dena niŋgi aqaryaiŋgimqa niŋgi aqa areqalo geregere dauryosib kumbra bole yoqniy. A gago are miligi gereiyetgimqa iga Yesus Kristus aqa wau na kumbra kalil a tulaŋ areareteqnu qaji di yoqnoqom. Iga kalil bati gaigai aqa n̄am soqtoqnoqom. Bole.

Anjam getento

²² O ijo was, e na niŋgi siŋgilatŋgwajqa deqa anjam truquyala endi nen̄grenyonum. Deqa niŋgi ijo anjam endi geregere qusib dauryoqniy. ²³ E niŋgi endegsi mern̄gwai. Gago was Timoti a tonto talq dena uratonab oqedej. Deqa a urur ijoq b̄qas di aqo aiyej ombla na nunqoq bosim nunqwom.

²⁴ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen gate kalil nan̄gi ti Qotei aqa tamo un̄gasari kalil nan̄gi ti minjriy. Itali tamo qudei bosib endia unub qaji nan̄gi na dego niŋgi kaiyeiŋgonub.

²⁵ Qotei a niŋgi kalil qa are boleyeme. Bole.

JEMS

¹ E Jems. E Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanjo wau tamo. Israel nanjo moma utru 12 nanjo leŋ aŋi ninŋi. O was ninŋi kalil kaiye. E na anjam endi nenŋrenyosim nunŋoq qarinyonum. Ninŋi nunŋo segi segi qure utru uratosib jaraiyosib sawa sawa kalil keretosib di unub.

Iga gulbe qoboieqnum dena iga sinŋila eqnum

² O ijo was, gulbe utru segi segi gargekoba nunŋoq boqnimqa ninŋi gulbe deqa tulaŋ areboleboleinŋim soqniy. ³ Gulbe deqaji nunŋoq boqnimqa ninŋi nunŋo areqalo Yesus qa bole sinŋilatqab kiyo sai kiyo di Qotei a geregere unqas. Ninŋi qalie, gulbe dena ninŋi sinŋilatŋgeqnaqa ninŋi gulbe qoboiey-qnub. ⁴ Deqa ninŋi bati gaigai sinŋila na tigelosiqsib gulbe qoboioqniy. Ninŋi degyqab di ninŋi Qotei aqa kumbra bei qa truquoqnqasai. Ninŋi tulaŋ kere na sqab.

Tamo bei a powo qa truquosimqa a Qotei pailyim Qotei na powo yqas

⁵ Ariya tamo bei a powo qa truquosimqa a Qotei pailyem. Yimqa Qotei na a powo yqas. Ninŋi qalie, Qotei a tamo unŋasari kalil nanŋi inŋi bole bole enjreqnu. Nanŋi Qotei pailyeqnab a nanŋi qa olo ŋirinosaieqnu. ⁶ Ariya tamo bei a Qotei pailyqa osimqa a are gulbeiyaiq. Osim endegsi maraiq, “Qotei na inŋi bole ebqas kiyo sai kiyo?” ⁷ A degsi maraiq. A Qotei qa aqa areqalo sinŋilatosisim pailyem. Jagwa tigelosiq yuwal korkortoqnsiqa oqe aieyqnu dego kere tamo are gulbeiyeqnu qaji a bati bei Qotei qa aqa areqalo sinŋilatoqnsiqa olo bati bei aqa areqalo sinŋilatoqnsiqa. ⁷ Tamo Koba a na tamo deqaji nanŋi inŋi bei enjrqasai. Deqa tamo deqaji nanŋi endegsib are qalaib, “Iga inŋi bole bole oqnqom.” Di sai. ⁸ Nanŋi areqalo aiey aiyeltoqnsib kumbra laŋa laŋa yeqnub deqa Qotei na nanŋi inŋi bei enjrqasai.

Jems a ñoro tamo ti tamo inŋi saiqoji nanŋi ti anjam minjrej

⁹ Kristen was bei a ñam saiqoji soqnimqa a areboleboleiyem. Di kiyaaqa? A Qotei aqa ŋamgalaq di ñam koba ti unu deqa. ¹⁰ Tamo bei ñoro koba ti unu qaji a dego areboleboleiyem. Di kiyaaqa? A Qotei aqa ŋamgalaq di ñam saiqoji unu deqa. Tamo nanŋi ñoro koba koroiyqajqa arearetnjreqnu qaji nanŋi balamtamo aqa so bulosib sokiñalayosib morenqab. ¹¹ Iga qalie, seŋ oqsim kaŋkaŋamqa balamtamo aqa so laosim moiym aqa wala bole di koboqas. Dego kere tamo nanŋi ñoro koba ti unub qaji nanŋi wau bei bei yoqnsib bati qujai qa urur morenjosib koboqab.

Qotei na iga are qametgosaieqnu

¹² Tamo unŋasari gulbe qoboioqnsib sinŋila na tigelejunosib qaji nanŋi areboleboleinjreme. Mondonj Qotei a nanŋi qa tulaŋ arearetim awai boledamu enjrim nanŋi ŋambile gaigai sqab. Qotei a marej, “E na tamo kalil e qalaqalaibeqnu qaji nanŋi awai bole enjrqai.” Qotei a degsi marej. ¹³ Deqa tamo bei a une atqajqa are prugyimqa a endegsi maraiq, “Qotei na are qametbqoqa e une atqajqa are prugbeqnu.” A degsi maraiq. Iga na Qotei aqa are qametim a une yqa keresai dego kere Qotei na iga une atqajqa are qametgosaieqnu. ¹⁴ Gago segi segi are miligi tigelosiqsiga iga titteqnu. Gam dena gago segi areqalo uge na iga uneq breigwa oqnsiqa walawalaigoqnsiqa gisanjeqnu. ¹⁵ Gago are miligi tigeleqnu di unja a gumanjeqnu dego kere.

Bunuqna unja a anjroteqnu dego kere gago are miligi tigelocnsiq a une babteqnu. Yeqnaqa gago une di tulan kobaeqnaqa iga moiyo gam tureqnum.

¹⁶ O ijo was bole, une aqa kumbra dena ninji gisanqaim deqa ninji une kalil uratiy. ¹⁷ Inji bole bole kalil Qotei na iga egeqnu qaji di lanj goge na branteqnaq iga lanja elenqeqnum. Abu Qotei suwanq di unu qaji a na inji di qarinjeqnaqa gagoq beqnu. Qotei a kumbra bubulyosaieqnu. A senj qunuj bul sai. Senj qunuj a olekobaoqnsiq a olo trukeqnu Qotei a degyosaieqnu. ¹⁸ A aqa segi areqalo dauryosiq iga gereigej deqa a gago Abu. A aqa anjam bole na iga gereigej deqa iga inji meli bunuj bulosim inji inji kalil a nami gereinjrej qaji di tulan bunjrejnum.

Iga Qotei aqa anjam lanja quqwasai

¹⁹ O ijo was bole, ninji endegsi poinqem. Ninji anjam bei marqa osibqa urur medabu waqtaib. Mati didaboqniy. Urur minjin oqaiq. ²⁰ Tamo nanji urur minjin oqetnjreqnu qaji nanji Qotei aqa kumbra bole dauryqa keresai. ²¹ Deqa ninji kumbra uge uge jigat kalil taqal waiyoqniy. Osib nunjo segi nam aguq atoqnsib Qotei aqa anjam a na nami nunjo are miligiq di atej qaji di ninji ojesoqniy. Ojesqab di Qotei a nunjo qunuj oqas. ²² Ariya ninji Qotei aqa anjam di bole dauryoqniy. Lanja qusib olo urataib. Ninji lanja quqwab di ninji nunjo segi jejamu gisanqab. ²³ Tamo bei a Qotei aqa anjam lanja quoqnsiq olo dauryqa urateqnu di a tamo ya jeqiloq di aqa ulatamu uneqnu dego bul. ²⁴ A ya jeqiloq di aqa ulatamu unsim olo puluosim gilocnsim aqa ulatamu unqo qaji di a olo are walyqas. ²⁵ Qotei aqa dal anjam bunuj unu. Dal anjam di bole tintinj. Qotei a gago une aqa singila kobotetgwa osiq dal anjam di iga egej. Deqa gago une na iga olo ojqa keresai. Tamo nanji dal anjam di geregere peleiyocnsib dauryoqnaqab di Qotei a nanjo wau kalil boletocnqas. Ariya tamo nanji dal anjam di lanja qusib olo are walnjrqas di Qotei a nanjo wau bei boletqasai.

²⁶ Tamo bei a endegsi are qalqas, “E gaigai Qotei qa loueqnum. Deqa e Kristen tamo bole.” Ariya tamo di a aqa segi medabu geregere taqatqasai di a na aqa segi jejamu gisanqas. Deqa a Qotei qa loueqnu di a lanja loueqnu. ²⁷ Iga Kristen tamo unqasari unum deqa iga kumbra bole endeqaji yoqnaqom. Iga na anjro mandum nanji ti unja qobul nanji ti geregereinjroqnsim nanjo gulbe kalil qoboiyetnjrqom. Osim iga gago segi walwel taqatosim mandam endeqa kumbra jigat kalil urateknaqom. Iga kumbra deqaji yoqnaqom di iga Qotei aqa njanqalaq di Kristen tamo bole une saiyoji sqom.

2

Ninji na tamo kalil nanji turtnjrsib kumbra qujai enjroqniy

¹ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus a rian koba ti unu. Ninji a qa nunjo areqalo singilateqnuq deqa e ninji endegsi mernqwai. Ninji na tamo nam ti nanji areinjroqnsib olo tamo nam saiyoji nanji qoreinjroqnaib. ²⁻³ Nunjo kumbra agiende. Noro tamo bei a gara boledamu na walaosim banrin gol na gereiyo qaji di jigsim nunjo Qotei tal miligiq gilqas di ninji aqa nam soqtqab. Osib a geregereiyosib minjibqa awo jaram boleq di awoqas. Ariya tamo bei inji inji saiyoji a gara jigat branjo jigsimqa Qotei tal miligiq gilqas di ninji aqa nam aguq atsib minjibqa, “Ni qalaq di tigelesoqne” o “Ni mandamq di awo.” ⁴ O ijo was, ninji kumbra degyeqnub di ninji areqalo uge ti sosib tamo nanji lanja peginjreqnub.

⁵ O ijo was bole, ningi quiy. Tamo ungasari ingi ingi saiqoji nanngi Qotei na giltnjrej deqa nanngi torei a qa nanngo areqalo singilateqnum. Agi Qotei a nami endegsi marej, “Tamo ungasari e qalaqalaibeqnum qaji nanngi di e na taqatnjrsiy nanngo Mandor Koba sqai.” ⁶ O ijo was, ningi kiyaaqa tamo ingi ingi saiqoji nanngo nam aguq ateqnum? Ningi are qaliy. Yai nanngi na ningi ugeugeingooqnsib nunngo jejamuq di une engeoqnsib ningi joqoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltjgeqnum? Noro tamo nanngi na ningi degnjgeqnum. ⁷ Tamo nanngi dena Yesus aqa nam boledamu misilinyeqnum. Nam di agi Qotei a nunngoq di atej unu.

⁸ Mandor Koba Qotei aqa dal anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere tamo ungasari nanngi degsim gereinjroqnume.” O ijo was, ningi dal anjam di dauryosib keretqab di ningi kumbra bolequja yqab. ⁹ Ariya ningi na tamo qudei nanngi areinjroqnsib olo tamo qudei nanngi qoreinjreknub di ningi une ateqnum. Deqa ningi dal anjam gotranjo qaji tamo brantonub. ¹⁰ Tamo bei a dal anjam mutu kalil dauryekritosim ariya qujai bole qujai grotqas di a dal anjam mutu kalil grotekritqo. Deqa aqa jejamuq di gulbe sqas. ¹¹ Iga qalie, Qotei a nami dal anjam endegsi marej, “Ni tamo bei aqa unja jejamu ojetaim.” Osiga dego marej, “Ni tamo bei qalsim moyotaim.” Bole, ni tamo bei aqa unja jejamu ojetosaieqnum. Ariya ni tamo bei qalsim moyotqam di ni dal anjam gotranjo qaji tamo brantqam. ¹² Qotei a gago une aqa singila kobotetgwa osiga dal anjam bunuj egej. Deqa gago une na iga olo ojqa keresai. O ijo was ningi quiy. Qotei a dal anjam deqa are qalsim iga pegigwas. Deqa ningi nunngo anjam maro ti nunngo kumbra ti kalil geregere taqatoqniy. ¹³ Ningi tamo nanngi qa dulqasai di une pegiyo bati qa Qotei a kamba dego ningi qa dulqasai. Ariya ningi tamo nanngi qa duloqnqab di une pegiyo bati qa ningi une saiqoji sqab.

Tamo a Yesus qa aqa areqalo singilatqas di a kumbra bole babetqas

¹⁴ O ijo was ningi quiy. Tamo bei a mareqnu, “E Yesus qa ijo areqalo singilateqnum.” A degsi maroqnsiq ariya a kumbra bole bei yala babetqasieqnu. Laja medabu na anjam mareqnu. Deqa tamo di Qotei na oqasai. ¹⁵⁻¹⁶ Kristen was bei a gara saiqoji kiyo ingi saiqoji kiyo soqnmqa nunngo ambleq di tamo bei na minjqas, “Ni lawo na gilsim gara bei osim jigsim ingi uysim menetmim soqne.” A anjam segi laja minjqo deqa anjam dena kiyersim a aqaryaiyqas? Keresai. ¹⁷ Dego kere iga Yesus qa gago areqalo singilatqasim ariya iga kumbra bole bei babetqasieqnum di iga laja gago areqalo Yesus qa singilateqnum. Deqa iga tamo moisiq aqa jejamu laja unu dego bul sqom.

¹⁸ Tamo bei a endegsi marqas, “E Yesus qa ijo areqalo singilateqnum.” Degsi marimqa e na kamba minjqai, “O was, ni kumbra bole bei babetqasieqnum. Deqa e kiyersiy qalieqai, ni bole Yesus qa ino areqalo singilateqnum? E qalieqa keresai. Ariya e Yesus qa ijo areqalo singilatqasim kumbra bole dego turtosiy yoqnqai di ni e nubsim merbqam, ‘Bole, ni ino areqalo Yesus qa bole singilateqnum.’” ¹⁹ Ni mareqnum, ‘Bole, Qotei a segi qujai unu.’ Ni kere mareqnum. Mondor uge nanngi dego degsib maroqnsib Qotei ulaiyeqnum. ²⁰ Ni nanari tamo. Ni mareqnum, ‘E Yesus qa ijo areqalo singilateqnum.’ Ni degsi maroqnsim ariya ni olo kumbra bole bei babetqasieqnum. Deqa ni laja medabu na mareqnum. Ni ijo anjam endi poimqa are soqnm poimeme.”

²¹ O ijo was ningi quiy. Nami gago moma utru Abraham a na aqa angro qujai Aisak osiq Qotei atraiyqa marsiq atra bijalq di atej. Atnaqa Qotei a Abraham aqa kumbra di unsiq minje, “Ni degyonum deqa ni ijo n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji unum.” ²² Ningi are qaliy. Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq kumbra bole dego turtosiq yej. Aqa areqalo Qotei qa singilatej qaji de ti aqa kumbra bole ti aiyeltosiq dauryej. Deqa iga endegsi marqom, Abraham aqa kumbra bole dena aqa areqalo Qotei qa singilatej qaji di taqyosiq tulan keretej. ²³ Deqa Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji aqa damu brantej. Anjam agiende, “Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na minje, “Ni ijo n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji unum.”’ Osiq Abraham minje, “Ni ijo was bole.” ²⁴ Deqa ijo was ningi qalie, tamo nan̄gi Yesus qa nan̄go areqalo singilatosib ariya nan̄gi olo kumbra bole bei babtqasai di nan̄gi Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Tamo nan̄gi Yesus qa nan̄go areqalo singilatoqnsib kumbra bole dego turtosib yeqnub qaji nan̄gi segi Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji unub.

²⁵ Ningi sambala un̄a Rahap a qa dego are qaliy. Rahap aqa kumbra bole agiende. Josua a tamo aiyel nan̄gi qarinj̄naqa Jeriko qureq glnabqa qure deqaji nan̄gi na tamo aiyel nan̄gi di n̄umqa laqnaq Rahap a nan̄gi aiyel ulitnj̄rej. Osiq gam bei osorn̄naqa nan̄gi jeu tamo nan̄gi aleln̄rsibqa jaraiyeb. Rahap a kumbra bole di yej deqa a Qotei aqa n̄amgalaq di un̄a bole une saiqoji soqnej. ²⁶ Iga qalie, tamo a me mondor ti sqasai di a moiqas. Dego kere tamo bei a Yesus qa aqa areqalo singilatosim ariya a olo kumbra bole babtqasai di a tamo moisiq aqa jejamu lan̄a unu dego bul sqas.

3

Iga gago segi medabu geregere taqatqom

¹ O ijo was kalil, tamo quja quja segi Qotei aqa anjam palontoqnebe. Tamo gargekoba nan̄gi anjam palontoqnaib. Ningi qalie, mondor̄ une pegiyo batiamqa Qotei na anjam palonto tamo nan̄go wau qa geregere peginj̄rqas.

² Bati gaigai iga kumbra gro groyeqnum. Ariya iga gago anjam maro qa grotqasai di iga tamo boleqaja sqom. Sosimqa gago ban̄ ti singa ti jejamu ti kalil geregere taqatqom. ³ Iga hos nan̄go medabuq di sil atoqnsim nan̄gi titnj̄reqnam nan̄gi iga daurgeqnum. Iga nan̄go medabu segi ojeqnam nan̄go jejamu dego iga daurgeqnu. ⁴ Ningi qobun̄ uniy. Qobun̄ a tulan̄ kobaquja. Aqa kuñi tulan̄ kiñala. Ariya jagwa koba tigelosiq qobun̄ tutqa laqnaqa qobun̄ aqa abu na kuñi ojoqnsiq tingiteqnaq qobun̄ a dauryoqnsiq gileqnu.

⁵ Dego kere gago medabu kiñala. Ariya a diq koba yeqnu. Iga gago medabu waqtoqnsim gago segi n̄am soqtoqnsim diqoqnsim anjam mareqnum.

Iga qalie, n̄amyuwo yusiq tulan̄ kobaqujaoqnsiq namtan̄ kalil yueleneqnu.

⁶ Gago medabu a n̄amyuwo bul. Iga gago medabu waqtoqnsim dena iga kumbra uge uge yoqnsim gago jejamu kalil tulan̄ jigateqnum. Mondor̄ tamo nan̄gi n̄amyuwoq aisib padalqab dego kere gago medabu na gago so tulan̄ ugeugeiyeqnu. ⁷ Ningi wagme nan̄gi qa are qaliy. Wagme ti qebari ti qe ti kalil iga na taqatnj̄reqnum. ⁸ Ariya iga gago medabu taqatqa keresai. Iga gago medabu na gaigai anjam uge uge mareleneqnum. Amal uge na tamo nan̄gi un̄inj̄roqnsib moiyoqnsib dego kere gago medabu na iga kumbra uge ugeq breigeqnu. ⁹ Gago kumbra agiende. Iga gago medabu waqtoqnsim gago Tamo Koba Abu Qotei aqa n̄am soqtoqnsim olo puluoqnsim medabu qujai dena tamo un̄gasari nan̄gi misilinj̄reqnum. Tamo un̄gasari nan̄gi di

Qotei na gereinjrsiqa aqa segi so boleq di atej. ¹⁰ Iga kumbra uge deqaji yeqnum. Agi iga gago medabu waqtoqnsim Qotei aqa ñam soqtoqnsim olo medabu qujai dena anjam uge uge mareleñeqnum. O ijo was, gago kumbra di ugedamu. ¹¹ Ya jumbum qujaiq na ya bole ti ya uge ti brantqa keresai. ¹² Qura na oliv aqa gei oqa kere e? Wain sil na qura aqa gei oqa kere e? Yuwal a ya bole bulyqa kere e? Sai.

Tamo powo bole ti unub qaji nanqi kumbra bole bole yoqnebe

¹³ Nungo ambleq di tamo qudei nanqi qalie ti powo ti unub kiyo? Sqab di nanqi nanjo segi ñam aguq atoqnsib kumbra bole bole yoqnebe. Yim tamo ungasari nanqi nanjo kumbra di unoqnsib maroqnqab, “Nanqi tamo bole.” ¹⁴ Ariya ninqi olo nunjo segi jejamu qa are qaloqnsib laña are ugeingooqnm diqoqnaib. Ninqi degyqab di ninqi gisan kumbra dauryosib Qotei aqa anjam bole ugetqab. ¹⁵ Osib ninqi powo uge ti sqab. Powo deqaji lan goge na bosai. Di mandam qaji powo. Di gago areqalo namij aqa powo. Powo di Satan aqaq na beqnu. ¹⁶ Ninqi quiy. Tamo ungasari nanqi nanjo segi jejamu qa are qaloqnsib laña are ugeinjroqnm diqoqnqab di nanqi so tulan ugeq di sosib kumbra uge uge yoqnqab. ¹⁷ Ariya tamo ungasari lan goge na powo eqnub qaji nanqi kumbra tulan bolequja yeqnum. Nanqi kumbra jigat dauryosaieqnum. Nanqi lawo na sosib tamo nanqi jinga na gereinjroqnsib nanqi qa duloqnsib kumbra bole bole osornjreqnum. Nanqi na tamo kalil nanqi turtnjroqnsib kumbra qujai enjreqnum. Nanqi laña baban na Qotei aqa kumbra dauryosaieqnum. Nanqi bole dauryeqnum. ¹⁸ Tamo deqaji nanqi lawo na sosib are qujaitoqnsib jeu turyoqnsib kumbra bole tintin babteqnum. Ingi meli branteqnu dego kere.

4

Tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalaiyqas di a olo Qotei jeutqas

¹ O ijo was, ninqi qudei nunjo segi jejamu qa areboleboleingeqnaqa kumbra uge uge yqajqa are prugngeqnu. Utru deqa ninqi qotoqnsib njirinkobaeqnum. Kumbra di nunjo jejamu miligiq di singila na waueqnu. ² Ninqi ingi ingi koba oqajqa tulan arearetngeqnaqa mamaulngeqnu. Ariya ninqi ingi ingi di osaeqnum deqa ninqi qotoqnsib tamo ñumeqnum. Ninqi ingi ingi di osaeqnum di aqa utru agiende. Ninqi Qotei pailyosaieqnum deqa. ³ Ninqi qudei ingi ingi qa Qotei pailyoqnsib ariya ninqi ingi ingi di osaeqnum. Di kiyaqa? Ninqi nunjo segi jejamu qa areboleboleingwajqa maroqnsib areqalo uge na pailyeqnum deqa. ⁴ Uña bei na aqa gumbuluj uratosiq olo tamo bei ombla sambala kumbra yeqnum dego kere ninqi Qotei uratoqnsib kumbra uge uge yeqnum. Ninqi quiy. Tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalaiyqas di a olo Qotei jeutqas. Ninqi di qaliesai kiyo? Od, tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalaiyqa are qalqas di a Qotei jeutqas. ⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Qotei na aqa Mondor gago are miligiq di atej unu. Mondor di a iga qa tulan areareteqnu.” O ijo was, ninqi anjam di laña sa anjam edegaib.

⁶ Qotei a iga qa are tulan boleiyeqnu. Deqa aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo ungasari nanjo segi ñam soqteqnum qaji nanqi Qotei na olo jeutnreqnu. Ariya tamo ungasari nanjo segi ñam aguq ateqnum qaji nanqi qa Qotei a olo are boleiyeqnu.” ⁷ Deqa ijo was, ninqi nunjo segi ñam aguq atoqnsib Qotei aqa sorgomq di soqniy. Sosibqa Satan gotranjoqniy. Yimqa Satan na ninqi uratngosim ulanqas. ⁸ Ninqi Qotei jojomyoqnbqa a

kamba dego nin̄gi jojom̄ngoqnas. O une tamo, nin̄gi quiy. Tamo nan̄gi nan̄go ban̄ yansoqnsib jiga koboteq̄nub dego kere nin̄gi nun̄go are miligi gereiyiqnsib bulyoq̄niy. Nin̄gi areqalo aiye aiyelteq̄nub qaji olo nun̄go are miligiq dena jiga kalil taqal atoq̄niy. ⁹Nin̄gi nun̄go une qa are gulbein̄goq̄nim akamugetoq̄niy. Od, nin̄gi nun̄go kiki uratoq̄nsib olo akamoq̄niy. Osib nun̄go arebolebole kobotosib olo are gulbein̄goq̄neme. ¹⁰Nin̄gi Tamo Koba aqa n̄amgalaq̄ di nun̄go segi n̄am aguq̄ atoq̄niy. Nin̄gi degyq̄ab di a na nun̄go n̄am olo soqtet̄ngwas.

Nin̄gi nun̄go Kristen was nan̄gi uge qa min̄jraib

¹¹O ijo was, nin̄gi segi segi qa anjam uge maroq̄naib. Tamo bei na aqa Kristen was qudei nan̄gi anjam uge min̄jrqas kiyo nan̄go une qa nan̄gi peginjrqas kiyo di a dal anjam dego uge qa marsiq̄ pegiyqo. Nin̄gi dal anjam pegiyeq̄nub di nin̄gi dal anjam dauryqa urateq̄nub. ¹²Qotei a segi na dal anjam babtej deqa a na qujai iga pegigwa kere. A na qujai tamo un̄gasari nan̄gi elen̄qa kere. A na qujai nan̄gi padaltn̄jrq̄a kere. Nin̄gi tamo kiyero deqa nin̄gi na tamo un̄gasari nan̄gi pegin̄jreq̄nub? Di kumbra uge.

Nin̄gi nun̄go segi n̄am soqtoq̄naib

¹³Nin̄gi qudei endegsib mareq̄nub, “Bini kiyo nebe kiyo iga q̄ure beiq̄ gilsim dia wausau qujai sosim silali qa wauosim olo bqom.” ¹⁴Nin̄gi degsib mareq̄nub. Ariya nebe kumbra kiye nun̄goq̄ di brantqas di nin̄gi qalieqa keresi. Nin̄gi n̄am q̄urem bul sokiñalayosis koboq̄ab. ¹⁵Deqa nin̄gi endegsib maroq̄niy, “Tamo Koba a marimqa iga kumbra kiye yqa are qalsim yqom.” ¹⁶Kiyaqa nin̄gi qudei olo nun̄go segi n̄am soqtoq̄nsib diqoq̄nsib laq̄nub? Nun̄go kumbra di uge. ¹⁷Ni geregere are qale. Ni kumbra bole qa qalieosim ariya ni dauryq̄asai di ni une yonum.

5

Tamo nan̄gi n̄oro koba ti unub qaji nan̄gi awai ugedamu oqab

¹O n̄oro tamo nin̄gi quiy. Bunuq̄na gulbe kokba nun̄goq̄ boq̄nqas. Nin̄gi deqa pailoq̄nsib akamugetoq̄niy. ²Nun̄go n̄oro ti wala ti kalil ugeelen̄qo. Sisimbiñ na nun̄go gara kalil dego ugeugeiyqo. ³Nun̄go gol ti silva ti di baisuwi na ugetqo. Deqa mondon̄ baisuwi dena nun̄go une boleq̄ atsim n̄amoyuwo bulosim nun̄go jejamu koitosim ugeugeiyqas. Nin̄gi n̄oro koba koroiyeb deqa diño bati qa nin̄gi awai ugedamu oqab. ⁴Nin̄gi quiy. Nun̄go wau tamo nan̄gi nun̄go in̄gi meli gentoq̄nsib nun̄go ban̄q di ateq̄nab nin̄gi na kamba olo nan̄gi gisan̄jroq̄nsib awai oto nun̄go segi qa getentoq̄nsib oto segi nan̄gi en̄jreq̄nub. Deqa nan̄gi maoq̄nsib endegsib Qotei pailyeq̄nub, “O Tamo Koba, nan̄gi iga kumbra uge degsib egeq̄nub.” Yeq̄naqa Qotei singila koba ti unu qaji a nan̄go pailyo di queq̄nu. Deqa mondon̄ a na nin̄gi awai uge en̄gwas. ⁵O n̄oro tamo, nin̄gi gara bole bole jugoq̄nsib nun̄go segi jejamu qa arebolebolein̄geq̄naqa in̄gi koba uyeq̄nub. Deqa mondon̄ Qotei na nin̄gi lun̄gwas. Kaja nan̄go jejamu diq̄ diq̄eq̄naq̄ nan̄go mandor nan̄gi na n̄umeq̄nub dego kere Qotei na nin̄gi lun̄gwas. ⁶Nun̄go kumbra uge bei agiende. Nin̄gi na kumbra bole yo qaji tamo nan̄go jejamuq̄ di une qamet̄njroq̄nsib n̄umeq̄nub. Ariya nan̄gi na kamba olo nin̄gi gotran̄gosaieq̄nub.

Nin̄gi gulbe qoboiyoq̄nsib Tamo Koba a olo bqajqa tariñoq̄niy

⁷ Deqa ijo was, ningi nungo are miligi singilatoqnsib gulbe qoboioyqnsib Tamo Koba a olo bqajqa tariñoqniy. Ningi asgingaiq. Ningi wau lanja nanngi bul soqniy. Ningi qalie, wau lanja nanngi asgingrosaeqnu. Nanngi ingi yagoqnsib awa qa tariñeqnub. Awa beqnaqa ingi melieqnaqa nanngi ingi meli di oqnsib uyeqnu. ⁸ Dego kere ningi nungo are miligi singilatoqnsib gulbe qoboioyqnsib tariñoqniy. Tamo Koba a bqajqa bati jojomqo deqa ningi degyoqniy.

⁹ O ijo was, ningi Qotei aqa tamo ungasari qudei nanngi qa niringoqnsib yomuqnaib. Qotei a nungo une di unsim ningi pegingo uge. Ningi quiy. Une Pegiyo Tamo agi bqa jojomqo. A siranmeq di tigelejunu. ¹⁰ O ijo was, ningi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi qa are qaliy. Nanngi nami Tamo Koba aqa ñam na anjam palontoqneq deqa jeu tamo nanngi na nanngi ugeugeinjroqneq. Ariya nanngi Qotei aqa anjam marqa ulaosaiqneq. Nanngi nanngo are miligi singilatoqnsib jaqatin oqnsib gulbe di qoboioyqneq. ¹¹ Ningi quiy. Iga endegsi mareqnum, “Tamo ungasari gulbe qoboioyqnsib singila na tigelejunub qaji nanngi Qotei na taqatnjreqnu. Deqa nanngi areboleboleinjreqnu.” Ningi Jop aqa kumbra qa nami queq. Jop a singila na tigelosiqqa gulbe kobaquja qoboiesoqnej. Ningi qalie, bunuqna Tamo Koba a na Jop olo boletej. Od, iga qalieonum, Tamo Koba a gaigai iga qa duloqnsiqqa iga qa are boleiyeqnu.

Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib

¹² O ijo was kalil, e anjam kobaquja bei unu. Anjam agiende. Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib. Ningi lan qure aqa ñam na anjam singilataib. Ningi mandam aqa ñam na anjam singilataib. Ningi od qa segi mariy. Ningi said qa segi mariy. Ningi degyqab di Qotei na ningi awai uge bei enjwasai.

Tamo nanngi kumbra bole bole yeqnuq qaji nanngo pailyo singila koba

¹³ Nungo ambleq di tamo qudei nanngi jaqatin eqnub kiyo? Degamqa ningi na minjribqa nanngi nanngo jaqatin deqa Qotei pailyoqnebe. Nungo ambleq di tamo qudei nanngi areboleboleinjreqnu kiyo? Degamqa ningi na minjribqa nanngi Qotei qa louoqnsib aqa ñam soqtoqnebe. ¹⁴ Nungo ambleq di tamo qudei nanngi mainjreqnu kiyo? Degamqa ningi na minjribqa nanngi Kristen gate nanngi metnjrib bosib Tamo Koba aqa ñam na nanngo gateq di ban atetnjrsib goren bilentosib nanngi qa pailyebe. ¹⁵ Nanngi Tamo Koba a qa nanngo areqalo singilatosib paillyqab di a na tamo mainjro qaji nanngi olo tigeltnjrqas. Osim nanngi une yoqneq degamqa a na nanngo une kalil dego kobotetnjrqas. ¹⁶ Deqa ijo was, ningi nungo segi segi une palontoqnsib Kristen was nanngi ubtosib minjroqniy. Osib ningi segi segi qa Qotei pailyoqniy. Yim a na ningi boletngwas. Tamo nanngi kumbra bole bole yeqnuq qaji nanngo pailyo di singila koba. Deqa nanngi pailyeqnaq Qotei a quoqnsiqqa nanngo anjam dauryeqnu. ¹⁷ Ningi Elaija qa are qaliy. A iga bul mandam tamo. Ariya a endegsi pailyoqnej, “O Qotei, ni na lanngi getentimqa awa bqasai.” A degsi pailyeqnaqa Qotei na lanngi getentonaqa awa bosai. Degsi sonaq wausau qalub bei oto koboej. ¹⁸ Onaqa Elaija a olo pailyonaaqa lanngi waqonaqa awa bej. Bosiq ingi ingi kalil melieleqnej.

Kristen was bei a gam bole uratqas di iga na aqaryaiyimqa a olo Qotei aqa areq bqas

¹⁹ O ijo was niŋgi quiy. Kristen was bei a Qotei aqa anjam bole dauryqa uratimqa tamo bei na a olo are bulyetqas di tamo dena aqa was kumbra bolequja yqo. ²⁰ Niŋgi endegsib qalieoiy. Kristen was bei a une ti soqnm tamo bei na aqaryaiyimqa a gam uge di uratqas di tamo dena aqa was aqa qunun moiyo sawaq dena oqo. Deqa was di a moiqasai. Qotei na aqa une gargekoba kobotetqas.

1 PITA

¹ E Pita. Yesus Kristus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Niŋgi nuŋgo segi segi qure utru uratosib jaraiyosib sawa sawa kalil keretosib di unub. Niŋgi Pontus sawa ti Galesia sawa ti Kapadosia sawa ti Esia sawa ti Bitinia sawa ti di unub. E anjam endi nenŋrenyosim nuŋgoq qarınyonum. ² Tulaŋ nami Abu Qotei a niŋgi qa qalieosiq giltŋgej. A degey. Di kiyaaqa? Aqa Mondor na niŋgi aqa segi kumbra boleq di atımqa niŋgi Yesus Kristus aqa anjam dauryqajqa deqa. Yim aqa leŋ aiyej qaji dena niŋgi yansıgwajqa deqa. O ijo was, Qotei a niŋgi qa are tulaŋ boleiyımqa niŋgi geregere lawo na soqniy.

Qotei a ɲambile boledamu laŋ goge dia iga gereiyetgej unu

³ Iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ɲam soqtoqnqom. Qotei a iga qa tulaŋ dulosisqa ɲambile bunuj egej. A na Yesus Kristus subq na tigeltej gam dena iga ɲambile bunuj egej. ɲambile bunuj dena iga siŋgilatgeqnu deqa iga iŋgi bole bole Qotei na mondoŋ egwas qaji deqa tariŋqnsim unum. ⁴ Iŋgi bole bole di ugeqa keresai. A koboqa keresai dego. Qotei na laŋ goge dia niŋgi gereiyetŋgej unu. ⁵ Niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo siŋgilateqnu deqa Qotei aqa siŋgila kobaquja na niŋgi taqatŋgejunu. Deqa diŋo batiamqa Qotei na niŋgi toreı elenqas. Kumbra di brantim niŋgi unqab.

⁶ Qotei na niŋgi degsim elenqas deqa niŋgi tulaŋ areboleboleiŋgeqnu. Gulbe utru segi segi na niŋgi jaqatiŋ eŋgeqnu di unqum. Sokiɲala gulbe di olo koboqas. ⁷ Gulbe deqaji nuŋgoq boqnimqa niŋgi nuŋgo areqalo Yesus qa bole siŋgilatqab kiyı sai kiyı di Qotei a unqas. Yimqa mondoŋ diŋo batiamqa Yesus Kristus a brantosim a niŋgi qa tulaŋ areboleboleiyım niŋgi biŋiŋgosim ɲam koba eŋwas. Iga qalie, gol a iŋgi tulaŋ boledamu. Tamo naŋgi ɲamyıwo na gol koitoqnsib dena qalieeqnub, gol di bole kiyı sai kiyı. Dego kere nuŋgo areqalo Yesus qa siŋgilateqnu qaji di tulaŋ bolequja. Nuŋgo areqalo dena gol aŋi ugeosim koboqas qaji di tulaŋ buŋyejunu. ⁸ Nami niŋgi Yesus unosaioqneb. Bini dego niŋgi a unosaieqnub. Ariya niŋgi a tulaŋ qalaqalaiyoqnsib a qa nuŋgo areqalo siŋgilatoqnsib a qa tulaŋ areboleboleiŋgeqnu. Nuŋgo arebolebole dena mandam qaji arebolebole kalil tulaŋ buŋyejunu. Nuŋgo arebolebole di aqa utru iga na dauryosim ubtqa keresai. ⁹ Niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo siŋgilateqnu deqa Qotei na niŋgi elenqas.

¹⁰ Qotei na niŋgi elenqajqa anjam di aqa medabu o qaji tamo naŋgi nami maroqneb. Naŋgo anjam di aqa utru naŋgi qalieqa osib deqa geregere ɲamoqnsib wauoqneb. ¹¹ Kristus aqa Mondor a naŋgo are milliq di sosıqa naŋgo medabuq na anjam endegi babtosiq maroqnej, “Bunuqna Kristus a jaqatiŋ osim moısım olo subq na tigelosım laŋ qureq oqsim dia a ɲam koba ti sqas.” Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi endegsib nenemoqneb, “Kristus a bati gembu bqas? Kumbra kiyıe namoqna brantim Kristus a bunuqna bqas?” ¹² Onaqa Qotei na kamba naŋgi endegi minjrej, “Anjam niŋgi mareqnub qaji di aqa damu nuŋgo bati qa brantqasai. A bunuqna brantqas.” O ijo was, Qotei na niŋgi elenqajqa anjam di aqa medabu o qaji tamo naŋgi nami maroqneb. Onaqa bunuqna a na aqa Mondor Bole qarınyonaaqa laŋ goge na aisıq Qotei aqa anjam maro tamo naŋgi siŋgilatıjroqnej. Yeqnaqa naŋgi

Kristus aqa anjam bole plaltoqnsib nıngi mernıgoqneb. Anjam bole di aqa utru Qotei aqa lan anıro nanı geregere qalieqajqa are koba unu.

Qotei na ıga aqa segi kumbra boleq di sqajqa osiq metgej

¹³ Deqa nıngi nunıo walwel geregere taqatqajqa are qaloqniy. Osib mondonı Yesus Kristus a olo lan qureq na brantosim nıngi qa are boleiyqajqa deqa tariıoqnsib soqniy. ¹⁴ Sosib nıngi anıro du du bulosib Qotei aqa anjam geregere qusib dauryoqniy. Nami nıngi Qotei qaliesai deqa nıngi nunıo areqalo uge uge dauryoqneb. Ariya bini nıngi kumbra di olo dauryaib. Uratıy. ¹⁵ Qotei a gaigai aqa segi kumbra boleq di sosiq dauryeqnu. Deqa nıngi dego Qotei aqa kumbra boleq di sosib dauryoqniy. Utru deqa Qotei na nıngi metıgej. ¹⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenırenıyeb unu, “Nıngi ijo kumbra boleq di sosib dauryoqniy. Di kiyaaqa? E dego ijo segi kumbra boleq di sosim dauryeqnum.”

Kristus aqa len aiyej qaji dena Qotei na ıga awaıgej

¹⁷ Nıngi Qotei endegsib meteqnub, “O gago Abu.” Qotei aqa nımgalaq di tamo unıasari kalil nanı kerekere unub deqa a kumbra qujai na nanıo une qa peginıreqnu. A nanıo segi segi wau unoqnsiq dena nanı peginıreqnu. Deqa nıngi endegsib maroqniy, “Mandam endia gago qure utru sosai.” Degsib maroqnsib Qotei qa ulaoqnsib aqa sorgomq di geregere soqniy. ¹⁸ Nıngi qalie, nami nıngi nunıo moma nanıo kumbra uge uge dauryoqnsib soqneb. Sonabqa Qotei na olo nunıo uneq na nıngi awaıngej. Mandam qa nıro ti gol ti silva ti koboqas qaji dena Qotei na nıngi awaıngosai. ¹⁹ Kristus aqa len aiyej qaji dena nıngi awaıngej. Kristus aqa len di tulanı bolequja. Kaja du du nami nıngi atraiyoqneb qaji nanıo jejamuq di yu bei saıqoji. Dego kere Kristus aqa jejamuq di une bei saıqoji. ²⁰ Tulanı nami Qotei a mandam atosaisosıqa a Kristus qa qalieosiq giltej. Ariya bini dıno bati jojomoq deqa Qotei a nıngi qa osıqa Kristus qarınıyonaq bej. ²¹ Bosiq nıngi aqaryainıgej deqa nıngi Qotei qa nunıo areqalo sıngilatoqnsib unub. Kristus agi moınaqa Qotei na olo subq na tıgeltoqsıq metonaqa a lanı qureq oqsıq dia nıam kobaquja ej. Utru deqa nıngi Qotei qa nunıo areqalo sıngilatoqnsib a qa tariıoqnsib unub.

Iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnıom

²² Nıngi anjam bole dauryosib nunıo qunıı yansobuleb. Utru deqa nıngi na nunıo Kristen was nanıo bole qalaqalainıreqnub. Ariya kumbra di nıngi olo torei sıngilatosib segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib soqniy. ²³ Nıngi nıngi meli bulosib nımbile bunıj eb. Nıngi meli ugeqas qaji dena nıngi nımbile osai. Nıngi meli gaigai sqas qaji dena nıngi nımbile eb. Nıngi meli di Qotei aqa anjam. Anjam di nımbile ti. A gaigai sqas. ²⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenırenıyeb unu, “Tamo unıasari nanıo mandamıq endi bati olekoba sqasai. Nııı a gaigai kanıgraneqnaqa balamtamo aqa so a sokiınalayoqnsiq ulonıeqnu dego kere tamo unıasari nanıo urur koboqab. Nanıo nıam balamtamo aqa so bulosim ulonıqas. ²⁵ Ariya Tamo Koba aqa anjam a bati gaigai sqas.” O ijo was, anjam bole di agi Yesus aqa anjam maro tamo nanıo palontoqnsib nıngi mernıgoqneb.

2

Yesus a tal ai bul

¹ Nıngi nımbile bunıj eb deqa nıngi kumbra uge kalil uratıy. Gısanı anjam ti maqu kumbra ti are uge ti yomu anjam ti kalil di nıngi torei uratekritıy.

² Iga qalie, angro mom nanngi munngum qaqq uyqajqa qarnjreqnu. Dego kere ningi munngum qaqq bolequja Qotei aqaq na beqnu qaji di oqajqa are qaloqniy. Munngum qaqq di Qotei aqa anjam. A jiga bei saiqoji. Munngum qaqq dena nunngo qunun aqaryaiymqa ningi tulanj kumbeosib singilaqab. Yim Qotei na ningi elenqas. ³ Tamo Koba a na ningi kumbra bole engeqnu. Aqa kumbra di ningi uyo oneiyqnsib mareqnu, “Bole.”

⁴ Tamo Koba a tal ai bul singila na tigelejunu. Tal ai di nambile unu. Ningi tal ai deq boiy. Tal ai di tamo qudei na nusibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Ariya Qotei na olo tal ai di giltosiq marej, “Tal ai di tulanj bolequja.” ⁵ Ningi dego tal ai bul nambile unub. Qotei aqa Mondor na ningi aqa segi tal sqa marsiq ningi gerejngeqnu. Deqa ningi Qotei aqa atra tamo bolequja sosib Yesus Kristus aqa nam na nunngo segi jemu Qotei atraiyoqniq a ningi qa tulanj arearetoqnas.

⁶ Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Ningi quiy. E na tal ai qujai giltosim tal singilatqajqa deqa tumaq di tigelttem unu. Tal ai di tulanj bolequja. A singila koba. E na Saion manaq di tigelttem unu. Deqa tamo nanngi tal ai di osib nanngo areqaloq di singilatqab di nanngi jemainjqasai.” ⁷ O ijo was, tal ai tuma qaji di agi Kristus. Ningi Kristus qa nunngo areqalo singilateqnuq deqa ningi mareqnuq, “Tal ai di tulanj bolequja.” Ariya tamo nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilatosaieqnuq qaji nanngi tal ai di uge qa mareqnuq. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tal gereiyo qaji tamo nanngi na tal ai di arqnsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltte unu.”

⁸ Qotei aqa anjam bei dego nami endegsib nenngrenyeb, “Tamo qudei nanngi tal ai di quraqyoqnsib manqaleqnuq.” O ijo was, tamo nanngi di Qotei aqa anjam gotranjeyqnuq. Utru deqa nanngi tal ai di quraqyoqnsib manqaleqnuq. Qotei a nami marej, “Nanngi tulanj padalqab.”

⁹ Ariya Qotei na ningi giltngrej deqa ningi aqa atra tamo sosib a ombla mandor kokba tigelonub. Tigelosib ningi aqa segi kumbra boleq di sosib dauryeqnuq. Ningi aqa segi tamo unqasari tintinj unub. A na ningi giltngrej deqa ningi aqa so bole kalil ubtekritoqnsib mare mare laqnuq. Nami ningi ambruq di soqneb deqa Qotei na ningi metngonaqa ningi ambru uratosib suwanjoq belejeb. Suwanjo di tulanj bolequja. ¹⁰ Nami ningi tamo unqasari lanaj soqneb. Ariya bini ningi Qotei aqa segi tamo unqasari unub. Nami Qotei a ningi qa are boleiyosaijoqnej. Ariya bini a ningi qa are boleiyeqnuq.

Iga Qotei aqa wau tamo bole sqom

¹¹ O ijo was bole, ningi mandamq endi yauq tamo bulosib unub deqa e ningi endegi merngwai. Nunngo areqalo namij ti nunngo qunun ti ombla qoteqnuq. Deqa ningi nunngo areqalo namij torei qoreiyiy. ¹² Bini ningi sawa bei bei qaji nanngo ambleq di unub. Deqa ningi nanngo namqalaq di kumbra bole bole dauryoqniy. Dauryoqniq nanngi nunngo kumbra di unoqnaqab. Unoqnsib nanngo yomu anjam ningi qa mareqnuq qaji di nanngi uratosib mondorj une pegiyu bati qa nanngi Qotei aqa nam soqtoqnaqab.

¹³ O ijo was, ningi Tamo Koba a qa are qaloqnsib sawa taqato qaji tamo nanngi ti mandor kokba ti nanngo anjam dauryoqniy. ¹⁴ Osib tamo gate nanngo anjam dego dauryoqniy. Tamo gate nanngi di agi mandor kokba nanngi na qarinnjreqnaq giloqnsib tamo unqasari kumbra uge uge yeqnuq qaji nanngi kamba awai uge enjreqnuq. Osib tamo unqasari kumbra bole bole yeqnuq

qaji nanngo ñam soqtetnjreqnub. ¹⁵ Qotei aqa areqalo agiende. Ningi kumbra bole bole yoqñibqa nanari tamo agi ningi yomuinqeqnub qaji nanngi nunngo kumbra di unsibqa nanngo anjam uge di olo uratosib mequmesqab. ¹⁶ Bole, ningi tamo bei aqa sorgomq di sosai. Ningi deqa are qaloqnsib walweloqniy. Ariya ningi endegsib are qalaib, “Iga tamo bei aqa sorgomq di sosai deqa unqum, iga kumbra uge uge yoqñqom.” Ningi degsib are qalaib. Ningi Qotei aqa kanqal tamo bul unub deqa ningi aqa sorgomq di soqniy. ¹⁷ Ningi tamo unqasari kalil nanngi kumbra bole bole osornjroqniy. Osib nunngo Kristen was nanngi qalaqalainjroqniy. Ningi Qotei ulaiyoqniy. Ningi mandor kokba nanngo ñam soqtetnjroqniy.

Iga Kristus aqa kumbra dauryoqnsim jaqatinj qoboioyqñqom

¹⁸ O kanqal tamo, ningi nunngo wau qa gate nanngo sorgomq di sosibqa nanngo anjam dauryoqniy. Wau qa gate bole nanngo anjam segi dauryoqñqom. Wau qa gate uge nanngo anjam dego dauryoqniy. ¹⁹ Ningi Qotei qa are qalsib wau bole yib nunngo wau qa gate nanngi lanja jaqatinj enqwab di unqum. Ningi jaqatinj di qoboioyqñqom. Yimqa Qotei a nunngo kumbra deqa tulan areboleboleiyqas. ²⁰ Ariya ningi wau uge yib nunngo wau qa gate nanngi deqa lungib ningi jaqatinj qoboioyqñqom di Qotei a ningi awai bole enqwasai. Ningi wau bole yib nunngo wau qa gate nanngi na lungib ningi jaqatinj qoboioyqñqom di Qotei a nunngo kumbra deqa tulan areboleboleiyqas.

²¹ Kristus a dego ningi aqaryainqwa osiqa jaqatinj qoboioyosiqa moiyej. Aqa kumbra di a na ningi osornjgej deqa ningi kamba aqa kumbra di dauryosib jaqatinj oqnsib soqniy. Qotei a ningi degyqa osiqa metnqej. ²² Kristus a une bei yosaiqñqom. Aqa medabu na gisanj anjam bei dego marosaiqñqom. ²³ Jeu tamo nanngi na a misilinyoqnsib anjam uge uge minjreqñqom a deqa kamba anjam uge bei nanngi minjrosaiqñqom. Nanngi a jaqatinj koba yeqñqom a deqa olo nanngi jaqatinj enjrqajqa marosaiqñqom. A aqa segi jejamu osiqa Qotei aqa banq di uratej. Qotei agi iga geregere pegiqeñqom qaji. ²⁴ Kristus a gago une kalil qoboioyosiqa aqa segi jejamuq di gago une atsiqa a ñamburbasq di iga qa gainqej. Iga moiyoqñqom olo ñambile sosim une aqa kumbra uratosim kumbra bole yoqñqajqa deqa osiqa ñamburbasq di iga qa gainqej. Jeu tamo nanngi na Yesus qalougetosib jaqatinj koba yeb. Aqa jaqatinj dena a na iga olo boletqej.

²⁵ Nami ningi kaja bul sosibqa nunngo segi areqalo na aleloqnsib laqñqom. Ariya bunuqna ningi Mandor Yesus aqa areq beb deqa a na nunngo qunuj geregere taqatejunu.

3

Tamo unja wo nanngi kumbra bole yoqñqom

¹ O unqasari, ningi nunngo gumbulun nanngo sorgomq di soqniy. Nunngo gumbulun qudei nanngi Qotei aqa anjam dauryosaiabqa di unqum, ningi mequmesosib nanngo ñamqalaq di kumbra bole bole yoqñqom. Yibqa nanngi unsib dena nanngi are bulyqab. ² Ningi degsib kumbra bole na walwelosib nanngo sorgomq di soqñqom nanngi unsib marqab, ningi unqasari bole. ³ Ningi nunngo jejamu walatqajqa are prunqoqñqom. Ningi nunngo gate pranqoqñqom wala bole bole gateq di jugoqñqom. Osib kolilei na nunngo jejamu walatqajqa. Gara wala ti dego jugoqñqom. Inqi inqi di lanja jejamu qa wala. ⁴ Ningi nunngo are miligi walatqab di boleqaja. Are miligi aqa wala agiende. Ningi are

bole na sosibqa tamo ungasari kalil nanği lawo na gereinjroqniy. Are miligi aqa wala di Qotei aqa nğamgalaq di tulan boledamu. Wala di ugeqa keresai. ⁵ Agi Qotei aqa ungasari nami soqneb qaji nanği nanğo are miligi degsib walatoqneb. Osib Qotei aqa kumbra boleq di sosib a qa tarinqnsib nanğo gumbulun nanğo sorgomq di soqneb. ⁶ Niği Sara uniy. A na aqa tamo Abraham aqa anjam dauryoqnsiqa minjoqnej, “Ni ijo tamo koba.” Deqa ungasari, niği Sara aqa kumbra di dauryosib kumbra bole yoqniy. Niği ulaaib. Niği kumbra bole yoqnaq di niği Sara aqa anğro tintin sqab.

⁷ O tamo, niği dego areqalo bole dauryosib nunğo nğauñ nanği koba na geregere soqniy. Nunğo nğauñ nanği tamo sai. Nanği unja. Nanğo jejamu singila sai. Deqa niği lawo na nanği kumbra bole bole osornjroqniy. Niği qalie, nunğo nğauñ nanği niği ti koba na nğabile gaigai sqab. Deqa niği nunğo nğauñ nanği geregereinjroqniy. Niği kumbra degyqab di inği bei na nunğo pailyo getentqa keresai. Qotei a nunğo pailyo quoqnaqas.

Niği gaigai kumbra bole yoqniy

⁸ Ariya e na ijo anjam endi kobotqa osiy niği endegsi mernğwai. Niği kalil koba na geregere are qujaitoqnsib tamo ungasari kalil nanği qa duloqniy. Osib niği segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib Kristen was nanği qa are boleinqoqnim nunğo segi nğam aguq atoqniy. ⁹ Tamo qudei na niği kumbra uge enğibqa niği kamba olo nanği kumbra uge enjraib. Tamo qudei na niği anjam uge mernğibqa niği kamba olo nanği anjam uge minjraib. Niği nanği qa endegsi pailyoqniy, “O Abu, ni na nanği boletnjrime.” Qotei a niği degyqa osiqa metnğej. Deqa niği degyibqa Qotei a kamba niği boletnğoqnaqas.

¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo bei a so bole sqa marsimqa a anjam uge bei maroqnaiq. A gisan anjam dego maroqnaiq.

¹¹ A kumbra uge kalil torei qoreiyosim kumbra bole segi yoqneime. Osim tamo ungasari kalil nanği koba na lawo sqajqa singilaoqneime.

¹² Tamo ungasari nanği kumbra bole deqaji yoqnaqab di Tamo Koba a na nanği geregere taqatnjroqnaqas.

Osim nanğo pailyo dego quetnjroqnaqas.

Ariya tamo ungasari kumbra uge uge yeqnub qaji nanği Tamo Koba a na olo qoreinjroqnaqas.”

Iga kumbra bole bole yimqa jeu tamo nanği na iga jaqatin egwab

¹³ O ijo was, niği kumbra bole bole yqajqa singilaoqnaqab di tamo yai na niği olo ugeugeingwas? ¹⁴ Bole, niği kumbra bole bole yibqa tamo qudei na niği jaqatin engwab. Di unğum. Niği deqa areboleboleingem. Tamo nanği dena niği ula engeqñub. Ariya niği nanği ulainjraib. Osib are gulbeingaiq.

¹⁵ Niği nunğo are miligiq di Tamo Koba Kristus atsib soqniy. Soqñibqa tamo qudei na niği endegsib nenemğwab, “Niği inği bole kiye qa tarinqnsib deqa areboleboleingeqnu?” Degsib nenemğibqa niği na kamba anjam kiyersib minjra qoqnsib geregere are qaloqnsib minjroqniy. ¹⁶ Ariya niği anjam singila na nanği minjraib. Niği Qotei ulaiyoqnsib lawo na nanği anjam minjroqniy. Osib niği gaigai Qotei aqa nğamgalaq di une saiqoji sosib Kristus aqa nğam na kumbra bole bole yoqniy. Yoqñib jeu tamo agi niği misilingeqñub qaji nanği nunğo kumbra di unsib jemainjra qas. ¹⁷ Deqa iga kumbra bole bole yoqnaqom. Yoqñim Qotei a marim tamo qudei na iga

jaqatin egoqnaqab di kere. Ariya iga kumbra uge uge yimqa tamo qudei na iga jaqatin egwab di uge. Iga degyqasai.

Kristus a iga qa moisiq olo subq na tigelej

¹⁸ Ningi Kristus qa are qaloqniy. Kristus a une saiqoji sosisa a une tamo nango padalo sawa osiq nango une qa moiyej. O ijo was, Kristus na ningi joqsim Qotei aqaq oqwaqqa deqa osiq ningi qa moiyej. A bati qujai qa moiyej deqa a olo moiqa keresai. A tamo bulyosiq mandamq endi sonaqa jeu tamo nangi na a qalnab moiyej. Moisiq olo subq na tigelosiq a mondor ti soqnej. ¹⁹ Sosisa moiyo sawaq aisiq dia mondor uge uge nangi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ²⁰ Noa aqa bati qa mondor nangi di Qotei aqa anjam gotranjoqneq. Bati deqa tamo ungasari nango kumbra uge tulan kobaoqnej. Ariya Qotei a nango une qa urur kambatnjrosaiqnej. A tarinosis sokobaiyonaqa Noa a qobun kobaquja gereiyej. Gereiyosiq koboonaqa tamo ungasari 8 segi qobun gogetosib sonabqa awa koba bosiq ya tulan koba dej. Tamo ungasari 8 nangi di Qotei na elenjej deqa nangi bole soqneq. ²¹ Ya di yawo anjam bul. Qotei na nangi yaq dena elenjej dego kere ningi ya na yanso onabqa Qotei a ningi elenjej. Ya dena Qotei a nungo jejamu qaji jiga yansetngosai. Ningi yanso osib Qotei pailyonab a nungo pailyo di qusiq a nungo are miligi qaji jiga yansetngej. Qotei a Yesus Kristus olo subq na tigeltej gam dena a na ningi elenjej. ²² Kristus a lan qureq oqej deqa bini a Qotei aqa ban woq di awejunu. Deqa lan angro nangi ti lan qaji mondor kokba ti lan qaji singila ti kalil nangi Kristus aqa sorgomq di unub.

4

Iga gago areqalo namij uratqom

¹ Kristus na aqa segi jejamu osiq jaqatin koba qoboyosiq moiyej. Dego kere ningi Kristus aqa kumbra di singila na dauryosib nungo segi jejamu osib jaqatin qoboyesoqniy. Ningi degyiy. Di kiyaaq? Tamo bei na aqa segi jejamu osim jaqatin qoboyosiq di a une uratqas. ² Osim a Qotei aqa areqalo segi dauryoqnas. A aqa jejamu qa areqalo namij olo dauryqasai. ³ Ningi qalie, sawa bei bei qaji nangi kumbra uge uge yqajqa tulan arearetnjreqnu. Nami ningi dego nungo areqalo namij na walweloqnsib kumbra uge uge yoqneq. Sawa bei bei qaji nango kumbra agiende. Nangi sambala kumbra yqajqa are prugnreqnu. Qolo jigeeqnaqa nangi ya uge uyoqnsib alankobaoqnsibqa nanarioqnsib laqnuq. Osib Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsib gisanj qotei nangi binjnjreqnuq. ⁴ Nami ningi nangi daurnjrsib koba na kumbra uge uge deqaji yoqneq. Ariya bini ningi kumbra di urateqnuq deqa nangi na ningi nungoqnsib tulan prugoqnsib ningi misilingeqnuq. ⁵ Mondon sawa bei bei qaji nangi di Qotei aqa ulatamuq di tigelosib nango une kalil babtosis minjib a quqwas. Bati deqa Qotei na tamo njambile so qaji nangi ti tamo moreno qaji nangi ti peginjraqas. ⁶ Utru deqa Kristus a nami tamo moreno qaji nangi aqa anjam bole palontosiq minjroqnej. Tamo nangi di jejamu ti sonab Qotei na nangi peginjrej. Ariya mondon nangi olo njambile osib Qotei bulosis mondor ti sqab.

Qotei a ningi wau segi segi engej

⁷ Mandam ti ingi ingi kalil ti koboaqaja bati jojomoq. Deqa ningi areqalo bole ti sosib nungo kumbra kalil geregere taqatoqniy. Ningi degyqab di ningi Qotei pailyoqnsib geregere pailyoqnaqab. ⁸ E anjam kobaquja bei dego

ninŋi endegsi mernŋit quiy. Ninŋi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. Qalaqalaiyo kumbra dena une gargekoba kabutejunu. ⁹ Deqa Kristen was nanŋi nunŋo talq boqniḅqa ninŋi nanŋi oqnsib geregereinjroqniy. Ninŋi nanŋi aqaryainjraqa asŋiŋaiq. ¹⁰ Qotei a ninŋi kalil qa are boleyosiq wau segi segi engej. Deqa ninŋi aqa wau tamo bolequja sosibqa aqa tamo unŋasari nanŋi qa wauoqnsib aqaryainjroqniy. ¹¹ Ninŋi qudei anjam palontqa wau osibqa Qotei aqa anjam geregere palontqniy. Ninŋi qudei tamo unŋasari nanŋi aqaryainjraqa wau osibqa Qotei na ŋiŋila enŋimqa ŋiŋila dena wauoqniy. Amqa wau kalil nanŋi yeqḅub qaji di tamo unŋasari nanŋi na unoqnsib Yesus Kristus aqa ñam na Qotei biŋiyonqab. Yesus Kristus a bati gaigai ñam koba ti ŋiŋila ti sqas. Bole.

Kristus a jaqatin qoboiej dego kere iga jaqatin qoboieqnum

¹² O ijo was bole, gulbe ugedamu ñamyuwo bulosiq nunŋoq beqnu. Ninŋi deqa tulaŋ prugosib endegsib are qalaib. “Gulbe deqaji nami gagoq di brantosaioqnej.” Ninŋi degsib are qalaib. Ninŋi nunŋo areqalo Kristus qa bole ŋiŋilateqḅub kiyo sai kiyo di Qotei a tenemtqa osiq deqa gulbe qarinyeqnaqa nunŋoq beqnu. ¹³ Kristus a nami jaqatin qoboiej dego kere ninŋi jaqatin qoboieqḅub. Ninŋi deqa areboleboleiŋim soqniy. Yimqa mondon Kristus a rian koba ti brantimqa bati deqa ninŋi olo tulaŋ areboleboleiŋim sqab. ¹⁴ Ninŋi Kristus aqa ñam ojejunub deqa tamo qudei na ninŋi misilŋwab di unŋum. Ninŋi deqa areboleboleiŋem. Ninŋi qalie, Qotei aqa Mondor rian ti unu qaji a na ninŋi beternŋejunu. ¹⁵ Ariya ninŋi tamo ñumibqa kiyo, inŋi bajinjibqa kiyo, tamo nanŋi ugeugeinjribqa kiyo, tamo bei aqa wau ugetibqa kiyo tamo qudei na unsib deqa jaqatin enŋwab di kere enŋwab. Deqa ijo was, ninŋi kumbra uge di yaib. ¹⁶ Ninŋi ñam Kristen ojesoqḅub tamo qudei na ñam deqa jaqatin enŋwab di kere. Ninŋi deqa jemaŋgaiq. Ninŋi tulaŋ areboleboleiŋim Qotei aqa ñam soqtoqniy.

¹⁷ Une pegiyo bati jomomqo deqa Qotei a namoqna aqa segi tamo unŋasari nanŋi peginjraqas. Deqa iga qalieonum, tamo unŋasari Qotei aqa anjam bole gotranyeqḅub qaji nanŋi a na peginjrsim awai tulaŋ ugedamu enjraqas. ¹⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Qotei na tamo unŋasari kumbra bole bole yeqḅub qaji nanŋi elenqajqa banŋi koba. Deqa iga qalieonum, tamo unŋasari Qotei qoreiyosnsib une yeqḅub qaji nanŋi a na elenqajqa olo tulaŋ banŋi koba.” ¹⁹ Deqa ijo was, Qotei a are soqḅim ninŋi qudei jaqatin oqab di kere. Ninŋi nunŋo segi jejamu osib Qotei aqa banŋ di uratosib kumbra bole bole yoqniy. Qotei a gago Abu. A segi na iga geregej deqa a bati gaigai iga taqatgesqas.

5

Kristen gate nanŋi na Qotei aqa tamo unŋasari nanŋi geregere taqatnjroqnebe

¹ O Kristen gate kalil, e ninŋi anjam endegsi mernŋwai. E dego gate. Kristus a jaqatin osiq moinaqa e ijo segi ñamdamu na unem. Mondon a olo rian koba ti brantimqa bati deqa Qotei na laŋ goqe qaji inŋi bole bole ninŋi e ti egwas. Deqa Kristen gate, ninŋi wau endegyiy. ² Ninŋi Qotei aqa tamo unŋasari nanŋi geregere taqatnjriy. Nanŋi kaja bul unub deqa Qotei na nanŋi joqsiaq nunŋo banŋ di atej. Qotei na ninŋi wau di engej deqa ninŋi are bole na wauoqniy. Tamo qudei na ninŋi ŋiŋila na waŋgibqa ninŋi deqa wau di ojaib. Ninŋi silali qa osib wau di ojaib. ³ Ninŋi nunŋo segi ñam soqtosib Qotei aqa tamo

uŋgasari naŋgi n̄irin na taqatn̄jraib. Qotei na naŋgi joqsiqa nuŋgo baŋq di ateq deqa niŋgi kumbra bole na ti lawo na ti naŋgi taqatn̄jriy. Yimqa naŋgi nuŋgo kumbra di unsib niŋgi daurn̄gwab. ⁴ Niŋgi kumbra degyibqa mondoŋ kaja naŋgo Mandor Koba a laŋ qureq na brantimqa bati deqa niŋgi awai tulan boledamu oqab. Awai di ugeqa keresai. Gaigai sqas.

Iga gago segi walwel geregere taqatqom

⁵ O aŋgro wala, niŋgi Kristen gate naŋgo sorgomq di soqniy. O ijo was kalil, niŋgi nuŋgo segi ñam aguq atoqniy. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib neŋgreŋyeb unu, “Tamo uŋgasari naŋgo segi ñam soqteqnuq qaji naŋgi Qotei na olo jeutn̄jreqnu. Ariya tamo uŋgasari naŋgo segi ñam aguq ateqnuq qaji naŋgi qa Qotei a olo are boleiyeqnu.” ⁶ Deqa niŋgi nuŋgo segi ñam aguq atoqnsib Qotei siŋgila ti unu qaji aqa sorgomq di soqniy. Yimqa bati kereamqa a na nuŋgo ñam olo soqtetŋwas. ⁷ Qotei a gaigai niŋgi qa are koba qaleqnu. Deqa niŋgi na nuŋgo gulbe kalil oqnsib Qotei aqa baŋq di uratoqniy.

⁸ Niŋgi nuŋgo segi walwel geregere taqatosib ñam atoqnsib soqniy. Laion naŋgi tulan leleŋoqnsib tamo ñumoqnsib uyeqnuq dego kere nuŋgo jeu tamo Satan a gaigai tamo uŋgasari naŋgi padalt̄n̄jqajqa ñamoqnsiq laqnu. ⁹ Deqa niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo siŋgilatoqnsib Satan gotraŋyoqniy. Niŋgi qalie, niŋgi jaqatiŋ eqnub dego kere Qotei aqa tamo uŋgasari sawa sawa kalilq di unub qaji naŋgi degsib jaqatiŋ eqnub. ¹⁰ Qotei a iga qa are boleiyqajqa utru. A Kristus Yesus aqa ñam na niŋgi metŋgej deqa mondoŋ niŋgi Kristus ombla aqa rian ti so bole gaigai sqab. Deqa niŋgi mandamq endi sokiñala jaqatiŋ oqnsib koboamqa Qotei na niŋgi olo boletŋgosim siŋgilatŋgimqa niŋgi gaigai siŋgila na tigelesqab. ¹¹ Qotei a bati gaigai siŋgila koba ti sqas. Bole.

Anjam mutu qudei

¹² Anjam truquyala endi Sailas na e aqaryaibosiqa neŋgreŋyosiq nuŋgoq qarinyqo. E qalieonum, Sailas a gago Kristen was bole. O ijo was, Qotei a niŋgi qa are boleiyeqnu. E nuŋgo areqalo tigeltetŋgitqa aqa kumbra di niŋgi geregere ojsib tigelesoqniy. E aqa kumbra deqa are qalsim anjam endi neŋgreŋyonum.

¹³ Kristen was naŋgi Babilon qureq di Qotei qa loueqnuq qaji naŋgi na niŋgi kaiyeiŋgonub. Agi naŋgi niŋgi ti Qotei na giltŋgej. Mak a dego niŋgi kaiyeiŋwo. Mak a ijo aŋgro bul. ¹⁴ Niŋgi na nuŋgo Kristen was kalil naŋgi segi segi kundogŋrsib qalaqalaiyo kumbra osorn̄jriy.

Niŋgi kalil Kristus beteryejunub deqa niŋgi lawo na soqniy. Bole.

2 PITA

¹ E Saimon Pita. E Yesus Kristus aqa wau tamo. A na e qarinjbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Yesus Kristus a gago Qotei. A kumbra bole yeqnu qaji tamo. A iga padalo sawaq na elenjej. Ningi iga ti Yesus qa gago areqalo singilateqnum. ² Ningi gago Tamo Koba Yesus aqa Abu Qotei wo nanji aiyel qa bole qalieonub. Deqa Qotei a ningi qa are tulan boleiyosim nunjo are latetjgeme.

Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari tintinj unub

³ Yesus Kristus a segi Qotei. A singila koba ti unu. Iga a qa bole qalieonub deqa a na iga nambile qa ti Qotei aqa kumbra qa ti tulan keretgej. Osiqa aqa segi rian na ti so bole na ti iga metgej. ⁴ A na lan qure qa inji bole bole iga egej. A nami inji di iga egwa marej. Inji di tulan boledamu. Mandam tamo ungasari nanji kumbra uge uge yqajqa are prugnjqreanu. Kumbra dena nanji ugetnjreanu. Deqa ijo was, ningi kumbra di uratosib Qotei aqa segi kumbraq di soqniy.

⁵ Ningi Yesus qa nunjo areqalo singilateqnum deqa ningi kumbra bole bole yqajqa waukobaoqniy. Osib dena ningi Qotei qa bole qalieosib soqniy. ⁶ Osib dena ningi nunjo segi jejamu geregere taqatoqniy. Osib dena ningi gulbe qoboiyoqnsib singila na tigelesoqniy. Osib dena ningi Qotei aqa kumbraq di sosib walweloqniy. ⁷ Osib dena ningi nunjo Kristen was nanji geregereinjroqniy. Osib dena ningi qalaqalaiyo kumbra dauryosib soqniy.

⁸ Kumbra bole deqaji nunjoq di tulan kobaoqneme. Amqa ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus qa bole qalieqab. Nunjo qalie di loumqa keresai. Qalie di nunjoq di tulan singilaoqnsim gei gargekoba atelenqas. ⁹ Kumbra bole deqaji tamo qudei nanjoq di sosai deqa nanji nam qandimo bul unub. Nanji geregere nam atqa keresai. Bole, Qotei a nami tamo nanji di nanjo une kobotetnjrej. Ariya nanji deqa olo are walnjreanu. ¹⁰ O ijo was kalil, Qotei a nami ningi giltngosiq metnjej deqa ningi aqa segi tamo ungasari tintinj sqajqa singilaoqniy. Ningi degyqab di ningi ulonqa keresai. ¹¹ Qotei na gam waqtetnjgoqnmq gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenjej qaji a nunjo Mandor Koba sosim ningi taqatngimqa ningi so bole gaigai sqab.

¹²⁻¹³ Bole, ningi ijo anjam endi qalieosib Qotei aqa anjam bole kalil singila na ojejunub. Ariya ningi ijo anjam endeqa olo are walngaim deqa e mandamq endi sosiy bati gaigai ningi mernjoqnsiy nunjo areqalo tigeltetnjgoqnqai. E kere degyeqnum. ¹⁴ E qalieonum, sokiñala e ijo jejamu uratosiy moiqai. Gago Tamo Koba Yesus Kristus na e degsi merbej. ¹⁵ Deqa e ijo anjam endi ningi mernjoqnqai. Mernjoqnsiy bunuqna e moiytqa ningi ijo anjam endeqa gaigai are qaloqnsib sqab.

Qotei a Yesus ñam kobaquja yej

¹⁶ Iga nami gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa singila qa ti a bqajqa bati qa ti ningi anjam mernjeqnam ningi quoqneq. Iga anjam di mernjoqneq bati deqa iga mandam tamo nanjo sa anjam dauryosaiognem. Iga segi na Yesus aqa rian ti manwa ti unsim deqa ningi sainjoqneq. ¹⁷ Iga endegsi unem. Abu Qotei na Yesus ñam koba yosiqa aqa segi rian ti manwa ti Yesus aqaq di atej. Osiqa Yesus qa endegsi marej, "Endi ijo Angro e na qalaqalaiyeqnum qaji. E a qa tulan areboleboleibeqnu." ¹⁸ Iga Qotei aqa getento manaq di Yesus ombla

sonamqa Qotei a laj goge na anjam di marnaq iga quem. ¹⁹ Deqa iga bole qalieonum, Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam nami maroqneq qaji di anjam bole. Deqa ningi nanjo anjam di torei ojiy. Ningi ojgab di bolequja. Nanjo anjam di waja bul sawa ambruq di pulonjeqnu. Pulojosiqa nebe qa burbas oqeqnu dego kere nunjo are miligiq di suwanjeqnu.

²⁰⁻²¹ O ijo was, ningi endegsib qalieoiy. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji nami anjam maroqneq nenjrenq di unu. Nanjo anjam maroqneq qaji di nanji mandam tamo nanjo areqalo na marosaiogneq. Mondor Bole na nanjo areqalo tigeltetnjreqnaqa nanji Qotei aqa medabu oqnsib anjam maroqneq.

2

Bunuqna tamo qudei nanji bosib gisanj anjam koba maroqnqab

¹ Bole, gisanj anjam maro tamo nanji Israel nanjo ambleq na tigelosib anjam maroqneq. Nanji Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai. Bunuqna nunjo ambleq na dego tamo deqaji nanji lumu tigelosib gisanj anjam koba ningi mernjoqnqab. Yimqa ningi qudei nanjo anjam dauryosib padalqab. Tamo nanji dena Gate Koba Yesus nami nanji awainjrej qaji a qoreiyoqnqab. Deqa mondon nanji urur padalqab. ² Gisanj tamo nanji di kumbra uge uge yoqniqqa tamo ungasari gargekoba nanji na nanjo kumbra di dauryosib Qotei aqa gam bole misilinyqab. ³ Gisanj tamo nanji di mamaul ani deqa nanji bosib nunjo silali inji inji gisanj na yaingoqnqab. Tulanj nami Qotei na gisanj tamo nanji di peginjrqqa bati atsiqa nanji qa endegsi marej, “E nanji padaltnjrougetqai.” Od, tamo nanji di bole padalqab. Qotei a nanji padaltnjrqqa bati qa tarinjeqnu.

⁴ Ningi qalie, nami laj anjro qudei nanji une atoqneq. Deqa Qotei na nanji uratnjrosai. A nanji ojsiqa sub guma kobaq di breinjrej unub. Sub di ambru koba. Sub dia njamyuwo unu. Dia laj anjro nanji tarinjesoqniqqa mondon Qotei a nanjo une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ⁵ Tamo ungasari Noa aqa bati qa soqneq qaji nanji Qotei qoreiyeb deqa Qotei na nanji dego uratnjrosai. A nanji padaltnjrej. Awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa dena Qotei na nanji padaltnjrej. Ariya Qotei a Noa padaltosai. Noa a Qotei aqa anjam palantjoqnsiq tamo ungasari nanji endegsi minjroqnej, “Ningi kumbra bole dauryoqniy.” Deqa Qotei na Noa a ti tamo ungasari 7 nanji ti geregere taqatnjrnaqa nanji bole soqneq. ⁶ Sodom qure ti Gomora qure ti nanji dego Qotei na padaltnjrqqa marsiqa njamyuwo qarinyonaqa aisiq nanji koitnjrnaq nanji torei padalekriteb. Deqa bunuqna tamo ungasari nanji Sodom Gomora ti nanji qa are qaloqnsib ulaoqnqab. Osib Qotei qoreiyqa uratqab. ⁷ Lot a kumbra bole yoqnej deqa a Sodom gureq di sosisqa tamo uge uge nanji kumbra ugeteqnabqa di unoqnsiqa are guleqkobaiyoqnej. Deqa Qotei na Lot olo osiqa sawa boleq di atnaqa a padalosai. ⁸ Lot aqa kumbra bolequja. A Sodom qureq di bati gaigai nanjo kumbra uge unoqnsiq nanjo anjam uge dego quoqnej. Aqa are miligi tulanj boledamu deqa nanji Qotei aqa dal anjam gotranjeqnaqqa di unoqnsiq a prugugetoqnsiqa are tulanj jaqatnjkobaiyoqnej. ⁹ O ijo was ningi quiy. Tamo Koba Qotei a nami kumbra kalil di yoqnej deqa iga qalieonum, tamo ungasari bini Qotei dauryeqnub qaji nanji gulbe iteqnabqa a na nanji elenqa kere. Nanji elenqajqa gam di Qotei a segi qalie bole. Tamo uge uge nanjo kumbra dego Qotei a qalie bole. Deqa mondon a na nanji peginjrsim awai uge enjrqas. ¹⁰ Tamo qudei

nanği kumbra tulaŋ uge uge yeqnuḅ deqa nanği awai ugedamu oqab. Tamo nanği di sambala kumbra tulaŋ jigat yoqnqajqa are prugnjqreḡnu. Osib nanği endegsib are qaleqnuḅ, “Tamo Koba Qotei aqa anjam kalil laŋa sa anjam. Deqa iga dauryqasai.”

Gisaŋ anjam maro tamo nanği kumbra tulaŋ uge. Nanği kumbra endeqaji yeqnuḅ. Nanği diqoqnsib nanği segi areqalo dauryeqnuḅ. Nanği laŋ anğro kokba nanği misilinjqajqa ulaosaieqnuḅ. ¹¹ Laŋ anğro qudei nanği tulaŋ siŋgila koba ti unub deqa nanği na laŋ anğro kokba nanği di buŋnjreḡnuḅ. Ariya laŋ anğro siŋgila ti unub qaji nanği di diqosaieqnuḅ. Nanği gisaŋ anjam maro tamo nanği bul sai. Deqa nanği Tamo Koba Qotei aqa ulatamuq di laŋ anğro kokba nanği misilinjqrosaeqnuḅ.

¹² Gisaŋ tamo nanği di wagme juwaŋ bul tulaŋ nanarioqnsib laqnuḅ. Nanği nanği segi jejamu qa areqalo uge uge dauryeqnuḅ. Anjam nanği poinjrosai qaji di nanği olo misilinjeqnuḅ. Iga wagme juwaŋ nanği ojelenjoqnsim ñumeqnum dego kere mondoŋ Qotei na gisaŋ tamo nanği di ñumougetqas. ¹³ Nanği kumbra uge uge yeqnuḅ deqa bunuqna nanği gulbe koba itqab. Nanği kumbra agiende. Nanği qanam jige alaŋkobaoqnsibqa ya uge uyoqnsib nanarieqnuḅ. Nanği kumbra di yqajqa tulaŋ areboleboleinjreḡnu. Nanği niŋgi ti iŋgi uyoqnsib dena nuŋgo ñam ugetoqnsib niŋgi jiga eŋgeqnuḅ. Nanği gisaŋ kumbra dauryqajqa tulaŋ areboleboleinjreḡnu. ¹⁴ Nanği gaigai uŋa qa mamaulnjreḡnu deqa nanği sambala kumbra yqajqa are koba unu. Nanği une yoqnqajqa tulaŋ arearetnjreḡnaqa olo uratosaeqnuḅ. Nanği na tamo qudei areqalo aiye aiyelteqnuḅ qaji nanği walawalainjreḡnabqa nanği daurnjroqnsib une yeqnuḅ. Gisaŋ tamo nanği di tamo qudei nanği iŋgi iŋgi qa mamaulnjreḡnu. Nanği kumbra di yqajqa qalie bole. Deqa Qotei na nanği torei padaltnjqas. ¹⁵ Nanği Qotei aqa gam bole uratoqnsib nanarioqnsib laqnuḅ. Osib nanği Beor aqa anğro Balam aqa gam dauryeqnuḅ. Balam a nami kumbra uge yoqnsiq silali oqajqa tulaŋ arearetonej. ¹⁶ Donki nanği anjam marqa keresai ariya donki bei a tamo bulosiq medabu waqtosiq Balam aqa kumbra uge deqa ŋirintej. Onaqa Balam a qusiq aqa nanari kumbra di olo uratej. Balam a nami gisaŋoqnsiq maroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

¹⁷ Gisaŋ tamo nanği di ya sub bul jeŋo qaji. Jagwa na awa puyeqnaqa urur koboeqnuḅ dego kere tamo nanği di baban na tamo bole unub ariya nanği kumbra bole bei babtosaieqnuḅ. Deqa mondoŋ Qotei na nanği sawa ambruq di breinjrqas. Sawa di Qotei na nami nanği gereiyetnjrej unu. ¹⁸ Gisaŋ tamo nanği di medabu waqtoqnsib diqoqnsib anjam uge uge mareleŋeqnuḅ. Nanği na tamo unğasari qudei nanği walawalainjreḡnabqa sambala kumbra yoqnsib nanği segi jejamu qa areqalo uge uge dauryeqnuḅ. Tamo unğasari nanği di ya ya endi are bulyosib tamo nanği Qotei qaliesai qaji nanği kumbra urateb. Ariya gisaŋ tamo nanği na nanği titnjreḡnab nanği olo kumbra uge uge dauryeqnuḅ. ¹⁹ Gisaŋ tamo nanği dena tamo unğasari nanği walawalainjroqnsib endegsib minjreḡnuḅ, “Niŋgi iga daurgwab di kumbra bei na niŋgi taqatŋgwa keresai. Deqa unğum, niŋgi nuŋgo segi areqalo na kumbra kiye yqa maroqnsib yoqniy.” Nanği anjam di gisaŋ. Agi nanği segi kumbra uge uge na nanği tulaŋ siŋgila na ojoqnsiq nanği taqatnjreḡnu. Niŋgi qalie, tamo bei aqa kumbra bei na a taqatesqas di a kumbra di aqa kangal tamo bul sqas. ²⁰ Bole, tamo unğasari nanği di nami gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenej qaji a qa bole qalieeb. Nanği degsib qalieeb deqa nanği mandam

qa kumbra jigat kalil urateb. Ariya bini nanği puluosib kumbra jigat di olo dauryeqnub. Deqa kumbra dena nanği singila na ojesonaq nanžo so tulan ugeeqnu. Nanžo so uge namij dego sai. Nanžo so olo tulan ugedamueqnu. ²¹ Nanği nami kumbra bole qa gam qaliesai qamu di kere. Ariya nanği gam di qalieosib Qotei aqa anjam ojesoqneq. Ojesosib olo bini nanği anjam di qoreiyeqnub. Deqa mondoŋ nanği awai tulan ugedamu oqab. ²² Tamo unğasari nanği di bauŋ ti bel ti bul. Yawo anjam endegsi unu, “Bauŋ nanği ŋiloqnsib olo puluoqnsib nanžo ŋilo uyeqneq.” Yawo anjam bei dego unu, “Bel nanği yaq di yaloqnsib olo boqnsib jagiq di brineqneq.”

3

Tamo Koba Yesus a olo bqas

¹⁻² O ijo was bole, e nami anjam bei nenğrenyosim nunğoq qarinyem. Bini e olo anjam endi nunğoq qarinyonum. Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği anjam palontoqneq. Tamo Koba Yesus agi iga elenej qaji aqa wau tamo nanği dego anjam palontoqneq. E nunžo areqalo tigeltetŋitqa nanği nanžo anjam deqa olo are qaliy. E deqa anjam endi nunğoq qarinyonum.

³ Ariya e na anjam kobaquja bei ninği mernğit poingem. Mondoŋ diŋo bati jojomoqnimqa meqe meqem tamo nanği boqnsib nanžo segi areqalo uge uge dauryoqnsib misiliŋ anjam endegsib maroqneq. ⁴ “Qotei a nami marej, ‘Mondoŋ Kristus a olo bqas.’ Ariya a qabi unu? Ninği uniy. Gago moma utru nanği moreŋoqneq bosiq bosiq agi bini iga degsi unum. Qotei a nami mandam atej agi bini mandam a degsi unu. Deqa Kristus a qabi unu?” ⁵ O ijo was, meqe meqem tamo nanği di tulan nanariosib deqa nanği anjam degsib maroqneq. Nami Qotei a anjam marnaqa laŋ brantej di nanği poinjrosai. Qotei a olo anjam marnaqa mandam a ya ambleq di brantej di dego nanği poinjrosai. ⁶ Noa aqa bati qa Qotei a olo marnaqa ya koba dosiqa mandam ya maqosiqa inği inği kalil padaltej. ⁷ Bini laŋ ti mandam ti tariŋoqnsib unub. Tariŋesoqnsibqa mondoŋ Qotei a olo anjam marimqa nanği ŋamyuwo na yusib koboqab. Bati deqa Qotei na tamo unğasari a qoreiyeqnub qaji nanžo une qa peginjrsim nanği torei padaltnjrqaq.

⁸ O ijo was bole, ninği ijo anjam endeqa olo are walŋgaiq. Qotei aqa areqalo agiende. Bati qujai a wausau 1,000 dego kere. Wausau 1,000 a bati qujai dego kere. Bati qujai ti wausau 1,000 ti nanği ombla kerekere. ⁹ Ariya tamo qudei nanği endegsib mareqneq, “Tamo Koba Qotei a nami inği bole bole iga egwa marej. Kiyaqa a inği di iga egwajqa tariŋoqnsiq laŋa sokobaiyeqnu?” Di sai. Qotei na tamo bei padaltqajqa arearetosaieqnu. Deqa a ninği kalil are bulyqajqa marsiq lawo na ninği qa tariŋoqnsiq unu.

Mandam ti laŋ ti koboqab

¹⁰ Diŋo bati brantimqa Tamo Koba a bajin tamo bul urur boqujatqas. Bamqa bati deqa laŋ a poŋosim koboqas. Inği inği kalil Qotei na atej qaji di dego ŋamyuwo na tulan kanğanam yusib koboqab. Deqa mandam ti aqa inği inği kalil ti olo bunu sqasai. ¹¹ Ninği are qaliy. Inği inği kalil degsi koboqas deqa e ninği kumbra kiye dauryqajqa mernğwai? Od, ninği kumbra endi dauryiy. Ninği nunžo segi jejamu Qotei yekritisib aqa segi kumbra boleq di soqniy. ¹² Sosib Qotei aqa bati koba brantqajqa deqa tariŋoqniy. Bati di urur brantqajqa deqa ninği singila na wauoqniy. Bati di brantimqa laŋ a ŋamyuwo na yusim koboqas. Inği inği kalil Qotei na atej qaji di dego ŋamyuwo na tulan

kanjanam yusib ya bulosib koboqab. ¹³ Qotei a nami endegsi marej, “E na lan bunuj ti mandam bunuj ti gereiyqai.” A degsi marej deqa iga manwa di unqajqa tariñoqnsim unum. Lan bunujq dia, mandam bunujq dia kumbra bole tinjin gaigai sqas.

Ninigi nam atoqnsib Tamo Koba Yesus qa tariñoqnsib soqniy

¹⁴ O ijo was bole, ninigi manwa di brantqajqa tariñeqnub deqa ninigi Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiwoji sqajqa singila na wauoqniy. Osib ninigi Qotei ombra areqalo qujaitosib lawo na soqniy. Soqniy mondon Qotei a nungo kumbra di unqas. ¹⁵ Gago Tamo Koba a na iga elenqajqa deqa tariñeqnu. Ninigi di qalieqajqa deqa e anjam endi nenñrenyonum. Gago was bole Pol a dego Qotei na powo yeqnaqa anjam deqaji nenñrenyoqnsiq nungoq qarinyoqnej. ¹⁶ Pol a gaigai anjam deqaji nenñrenyoqnej. Bole, Pol aqa anjam qudei iga poigwajqa wau koba. Deqa nanari tamo qudei Yesus qa nanjo areqalo singilatosa qaji nanji Pol aqa anjam di bubulyoqnsibqa ugeugeiyeqnub. Osib Qotei aqa anjam kalil nenñrenq di unu qaji di dego ugeugeiyeqnub. Deqa mondon nanji tulan padalougetqab.

¹⁷ O ijo was bole, ninigi qalie, manwa kalil di brantqas. Deqa ninigi gegerere nam atoqniy. Ninigi nam atqasai di dal anjam gotranyo qaji tamo nanji bosib ninigi gisanjosib titngibqa ninigi singila na tigelesqa uratosib ulonjo uge. ¹⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenqajqa qaji a ninigi qa are boleiyeqnu. Ninigi a qa qalieonub. Nunjo qalie di kobaqujaeme. Yim Yesus a olo ninigi qa are tulan boleiyonqas. A rian ti nam koba ti unu deqa bini bati endi iga aqa nam soqtoqnsim. Osim bati gaigai aqa nam soqtoqnsim sqom. Bole.

1 JON

Anjam a boleq donaq a iga unem

¹ Anjam a nambile unu. Anjam di nami soqnej. Anjam di iga quoqnem. Gago namdamu na unoqnem. Gago ban na dego ojoqnem. ² Nambile di boleq donaq a iga unem. Nambile di gaigai sqas. Nambile di aqa Abu wo sosiqa boleq donaq a iga unem. Deqa iga a qa ningi sainjeqnum. ³ Iga Anjam di gago namdamu na unoqnem. Iga a quoqnem. Deqa iga a qa ningi sainjeqnum. Di kiyaga? Ningi iga ti beterosim are qujaitosim sqajqa deqa. Agi ningi iga ti Abu Qotei aqa Niri Yesus Kristus wo nanji ayel beternjrsim nanji koba na are qujaitosim unum. ⁴ Iga ningi ti tulan areboleboleigwajqa deqa iga anjam endi nenngrenjosim nungoq qarinyonum.

Qotei a suwanjoq di unu dego kere iga suwanjoq di walweloqnom

⁵ Yesus Kristus a anjam endegi mergonaq iga quem, "Qotei a pulon bul. Ambru bei aqaq di sosai." Iga anjam di qosimqa agi ningi olo mernjeqnum. ⁶ Iga marqom, "E Qotei beteryosim a ombla are qujaitosim unum." Degsi marsimqa ariya iga olo ambruc di walwelqom di iga gisanjeqnum. Iga kumbra bole dauryosaieqnum. ⁷ Qotei a suwanjoq di unu dego kere iga suwanjoq di walwelqom di iga Qotei aqa tamo ungasari kalil nanji ti beterosim are qujaitosim sqom. Degsi sqom di Qotei aqa Niri Yesus aqa leñ aiyej qaji dena gago une kalil yansetgimqa iga aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji sqom.

⁸ Iga marqom, "E une yosaieqnum." Degsi marqom di iga gago segi jejamu gisanjeqnum. Deqa anjam bole gago are miligiq di sqa keresai. ⁹ Ariya iga gago segi une babtosis marqom, "Od, e une ti." Degsi marqom di Qotei a iga uratgwasai. A kumbra bole tintin dauryosim gago une yansetgwas. Osim gago kumbra uge kalil taqal waiyimqa iga aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji sqom. ¹⁰ Iga marqom, "E nami une yosaiqnem." Degsi marqom di iga Qotei aqa nam ugetoqnsim a gisanj tamo qa minjobuleqnum. Deqa aqa anjam gago are miligiq di sqa keresai.

2

Yesus a gago aqaryaigo tamo

¹ O ijo angro kiñilala, ningi une yoqnaib deqa e anjam endi nenngrenjosim nungoq qarinyonum. Ariya ningi qudei une yibqa aqaryaigo tamo Yesus Kristus a na ningi aqaryaingwas. Yesus agi aqa Abu ombla sosiqa gaigai kumbra bole tintin yeqnu. ² A gago une kobotetgosis Qotei aqa minjin taqal waiyqajqa bej. A iga segi une kobotetgwajqa bosai. Tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanji dego une kobotetnrqajqa bej.

Tamo a Qotei qa qalieqas di a Qotei aqa anjam dauryoqnqas

³ Iga kiyersi endegi qalieqom, "Bole, iga Qotei qa qalieonum"? E ubtosiy marqai. Iga Qotei aqa dal anjam dauryqom dena iga bole qalieqom.

⁴ Tamo bei a marqas, "E Qotei qa qalieonum." Degsi marqas ariya a Qotei aqa dal anjam dauryosaieqnu. Deqa tamo di a gisanj tamo. Aqa are miligiq di anjam bole sosai. ⁵⁻⁶ Ariya tamo bei a Qotei aqa anjam dauryoqnqas di Qotei aqa qalaqalaiyqo kumbra tamo di aqa are miligiq di tulan kobaoqnsim sinqilaoqnqas.

Tamo bei a marqas, “E Qotei beteryejunum.” A degsi marqas di a kumbra kalil Yesus yoqnej qaji di dauryosim yoqneme. Iga degyqom di iga qalieqom, iga Qotei beteryejunum. ⁷ O ijo was bole, dal anjam e nengrenjonum qaji endi dal anjam bunuj sai. Endi dal anjam namij ningi nami quoqneb qaji. ⁸ Ariya dal anjam e nengrenjonum qaji endi dal anjam bunuj dego. A anjam bole. A Kristus aqaq di sosiqa nungoq di dego unu. Di kiyaaqa? Ambru a koboqa laqnaqa suwanj a olo branteqnu deqa.

⁹ Tamo bei a marqas, “E suwanjoq di unum.” Degsi marqas ariya a na olo aqa Kristen was qudei nanqi jeutnjreqnu. Deqa tamo di a suwanjoq di sosai. A ambruq di unu. ¹⁰ Tamo bei na aqa Kristen was nanqi qalaqalainjroqnas di iga unsim qalieqom, bole, tamo di a suwanjoq di unu. Deqa une bei na a ulontosaieqnu. ¹¹ Ariya tamo bei na aqa Kristen was qudei nanqi jeutnjrqas di iga unsim qalieqom, tamo di a ambruq di sosiq walweleqnu. Ambru na aqa namdamu getetetqo deqa a sawa qabiteqnu di a qalieqasai.

¹² O ijo angro kiñilala, ningi quiy. Kristus aqa ñam na Qotei a nungo une kalil kobotetnjej. E deqa anjam endi nengrenjosim nungoq qarinyonum.

¹³ O abu ningi quiy. Tamo nami soqnej agi bini unu qaji a qa ningi qalieonub. E deqa anjam endi nengrenjosim nungoq qarinyonum.

O angro wala, ningi Satan gotranjeqnu. E deqa anjam endi nengrenjosim nungoq qarinyonum.

¹⁴ O ijo angro, ningi Abu qa qalieonub. E deqa anjam endi nengrenjosim nungoq qarinyonum.

O abu ningi quiy. Tamo nami soqnej agi bini unu qaji a qa ningi qalieonub. E deqa anjam endi nengrenjosim nungoq qarinyonum.

O angro wala ningi quiy. Qotei aqa anjam nungoq di unu deqa ningi siñgila ti sosib Satan gotranjeqnu. E deqa anjam endi nengrenjosim nungoq qarinyonum.

Ningi mandam endeqa kumbra qalaqalaiyaib

¹⁵ O ijo was, ningi mandam endeqa kumbra qalaqalaiyaib. Tamo a mandam endeqa kumbra qalaqalaiyqas di a Abu qalaqalaiyqa keresai.

¹⁶ Mandam qaji tamo ungasari nanjo kumbra agiende. Nanqi nanjo segi jejamu qa are prugnjeqnaqa ñoro koba oqajqa mamaulnjreqnaqa tulan diqoqnsib laqnu. Kumbra di Abu aqaq na bosai. Di mandam endeqa kumbra. ¹⁷ Mandam endi koboqas. Mandam endeqa are prugyoqa ti mamaulyoqa ti dego koboqab. Ariya tamo a Qotei aqa areqalo dauryoqnas di a gaigai sqas.

Bini Kristus aqa jeu tamo gargekoba nanqi branteqnu

¹⁸ O ijo angro, diño bati jojomqo. Ningi nami queb, Kristus aqa jeu tamo kobaqaja a bqas. Bini Kristus aqa jeu tamo gargekoba nanqi branteqnu. Deqa iga qalieonum, diño bati jojomqo. ¹⁹ Jeu tamo nanqi di gago ambleq di sosiq olo iga uratgosib jaraiyeb. Di kiyaaqa? Nanqi gago Kristen was bolesai deqa. Nanqi gago Kristen was bole qamu nanqi iga koba na unum qamu. Ariya nanqi iga uratgosib jaraiyeb deqa iga qalieonum, nanqi gago Kristen was bolesai.

²⁰ Ningi Qotei aqa Mondor Bole ejunub deqa ningi kalil powo ti unub. ²¹ E anjam endi nengrenjosim nungoq qarinyonum. Di kiyaaqa? Ningi anjam bole qalieonub deqa. Ningi anjam bole qaliesai e deqa are qalsim anjam endi nengrenjosai. Ningi qalie, anjam bole ti gisanj anjam ti ombra kerekere sai. Anjam bole na gisanj anjam bei babtqa keresai. ²² Gisanj anjam maro tamo

nanği tal qabe? E ninği mernğwai. Tamo nanği di endegsib mareqñub, “Yesus a Kristus sai.” Nanği degsib maroqñsib deqa nanği Abu Qotei aqa Njiri wo qoreiyeqñub. Osib Kristus jeuteqñub. ²³ Tamo a Qotei aqa Njiri qoreiyqas di a Abu dego qoreiyqas. Tamo a Qotei aqa Njiri qa aqa areqalo singilatqas di a Abu qa dego aqa areqalo singilatqas.

Qotei aqa Mondor na ninği anjam bole mernğeqñu

²⁴ Anjam ninği nami quoqñeb qaji di ninği olo singila na ojesoqñiy. Ojesqab di ninği na Abu Qotei aqa Njiri wo beternjrsib nanği ti sqab. ²⁵ Nami Kristus na iga endegsi mergonaq quem, “E ninği ñambile engitqa ninği ñambile gaigai sqab.”

²⁶ O ijo was kalil, gisanj tamo nanği na ninği gisanğwajqa laqñub. E deqa are qalsim anjam endi nenğrenyosim nuñgoq qarinyonum. ²⁷ Ningi Kristus aqa Mondor eb agi nuñgoq di unu deqa ninği powo qa truquosaieqñub. Deqa e anjam bei totoryosiy ninği mernğwasai. Mondor a segi na anjam kalil ninği mernğeqñaq quoqñsib poiñgeqñu. Mondor aqa anjam di gisanj sai. Di anjam bole. Deqa ninği Mondor aqa anjam di qusib poiñgim Kristus beteryosib soqñiy.

Iga Qotei aqa segi anğro tiñtiñ unum

²⁸ Od, ijo anğro kiñilala, ninği Kristus beteryosib soqñiy. Ninği degyqab di mondonj a olo brantimqa ninği jemainğwasai. Ninği are singilatosis aqa ulatamuq di tigelesqab. ²⁹ Ningi qalie, Kristus aqa kumbra kalil tulañ bole. Deqa ninği endegsib qalieoiy, tamo kalil kumbra bole yeqñub qaji nanği Qotei aqa segi anğro tiñtiñ unub. Nanği olo ñambabobulosib Qotei aqa anğro branteb.

3

¹ Gago Abu Qotei na iga tulañ qalaqalaieqñu. A na iga aqa segi anğro sqa marsiq giltgej deqa iga aqa anğro tiñtiñ unum. Mandam qaji tamo nanği Qotei qa qaliesai. Deqa nanği iga qa dego qaliesai. ² O ijo was bole, iga Qotei aqa segi anğro unum. Ariya mondonj iga kiyersim sqom di iga geregere qaliesai unum. Iga qalie, Yesus a olo bamqa iga a unsim iga a bul sqom. ³ Tamo unğasari kalil Yesus bam unqajqa tariñeqñub qaji nanği nanço une olo urateqñub. Deqa nanği Qotei aqa ñamgalaq di jiga saiqoji unub. Agi Yesus a segi jiga saiqoji unu dego kere.

⁴ Une atqajqa kumbra ti dal anjam gotranjyqajqa kumbra ti di ombla kerekere. Deqa tamo unğasari une ateqñub qaji nanği Qotei aqa dal anjam gotranyeqñub. ⁵ Ningi qalie, Yesus a gago une kobotqa bej. A segi une saiqoji.

⁶ Tamo bei a Yesus beteryesqas di a une atoqñqasai. Tamo bei a une atoqñqas di iga poigwas, a Yesus unosaieqñu. A Yesus qa qaliesai dego.

⁷ O ijo anğro kiñilala, ninği geregere ñam atoqñiy. Tamo bei na bosim ninği gisanço uge. Ninği quiy. Tamo nanği kumbra bole tiñtiñ dauryeqñub qaji nanği tamo bole tiñtiñ unub. Yesus a tamo bole tiñtiñ unu dego kere. ⁸ Satan a nami une atoqñsiq boqnej agi bini a degyeqñu. Deqa tamo unğasari une ateqñub qaji nanği Satan aqa anğro unub. Ariya Qotei aqa Njiri a Satan aqa wau kobotqa bej. ⁹ Tamo bei a olo ñambabobulosim Qotei aqa segi anğro brantqa di a une atoqñqasai. Aqa are miligiq di Qotei aqa segi ñambile unu deqa a une atoqñq keresai. Di kiyaqqa? A Qotei aqa segi anğro unu deqa. ¹⁰ Tamo bei a Qotei aqa anğro unu kiyo a Satan aqa anğro unu kiyo di iga kiyersi qalieqom? E ubtosiy marqai. Tamo unğasari kumbra bole tiñtiñ

dauryosaieqñub qaji nanği Qotei aqa anğro sai. Tamo unğasari nanço Kristen was nanği qalaqalainjrosaeqñub qaji nanği dego Qotei aqa anğro sai.

Yesus na iga qalaqalaiyo kumbra osorgej

¹¹ O ijo was kalil, iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqñqom. Anjam di ninği nami queb. ¹² Deqa iga Kein aqa kumbra dauryqasai. Kein a Satan aqa tamo soqnej. A na aqa was Abel qalnaq moiyej. Kiyaqa a na aqa was qalnaq moiyej? Utru agiende. A kumbra uge yoqnej deqa. Ariya Abel a kumbra bole tinğin yoqnej.

¹³ O ijo was, mandam qaji tamo nanği na ninği jeutnğoqñibqa ninği deqa prugosib ulaaib. ¹⁴ Iga gago Kristen was nanği qalaqalainjreqnum deqa iga endegsi qalieonum, iga padalqa gam uratosim ñambile gaigai sqajqa gamq di unum. Ariya tamo nanği nanço Kristen was nanği qalaqalainjrosaeqñub qaji nanği padalqa gamq di unub. ¹⁵ Tamo nanği nanço Kristen was nanği jeutnjreqñub qaji nanği leñ ojo tamo bul unub. Ninği qalie, leñ ojo tamo nanği ñambile gaigai sqa keresai. ¹⁶ Yesus a aqa segi ñambile uratosiq iga qa moiyej. Aqa kumbra dena a na iga qalaqalaiyo kumbra osorgej. Deqa iga dego gago segi ñambile uratosim gago Kristen was nanği qa moreñqom. ¹⁷ Tamo bei a mandam endeqa inği inği koba koroiyosimqa ariya aqa Kristen was bei inği saiqoji soqñim unsim a aqaryaiyqasai di iga endegsi qalieqom, Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra tamo di aqa are maligiq di sosai. ¹⁸ O ijo anğro kiñilala, ninği quiy. Iga laña anjam maro na Kristen nanği qalaqalainjrqom di keresai. Iga kumbra bole dego turtosim enjroqñqom di kere.

Iga Qotei aqa ulatamuq di are lawo sqom

¹⁹⁻²⁰ Iga tamo unğasari nanği qalaqalainjrqom di iga endegsi qalieqom, iga anjam bole dauryeqnum. Deqa gago une bei na iga are gulbetetğwas di unğum, iga Qotei aqa ulatamuq di are lawo sqom. Qotei aqa qalie kobaquja. Aqa qalie dena gago are tulañ bunyejunu. ²¹ O ijo was bole, gago une bei na iga are gulbetetğwasai di iga are sinğilatosim Qotei aqa ulatamuq di tigelesqom. ²² Osim iga inği bei qa Qotei pailiyimqa a gago pailiyosim inği di egwas. Di kiyaqa? Iga aqa dal anjam dauryoqñsim kumbra a areareteqñu qaji di yeqñum deqa. ²³ Qotei aqa dal anjam agiende. Iga aqa Niri Yesus Kristus aqa ñam qa gago areqalo sinğilatosim segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqñqom. Qotei aqa dal anjam di a na nami iga mergonaq quem. ²⁴ Tamo bei a Qotei aqa dal anjam dauryqas di a Qotei beteryesqas. Qotei a kamba dego tamo di beteryesqas. Qotei na aqa Mondor iga egej deqa iga qalieonum, Qotei a iga betergejunu.

4

Ninği na mondor kalil nanği peginjroqñiy

¹ Tamo gargekoba nanği mandamq endi laqñsibqa endegsib mareqñub, “Iga Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” O ijo was bole, nanço anjam di gisañ. Deqa ninği nanço anjam di nunço areqaloq di sinğilataib. Ninği na mondor kalil nanği geregere peginjroqñsib dena ninği qalieqab, nanği Qotei aqaq na beqñub kiyo sai kiyo. ² Tamo unğasari Qotei aqa Mondor ti unub qaji nanği endegsib mareqñub, “Yesus Kristus a tamo bulyosiqa mandamq aiyej.” Dena ninği qalieqab, tamo unğasari nanği di Qotei aqaq na beb. ³ Ariya Yesus a tamo bulyosiqa mandamq aiyej anjam di tamo unğasari Qotei aqa Mondor ti sosai qaji nanği saideqñub. Dena ninği qalieqab, tamo unğasari nanği di Qotei aqaq na bosai. Nanği mondor uge ti unub. Mondor uge di

Kristus aqa jeu tamo kobaquja aqa segi mondor. Ningi nami queb, mondor uge di a bqas. Agi a bosiq mandamq endi laqnu.

⁴ O ijo angro kiñilala, ningi Qotei aqaq na beb. Qotei aqa Mondor a nungoq di unu deqa ningi na gisanj anjam maro tamo nanngi gotranjnreknub. Qotei aqa Mondor a na mondor agi mandam tamo nanngoq di unu qaji a tulanj bunyeqnu.

⁵ Gisanj anjam maro tamo nanngi di mandamq endena branteb deqa nanngi mandam qa segi anjam mareqnub. Mareqnab mandam tamo nanngi nanngo anjam quocnsib dauryeqnub. ⁶ Iga Qotei aqaq na bem deqa tamo ungasari Qotei qa qalieonub qaji nanngi gago anjam quetgeqnub. Ariya tamo ungasari Qotei qa qaliesai qaji nanngi gago anjam quetgosaieqnub. Kumbra dena iga anjam bole qa Mondor ti gisanj mondor ti nanngi peginjroqnsim nanngi qa poigeqnu.

Iga Qotei qalaqalaiyqom di iga Kristen nanngi dego qalaqalainjqom

⁷ O ijo was bole, Qotei a qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa iga gago Kristen was nanngi qalaqalainjqom. Tamo kalil qalaqalaiyo kumbra dauryeqnub qaji nanngi olo nambabobulosib Qotei aqa segi angro tintinj unub. Deqa nanngi Qotei qa qalieonub. ⁸ Qotei a segi qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa tamo bei a qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di a Qotei qa qalieqa keresai.

⁹ Qotei aqa Niri qujai unu. Qotei na a qarinyonaq mandamq aiyej. Deqa iga aqa nam na nambile gaigai sqom. Kumbra dena iga osorgej, Qotei na iga qalaqalaieqnu. ¹⁰ Qotei a qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa iga endegsi are qalqasai, iga namoqna Qotei qalaqalaiyem. Di sai. Qotei a namoqna iga qalaqalaiegej. Osiqa aqa Niri qarinyonaq mandamq aisiqa gago une kobotetgosiqqa Qotei aqa minjin taqal waiyej.

¹¹ O ijo was bole, Qotei na iga degsi qalaqalaieqnu deqa iga kamba dego segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom. ¹² Iga nami Qotei aqa ulatamu unosaiioqnem. Ariya iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom di Qotei a gagoq di beteresoqnimqa aqa qalaqalaiyo kumbra di gago are miligiq di tulanj kobaoqnsim singilaoqnqas.

¹³ Iga kiyersim qalieqom, Qotei a gagoq di beteresonaqa iga kamba dego a beteryejunum? E ubtosiy marqai. Qotei na aqa Mondor iga egej dena iga qalieqom. ¹⁴ Abu na tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanngi elenqa osiq deqa aqa Niri qarinyonaq mandamq aiyej. Aqa kumbra di iga unsim deqa saocnsim laqnum. ¹⁵ Tamo bei a endegsi marqas, “Yesus a Qotei aqa Niri.” Dago marqas di Qotei na a beteryesqas. Yimqa a dego Qotei beteryesqas. ¹⁶ Iga qalieonum, Qotei na iga qalaqalaieqnu. Qalieosim deqa iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum.

Qotei a segi qalaqalaiyo kumbra qa utru. Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a na Qotei beteryesqas. Yim Qotei a dego tamo di beteryesqas. ¹⁷ Beteryesoqnim qalaqalaiyo kumbra gago are miligiq di tulanj kobaoqnsim singilaoqnqas. Bole, iga mandamq endi unum. Ariya iga Yesus bulosim unum deqa mondonj Qotei na iga pegigwa batiamqa iga are singilatosim aqa ulatamuq di tigelesqom. ¹⁸ Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a ulaqasai. Aqa are miligiq di qalaqalaiyo kumbra tulanj kobaoqnsiq singilaeqnu deqa ulaqajqa kumbra aqaq di sosai. Ulaqajqa kumbra aqa utru agiende. Tamo bei a are qaleqnu, “Mondonj Qotei na e nolawotbosim awai uge ebqas.” A degsi are qaloqnsiq deqa a ulaeqnu. A degsi ulaeqnu deqa iga qalieonum, aqa are miligiq di qalaqalaiyo kumbra singilaoaiunu.

¹⁹ Iga gago Kristen was nanği qalaqalainjreqnum. Di kiyacaq? Qotei a namoqna iga qalaqalaiseq deqa. ²⁰ Tamo bei a marqas, “E Qotei qalaqalaiseqnum.” Degsi marqas ariya a na olo aqa Kristen was nanği jeutnjreqnu. A na nanği qalaqalainjrosaiseqnu. Deqa tamo di a gisanj tamo. A na aqa Kristen was aģi nanģo ulatamu gaigai uneqnu qaji nanği qalaqalainjrosaiseqnu. Deqa iga qalieonum, a Qotei aģi aqa ulatamu nami unosaioqnej qaji a dego qalaqalaiseq keresai. ²¹ Tamo a Qotei qalaqalaiseq di a aqa Kristen was nanği dego qalaqalainjreme. Dal anjam di iga Yesus aqaq na em.

5

Iga mandam endeqa singila gotranjyeqnum

¹ Yesus a segi Kristus. Tamo nanği degsib maroqnsib Yesus qa nanģo areqalo singilatqab di nanği olo ĳambabobulosib Qotei aqa anģro tinģin sqab. Tamo nanği Abu qalaqalaiseq di nanği aqa anģro nanği dego qalaqalainjreqab. ² Iga Qotei qalaqalaiseq aqa dal anjam dauryqom di iga qalieqom, iga Qotei aqa anģro nanği dego qalaqalainjreqnum. ³ Qotei qalaqalaiseq qajqa kumbra aģiende. Iga aqa dal anjam dauryqom. Iga aqa dal anjam dauryqajqa di gulbe sai. Di oto. ⁴ Tamo nanği olo ĳambabobulosib Qotei aqa segi anģro unub qaji nanği mandam endeqa singila gotranjyeqnum. Od, iga Qotei qa gago areqalo singilatqom di iga qoto bunjoqnsim mandam endeqa singila gotranjyeqnum.

Qotei na aqa Niri qa anjam babtej

⁵ Tamo kiyero nanği mandam endeqa singila gotranjyeqnum? E ubtosiy marqai. Tamo nanği di mareqnum, “Yesus a Qotei aqa Niri.” Nanği degsib maroqnsib Yesus qa nanģo areqalo singilateqnum deqa nanği segi mandam endeqa singila gotranjyeqnum. ⁶ Yesus Kristus a bosiqqa ya na yanso ej. Osiqqa ĳamburbasq di moinaqa aqa leģ aiyej. A ya na yanso oqajqa deqa segi bosai. A moiyimqqa aqa leģ aqajqa deqa ti bej. Qotei aqa Mondor a anjam bole qa utru. A Yesus Kristus aqa anjam babteqnu. ⁷ Tamo qalub nanği Yesus aqa anjam babteqnum. ⁸ Tamo qalub aģiende. Mondor ti ya ti leģ ti nanği qalub anjam qujaitosib Yesus aqa anjam babteqnum.

⁹ Tamo lanaj nanği iga anjam mergwab di iga qusim marqom, bole. Ariya Qotei na aqa segi Niri qa anjam iga mergeqnu. Anjam dena tamo lanaj nanģo anjam tulanj bunjejunu. ¹⁰ Tamo nanği Qotei aqa Niri qa nanģo areqalo singilatqab di nanği aqa anjam dego nanģo are miligiq di atib sqas. Ariya tamo nanği Qotei aqa anjam deqa nanģo areqalo singilatqasai di nanği na Qotei aqa ĳam ugetosib Qotei a gisanj tamo qa minjbulqab. Di kiyacaq? Nanği Qotei aqa Niri qa anjam Qotei na iga mergeqnu qaji di nanģo areqaloq di singilatqasai deqa. ¹¹ Qotei aqa anjam aģiende. A na iga ĳambile gaigai sqajqa marsiq ĳambile egej. Nambile di Qotei aqa Niri aqaq di unu. ¹² Tamo bei a Qotei aqa Niri beteryesqas di a ĳambile oqas. Ariya tamo bei a Qotei aqa Niri beteryesqasai di a ĳambile oqasai.

Iga qalieonum, iga ĳambile gaigai sqom

¹³ O ijo was, ninği Qotei aqa Niri aqa ĳam qa nunģo areqalo singilateqnum. E na anjam endi nengrejyosim nunģoq qarinyonum. Di kiyacaq? Ninği bole qalieqajqa, ninği ĳambile gaigai sqab. ¹⁴ Iga inģi bei qa pailyqa osimqqa iga Qotei aqa areqalo dauryosim pailyqom di a gago pailyo quqwas. Deqa iga ulaqasai. Iga are singilatqom Qotei aqa ulatamuq di tigelesqom. ¹⁵ Iga

qalieonum, Qotei a gago pailyo gaigai queqnu. Deqa iga ingi bei qa Qotei pailyimqa a na egwas.

¹⁶ Ningi na Kristen was bei a une atim unsibqa ningi a qa Qotei pailyiy. A moiqajqa une atosai deqa ningi a qa pailyibqa Qotei na aqa une kobotim a moiqasai. A nambile sqas. Ariya Kristen tamo bei a moiqajqa une atqas di Qotei na a qalim moiqas. Ningi a qa pailyqajqa e na merngosai. ¹⁷ Kumbra uge kalil tamo nanqi yeqnub qaji di une. Ariya une qudei qa Qotei na tamo nanqi moiyojnrosaeqnu.

¹⁸ Iga qalie, tamo ungasari Qotei aqa segi angro unub qaji nanqi une atosaeqnu. Qotei aqa Angro Yesus a na nanqi taqatnjreqnu deqa tamo uge Satan na nanqi ugeugeinjrqa keresai. ¹⁹ Iga qalie, iga Qotei aqa segi angro unum. Mandam qaji tamo ungasari kalil nanqi tamo uge Satan aqa sorgomq di unub. Deqa a na nanqi singila na taqatnjreqnu.

²⁰ Iga qalieonum, Qotei aqa Niri a bosiq iga powo egej deqa iga Qotei qa bole qalie. Iga Qotei beteryejunum. Iga aqa Niri Yesus Kristus dego beteryejunum. Yesus a segi Qotei bole. A segi nambile gaigai sqajqa utru.

²¹ O ijo angro kiñilala, ningi gisan qotei kalil nanqi torei qoreinjsib sasaloiy.

2 JON

¹ E Kristen gate. Ni unja Qotei na giltmej qaji. E anjam endi nenngrenyosim ni qa ti ino angro nanngi qa ti qarinyonum. E ninngi bole qalaqalaingeqnum. E segi sai. Tamo unngasari kalil anjam bole qalieonub qaji nanngi dego ninngi qalaqalaingeqnum. ² Anjam bole gagoq di unu. Anjam di bati gaigai gagoq di sqas. Utru deqa iga ninngi qalaqalaingeqnum. ³ Abu Qotei aqa Niri Yesus Kristus wo nanngi aiyel anjam bole na ti qalaqalaiyo kumbra na ti iga qa dulosis are boleinjrimqa iga lawo na sqom.

Ninngi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy

⁴ Ino angro qudei nanngi anjam bole dauryeqnum. E di quoqnsim tulan areboleboleibeqnu. Abu a nami iga mergej, “Ninngi anjam bole di dauryiy.” ⁵ Ariya unja, e anjam bei nenngrenyitqa ni sisiyosim daurye. Anjam agiende. Iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqngom. Anjam di dal anjam bunuj sai. Di dal anjam iga nami quoqnem qaji. ⁶ Qalaqalaiyo kumbra agiende. Iga Qotei aqa dal anjam dauryqom. Dal anjam di agi ninngi nami quoqneb. Deqa ninngi dauryosib walweloqniy.

Ninngi Kristus aqa anjam singila na ojesoqniy

⁷ Ninngi quiy. Gisanj tamo gargekoba nanngi mandamq endi laqnum. Laqnsibqa Yesus Kristus a tamo bulyosiq mandamq aiyej anjam di nanngi na olo saideqnum. Tamo deqaji bei a Kristus aqa jeu tamo kobaquja. A gisanj ani tamo. ⁸ Deqa ninngi geregere nam atoqniy. Ninngi nam atqab di gago wau iga nami nunngo ambleq di yoqnem qaji di ninngi olo ulontqasai. Ninngi singila na tigelesosib mondonj awai tulan boledamu oqab. ⁹ Ninngi Kristus aqa anjam ojqa uratosib olo anjam bei totoryosib dauryqab di ninngi Qotei ombla sqa keresai. Ninngi Kristus aqa anjam singila na ojesqab di ninngi Abu Qotei aqa Niri wo nanngi aiyel koba na gaigai sqab. ¹⁰ Tamo bei a nunngoq bosim ariya a Kristus aqa anjam ti bqasai di ninngi a banj ojetaib. Ninngi a osib nunngo talq osi gilaib dego. ¹¹ Ninngi a banj ojetqab di ninngi a beteryesosib a ombla wau uge qqab.

Jon a Kristen nanngoq bosim anjam kalil minjrekritqas

¹² E anjam gargekoba nenngrenyosiy nunngoq qarinyqa kere. Ariya e nenngrenyqasai. E bosiy ninngi nunngsiy anjam kalil merngekritqai. Yim ninngi qusib areboleboleingwas.

¹³ Ino jaja agi Qotei na giltej qaji aqa angro nanngi na ni kaiyeimonub. Bole.

3 JON

¹ E Kristen gate. O ijo was bole Gaius, e anjam endi nenngrenyosim inoq qarinyonum. E ni bole qalaqalaimeqnum.

² O ijo was bole, e ni qa endegi pailyeqnum, “O Abu, ni na Gaius aqa wau kalil boletime. Osim a sinjalatim a ma saiwoji soqneme.” O Gaius, e qalieonum, ino qunuj a bole unu. ³ Nami Kristen was qudei nanqi e nubqa bosib merbeb, “Gaius a anjam bole dauryeqnu.” Degsib merbonab e qusim tulan areboleboleibej. Od, Gaius, e qalieonum, ni anjam bole dauryeqnum. ⁴ Ijo angru nanqi anjam bole dauryeqnub e di quoqnsim deqa tulan areboleboleibeqnu. Ijo arebolebole dena arebolebole kalil tulan buñyjunu.

Gaius na aqa Kristen was nanqi geregereinjreqnu

⁵ O ijo was bole, e qalie, ni kumbra bole dauryoqnsim ino Kristen was nanqi geregereinjreqnum. Osim Kristen was qudei nango ulatamu ni qaliesai qaji nanqi qure beiq na beqnaqqa nanqi dego ni na geregereinjreqnum. ⁶ Was nanqi di ino qalaqalaiyo kumbra qa saeqnaq Kristen tamo ungasari qure endia unub qaji nanqi queqnaq. Deqa ni que. Was nanqi di olo ni uratmosib walwelqa laqnaqqa ni na ingi ingi qa nanqi aqaryainjrim nanqi walwelqab. Qotei a ino kumbra deqa tulan arearetoqnaq. ⁷ Was nanqi di Yesus aqa wau ojqajqa are qaloqnsib aqa ñam osib walweleqnaq. Nanqi sawa bei bei qaji nanjo ambleq di wauqnaq. Nanjo wau dena nanqi silali ingi ingi osaieqnaq. ⁸ Deqa iga tamo deqaji nanqi aqaryainjroqnaqom. Iga degyqom di iga nanqi koba na wau ojqoqnsim anjam bole sinjalatoqnaqom.

Diotrefes a kumbra uge yeqnu

⁹ Nami e anjam qudei nenngrenyosim Kristen tamo ungasari ino qureq di unub qaji nanjoq qarinyem. Ariya Diotrefes a gago anjam quetgosaieqnu. A tulan diqoqnsiqa a na Kristen kalil nanqi buñnjrsim aqa segi ñam soqtqajqa sinjalaeqnu. ¹⁰ Deqa e nunjoq bosiy Diotrefes aqa kumbra qudei qa olo saingwai. Aqa kumbra bei agiende. A iga qa anjam uge uge mareleqnu. Di segi sai. Kristen was nanqi walwelosib nunjo qureq beqnaq a na nanqi aqa meq joqsi gilqa urateqnu. Yeqnaqa tamo qudei na was nanqi di nanjo meq joqsi gilqa laqnaq a na nanqi dego getentnjreqnu. Osiaqa nanqi Qotei tal miligiq gilqa saidnjreqnu.

Demitrius a kumbra bole yeqnu

¹¹ O ijo was bole Gaius, ni kumbra uge dauryaim. Ni kumbra bole segi daurye. Tamo a kumbra bole dauryqas di a Qotei aqa tamo sqas. Ariya tamo nanqi kumbra uge uge dauryeqnub qaji nanqi Qotei unqa keresai.

¹² Tamo kalil nanqi Demitrius a qa mareqnaq, aqa kumbra bole. Anjam bole a segi dego tamo sigitosiqa Demitrius aqa kumbra bole qa mareqnu. E segi dego a qa mareqnum, aqa kumbra bole. Ni qalie, ijo anjam a bole.

Jon a Gaius unqajqa bosim a ombla anjam qairqab

¹³ E anjam gargekoba nenngrenyosiy inoq qarinyqa kere. Ariya e nenngrenyqasai. ¹⁴ Sokiñala e inoq bosiy ni numsiy aqo ombla anjam marqom.

¹⁵Ni lawo na soqnime. Kristen was qure endia unub qaji nan̄gi ni qa kaiye anjam qarinyonub. E dego Kristen was kalil ni koba na unub qaji nan̄gi qa kaiye anjam qarinyonum. Ijo kaiye anjam endi ni na nan̄gi minjirime. Bole.

JUT

¹ E Jut. E Yesus Kristus aqa wau tamo. E Jems aqa was. E anjam endi nenngrenyosim ninngi tamo ungasari Qotei na metngej qaji nunngoq qarinyonum. Abu Qotei na ninngi qalaqalaingeqnu. Yesus Kristus a segi na ninngi taqatngeqnu. ² Qotei a ninngi qa tulan dulosim qalaqalaingimqa ninngi geregere lawo na soqniy.

Jeu tamo nanngi uliosib Kristen nanngo ambleq aiyeb

³ O ijo was bole, Qotei na ninngi e ti padalo sawaq na elenjej. Qotei aqa wau deqa e na nenngrenyosiy nunngoq qarinyqajqa are koba unu. Ariya e anjam bei dego nenngrenyosiy nunngoq qarinyqajqa are unu. Anjam agiende. Gago areqalo Yesus qa singilatem qaji di jeu tamo nanngi na ugeugeiyqa laqnu. Deqa ninngi na tamo nanngi di gotranjroqniy. Ninngi qalie, Qotei na gam waqtetgonaga iga Yesus qa gago areqalo singilatem. Iga Qotei aqa tamo ungasari unum deqa tamo bei na gago areqalo di ugeugeiyqa keresai. ⁴ O ijo was, tamo qudei nanngi uliosib nunngo ambleq aiyeb. Qotei a nami tamo nanngi deqa endegsi marej, “Mondon e nanngo une qa peginjrsiy padaltnjrqi.” Od, tamo nanngi di Qotei qoreiyeqnub. Qotei a iga qa are boleiyeqnu aqa kumbra di tamo nanngi dena olo bubulyoqnsib mareqnu, “Qotei a iga qa are boleiyeqnu deqa unqum, iga kumbra uge uge yoqnoqom.” Nanngi degsib maroqnsib gago Gate Koba Yesus Kristus qoreiyeqnub.

⁵ Ninngi qalie, nami Israel nanngi Isip sawaq di sonabqa Tamo Koba a nanngi joqsiq sawa beiq gilej. Joqsiq gilsiq ariya nanngi qudei a qa nanngo areqalo singilatosai deqa a na nanngi padaltnjrej. E nunngo are tigeltetnngitqa ninngi Israel nanngo kumbra deqa are qaliy. ⁶ Ninngi lan angro uge uge nanngi qa dego are qaliy. Tulan nami nanngi lan qureq di Qotei aqa wau ojoqnsib olo lan qure uratosib jaraiyeb. Deqa Qotei na nanngi ojelenosiq sawa ambruq di breinjrsiq tontnrej. Nanngi sawa dia tariqsokobaiyib mondon dijo batiamqa Qotei na nanngi olo osimqa nanngo une qa nanngi peginjrqas. ⁷ Nami Sodom ti Gomora ti qure kalil jojom di soqneb qaji nanngi ti lan angro uge uge nanngo kumbra di dauryoqnsib sambala kumbra tulan ugedamu yoqneb. Nanngo sambala kumbra di tulan bei. Deqa mondon Qotei na nanngi njamyuwoq di breinjrim nanngi bati gaigai dia sqab.

Qotei na nanngi degsim padaltnjrqs deqa iga ulaoqnsim nanngo kumbra uge di dauryqa uratqom. ⁸ Ariya tamo nanngi nunngo ambleq aiyeb qaji nanngi dego kumbra uge deqaji dauryeqnub. Agi nanngi nejobilqeiqnsib dena nanngo segi jejamu jiga yeqnub. Osib Qotei a nanngo Tamo Koba sqajqa deqa asginjreqlaqa olo diqoqnsib Qotei aqa lan angro kokba nanngi misilinjreqnub. ⁹ Lan angro gate Maikel a kumbra degyosaieqnu. A nami Satan ombla njirinosis nanngi Moses aqa qusa oqajqa deqa anjam na qotoqnsib ariya Maikel a Satan misilinyosai. A Satan misilinyqa uratosiq minjej, “Tamo Koba a segi na ni saidmim medabu getentqam.” ¹⁰ Tamo nanngi nunngo ambleq aiyeb qaji nanngi di tulan diqoqnsib kumbra nanngi poinjrosai qaji di olo misilinyeqnub. Ninngi wagme juwan bul tulan nanarioqnsib nanngo segi jejamu qa areboleboleinjreqnu. Nanngo kumbra deqa mondon Qotei na nanngi numougetqas. ¹¹ Od, tamo nanngi di tulan padalougetqab. Kein a nami kumbra uge yoqnej dego kere tamo nanngi di Kein dauryosib kumbra uge yeqnub.

Nanġi silali koba oqajġa deġa maroqnsib gam grotoqnsib Balam aqa kumbra uge dauryosib laqnu. Kora agi nami Qotei aqa anjam gotranjoqnej qaji aqa kumbra uge dego nanġi dauryeqnu. Deġa nanġi padalougetqab.

¹² Tamo nanġi di tulaġ ugedamu. Niġi iġi uyqa koroqnsibqa Qotei aqa qalaqalayo kumbra dauryqa oqnsib awoeqnab tamo nanġi di uli na boqnsib nunġo ambleġ di kumbra tulaġ jigaŷ yeqnu. Nanġi kumbra di yqajġa jemainjrosaeqnu. Nanġi nanġo segi jejamu qa are qaleqnu. Jagwa na awa puyeqnaqa urur koboeqnu dego kere tamo nanġi di kumbra bole bei babtosaieqnu. Qura geitqa batieqnaqa a geitosaieqnu dego kere tamo nanġi di kumbra bole bei babtosaieqnu. Iga nmanan moyo otoroqnsim taqal breinjreqnum dego kere tamo nanġi di Qotei na osim sawa ugeġ di breinjrqas. Deġa mondoġ nanġi moyiyougetosib torei padalqab. ¹³ Jagwa na yuwal tigelteqnaqa yuwal korkortoqnsiq morman aieyqnu dego kere tamo nanġi di kumbra uge uge babtelenjoqnsib nanġi nanġo kumbra uge deġa jemainjrosaeqnu. Nanġi bongar bul dego unub. Agi bongar nanġi lanġ goġe di gam grotoqnsib lanġ lanġ laqnu. Deġa mondoġ Qotei na tamo nanġi di breinjrim sawa ambruġ aiyelenjoqnsib bati gaigai dia sqab. Sawa ambru di Qotei na nami nanġi gereiyetnjrej unu.

¹⁴ Nami Enok a Qotei aqa medabu osiqa tamo uge nanġi deġa anjam maroqnej. A Adam aqa silei 7q dena nambabej. A anjam bei endegsi marej, “Niġi uniy. Mondoġ Tamo Koba a na aqa segi lanġ anġro tulaġ gargekoba nanġi joqsim bqas. ¹⁵ Bosim tamo kalil a qoreiyeqnu qaji nanġo une qa peginjrsim ugeugeinjrqas. Osim nanġo kumbra uge uge kalil nanġi osornjrimqa nanġi deġa are koba qalsib gulbe kokba oqab. Tamo nanġi di Qotei qa misilij anjam koba maroqnsib kumbra ugedamu yeqnu. Deġa Qotei na nanġi gulbe tulaġ kokba enjrqas.” Enok a nami anjam degsi marej. ¹⁶ Tamo nanġi di gaigai ulatamu ugeinjreqnaqa tamo nanġo jejamuġ di anjam lanġ lanġ qamelenjoqnsib nanġo segi areqalo uge uge dauryeqnu. Nanġi nanġo medabu waqtoqnsib diqoqnsib nanġo segi niam soqteqnu. Osib tamo unġasari nanġi walawalainjreqnab nanġi na nanġi daurnjreqnu.

Nunġo areqalo Qotei qa singilateqnu qaji di niġi ojesoqniy

¹⁷ Ariya ijo was bole, niġi kumbra mondoġ brantqas qaji deġa are qaloqniy. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a na aqa anjam maro tamo nanġi qarijnreqnaqa nunġoq boqnsib kumbra deġa mernjoqneb. Nanġo anjam deġa niġi olo are qaloqniy. ¹⁸ Agi nanġi anjam endegsib mernjoqneb, “Mondoġ diġo bati jojomamqa meġe meġem tamo nanġi boqnsib Qotei qoreiyosib nanġo segi areqalo uge uge dauryoqnaqab.” ¹⁹ O ijo was kalil, meġe meġem tamo nanġi deġa are Kristen nanġi potoaiyeltnjreqnu. Osib mandam qa iġi iġi qa are koba qaleqnu. Qotei aqa Mondor a nanġoq di sosai deġa nanġi kumbra uge di yeqnu.

²⁰ Ariya ijo was bole, nunġo areqalo Qotei qa singilateqnu qaji di niġi ojesosibqa dena niġi tulaġ singilaqab. Osib niġi Mondor Bole aqa singila na pailjoqniy. ²¹ Qotei a niġi qalaqalaingeqnu deġa niġi a beteryesoqniy. Yimqa a gaigai niġi qalaqalaingoqnaqas. Niġi gago Tamo Koba Yesus Kristus a iġa qa dulqajġa tarijoqniy. Niġi degyqab di niġi nambile gaigai sqab. ²² Tamo qudei Yesus qa nanġo areqalo singilateqnu qaji nanġo areqalo olo gulbeinjreqnu. Deġa niġi nanġi qa duloqniy. ²³ Tamo qudei nanġi une ti unub deġa nanġi njamyuwoq aiqa laqnu. Deġa niġi nanġi urur minjribqa nanġi nanġo une uratosib are bulyqab. Osib deġa nanġi njamyuwoq aiqasai.

Qotei na nanġi elenqas. Tamo qudei nanġi nanġo areqalo namij dauryeqnub deqa nanġi gara sari bulosib tulaġ jiga ti unub. Deqa ninġi nanġi qa olo duloqnsib nanġo une qa ulaosib kumbra jigat deqaji kalil uratosib sasaloiy.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom

²⁴ O ijo was kalil, Qotei na ninġi taqatnġimqa ninġi ulonqasai. Mondon a na ninġi joqsim lan qureq osi oqimqa ninġi aqa rian unsib une saiqoji sqab. Bati deqa ninġi tulaġ areboleboleinġim sqab. ²⁵ Qotei a segi qujai Qotei bole. A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na iga elenej. Deqa iga aqa ñam soqtoqnqom. A gago Mandor Koba sinġila ti unu qaji. A na inġi inġi kalil taqatejunu. A nami degsi soqnej. A bini degsi unu. A bati gaigai degsi sqas. Bole.

ULI ANJAM KRISTUS NA BABTEJ QAJI

1-3 Nami anjam endi uliesonaqa Yesus Kristus na babtej. Qotei na anjam endi Yesus minjnaqa a babtej. E Jon. E Yesus aqa wau tamo. E Qotei aqa medabu osim anjam endi nenngrenyonum. Kumbra kalil e unem qaji di e ubtosim buk endia nenngrenyonum. Osim Qotei aqa anjam ti Yesus Kristus aqa anjam ti bole qa marsim palontonum. Tamo a Qotei aqa anjam endi sisiyqas di a tulan areboleboleiyqas. Tamo ungasari anjam endi quoqnsib dauryeqnub qaji nanqi dego tulan areboleboleinjrqas. Kumbra kalil e ubtosim buk endia nenngrenyonum qaji di brantqajqa bati jojomqo. Kumbra di urur brantqas deqa Yesus na aqa wau tamo nanqi osornjrej. A gam endena nanqi osornjrej. A na aqa lanj angro qarinyonaqa ijoq bosiqqa anjam endi e merbej. Merbej deqa agi e nenngrenyonum.

Jon a anjam endi Kristen tamo ungasari qure 7 di unub qaji nanjoq qarinyej

⁴ E Jon. E anjam endi nenngrenyosim ningi tamo ungasari qure 7 di unub qaji nanjoq qarinyonum. Ningi Yesus aqa ñam qa koroeqnub qaji. Ningi Esia sawaq di unub. Qotei bini unu, nami soqnej, bunuqna bqas qaji a ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy. Mondor 7 Qotei aqa awo jaram koba namoq di unub qaji nanqi dego ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy. ⁵ Yesus Kristus a Qotei aqa anjam kalil geregere palonteqnu. A tamo kalil nanqi qa namosiq subq na tigelej. A mandor kokba kalil mandamq endi unub qaji nanjo Tamo Koba. A dego ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy.

Yesus a iga qalaqalaigeqnu. A moisiqa aqa lenj aiyej dena a na gago une kalil kobotetgej. ⁶ Iga aqa Abu Qotei aqa atra tamo sqajqa deqa ti iga a ombla mandor kokba sqajqa deqa ti marsiq iga giltgej. Yesus Kristus a bati gaigai ñam koba ti singila koba ti sqas. Bole.

⁷ Ningi uniy. Yesus a lanji ambleq na boqnimqa tamo kalil nanqi a unqab. Tamo kalil nami a qaja na qameb qaji nanqi dego a unqab. Tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanqi a qa are ugeinjrimqa tulan akamugetqab. Od, kumbra di brantqas. Bole.

⁸ Tamo Koba Qotei singila koba ti unu qaji a marej, “E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai.” Di bole. Qotei a segi qujai nami soqnej. A bini unu. A bunuqna bqas.

Jon a Kristus unej

⁹ E nunjo was Jon. Iga kalil koba na Yesus aqa tamo ungasari unum. E ningi ti gulbe qoboioqnsim jaqatin eleneqnum. Qotei a gago Mandor Koba qosiq iga taqatgeqnu. Deqa iga singila na tigelognsimqa gulbe qoboijejunum. E Qotei aqa anjam ti Yesus aqa anjam ti palontognsim laqnem deqa jeu tamo nanqi na e taqal waibosib nui ñam Patmos endia e ateb unum. ¹⁰ E Patmos nui endi sonamqa Tamo Koba aqa bati brantej. Bati brantonaqa Qotei aqa Mondor Bole na e singilatbonaqa ijo qoreq di tamo bei lelenonaqa e aqa kakro quem. A tulan lelenkobaiej. Gul anjameqnu dego kere. ¹¹ Lelenosiq merbej, “Kumbra kalil ni unqam qaji deqa anjam nenngrenye. Nenngrenyosim qarinyimqa tamo ungasari qure 7 dia Yesus aqa ñam qa koroeqnub qaji nanjoq gilem. Tamo ungasari nanqi di agi Efesus qureq di, Smerna qureq di,

Pergamum qureq di, Taiataira qureq di, Sardis qureq di, Filadelfia qureq di, Laodisia qureq di Yesus aqa ñam qa koroeqñub.”

¹² Onaqa e tamo anjam merbej qaji di unqajqa bulosim ñam atsimqa lam 7 gol na gereiyo qaji di sonab unjrem. ¹³ Lam nanqo ambleq di tamo bei sonaq e unem. Tamo di a Tamo Angro bul. A gara olekoba jugnaq aisiq sinqa kabutej. Aqa are targaq di alalag gol na gereiyo qaji dena kainyej. ¹⁴ Aqa gate ti gate banqa ti lanbi bul tulan qat soqnej. Aqa ñamdamu ñam pulonj bul pulonjoqnej. ¹⁵ Aqa sinqa minjaloqnej. Bras ñamyuwo na koiteqñab minjaleqñu dego kere. E aqa kakro quem di ya kobaquja meli dosiq anjam ateqñu dego kere. ¹⁶ Aqa ban wo na bongar 7 ojelenesoqnej. Aqa medabuq na serie olekoba tulan qala uge qala aiyel brantej. Aqa ulatamu sen bul tulan suwanjoqnej.

¹⁷ E tamo di unsimqa tulan ulaugetosim ñam ambruibonaqa e aqa sinqa jojomq di ulonjosim moiyoqñub. Onaqa a na aqa ban wo ijo gateq di atsiqa merbej, “Ni ulaaim. E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. ¹⁸ E ñambile gaigai sqajqa utru. Nami e moiyoqñub. Bini ni e nube. E olo ñambile unum. E bati gaigai ñambile sqai. E segi na moiyoqñub ti moiyoqñub ti taqatejunum. ¹⁹ Deqa kumbra ni unonum qaji deqa nenqñe. Kumbra bini unu qaji ti kumbra bunuqñu brantelenqas qaji deqa ti nenqñe. ²⁰ Bongar 7 ijo ban woq di unub qaji nanqi ti lam 7 gol na gereiyo qaji nanqi ti di ni unjronum. Di anjam ulito qaji. Aqa utru mermqai. Bongar 7 dena tamo unqasari qure 7 dia e qa koroeqñub qaji nanqo lan angro 7 nanqi sigitñe. Lam 7 dena tamo unqasari qure 7 dia e qa koroeqñub qaji nanqi sigitñe.”

2

Jon a Efesus qure nanqoq anjam qarinyej

¹ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Efesus qureq di tamo unqasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanqo lan angro qa anjam endegsi nenqñe, ‘E ijo ban wo na bongar 7 ojejunum. E lam 7 gol na gereiyo qaji nanqo ambleq di walweleqñum. E na anjam endi inoq qarinyonum. ² Ino kumbra ti ino wau ti di e qalieonum. E qalie, ni singila na tigelonqsimqa tamo uge nanqi qa tulan asgimeqñu. Tamo nanqi di endegsib mermeqñub, ‘Iga Qotei aqa anjam marqajqa qarinyej qaji tamo.’ Di gisan. Qotei na nanqi qarinyonrosai. Ni nanqo anjam di tenemtosis endegsi poimq, nanqi gisan tamo. ³ Ni ijo ñam ojejunum deqa tamo qudei na ni ugeugeimeqñub. E qalieonum, ni singila na tigelonqsimqa gulbe di qoboieqñum. Ni asgimosaeqñu.

⁴ “Ariya ino kumbra uge qujai e ubtosiy mermqai. Nami ni e qa ino areqalo singilatqa utru atsim bati deqa ni na e tulan qalaqalaiboqñem. Bini ni degsim e qalaqalaiboieqñum. ⁵ Nami ni kumbra bole dauryoqñem. Bini ni kumbra di uratosim ni ulonqñum. Deqa ni que. Kumbra ni nami yoqñem qaji deqa olo are qalsimqa are bulyosim kumbra di daurye. Ni daurye qasai di e inoq bosiy ino lam olo taqal atetm qai. ⁶ Ariya ino kumbra bole bei agi ubtosiy mermqai. Nikolas aqa wau tamo nanqi kumbra uge uge yeqñub. Nanqo kumbra di ni tulan urateqñum. Keretosim urateqñum. E dego urateqñum.

⁷ “Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo unqasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanqi minjreñu. Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na lan qure qa ñam gei osiy anaiyit a uysim dena ñambile gaigai sqas. Ñam

di Qotei aqa laŋ qureq di unu.’ O Jon, ni anjam degsi nenŋrenyosim Efesus nanŋo laŋ anŋro aqaq qarinye.”

Jon a Smerna qure nanŋoq anjam qarinyej

⁸ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Smerna qureq di tamo unŋasari ijo ñam qa koroeqnuŋ qaji nanŋo laŋ anŋro qa anjam endegsi nenŋrenye, ‘E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. Nami e moiyeŋ. Bini e olo ñambile unum. E na anjam endi inoq qarinyonum. ⁹ Ni gulbe ti jaqatiŋ ti ejunum di e qalie. Ni inŋi tulaŋ saiqoji unum di dego e qalie. Ariya ni laŋ qure qa inŋi inŋi koba eleŋejunum. E qalie, tamo qudei na ni misiliŋmoqnsib anjam uge uge mermeqnuŋ. Nanŋi segi qa mareqnuŋ, “Iga Juda tamo.” Di gisaŋ. Nanŋi Satan aqa anŋro. ¹⁰ Bunuqna ni jaqatiŋ koba oqnaŋ. Ni deqa ulaaim. Ni que. Satan na niŋgi qudei ojelenosim tonto talq di breiŋwas. Niŋgi ijo ñam geregere ojgab kiyo sai kiyo di Satan a qalieqajqa deqa niŋgi tonto talq di breiŋwas. Niŋgi bati 10 gulbe ti jaqatiŋ ti sqab. Bati deqa niŋgi e qa nunŋo areqalo siŋgilatosib soqniy. Soqniy jeu tamo nanŋi na niŋgi lungib moreŋqab. Amqa e niŋgi awai boledamu enŋwai. Awai agiende. Niŋgi ñambile gaigai sqab.

¹¹ “Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo unŋasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnuŋ qaji nanŋi minŋreŋnu. Tamo a Satan ombla qotsim siŋgilaqas di a moiyo bunu qaji turqasai. Moiyo dena a ugetqa keresai. Sai bole sai.’ O Jon, ni anjam degsi nenŋrenyosim Smerna nanŋo laŋ anŋro aqaq qarinye.”

Jon a Pergamum qure nanŋoq anjam qarinyej

¹² Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Pergamum qureq di tamo unŋasari ijo ñam qa koroeqnuŋ qaji nanŋo laŋ anŋro qa anjam endegsi nenŋrenye, ‘E serie olekoba tulaŋ qala uge qala aiyel ojejunum. E na anjam endi inoq qarinyonum. ¹³ E qalie, qure ni unum qaji di Satan na taqatejunu. Aqa awo jaram koba qure dia unu. Ariya e qalie, ni ijo ñam siŋgila na ojesosimqa e qa ino areqalo siŋgilateqnuŋ. Ino areqalo di ni na ulitosiaeqnuŋ. Nami ijo anjam palonto tamo Antipas a nunŋo ambleq di wauoqnej. Antipas a ijo anjam geregere dauryoqnej deqa jeu tamo nanŋi na a qalnb moiyej. Moinaqa ni di unsimqa ni deqa ulaosai. Osim e qoreibosai. Qure dia Satan a unu.

¹⁴ “Ariya ino kumbra uge qudei e ubtosiy mermqai. Tamo qudei Pergamum qureq di unub qaji nanŋi Balam aqa kumbra uge siŋgila na ojesonab ni na nanŋi saidnrosiaeqnuŋ. Balam aqa kumbra uge agiende. Nami a na Balak gam osoryonaqa gilsiqqa Israel nanŋi gisa gisaŋjroqnsiqa kumbra ugeq breiŋjroqnej. Breiŋjroqnsiqa areqalo tigeltetjreŋnaqa nanŋi gisaŋ qotei atrainjro qaji inŋi uyoqnsib sambala kumbra yoqnsib laqneb. ¹⁵ Tamo qudei dego Pergamum qureq di unub qaji nanŋi Nikolas aqa wau tamo nanŋo anjam dauryeqnuŋ. ¹⁶ Deqa ni are bulye. Ni are bulyqasai di e urur inoq bosiy serie olekoba ijo medabuq di unu qaji dena tamo nanŋi di qoto itnjrqai.

¹⁷ “Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo unŋasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnuŋ qaji nanŋi minŋreŋnu. Tamo a Satan ombla qotsim siŋgilaqas di e na laŋ qure qa inŋi uliejunu qaji di anaiyit uyqas. Meniŋ qat dego yqai. Osiy meniŋ quraq di ñam bunuj nenŋrenyqai. Ñam di tamo bei a qalieqasai. Tamo meniŋ oqas qaji a segi ñam di qalieqas.’ O Jon, ni anjam degsi nenŋrenyosim Pergamum nanŋo laŋ anŋro aqaq qarinye.”

Jon a Taiataira qure nanjoq anjam qarinyej

¹⁸ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Taiataira qureq di tamo ungasari ijo nam qa koroeqnuq qaji nanjo lan angro qa anjam endegsi nengrenye, ‘E Qotei aqa Niri. Ijo namdamu nam pulon bul puloneqnu. Ijo singa minjaleqnu. Bras geregere nomyeq nab minjaleqnu dego kere. E na anjam endi inoq qarinyonum. ¹⁹ Kumbra bole kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. E qalie, ni qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim e qa ino areqalo singilatoqnsim wau bole bole yeqnum. Osim gulbe kalil inoq di branteqnu qaji di geregere qoboiyoqnsim singila na tigelejunum. Kumbra ni nami yoqnem qaji di bolequja. Ariya kumbra ni bini yeqnum qaji di olo tulan boledamu. Di e qalie.

²⁰ “ ‘Ariya ino kumbra uge qujai agi ubtosiy mermqai. Unja Jesebel a ni ombla sosisq waueqnaqa ni na a wiyosaieqnum. A segi qa mareqnu, “E Qotei aqa medabu o qaji unja.” Di sai. A na ijo wau tamo nanji gisa gisanjroqnsiqa gam osornjreqnaqa nanji sambala kumbra yoqnsibqa gisan qotei atrainjro qaji inji uyeqnuq. ²¹ A are bulyqajqa e bati yem di a are bulyosim aqa sambala kumbra uratqajqa saidej. ²² Deqa ni que. E na unja di jaqatinj koba yitqa a makobaiyqas. Tamo nanji a ombla sambalaoqnsib laqnuq qaji nanji dego jaqatinj ti gulbe koba ti enjrqai. Nanji aqa kumbra uge uge uratosib are bulyqasai di e nanji degnjrqai. ²³ Aqa angro nanji dego numit morenqab. Amqa tamo ungasari qure qure kalilq di ijo nam qa koroeqnuq qaji nanji qalieqab, e tamo kalil nanjo are miligi ti areqalo ti geregere unoqnsim peleiyeqnum. Deqa ninji quiy. E nunjo kumbra segi segi keretosiy awai enjgwai.

²⁴ “ ‘Ariya ninji qudei Taiataira qureq di unub qaji nunjo kumbra bole agi ubtosiy mernjgwai. Ninji Jesebel aqa anjam dauryosaieqnuq. Tamo nanji mareqnuq, “Di Satan aqa uli anjam.” Anjam di ninji qaliesai. Deqa e ninji gulbe bei enjwasai. ²⁵ Kumbra bole kalil ninji ojejunub qaji di singila na ojesoqniq e bqai.

²⁶ “ ‘Tamo a Satan ombla qotsim singilaosim ijo kumbra dauryosim gilsim gilsim dinjo bati itqas di e singila yitqa a na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji taqatnjroqngas. ²⁷ A na nanji tulanj singila na taqatnjroqngas. Tamo nanji web paraparainjreqnuq dego kere. E na tamo di singila yitqa a wau di yqas. Ijo Abu na e singila ebej dego kere a singila yqai. ²⁸ Nebeqa burbas bunuj oqeqnu qaji di dego a yqai. ²⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo nam qa koroeqnuq qaji nanji minjreqnu.’ O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Taiataira nanjo lan angro aqaq qarinye.”

3

Jon a Sardis qure nanjoq anjam qarinyej

¹ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Sardis qureq di tamo ungasari ijo nam qa koroeqnuq qaji nanjo lan angro qa anjam endegsi nengrenye, ‘E Qotei aqa Mondor 7 ejunum. E bongar 7 dego ojejunum. E na anjam endi inoq qarinyonum. Kumbra ni yeqnum qaji di e qalieonum. Ino kumbra di bolesai. Nanji ni qa mareqnuq, “Ni nambile unum.” Di sai. Ni moyiem. ² Deqa ni nam sirosim olo tigel. Ino kumbra bole qudei moyiosaiunu qaji di ni na olo singilat. E ino kumbra kalil unonum di ijo Qotei aqa namgalaq di keresai. ³ Anjam bole ni nami qusim dauryem qaji deqa olo are qale. Are qalsim

anjam di geregere dauryosim are bulye. Ni ñam sirosim tigelqasai di e bajin tamo bul inoq boqujatqai. Bati gembu e inoq bqai di ni qalieqa keresai.

⁴ “Ariya tamo ungasari qudei Sardis qureq di unub qaji nanngo kumbra bolequja. Nanngo gara jigatosai deqa nanngi gara qat jigsib e ombla walweloqñab.

⁵ “Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na gara qat jigetqai. Aqa ñam ñambile qa buk miligiq di unu qaji di e na olo nuntqasai. Aqa ñam di e na ijo Abu ti aqa lan angro nanngi ti nanngo ulatamuq di ubtqai. ⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanngi minjregnu.’ O Jon, ni anjam degsi nenngrenyosim Sardis nanngo lan angro aqaq qarinye.”

Jon a Filadelfia qure nanngoq anjam qarinye

⁷ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Filadelfia qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanngo lan angro qa anjam endegsi nenngrenye, ‘E Qotei aqa tamo bole une saiqoji unum. E kumbra bole qa utru. Devit a nami mandor koba soqnej dego kere e kamba Mandor Koba unum. Deqa e siran waqtqai di tamo bei na getentqa keresai. E getentqai di tamo bei na olo waqtqa keresai. E na anjam endi inoq qarinyonum. ⁸ Kumbra bole kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. Deqa ni unime. Ino ulatamuq di e siran bei waqmetmonum. Di tamo bei na getentqa keresai. E qalie, singila kiñala inoq di unu. Ni ijo anjam geregere ojoqnsim dauryeqnum. Ni ijo ñam uratosai eqnum. ⁹ Deqa ni que. E na maritqa Satan aqa wau tamo nanngi bosib ino singaq di singa pulutosib endegsib qalieqab, e ni qalaqalaim eqnum. Nanngi segi qa mareqñub, “Iga Juda tamo.” Di gisan. Nanngi Juda tamo sai. ¹⁰ Ni ijo anjam dauryoqnsim gulbe qoboijejunum deqa e ni taqatmesoqñitqa Satan na tamo ungasari kalil nanngi uneq breinjraq batiamqa a ni uneq breimqasai. ¹¹ E inoq boqujatqai. Deqa anjam ni ojejunum qaji di singila na ojesoqne. Amqa tamo bei na ino awai bole yaimqasai.

¹² “Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na a osiy ijo Qotei aqa tal ai bul namoq di tigeltit sqas. Deqa a olo bunu Qotei aqa talq dena oqedqasai. Aqa jejamuq di e na ijo Qotei aqa ñam ti ijo Qotei aqa qure koba agi Jerusalem bunuj aqa ñam ti ijo segi ñam bunuj ti nenngrenyqai. Jerusalem bunuj agi lan goqe di unu. Qure di ijo Qotei aqaq dena mandamq aiqas. ¹³ Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanngi minjregnu.’ O Jon, ni anjam degsi nenngrenyosim Filadelfia nanngo lan angro aqaq qarinye.”

Jon a Laodisia qure nanngoq anjam qarinye

¹⁴ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Laodisia qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanngo lan angro qa anjam endegsi nenngrenye, ‘Ijo ñam Anjam Bole. E Qotei aqa anjam kalil geregere palonteqnum. Ingi ingi kalil Qotei na gereiyej qaji di aqa utru agi e segi. E na anjam endi inoq qarinyonum. ¹⁵ Kumbra kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. E qalie, ni ulili sai. Ni kankan sai. Ni ulili sqam di kere. Ni kankan sqam di kere. ¹⁶ Ni tulan kankan sai. Ni tulan ulili sai. Ni kankan kiñala segi. Deqa e ni ingi qusa bul ijo miligiq na oqsim ijo medabuq na beqñqai. ¹⁷ Ni ino segi ñam soqtoqnsim mareqñum, “E silali koba ti unum. E ñoro koba ejunum. E ingi bei qa truquosaieqnum.” Di ni gisanonum. Ni ingi ingi tulan saiqoji. Ni

sougetejunum. Ni njam qandimo unum. Ni yosi laqnum. Di ni segi poimosai. ¹⁸ Deqa e ni endegsi mermqai. Ni ijoq dena gol njamyuwo na yusiq milalej qaji di awaiyosim dena ni ñoro bole ti sqam. Ni gara qat dego awaiyosim jugwam dena ino jejamu kabutim tamo bei na ino yosi unqasai. Amqa ni jemaimqasai. Ni goreñ dego awaiyosim dena ino njamdamu piyim njam poimqas. ¹⁹ Tamo nanqi e qalaqalainjreqnum qaji di e na olo nriñtñjroqnsim dalnjreqnum. Deqa ni ino kumbra tingitqa sinčilaosim are bulye.

²⁰ “Ni e nube. E siranmeq di tigelesosim kindokindoneqnum. Tamo bei a ijo kakro qusimqa siran waqtetbqas di e miligiq gilsiy aqo ombla inji uyqom. ²¹ Tamo a Satan ombla qotsim sinčilaqas di e na minjitqa aqo ombla ijo awo jaram kobaq di awoqom. Nami e segi qoto sinčilaosimqa aqo ijo Abu wo aqa awo jaram kobaq di awoem dego kere. ²² Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo unqasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanqi minjreqnu.” O Jon, ni anjam degsi nenñrenyosim Laodisia nango lan anñro aqaq qarinye.” Yesus na e degsi merbej.

4

Lan qureq di nanqi Qotei binjoqnsib loueqñub

¹ Onaqa e olo njam atsimqa lan goge dia siran bei waqesonaq unem. Unsim koqyeqnamqa tamo nami lelenonaq aqa kakro gul anjamobulonaq quem qaji a na endegsi merbej, “Ni goge endeq au. Bamqa kumbra kalil bunuqna branteleñqas qaji di e ni osormqai.” ² Onaqa bati qujai deqa Qotei aqa Mondor na e sinçilatbonaqa e tarosim lan goge dia awo jaram kobaquja sonaq unem. Tamo bei a awo jaramq di awesoqnej. ³ Aqa jejamu tulan minjalej. Meniñ jaspas tulan minjaleqnu dego kere. Aqa jejamu meniñ konilian bul tulan lent. Tuembiñ na awo jaram di kalilyesoqnej. Tuembiñ aqa nenñren di tulan minjalej. Meniñ emeral tulan minjaleqnu dego kere. Tuembiñ di njam banqa gesgi bul. ⁴ Ariya e olo njam atsimqa awo jaram kokba 24 unjrem. Awo jaram kokba 24 dena awo jaram kobaquja ambletesoqñeb. Tamo gate 24 nanqi awo jaramq di awoelenesoqñeb. Nanqi gara qat olekokba jigelenosib mandor kokba nango gate tatal wala ti gol na gereiyo qaji di atelenosib soqñeb. ⁵ Awo jaram kobaqujaq dena minjal branteqnaq unem. Qatron ti kola anjam ti dego branteqnaq quem. Awo jaram namoq di njam pulon 7 pumbloneleneb. Njam pulon dena Qotei aqa Mondor 7 nanqi sigitñjrejñub. ⁶ Awo jaram namoq di inji kobaquja bei sonaq unem. Ingi di yuwal banqa bul. A qunun bul dego. A tulan jeqilo.

Ariya e olo njam atsimqa wagme nambile so qaji qolqe unjrem. Nanqi na awo jaram kobaquja agutosib tigelesoqñeb. Nango bile ti qore ti dia njamdamu gargekoba soqñeb. ⁷ Wagme nambile so qaji namba 1 a laion bul. Wagme nambile so qaji namba 2 a makau bul. Wagme nambile so qaji namba 3 aqa ulatamu tamo ulatamu bul. Wagme nambile so qaji namba 4 a baira kobaquja tiosiq laqnu dego bul. ⁸ Wagme qolqe nambile so qaji nanqi di segi segi bari 6 ti. Bileqsi qoreqsi bariqsi njamdamu gargekoba soqñeb. Qanam ti qolo ti nanqi gaigai louoqnsib endegsib mareqñub, “Qotei a sinçila koba ti unu. Sinçila kalil aqaq di unu. A nami soqnej. A bini unu. A bunuqna bqas.” Nanqi degsib louoqnsib maroqnsib olo wainjoqnsib mareqñub, “Qotei a getento koba. Qotei a getento koba. Qotei a getento koba.” Wagme qolqe nanqi gaigai degsib louoqnsib mareqñub. Nanqi aqaratosai eqñub.

⁹ Tamo awo jaram kobaqujaq di awejunu qaji a nambile gaigai unu. Deqa wagme qolqe nambile so qaji nanği a qa tulan areboleboleinjqreqlaqa aqa ñam soqtoqnsib binjyeqñub. ¹⁰ Yeqnaqa tamo gate 24 nanği sinğa pulutoqnsibqa tamo awo jaramq di awejunu qaji a qa loueqñub. Tamo di agi nambile gaigai unu qaji. Tamo gate nanği nanğo gate tatal wala ti gol na gereiyo qaji di awo jaram kobaquja namoq di breiyoqnsibqa endegsib loueqñub,

¹¹ “O gago Tamo Koba Qotei, ni segi qujai lañ goge di unum.

Deqa tamo kalil nanği ni qa tulan areboleboleinjqreqlaqa ino ñam soqtoqnsibqa ino singila binjyeqñub.

Nanği ni kumbra degmeqñub. Di kiyaaqa? Ni na qujai marnam inği inği kalil branteb unub.

Ni ino segi areqalo na inği inği kalil gereiyem.

Gam dena qujai inği inği kalil branteb unub.”

5

Jon a buk bei unej

¹ Onaqa e olo ñam atsimqa tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa bañ woq di buk bei ojesonaq unem. Buk di aqa banğa olekokba. Bañğa di lulumesonaq unem. Buk aqa miligiqsi qoreqsi nengrej ti soqnej. Buk di tamo bei na plaltosim aqa miligi unaim deqa nanği na aqa banğa lulumyosib kandel aqa namur na qandrato 7 yeb. ² Onaqa e olo ñam atsimqa lañ anğro singila koba bei brantonaq unem. Lañ anğro di a tulan lelenjosiq marej, “Tamo yai a tamo bole unu deqa a na kandel aqa namur waqtosim buk di plaltqa kere?” ³ Onaqa tamo bei na buk di plaltosim aqa miligi unqajqa tamo dego bei sosai. Lañ qureq di, mandamq di, mandam sorgomq di tamo dego bei sosai. ⁴ E degsi unsim deqa e tulan akamugetem. ⁵ Onaqa tamo gate bei na merbej, “O Jon, ni akamaim. Ni que. Laion a Juda aqa leñ na nambabej deqa a qoto singilaosiq aqa jeu tamo nanği tulan buñjrej. A Mandor Koba Devit aqa leñ na nambabej deqa a na kandel aqa namur waqtosim buk di plaltqa kere.”

Jon a Kaja Du unej

⁶ Onaqa e olo ñam atsim Kaja Du tigelesonaq unem. A qalnab moiyej olo nambile so bulonaq unem. A awo jaram ti wagme nambile so qaji qolqe nanği ti tamo gate nanğo awo jaram kokba ti ambleq di tigelesonaq unem. A qala 7 ti ñamdamu 7 ti soqnej. Ñamdamu 7 dena Qotei aqa Mondor 7 nanği sigitnjrejñunub. Mondor di Qotei na qarinjñrnaqa sawa sawa kalilq gileleneb qaji. ⁷ Onaqa Kaja Du a bosiqqa tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa bañ woq dena buk di yaiyej. ⁸ Buk di yaiyonaqa wagme nambile so qaji qolqe nanği ti tamo gate 24 nanği ti bosib Kaja Du aqa areq di sinğa puluteb. Nanği kalil segi segi gombin ti tabir gol na gereiyo qaji ti ojelenesoqñeb. Tabirq dena qurem oqoqnsiqa Qotei aqa ulatamuq di branteqñu. Qurem di quleq boledamu. Qurem di aqa utru agiende. Qotei aqa segi tamo unğasari nanğo pailyo qurem bul oqoqnsiqa aqa ulatamuq di branteqñu. ⁹ Wagme qolqe nanği ti tamo gate nanği ti bosib Kaja Du aqa areq di sinğa pulutosibqa lou bunuj na endegsib louoqñeb,

“O Kaja Du, ni buk di osimqa kandel aqa namur buk qandratejunu qaji di waqtqa kere.

Ni lumñab moism ino leñ aiyej deqa ni na ino segi tamo unğasari nanği awainjrsimqa Qotei aqa bañq di atelenem unub.

Od, ni na tamo unğasari leñ segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi, sawa segi segi nanği awainjrsimqa Qotei aqa bañq di atelenem.

¹⁰ Ni na nanği giltnjrem deqa nanği Qotei aqa atra tamo ti mandor kokba ti sosib mandamq di tamo unğasari nanği taqatnjroqnqab.”

Inği inği kalil nanği Kaja Du aqa ñam soqtoqneb

¹¹ Ariya e olo ñam atsimqa lar anğro tulan gargekoba tigelesonab unjrem. Nanği di iga na sisiyqa keresai. Nanği handet milion dego. Nanği tigelosibqa awo jaram ti wagme ñambile so qaji nanği ti tamo gate 24 nanği ti agutnjresosibqa tulan murqumyeqneq e nanğo kakro quem. ¹² Nanği endegsib leleñoqnsib maroqneq,

“Kaja Du agi namı qalnad moiyej qaji a siñgila ti ñoro ti powo ti ñam ti rianj ti arebolebole ti oqa kere.

Deqa tamo unğasari kalil nanği aqa ñam soqtoqnsibqa a qa tulan areboleboleinjroqnmıqa a binjiyoqnsib sqab.”

¹³ Onaqa inği inği kalil Qotei na gereinjrej qaji nanği anjam mareqneq e nanğo kakro quem. Inği inği kalil lar qureq di, mandamq di, mandam sorgomq di, yuwal miligiq di unub qaji nanği anjam mareqneq e nanğo kakro quem. Od, inği inği kalil sawa sawa kalilq di unub qaji nanğo kakro quem. Nanği endegsib maroqneq,

“Tamo awo jaramq di awejunu qaji nanği Kaja Du wo bati gaigai arebolebole ti ñam ti rianj ti siñgila ti oqnsib sqab.

Deqa iga bati gaigai nanği aiyel binjinjroqnmıqom.”

¹⁴ Onaqa wagme qolqe ñambile so qaji nanği maroqneq, “Anjam di bole.” Degsib mareqneqnaqa tamo gate nanği sinğa pulutoqnsib louoqneq.

6

Kaja Du a kandel aqa namur 7 waqtelenej

¹ Onaqa Kaja Du a buk di ojesonaq e unem. Buk di kandel aqa namur na qandrato 7 yeb. Kaja Du a kandel aqa namur namba 1 waqtonaqa wagme ñambile so qaji matu a namoosiq marej, “Ni au.” Aqa kakro di kola anjam ato bulonaq e quem. ² Degsi marnaqa e ñam atsimqa hos qat bei brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji a anj ti. Nanği na gate tatal wala ti yonabqa aqa gateq di atsiqa qoto siñgilaqa marsıqa gilsiq qoto siñgilaqnej.

³ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 2 waqtonaqa wagme ñambile so qaji namba 2 na marnaq e quem, “Ni au.” ⁴ Degsi marnaqa hos bei brantej. Hos di lent. Nanği na tamo hos quraq di awesoqnej qaji a siñgila yeb. Yonabqa a na tamo unğasari mandamq di soqneq qaji nanğo areqalo niñaqyetnjrnaqa nanği lawo kumbra uratosib tamo nanği ñumoqnsib moiyojnroqneq. Nanği na a serie kobaquja yonabqa gilsiq wau di yoqnej.

⁵ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 3 waqtonaqa wagme ñambile so qaji namba 3 na marnaq e quem, “Ni au.” Degsi marnaqa e ñam atsimqa hos tulu brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa banq di skel ojesonaq e unem. ⁶ Unsımqa wagme qolqe ñambile so qaji nanğo ambleq di tamo bei na anjam marnaq e aqa kakro quem. A na tamo hos quraq di awesoqnej qaji di minjej, “Ni na tamo unğasari nanği mam koba enjre. Yımqa nanği silali kobaquja na bem sum tabir qujai segi awaiyoqnqab. Silali kobaquja na bali dego tabir qalub segi awaiyoqnqab. Deqa ni na oliv ñamtan ti waın sil ti ugeugeiyaim.”

⁷ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 4 waqtonaqa e wagme ñambile so qaji namba 4 aqa kakro quem. A marej, “Ni au.” ⁸ Degsi marnaqa e ñam atsimqa hos merient brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji

aqa ñam Moiyo. Moiyo Qure na a dauryosiq laqnej. Onaqa nanği aiyel singila osib tamo unğasari mandam taqal qujaiq di so qaji nanği serie na ti mam na ti ma uge na ti wagme juwan na ti ñumnab moreñeb. Mandam taqal qalubq di so qaji nanği uratnrnab soqneb. Nanği ñumosai.

⁹ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 5 waqtonaqa Qotei aqa tamo unğasari nami ñumnab moreñeb qaji nanğo qunuñ atra bijal sorgomq di sonab e unjrem. Tamo unğasari nanği di Qotei aqa anjam singila na ojesosib mare mare laqneb deqa jeu tamo nanği na nanği ñumnab moreñeb. ¹⁰ Nanğo qunuñ tulan lelenoqnsib Qotei endegsib minjoqneb, “O Tamo Koba, ni inği inği kalil nanğo Mandor Koba. Ni gaigai kumbra bole yeqnum. Ni getento koba. Ni kumbra bole segi yeqnum. Deqa ni iga merge. Iga bati gembub tariñonamqa jeu tamo mandamq di unub qaji nanği na iga lugnab gago leñ aiyej deqa ni kamba peginjrsim awai uge enjrqam?” ¹¹ Onaqa Qotei a gara jugo qat olekokba elenosiqa nanği segi segi jigetnrjsiqa minjrej, “Ninği mati kiñala aqaratosib tariñoqnsib soqniy. Jeu tamo nanği na ninği lunğnab nunğo leñ aiyej dego kere nunğo wau qujai nanği ti nunğo was nanği ti degsib ñumqab. Tamo gembub jeu tamo nanği na ñumqab di e segi maritqa nanği kalil ñumekritib kereamqa bati deqa e kamba nanği peginjrsiy awai uge enjrqai.”

¹² Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 6 waqtonaqa e ñam atsimqa mimin tulan kobaquja donaq unem. Unem di señ ambruosiq gara tulu bulej. Bai lentosiq leñ bulej. ¹³ Onaqa bongar nanği lañ goge na ululoñosib mandamq aiyeleneb. Jagwa koba boqnsiq qura qunjimyeqnaqa gei qoqi ululoñosib mandamq aiyeleneqnub dego kere. ¹⁴ Lañ dego lomej. Qobun rer qalsib lubteqnub dego kere. Mana ti nui ti kalil nanğo so sawa uratosib jaraiyeb. ¹⁵ Jaraiyonabqa mandor kokba ti tamo ñam ti qaja tamo nanğo gate ti ñoro tamo ti tamo singila ti kanğal tamo ti tamo nanğo segi wau ojo qaji nanği ti kalil gulbe di unsibqa ulagetosib menin kokba miligiq di ulieleneb. Osib mana miligiq di dego ulieb. ¹⁶ Uliesosib tulan lelenkobaoqnsib mana ti menin kokba ti kalil endegsib minjroqneb, “Ninği bosib iga kabutgibqa tamo awo jaramq di awejunu qaji a na iga nugwasai. Kaja Du aqa minjin dego gagoq bqasai. ¹⁷ Nanği aiyel tamo unğasari nanği qa minjin oqetnrqqa bati brantqo deqa tamo yai na nanğo singila gotranjyqa kere? Tamo dego bei sosai.”

7

Israel tamo 144,000 nanği Qotei aqa toqor eb

¹ Onaqa lañ anğro qolqe nanği lañ utru qolqeq di tigelesonab e unjrem. Jagwa qolqe nanği na mandam ti yuwal ti ñam banga ti puynjraib deqa lañ anğro qolqe nanği dena jagwa qolqe di getentnrresoqneb. ² Lañ anğro nanği di Qotei na mandam ti yuwal ti niñaqnjrqaqja singila enjrej. Onaqa lañ anğro bei señ oqo sawaq dena brantonaq e unem. A na Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa toqor ojesosiqa tulan lelenosiqa lañ anğro qolqe nanği di minjrej, ³ “Ninği mandam ti yuwal ti ñam banga ti nami niñaqnjraib. Iga mati gago Qotei aqa wau tamo nanğo lanjaq di toqor atnam soqnimqa di ninği na inği inği kalil di niñaqnjriy.” ⁴ Onaqa tamo gembub toqor eleneb di marnab e quem. Tamo 144,000 nanğo lanjaq di toqor ateleneb. Tamo nanği di Israel nanğo moma utru 12 nanğo leñ. ⁵ Juda aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor eleneb. Ruben aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor eleneb. Gat aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor eleneb. ⁶ Aser aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor eleneb. Naptali aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor eleneb. Manase aqa leñ na tamo 12,000 nanği

toqor elenëb. ⁷ Simeon aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elenëb. Livai aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elenëb. Isakar aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elenëb. ⁸ Sebulun aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elenëb. Josep aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elenëb. Benjamin aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elenëb.

Tamo unğasari tulan gargəkoba nanği koroesosibqa Qotei binjiyoqneb

⁹ Onaqa bunuqna e olo ñam atsimqa tamo unğasari tulan gargəkoba koroesonab unjrem. Tamo unğasari nanği di tamo bei na sisiyqa keresai. Nanği leñ segi segi, sawa segi segi, jejamu segi segi, anjam maro segi segi. Nanği awo jaram ti Kaja Du ti nanğo areq di tigelosibqa gara jugo qat olekokba jigelenosib nanğo ban na tuwom banğa ojelenesoqneb. ¹⁰ Osib nanği singila na endegsib maroqneb, “İga padalqa laqnamqa gago Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji nanği Kaja Du wo na iğa elenjosib boletgeb.”

¹¹ Onaqa lan angro kalil nanği na awo jaram ti tamo gate nanği ti wagme qolqe ñambile so qaji nanği ti agutnjrsib tigelesoqneb. Tigelesosibqa awo jaram namoq di sinğa pulutoqnsib Qotei qa endegsib louoqneb, ¹² “Bole. Gago Qotei a bati gaigai arebolebole ti rian ti powo ti ñam ti singila ti sqas. Deqa iğa a binjiyoqnsim sqom. Bole.”

Qotei na aqa tamo unğasari nanğo gulbe kalil kobotetnjrqas

¹³ Onaqa tamo gate bei na nenembej, “Tamo unğasari gara qat olekokba jigejunub qaji di yai nanği? Nanği tal qabe?” ¹⁴ Onaqa e na kamba minjem, “O ijo tamo koba, ni segi qalie.” Onaqa merbej, “Tamo unğasari nanği di jeu tamo nanği na tulan ugeugeinjrsib gulbe ti jaqatın ti enjreb. Nanği Kaja Du aqa leñ aiyej qaji dena nanğo gara yanselenonab qatej. ¹⁵ Deqa nanği Qotei aqa awo jaram namoq di tigelosibqa bati gaigai qanam ti qolo ti Qotei aqa atra tal miligiq di sosibqa a waueteqñub. Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji a segi nanği koba na sosimqa taqatnjroqñas. ¹⁶ Deqa nanği olo bunu mamnjrqasai. Nanği bunu ya qarnjrqasai. Sen na olo nanği kanjanjrqasai. İnği bei na dego nanği kanjanjrqasai. ¹⁷ Kaja Du awo jaram jojomq di unu qaji a nanğo Mandor Koba gaigai sqas. A nanği joqoqnsim ñambile gaigai sqajqa ya jumbumq giloqñas. Qotei na nanğo ñam ya kalil nuntetnjrimqa nanği olo bunu akamqasai.”

8

Kaja Du a kandel aqa namur namba 7 waqtjej

¹ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 7 waqtonaqa lan qureq di nanği kirikiriosib sonab sawa dabkonosiq sokiñalayej. ² Sokiñalayonaq e na lan angro 7 Qotei aqa ulatamug di tigelesoqneb qaji nanği unjrem. Unjrem di nanği gul 7 ojsib tigelesoqneb.

³ Onaqa lan angro bei bosıqa atra bijal jojomq di tigelesoqnej. A tabir gol na gereiyo qaji di ojesoqnej. Di kiyayaq? A ñam sum osim tabir miligiq di bilentosim koitimqa qurem quleq ti oqwayja deqa. Onaqa nanği ñam sum koba a yonabqa osıqa Qotei aqa segi tamo unğasari kalil nanğo pailyo ti ñam sum de ti turtosıqa atra bijal gol na gereiyo qaji dia Qotei atraiyej. Atra bijal di awo jaram namoq di unu. ⁴ Atraiyonaqa Qotei aqa segi tamo unğasari nanğo pailyo ti qurem quleqt de ti lan angro aqa banq dena oqsıqa Qotei aqa ulatamug di brantej. ⁵ Onaqa lan angro a tabir di osıqa atra bijalq

dena n̄amyuwo osiqa tabirq di jugonaq maqonaqa waiyonaq mandamq aiyej. Ainaqa kola anjam ti qatronj ti minjal ti mimiñ koba ti brantej.

Lan angro qolqe nanqi gul anjameb

⁶ Onaqa lan angro 7 gul 7 ojesoqneb qaji nanqi gul anjamqajqa tigelosib rarieb.

⁷ Lan angro namba 1 a nama aqa gul anjamej. Gul anjamonaqa ais awa bul n̄amyuwo ti lenj ti turtosib mandamq aiyej. Ainabqa n̄amtañ ti ñiñ ti mandam taqal qujaiq di so qaji di kalil yuekriteb. Mandam taqal aiyej uratonab soqnej.

⁸ Onaqa lan angro namba 2 na aqa gul anjamonaqa ingi bei mana kobaquja bul yusiç puloñeqnaqa osib waiyonab yuwalq aiyej. Ainaqa yuwal taqal qujai lenj bulyej. Yuwal taqal aiyej lenj bulyosai. ⁹ Degonaqa wagme kalil yuwal taqal qujaiq di n̄abile so qaji nanqi moreñeb. Qobun kalil dego yuwal taqal qujaiq di so qaji nanqi padalekriteb.

¹⁰ Onaqa lan angro namba 3 na aqa gul anjamonaqa bongar kobaquja tor bul yusiç puloñosiç lan qure uratosiç ya ti ya jumbum ti mandam taqal qujaiq di so qaji deq aiyej. Mandam taqal aiyej di sai. ¹¹ Bongar di aqa ñam Isa Koba. Bongar di ya ti ya jumbum ti mandam taqal qujaiq di so qaji deq ainaqa ya di isakobaeb. Deqa tamo gargekoba nanqi ya di uysib isakobainjrnaqa moreñeb.

¹² Onaqa lan angro namba 4 na aqa gul anjamonaqa señ taqal qujai ugeej. Bai taqal qujai dego ugeej. Bongar kalil lan taqal qujaiq di so qaji nanqi dego ugeeleneb. Lan taqal aiyej di sai. Deqa qanam señ taqal qujai ambruej. Qolo bai taqal qujai ambruej. Bongar kalil lan taqal qujaiq di so qaji nanqi dego ambrueleneb.

¹³ Onaqa e olo ñam atsimqa baira kobaquja lan sorgomq di tiosiç laqnaç unem. A tulan leleñosiç endegsi marnaç e quem, “O aiyo! Lan angro qalub nanqi gul anjamosaiunub. Nanqi gul anjamabqa tamo ungasari mandamq di unub qaji nanqi gulbe tulan kokba osib padalougetqab.”

9

Lan angro namba 5 na aqa gul anjamej

¹ Onaqa lan angro namba 5 na aqa gul anjamonaqa bongar bei lan uratosiç mandamq aiyeqnaç e unem. Unem di nanqi na bongar di singila yonabqa a gilsiq sub guma koba waqtej. ² Waqtonaqa qurem koba subq dena oqeç. Liki yusiç qurem koba oqeçnu dego kere. Subq dena qurem oqsqa señ ti lan ti ambrutej. ³ Onaqa qurem q dena sis tulan gargekoba nanqi brantosib mandamq aiyeleñeb. Mandamq ainabqa Qotei na nanqi singila koba enjrej. Singila di belqalaqala nango singila ti kere. ⁴ Singila enjrsiq minjrej, “Niñgi na ñiñ ti ñam bañga gesgi ti n̄amtañ ti ugeugeinjraib. Nanqi uratnjrib soqneb. Tamo ungasari nanço lanjaç di Qotei aqa toqor osai qaji nanqi segi ugeugeinjriy. ⁵ Ugeugeinjrsib jaqatinj koba enjroqñibqa bai 5 nanqi jaqatinj oqnsib sqab. Ariya niñgi na nanqi moiyoñjraib. Jaqatinj segi enjroqñiy.” Onaqa sis nanqi dena tamo ungasari Qotei aqa toqor osai qaji nanqi jaqatinj tulan uge enjroqneb. Belqalaqala na tamo ungasari nanqi uñinjreçnub dego kere. ⁶ Bati deqa tamo ungasari nanqi moreñeqa gam ñamab ugeinjrqas. Nanqi moreñeqa are soqnim nanqi moreñeqa keresai.

⁷ E sis nanqi unjrem di hos qoto qa gilqajqa walatnjreçnub dego kere. Sis nanço gateq di gate tatal gol na gereiyo qaji atelenesoqneb. Nanço ulatamu

tamo ulatamu bul. ⁸ Nanngo gate banja olekoba. Unja nanngo gate banja bul. Nanngo qalagei laion nanngo qalagei bul. ⁹ Nanngo are targaq di gara jugo dumu bul singila koba atesoqneb. Nanngo bari aqa anjam ato hos gargekoba ronjom ti qoto qa gurgur ti gileq nab siŋga anjam ateqnub dego kere. ¹⁰ Sis nanngo weru belqalaqala nanngo weru bul, qaja ti. Nanngo singila weruqsi unu. Weru dena tamo ungasari nanngi jaqatin enjrqa kere. Yim nanngi bai 5 jaqatin oqnsib sqab. ¹¹ Sis nanngo mandor agi sub guma koba taqato qaji lanj angro. Aqa nam Hibru anjam na Abadon. Gago anjam na Tamo Padaltjro Qaji.

¹² Gulbe kobaquja namba 1 agi koboqo. Niŋgi quiy. Gulbe kokba aiyel brantosai unub. Sokina layosib brantqab.

Lanj angro namba 6 na aqa gul anjamej

¹³ Onaqa lanj angro namba 6 na aqa gul anjamonaqa atra bijal gol na gereiyo qaji aqa qala qolqe nanngo ambleq dena tamo bei aqa kakro brantonaq e quem. Atra bijal di Qotei aqa ulatamuq di unu. ¹⁴ Onaqa tamo dena lanj angro namba 6 gul ojesoqnej qaji di minjej, “Lanj angro qolqe Yufretis ya koba qalaq di tontnjreb unub qaji nanngi di palontnjre.” ¹⁵ Onaqa lanj angro namba 6 a anjam di qusiqa gilsiq lanj angro qolqe nanngi di palontnjrej. Nanngi na tamo ungasari kalil mandam taqal qujaiq di so qaji nanngi numib morenqajqa deqa osiq nanngi palontnjrej. Tamo ungasari mandam taqal aiyelq di so qaji nanngi numqasai. Nanngi bole sqab. Bati Qotei a nami giltej qaji di brantimqa lanj angro qolqe nanngi dena tamo ungasari nanngi numqab. Nanngi deqa tarijosib sonab bati di tintin brantonaqa lanj angro namba 6 a gilsiq nanngi palontnjrej. ¹⁶ Onaqa qaja tamo tulaj gargekoba hos quraq di awesoqneb qaji nanngi branteb. Nanngi 200 milion e degsi quem. ¹⁷ E neio bulosimqa tamo hos quraq di awesoqneb qaji nanngi unjrem di nanngo are targaq di gara jugo dumu bul singila koba jigelenesoqneb. Gara jugo qudei di nanngo wala lent. Qudei qenjent. Qudei merient. Hos nanngo gate laion nanngo gate bul. Nanngo medabuq na namyuwo ti qurem ti meniŋ yuo ti branteleneb. ¹⁸ Gulbe qalub dena tamo ungasari kalil mandam taqal qujaiq di so qaji nanngi numeleneb. Mandam taqal aiyel urateb. Namyuwo ti qurem ti meniŋ yuo ti hos nanngo medabuq na branteleneb qaji dena tamo ungasari nanngi numeleneb. ¹⁹ Hos nanngo singila nanngo medabuqsi weruqsi unu. Nanngo weru amal bul, gate ti. Nanngo weru dena tamo ungasari nanngi ugeugeinjreqnub.

²⁰ Ariya tamo ungasari gulbe qalub dena numosai qaji nanngi are bulyosai. Nanngi mondor uge uge ti gisan qotei nanngo sulum ti binjroqneb. Nanngo kumbra uge di nanngi uratosaiqneb. Nanngo segi banj na sulum di gereiy-oqneb. Gol na silva na bras na meniŋ na namtan na ti gereiy-oqneb. Sulum di qunun saiqoji. Deqa nanngi nam atqa keresai. Nanngi anjam quqwa keresai. Nanngi walwelqa keresai. ²¹ Tamo ungasari nanngi di lej ojoqneb. Nanngi gumaninjroqneb. Nanngi qunam qaloqneb. Nanngi sambalaoqneb. Nanngi bajinjroqneb. Nanngo kumbra uge uge kalil di nanngi uratosaiqneb. Osib are bulyosaiqneb.

10

Jon a buk kiŋala uyej

¹ Onaqa lanj angro bei a lanj goge na aiyeqnaq e unem. A lanj angro singila koba. A lanjbi na kabuosiqqa aqa gateq di tuembiŋ atesoqnej. Aqa ulatamu senj bul suwanjoqnej. Aqa siŋga tal ai yusiq nanngao bul. ² Aqa banj di buk kiŋala bei

waqesonaq ojesoqnej. Aqa sinğa wo yuwalq di atej. Sinğa qonan mandamq di atej. ³A tulan lelenej. Laion anjameqnu dego kere. Lelenonaqa kola 7 nanği anjam ateb. ⁴Kola 7 nanği anjam atnabqa e nanğo anjam qusim nenğrenyqa laqnamqa lan goge dia tamo bei anjam marnaqa e aqa kakro quem. A na merbej, “Kola 7 nanğo anjam di qusim tent. Nenğrenyaim.”

⁵Onaqa lan anğro yuwalqsi mandamqsi sinğa atsiq tigelesonaq e unem qaji a na aqa ban wo soqtonaqa lanq oqej. ⁶Osiqa Qotei lan ti mandam ti yuwal ti inği inği kalil ti gereiyelenej qaji aqa ñam nâ endegsi marej, “E bole marqai. Dino bati jojomqo. Deqa Qotei a tariñsokobaiyqasai. ⁷Lan anğro namba 7 na aqa gul anjamamqa Qotei aqa uli anjam nami aqa medabu o tamo nanği minjroqnej qaji di a na baktekritqas. Uli anjam di Qotei aqa anjam bole. Aqa medabu o tamo nanği di aqa wau tamo.”

⁸Onaqa tamo lan goge dia anjam merbonaq e aqa kakro quem qaji a na olo merbej, “Ni gilsim lan anğro aqa sinğa yuwalqsi mandamqsi atsiq tigelejunu qaji aqa banq di buk waqejunu di yayiosim am.” ⁹Onaqa e lan anğro di aqa areq gilsim minjem, “Ni buk kiñala ino ban na ojejunum qaji di e ebe.” Onaqa merbej, “Ni osim uye. Uyımqa ino medabuq di bisim qaq bul tulan qaqtinmqas. Aisim ino bi aniq di isakobaimqas.” ¹⁰A degsi merbonaqa e aqa banq dena buk kiñala di yayiosim uyem. E uynamqa ijo medabuq di bisim qaq bul tulan qaqtinbej. Aisiq ijo bi aniq di isakobaibej.

¹¹Onaqa nanği na olo merbeb, “Ni Qotei aqa medabu osimqa anjam palontoqnqam. Tamo unğasari len segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi nanğo kumbra qa ni anjam palontoqnqam. Mandor kokba gargekoba nanğo kumbra qa dego ni anjam palontoqnqam.”

11

Tamo aiyel nanği Qotei aqa anjam palontoqneb

¹Onaqa nanği na e walwelqajqa toqon ebsibqa merbeb, “Ni toqon endi waiyosim Qotei aqa atra tal aqa ole keret. Osim atra bijal aqa ole dego keret. Tamo unğasari atra tal miligiq di loueqnub qaji nanği dego sisiy. ²Ariya ni que. Koro sawa atra tal meq di unu qaji di keretaim. Di urat. Qotei na koro sawa di tamo Juda sai nanği enjrimqa nanği aqa qure koba niñaqyoqñibqa bai 42 gilqas. ³Bati deqa e na ijo anjam palonto tamo aiyel qarınjritqa nanği are ugego qaji gara jigsib ijo anjam palontoqñibqa bati 1,260 gilqas.”

⁴Tamo aiyel di kanar qeli bul. Nanği aiyel lam bul dego. Nanği mandam taqato qaji Tamo Koba aqa ulatamuq di tigelejunub. ⁵Tamo qudei na nanği aiyel ugeugeinjrqa maribqa nanğo aiyel medabuq na nıamyuwo brantosim nanğo jeu tamo nanği di koitnjrim yuekritisib morenqab. Tamo bei na nanği aiyel ugeugeinjrqa marimqa kumbra dena qujai a segi moiqas. ⁶Qotei na nanği aiyel singila enjrimqa nanğo anjam maro bati qa nanği lan getentibqa awa bçasai. A na nanği aiyel singila enjrimqa nanği maribqa ya kalil len bulyqas. Nanği aiyel na tamo unğasari nanği gulbe uge uge enjroqnqa kere. Yim dena nanği tulan niñaqoqnqab. Nanği aiyel manwa di babtqajqa are soqñim babtoqnqab.

⁷Nanğo aiyel anjam maro bati koboamqa wagme juwan sub guma kobaq di unu qaji a subq dena brantosim nanği aiyel qoto itnjrsim a qoto singilaosim nanği ñumim morenqab. ⁸Morenabqa nanğo aiyel jejamu qure aqa gam koba ambleq di uratnjrib sqab. Qure di aqa ñam iga sasirosim mareqnum, “Sodom ti Isip ti.” Qure dia nami nanğo Tamo Koba nıamburbasq di qamnab moiyej.

⁹ Nanjo aiyel jejamu gam ambleq di soqñibqa tamo ungasari jejamu segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, leñ segi segi kalil nanji belenosis nanjo aiyel jejamu koqñjroqñibqa bati qalub bei oto gilqas. Nanjo aiyel jejamu subq atqa saidoqñqab. ¹⁰ Nanji aiyel moreñonub deqa tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanji tulan areboleboleinjroqñimqa inji uyoqñsib lou tuoqñsib nanjo was nanji lueinjroqñqab. Nanji kumbra degyoqñqab. Di kiyaaqa? Qotei aqa medabu o tamo aiyel nanji dena tamo ungasari kalil mandamq di so qaji nanji jaqatin koba enjroqñeb deqa.

¹¹ Bati qalub bei oto di koboonaqa Qotei na jagwa qarinyonaqa nango aiyel miligiq aiyej. Ainaqa nanji aiyel olo mondor osib ñambile sosib tigeleb. Tigelonabqa tamo ungasari nanji na nanji aiyel unjrsib tulan ulageteb. ¹² Onaqa lan goge dia lan angro bei a tulan lelenosiqqa nanji aiyel metnjrej, “Ningi goge endeq boiy.” Metnjrnaqa nanji aiyel aqa kakro qusibqa lanbi miligiq na lan qureq oqeqñabqa nanjo jeu tamo nanji na nanji koqñjre-soqñeb. ¹³ Onaqa bati qujai deqa mimin tulan kobaquja dosiq qure koba di renjinyonaqa qure taqal qujai padalej. Qure taqal 9 padalosai. Mimin dena tamo ungasari 7,000 padaltnjrej. Onaqa tamo ungasari mimin dena padaltnjrosai qaji nanji tulan ulagetosib Qotei lan qureq di unu qaji aqa ñam soqteb.

¹⁴ Gulbe kobaquja namba 2 agi koboqo. Ningi quiy. Sokiñalayimqa olo gulbe kobaquja namba 3 brantqas.

Lan angro namba 7 na aqa gul anjamej

¹⁵ Onaqa lan angro namba 7 na aqa gul anjamonaqa tamo ungasari kalil lan qureq di so qaji nanji tulan lelenosis endegsib marnab e quem, “Gago Tamo Koba aqa Kristus wo Mandor Kokba sqajqa bati brantqo. Deqa nanji aiyel bati gaigai Mandor Kokba sosib mandam taqatqab.” ¹⁶ Onaqa tamo gate 24 Qotei aqa ulatamuq di nanjo awo jaramqsi awesoqñeb qaji nanji singa pulutosib ñam quosib Qotei louetoqñeb. ¹⁷ Osib endegsib pailyoqñeb, “O Tamo Koba Qotei, singila kalil inoq di unu.

Ni bini unum. Ni nami soqñem.

Ni na ino singila osim ni Mandor Kobaonum.

Deqa iga ni binimeqñum.

¹⁸ Sawa bei bei qaji nanji tulan minjin oqetnjreqñu.

Ino minjin oqwajqa bati dego brantqo.

Ni na tamo ungasari moreño qaji nanji peginjqajqa bati brantqo.

Ni na ino wau tamo kalil nanji awai bole enjrqajqa bati dego brantqo.

Ino wau tamo nanji di agi ino medabu o qaji tamo ti, ino segi tamo ungasari bole nanji ti, tamo kalil ino ñam qa ulaeqñub qaji nanji ti.

Ino wau tamo nanji di agi tamo ñam kokba ti tamo ñam saiqoji ti. Ni na nanji awai bole enjrqajqa bati brantqo.

Ariya tamo ungasari mandam ugeugeiyeqñub qaji nanji ni na kamba ugeugeinjrqqa bati dego brantqo.”

¹⁹ Tamo gate 24 nanji degsib Qotei qa loueqñabqa lan angro nanji na Qotei aqa atra tal lan qureq di unu qaji aqa siran waqteb. Waqtosibqa Qotei aqa dal anjam so qaji ñam monqum tal miligiq di sonaq uneb. Onaqa minjal ti qatron ti kola anjam ti mimin ti ais onqol kokba awa bul ti aiyeleneb.

¹ Lan goge dia Qotei aqa manwa bei brantonag e unem. E unem di unja bei tigelesoqnej. Unja di a sen na kabuosiqa baiq di tigelesoqnej. Aqa gateq di bongar 12 atsiq soqnej. ² Unja di a gumanj ti. A angro oqajqa jejamu jaqatinjyeqnaqa tulan pailoqnej. ³ Onaqa lan goge dia manwa bei brantonag e unem. E unem di amal lent kobaquja soqnej. Amal di aqa gate 7 ti aqa qala 10 ti soqnej. Aqa gateq di dego gate tatal 7 soqneb. Gate tatal di mandor kokba nanqi na ateqnub deqaji bul. ⁴ Aqa weru na bongar kalil lan taqal qujaiq di so qaji nanqi butuynjrnaqa ululoqosib mandamq aiyeleneb. Lan taqal aiyelq di sai.

Unja di angtotimqa amal dena angro a qalsim uyqajqa deqa osiq unja aqa areq di tigelesosiq koqyosiq tarinjoqnej. ⁵ Onaqa unja di aqaratonaga aqa angro mel nambabej. Angro di mondonj Qotei na singila yimqa a bu toqon ojsim tamo ungasari kalil sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi singila na taqatnjroqnaqas. Angro mel nambabej qaji di Qotei na oqujatosiq lan qureq osi oqej. Oqsiqa aqa awo jaramq di awotej. ⁶ Onaqa unja di a ulanosiqa wadau sawaq gilej. Dia aqa segi so sawa Qotei na nami gereiyetej. A di soqnimqa Qotei na bati 1,260 a taqatesosim inji anaiyoqnaqas.

⁷ Ariya lan goge dia qoto koba brantej. Lan angro gate Maikel aqa lan angro nanqi ti tigelosib amal qoto iteb. Onaqa amal aqa lan angro nanqi ti kamba tigelosib Maikel aqa lan angro nanqi ti qoto itnjreb. ⁸ Onaqa amal aqa lan angro nanqi ti qoto singilaqajqa keresaiinjrej deqa nanqi lan qureq di sqa keresai. ⁹ Qotei aqa lan angro nanqi na amal kobaquja aqa lan angro nanqi ti breinjrnab mandamq aiyeleneb. Amal di nami soqnej qaji. Aqa nam Satan. Aqa nam bei, “Tamo Ungasari Kalil Nanjo Nam Ugetetnjro Qaji.” A na tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanqi gisa gisanjnjreqnu.

¹⁰ Onaqa olo lan goge dia lan angro bei tulan lelenonaqa e aqa kakro quem. A anjam endegi marej, “Tamo ungasari nanqi padalqa laqnaqba gago Qotei na nanqi elenqo. A kumbra di yqo deqa aqa singila boleq dekritqo. A gago Mandor Koba unu. Amal na qolo ti qanam ti Qotei aqa ulatamug di gago Kristen was nanjo nam ugetetnjreqnu. Amal di waiyonub mandamq aiqo. Deqa bini Qotei aqa Kristus a nam koba ti singila koba ti unu. ¹¹ Gago was nanqi nanjo segi jejamu bole sqajqa deqa are qalosaijoqneb. Kaja Du a moisiq aqa len aiyej deqa nanqi qoto bunyoqnsib endegsib are qaloqneb, ‘Ungum, jeu tamo nanqi na iga lugwajqa marsib lugwab di kere. Iga deqa ulaqasai.’ Nanqi degsib are qaloqnsib Yesus aqa anjam mare mare laqneb. ¹² Deqa lan qure ti tamo ungasari lan qureq di unub qaji ninqi ti areboleboleingeme. Mandam ti yuwal ti ninqi geregere nam atiy. Gulbe kobaquja nunqoq di brantqas. Satan a sokiñalayosim padalqas di qalieosiq deqa minjinj ani oqetqoqa ninqi ugeugeingwa aiqo.” Lan angro a anjam degsi marej.

¹³ Amal di waiyonab mandamq aiyej di unsiqa a na unja angro mel nambabtej qaji di qalim moiqajqa deqa dadauryoqnej. ¹⁴ Onaqa nanqi na baira kobaquja aqa bari aiyel unja di yonabqa jigsisqa amal di uratosisqa pururuosiq aqa segi so sawaq gilsisqa wadau sawaq di brantej. Dia Qotei na unja di geregere taqatosimqa wasau qalub bai 6 inji anaiyoqnaqas. ¹⁵ Onaqa e olo nam atsimqa amal aqa medabuq na ya beqyonaqa ya meli do bulosisqa unja di dauryonaq unem. Ya dena unja di qalsim moiyotqajqa deqa amal na ya di beqej. ¹⁶ Onaqa mandam na unja aqaryaiyosiq meanjosiqa ya amal na beqej qaji di kalil uyekritej. ¹⁷ Deqa amal a unja qa minjinj ani oqetonaqa unja aqa angro qude di nanqi qoto itnjrqajqa gilej. Unja aqa angro nanqi di agi tamo

uŋgasari Qotei aqa dal anjam dauryoqnsibqa Yesus aqa anjam mare mare laqnuḅ qaji. ¹⁸ Ariya amal a gilsiqā alile di tigelesoqnej.

13

Wagme juwaŋ aiyel naŋgi branteḅ

¹ Onaqa e olo ŋam atsimqa wagme juwaŋ unem. A yuwalq dena brantonāq unem. Aqa gate 7 ti aqa qala 10 ti soqneḅ. Aqa qalaq di gate tatal 10 soqneḅ. Gate tatal di mandor kokba naŋgi na ateqnuḅ deqaji bul. Aqa gateq di ŋam qudei nengrenyonaḅ soqneḅ. Ŋam di Qotei misilinyo qaji ŋam.

² Wagme juwaŋ e unem qaji di pusi juwaŋ bul kobaquja. Pusi di aqa ŋam lepat. Aqa siŋga bea aqa siŋga bul. Aqa medabu laion aqa medabu bul. Amal na aqa segi siŋgila wagme juwaŋ di yosiqa minjej, “Ni e ombla mandor kokba sqom.” Osiqa a ŋam kobaquja yej. ³ Wagme juwaŋ di aqa gate bei nami qalḅab moisiq yu ti so bulonaq e unem. Yu di olo mosoonaq e aqa pirigi unem. Onaqa tamo uŋgasari kalil wagme juwaŋ di uneb qaji naŋgi tulaŋ prugugetosib a dauryoqneḅ. ⁴ Amal na aqa segi ŋam wagme juwaŋ di yej deqa tamo uŋgasari naŋgi amal a qa louoqneḅ. Osib wagme juwaŋ a qa dego louoqnsibqa maroqneḅ, “Tamo yai aqa siŋgila wagme juwaŋ aqa siŋgila ti kere? Tamo yai na a qoto itqa kere? Tamo dego bei sosai.”

⁵ Onaqa Qotei na wagme juwaŋ di odyonaqa tigelosiqa diqoqnsiqa Qotei misilinyoqnej. Qotei na a siŋgila yonaqa bai 42 a kumbra di yoqnej. ⁶ Yoqnsiqa aqa segi medabu waqtoqnsiqa Qotei misilinyoqnej. Osiqa Qotei aqa ŋam ti aqa tal ti tamo uŋgasari laŋ qureq di unub qaji naŋgi ti misilinjroqnej.

⁷ Onaqa Qotei na wagme juwaŋ di olo odyonaqa tigelosiqa Qotei aqa segi tamo uŋgasari naŋgi qoto itnjroqnsiqa naŋgi ŋumoqnsiqa a segi qoto siŋgilaqnej. Onaqa Qotei na a olo siŋgila yonaqa a na tamo uŋgasari kalil leŋ segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi naŋgi taqatnjroqnej. ⁸ Deqa tamo uŋgasari kalil mandamq di unub qaji naŋgi na wagme juwaŋ di biŋiyoqnsib aqa ŋam tulaŋ soqtoqnaḅ. Tamo uŋgasari naŋgi di Qotei a nami mandam atosaisosiqa naŋgi ŋambile gaigai sqajqa saidosiq ŋambile qa buk miligiq di nango ŋam nengrenyqa uratej. Buk di agi Kaja Du nami qalḅab moiyej qaji aqa buk.

⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a anjam endi geregere qusim poiyeḅ. ¹⁰ Qotei a tamo bei tonto talq di waiyqa marimqa tamo di osib tonto talq di waiyqab. Tamo bei na tamo bei sebru na qalqas di a kamba sebru na qalib moiqas. Kumbra deqaji brantimqa bati deqa Qotei aqa segi tamo uŋgasari naŋgi Yesus qa nango areqalo siŋgilaqneḅ. Osib gulbe qoboioqnsib soqneḅ.

¹¹ Onaqa wagme juwaŋ bei mandam miligiq na brantonāq e unem. Wagme di aqa gateq di qala aiyel soqneḅ. Qala di kaja du nango qala bul. E aqa anjam maro quem di amal aqa anjam maro bul. ¹² Wagme juwaŋ dena wagme juwaŋ e nami unem qaji aqa siŋgila kalil yaiyej. Yaiyosiqa a na mandam ti tamo uŋgasari mandamq di so qaji naŋgi ti nango areqalo tigeltetnjreḅnaqa naŋgi wagme juwaŋ e nami unem qaji a qa loueqnuḅ. Wagme juwaŋ e nami unem qaji di agi qalḅab moisiqa aqa yu olo mosoonaq e aqa pirigi unem. ¹³ Wagme juwaŋ bunu brantej qaji di a maŋwa tulaŋ kokba babteqnaq e unem. A maŋwa bei endegsi babteqnu. A na tamo uŋgasari naŋgo ulatamq di ŋamyuwo meteqnaqa laŋ goge na ŋamyuwo brantoqnsiqa mandamq aiyeqnu. ¹⁴ Qotei na odyej deqa a maŋwa di wagme juwaŋ nami brantej qaji aqa ulatamq di babteqnu. Osiqa kumbra dena a na tamo uŋgasari mandamq di so qaji naŋgi gisa gisaŋnjroqnsiqa endegsi minjreḅnu,

“Ningi sulum bei gereiyiy. Gereiyqa osibqa wagme juwan aqa ulatamu bul gereiyosib aqa ñam soqtoqniy.” Wagme juwan di agi nami serie na qalnab moisiq olo tigelosiqa ñambile soqnej. ¹⁵ Qotei na wagme juwan bunu brantej qaji di odyonaqa a na sulum di mondor yonaqa a ñambile osiqa anjam mareqnu. A degveqnu. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanği sulum di binjiyoqnsib a qa louoqñajqa deqa. Tamo ungasari sulum di binjiyqa urateqñub qaji nanği di a na ñumim moreñqab.

¹⁶ Ariya wagme juwan bunu brantej qaji a na aqa wau tamo nanği endegsi minjreqnu, “Ningi na tamo ungasari kalil nanço ban woqsi lanjaqsi ijo toqor atetnjriy.” Degsi minjreqnaqa nanği giloqnsib toqor atetnjreqñub. Tamo ñam saiqoji nanği ti tamo ñam ti tamo ñoro ti tamo ingi ingi saiqoji nanği ti kanğal tamo ti tamo nango segi wau ojo qaji nanği ti kalil nanço ban woqsi lanjaqsi toqor ateleneqñub. ¹⁷ Tamo bei aqaq di toqor atqa minjib saidqas di a olo bunuqna ingi awaiyqajqa getentqab. A ingi bei qarinyosim silali oqajqa dego getentqab. Toqor di wagme juwan aqa segi ñam. Iga ñam di sisiyqom di aqa utru brantqas. ¹⁸ Tamo a areqalo bole ti sqas di a wagme juwan aqa ñam di geregere sisiyosim poiyem. Ñam di tamo nanço ñam bul. Iga ñam di sisiyqom di 666 brantqas.

14

Kaja Du aqa tamo ungasari nanği lou bunuj na louoqñeb

¹ Onaqa e olo ñam atsimqa Kaja Du a Saion manaq di tigelesonaq unem. Tamo 144,000 nanği dego a koba na tigelesonab unjrem. Unjrem di nanço lanjaq di Kaja Du aqa ñam ti aqa Abu aqa ñam ti nenğrenyonab soqnej. ² Onaqa lan goge dia tamo ungasari tulan gargekoba nanği anjam bei murqumyoqnsib mareqñabqa e nanço kakro quem. E nanço kakro quem di ya koba meli dosiq anjam ato bul. Kakro di kola aisiq anjam atobulej. E kakro quem di tamo nanği gombin anjamo bul. ³ Tamo ungasari nanği di Qotei aqa awo jaram namoq di tigelesosibqa wagme qolqe ñambile so qaji nanği ti tamo gate nanği ti nanço ñamdamuq di lou bunuj na louoqñeb. Tamo 144,000 Qotei na nami mandamq dena awaiyelenej qaji nanği segi lou di qalieqa kere. Tamo qudei nanği lou di qalieqa keresai. ⁴ Tamo 144,000 nanği di nami uña ti sambalaosaiqñeb. Deqa nanço jejamu yala jigatosai. Nanği une saiqoji. Kaja Du a walwelosiq sawa sawaq gileqnaqa nanği a dauryosib laqñub. Tamo kalil mandamq di unub qaji nanço ambleq dena Qotei na tamo 144,000 nanği di awaiyelenej. Deqa nanği ingi meli bunuj bulosib Qotei aqa Kaja Du wo nanço segi tamo unub. ⁵ Nanği nami gisan anjam bei marosaiqñeb. Nanço jejamuq di une bei saiqoji.

Lan anğro qalub nanği Qotei aqa anjam maroqñeb

⁶ Onaqa lan anğro bei lan sorgomq di pururueqnaqa e unem. Lan anğro dena Qotei aqa anjam bole bati gaigai sqas qaji di osi giloqnsiqa tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanği minjroqnsiq laqnej. A na tamo ungasari lan segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi nanği turtnjroqnsiq anjam bole di minjroqnsiq laqnej. ⁷ A tulan lelenoqnsiqa endegsi minjroqnej, “Qotei na tamo ungasari nanği peginjraqajqa bati brantqo. Deqa ningi Qotei ulaiyoqnsib aqa ñam soqtoqniy. Qotei a lan ti mandam ti yuwal ti ya jumbum ti kalil gereiyey. Deqa ningi a qa louoqniy.”

⁸ Onaqa lan anğro bei na lan anğro di dauryosiq bej. Bosiq endegsi marej, “Qure koba Babilon a tulan padalougetqo! Od, a tulan padalougetqo!

Babilon a na tamo ungasari kalil mandamq di so qaji nanjo are tigeltetnjreq-naqa nanji aqa sambala kumbra dauryoqneb. Osiqa a na wain singila koba bul nanji anainjreqnaq nanarioqneb.”

⁹ Onaqa lan angro bei a lan angro aiyel nanji di daurnjrsiq bej. Bosiqa tulan lelenosiqa marej, “Tamo bei a wagme juwan aqa sulum wo qa louoqnsimqa aqa lanjaqsi banqsi toqor oqas di a wain singila koba uyobulqas. ¹⁰ Wain dena Qotei aqa minjin singila koba sigitejunu. Qotei a wain di ya ti bulyosai. A na aqa minjin gambanq di qamsim tamo di anaiyim uyqas. Uysimqa Qotei aqa lan angro nanji Kaja Du ombla nanjo ulatamuq di njamyuwo na ti meniñ yuo na ti jaqatin koba oqnsim sqas. ¹¹ Njamyuwo di aqa qurem bati gaigai oqoqngas. Tamo nanji wagme juwan aqa ñam ti aqa toqor ti osib aqa sulum wo binjinjreqnub qaji nanji bati gaigai qanam ti qolo ti jaqatin koba oqnsib sqab. Nanji aqaratqa keresai.”

¹² Kumbra deqaji brantimqa bati deqa Qotei aqa segi tamo ungasari nanji gulbe qoboiyoqnsib singila na tigelesoqnebe. Nanji di Qotei aqa dal anjam dauryoqnsibqa Yesus qa nanjo areqalo singilateqñub.

¹³ Onaqa lan goge dia tamo bei a lelenonaqa e aqa kakro quem. A na merbej, “Ni anjam endegsi nenngrenye, ‘Bini qa ti bunuq qa ti tamo ungasari Tamo Koba a qa nanjo areqalo singilatosis moreñqab qaji nanji tulan areboleboleinjrim sqab.’” Onaqa Qotei aqa Mondor a dego merbej, “Od, nanji mandam qa wau kalil uratosib lan qureq oqsis dia aqaratosis sqab. Kumbra bole kalil nanji mandamq di yoqneb qaji di aqa awai bole nanji lan qureq oqsis itqab.”

Mandam qa inji meli gentqa batiqo

¹⁴ Onaqa e olo nam atsimqa lanbi qat unem. Tamo bei a lanbiq di awesoqnej. Tamo di a Tamo Angro bul. Aqa gateq di gate tatal gol na gereiyo qaji di atsiq soqnej. Aqa banq di sarep olekoba tulan qala uge ojesoqnej. ¹⁵ Onaqa lan angro bei a Qotei aqa atra talq dena brantosiqa tulan lelenosiqa tamo lanbiq di awesoqnej qaji di minjej, “Inji meli gentqa batiqo. Mandam qa inji kalil meliekritonub deqa ni ino sarep osimqa inji meli ginjenye.” ¹⁶ Onaqa tamo lanbiq di awesoqnej qaji a na aqa sarep ganinyosiqa mandamq di inji melielenej di kalil ginjenyej.

¹⁷ Onaqa olo lan angro bei a Qotei aqa atra tal lan qureq di unu qaji dena brantej. A dego sarep tulan qala uge ojesoqnej. ¹⁸ A brantonaqa olo lan angro bei a Qotei aqa atra bijalq dena brantej. Lan angro di Qotei na singila yonaqa a njamyuwo taqatesoqnej. A brantosiqa tulan lelenosiqa lan angro sarep qala uge ojesoqnej qaji di minjej, “Mandam qa wain sil aqa gei meliekritonub. Deqa ni ino sarep qala uge di osimqa wain sil aqa gei ginjenyosim sawa qujaiq di koroinjre.” ¹⁹ Degsi minjnaqa lan angro dena tigelosiq aqa sarep osiqa ganinyej. Ganinyosiqa mandamq di wain sil aqa gei melielenej qaji di kalil ginjenyekritisqa sawa qujaiq di koroinjrej. Osiqa wain gei parato qaji kulum kobaquajaq di breinjrej. Kulum dena Qotei aqa minjin sigitejunu. ²⁰ Kulum di qure koba aqa polomq di ateb unu. Kulum miligiq di nanji na wain sil aqa gei paraparainjrnabqa kulumq dena leñ koba aisiqa mandamq di tulan maqosiqa oqsiq hos nanjo medabu tinq di dinjej. Osiqa sawa tulan kobaquaja kabutej. 300 kilomita dego.

¹ Onaqa manwa kobaquja bei lan goge di brantonaq e unem. Unsimqa tulan prugugetem. Lan angro 7 nanqi gulbe uge uge 7 ojesoqneb. Gulbe uge uge di koboamqa Qotei aqa minjin torei koboqas. Amqa gulbe uge deqaji olo bunu brantqasai.

² Onaqa e ingi bei yuwal banqa bul unem. A tulan jeqilosiq qunun bulej. Yuwal baban gogeq di nmyuwo pulojoqnej. Tamo ungasari nami qoto singilaosib wagme juwan ti aqa sulum ti aqa nam aqa toqor ti gotranjreb qaji nanqi yuwal qalaq di tigelosib Qotei aqa gombin ojelejesoqneb. ³ Osib Qotei aqa wau tamo Moses aqa lou ti Kaja Du aqa lou na ti endegsib louoqneb, “O Tamo Koba Qotei, singila kalil inoq di unu.

Wau kalil ni yeqnum qaji di singila koba.

Iga ino wau di unoqnsim deqa tulan prugeqnum.

Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo Mandor Koba agi ni segi.

Kumbra kalil ni yeqnum qaji di tulan boledamu.

⁴ O Tamo Koba, ni segi qujai kumbra tulan bolequja yeqnum.

Ino jejamuq di une bei saiqoji.

Deqa tamo ungasari kalil nanqi bati gaigai ni binimoqnsibqa ino nam soqtoqn-sib sqab.

Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi ino areq boqnsib ni qa louoqngab.

Ino kumbra bole kalil ni segi na boleq babtekritonum.”

⁵ Onaqa e olo nam atsimqa Qotei aqa atra tal lan qureq di unu qaji aqa siran waqesonaq unem. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babteqnu. ⁶ Onaqa lan angro 7 gulbe uge uge 7 di ojesoqneb qaji nanqi Qotei aqa atra talq dena brantosib oqedeb. Nanqi gara jugo qat tulan boledamu jigelenosib alalag gol na gereiyo qaji dena nanjo are targaq di kainyosib soqneb. ⁷ Onaqa wagme nambile so qaji bei a brantosiq tabir 7 gol na gereiyo qaji di elenosiga lan angro 7 nanqi di enjrej. Tabir 7 di Qotei bati gaigai sqas qaji aqa minjin na maqesoqneb. ⁸ Onaqa Qotei aqa rian ti aqa singila ti dena qurem koba oqsiga Qotei aqa atra tal getentej. Deqa tamo bei a Qotei aqa atra tal miligiq gilqa keresai. Lan angro 7 nanqi gulbe uge uge 7 di bilentib koboamqa bati deqa tamo nanqi olo Qotei aqa atra tal miligiq gilqa kere.

16

Lan angro 7 nanqi tabir 7 bilentonab mandamq aiyej

¹ Onaqa tamo bei Qotei aqa atra tal miligiq di soqnej qaji a anjam bei marnaqa e aqa kakro quem. A tulan lelenosiga lan angro 7 nanqi di endegsi minjrej, “Ninji tabir 7 Qotei aqa minjin na maqelenjejunu qaji di bimbleyenib mandamq aiyeem.”

² Onaqa lan angro matu a gilsiga aqa tabir namo bilentonaqa mandamq aiyej. Mandamq ainaqa tamo ungasari wagme juwan aqa toqor osib aqa sulum binjyoqneb qaji nanjo jejamuq di yu singila kokba tulan uge bum-branjyeleneb.

³ Onaqa lan angro namba 2 a olo gilsiga aqa tabir yuwalq di bilentej. Bilentonaqa yuwal a tamo moiyo qaji nanjo len bulej. Onaqa ingi ingi kalil yuwal miligiq di nambile so qaji nanqi morejekriteb.

⁴ Onaqa lan angro namba 3 a kamba gilsiga aqa tabir bilentonaqa ya ti ya jumbum ti deq aiyej. Ainaqa ya kalil len na ugeej. ⁵ Onaqa lan angro bei a olo brantej. Lan angro di ya kalil taqato qaji lan angro. A na endegsi marnaq e quem, “O Qotei, ni bini unum. Ni nami soqnem. Ino kumbra kalil tulan

bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji. Ni segi getento koba. Utru deqa ni na jeu tamo nanği peginjrsimqa gulbe endi nanęoq qarinyonum. O Qotei, ino kumbra di tulaņ bole tiņtinj. ⁶ Jeu tamo nanği dena ino medabu o qaji tamo nanği ti ino segi tamo unęasari nanği ti moiyoťnjreqnab nanęo leņ aiyuqnej. Deqa ni na kamba leņ anainjronum nanği uynub. Keretosim anainjronum.” ⁷ Onaqa atra bijal a endegsi marnaq e quem, “Od, Tamo Koba Qotei, singila kalil inoq di unu. Ni na jeu tamo nanği di peginjreqnum di ni kumbra bole tiņtinj yeqnum.”

⁸ Onaqa laņ anęro namba 4 a gilsıqa aqa tabir senę di bilentonaqa Qotei na odonaqa sen tulaņ kaņkaņosıqa tamo nanęo jejamu koitetnjrej. ⁹ Sen aqa ņamyuwo di tulaņ kaņkaņosıq tamo nanęo jejamu koitetnjrej. Qotei na gulbe uge di qarinyej deqa nanği aqa ņam misilinyoqnsib aqa ņam soqtqa urateb. Osib nanği are bulyosai.

¹⁰ Onaqa laņ anęro namba 5 a gilsıqa aqa tabir osıqa wagme juwan aqa awo jaramq di bilentej. Bilentonaqa tamo unęasari wagme juwan na taęatnjresoqnej qaji nanği ambrukobainjrnaq soqneb. Sosib jaęatin tulaņ koba osib qala bisiriętoqneb. ¹¹ Nanęo jaęatin qa ti yu uge uge nanęo jejamuq di bumbranyelenęeb qaji deqa ti nanği tulaņ minjin oęetnjrnaqa Qotei laņ qureq di unu qaji a misilinyoqneb. Nanęo kumbra uge uge yoqneb qaji di nanği uratosai. Nanği are bulyosai deęo.

¹² Onaqa laņ anęro namba 6 a gilsıqa aqa tabir Yufretis ya kobaq di bilentej. Bilentonaqa ya jeņosıq mandor kokba nanği sen oęo sawaq dena bęajqa gam waęej. ¹³ Onaqa e mondor uge qalub unjrem. Mondor uge qalub di balum du du bul. Nanği amal aqa medabuq na ti wagme juwan aqa medabuq na ti gisaņ anjam maro qaji wagme juwan aqa medabuq na ti brantelenęeb. ¹⁴ Mondor uge qalub dena maņwa gargekoba yoqnsibqa mandor kokba sawa sawa kalil taęatejunub qaji nanęoq giloqnsib minjreqnub, “Niņgi na nunęo qaja tamo kalil koroinjsib minjribqa Qotei a tamo unęasari nanği peginjrqba batiamqa nanği qotelenęab.” Qotqajqa bati di Qotei singila ti unu qaji aqa bati koba.

¹⁵ Onaqa Yesus a marej, “Niņgi quiy. E bajin tamo bul nunęoq boqujatqai. Deqa tamo bei a ņam sosim aqa gara tıgsim sqas di a areboleboleiyqas. A yosi laęasai. Tamo unęasari nanği aqa jemaı unęasai.”

¹⁶ Ariya mondor uge qalub dena mandor kokba sawa sawa kalil taęatejunub qaji nanği joqsıbqa Armagedon sawaq di koroinjreb. ņam Armagedon di Hibru anjam. Aqa damu, Megido mana.

¹⁷ Onaqa laņ anęro namba 7 a gilsıqa aqa tabir jagwaq di bilentej. Bilentonaqa atra tal miligiq di tamo bei a anjam marnaqa e aqa kakro quem. Tamo di a Qotei aqa awo jaram jojomq di tigelesoqnej. A tulaņ leleņosıqa marej, “Gulbe kalil koboönub.” ¹⁸ Onaqa minjal ti qatron ti kola anjam ti branteb. Miminj deęo brantej. Miminj di tulaņ kobaquja. Miminj deęaji nami brantosaięnej. Qotei na Adam gereiyej bati deqa miminj deęaji brantosai dena bosı bosıq aęi bini unum. ¹⁹ Miminj dena Babilon qure koba tulaņ niņaęyosıqa potoqalubtej. Qure kalil deęo padaleleņeb. Babilon aqa kumbra tulaņ uęedamu. Aqa kumbra deqa Qotei a are qalsıqa wain singila koba gambaņq di qamsıq Babilon anaıyonaq uysiq nanariej. Wain dena Qotei aqa minjin koba sigitejunu. ²⁰ Onaqa nui kalil nanęo so sawa uratosib jaraiyelenęeb. Mana kalil deęo jaraiyosib koboeb. ²¹ Bati deqa ais oņgol kokba awa bul aiyelenęej. Ais oņgol di tulaņ kokba. Ais oņgol segi nanęo gulbe

50 kilogram. Ais di laŋ goqe na tamo naŋgo jejamuq aisiqa naŋgi tulaŋ ugeugeinjrej. Qotei na ais di qarinyej deqa tamo naŋgi Qotei misilinyoqneb.

17

Qotei na sambala uŋa kobaquja awai ugedamu yqas

¹ Onaqa laŋ aŋgro 7 tabir 7 ojesoqneb deqaji bei na bosiq merbej, “Ni en-deq au. Bamqa Qotei na sambala uŋa kobaquja a pegiyosim awai ugedamu yim ni osormit unqam. Sambala uŋa di ya kokbaq di awejunu. ² Mandor kokba kalil mandamq di unub qaji naŋgi a ombla na sambalaoqnsib laqneb. Tamo kalil mandamq di unub qaji naŋgi dego a ti sambalaoqnsib laqneb. Deqa naŋgi wain bul uyoqnsib nanarioqneb.”

³ Onaqa Qotei aqa Mondor na e singilatbonaqa laŋ aŋgro dena e osiq wadau sawaq osi gilej. Osi gilnaqa e ŋam atsim uŋa bei sonaq unem. Uŋa di a wagme juwaŋ bei lent aqa quraq di awesoqnej. Wagme juwaŋ aqa jejamuq di ŋam gargekoba nenŋrenyonab soqneb. Ŋam di Qotei misilinyo qaji ŋam. Wagme juwaŋ di aqa gate 7 soqneb. Aqa qala 10 dego soqneb. ⁴ Uŋa di gara lent utru aiyla dena kabuosiq soqnej. Gol ti meniŋ naimyo ti kolilei boledamu na ti walaosiq awesoqnej. Aqa baŋq di gambaŋ gol na gereiyo qaji ojesoqnej. Aqa kumbra uge uge na ti aqa sambala kumbra jigat dena ti gambaŋ miligiq di maqelenesoqnej. Aqa kumbra di Qotei aqa ŋamgalaq di tulaŋ ugedamu. ⁵ Uŋa aqa lanjaq di aqa ŋam nenŋrenyonab soqnej. Ŋam di sasir anjam. Aqa ŋam bole agiede, “Babilon qure kobaquja. A sambala uŋa kalil nango ai. Mandam qa kumbra uge uge kalil nango ai agi a segi.” Aqa ŋam bole agide. ⁶ Uŋa dena Qotei aqa segi tamo uŋgasari naŋgi ugeugeinjroqnsiq ŋumeleŋeqnaq moreŋoqneb. Tamo uŋgasari naŋgi di Yesus qa naŋgo areqalo singilatosib aqa ŋam mare mare laqneb qaji. Uŋa dena naŋgi ŋumeqnaq naŋgo leŋ aiyeqnaqa a leŋ di wain bul uyoqnsiq nanarioqnej. Yeqnaqa e di unsimqa tulaŋ prugugetosim are koba qaloqnem.

⁷ Onaqa laŋ aŋgro dena e merbej, “Ni kiyafa are koba qaleqnum? Uŋa de wo wagme juwaŋ lent wo naŋgo kumbra di sasir anjam. Wagme juwaŋ di agi gate 7 ti qala 10 ti unu. A na uŋa di qolaiyejunu. Nango aiyel sasir anjam di aqa utru uliejunu. Di e na babbitqa ni que. ⁸ Wagme juwaŋ ni unonum qaji di a nami soqnej. A bini sosai. Bunuqna a olo sub guma kobaq dena brantosim torei padalqas. Amaqa tamo uŋgasari kalil mandamq di unub qaji naŋgi na wagme juwaŋ di unsibqa tulaŋ prugugetqab. Wagme juwaŋ di a nami soqnej. A bini sosai. A olo bunuqna brantqas. Tamo uŋgasari naŋgi di Qotei a nami mandam atosaisosiq naŋgi ŋambile gaigai sqajqa saidosiq ŋambile qa buk miligiq di naŋgo ŋam nenŋrenyqa uratej.

⁹ “Tamo a areqalo bole ti sqas di a anjam endi geregere poiyeŋ. Wagme juwaŋ aqa gate 7 naŋgi dena mana 7 sigitnjrejunub. Uŋa di a mana 7 goqe quraq di awejunu. ¹⁰ Gate 7 naŋgi dena mandor kokba 7 sigitnjrejunub. Mandor 5 naŋgi nami padaleb. Qujai unu. Qujai a mandor brantosaiunu. A mandor brantqajqa tariŋeqnu. A bunuqna mandor brantosim sokiŋalayosim padalqas. ¹¹ Wagme juwaŋ a dego mandor koba bei. A mandor kokba 7 naŋgo ambleq di unu. A mandor koba namba 8. A dego torei padalqas. A nami soqnej bini sosai.

¹² “Ariya qala 10 ni unjronum qaji di naŋgo utru e na ubtit ni quqnam. Naŋgi na mandor kokba 10 sigitnjrejunub. Naŋgi dego mandor brantosaiunub. Naŋgi bunuqna wagme juwaŋ aqa ŋam osib a ombla mandor kokba

sqab. Sokiñalayosib olo padalqab. ¹³ Nanği mandor kokba sosibqa areqalo qujaitosib nanço segi singila ti ñam ti kalil wagme juwan di yqab. ¹⁴ Osib Kaja Du qa ñirinösisib qoto itqab. Amqa Kaja Du a qoto singilaosimqa nanği bunñjqas. Kaja Du a tamo kokba kalil nanço Tamo Koba. A mandor kokba kalil nanço Mandor Koba. Tamo unğasari a ombla unub qaji nanği a ti qoto singilaqab. Nanği di Kaja Du na metñrsiq aqa segi tamo unğasari sqajqa giltñrej qaji. Deqa nanği aqa anjam bole dauryeqnub.”

¹⁵ Onaqa lanğro dena olo merbej, “Ya kokba sambala unğa a di awesonaq ni unonum qaji di aqa utru e na ubtit ni quqwm. Ya kokba dena tamo unğasari tulanğ gargekoba nanği sigitñrej unub. Nanği di lenğ segi segi, jejamu segi segi, anjam maro segi segi nanği. ¹⁶ Qala 10 ni unñronum qaji nanği ti wagme juwan a ti nanği na sambala unğa di jeutosib a tulanğ ugeugeiyosib gara bumbranyetosib aqa damu uyekritosib tanu ñamyuwo na koitqab. ¹⁷ Qotei a segi na mandor kokba 10 nanço are tigeltetñrej deqa nanği aqa areqalo dauryosib unğa di degsib ugeugeiyqab. Deqa bati brantimqa nanği areqalo qujaitosib nanço segi singila ti ñam ti kalil wagme juwan di yibqa Qotei aqa anjam kalil nami marej qaji di aqa damu brantqas. ¹⁸ Unğa ni unonum qaji di aqa utru e na ubtit ni quqwm. Unğa di a qure kobaquja. A mandor kokba kalil mandamq di unub qaji nanço mandor koba sosisqa nanği taqatñreqnu.”

18

Babilon qure kobaquja a tulanğ padalougetej

¹ Onaqa lanğro bei a lanğ qure uratosiq mandamq aiyeqnaq e unem. Lanğro di tulanğ singila koba. Aqa qasan na walaej dena mandam kalil suwanekritej. ² A tulanğ lelenösisqa endegsi marej, “Babilon qure kobaquja a padalougetqo! Od, a padalougetqo! Babilon qure di mondor uge uge kalil nanço so sawa. Mondor uge nanği ti qebari jigat nanği ti qebari uge kalil dego qure dia unub. ³ Tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği Babilon ombla na sambalaoqnsib laqneb. Deqa nanği wain singila koba bul uyoqnsib nanarioqneb. Mandor kokba mandamq di unub qaji nanği dego Babilon ombla na sambalaoqnsib laqneb. Silali qa wauo tamo nanği Babilon aqa kumbra uge uge dena silali koba oqneb. Babilon a kumbra tulanğ ugedamu yoqnej. Aqa kumbra deqa a jemaiyösaioqnej.”

⁴ Onaqa lanğ goqe dia tamo bei a lelenonaqa e aqa kakro quem. A endegsi marej, “O ijo tamo unğasari, ningi Babilon qure di uratosib ijoq boiy. Une kalil a yeqnu qaji di ninği yo uge. Aqa une deqa a gulbe tulanğ ugedamu oqas. Ninği a beteryosib gulbe di o uge. ⁵ Babilon aqa une kalil di tumbolösisq oqsıq lanğ qure ojjoqa e unonum. Aqa kumbra uge deqa Qotei a are walyösaieqnu. ⁶ Ninği aqa kumbra uge kalil deqa a kambatiy. A kumbra uge yoqnsıqa olo di bunyoqnsıqa kumbra tulanğ ugedamu yeqnu. Ninği aqa kumbra uge deqa keretosib a kambatiy. A wain singila koba gambanğ di qamsıq bulyeqnu. Deqa ninği olo wain tulanğ singila koba bulyosib a kamba anaiyyi. ⁷ A na aqa segi ñam soqtoqnsıqa sambalaoqnsıqa kumbra uge uge yeqnu. Ninği aqa kumbra deqa keretosib a jaqatın koba yibqa a akamugetqas. A segi qa mareqnu, ‘E mandor koba unum. E ijo segi awo jaram kobaqujaq di awejunum. E unğa qobul sai. Gulbe bei ijoq bqa keresai. Deqa e akamqasai.’ ⁸ A degsi mareqnu deqa bati qujai qa gulbe tulanğ uge uge aqaq aiyelenösım a makobaiyim akamugetqas. Osim a mamymqa aqa jejamu ñamyuwo na

yugwas. Qotei Koba singila ti unu qaji a degsim Babilon aqa kumbra uge qa pegiyosim tulan padalougetqas.

⁹ “Mandor kokba mandamq di unub qaji nanği Babilon ombla na sambalaoqnsib kumbra tulan ugedamu yoqneb. Deqa Babilon a nıamyuwo na yuim qurem oqoqnmıqa mandor kokba nanği qurem di unsibqa akamaniyosib tulan are gulbeinjırqas. ¹⁰ Nanği Babilon aqa jaqatın koba di unsibqa tulan ulaugetqab. Osib isaq di tigelesosib maroqnqab, ‘O Babilon, ni qure kobaquja! Ni nami qure singila koba soqnem! Ariya bini ni tulan padalougetonum! Bati qujai qa ino kumbra uge aqa awai agi ni itonum!’

¹¹ “Silali qa wauo tamo sawa sawa kalilq di unub qaji nanği Babilon aqa jaqatın di unsibqa akamaniyoqnsibqa are tulan gulbeinjıroqnqas. Di kiyaqa? Tamo qudei nanği olo nanği inği inği awaiyoqnqasai. ¹² Nanği inği inği agi gol, silva, menin boledamu, kolilei tulan boledamu, gara qat naimyo, gara lent utru segi segi, gara yauno pirqaqo. Nanği nıoro qudei agi nıantan quleqt bole bole, inği inği elefan aqa qalagei na gereiyo qaji, inği inği nıantan boledamu na gereiyo qaji, inği inği bras na gereiyo qaji, inği inği ain na gereiyo qaji, inği inği menin naimyo na gereiyo qaji. ¹³ Nanği inği inği qudei agi meıwo, lei uyo qaji, sum koitib quleq oqwajqa, namur quleqt, goren quleqt, wain, goren goiyo qaji, bem sum. Nanği nıoro qudei agi makau, kaja, hos ronjom ti, kanjal tamo nanği jejamu ti nanği qunun ti. Inği inği kalil deqaji tamo qudei nanği olo bunu awaiyoqnqasai. ¹⁴ Deqa silali qa wauo tamo nanği na Babilon endegsib minjoqnqab, ‘Inği inği kalil ni tulan arearetmoqnej qaji agi ni uratmosib koboounub. Nıoro bole bole kalil ni silali kobaquja na awaiyem qaji de ti ino wala bole bole ti agi koboounub. Deqa inği inği kalil deqaji ni olo bunu unqasai bole sai.’

¹⁵ “Silali qa wauo tamo nanği na inği inği deqaji gargekoba qarınıyeqnbqa Babilon na awaiyoqnsıqa silali tulan koba enjıroqnej. A kumbra di yoqnej deqa bunuqna a jaqatınkobaıyqas. Yımqa silali qa wauo tamo nanği di unsibqa ulaugetosib isaq di tigelesosibqa akamaniyoqnsib are tulan gulbeinjıroqnqas. ¹⁶ Osib endegsib Babilon minjoqnqab, ‘O qure koba Babilon, ni tulan padalougetonum! Nami ni gara qat tulan naimyo na kabuoqnsımıqa gara lent utru segi segi jugoqnsımıqa ino jıjamu gol na ti menin boledamu na ti kolilei boledamu na ti walatoqnsım soqnem. ¹⁷ Deqa bati qujai qa ino silali ti ino wala ti kalil agi saıekritonub.’ Silali qa wauo tamo nanği degsib Babilon minjoqnqab.

“Qobun ojo tamo nanği ti tamo qobun na laqıub qaji nanği ti tamo qobun di waueqıub qaji nanği ti tamo yuwalq dena silali eqıub qaji nanği ti kalil Babilon qure koqyosibqa isaq di tigelesqab. ¹⁸ Tigelesosib nıamyuwo na a yuim qurem oqoqnmıqa di unsibqa tulan lelenjoqnsib maroqnqab, ‘Qure endi tulan kobaquja. Qure bei qure ende ti keresai.’ ¹⁹ Nanği degsib maroqnsibqa wi sum oqnsib nanği gateq di atoqnsibqa akamaniyoqnsibqa are tulan gulbeinjıroqnqas. Osib tulan lelenjoqnsib endegsib Babilon minjoqnqab, ‘O qure koba Babilon, ni padalougetonum! Qobun taqato tamo yuwalq di laqıub qaji nanği inoq dena silali tulan koba oqneb. Deqa nanği ino jaqatın di unsibqa are tulan gulbeinjıroqnqas. O aiyo! Bati qujai qa ni torei padalougetonum!’

²⁰ “O lan qure ti Qotei aqa segi tamo ungasari nınği ti tamo kalil Yesus na aqa anjam mare mare laqajqa qarınıgej qaji nınği ti Qotei aqa medabu o tamo nınği ti Babilon qure padalougetqo di unsib areboleboleınıgeme. Babilon

aqa kumbra uge kalil Qotei na unekritisiga deqa keretosiq awai uge yqo. Babilon na ninigi ugeugeinjoqnej deqa Qotei na kamba a ugeugeiyqo.”

²¹ Ariya anjam di koboonaqa lan angro singila koba bei a bosiga bem sum kuroyo qaji meniñ kobaquja osiq soqtosiga yuwalq di waiyej. Osiqa marej, “Qotei na degsim Babilon qure koba singila na waiyim tamo qudei na olo bunu a unqasai. ²² O Babilon qure, bunuqna tamo nanği inoq di gombin ti yumba ti gul ti nanço anjam ato olo quocnqasai. İnği inği gereiyo tamo nanği dego olo bunu inoq di sqasai. Bem sum kuroyibqa inoq di olo anjam atim quqwasai. ²³ Wanjal inoq di olo pulonqasai. Inoq di tamo unja wo olo ban ojqasai. Deqa nanço aiyel anjam inoq di bunu quqwasai. Nami ino silali qa wauo tamo nanği tamo kokba soqneb. Ariya bini nanği koboönub. O Babilon, ni ino gumaniñ kumbra na tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği gisa gisanjnroqnem.

²⁴ “Babilon qure a na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği ti Qotei aqa segi tamo unğasari nanği ti ñumeqnaq moreñoqneb. Aqa une di aqa jejamuq di sonaqa Qotei a unqo. Tamo unğasari kalil jeu tamo nanği na ñumoqneb qaji nanço len aiyeqnaq Qotei a unsiqa une di Babilon aqa jejamuq di atqo.”

19

Tamo unğasari nanği Qotei aqa ñam soqtoqneb

¹ Onaqa lan goge dia tamo unğasari tulan gargekoba nanği murqumyeqnaq e nanço kakro quem. Nanği murqumyoqnsib endegsib maroqneb, “Iga gago Qotei aqa ñam soqtoqnoq! A ñam koba ti singila koba ti unu. Iga padalqa laqnamqa a na iga eleyen. ² A kumbra bole tıñtın na tamo unğasari nanği peginjreçnu. Agi a na sambala unja kobaquja pegiyqo. Unja dena aqa sambala kumbra na tamo unğasari kalil mandamq di so qaji nanği ugeugeinjroqnej. Osiqa Qotei aqa wau tamo nanği dego ñumeqnaq moreñoqneb. Aqa une deqa Qotei na a awai uge yqo.”

³ Ariya nanği olo lelenoqnsib endegsib maroqneb, “Iga Qotei aqa ñam soqtoqnoq! Namyuwo na Babilon qure yuim aqa qurem bati gaigai oqoqnaq!” Nanği degsib maroqneb. ⁴ Onaqa tamo gate 24 nanği ti wagme qolqe ñambile so qaji nanği ti singa pulutosibqa Qotei awo jaramq di awejunu qaji a qa louoqnsib maroqneb, “Bole. Iga Qotei aqa ñam soqtoqnoq!” ⁵ Onaqa awo jaram jojomq di tamo bei a tigelosiga anjam bei marnaqa e aqa kakro quem. A lelenosiq endegsi marej, “Qotei aqa wau tamo ninigi ti tamo unğasari Qotei qa ulaeqñub qaji ninigi ti tamo lanaj ti tamo ñam ti kalil ninigi Qotei aqa ñam soqtoqniy!”

Kaja Du aqa unja ban ojqa batiqo

⁶ Onaqa lan goge dia tamo unğasari tulan gargekoba nanği murqumyoqnsib anjam mareqnaq e nanço kakro quem. Nanço kakro di ya kobaquja meli dosiq anjam atobulej. Nanço kakro di kola aisiq anjam atobulej. Nanği tulan lelenoqnsibqa endegsib maroqneb, “Iga gago Tamo Koba Qotei aqa ñam soqtoqnoq! Singila kalil aqaq di unu. Deqa bini a Mandor Koba sosiq inği inği kalil taqateqnu! ⁷ Bini iga Qotei qa tulan areboleboleigoqñimqa aqa ñam soqtoqnoq. Di kiyaaq? Kaja Du na aqa unja ban ojqa bati brantqoqa aqa unja a walaosiga aqa jejamu gereiyqo. ⁸ Qotei na a gara qat tulan naimyo jigetqo. Gara di tulan milalosiq suwanjejunu.” Gara qat naimyo dena kumbra bole tıñtın kalil sigitejunu. Kumbra bole di Qotei aqa segi tamo unğasari nanği dauryeqñub.

⁹ Onaqa lan angro dena olo merbej, “Ni anjam endegsim nengrenye, ‘Kaja Du aqa unja ban ojqa batiqo deqa aqa Abu Qotei na ingi koba goiqo. Goisiq aqa segi tamo ungasari nanngi metnjrcoqa ingi uyqa bonub. Bonub qaji nanngi tulan areboleboleinjrqas.’” Osiqa merbej, “Anjam endi Qotei aqa anjam bole.” ¹⁰ Lan angro na e degsi merbonaqa e aqa areq di singa pulutosim a binjiyqa laqnamqa a na olo merbej, “Ni e binjibaim! E ni bul. E ni ti tamo kalil Yesus aqa anjam qo nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi ti koba na wau qujai. Iga kalil was. Deqa ni Qotei segi binjiyoqnime. Iga qalie, Yesus a Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo are tigeltetnjreqlaqa nanngi aqa anjam palonteqnub.”

Jon a tamo hos quraq di awesonaq unej

¹¹ Onaqa e olo nam atsimqa lan waqonaqa hos qat bei brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa nam agiende, “Qotei aqa wau geregere taqateqnu qaji tamo.” Aqa nam bei, “Kumbra bole yeqnu qaji tamo.” A kumbra bole tinjin na tamo ungasari nanngi peginjroqnsiqa nanngi qoto itnjreqnu. ¹² Aqa namdamu nam pulon bul puloqnu. Aqa gateq di gate tatal gargekoba atejunu. Gate tatal di mandor kokba nanngi na ateqnub deqaji bul. Aqa jejamuq di nam bei nengrenyeb unu. Nam di a segi qalie. Tamo bei a nam di qaliesai. ¹³ A gara olekoba osiqa lenq di tuqtosiq dena kabuejunu. Aqa nam endegsib mareqnu, “Qotei aqa Anjam.” ¹⁴ Qaja tamo tulan gargekoba lan qureq dena hos segi segi osibqa hos quraq di awoelenosib tamo di dauryosib gileqna e unjrem. Hos nanngi di qat kalil. Qaja tamo nanngi di gara qat tulan naimyo milalo jigejunub. ¹⁵ Tamo di aqa medabuq na serie olekoba tulan qala uge branteqnu. A serie di osimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi numelenqas. A bu toqon ain na gereiyo qaji di dego ojsimqa dena tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi singila na taqatnjroqnas. Osimqa wain gei parato qaji kulumq di aqa singa waiyosim wain gei paraparainjqas. Kulum dena Qotei singila koba ti unu qaji aqa minjin sigitejunu. ¹⁶ Tamo di aqa gara olekobaqsi aqa qaloqsi nam endegsib nengrenyeb unu, “Mandor kokba kalil nanngo Mandor Koba. Tamo kokba kalil nanngo Tamo Koba.”

¹⁷ Onaqa lan angro bei senq di tigelesonaq e unem. A tulan lelenosiq qebari kalil lan sorgomq di pururueqnu qaji nanngi endegsi minjrej, “Ningi bosib koroabqa Qotei na ingi koba atsim metngim ningi uyiy. ¹⁸ Mandor kokba ti qaja tamo nanngo gate kokba ti tamo singila ti hos nanngi ti tamo hos quraq di awejunub qaji nanngi ti nanngo qusa ningi bosib uyiy. Kanjal tamo ti tamo nanngo segi wau ojo qaji nanngi ti tamo lanaj ti tamo nam ti kalil nanngo qusa ningi bosib uyiy.”

¹⁹ Onaqa e olo nam atsimqa mandam qaji mandor kokba kalil nanngi ti nanngo qaja tamo nanngi ti wagme juwan a ti bosib koroesonab unjrem. Nanngi na tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa qaja tamo nanngi ti qoto itnjrqa marsib koroesoqneb. ²⁰ Ariya tamo dena wagme juwan wo gisan anjam maro qaji wagme juwan wo nanngi aiyel ojej. A na nanngi aiyel nambile sonab ojsiqa wainjrnaq namyuwoq aiyeb. Namyuwoq di menin kalil yusiq nanngaeqnu. Wagme juwan aqa ulatamuq di gisan anjam maro qaji wagme na manwa tulan kokba yoqnej. Aqa kumbra dena a na tamo ungasari nanngi gisa gisanjroqnej. Tamo ungasari nanngi di wagme juwan aqa toqor osib aqa sulum binjiyoqneb. ²¹ Onaqa tamo hos quraq di awesoqnej qaji a na wagme juwan aqa qaja tamo kalil nanngi numeqnaq morenoqneb. Serie olekoba aqa medabuq

na brantej qaji dena nanġi ñumoqnej. Onaqa qebari kalil nanġi bosib qaja tamo nanġo qusa uynab mene diqnjrej.

20

Satan a wausau 1,000 sub guma kobaq di sqas

¹ Onaqa lan angro bei lan goge na mandamq aiyeqnaq e unem. Qotei na a siġila yonaqa a sub guma koba taqatqajqa marsiq sil raunġa osiq mandamq aiyej. ² Aisiq amal kobaquja ojsiq sil dena tontej. Amal di wausau 1,000 tontim sqas. A nami soqnej qaji. Aqa ñam Satan. Aqa ñam bei, “Tamo Unġasari Kalil Nanġo Ñam Ugetetnjro Qaji.” ³ Lan angro dena Satan ojsiq tontosiq sub guma kobaq di waiyej. Waiyosiq sub me kabutosiq qandimtej. A dia wausau 1,000 sqas. Deqa a na sawa bei bei qaji nanġi olo gisa gisanjnjqasai. A subq di tariņosim soqnmqqa wausau 1,000 di koboamqqa a olo uratib oqedosim sokiñalayqas.

⁴ Onaqa e awo jaram kokba gudei unjrem. Awo jaram kokbaq di tamo gudei nanġi awoelenesoqneb. Tamo nanġi di Qotei na wau enjrnqa nanġi awo jaram kokbaq di awoosib tamo unġasari nanġi peginjroqneb. Onaqa e tamo unġasari tulan gargekoba nami morenej qaji nanġo qunuñ unjrem. Tamo unġasari nanġi di nami Yesus aqa ñam maroqnsibqa Qotei aqa anjam siġila na ojesoqneb deqa jeu tamo nanġi na nanġo kakro ġinġenjnrbab nanġi morenej. Tamo unġasari nanġi di wagme juwan aqa sulum wo biñjnrosai oqneb. Nanġo lanjaqsi banqsi wagme juwan aqa toqor osai. Deqa nanġi olo ñambile osib wausau 1,000 Kristus ombla mandor kokba sqab. ⁵ Di subq na tigelu namo qaji. Tamo unġasari Yesus qa nanġo areqalo siġilatosai qaji nanġi bati deqa ñambile oqasai. Nanġi mati tariņosib soqnbqqa wausau 1,000 di koboamqqa nanġi subq na tigelqab. ⁶ Tamo unġasari namoosib subq na tigelqab qaji nanġi di Qotei aqa segi tamo unġasari bole. Deqa nanġi tulan arebolebolejnjqas. Nanġi moiyo bunu qaji turqasai. Moiyo dena nanġi taqatjnjqqa keresai dego. Nanġi Qotei aqa Kristus wo nanġo atra tamo sosib wausau 1,000 Kristus ombla mandor kokba sqab.

Satan a bati gaigai ñamyuwo kobaq di jaqatin oqnsim sqas

⁷ Wausau 1,000 di koboamqqa sub guma koba aqa me olo waqtibqa Satan a subq dena oqedqas. ⁸ Oqedosim sawa sawa kalilq giloqnsimqqa tamo unġasari nanġi gisa gisanjnjqas. Tamo unġasari nanġi di Gok sawa ti Magok sawa ti dena belenqab. Satan na nanġi koroinjrimqqa qoto qa ġilqab. Nanġo qaja tamo nanġi tulan gargekoba. Nanġi ulul bul sisiyqa keresai. ⁹ Nanġi sawa sawa kalilq dena bosib Qotei aqa qure koba a na tulan qalaqalaiyeqnu qaji di agutesqab. Osib Qotei aqa segi tamo unġasari nanġo so sawa dego agutesqab. Yim bati deqa lan goge na ñamyuwo aisim qaja tamo nanġi di koitjnjqas. ¹⁰ Satan a nanġi gisa gisanjnjqojnej aqa une deqa Qotei na a waiyim ñamyuwoq aiqas. Ñamyuwoq di meniñ kalil yusiq ñanġaeqnu. Wagme juwan wo gisan anjam maro qaji wagme juwan wo nanġi aiyeñ nami ñamyuwoq di breinjreb unub. Deqa Satan a dego Qotei na waiyim ñamyuwoq aisim nanġi aiyeñ koba na bati gaigai qolo ti qanam ti ñamyuwoq di jaqatin oqnsib sqab.

Qotei a awo jaram kobaqujaq di awesoqnej

¹¹ Onaqa e awo jaram kobaquja bei tulan qat unem. Tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa ulatamuq dena mandam ti lan ti jaraiyosib loumeb. ¹² E ñam atsimqqa tamo unġasari nami morenej qaji nanġi awo jaram namoq di

tigelesonab unjrem. Tamo ñam ti tamo lanaj ti kalil e unjrem. Unjreçnam lan ajgro qudei nançi na buk qudei osi bosib waçteleneb. Buk miligiç di kumbra kalil tamo unçasari nançi nami yoçneb çaji di Çotei na nençrenyonaç soçnej. Buk bei dego lan ajgro nançi osi bosib waçteb. Buk di ñambile gaigai sçajça buk. Tamo awo jaramç di awesoçnej çaji a buk miligiç di anjam sisiyoçiç anjam dena tamo unçasari moreño çaji nançi peginrej. ¹³Tamo unçasari kalil nami yuwalç di moreñeb çaji nançi yuwal na uratnjrnaç tigeleb. Moioy Qure na dego tamo unçasari nami moreñeb çaji nançi uratnjrnaç tigeleb. Tamo awo jaramç di awesoçnej çaji a na tamo unçasari nanço segi segi kumbra kalil dena nançi peginrej. ¹⁴Osiça Moioy Qure osiç ñamyuwo kobaç di waiyej. Ñamyuwo koba di moioy bunu çaji. ¹⁵Tamo unçasari kalil nanço ñam ñambile qa buk miligiç di sosai çaji nançi di Çotei na breinjrnnaç ñamyuwo kobaç aiyeleneb.

21

Lan bunuj ti mandam bunuj ti brantqab

¹Onaça e lan bunuj ti mandam bunuj ti unjrem. Lan namij ti mandam namij ti koboeb. Yuwal dego koboej. ²Onaça e Çotei aça qure koba Jerusalem bunuj di dego unem. Qure di Çotei açaç di sosiaç lan goge dena mandamç aiyeqnaç e unem. Qure di aça wala tulan boledamu. Unja a tamo ban ojça osim walaças dego kere. ³Onaça awo jaram namoç di tamo bei a tigelosiç anjam marnaça e aça kakro quem. A tulan lelenosiça marej, “Ninçi quiy. Bini Çotei aça tal aisiç tamo unçasari nançoç di unu. Deça Çotei a nanço ambleç di sças. Nançi aça segi tamo unçasari sçab. Od, Çotei a nançi koba na sçab. A nanço Çotei sças. ⁴A nanço ñam ya kalil nuntetnjrças. Deça nançi olo akamçasai. Nançi olo moreñçasai. Nançi olo are gulbeinjrnçasai. Nançi olo jaçatin oçasai. Kumbra namij kalil di koboças.”

⁵Onaça tamo awo jaramç di awesoçnej çaji a marej, “Ninçi quiy. E inçi inçi kalil bunuj atonum.” Osiça merbej, “Ni ijo anjam kalil endi nençrenye. Anjam endi bole. Tamo nançi qusib marçab, ‘Bole.’” ⁶Osiça olo merbej, “Bati kereç. E segi çujai namoç di unum. E segi çujai bunuç di sçai. E inçi inçi kalil qa utru. Wau kalil e yeçnum çaji di e olo koboteçnum. Tamo a ya çaryimça e na ñambile qa ya jumbumç dena tigsiy anaiyit uyças. Ya di awai saioçi. E na lanja anaiyçai. ⁷Tamo a Satan ombla çotsim sinçilaças di e na inçi inçi kalil di lanja yçai. E aça Çotei soçnit a ijo ajgro sças.

⁸“Ariya tamo ulakobaçqnub çaji nançi ti tamo Yesu ç a nanço areqalo sinçilatosaieqnub çaji nançi ti ñamyuwo kobaç aiçab. Tamo kumbra uge uge yo çaji, len ojo çaji, sambala kumbra yo çaji, gumaninço çaji, quñam çalo çaji, gisañ çotei binjinro çaji, gisañ anjam maro çaji nançi di ñamyuwo kobaç aiyelençab. Ñamyuwoç di meniñ yusiç ñançaeçnu. Ñamyuwo di moioy bunu çaji.”

Jon a Jerusalem bunuj unej

⁹Onaça lan ajgro 7 tabir 7 ojesoçneb nançi deçaji bei bosiaç ijo areç di tigelej. Tabir 7 miligiç di nami gulbe uge uge 7 jigsib bilentonab mandamç aisiç tamo unçasari nançi tulan ugeugeinjrsiç Çotei aça minjin kobotej. Lan ajgro dena merbej, “Ni endeç au. Bamça Kaja Du aça unja bunuj walaço çaji di osormit unçam.” ¹⁰Onaça Çotei aça Mondor na e sinçilatbonaça lan ajgro dena e osiaç mana tulan goge kobaç oçeç. Oçsiç dia Çotei aça qure koba Jerusalem bunuj osorbej. Qure di Çotei açaç di sosiaç lan goge dena

mandamq aiyeqnaq e unem. ¹¹ Qure di Qotei aqa rian na tulan suwantej. Qotei aqa rian di tulan bolequja. A meniñ boledamu bul. A tulan suwanosiq meniñ jaspa bulej. Osiqa tulan jeqilosiq qunun bulej. ¹² Qure di nanqi na dadanqyeb. Dadan di tulan goge koba. Dadan di aqa siranme 12 soqneb. Siranme jojomq di lan angro 12 nanqi tigelesoqneb. Siranmeq di Israel tamo ungasari nango moma utru 12 nango ñam nengrenyonab soqneb. ¹³ Dadan guta qa di siranme qalub soqneb. Dadan taun qa di siranme qalub soqneb. Dadan beben qa di siranme qalub soqneb. Dadan guma qa di siranme qalub soqneb. ¹⁴ Meniñ kokba 12 na dadan aqa utru sinqilateb. Meniñ quraq di tamo 12 Kaja Du na qarinqrmaq aqa anjam mare mare laqneb qaji nanjo ñam atnab soqneb.

¹⁵ Lan angro e anjam merbej qaji a toqon bei gol na gereiyo qaji di ojesoqnej. Ojsiqa qure ti qure aqa dadan ti dadan aqa siranme ti nanjo ole keretej. ¹⁶ Qure aqa par ti ole ti kerekere. Lan angro dena toqon di osiqa qure keretej di aqa par ti ole ti goge ti 2,200 kilomita. Qure aqa par ti ole ti goge ti kerekere. ¹⁷ Lan angro na qure aqa dadan keretej di aqa goge 144 meta. Toqon lan angro na ojesoqnej qaji di mandam qaji toqon. Kereto dena a na dadan keretej.

¹⁸ Qure aqa dadan di Qotei na meniñ jaspa na gereiyej. Qure di gol na gereiyej. Qure di tulan rianosiq qunun bulej. ¹⁹ Meniñ boledamu segi segi na dadan aqa utru walatej. Meniñ boledamu namba 1 aqa ñam jaspa. Meniñ namba 2 aqa ñam sapaia. A qenjent. Meniñ namba 3 aqa ñam aget. Meniñ namba 4 aqa ñam emeral. A ñam banqa gesgi bul. ²⁰ Meniñ namba 5 aqa ñam sadonikis. A lentosiq qatej dego. Meniñ namba 6 aqa ñam konilian. A lent. Meniñ namba 7 aqa ñam krisolait. A merient. Meniñ namba 8 aqa ñam beril. A ñam banqa gesgi bul. Meniñ namba 9 aqa ñam topas. A merient. Meniñ namba 10 aqa ñam krisopres. Meniñ namba 11 aqa ñam haiasin. Meniñ namba 12 aqa ñam ametis. A lent. ²¹ Dadan aqa siran 12 di meniñ qat kokba 12. Meniñ kokba di kolilei tanu bul. Siran segi segi di meniñ qat qujai. Qure aqa gam kalil gol na gereiyej. Gam di tulan jeqilosiq qunun bulej.

²² Qure dia e atra tal bei unosai. Tamo Koba Qotei singila ti unu qaji aqa Kaja Du wo nanqi segi aiyel qure di aqa atra tal. ²³ Qure di sen ti bai ti na suwantosai. Qotei aqa segi rian na qure di suwanteqnu. Kaja Du a segi qure di aqa pulon. ²⁴ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi qure di aqa rian na walweloqnaq. Mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanqi na nango ñoro bole bole oqnsib qure miligiq osi boqnaq. ²⁵ Dadan aqa siranme kalil waqesqab. Olo kabuesqasai. Bati gaigai waqesqab. Qure dia qolooqnaqasai. Gaigai suwanosiq. ²⁶ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi na nango wala ti nango ñoro bole bole ti oqnsib qure koba di miligiq osi boqnaq. ²⁷ Ariya tamo kumbra uge uge yeqnub qaji nanqi ti tamo gisan anjam mareqnaq qaji nanqi ti ingi ingi jiga ti kalil qure di miligiq gilqa keresai. Tamo ungasari nango ñam ñambile qa buk miligiq di Qotei na nengrenyej qaji nanqi segi qure di miligiq gilqa kere. Ñambile qa buk di agi Kaja Du aqa segi buk.

22

Jon a ñambile qa ya ti ñam ti unej

¹ Onaqa lan angro dena e ya bei osorbej. Ya di ñambile qa ya. Ya di tulan rianosiq qunun bulej. Ya di Qotei aqa Kaja Du wo nango awo jaramq dena

bosiq qure aqa gam koba dauryosiq sumoqnej. ² Ya qalaq di nambile qa nam bei tigelesoqnej. Nam di bai segi segi gei utru yoqñqas. Bai bei gei utru bei yqas. Bai bei gei utru bei yqas. Degsim gilsim gei utru 12 yqas. Aqa banğa na tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanğo ma kobotetnjoqñqas. ³ Ingi kalil Qotei a uge qa mareqnu qaji nanği qure dia sqasai.

Qure dia Qotei aqa Kaja Du wo nanğo awo jaram sqas. Qotei aqa wau tamo nanği a qa louoqñqab. ⁴ Osib aqa ulatamu unoqñqab. A na aqa segi nam nanğo lanjaq di nengrenyım sqas. ⁵ Qure dia ambruqasai. Deqa wanjal qatrentqasai. Sej suwanqasai. Tamo Koba Qotei a segi na tamo unğasari nanği suwantnjoqñqim nanği bati gaigai mandor kokba sqab.

Yesus a boqujatqas

⁶ Onaqa lan angro dena olo merbej, “Anjam endi bole kalil. Tamo nanği qusib marqab, ‘Bole.’ Tamo Koba Qotei na aqa lan angro qarinyoqa bosiq aqa wau tamo nanği kumbra urur brantqas qaji di osornjrqo. Qotei na aqa medabu o qaji tamo nanğo are tigeltetnjoqñnaqa nanği aqa anjam palonteqnub. ⁷ Ningi quiy. Yesus a marqo, ‘E nunğoq boqujatqai.’”

Tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam e buk endia nengrenyonum qaji di dauryqab di nanği tulan areboleboleinjraqas.

⁸ E Jon. E anjam kalil endi quem. Kumbra kalil e ubtosim buk endia nengrenyonum qaji di e unem. Unsimqa lan angro kumbra di osorbej qaji aqa areq di sinğa pulutosim a binjiyqa laqnamqa a na merbej. ⁹ “Ni e binibaim! E ni bul. E ni ti ino was agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği ti koba na wau qujai. Tamo unğasari buk endia anjam dauryeqnub qaji nanği dego iga koba na wau qujai. Deqa ni Qotei segi binjiyoqñime.” ¹⁰ Osiqa merbej, “Qotei aqa anjam ni buk endia nengrenyonum qaji di tentaim. Kumbra kalil ni ubtosim buk endia nengrenyonum qaji di brantqa bati jojomqo. ¹¹ Deqa unğum. Tamo unğasari kumbra uge uge yeqnub qaji nanği olo kumbra uge uge yoqnebe. Tamo unğasari kumbra jigat yeqnub qaji nanği olo kumbra jigat yoqnebe. Tamo unğasari kumbra bole bole yeqnub qaji nanği olo kumbra bole bole yoqnebe. Tamo unğasari Qotei aqa kumbra boleq di sosib dauryeqnub qaji nanği olo aqa kumbra boleq di sosib dauryoqnebe.”

¹² Yesus a mareqnu, “Ningi quiy. E urur boqujatqai. Bosiy tamo nanğo kumbra segi segi pegiyosiy awai enjrqai. ¹³ E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. E segi namo qaji. E segi bunu qaji dego. E ingi ingi kalil qa utru. Wau kalil e yeqnum qaji di e olo koboteqnum.

¹⁴ “Tamo unğasari nanğo gara yansonab qatej qaji nanği tulan areboleboleinjrim sqab. Nanği nambile qa nam gei osib uyqa kere. Nanği Qotei aqa qure koba dego miligiq gilqa kere. Deqa nanği areboleboleinjrim sqab. ¹⁵ Ariya tamo unğasari kumbra uge uge yeqnub qaji nanği Qotei aqa qure koba di miligiq gilqasai. Nanği oqeq di sqab. Tamo unğasari gumaniño qaji, quñam qalo qaji, sambala kumbra yo qaji, len ojo qaji, gisan qotei bininjro qaji, gisan kumbra dauryqajqa tulan arearetnjro qaji nanği Qotei aqa qure koba di miligiq gilqasai. Nanği oqeq di sqab. ¹⁶ E Yesus. E na ijo lan angro qarinyonumqa ningi qure qureq di ijo nam qa koroeqnub qaji nunğoq aisiq anjam endi palontosiq mernğwo. E Mandor Koba Devit aqa len na nambabem qaji. E Devit aqa Angro. Nebeqa burbas bunuj oqeqnu dego kere e degsim minjaleqnum.”

¹⁷ Qotei aqa Mondor wo Kaja Du aqa unğa bunuj wo nanği aiyel na mareqñub, “Yesus, ni aue.” Tamo kalil ijo anjam endi queqñub qaji nanği marebe,

“Yesus, ni aue.” Tamo bei a ya qaryimqa bosim ʎambile qa ya osim uyem. Ya di awai saiqoji. Qotei na laʎa anaiyqas.

Jon a anjam bei siŋgila na marej

¹⁸ E Qotei aqa anjam buk endia nengrenyonum. Tamo kalil anjam endi queqnuv qaji nanġi e siŋgila na endegsi minjrqi. Tamo bei a anjam bei osim Qotei aqa anjam ende ti turtqas di gulbe uge uge kalil e ubtosim buk endia nengrenyonum qaji di Qotei na kamba tamo di yqas. ¹⁹ Tamo bei a Qotei aqa anjam e buk endia nengrenyonum qaji mutu bei osim taqal waiyqas di Qotei na kamba tamo di taqal waiyimqa a ʎambile qa ʎam gei osim uyqasai. A Qotei aqa qure koba miligiq gilqasai dego.

²⁰ Tamo a kumbra endi kalil ubtosiq marqo qaji a olo marqo, “Bole, e boqujatqai.”

Anjam endi bole. O Tamo Koba Yesus, ni aue.

²¹ Tamo Koba Yesus a tamo unġasari kalil nanġi qa are boleyeme. Bole.

Yesus Aqa Anjam Bole
Yesus Aqa Anjam Bole
Anjam New Testament

Map of the World	MANDAM KALIL
North America	NOT AMERIKA
South America	SAUT AMERIKA
Africa	AFRIKA
Europe	YUROP
Pacific Ocean	Pasifik Yuwal
Atlantic Ocean	Atlentik Yuwal
Indian Ocean	India Yuwal
England	Inglan
Spain	Spen
Italy	Itali
Greece	Grik sawa
Asia	ESIA
Australia	AUSTRELIA
New Zealand	Niu Silan
Israel	Israel
Egypt	Isip
China	Saina
Papua New Guinea	Papua Niu Gini
Fiji	Fiji
Indonesia	Indonisia
Philippines	Filipins
Taiwan	Taiwan
India	India
Korea	Koria
Japan	Japan
Russia	Rasia
Canada	Kanada
Greenland	Grinlan

	Paul's First Journey	Pol a namoqna walwelej
	Acts 13:1–14:28	Aposel 13:1–14:28
	Mediterranean Sea	Mediterenian Yuwal
Act 27:5	LYCIA	LISIA
Act 13:14	PISIDIA	PISIDIA
Act 14:6	LYCAONIA	LIKONIA
Act 2:10	PAMPHYLIA	PAMFILIA
Act 21:39	CICILIA	SILISIA
Act 13:4	CYPRUS	SAIPRUS
Act 15:23	SYRIA	SIRIA
Act 13:1	Antioch	Antiok
Act 13:4	Seleucia	Selusia
Act 13:5	Salamis	Salamis
Act 13:6	Paphos	Pafos
Act 14:25	Attalia	Atalia
Act 13:13	Perga	Perga
Act 13:14	Antioch (Pisidian)	Antiok
Act 13:51, 14:19	Iconium	Aikoniam
Act 14:6	Lystra	Listra
Act 14:6	Derbe	Derbe
Act 9:11	Tarsus	Tarsus

	Paul's Second Journey	Pol a olo walwelej
Act 15:36–18:22	Acts 15:36–18:22	Aposel 15:36–18:22
	Mediterranean Sea	Mediterenian Yuwal
Act 16:9	MACEDONIA	MASEDONIA
Act 19:21	ACHAIA	AKAIA
Act 27:21	CRETE	KRIT
Act 16:7	MYSIA	MISIA
Act 19:27	ASIA	ESIA
Act 13:14	PISIDIA	PISIDIA
Act 16:7	BITHINIA	BITINIA
Act 16:6	GALATIA	GALATIA
Act 21:39	CILICIA	SILISIA
Act 13:4	CYPRUS	SAIPRUS
Act 15:23	SYRIA	SIRIA
Act 1:8	JUDEA	JUDIA
Act 8:26	Jerusalem	Jerusalem
Act 15:25	Antioch (Syrian)	Antiok
Act 9:11	Tarsus	Tarsus
Act 14:6	Derbe	Derbe
Act 14:6	Lystra	Listra
Act 13:51, 14:19	Iconium	Aikoniam
Act 13:14	Antioch (Pisidian)	Antiok
Act 16:8	Troas	Troas
Act 17:1	Apollonia	Apolonia
Act 16:11	Neapolis	Neapolis
Act 16:12	Philippi	Filipai
Act 17:1	Thessalonica	Tesalonaika
Act 17:10	Berea	Beria
Act 17:15	Athens	Atens
Act 18:1	Corinth	Korin
Act 18:18	Cenchrea	Senkria
Act 18:19	Ephesus	Efesus
Act 8:40	Caesarea	Sisaria

	Paul's Third Journey	Pol a olo walweloqalubtej
Act 18:23–21:17	Acts 18:23–21:17	Aposel 18:23–21:17
	Mediterranean Sea	Mediteronian Yuwal
Act 16:9	MACEDONIA	MASEDONIA
Act 19:21	ACHAIA	AKAIA
Act 27:21	CRETE	KRIT
Act 16:7	MYSIA	MISIA
Act 19:27	ASIA	ESIA
Act 13:14	PISIDIA	PISIDIA
Act 16:6	PHRYGIA	FRIGIA
Act 16:6	GALATIA	GALATIA
Act 21:39	CILICIA	SILISIA
Act 13:4	CYPRUS	SAIPRUS
Act 15:23	SYRIA	SIRIA
Act 1:8	JUDEA	JUDIA
Act 18:23	Antioch	Antiok
Act 9:11	Tarsus	Tarsus
Act 18:19	Ephesus	Efesus
Act 20:13	Assos	Asos
Act 16:8	Troas	Troas
Act 16:11	Neapolis	Neapolis
Act 16:12	Philippi	Filipai
Act 17:1	Apollonia	Apolonia
Act 17:1	Thessalonica	Tesalonaika
Act 17:10	Berea	Beria
Act 18:1	Corinth	Korin
Act 17:15	Athens	Atens
Act 20:14	Mitylene	Mitilini
Act 20:15	Chios	Kios
Act 20:15	Samos	Samos
Act 20:15	Miletus	Miletus
Act 21:1	Cos	Kos
Act 21:1	Rhodes	Rodes
Act 21:1	Patara	Patara
Mat 15:21	Tyre	Tair
Act 21:7	Ptolemais	Tolemes
Act 8:40	Caesarea	Sisaria
Act 8:26	Jerusalem	Jerusalem

	Paul's Journey to Rome	Pol a Rom qureq aiyej
Acts 27:1–28:14	Acts 27:1–28:14	Aposel 27:1–28:14
	Mediterranean Sea	Mediterenian Yuwal
Act 18:2	ITALY	ITALI
Act 16:9	MACEDONIA	MASEDONIA
Act 19:21	ACHAIA	AKAIA
Act 27:21	CRETE	KRIT
Act 19:27	ASIA	ESIA
Act 21:39	CILICIA	SILISIA
Act 13:4	CYPRUS	SAIPRUS
Act 15:23	SYRIA	SIRIA
Act 1:8	JUDEA	JUDIA
Act 8:26	Jerusalem	Jerusalem
Act 8:40	Caesarea	Sisaria
Mat 15:21	Sidon	Saidon
Act 27:5	Myra	Maira
Act 21:1	Rhodes	Rodes
Act 27:7	Cnidus	Nidus
Act 27:7	Salmone	Salmone
Act 27:8	Lasea	Lasea
Act 27:16	Cauda	Kauda
Act 27:12	Phoenix	Finiks
Act 28:1	Malta	Malta
Act 28:12	Syracuse	Sirakyus
Act 28:13	Rhegium	Regium
Act 28:13	Puteoli	Puteoli
Act 18:2	Rome	Rom

	Seven Churches of Asia	Qure 7 dia Yesus qa loueqnub qaji
Rev 1:9	Patmos	Patmos
Rev 1:4	ASIA	ESIA
Rev 2:12	Pergamum	Pergamum
Rev 2:18	Thyatira	Taiataira
Rev 2:8	Smyrna	Smerna
Rev 3:1	Sardis	Sardis
Rev 3:7	Philadelphia	Filadelfia
Rev 2:1	Ephesus	Efesus
Rev 3:14	Laodicea	Laodisia

	The Holy Land in the Time of Jesus Christ	Yesus aqa bati qa Juda na
	Kilometers	Kilomita
Luk 6:17	Sidon	Saidon
Act 9:2	Damascus	Damaskus
Luk 6:17	Tyre	Tair
Mat 16:13	Caesarea Philippi	Sisaria Filipai
Mat 11:21	Chorazin	Korasin
Mat 4:13	Capernaum	Kaperneam
Mat 11:21	Bethsaida	Betsaida
Jhn 2:1	Cana	Kana
Mat 14:34	Gennesaret	Genesaret
Mat 15:39	Magadan	Magadan
Mat 2:23	Nazareth	Nasaret
Luk 7:11	Nain	Nain
Luk 8:26	Gerasa	Gerasa
Act 25:4	Caesarea	Sisaria
Jhn 4:5	Sychar	Sikar
Act 9:38	Joppa	Jopa
Mat 27:57	Arimathea	Arimatea
Act 9:32	Lydda	Lida
Luk 24:13	Emmaus	Emeus
Luk 10:30	Jericho	Jeriko
Act 8:26	Jerusalem	Jerusalem
Mat 21:17	Bethany	Betani
Mat 2:1	Bethlehem	Betlehem
Gen 13:18	Hebron	Hebron
Act 8:26	Gaza	Gasa
Act 15:41	SYRIA	SIRIA
Act 21:2	PHOENICIA	FONISIA
Mat 15:29	GALILEE	GALILI
Mat 4:25	DECAPOLIS	DEKAPOLIS
Act 8:1	SAMARIA	SAMARIA
Mat 2:1	JUDEA	JUDIA
Mrk 3:8	IDUMEA	IDUMIA
Mrk 1:5	Jordan River	Jordan Ya
Mat 15:29	Sea of Galilee	Galili Ya Agu
	Mediterranean Sea	Mediterenian Yuwal
	Dead Sea	Moio Yuwal Agu

	The Roman Empire	SAWA KALIL ROM NA TAQATEJ QAJI
Act 18:2	Rome	Rom
Act 28:13	Puteoli	Puteoli
Act 28:13	Rhegium	Regium
Act 28:12	Syracuse	Sirakyus
Act 17:10	Berea	Beria
Act 17:1	Thessalonica	Tesalonaika
Act 16:12	Philippi	Filipai
Act 16:8	Troas	Troas
Rev 1:11	Smyrna	Smerna
Act 27:2	Adramyttium	Adramitium
Rev 1:11	Thyatira	Taiataira
Rev 1:11	Sardis	Sardis
Act 18:19	Ephesus	Efesus
Act 27:12	Phoenix	Finiks
Act 27:8	Lasea	Lasea
Act 27:7	Salmone	Salmone
Act 2:10	Cyrene	Sairini
Act 6:9	Alexandria	Aleksandria
Act 8:26	Jerusalem	Jerusalem
Act 9:36	Joppa	Jopa
Act 9:31	Samaria	Samaria
Act 8:40	Caesarea	Sisaria
Mat 15:21	Tyre	Tair
Mat 15:21	Sidon	Saidon
Act 9:3	Damascus	Damaskus
Act 13:6	Paphos	Pafos
Act 13:5	Salamis	Salamis
Act 13:4	Seleucia	Selusia
Act 13:1	Antioch, Syrian	Antiok
Act 9:11	Tarsus	Tarsus
Act 14:6	Derbe	Derbe
Act 14:6	Lystra	Listra
Act 13:51, 14:19	Iconium	Aikoniam
Act 13:14	Antioch, Pisidian	Antiok
Col 1:2	Colosse	Kolosi
Col 2:1	Laodicea	Laodisia
Act 14:25	Attalia	Atalia
Act 21:1	Patara	Patara
Act 28:1	MALTA	MALTA
	SICILY	SISILI
Act 18:2	ITALY	ITALI
2 Ti 4:10	DALMATIA	DALMESIA
Act 16:9	MACEDONIA	MALMEDONIA
Act 19:21	ACHAIA	AKAIA
Act 27:21	CRETE	KRIT
Act 19:27	ASIA	ESIA
Act 16:6	PHRYGIA	FRIGIA
Act 16:7	BITHYNIA	BITINIA
Act 16:6	GALATIA	GALESIA
Act 2:9	PONTUS	PONTUS
Act 2:9	CAPPADOCIA	KAPADOSIA
Act 2:10	PAMPHYLIA	PAMFILIA
Act 13:4	CYPRUS	SATPRIUS

Anjam Mutu Qudei

Ni qalie bei oqajqa are soqnimqa kiyo gulbe bei inoq di brantimqa kiyo ni Qotei aqa anjam mutu endi sisiy.

Ni Qotei qa qalieqajqa marsimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Aposel 14:14-17; Aposel 17:22-31; Rom 1:18-23; Rom 11:33-36; 1 Korin 8:4-6; Mak 12:29-30; Jon 4:23-24; 1 Timoti 1:17; 1 Timoti 6:15-16; Hibru 4:13; Hibru 10:30-31; Jems 1:17; 1 Pita 1:14-17; 1 Jon 1:5; 1 Jon 4:7-12, 16; 2 Korin 1:3; Jut 24-25; Uli Anjam 4:8-11; Uli Anjam 15:3-4

Ni Qotei aqa Niri Yesus Kristus qa qalieqajqa marsimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 1:1-18; Filipai 2:5-11; Kolosi 1:15-20; Kolosi 2:9-10; Hibru 1:1-14; Rom 1:3-4; 2 Korin 4:4-6; Luk 1:26-38; Galesia 4:4-5; Matyu 16:13-17; Jon 5:19-29; Jon 6:35-40; Jon 11:25-27; Jon 14:5-11; Jon 17:1-5; Jon 20:26-31; Aposel 3:13-16; Aposel 4:10-12; 1 Jon 2:1-2; 1 Jon 5:20; Uli Anjam 19:11-16

Ni are qalonum kiyo, "Qotei a e qa are qalosaieqnu." Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

1 Jon 4:9-10; Rom 5:8; Jon 3:16; 1 Timoti 2:3-6; 2 Pita 3:9

Ni are qalonum kiyo, "E une saiqoji." Degamqa ni anjam mutu endi sisiy: Rom 3:10-12, 23-24; Rom 5:12; Galesia 3:22; 1 Jon 1:8-10; Jon 3:18-20, 36; Aposel 17:30-31; Kolosi 3:5-10; Rom 6:23; Galesia 6:7-8; 2 Tesalonaika 1:7-9; 1 Pita 4:3-5; Uli Anjam 20:11-15

Ni are qalonum kiyo, "Qotei na ijo une kobotqasai." Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Aposel 5:31; Aposel 10:43; Aposel 26:18; Efesus 1:7; Kolosi 1:13-14; Kolosi 2:13-14; 1 Timoti 1:15-16; Hibru 10:17-18; 1 Jon 1:8-10

Ino areqalo qujai agi Yesus Kristus na ni oqajqa. Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 1:12; Jon 3:15-18, 36; Jon 14:6; Jon 20:31; Aposel 4:12; Aposel 16:30-31; Rom 3:20-22; Rom 10:9-10; Galesia 2:16; Efesus 2:8-9

Ni qaliesai, ni nambile gaigai sqam kiyo sai kiyo? Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 3:1-16; Jon 5:19-29; Jon 11:25-26; Jon 14:6; Jon 17:2-3; Jon 20:31; Rom 8:10-17; 2 Korin 5:17; Efesus 2:1-6; Kolosi 2:13; Taitus 3:4-7; 1 Jon 5:11-13

Ni maronum kiyo, "E Qotei pailyoqnqai e?" Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 6:5-13; Matyu 7:7-11; Matyu 14:23; Matyu 18:19-20; Mak 1:35; Mak 11:24-25; Luk 5:16; Luk 6:12; Luk 18:1-8; Luk 21:36; Jon 14:13-14; Jon 15:7; Jon 16:23-24; Rom 8:26-27; Rom 12:12; Efesus 6:18; Filipai 4:6-7; Kolosi 4:2; 1 Tesalonaika 5:17; 1 Timoti 2:1-4, 8; 1 Timoti 4:4-5; Hibru 4:16; Hibru 10:19-22; Jems 1:5-8; Jems 4:2-3; Jems 5:13-18; 1 Pita 4:7; 1 Jon 3:21-22; 1 Jon 5:14-15

Ni maronum kiyo, "E ingi kiye qa Qotei pailyqai?" Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Luk 11:1-4; Luk 22:32, 39-46; Jon 17:1-26; Aposel 4:24-31; Aposel 16:25; Rom 1:9-10; Rom 10:1-2; Rom 15:30-33; 2 Korin 12:7-10; Efesus 1:15-20; Efesus 3:14-21; Efesus 6:19-20; Filipai 1:3-5, 9-11; Kolosi 1:9-12; Kolosi 4:3-4; 1 Tesalonaika 3:9-13; 2 Tesalonaika 1:11-12; 2 Tesalonaika 3:1-2; Hibru 5:7; Hibru 7:25

Ni gulbe ti jaqatin ti eqnum kiyo. Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Rom 8:18-25, 28, 35-37; Rom 12:12; 2 Korin 1:3-5; 2 Korin 4:16-18; Jems 1:2-4; 1 Pita 1:3-9; 1 Pita 2:19-23; 1 Pita 5:8-10

Ni maimimqqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 4:23-25; Matyu 9:35; Matyu 11:2-5; Aposel 3:1-6; Aposel 8:4-8; Aposel 19:11-16; Aposel 28:8-9; 1 Korin 12:9, 29-30; 2 Korin 12:7-10; 1 Timoti 5:23; 2 Timoti 4:20; Jems 5:14-15

Ni moiqajqa ulaosimqqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 6:39-40; Jon 11:17-27; Jon 14:1-4; Rom 8:38-39; Rom 14:7-9; 1 Korin 15:12-58; 2 Korin 5:1-10; Filipai 1:20-24; 1 Tesalonaika 4:13-18; Hibru 2:14-15; Uli Anjam 14:13; Uli Anjam 21:1-4; Uli Anjam 22:1-5

Ni qalieqajqa, Kristen nanği kumbra kiye dauryqab? Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 13:34-35; Rom 12:9-13; Galesia 5:22-26; Efesus 4:25-32; Kolosi 3:12-17; 1 Tesalonaika 5:12-22; Taitus 2:11-14; Jems 3:13-18; 2 Pita 1:3-9

Ni qalieqajqa, kumbra bei a uge kiyo bole kiyo? Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Rom 1:18-32; 1 Korin 6:9-11; Galesia 5:19-21; Efesus 5:3-5; Kolosi 3:5-10; Jems 4:17; 1 Pita 4:3; 1 Jon 2:15-17; 1 Jon 3:4-5

Ni are qalonum kiyo, “E Qotei aqa kumbra dauryqqa keresai.” Degamqqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 14:16-23; 1 Korin 10:13; Efesus 3:20-21; Filipai 1:6; Filipai 4:13; Kolosi 1:11-12; 1 Tesalonaika 5:23-24; Hibru 13:5-6; 1 Jon 5:3-5

Ni Kristen unum deqa tamo qudei na ni ugeugeimeqñub. Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 5:10-12; Mak 13:9-13; Luk 12:4-9; Jon 15:18-21; Jon 16:1-4; Aposel 5:41; Rom 8:35-37; Rom 12:14, 17-21; 1 Korin 4:11-13; 2 Korin 4:8-12; 2 Korin 12:10; Filipai 1:28-29; 2 Tesalonaika 1:4-8; 2 Timoti 3:10-13; Hibru 10:32-39; Hibru 12:3-4; 1 Pita 3:13-17; 1 Pita 4:12-19; Uli Anjam 2:10

Ni are qalonum kiyo, “E Kristen tamo qudei nanği ti koroqñqasai.”

Degamqqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 18:19-20; Aposel 2:41-47; Rom 12:4-8; Efesus 1:22-23; Efesus 4:11-16; Kolosi 3:15-17; 1 Timoti 4:13; Hibru 10:24-25

Tamo bei na ni kumbra uge emimqqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 6:12-15; Matyu 18:21-35; Mak 11:25; Luk 17:3-4; Rom 12:17-21; Efesus 4:31-32; Kolosi 3:13

Ni tamo ti unğa ti unum kiyo? Degamqqa ni anjam mutu endi sisiy:

1 Korin 7:1-16; Efesus 5:21-33; Kolosi 3:18-19; Taitus 2:3-5; Hibru 13:4; 1 Pita 3:1-7; Matyu 5:31-32; Matyu 19:3-9; Luk 16:18; Rom 7:2-3

Ni unğa bei kiyo tamo bei kiyo ombla ñeqajqa are soqñimqqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 5:27-28; Jon 8:2-11; Rom 13:8-10; 1 Korin 6:9-20; Galesia 5:19; Efesus 5:3; Kolosi 3:5-6; 1 Tesalonaika 4:1-8; Hibru 13:4; Jut 7

Ni anğro ti sosimqqa ni anjam mutu endi sisiy:

Efesus 6:1-4; Kolosi 3:20-21; 1 Timoti 3:4-5

Ino ai abu nanği soqñibqqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 15:3-6; Efesus 6:1-3; Kolosi 3:20; 1 Timoti 5:4-8

Ino was bei a gulbe ti soqñimqqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 7:12; Matyu 25:31-46; Luk 3:10-11; Luk 6:38; Aposel 11:27-30; 1 Korin 10:24; 2 Korin 8:1-15; 2 Korin 9:1-15; Galesia 6:9-10; Filipai 4:14-19; Hibru 10:24; Hibru 13:1-3, 16; Jems 1:27; Jems 2:15-16; 1 Jon 3:16-18

Ni une bei atqajqa are prugmimqqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 6:13; Matyu 26:41; 1 Korin 10:13; Hibru 2:18; Hibru 4:14-16; Jems 1:12-15

Ni une bei atonum kiyo? Degamqqa ni anjam mutu endi sisiy:

Luk 15:11-24; Rom 6:1-23; 1 Jon 1:9-2:2; Jems 4:7-10; Uli Anjam 3:19-20; Hibu 12:1-2

Ni Satan aqa mondor uge nanği qa ti ulaoqnsimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 4:1-11; Matyu 6:13; Luk 22:31-32; Jon 17:14-19; Rom 16:19-20; 1 Korin 16:13; 2 Korin 12:7-10; Efesus 3:20-21; Efesus 6:10-18; 1 Tesalonaika 3:5-8; 2 Tesalonaika 3:3; Jems 4:7-8; 1 Pita 5:8-11; 1 Jon 4:4; Uli Anjam 12:7-12

Ni tamo bei qa minjin oqimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Galesia 5:22-23; Efesus 4:26; Kolosi 3:8, 13; Jems 1:19-20

Ni digoqnsim ino segi nam soqtoqnsimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 5:3-12; Matyu 18:1-5; Luk 14:7-11; Luk 18:9-14; Rom 12:16; 1 Korin 4:7; 2 Korin 10:17-18; Efesus 4:2; Kolosi 3:12-13; Jems 4:6, 13-16; 1 Pita 5:5-7
Ni yumal anjam mareqnum kiyo? Degamqa ni anjam mutu endi sisiiy:
Efesus 4:29; Efesus 5:4; Filipai 4:8; Kolosi 3:8; 1 Timoti 4:12; Jems 1:26; Jems 3:9-10

Ni gisan anjam bei marqajqa are prugmimqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Efesus 4:25; Kolosi 3:9; 1 Pita 3:10; Jon 8:44; Uli Anjam 21:8; Uli Anjam 22:15
Tamo qudei na ni osib nanği koba na ya uge uysib nanariqajqa mermibqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Rom 13:13; 1 Korin 5:9-11; 1 Korin 6:9-10; Galesia 5:19-21; Efesus 5:18; 1 Timoti 3:1-3; Taitus 1:7; 1 Pita 4:3-5

Ni inği inği koba oqnqajqa are prugmeqnu kiyo? Degamqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 6:19-21, 24-34; Luk 12:13-21, 32-34; Aposel 20:35; 1 Timoti 6:6-10, 17-19; Hibu 13:5-6

Tamo qudei na ni gisan qotei nanği qa louqajqa mermibqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 4:10; Aposel 17:22-31; 1 Korin 5:11; 1 Korin 6:9-11; 1 Korin 8:1-13; 1 Korin 10:1-22; 2 Korin 6:14-18; Galesia 5:19-21; 1 Tesalonaika 1:9-10; 1 Jon 5:21; Uli Anjam 21:8; Uli Anjam 22:15

Ni qalieqajqa, “E kumbra kiye ijo gate kokba nanği enjrqai?” Deqa ni anjam mutu endi sisiiy:

Matyu 22:15-22; Rom 13:1-7; 1 Timoti 2:1-4; Taitus 3:1; Hibu 13:17; 1 Pita 2:13-17